

Olje- og energidepartementet

Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2021–2022) Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2020

Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2021–2022) Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2020

Innholdsfortegnelse

1.	Lyse AS. Aksjeoverdragelse som følge av kommunesammenslåing. Olje- og energidepartementets samtykke 9. januar 2020.	5
2.	Sunnhordland Kraftlag AS. Overdragelse av aksjer i Sunnhordland Kraftlag AS fra Fjelberg Kraftlag SA til Haugaland Kraft AS. Søknad om aksjeervervskonsesjon og nødvendige tillatelser etter vannfallrettighetsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 13. januar 2020.	7
3.	BKK AS. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett – fisjon av Sunnfjord Energi AS med overføring av kraftproduksjonsanlegg fra Sunnfjord Energi AS til BKK Produksjon AS. Olje- og energidepartementets samtykke 21. januar 2020. Jf. kgl.res. 6.10.1917, kgl.res. 30.5.1952, kgl.res. 6.3.1953, kgl.res. 12.12.1958, kgl.res. 22.11.1963, kgl.res. 22.1.1988, kgl.res. 18.7.1997, kgl.res. 7.5.2004, kgl.res. 28.2.2014, kgl.res. 21.6.2017, kgl.res. 14.6.2019.	9
4.	Tinn Energi AS. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 24. januar 2020. Jf. kronprinsreg.res. 3.8.2001.	12
5.	Akershus Energi AS. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven ved overføring av aksjene i Akershus Energi AS. Olje- og energidepartementets samtykke 27. januar 2020.	14
6.	Svorka Energi AS. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2020.	17
7.	Akershus Energi AS. Rettelse i vedtak etter søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven ved overføring av aksjene i Akershus Energi AS. Olje- og energidepartementets samtykke 30. januar 2020.	20
8.	Istad AS. Istad Kraft AS og Nesset Kraft AS. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og statlig forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 11. februar 2020.	21
9.	Molde kommune. Molde kommune og Istad AS. Søknad om konsesjon om erverv av aksjer og om fortsatt unntak fra konsesjonsplikt og statlig forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 11. februar 2020.	23
10.	Glommens og Laagens Brukseierforening. Søknad om oppgradering av aggregat 1 og utfasing av omløpsventil i Rendalen kraftverk i Rendalen kommune. Olje- og energidepartementets samtykke 14. februar 2020. Jf. kgl.res. 26.8.1966, kgl.res. 24.4.2015.	24
11.	AS Eidefoss. Søknad om unntak fra konsesjonsplikt mv. i forbindelse med omorganisering av AS Eidefoss til konsern. Olje- og energidepartementets samtykke 27. februar 2020. Jf. kgl.res. 29.9.1916, kgl.res. 7.11.1952, regi.res. 23.2.1978, kronprinsreg.res. 21.10.1983, kgl.res. 23.8.2003, kgl.res. 11.12.2015.	34
12.	ISE Produksjon Røyrvatn AS. Konsesjon til overdragelse av konsederte vannfall, overdragelse av bruksrett, omgjøring til tidsbegrenset tillatelse og konsesjon for erverv av aksjer etter vannfallrettighetsloven. Kongelig resolusjon 6. mars 2020. Jf. kgl.res. 12.7.1974.	37
13.	Nevervatn Kraft AS. Overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk, Fauske og Sørfold kommuner. Kongelig resolusjon 6. mars 2020. Jf. kgl.res. 12.7.1974.	45
14.	Hamar kommune. Vedrørende Hamar kommunes oppløsning av Hamar Energi Holding AS – vedtak om konsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 9. mars 2020.	105
15.	Vardar AS. Søknad om konsesjoner mv. etter vannfallrettighetsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 17. mars 2020.	106
16.	Haugaland Kraft AS. Søknad om konsesjon i forbindelse med utøvelse av forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 16. april 2020.	109
17.	Hafslund E-CO AS. Vannkraft – Konsesjonssøknad – Overføring av selskapsandeler i Nedre Otta DA. Olje- og energidepartementets samtykke 23. april 2020. Jf. kgl.res. 11.12.2015.	111
18.	Hydro. Konsesjon til bygging av Illvatn pumpekraftverk, ytterligere regulering av Illvatn, bygging av Øyane kraftverk og 132 kV kraftledning, Luster kommune. Kongelig resolusjon 24. april 2020. Jf. kronprinsreg.res. 25.1.1957, kgl.res. 1.7.1960, kgl.res. 9.3.1962, kgl.res. 9.1.1976.	113
19.	Sognekraft AS. Leikanger Kraft AS under stiftelse – overdragelse av konsesjoner for Leikanger kraftverk. Olje- og energidepartementets samtykke 18. mai 2020. Jf. kgl.res. 17.6.2016, kgl.res. 1.9.2017.	224

20.	Drangedal Kraft AS, Drangedal kommune og Drangedal Everk Holding AS. Omorganisering av Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF – søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidirektoratets samtykke 28. mai 2020. Jf. kgl.res. 18.1.1957, kgl.res. 18.8.1961, kgl.res. 1.2.1963, kgl.res. 27.11.1970.	225
21.	Sagelva Minikraftverk AS. Tillatelse til regulering av Kvannvatn og utvidelse av Kvannvatn kraftverk i Rana kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 29. mai 2020.	228
22.	Tronox Holdings plc. og Tronox Titanium Holdings AS. Søknad om aksjeervervskonsesjon etter vannfallrettighetsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 15. juni 2020.	280
23.	Kraftverkene i Orkla DA. Endring av manøvreringsreglement for Orkla- og Granavassdraget. Kongelig resolusjon 23. juni 2020. Jf. kgl.res. 16.6.1978, kgl.res. 12.1.1979, kgl.res. 7.11.1980. kronprinsreg.res. 20.3.1981, kgl.res. 7.4.2000.	281
24.	Småkraft AS. Tillatelse til å bygge Øvre og Nedre Foldvik kraftverk og regulering av Foldvikvatnet i Gratangen kommune. Kongelig resolusjon 23. juni 2020.	303
25.	Kommunal Landspensjonskasse. NEAS AS – søknad om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23. Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 2020.	324
26.	NEAS AS. Søknad om aksjeervervskonsesjon og unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 2020. Jf. kgl.res. 12.5.1919, kgl.res. 7.3.1947, kgl.res. 6.1.1989.	326
27.	Rauma Energi Holding AS og Rauma kommune. Omorganisering av Rauma Energi AS – søknad om unntak fra konsesjonsplikt. Olje- og energidepartementets samtykke 12. august 2020. Jf. kgl.res. 6.3.1998, kronprinsreg.res. 2.4.2004.	329
28.	Norsk Omipower AS. Søknad om aksjeervervskonsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 24. august 2020. Jf. kgl.res. 5.9.2003.	331
29.	Sunnhordland Kraftlag AS. Tillatelse til overføring av Grøningsbekken 2 og Bekk Urdabotn til Blåfalli III kraftstasjon i Kvinnherad. Olje- og energidepartementets samtykke 26. august 2020. Jf. kgl.res. 24.6.2011, kgl.res. 20.9.2019.	332
30.	Hellefoss Kraft AS. Konsesjon til videre drift for Hellefoss kraftverk i Øvre Eiker. Kongelig resolusjon 4. september 2020.	333
31.	Kvænangen Kraftverk AS. Revisjon av konsesjonsvilkår for erverv og regulering av Ábojohka mv. i Kvænangen og Nordreisa kommuner, Troms og Finnmark fylke. Kongelig resolusjon 4. september 2020. Jf. kgl.res. 15.5.1964, kgl.res. 6.1.1967, kgl.res. 11.2.1972, kgl.res. 8.8.1975, kgl.res. 9.6.1989, kgl.res. 8.10.1999.	363
32.	Lyse Produksjon AS. Søknad om endring av manøvreringsreglementet for Homsevatn og Holmavatn og overføring av vann fra Hagavatn til Hetland kraftverk i Bjerkreim og Hå kommuner i Rogaland. Kongelig resolusjon 16. oktober 2020. Jf. kgl.res. 25.9.1914, kgl.res. 18.10.1915, kgl.res. 27.6.1930, kgl.res. 3.3.1939, kgl.res. 20.6.1980.	415
33.	Stølen Kraftverk AS. Tillatelse til planendring av Stølen kraftverk med regulering av Bergetjørn og Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune. Kongelig resolusjon 30. oktober 2020. Jf. kgl.res. 24.8.2012.	442
34.	Daimyo AS. Søknad om aksjeervervskonsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 10. november 2020. Jf. kgl.res. 5.9.2003.	452
35.	Trollfjord Kraft AS. Søknad om ytterligere utsettelse av fullføringsfrist for overføring av Blåskavelva til Trollfjordreguleringen, Hadsel kommune. Olje- og energidepartementets samtykke 20. november 2020. Jf. kgl.res. 11.6.2004.	453

1. Lyse AS

(Aksjeoverdragelse som følge av kommunesammenslåing)

Olje- og energidepartementets samtykke 9. januar 2020.

Innledning og bakgrunn

Det vises til brev av 16. desember 2019 fra Lyse AS om aksjeoverdragelse som følge av kommunesammenslåing.

Lyse AS er morselskap i et energikonsern, som blant annet gjennom datterselskapet Lyse Produksjon AS driver vannkraftproduksjon. Lyse AS var på desember 2019 eid av 16 kommuner i Sør-Rogaland, blant annet Stavanger, Rennesøy og Finnøy, som ble slått sammen til Stavanger kommune 1. januar 2020 etter vedtak i Stortinget.

Før sammenslåingen eide Finnøy kommune 0,909 %, Rennesøy kommune 1,150 % og Stavanger kommune 43,676 % av aksjene i Lyse AS. Etter sammenslåingen eier Stavanger kommune 45,735 % av aksjene i Lyse AS, og antallet eierkommuner er redusert fra 16 til 14.

For det tilfellet at overføringen av Rennesøy kommune og Finnøy kommunes aksjer til den sammenslåtte Stavanger kommune skulle innebære et konsesjonspliktig erverv på Stavanger kommunes hånd søkes det i brevet av 16. desember 2019 om nødvendige konsesjoner etter vannfallrettighetsloven og om bekreftelse på at det ikke settes noen særskilte vilkår for konsesjonen.

Departementets vurdering og vedtak

Om tidligere fastsatte vilkår for unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskap som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd eller tidligere gjeldende lovgivning, kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

I forbindelse med tidligere transaksjoner og konsesjonspliktige erverv, senest ved vedtak av 1. juni 2012 (vår ref. 12/786) har departementet gitt unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett for Lyse AS og Lyse Produksjon AS med forbehold om at konsesjonsbehandling og forkjøpsrett kan iverksettes ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse. Departementet kan ikke se at de meldte overdragelsene av aksjer gir grunnlag for å benytte tidligere fastsatte vilkår for de rettigheter som er omfattet av tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett meddelt selskapene.

Om Stavanger kommunes erverv av aksjer i Lyse AS

Som følge av kommunesammenslåingen erverver Stavanger kommune i overkant av 2 % av aksjene i Lyse AS, i tillegg til de 43,676 % kommunen var i besittelse av før kommunesammenslåingen.

Ved erverv av aksjer i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen blir innehaver av aksjer som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven, jf. § 23 første og annet ledd. Konsesjonsplikten gjelder ved enhver økning utover grensen på 20 prosent.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Stavanger kommune konsesjon for det omsøkte ervervet av aksjene i Lyse AS, slik at kommunen etter ervervet innehar 45,735 prosent av aksjene. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Avslutning

Departementet presiserer at det i og med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i tidligere meddelte konsesjoner med tilhørende vilkår.

2. Sunnhordland Kraftlag AS

(Overdragelse av aksjer i Sunnhordland Kraftlag AS fra Fjelberg Kraftlag SA til Haugaland Kraft AS – søknad om aksjevervskonsesjon og nødvendige tillatelser etter vannfallrettighetsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 13. januar 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet (OED) viser til søknad av 29. april 2019 fra advokatfirmaet Thommesen, der det søkes om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for planlagt overdragelse av 2,98 % av aksjene i Sunnhordland Kraftlag AS (SKL) fra Fjelberg Kraftlag SA, nå Fjelberg Kraftlag AS (FK), til Haugaland Kraft AS (HK).

Videre anmodes det om at departementet bekrefter at vilkår i henhold til tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd (tidligere industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd), ikke benyttes i forbindelse med dette ervervet.

Nærmere om søknaden

HK og FK har i integrasjonsavtale av 5. november 2018 kommet til enighet om at FK skal overføre sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser til HK, herunder sin aksjepost på 2,98 % i SKL til HK mot oppgjør i aksjer i HK. Da HK allerede eier 56,73 % av aksjene i SKL, utløser overføringen krav om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23. Endringen på eiersiden gjør det også nødvendig med bekreftelse på at departementet ikke vil benytte seg av vilkår i tidligere meddelte unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett.

Formålet med, og konsekvensen av, overføringen av FKs aksjer i SKL til HK, er at eierinteressene i SKL konsolideres og krysseierskap innenfor produksjonsvirksomheten reduseres, jf. myndighetenes ønske om større og robuste kraftselskaper i det norske kraftmarkedet. Transaksjonen innebærer også en overføring av nettvirksomheten i FK til HK-konsernet, noe som blant annet skyldes at nye myndighetskrav til selskapsmessig skille forhindrer FK fra å forbli et samlet, vertikalt integrert selskap. Sammenslåingen innebærer dermed at man imøtekommer de energiregulatoriske krav som stilles til virksomheten.

Etter overføringen vil HK ha følgende eiere: Karmøy kommune (34,41 %), Haugesund kommune (24,54 %), Finnås Kraftlag SA (9,45 %), Tysvær kommune (7,52 %), Vindafjord kommune (5,28 %), Sveio kommune (3,88 %), Skånevik Ølen Kraftlag (3,78 %), Bokn kommune (0,83 %), Utsira kommune (0,31 %), Fitjar Kraftlag SA (3,56 %), Suldal kommune (2,78 %) og Fjelberg Kraftlag SA (3,67 %).

I forbindelse med omdanning av SKL til konsern, ble Sunnhordland Kraftlag AS i vedtak av 29. mai 2008 meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde, senere femte ledd (nå vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd). Ved den senere restruktureringen av SKL-konsernet og HK-konsernet høsten 2015, meddelte OED 2. desember 2015 unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter den samme bestemmelsen i industrikonsesjonsloven. Det tidligere Sunnhordland Kraftlag AS og Haugaland Kraft AS (produksjon), ble i ettertid innfusjonert i SKL Produksjon AS, som deretter endret navn til Sunnhordland Kraftlag AS. Ytterligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven ble av OED meddelt (dagens) Sunnhordland Kraftlag AS i vedtak av 11. oktober 2016.

Søker har videre vist til at forgjengeren til det tidligere Haugaland Kraft AS (før omdanningen og overføringen av all kraftproduksjonsvirksomhet til SKL i 2015/2016) – Haugesund Energi AS – ble meddelt unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven i vedtak av 9. januar 1995, i forbindelse med omdanning til aksjeselskap. Ettersom tidligere Haugaland Kraft AS (produksjon) nå er innfusjonert i dagens SKL, hviler disse unntakene fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett nå på SKL.

På vegne av HK søkes det nå om aksjeervertvskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd for erverv av FKs aksjepost i SKL på 2,98 %. Videre anmodes det om at OED bekrefter at vilkår i henhold til tidligere meddelte unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd ikke benyttes i forbindelse med aktuelle aksjeervertv.

Departementets vurdering og vedtak

HK og FK har kommet til enighet om at FK som ledd i en integrasjonsavtale, skal overføre aksjeposten i SKL på 2,98 % til HK mot oppgjør i aksjer i HK. HKs ervertv av denne aksjeposten utløser krav om aksjeervertvskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 ettersom ervertvet innebærer at HK blir eier av til sammen 59,71 % av aksjene i SKL. SKL innehar vannfallrettigheter som krever konsesjon etter vannfallrettighetsloven for å ervertve. SKL har tidligere blitt meddelt flere unntak etter den tidligere industrikonsesjonsloven § 1, henholdsvis fjerde og senere femte ledd. Tilsvarende unntaksbestemmelse følger nå av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

I henhold til vannfallrettighetsloven § 23 fjerde ledd og SKLs vedtekter, krever HKs ervertv av aksjene i SKL fra FK samtykke fra styret i SKL. Departementet viser til styrets samtykke datert 10. desember 2018, jf. bilag 4 til søknaden, og finner med det at lovens krav er oppfylt.

Departementet konstaterer at ervertvet ikke endrer det offentlige eierskapet i SKL. Overdragelsen er i tråd med formålet med konsolideringsmodellen og det offentlige eierskapet til vannkraftressursene, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 første ledd gis HK konsesjon for omsøkte ervertv av 2,98 % av aksjene i SKL fra FK, slik at HK etter ervertvet eier 59,71 % av aksjene. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

I forbindelse med tidligere omorganiseringer mv. er SKL meddelt en rekke unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. I vedtakene satte departementet forbehold om statlig forkjøpsrett og rett til å konsesjonsbehandle de rettigheter som ble unntatt konsesjonsbehandling ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Departementet kan ikke se at HKs ervertv av FKs aksjepost på 2,98 % i SKL foranlediger bruk av den forkjøpsrett staten tidligere har betinget seg. Departementet kan heller ikke se at ervertvet gjør det nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter som ble unntatt fra konsesjonsbehandling ved tidligere vedtak.

Det gjøres oppmerksom på at det med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

3. BKK AS

(Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett – Fisjon av Sunnfjord Energi AS med overføring av kraftproduksjonsanlegg fra Sunnfjord Energi AS til BKK Produksjon AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 21. januar 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet (OED) viser til brev av 19. desember 2019 fra BKK AS med søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett overdragelse av kraftproduksjonsanlegg fra Sunnfjord Energi AS med BKK Produksjon AS.

BKK AS søkte 8. juli 2019 OED om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med vedtatt fusjonsavtale mellom Sunnfjord Energi Holding AS og BKK AS. OED ga slikt unntak, samt konsesjon for erverv av andel i Jølstra Kraft DA ved brev av 7. oktober s.å. Fusjonen ble kunngjort 10. oktober, og BKK AS eier fullt ut Sunnfjord Energi AS og BKK Produksjon AS.

For videre integrasjon av Sunnfjord Energi AS i BKK-konsernet har generalforsamlingene vedtatt en felles fisjonsplan som innebærer at kraftproduksjonsanleggene med tilhørende fallrettigheter, og eierandeler/aksjer i kraftproduksjonsanleggene med tilhørende fallrettigheter, skal overføres fra Sunnfjord Energi AS til BKK Produksjon AS, med BKK Produksjon AS som overtakende selskap i fisjonsfusjonen.

Ettersom Sunnfjord Energi AS innehar konsesjonspliktige fallrettigheter utløser fisjonsfusjonen konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven, og det søkes unntak fra dette etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, herunder for Sunnfjord Energi AS' andel i Jølstra Kraft DA. Det søkes om at vilkårene satt i tidligere vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett videreføres uendret.

Bakgrunn

Om Sunnfjord Energi AS og BKK Produksjon AS

Sunnfjord Energi AS er et vertikalt integrert selskap som blant annet driver med overføring, produksjon og omsetning av elektrisk energi. Hele virksomheten skal inkorporeres med BKK-konsernets selskaper, og en fisjonsplan for overføringen av nettvirksomheten i Sunnfjord Energi AS til BKK Nett AS er vedtatt. Det samme gjelder fiber- og produksjonsvirksomheten til Sunnfjord Energi AS.

BKK AS eies av kommuner i Hordaland og Sogn og Fjordane (nå Vestland) som innehar 54,5 % av aksjene, Statkraft Industrial Holding AS som innehar 45,5 %, Tysnes Kraftlag AS som innehar 1,7 % og Etne Elektrisitetslag som innehar 0,3 %. BKK AS eier 100 prosent av aksjene i datterselskapet BKK Produksjon AS, som innehar konsernets produksjonsvirksomhet.

Både BKK Produksjon AS og Sunnfjord Energi AS er offentlig eide selskap, ved at begge eies 100 % av BKK AS, og oppfyller således vannfallrettighetslovens krav om offentlig eierskap, jf. § 5.

Sunnfjord Energi AS' produksjonsvirksomhet

Ved fisjonen av Sunnfjord Energi AS følger også selskapets kraftproduksjonsanlegg, med tilhørende eiendommer, kraftstasjoner, fallrettigheter, vannveier, reguleringsanlegg og øvrige eiendeler, avtaler, rettigheter og plikter knyttet til produksjonsvirksomheten. Dette gjelder også Sunnfjord Energi AS' aksjer og eierandeler i kraftproduksjonsanlegg, som pågående utbyggingsprosjekter (Jølstra Kraft DA).

I søknaden er det opplyst at Sunnfjord Energi har følgende konsesjoner etter vannfallrettighetsloven:

- Stakaldefoss kraftverk – erverv av fallrettigheter ved kgl.res. 28. februar 2014
- Mo kraftverk og Refsdal minikraftverk – erverv av fallrettigheter ved kgl.res. 18. juli 1997
- Brulandsfoss kraftverk – erverv av fallrettigheter ved kgl.res. 22. januar 1988
- Øvre Svultingen kraftverk – erverv av fallrettigheter ved kgl.res. 28. februar 2014
- Nedre Svultingen kraftverk – erverv av fallrettigheter ved kgl.res. 28. februar 2014

Sunnfjord Energi AS har videre følgende reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven:

- Jølstervatn magasin – kgl.res. 30. mai 1952, fornyet ved kgl.res. 12. desember 1958, og overført ved kgl.res. 22. januar 1988 til Brulandsfoss Kraftverk
- Giljeelva, Gravvatn, og overføring av Litlevatnet til Gravvatn – kgl.res. 18. juli 1997
- Strandevatn – kgl.res. 6. oktober 1917 og ytterligere reguleringskonsesjon 6. mars 1953
- Nordstrandvatnet – reguleringskonsesjon ved kgl.res. 28. februar 2014
- Espelandsvatnet – kgl.res. 22. november 1963

Videre er Sunnfjord Energi AS deleier i Fossheim kraftverk og Kjøsnesfjorden kraftverk gjennom eierandeler på henholdsvis 60 prosent og 78,49 prosent. BKK Produksjon AS eier de resterende aksjene i Kjøsnesfjorden Kraftverk AS. Kjøsnesfjorden Kraftverk AS er meddelt konsesjon ved kongelig resolusjon av 7. mai 2004 for erverv av fallrettigheter i Jølstervassdraget for bygging av kraftverket.

Sunnfjord Energi har dessuten en 50 prosent eierandel i Jølstra Kraft DA, som gjennomfører utbyggingsprosjektet Jølstra kraftverk. Sunnfjord Energi AS ble meddelt konsesjon for erverv av fallrettigheter for Jølstra kraftverk ved kongelig resolusjon 21. juni 2017, og bygger ut Jølstra kraftverk. OED ga ved kongelig resolusjon av 14. juni 2019 Jølstra Kraft DA tillatelse til erverv av de fallrettigheter som Sunnfjord Energi AS fikk konsesjon til å erverve ved kongelig resolusjon av 28. februar 2014 og 21. juni 2017 i Jølstravassdraget, jf. vannfallrettighetsloven § 4. Tillatelsen ble gitt på uendrede vilkår.

Departementets vurdering

Fisjonsfusjonen innebærer at BKK Produksjon AS erverver samtlige av Sunnfjord Energi AS' egneide kraftverk med tilhørende fallrettigheter og vassdragsreguleringer, samt Sunnfjord Energi AS' eierandel på 50 prosent i Jølstra Kraft DA.

Ved fisjonsfusjonen overtar BKK Produksjon AS også Sunnfjord Energi AS' aksjer i Kjøsnesfjorden Kraftverk AS. Etter gjennomføring av omorganiseringen blir Kjøsnesfjorden Kraftverk AS et heleid datterselskap av BKK Produksjon AS. Reglene i vannfallrettighetsloven § 24 kommer dermed til anvendelse. Da kommer lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett eller annen rådighet over vannfall til anvendelse, og herunder unntaksbestemmelsen i lovens § 3 annet ledd.

Fisjonsfusjonen utløser meldeplikt etter vilkår fastsatt for tidligere vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. I forbindelse med tidligere omorganiseringer av Sunnfjord Energi AS har departementet gitt flere unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett med forbehold om at konsesjonsbehandling og statlig forkjøpsrett skal kunne gjøres gjeldende ved eventuelle fremtidige aksjeoverdragelser. Departementet kan ikke se at den omsøkte omorganiseringen gir grunnlag for å benytte tidligere fastsatte vilkår for de rettigheter som er omfattet av tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Det er søkt om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, da det anføres at det foreligger "særlige hensyn". Når særlige hensyn foreligger kan departementet i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med bestemmelsen er særlig å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet har kommet til at det foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes innenfor de rammer som er trukket opp i forarbeidene. Det vises særlig til at omorganiseringen gir en mer rasjonell organisering av selskapene. Vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

OED skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

Med hjemmel i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for fisjonsfusjonen mellom Sunnfjord Energi AS og BKK Produksjon AS. Reguleringskonsesjoner tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i BKK AS, BKK Produksjon AS og Kjøsnestfjorden Kraftverk AS må meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntak fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel ved fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse.

Konsesjon for erverv av andel i Jølstra Kraft DA

Fisjonsfusjonen innebærer at BKK Produksjon AS erverver Sunnfjord Energi AS' andel på 50 prosent i Jølstra Kraft DA. Ervervet utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 første ledd.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 første ledd, gis BKK konsesjon for indirekte erverv av Sunnfjord Energi AS' 50 prosent andel i Jølstra Kraft DA.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

4. Tinn Energi AS

(Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 24. januar 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet (OED) viser til brev fra Kvale Advokatfirma DA på vegne av Tinn Energi AS (Tinn Energi) datert 18. desember 2019, hvor det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Ved kronprinsregentens resolusjon 3. august 2001 ble Tinn Energi Produksjon AS gitt tillatelse til erverv av fallet mellom Mårvatn og Kalhovdfjorden i Tinn kommune for utbygging av Stegaros kraftverk, jf. dagjeldende industrikonsesjonslov § 4.

Bakgrunn

Om Tinn Energi

Tinn kommune eier Tinn Energi, som igjen eier 100 prosent av aksjene i Tinn Energi Produksjon AS (Tinn Produksjon), som har eierandeler til vannfall og tilhørende kraftverk. Tinn Energi planlegger nå en reorganisering grunnet endringene i energiloven §§ 4-6 og 4-7 med krav til selskapsmessig skille, samt grunnet internt ønske om omorganisering.

Tinn Energi ble etablert som et kommunalt elektrisitetsverk i 1917, skilt ut som kommunal bedrift i 1994 og så etablert som eget aksjeselskap i 2000. Selskapet omsetter og overfører elektrisk energi, og betjener gjennom sitt fordelingsnett cirka 7 500 kunder.

Tinn Produksjon er 100 prosent eid av Tinn Energi og driver utelukkende med kraftproduksjon, og ble etablert i 2001. Juridisk eier Tinn Produksjon vannfallet og Stegaros kraftverk, men reelt eies Stegaros kraftverk av Tinn Produksjon og Statkraft i fellesskap med en halvpart hver, da all kraft som produseres av Tinn Produksjon omsettes av Statkraft, hvoretter Tinn Produksjon mottar 50 % av netto overskudd av kraftomsetningen.

Tinn Produksjon har følgende konsesjoner etter vassdragslovgivningen:

- 3. august 2001 – konsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven for erverv av fall til utnytting i Stegaros kraftverk i Mårvassdraget i Tinn kommune
- 19. desember 2013 – konsesjon i medhold av vannressursloven til bygging av Husvollåe kraftverk (gitt til Husvollåe kraftverk AS).

Husvollåe kraftverk er enda ikke bygget og konsesjonen er formelt gitt til Husvollåe Kraftverk AS, som enda ikke er stiftet.

Om omorganiseringen av Tinn Energi

Reorganiseringen av selskapet vil skje ved etablering av en konsernstruktur for virksomheten i Tinn Energi. Aksjene i Tinn Energi overdras fra Tinn kommune til et nystiftet holdingselskap, Tinn Energi Eier AS (Tinn Eier). Aksjene i Tinn Produksjon utdeles så som utbytte fra Tinn Energi til Tinn Eier, og til slutt fisjoneres Tinn Energi, og nettvirksomheten skilles fra konkurranseutsatt virksomhet.

Departementets vurdering

Overdragelsen av 100 prosent av aksjene i Tinn Energi til Tinn Eier innebærer et indirekte erverv av eiendomsrett til konsesjonspliktige fallrettigheter. Det samme gjelder ved overdragelse av 100 prosent av aksjene i Tinn Produksjon fra Tinn Energi til Tinn Eier.

Dette utløser i utgangspunktet konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven kapittel 2, jf. vannfallrettighetsloven § 24 første ledd.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet i det enkelte tilfelle gi unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Ot.prp. nr. 31 (1989–1990) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av vannfallrettighetsloven § 3 andre ledd. Formålet med bestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene, og som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene.

Departementet har i denne saken kommet frem til at det foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes. De reelle eierforholdene endres ikke, og vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene, jf. § 5.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at framtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved slike unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

I medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gir OED unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med omorganiseringen av Tinn Energi og Tinn Produksjon som omsøkt.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Tinn Eier og Tinn Energi Produksjon meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6.

Emisjon av aksjer i selskapet, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som en aksjeoverdragelse.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det om nødvendig oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

5. Akershus Energi AS

(Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven ved overføring av aksjene i Akershus Energi AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 27. januar 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet (OED) viser til brev av 14. oktober 2019 fra advokatfirmaet Wiersholm AS på vegne av Akershus Energi AS (Akershus Energi), hvor det søkes om at aksjene i Akershus Energi overføres fra Akershus fylkeskommune til nye Viken fylkeskommune fra 1. januar 2020.

Akershus, Buskerud og Østfold fylkeskommuner ble 1. januar 2020 slått sammen til nye Viken fylkeskommune i tråd med vedtak fra Stortinget av 8. juni 2017. Det er derfor nødvendig å overføre aksjene i Akershus Energi AS fra Akershus fylkeskommune til Viken fylkeskommune.

Sammenslåingen innebærer et eierskifte av samtlige aksjer i Akershus Energi, og utløser i utgangspunktet konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 2, jf. § 24 for selskapets heleide kraftverk. På vegne av Akershus Energi søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. av 14. desember 1917 nr. 16 (vannfallrettighetsloven) § 3 annet ledd.

Det søkes også konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 uten vilkår for Viken fylkeskommunes indirekte erverv av Akershus Energis deleierskap i andre selskaper som igjen innehar fallrettigheter.

Videre søkes det, dersom nødvendig, om samtykke etter vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd til indirekte overføring av eksisterende leieforhold til fallrettigheter som disponeres av selskaper i Akershus Energi konsernet.

Bakgrunn – Akershus Energi

Akershus fylkeskommune eier alle aksjene i Akershus Energi, som er morselskapet i Akershus Energi-konsernet. Konsernet omfatter også Akershus Energi Vannkraft AS, Akershus Energi Infrastruktur AS og Akershus Energi Varme AS, hvor Akershus Energi eier 100 % av de to førstnevnte, og 67 % av sistnevnte.

Akershus Energi har en vannkraftproduksjon på totalt 2 380 GWh, i fem adskilte datterselskaper, Glomma Kraftproduksjon AS, Halden Kraftproduksjon AS, Skien Kraftproduksjon AS, Øvre Hallingdal Kraftproduksjon AS og Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS. Akershus Energi Vannkraft AS er eneeier av de underliggende vannkraftverkene i de tre førstnevnte datterselskapene.

Gjennom Øvre Hallingdal Kraftproduksjon er Akershus Energi deleier, tilsvarende 1/7 eller 14,29 %, i kraftverkene Usta og Nes. Gjennom Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS eier Akershus Energi 25 % av Opplandskraft DA, som igjen er eneeier i vannkraftverk, samt deleier gjennom eierskap i Øvre Otta DA. Totalt eier Akershus Energi ni vannkraftverk i Telemark, Akershus og Østfold, og er deleier i ti kraftverk i Buskerud, Oppland og Hedmark.

Advokatfirmaet Wiersholm opplyste ved brev av 7. januar 2020 etter spørsmål fra OED at ingen av kraftverkene hvor Akershus Energi eller datterselskapene har fallrettigheter, er basert på leie av fallrettigheter. Imidlertid innehar enkelte av selskapene der Akershus Energi eier minoritetsandeler leierettigheter til vannfall, herunder Opplandskraft DA.

Departementets vurdering

Overføringen av 100 prosent av aksjene i Akershus Energi AS innebærer et indirekte erverv av konsesjonspliktige rettigheter til vannfall som innehas av datterselskapene Glomma Kraftproduksjon AS, Halden Kraftproduksjon AS, Skien Kraftproduksjon AS og Øvre Hallingdal Kraftproduksjon AS og av

Øvre Hallingdal Kraftproduksjon AS' eierandel på 1/7 i Usta og Nes kraftverk, jf. vannfallrettighetsloven §§ 24 og 26, jf. § 2. Da kommer lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett eller annen rådighet over vannfall til anvendelse, og dermed også unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd.

Fylkessammenslåingen innebærer også indirekte erverv av Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS' eierandel på 25 prosent i Opplandskraft DA. Dette indirekte ervervet utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 annet ledd.

Sammenslåingen utløser også meldeplikt etter vilkår fastsatt for tidligere vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. I forbindelse med tidligere omorganiseringer av Akershus Energi har departementet gitt unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett med forbehold om at statlig forkjøpsrett og konsesjonsbehandling vil kunne gjøres gjeldende ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse. Departementet kan ikke se at den omsøkte omorganiseringen gir grunnlag for å benytte tidligere fastsatte vilkår for de rettigheter som er omfattet av tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd, da det anføres at det foreligger "særlige hensyn". Når særlige hensyn foreligger, kan departementet i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med bestemmelsen er særlig å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet har kommet til at det foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes. Det vises særlig til at fylkessammenslåingen er besluttet av Stortinget som følge av endringer i fylkesstrukturen i Norge. Vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

OED skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtak og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

Med hjemmel i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for Viken fylkeskommunes erverv av 100 prosent av aksjene i Akershus Energi. Departementet vil bemerke at unntaket gjelder de underliggende selskapene, herunder aksjeselskaper, ansvarlige selskaper eller andre sammenslutninger, som innehar konsesjonspliktige fallrettigheter, jf. lovens § 2.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Akershus Energi AS, Akershus Energi Vannkraft AS, Glomma Kraftproduksjon AS, Halden Kraftproduksjon AS, Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS eller Øvre Hallingdal Kraftproduksjon AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntak fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel ved fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse.

Konsesjon for indirekte erverv av andel i Opplandskraft DA og Øvre Otta DA

Viken fylkeskommunes erverv av 100 prosent av aksjene Akershus Energi innebærer at Viken indirekte erverver Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS' eierandel på 25 prosent i Opplandskraft DA. Opplandskraft DA eier en rekke egne kraftverk som utnytter konsesjonspliktige fallrettigheter, og innehar igjen en eierandel på 79 % i Øvre Otta DA. Ervervet utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 annet ledd.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 25 første ledd, jf. § 23 annet ledd, gis Viken fylkeskommune konsesjon for indirekte erverv av Akershus Energis andel i Opplandskraft DA.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Søknaden om samtykke for indirekte erverv av leide fallrettigheter

Det er søkt, om nødvendig, om OEDs samtykke til indirekte erverv for så vidt gjelder leide fallrettigheter, jf. § 30 tredje ledd. Ervervet av rettigheter i flere nivåer i de selskapene som innehar leide fallrettigheter gis i dette vedtaket konsesjon etter § 25, jf. § 23 annet ledd. OED anser ikke da behov for noe eget vedtak om samtykke etter § 30, for så vidt gjelder rettighetene som indirekte erverves gjennom den samme kjeden av aksjer og selskapsandeler.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

6. Svorka Energi AS

(Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2020.

Olje- og energidepartementet viser til søknad fra Kvale Advokatfirma DA (Kvale) ved advokat Gunnar Ekmann Flønes den 14. november 2019 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i forbindelse med reorganiseringen av Svorka Energi AS (Svorka Energi).

Det søkes på vegne av Svorka Energi, Svorka Produksjon AS (Svorka Produksjon) og de fire aksjonærene Surnadal kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune, Halså kommune og Rindal kommune (aksjonærene).

Bakgrunn

Svorka Energi er morselskapet og eier før omorganiseringen 100 prosent av aksjene i Svorka Produksjon. Svorka Energi er i dag et selskap som produserer, omsetter og overfører elektrisk energi. Selskapet ønsker å foreta tilpasning til kravet om selskapsmessig skille ved at det etableres en konsernmodell, hvoretter dagens aksjonærer i Svorka Energi, etter gjennomføring av omorganiseringen, blir aksjonærer i et nytt holdingselskap. Aksjonærene får samme eierfordeling i holdingselskapet som de har i Svorka Energi i dag og det reelle eierskapet vil således forbli uendret ved omorganiseringen. Holdingselskapet vil etter omorganiseringen eie samtlige aksjer i dagens Svorka Energi.

Konsesjonsmessige konsekvenser

Omstruktureringen består av flere ulike trinn som er detaljert beskrevet i søknaden. Det søkes om de konsesjonene som er nødvendige for sluttresultatet etter gjennomføringen av trinnene i omstruktureringen. Departementet viser for øvrig til søknaden for en detaljert gjennomgang av de ulike trinnene i prosessen.

På bakgrunn av omorganiseringen søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett og nødvendige konsesjoner for øvrig i medhold av vannfallrettighetsloven hva gjelder:

1. Svorka Holdings erverv av 100 prosent av aksjene i Svorka Energi.
2. Svorka Holdings erverv av 100 prosent av Svorka Energi, som eier 100 prosent av aksjene i Svorka Produksjon.
3. Nye Svorka Energis erverv av konsesjonspliktig eiendomsrett til vannfall, kraftverk og fallrettigheter fra Svorka Produksjon.

Departementets vurdering

Svorka Produksjon het tidligere Valsøyfjord Kraftverk AS. Svorka Energi AS ble i 2002 etter det opplyste eieier av Valsøyfjord Kraftverk AS. Departementet vil bemerke at dette ervervet utløste konsesjonsplikt for erverv av til sammen 100 prosent av aksjene i et selskap med konsesjonspliktige fallrettigheter og skulle vært omsøkt. Departementet ser imidlertid nå ikke grunnlag for å behandle ervervet da rettighetene overdras til Svorka Energi AS gjennom fusjonen med Svorka Energi AS.

Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for Svorka Holdings erverv av Svorka Energis konsesjonspliktige rettigheter til vannfall

Transaksjonene utløser i utgangspunktet konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven kapittel 2. Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Dersom vilkårene etter § 3 annet ledd er oppfylt, kan det gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av slike eierandeler.

Departementet har merket seg at Svorka Energi AS og Statkraft Energi AS i dag eier 50 prosent hver av Svorkautbyggingen. Uten at departementet med dette tar stilling til de selskapsrettslige og privatrettslige forholdene rundt Svorka Energi AS og Statkraft Energi AS' eierskap og organisering av Svorkautbyggingen, vil departementet i denne saken behandle Svorka Holdings erverv av Svorka Energi AS' 50 prosent eierandel etter vannfallrettighetsloven kapittel 2. Svorka Holding AS og Svorka Energi AS offentlige aktører etter vannfallrettighetsloven § 5. Dersom vilkårene etter § 3 annet ledd er oppfylt, kan det gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av slike eierandeler.

Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet finner ikke grunn til å behandle separat de enkelte trinn i omstruktureringen og restruktureringen hver for seg, men vil i stedet i tråd med praksis fra lignende saker vurdere om prosessens sluttresultat oppfyller de formål som ligger til grunn for unntaksbestemmelsen i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Etter gjeldende rett er unntaket i første rekke forbeholdt overdragelser som innebærer omorganiseringer som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene. Departementet har kommet til at det i denne saken foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes innenfor de rammer som er trukket opp i Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). De reelle eierforholdene endres ikke, og vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtaket har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Med hjemmel i lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. § 3 annet ledd gis det unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for omstrukturering i selskapene som omsøkt. Reguleringsstillatelser tilknyttet de aktuelle vannfall overdras i uendret form.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Svorka Holding AS og nye fusjonerte Svorka Energi/Produksjon meldes konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette vedtak har fått unntak fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på sammen måte som aksjeoverdragelse.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det i og med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

Departementet gjør for ordens skyld oppmerksom på at det for ordinære konsesjoner etter vannressursloven ikke kreves samtykke til overføring slik tilfellet er for konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven. Det er tilstrekkelig med melding til NVE om ny eier av vassdragstiltaket.

7. Akershus Energi AS

(Rettelse i vedtak etter søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven ved overføring av aksjene i Akershus Energi AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 30. januar 2020.

Det vises til Olje- og energidepartementets (OED) vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for Akershus Energi AS og underliggende selskaper i forbindelse med fylkessammenslåingen mellom Østfold, Buskerud og Akershus, datert 27. januar 2020.

OED har på vedtakets tredje side, siste avsnitt gitt vilkår om at enhver fremtidig "aksjeoverdragelse i Akershus Energi AS, Akershus Energi Vannkraft AS, Glomma Kraftproduksjon AS, Halden Kraftproduksjon AS, Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS eller Øvre Hallingdal Kraftproduksjon AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene". Ved en feiltakelse ble Skien Kraftproduksjon AS uteglemt.

Departementets vedtak, med vilkåret om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse skal meldes til konsesjonsmyndighetene, inkluderer også Skien Kraftproduksjon AS.

8. Istad AS

(Istad Kraft AS og Nettet Kraft AS – Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og statlig forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 11. februar 2020.

Olje- og energidepartementet viser til søknad fra Istad AS den 10. desember 2019 ved advokat Kjetil Grini Jacobsen i advokatfirmaet Wiersholm.

Bakgrunn og søknad

Istad Kraft AS og Nettet kommune inngikk den 19. desember 2019 avtale om at Istad Kraft AS skal erverve samtlige aksjer i Nettet Kraft AS. Før overdragelsen av samtlige aksjer i Nettet Kraft AS, var Nettet kommune en av aksjonærene i Istad AS. Nettet kommune ble den 1. januar 2020 slått sammen med Molde kommune. I mars 2020 vil Molde kommune erverve aksjene i Moldekraft AS, og dermed bli majoritetsaksjonær i Istad AS med en eierandel på 51 prosent.

Nettet Kraft AS driver kraftproduksjon, nettvirksomhet, fiber og strømsalg. Blant annet eier og drifter selskapet to anlegg knyttet til Meisalvassdraget (Meisal I og Meisal II). Denne søknaden gjelder sistnevnte kraftverk.

På vegne av Istad AS søkes det om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd for erverv av aksjene i Nettet Kraft AS. Alternativt søkes det om ervervskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 2, jf. § 24.

Departementets vurdering

Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for Istad AS' erverv av aksjene i Nettet Kraft AS

Transaksjonen utløser i utgangspunktet konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 2, jf. § 24. Når særlige hensyn foreligger, kan departementet i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Nærmere rammer for anvendelsen for unntaksbestemmelsen er trukket opp i Ot.prp. nr. 31 (1989–90). Hvert enkelt tilfelle skal vurderes individuelt, og unntak kan knyttes til nærmere angitte vilkår eller forutsetninger. Ordlyden "når særlige hensyn foreligger" er valgt for å indikere at det dreier seg om en dispensasjonsadgang som skal benyttes rent unntaksvis. De rettslige rammer for unntaksbestemmelsen er utdypet nærmere i Ot.prp. nr. 61 (2007–08). Her fremgår det at unntaksbestemmelsen bør kunne brukes ved samfunnsmessige ønskelige rasjonelle sammenslutninger og ved fusjoner, men innenfor de rammer som fastsettes av regelverket for offentlig eierskap. Hensikten med bestemmelsen er å legge til rette for omorganiseringer og sammenslåinger som fører til mer rasjonell drift. Unntaket er tenkt å bidra til å lette nødvendige strukturendringer av samfunnsmessig betydning. Formålet om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt ved praktiseringen av unntaksbestemmelsen.

Søkeren skriver at forut for overdragelsen av aksjene i Nettet Kraft AS, er Nettet kommune eier av samtlige av disse aksjene. Ved sammenslåingen av Nettet og Molde kommune til nye Molde kommune, blir de to kommunene samme rettssubjekt. Hvis det ikke var for Istad Kraft AS' erverv, ville aksjene i Nettet Kraft AS bli overført til den nye kommunen. Innen kort tid vil den nye Molde kommune, gjennom erverv av aksjene i Moldekraft AS, også være majoritetsaksjonær i Istad AS. Uavhengig av overdragelsen til Istad Kraft AS, ville virksomheten i Nettet Kraft AS havnet under den nye Molde kommunes kontroll og ansvar.

Departementet anser overdragelsen av aksjene i Nettet Kraft AS som en konsekvens av en ønsket omorganisering av kommunestrukturen i Norge. Departementet legger videre vekt på at kravene til offentlig eierskap i vannfallrettighetsloven § 5 utvilsomt er oppfylt også etter aksjeoverdragelsen.

Departementet har etter en konkret vurdering kommet til at det foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes.

I forbindelse med tidligere omorganisering har Nettet Kraft AS fått unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter tidligere industrikonsesjonslov § 1 fjerde ledd. I vedtaket satte departementet forbehold om statlig forkjøpsrett og rett til å konsesjonsbehandle de rettigheter som ved vedtaket ble unntatt konsesjonsbehandling ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse. Departementet kan ikke se at Istad Kraft AS' erverv av samtlige aksjer i Nettet Kraft AS foranlediger bruk av den forkjøpsrett staten betinget seg. Departementet kan heller ikke se at overdragelsen gjør det nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter som ble unntatt fra konsesjonsbehandling ved tidligere vedtak.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i Istad AS, Istad Kraft AS og Nettet Kraft AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandlingen etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtaket

Med hjemmel i lov 14. desember 1917 nr. 16 for rettigheter til vannfall mv. § 3 annet ledd gis Istad AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av samtlige aksjer i Nettet Kraft AS.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Istad AS, Istad Kraft AS og Nettet Kraft AS meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntak fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på sammen måte som aksjeoverdragelse.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det i og med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

9. Molde kommune

(Molde kommune og Istad AS – Søknad om konsesjon om erverv av aksjer og om fortsatt unntak fra konsesjonsplikt og statlig forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 11. februar 2020.

Olje- og energidepartementet viser til søknad fra Molde kommune og Istad AS den 20. desember 2019 ved advokat Geir Kristoffersen hos Kommuneadvokaten i Molde.

På vegne av Molde kommune søkes det om konsesjon i medhold av lov 14. desember 1917 nr. 16 for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 23 for erverv av 16,977 prosent av aksjene i Istad AS, som per i dag eies av Moldekraft AS. Videre anmodes det om departementets bekreftelse på at vilkår i henhold til tidligere meddelte unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ikke benyttes i forbindelse med Molde kommunes erverv av nevnte aksjer.

Bakgrunn

Søknaden er foranlediget av kommunesammenslåing og at Molde kommune blir majoritetsaksjonær i Istad AS. Tilbudet om kjøp av Moldekrafts aksjer i Istad AS fremgår av brev av 15. november 2019. Aktuell ervervsdato er 4. mars 2020.

Departementets vurdering

Konsesjon til Molde kommune for erverv av Istad AS' aksjer i Moldekraft AS

Molde kommune erverver 16,977 prosent av aksjene i Istad AS' fra Moldekraft AS. Molde kommunes erverv av denne aksjeposten utløser konsesjonsplikt da Istad AS innehar mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskap som direkte eller indirekte eier aksjer i selskap som har konsesjonspliktige vannfallrettigheter i henhold vannfallrettighetsloven § 23.

Vedlagt søknaden var protokoll fra styremøte 20. november 2019 i Istad AS med samtykke om overføring av eierskap til aksjene som Moldekraft AS har i Istad AS, jf. vannfallrettighetsloven § 23 fjerde ledd.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Molde kommune konsesjon for omsøkte erverv av Moldekraft AS' aksjepost på 16,977 prosent i Istad AS.

Vannfallrettighetslovens krav til offentlig eierskap er oppfylt både før og etter ervervet, jf. vannfallrettighetsloven § 23 åttende ledd.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

10. Glommens og Laagens Brukseierforening

(Søknad om oppgradering av aggregat 1 og utfasing av omløpsventil i Rendalen kraftverk i Rendalen kommune)

Olje- og energidepartementets samtykke 14. februar 2020.

1. INNLEDNING

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) har ved brev av 20. september 2018 søkt om endring for den tekniske løsningen ved Rendalen kraftverk i forbindelse med oppgradering av aggregat 1 og utfasing av omløpsventil.

Opplandskraft DA eier Rendalen kraftverk, mens Eidsiva Vannkraft AS er operatør. GLB er søker ettersom Rendalen kraftverk ble bygd med hjemmel i GLBs reguleringskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 26. august 1966 for delvis overføring av Glomma til Rendalen mv.

2. NVES INNSTILLING

2.1 Bakgrunn og konsesjonsmessige forhold

GLB fikk ved kongelig resolusjon av 26.08.1966 konsesjon til delvis overføring av Glomma til Rendalen og til regulering av Savalen og Fundinmagasinet mv. Det ble ikke gitt særskilt tillatelse til bygging av Rendalen kraftverk, og det ble heller ikke gitt egen tillatelse til erverv eller ekspropriasjon av fallrettighetene.

Ifølge GLB tok partene i ekspropriasjonsskjønnet utgangspunkt i at myndighetene måtte ha blitt stående ved at det ikke var nødvendig med noen særskilt utbyggingstillatelse for Rendalen kraftverk, og at overføringstillatelsen i realiteten innebar tillatelse til ekspropriasjon av fallene i Glomma.

Kraftlaget Opplandskraft, nå Opplandskraft DA, gjennomførte på denne bakgrunn utbyggingen av Rendalen kraftverk med hjemmel i GLBs reguleringstillatelse av 26.08.1966. Rendalen kraftverk (R1) ble satt i drift i 1971, sammen med en operativ omløpsventil og energidreper. I forarbeidene til konsesjonen av 26.08.1966 er det forutsatt at kraftverket bygges med en energidreper og omløpsventil, og på den måten sikre at anlegget kan overføre driftsvann også ved feil på aggregatet.

NVE konkluderer i vedtak av 07.01.2009 med at Opplandskraft DA sine planer om å etablere en ny kraftstasjon, Rendalen 2 (R2), ikke utløser konsesjonsplikt etter vannressursloven § 8. På bakgrunn av vedtaket startet byggingen av R2, og aggregatet ble satt i drift i 2013. R2 ble bygget uten krav til egen omløpsventil.

Gjeldende manøvreringsreglement fra 2015 innebærer at det kan overføres en driftsvannføring på inntil 60 m³/s fra Glomma til Rena gjennom Rendalen kraftverk. Før dette var kravet at det maksimalt kunne overføres 55 m³/s.

Det foreligger to tillatelser etter energiloven som er relevante for installasjoner i Rendalen kraftverk:

1. Anleggskonsesjon til Eidsiva Vannkraft AS av 10.11.2006 - omfatter tillatelse vedrørende R1.
2. Anleggskonsesjon til Eidsiva Vannkraft AS av 2.03.2016 - omfatter tillatelse vedrørende R2.

2.2 Om anlegget

Rendalen kraftverk er lokalisert i Rendalen kommune. Kraftverket utnytter fallet mellom Høyegga i Østerdalen og Rena elv i Rendalen. Normal årsproduksjon er ca. 740 GWh.

Kraftverket består i dag av aggregatene R1 og R2. Sistnevnte aggregat har en slukeevne på 60 m³/s, mens R1 har en slukeevne på 55 m³/s. Etter at R2 ble satt i drift, blir R1 bare driftet når R2 ikke er tilgjengelig på grunn av planlagt vedlikehold eller feil.

Både R1 og R2 har nettilknytning via 300 kV koblingsanlegg i Rendalen. Dette anlegget kan levere energi ut over 300 kV linje til Fåberg koblingsstasjon og på 132 kV og 66 kV over trafo T3 i Rendalen.

R1 er bestykket med en omløpsventil. Denne har som funksjon å sikre overføring av driftsvann fra Høyegga til Rena ved feil i kraftverket eller overføringsnett. For å håndtere det store trykket på vannet er det etablert en energidreper i tilknytning til omløpsventilen. Omløpsventilen med energidreper har en maksimal overføringskapasitet på ca. 35 m³/s.

Det er gjennomført en vurdering av teknisk tilstand i R1. Denne konkluderer med at det er behov for betydelig vedlikehold av følgende komponenter: generator, oljetrykksanlegg, kontroll- og vernutrustning samt energidreper/omløpsventil. Spesielt er tilstanden for energidreperen kritisk. Her er ca. 35 % av materialet kavitetert bort. Dette til tross for at energidreperen bare har vært i drift 100–200 timer etter oppstart i 1971. I energidreperen drepes all energi over ett trinn, noe som medfører betydelig kavitasjon. Den er derfor ikke egnet for drift over lengre tid.

GLB mener energidreperens opprinnelige design gjør den uegnet til å ivareta tiltenkt funksjon.

2.3 Elektriske anlegg – omsøkt ny teknisk plan

Basert på teknisk tilstand på energidreperen, samt redusert behov for omløpsventil/energidreper som følge av idriftsettelsen av R2, søker GLB om endret teknisk plan for Rendalen kraftverk. Det søkes om to innbyrdes uavhengige aggregater uten omløpsventil, jf. vassdragsreguleringsloven § 9. Ny omsøkt teknisk plan for Rendalen kraftverk omfatter følgende installasjoner:

Aggregat Rendalen 1:

- 1 stk. francis turbin, slukeevne 55 m³/s
- 1 stk. generator 110 MVA
- 13,5 kV koblingsanlegg
- 1 stk. generatortransformator 110 MVA
- 300 kV kabelanlegg
- 300 kV koblingsanlegg
- Nødvendig hjelpeutstyr

Aggregat Rendalen 2:

- 1 stk. francis turbin, slukeevne 60 m³/s
- 1 stk. generator 115,5 MVA
- 12,5 kV koblingsanlegg
- 1 stk. generatortransformator 114 MVA
- 300 kV kabelanlegg
- 300 kV koblingsanlegg
- Nødvendig hjelpeutstyr

GLB ber NVE vurdere om det bør utstedes ny anleggskonsesjon til Eidsiva Vannkraft AS etter energiloven, hvor både R1 og R2 inngår i samme konsesjonsdokument, jf. siste avsnitt i «*Bakgrunn og konsesjonsmessige forhold*».

2.4 Begrunnelse for søknad om planendring

Med bakgrunn i at det er konstatert et betydelig rehabiliteringsbehov for komponenter i R1 er behovet for omløpsventil i Rendalen vurdert. Behovet for omløpsventil ble endret som følge av installasjon av R2 i 2013.

En løsning med oppgradering av R1 som permanent reserve for R2 gir svært god sikring mot den type feil som utløste kraftverkets eneste lengre utfall vinteren 1996. Da havarerte løpehjulet samtidig som det oppstod problemer med energidreper/omløpsventil. Dette resulterte i at Rendals-overføringen var helt ute av funksjon fra januar til mars det året¹. Rendalen kraftverk er viktig for

---

¹ Se «*Konsekvenser av funksjonssvikt i driftsperioden*» under NVEs vurdering av søknaden for nærmere beskrivelse av hendelsen.

forsyningssikkerheten i Nord-Østerdal, som vinterstid er blant landets kaldeste regioner. Søker mener det er viktig å velge den løsningen som gir størst sikkerhet mot langvarig utfall av kraftverkets produksjon.

Rendalen kraftverk kan levere ut kraft via en 300 kV ledning. I tillegg kan kraften også styres ut via både 132 kV og 66 kV nett i området. Dersom R1 oppgraderes som omsøkt kan et eventuelt utfall av kraftverkets nettforbindelse medføre stans i overføring av vann til Rendalen. Sannsynligheten for et slikt nettutfall anses imidlertid som meget lav, og lavere enn andre type hendelser som kan medføre stans i overføringen. Ifølge GLB har det i Rendalen kraftverks driftstid ikke forekommet noen situasjon med lengre utfall av kraftverkets nettilknytning.

Et oppgradert R1 vil ifølge GLB gi god sikring mot langvarig utfall som følge av eventuell driftsstans på R2. Søker mener ut fra vurdering av kostnader, risiko og forsyningssikkerhet at en oppgradering av R1 og utfasing av omløpsventilen er den mest hensiktsmessige løsningen. En konstellasjon av R1 + R2 gir ifølge GLB lavere sannsynlighet for feil enn opprinnelig R1 + omløpsventil. Løsningen vurderes også til å være samfunnsmessig mest lønnsom.

2.5 Kostnader og andre alternativer

Ulike alternativer for å opprettholde mulighet for forbitapping i kraftverket ved feil på R2 er vurdert, med følgende kostnadsberegninger:

- Rehabilitering av aggregat i R1: 40 mill. kr
- Rehabilitering av energidreper/omløpsventil: 20 mill. kr

Da disse to tiltakene ikke gir økt inntjening, har GLB vurdert om det er nødvendig å gjennomføre tiltak på både energidreper og aggregat for å sikre tilfredsstillende lav sannsynlighet for hendelser der all overføring til Rendalen kraftverk stanser opp. Ved overføringsstans må vannet i stedet slippes forbi dammen på Høyegga. Videre er det vurdert hvilket enkelttiltak som gir størst bidrag til å redusere sannsynligheten for overføringsstans og påfølgende slipp av vann forbi dammen.

Sannsynlighet for at vann må slippes forbi dammen er vurdert for følgende tre alternativ:

- Alternativ 1: Aggregat Rendalen 1 rehabilitert, omløpsventil tatt ut av drift (omsøkt alt.)
- Alternativ 2: Aggregat Rendalen 1 rehabilitert, omløpsventil rehabilitert
- Alternativ 3: Omløpsventil rehabilitert, aggregat Rendalen 1 tatt ut av drift.

En utfasing av R1, aggregat og omløpsventil vurderes av GLB til ikke å gi tilfredsstillende lav sannsynlighet for vann forbi dammen, og er ikke vurdert nærmere.

Følgende feilsituasjoner er vurdert:

- Feilsituasjon 1: Ras i vannvei
- Feilsituasjon 2: Feil på aggregat/hjelpeutstyr
- Feilsituasjon 3: Nettutfall

2.5.1 Feilsituasjon 1

Kraftverket har i dag tre individuelle komponenter som man kan overføre driftsvann fra Høyegga gjennom. Aggregat R1, aggregat R2 og omløpsventil tilkoblet R1. Alle disse tre komponentene har felles vannvei, og konsekvensen vil derfor bli lik for alle tre alternativene ved feilsituasjon 1.

2.5.2 Feilsituasjon 2

I vurderingen av denne feilsituasjonen forutsetter GLB at alle tilgjengelige pådragsorgan er klare for drift for alle tre alternativ. Ved feil på aggregat i drift vil driftsvannet kunne overføres til alternativt pådragsorgan. Dette er mulig for alle de beskrevne alternativ.

Ved alternativ 1 vil driftsvannføringen overføres til aggregat som står i reserve. Etter dette vil driften fortsette som normalt uten tidsbegrensning. I tilfelle en ny feil oppstår vil det, sammenlignet med alternativ 2, være noe økt sannsynlighet for at vann må slippes forbi dammen.

Ved alternativ 2 vil man som ved alternativ 1 kunne overføre driftsvannet til aggregat som står i reserve. I dette alternativet vil man ha en ekstra reserve ved at man vil kunne ta i bruk omløpsventilen ved en eventuell ny feil. GLB påpeker at dette ikke vil være tilfellet for alle typer feil, da omløpsventilen ikke kan opereres helt uavhengig av aggregatet i R1. Dette gjelder for eventuelle feil i oljetrykksanlegg, kontrollanlegg og hjelpeutstyr, som er felles for R1 og omløpsventilen.

Alternativ 3 har innledningsvis samme risiko som de andre alternativene for at vann må føres forbi dammen etter første feil, men GLB har vurdert det som betydelig mer sannsynlig at vann må slippes forbi dammen på et senere tidspunkt. Dette fordi GLB vurderer omløpsventilen til å ha en mye lavere driftssikkerhet enn et vannkraftaggregat. Denne vurderingen vil i henhold til GLB være gyldig selv om de foretar en større ombygning av omløpsventilen.

2.5.3 Feilsituasjon 3

Både R1 og R2 har nettilknytning via 300 kV koblingsanlegg i Rendalen. Begge aggregatene har egne avgangsfelt og ingen felles komponenter før 300 kV samleskinne. 300 kV anlegget i Rendalen kan levere energi ut over 300 kV linje til Fåberg koblingsstasjon og på 132 kV og 66 kV over trafo T3 i Rendalen. Dette medfører at ingen enkelt feil i utenforliggende nett vil kunne medføre langvarig blokkering av energileveranse fra 300 kV anlegget. En større feil i anlegget vil derimot kunne hindre at man får levert energi ut fra R1 og R2. GLB vurderer en slik hendelse til å ikke være urealistisk, men anses av GLB å ha svært lav sannsynlighet.

Gitt en feilsituasjon der en har en alvorlig feil i 300 kV anlegg i Rendalen vil alternativ 2 og 3 innledningsvis hindre at vann må slippes forbi dammen. Dersom feilen medfører lang utetid på 300 kV anlegget, vil det likevel etter en stund måtte slippes vann forbi dammen. Dette fordi GLB antar at det ikke er mulig å drifte omløpsventilen over lang tid.

2.5.4 Oppsummering

GLBs vurdering er at alternativ 2 totalt sett gir lavest sannsynlighet for at vann må slippes forbi dammen av de vurderte alternativene. Alternativ 2 gir mye lavere sannsynlighet enn konsesjonsgitt løsning, men denne konfigurasjonen er samtidig det dyreste alternativet.

Alternativ 1 er av GLB vurdert å gi lavere sannsynlighet for at vannet må slippes forbi dammen enn opprinnelig løsning. Omsøkt alternativ har to pådragsorgan som kan overføre driftsvannet. Dette er identisk med opprinnelig løsning. Alternativ 1 har imidlertid to uavhengige systemer, i motsetning til opprinnelig løsning der omløpsventil og aggregat har en del felles systemer. Følgelig vil ikke en enkelt feil i stasjonen medføre at vann må slippes forbi dammen. Alternativ 1 er mer sårbart ved feil i 300 kV anlegget, men vurderingen til GLB er at en slik hendelse er mindre sannsynlig enn en feil i hjelpeutstyr som vil kunne blokkere drift av både aggregat og omløpsventil. Med alternativ 1 vil en langvarig feil i 300 kV anlegget medføre at alt vann må slippes forbi dammen i feilperioden. Dette vil imidlertid også være tilfelle med konsesjonsgitt løsning, da eksisterende omløpsventil ikke er egnet for kontinuerlig drift.

Alternativ 3 er totalt sett noe bedre enn opprinnelig løsning, dersom en forutsetter at omløpsventilen etter rehabilitering har samme tilstand som et nytt anlegg. Alternativet vil være noe bedre fordi denne løsningen vil ha to innbyrdes uavhengige pådragsorgan uten felles hjelpesystemer.

2.6 Saksgang og merknader fra høring

NVE mottok søknad om planendring datert 20.09.2018. Søknaden ble sendt på høring 07.01.2019 til lokale og regionale myndigheter og nettselskap, med høringsfrist 01.04.2019. Søknaden var også tilgjengelig på sakens nettside: <https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=8150&type=V-1>

NVE mottok én høringsuttalelse.

Fylkesmannen i Innlandet (01.04.2019, dok.nr. 3) refererer til en e-post de mottok fra GLB 20.03.2019. I e-posten opplyser GLB at R2 kan levere kraft både til sentralnettet og til distribusjonsnettet. Kraftverksutfall som følge av nettfeil vil derfor ikke skje med mindre både sentralnettet og

distribusjonsnettene faller ut samtidig. GLB hevder i e-posten at dette har svært lav sannsynlighet, og at de ikke kan huske at dette har inntruffet.

Fra Fylkesmannens vurdering siteres følgende:

Skader som følge av driftsstans er et betydelig problem flere steder der det mangler fungerende omløp eller er omløp med lav kapasitet. Både brå økninger i vannføring på islagte minstevannstrekninger og brå vannføringsreduksjoner nedstrøms kraftverk vil kunne være skadelig, også om hendelsene er av kortere varighet. Selv om elvestrekningen nedstrøms utløpet av Rena kraftverk oppgis å ha en utforming som begrenser skadevirkningene av brå vannføringsreduksjoner, vil bortfall av omløp ved driftsstans være klart uheldig. Vi ser fordelene ved å løse omløpet gjennom å holde aggregat R1 i funksjon, da det vil sikre kraftproduksjonen i situasjoner med lengere driftsstans i R2, som f.eks. vedlikehold. Forutsatt at en slik løsning ikke medfører nevneverdig økt forekomst av brå vannføringsendringer på minstevannstrekningen i Glomma og nedenfor utløpet av Rendalen kraftverk har ikke Fylkesmannen innvendinger til en slik løsning. Dersom dette må forventes å medføre økt forekomst av brå vannføringsendringer (også kortvarige) er det vårt syn at kraftverket fortsatt bør ha omløpsventil som forutsatt.

GLB (06.05.2019, dok.nr. 4) har følgende kommentar til høringsuttalelsen:

GLB forstår FM slik at det gis støtte til den omsøkte løsningen, hvor en oppgradering av aggregat R1 skal erstatte dagens løsning med omløpsventil i kraftverket. FM påpeker imidlertid at dersom den prioriterte løsningen forventes å medføre økt forekomst av brå vannføringsendringer (også kortvarige) så er det FM sitt syn at kraftverket fortsatt bør ha omløpsventil.

Med utgangspunkt i dagens etablerte praksis ved drift av Rendalen kraftverk vil GLB påpeke at løsningen med oppgradert R1, til erstatning for dagens omløpsventil, ikke medfører økt forekomst av brå vannføringsendringer.

For å øke sikkerheten for at R1 er tilgjengelig, i tilfelle utfall på R2, startes R1 regelmessig.

2.7 Kunnskapsgrunnlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8, første ledd, at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av, og et supplement til, forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Fylkesmannen i Innlandet påpeker i sin uttalelse at søknaden ikke inneholder en grundig utredning av konsekvensene av driftsstans av kortere og lengere varighet. Fylkesmannen utdypet ikke denne kommentaren nærmere, og det spesifiseres ikke om de mener søknaden burde inneholdt en slik utredning.

GLB har i søknaden beskrevet bakgrunn for søknaden, med en tilstandsbeskrivelse av R1 og energidreper/omløpsventil. Videre er det gjort en vurdering av sannsynlighet for at vann må slippes forbi dammen ved Høyegga ved ulike feilsituasjoner, både for det omsøkte tiltaket og for to andre alternativer. GLB har også vurdert miljømessige og samfunnsmessige effekter ved det omsøkte tiltaket, deriblant konsekvenser i Glomma og Rena ved et eventuelt lengre utfall i Rendalen kraftverk.

NVE mener sakens karakter og omfang ikke gir grunnlag for å kreve en grundigere utredning av konsekvensene av driftsstans enn det som framkommer i søknaden. Det er NVEs vurdering at søknaden, opplysninger framkommet i forbindelse med høringen og eksisterende kunnskap oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8, jmfør vassdragsreguleringsloven § 11 og vannressursloven § 23. Vi konkluderer med at det foreligger et tilstrekkelig faktagrunnlag for å kunne ta stilling til planendringssøknaden, og avgi innstilling i saken.

2.8 NVEs vurdering av søknaden

I forarbeidene til GLBs reguleringskonsesjon av 26.08.1966 er det forutsatt at Rendalen kraftverk bygges med en energidreper og omløpsventil. GLB søker om planendringstillatelse til å fase ut omløpsventil/energidreper, og erstatte omløpsventilens funksjon ved å oppgradere aggregatet i Rendalen 1.

2.8.1 Konsekvenser i anleggsperioden

GLB opplyser at det vil bli benyttet allerede opparbeidede arealer ved Rendalen kraftverk til mellom-lagring, rigg og parkering. Det er ikke behov for å opparbeide nye arealer i dagen. For øvrig vil alt anleggsarbeid skje i tilknytning til kraftstasjonshall og tunnelsystem inne i fjellet.

Forutsatt at det ikke opparbeides nye arealer i dagen og at alt arbeidet skjer i fjellet, kan ikke NVE se at det omsøkte tiltaket vil påvirke allmenne interesser i anleggsperioden.

2.8.2 Konsekvenser i driftsperioden

Det omsøkte tiltaket vil ikke øke kraftproduksjonen, og det vil ikke ha noen negative virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn ved ordinær drift av Rendalen kraftverk. Nedenfor er NVEs vurdering av risiko og konsekvenser ved ulike feilsituasjoner og funksjonssvikt i driftsperioden.

2.8.2.1 Vann forbi Høyegga dam

GLB har vurdert sannsynlighet for at vann må slippes forbi inntaksdammen ved Høyegga for det omsøkte tiltaket, samt to andre alternative løsninger, ved tre ulike feilsituasjoner. GLB vurderer at det omsøkte alternativet, i likhet med de andre alternativene, innehar lavere sannsynlighet for hendelser som medfører at vann må slippes forbi dammen, enn den konsesjonsgitte løsningen. NVE støtter denne vurderingen.

NVE merker seg at GLB vurderer det som mindre sannsynlig at det vil oppstå en større feil i 300 kV anlegget enn at det oppstår feil i hjelpeutstyr som vil kunne blokkere drift av både aggregat og omløpsventil.

2.8.2.2 Konsekvenser av funksjonssvikt i driftsperioden

GLB mener omsøkt løsning gir meget lav sannsynlighet for langvarig utfall og funksjonssvikt i overføring av vann til Rendalen.

GLB har likevel vurdert konsekvensene dersom det oppstår en situasjon med fullstendig funksjonssvikt i kraftverket, og overføringen til Rendalen faller helt bort. Ved fullstendig funksjonssvikt vil vannføringen i kraftverket, inntil maksimalt 60 m³/s, bli ledet forbi dammen på Høyegga. Konsekvensene av en slik hendelse er vurdert for Glomma nedstrøms dammen på Høyegga og for Rena nedstrøms kraftverksutløpet, både med og uten islagt elveløp.

2.8.2.2.1 Rena

Ved en fullstendig funksjonssvikt i Rendalsoverføringen vil vannføringen i Rena nedstrøms utløpet fra Rendalen kraftverk bli redusert tilsvarende kraftverkets driftsvannføring når feilen inntreffer. En slik situasjon vil gi rask reduksjon i vannføringen på den ca. 4,2 km lange strekningen av Rena elv mellom kraftverksutløpet og Lomnessjøen. Ovenfor kraftverksutløpet har Rena elv et uregulert nedbørfelt på ca. 1018 km². Dette feltet tilfører en signifikant restvannføring i tilfelle overføringen faller ut. Restvannføringen utgjør vassdragets naturlige vannføring.

Ved en eventuell langvarig stopp i overføringen vil både Lomnessjøen og Storsjøen fungere som fordrøyningsbasseng med stor kapasitet. Dette vil bidra til å jevne ut vannføringen nedstrøms i Rena elv. Videre nedover i vassdraget vil sideelver som f.eks. Mistra bidra til å opprettholde en betydelig vannføring.

Ved et uforutsett totalt utfall av overføringen vil det bare være elveavsnittet mellom utløpet av Rendalen kraftverk og Lomnessjøen hvor vannstanden vil kunne synke så raskt at stranding av fisk og bunndyr kan være en relevant problemstilling. NINA har kartlagt fiskeforholdene i Nordre Rena, jf. rapporten «Fiskesamfunnet i Nordre Rena og Storsjøen» (Muset et.al. 2015). Rapporten oppgir at

Nordre Rena har svært begrenset forekomst av egnede gyteområder for harr og ørret, samt svært lite skjulmuligheter for mindre individer av disse artene. Ved full stans i overføringen vil det naturlige tilsiget fra Nordre Rena ovenfor kraftverksutløpet sørge for en betydelig restvannføring, og følgelig begrense strandingsproblematikk for fisk på denne strekningen.

Et eventuelt bortfall av vannføringen med islagt elveløp i Rena vil innebære at isen synker sammen tilpasset ny vannstand. Mot land og rundt større steiner vil isen kunne brette opp.

GLB opplyser at kraftverket vil kjøres i gang med gradvis oppkjøring etter et utfall, samtidig som elveløpet overvåkes for å unngå at det utløses en isgang.

GLB mener på ovennevnte grunnlag at et eventuelt totalt utfall av Rendalsoverføringen ikke vil medføre negative konsekvenser i Rena elv, selv om vassdraget skulle være islagt. NVE støtter denne vurderingen. Vi kan ikke se at en eventuell langvarig stopp i overføringen vil gi nevneverdige negative konsekvenser for verken vannmiljø eller samfunn nedstrøms utløpet av Rendalen kraftverk.

2.8.2.2.2 Glomma

Den regulerte elvestrekningen i Glomma mellom dammen på Høyegga og samløpet med Rena elv ved Rena har et bredt elveløp, tilpasset store flomvannføringer. Selv et momentant overløp med inntil 60 m³/s vil, med unntak for området umiddelbart nedenfor dammen, ikke gi kritisk rask vannstandsstigning. Området rett nedenfor damanlegget er å betrakte som fareområde. Her er det utført sikringstiltak og satt opp informasjonsskilt. Dersom det skjer en funksjonssvikt når Glomma er isfri, vil det etter feilretting skje en gradvis igangsetting av Rendalen kraftverk, jf. manøvreringsreglementets pkt. 2, for å unngå stranding av fisk og bunndyr.

Størst negative konsekvenser vil kunne forekomme i Glomma med islagt elveløp. Et langvarig utfall av Rendalsoverføringen vinterstid øker sannsynligheten for isgang med skadepotensiale på regulert strekning i Glomma nedstrøms Høyegga. Siden Rendalsoverføringen ble satt i drift i 1971 har det bare vært ett større utfall vinterstid. Hendelsen inntraff i januar 1996. Da havarerte løpehjulet i Rendalen 1, samtidig som det oppstod problemer med energidreper/omløpsventil. Dette resulterte i at Rendalsoverføringen var helt ute av drift fra januar til mars det året². Tappingen fra Aursunden ble redusert for å begrense overløpet på Høyegga og oppbygging av is i elveløpet. Forbitappingen skapte likevel mye overvann og kjøving som følge av en særdeles kald periode med lite snø. Det bygde seg derfor opp mye is i elveløpet nedstrøms Høyegga og videre ned mot Atna. Kraftverket ble utbedret og kom i drift igjen før vårsmeltingen. Våren 1996 var kald og medførte moderate vannføringer. Dette bidro til at isen smeltet gradvis bort uten å medføre skader.

Den omsøkte løsningen med oppgradering av R1 som permanent reserve for R2 vil gi bedre sikkerhet enn konsesjonsgitt løsning mot den type feil som oppstod i 1996.

2.8.3 Konklusjon

Sammenlignet med den konsesjonsgitte løsningen kan ikke NVE se at det omsøkte tiltaket vil øke sannsynligheten for varig utfall og funksjonssvikt i overføring av vann til Rendalen. På denne bakgrunn er vår vurdering at forekomsten av brå vannføringsendringer på minstevannføringsstrekkingen i Glomma og nedstrøms kraftverksutløpet i Rena ikke vil øke. Trolig vil omsøkt tiltak redusere sannsynligheten for slike hendelser. Videre vil det omsøkte tiltaket, sammenlignet med konsesjonsgitt løsning, bidra til å forsterke forsyningssikkerheten i regionen. Dette forutsetter dog at R1 vedlikeholdes og startes regelmessig slik at aggregatet raskt og sømløst kan overta driften ved eventuelle feil i R2.

2.9 Andre forhold

Rendalen kraftverk eies av Opplandskraft DA, men driftes i henhold til vilkår og manøvreringsreglement til GLBs reguleringsstillatelse av 26.08.1966. I en avtale signert av partene 27.11.2018 går det fram at Opplandskraft DA er innforstått med å ta det administrative og økonomiske ansvaret som følger av konsesjonsvilkårene, men at all skriftlig kommunikasjon med vassdragsmyndighetene skal skje i navnet av konsesjonæren.

---

² Hendelsen er beskrevet i [NVE rapport 20 - 2010](#)

NVE tar den privatrettslige avtalen til etterretning. Dersom det gis tillatelse til planendringen forutsetter NVE at:

- Alle relevante krav i gjeldende manøvreringsreglementet av 24.04.2015 overholdes under gjennomføring av tiltaket.
- Detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges og godkjennes av NVE før anleggsstart, jmfør vilkårspost 19 til konsesjonen av 26.08.1966.

Sammenlignet med dagens konsesjonsgitte løsning vil ikke planendringen ha noen negative virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn ved ordinær drift av Rendalen kraftverk. NVE har derfor ikke vurdert det omsøkte tiltaket etter andre lover og forskrifter.

2.9.1 Felles anleggskonsesjon for R1 og R2

GLB ber NVE vurdere om det bør utstedes ny anleggskonsesjon til Eidsiva Vannkraft AS etter energiloven, hvor både R1 og R2 inngår i samme konsesjonsdokument.

Isolert sett kan en slik samlekonsesjon være en fornuftig løsning. Imidlertid er anleggskonsesjonen for R1 en del av en større samlekonsesjon for en rekke vannkraftverk, meddelt 10.11.2006 til Eidsiva Vannkraft. Samlekonsesjonen utløper 01.01.2020.

NVE mener det er hensiktsmessig å avvente sammenslåing av anleggskonsesjonene for R1 og R2 til endelig vedtak om inneværende planendringssøknad foreligger. Da kan Eidsiva Vannkraft anmode NVE om å slå sammen anleggskonsesjonene for R1 og R2, og samtidig endre samlekonsesjonen tilsvarende. Avhengig av når endelig vedtak om planendringssøknaden foreligger, kan dette gjøres i forbindelse med søknad om fornyelse eller etter at fornyet samlekonsesjon er gitt.

2.10 NVEs konklusjon

NVE anbefaler at GLB får tillatelse til planendring for å fase ut dagens omløpsventil ved Rendalen kraftverk, og erstatte dens tiltenkte funksjon ved å oppgradere aggregat R1, i tråd med planendringssøknad av 20.09.2019. Sammenlignet med konsesjonsgitt løsning vil ikke planendringen ha noen negative virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn ved ordinær drift av Rendalen kraftverk. Den omsøkte løsningen innehar en lavere sannsynlighet for langvarig utfall og stans av kraftproduksjon enn konsesjonsgitt løsning, og det vil følgelig styrke forsyningssikkerheten i regionen.

Krav om bygging av omløpsventil/energidreper er gitt i forarbeidene til konsesjonen av 26.08.1966. Det er ikke nødvendig å foreta endringer i vilkår og gjeldende manøvreringsreglement til konsesjonen.

3. DEPARTEMENTETS BEMERKNINGER

3.1 Innledning

I GLBs reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringsloven om delvis overføring av Glomma til Rendalen og regulering av Savalen og Unndalen, ble det hverken gitt særskilt tillatelse for bygging av Rendalen kraftverk eller til erverv av berørte fallrettigheter, jf. kgl.res. av 26. august 1966.

Ifølge GLB tok partene i ekspropriasjonsskjønnet utgangspunkt i at myndighetene måtte ha blitt stående ved at det ikke var nødvendig med noen særskilt utbyggingstillatelse for Rendalen kraftverk, og at overføringstillatelsen i realiteten innebar tillatelse til ekspropriasjon av fallene i Glomma.

GLB har ved brev av 20. september 2018 søkt om å oppgradere aggregat 1 (R1), og samtidig utfase eksisterende omløpsventil og energidreper (omløpsventil) i Rendalen kraftverk. R1 og omløpsventil ble satt i drift i 1971. Aggregat 2 (R2) ble bygget uten krav om omløpsventil og ble satt i drift i 2013.

Rendalen kraftverk er lokalisert i Rendalen kommune. Kraftverket utnytter fallet mellom Høyegga i Glomma i Østerdalen og Rena elv i Rendalen. Normal årsproduksjon er ca. 740 GWh.

R2 har en slukeevne på 60 m³/s, mens R1 har en slukeevne på 55 m³/s. Etter at R2 ble satt i drift, blir R1 bare driftet når R2 ikke er tilgjengelig på grunn av planlagt vedlikehold eller feil.

Både R1 og R2 har nettilknytning via 300 kV koblingsanlegg i Rendalen, og kan i tillegg levere energi på 132 kV og 66 kV i Rendalen.

3.2 Kunnskapsgrunnlaget

I departementets vurdering av om planen skal godkjennes, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte utbygging må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsøkonomiske fordelene avveies mot ulempene blant annet i form av forringelse eller tap av naturmangfold.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i loven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i loven §§ 4-5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden.

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag:

- GLBs søknad om planendring av 20. september 2018 med en tilstandsbeskrivelse av R1 og energidreper/omløpsventil.
- GLBs vurdering av sannsynligheten for at vann må slippes forbi dammen ved Høyegga ved ulike feilsituasjoner, både for det omsøkte tiltaket og for to andre alternativer.
- GLBs vurdering av miljømessige og samfunnmessige effekter ved det omsøkte tiltaket, herunder konsekvenser i Glomma og Rena ved et eventuelt lengre utfall i Rendalen kraftverk.
- NVEs innstilling av 25. november 2019 med høringsuttalelser til søknaden.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal etter naturmangfoldloven stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risikoen for skade på naturmangfoldet. Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger, høringer og andre mottatte saksopplysninger til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om landskapet, utbredelse av naturtyper, den økologiske tilstanden i området og arters bestandssituasjon. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

3.3 Departementets vurdering av planen

GLB opplyser at det ikke er behov for å opparbeide nye arealer i dagen, og at alt anleggsarbeid vil bli utført i tilknytning til eksisterende kraftstasjonshall og tunnelsystem i fjellet. Departementet er enig med NVE i at tiltaket ikke antas å påvirke allmenne interesser i anleggsperioden. Heller ikke i driftsperioden antas tiltaket om planendring å føre til negative virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn.

Ifølge GLB vil full rehabilitering av Rendalen 1 kraftverk inklusiv energidreper bli kostbar. Departementet har merket seg at en slik rehabilitering ikke vil kunne forsvares ut fra økt kraftproduksjon. Derimot må GLB vurdere hvilken konsekvens ulike rehabiliteringsalternativer har for risikoen for vann over dammen på Høyegga. En utfasing av Rendalen 1, aggregat og omløpsventil, vurderes av GLB til ikke å gi tilfredsstillende sikkerhet mot vann over dam og er ikke vurdert nærmere. Ulike alternativer for å opprettholde mulighet for forbitapping i kraftverket ved feil på R2 er vurdert av konsesjonssøker, med følgende kostnadsberegninger:

- Rehabilitering av aggregat i R1: 40 mill. kr (basert på prisnivå 2018)
- Rehabilitering av energidreper/omløpsventil: 20 mill. kr (basert på prisnivå 2018)

Når det gjelder slipp av vann forbi inntaksdammen ved Høyegga for det omsøkte tiltaket og to alternative løsninger, konkluderer både GLB og NVE med at alle disse alternativene har lavere sannsynlighet for nødvendigheten av slikt vannslipp enn tilfelle er for konsesjonsgitt løsning. Departementet slutter seg til dette.

For så vidt gjelder konsekvensene av langvarig utfall og funksjonssvikt i driftsperioden, mener GLB at sannsynligheten for dette ved omsøkt løsning er meget lav ved overføring av vann til Rendalen.

GLB har vurdert konsekvensene ved en situasjon med fullstendig funksjonssvikt i kraftverket, der overføringen til Rendalen faller helt bort. Ved en slik situasjon kan inntil 60 m³/s ledes forbi dammen på Høyegga. Disse konsekvensene er vurdert for Glomma nedstrøms dam Høyegga, og for Rena nedstrøms kraftverksutløpet.

Rena

Ved en slik funksjonssvikt vil vannføringen raskt reduseres på en ca. 4,2 km lang strekning av elven mellom kraftverksutløpet og Lomnessjøen. Samtidig tilføres elven en betydelig restvannføring fra et uregulert nedbørfelt ovenfor kraftverket, som tilsvarende vassdragets naturlige vannføring, og som vil begrense strandingsproblematikk for fisk og bunndyr.

Både GLB og NVE mener på denne bakgrunn at en slik total funksjonssvikt ikke vil føre til negative konsekvenser for Rena, selv om vassdraget er islagt. Departementet er enig i dette, og viser for øvrig til innstillingen hvor spørsmålet er grundig vurdert av NVE.

Glomma

Den regulerte elvestrekningen i Glomma mellom dammen på Høyegga og samløpet med Rena elv ved Rena har et bredt elveløp, tilpasset store flomvannføringer. Selv et momentant overløp med inntil 60 m³/s vil, med unntak for området umiddelbart nedenfor dammen, ikke gi kritisk rask vannstandsstigning. Størst negative konsekvenser vil kunne forekomme i Glomma med islagt elveløp. Et langvarig utfall av Rendalsoverføringen vinterstid øker sannsynligheten for isgang med skadepotensiale på regulert strekning i Glomma nedstrøms Høyegga.

Den omsøkte løsningen med oppgradering av R1 som permanent reserve for R2 vil ifølge NVE gi bedre sikkerhet enn konsesjonsgitt løsning mot denne typen feil. Departementet er enig i NVEs standpunkt, og viser for øvrig til innstillingen.

Konklusjon

I medhold av kgl.res. av 26. august 1966 post 19 godkjennes GLBs plan for oppgradering av aggregat 1, og utfasing av omløpsventil med energidreper i Rendalen kraftverk i samsvar med søknaden av 20. september 2018 og NVEs innstilling av 25.11.2019.

Konsesjonsvilkårene av 26. august 1966 vedrørende delvis overføring av Glomma til Rena elv og til regulering av Savalen og Fundinmagasinet, og manøvreringsreglementet av 24. april 2015 vedrørende økt overføring fra Glomma til Rena elv forblir uendret.

11. AS Eidefoss

(Søknad om unntak fra konsesjonsplikt mv. i forbindelse med omorganisering av AS Eidefoss til konsern)

Olje- og energidepartementets samtykke 27. februar 2020.

Departementet viser til brev av 18. oktober 2019 vedrørende søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett mv. i forbindelse med at kraftproduksjonsvirksomheten i AS Eidefoss overdras til det nye datterselskapet Eidefoss Vannkraft AS som ledd i omorganisering.

Bakgrunn

AS Eidefoss ble etablert i 1916, og virksomheten konsentrerer seg om produksjon, distribusjon og salg av energi. Selskapet er eid av kommunene Lesja, Dovre, Sel, Vågå og Lom, som alle har en eierandel på 20 %.

AS Eidefoss har fem kraftstasjoner; Smådøla, Øvre Tessa, Midtre Tessa, Nedre Tessa og Eidefossen. I tillegg eier Eidefoss 28 % av Rosten kraftverk, som ble satt i drift våren 2018, og 50 % av Nedre Otta kraftverk som skal settes i drift våren 2020.

AS Eidefoss skal omorganiseres for å oppfylle energilovens krav til selskapsmessig skille, og ble derfor konsern med virkning fra 1. januar 2020. Eidefoss Strøm AS, Eidefoss Nett AS, Eidefoss Vannkraft AS og Eidefoss Fiber AS ble da nye datterselskaper til AS Eidefoss. Styret i AS Eidefoss vedtok fisjonfusjonene 27. september 2019, mens eierne i AS Eidefoss gjorde nødvendige vedtak for å etablere konsernet i en ekstraordinær generalforsamling 15. oktober. Alle datterselskapene er opprettet og registrert i Brønnøysundregisteret. Det er søkt om omsetningskonsesjon for de tre førstnevnte datterselskapene.

Søknaden og oversikt over konsesjonsforhold for kraftverk som overdras

I søknaden er det oppstilt en tabell for de enkelte kraftverkene når det gjelder konsesjoner og fallrettigheter.

Kraftverkene Smådøla og Rosten omtales ikke nærmere i dette vedtaket, da de begge utnytter fallrettigheter som kan utbringes til mindre enn 4 000 naturhesterkrefter, jf. vannfallrettighetsloven § 2 første ledd.

Eidefossen

For ervervet av fallrettigheter i forbindelse med den opprinnelige utbyggingen av Eidefossen finnes det ifølge søknaden trolig noen gamle kontrakter. AS Eidefoss opplyser at det den 14. januar 2003 ble inngått kontrakt om overdragelse av fallrettighetene i Otta elv med to grunneiere, og rettighetene kan overdras. Den opprinnelige ervervs-konsesjonen ble gitt 29. september 1916. Vilåårene ble endret til å gjelde på ubegrenset tid ved regjeringens resolusjon av 23. februar 1978. Det ble gitt konsesjon for heving av inntaksdam ved kgl.res. av 23. august 2003.

Øvre Tessa

Opprinnelig ervervs-konsesjon ble gitt 7. november 1952 på begrenset tid med vilkår om hjemfall, og det ble 26. februar 1953 også inngått leieavtale mellom Landbruksdepartementet og AS Eidefoss på 60 år for leie av deler av fallet som ligger i statsallmenning. Konsesjonen ble omgjort til å gjelde på ubestemt tid 21. oktober 1983. Leieavtale for østre del av fallet ble fornyet med Statskog SF i 2012, og underskrevet 20. januar 2014. Avtalen har en varighet på 70 år regnet av 7. november 2012 med rett til forlengelse. Overdragelse av leieforholdet kan etter avtalen kun nektes ved saklig grunn.

Midtre Tessa og Nedre Tessa

Ervervskonsesjoner for fallrettighetene som utnyttet i Midtre og Nedre Tessa ble ifølge søknaden meddelt samtidig som Øvre Tessa, mens grunnen er ervervet fra staten og behandlet ved kongelig resolusjon av 7. november 1952. Konsesjonene ble så gitt på ubegrenset tid ved kronprinsregentens resolusjon av 21. oktober 1983.

Nedre Otta

Kraftverket er organisert som et selskap med delt ansvar, hvor AS Eidefoss innehar 50 % og Hafslund E-CO Vannkraft AS og Hafslund E-CO Vannkraft Innlandet AS (tidligere E-CO Energi AS og Eidsiva Vannkraft AS) innehar de øvrige 50 %. Ervervskonsesjon og tillatelse til bygging av Nedre Otta kraftverk ble meddelt Nedre Otta DA ved kgl.res. av 11. desember 2015.

Departementets vurdering

Omorganiseringen av AS Eidefoss innebærer overdragelse av samtlige av AS Eidefoss' egneide kraftverk med tilhørende fallrettigheter og andeler i tilhørende vassdragsreguleringer, samt AS Eidefoss' eierandel på 50 prosent i Nedre Otta DA, til datterselskapet Eidefoss Vannkraft AS. Dette utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven.

Det følger av vannfallrettighetsloven § 2 første ledd at ingen andre enn staten kan erverve eiendomsrett til vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4000 naturhestekrefter. AS Eidefoss er direkte eier av Eidefossen, Øvre, Midtre og Nedre Tessa, og ved endring av eierforholdet kreves konsesjon etter vannfallrettighetsloven. Da kommer lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett eller annen rådighet over vannfall til anvendelse, og dermed også unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd. Det følger av denne bestemmelsen at når det foreligger særlige hensyn kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med bestemmelsen er særlig å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet har kommet til at det foreligger slike særlige hensyn som gjør at unntaksbestemmelsen i § 3 annet ledd kan anvendes. Det vises særlig til at selskapsmessig skille er en ønsket utvikling av kraftforetakene. Vannfallrettighetslovens krav til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

OED skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtak og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

Med hjemmel i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overdragelsen av konsesjonspliktige vannfallrettigheter fra AS Eidefoss til Eidefoss Vannkraft AS.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i AS Eidefoss og Eidefoss Vannkraft AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke

tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter selskapene ved dette vedtak har fått unntak fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel ved fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse.

Konsesjon for erverv av andel i Nedre Otta DA

Omorganiseringen innebærer at Eidefoss Vannkraft AS overtar AS Eidefoss' eierandel på 50 % i Nedre Otta DA. Ervervet utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 25, jf. § 23 første ledd.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 25 første ledd, jf. § 23 første ledd, gis Eidefoss Vannkraft AS konsesjon for ervervet av AS Eidefoss' andel i Nedre Otta DA. Det fastsettes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Samtykke for erverv av leide fallrettigheter

Østre del av fallet i Øvre Tessa leies av Statskog SF. Leieavtaler for statlige fall ble ikke konsesjonsbehandlet etter industrikonsesjonsloven før etter lovendringene i 1969. Etter industrikonsesjonsloven §§ 4 og 5 slik disse lød før lovendringene i hjemfallssaken i 2008, kunne det gis konsesjon for erverv av bruksrett til vannfall. Det var snakk om både tilfeller hvor leietakeren leide vannfallet for utbygging i egen regi og tilfeller hvor allerede utbygde vannfall ble leid. Etter lovendringen i september 2008 er det ikke lenger anledning til å gi bruksrettskonsesjoner. For å ivareta tidligere inngått avtaler om leie av fall ble det fastsatt bestemmelser om at departementet kan fatte vedtak om at konsesjoner for leie av vannfall som allerede er utbygd eller at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall, kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen, jf. tidligere industrikonsesjonsloven § 4, nå vannfallrettighetsloven § 30. I nærliggende tilfelle er det snakk om leieavtale som nevnt i bestemmelsens første ledd annet punktum.

AS Eidefoss skulle ha søkt om departementets samtykke ved inngåelse av ny leiekontrakt med Statskog. Da dette ikke ble gjort finner departementet nå å kunne rette denne feilen.

Med hjemmel i vannfallrettighetsloven § 30 første ledd annet punktum gir departementet samtykke til at AS Eidefoss' konsesjonsfrie avtale med Statskog SF om leie av deler av fallet i Øvre Tessa forlenges for 30 år med virkning fra 20. november 2012.

Videre gir departementet samtykke til at leieforholdet nå overdras til Eidefoss Vannkraft AS, jf. § 30 tredje ledd.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

12. ISE Produksjon Røyrvatn AS

(Konsesjon til overdragelse av konsederte vannfall, overdragelse av bruksrett, omgjøring til tidsubegrenset tillatelse og konsesjon for erverv av aksjer etter vannfallrettighetsloven)

Kongelig resolusjon 6. mars 2020.

1. INNLEDNING

Indre Salten Energi AS (ISE) ble i 2014 etablert som resultatet av sammenslåing av Fauske Lysverk AS og Sørfold Kraftlag SA. Den nye virksomheten er organisert gjennom en konsernmodell, der aksjonærene i de gamle selskapene eier aksjer i morselskapet ISE. Sørfold Kraftlag SA eide før omorganisering Røyrvatn kraftverk i Sørfold kommune.

Som ledd i omorganiseringen ble eierskapet til Røyrvatn kraftverk flyttet til det nye selskapet ISE Produksjon Røyrvatn AS, som igjen eies av ISE (1/3 av aksjene) og Fauske og Sørfold kommuner (2/3 av aksjene). Det er søkt om konsesjon til å overdra ervervskonsesjon og reguleringskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974 til ISE Produksjon Røyrvatn AS. Det er samtidig søkt om at konsesjonen meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974 omgjøres til en tidsubegrenset konsesjon, samt om konsesjon til erverv av aksjene i ISE Produksjon Røyrvatn AS etter vannfallrettighetsloven § 23.

Nevervatn Kraft AS har også søkt om konsesjon til å overføre Kjølvikelva og bygge Nevervatn kraftverk. Nevervatn renner ned i Røyrvatn, og departementet har derfor valgt å behandle denne søknaden samtidig med søknaden om overdragelse av konsesjonen fra 1974. Nevervatn Kraft AS er et selskap eid av ISE Produksjon AS, som er et av datterselskapene til ISE.

2. SØKNADEN OG NVES INNSTILLING

NVE avga 9. februar 2016 innstilling om overdragelse av konsesjoner og bruksretter, omgjøring til tidsubegrensede tillatelser og søknad om konsesjon for erverv av aksjer. Sammendraget og konklusjonspunktene fra NVEs innstilling er gjengitt under:

«NVE anbefaler at ISE Produksjon Røyrvatn AS får konsesjon etter industrikonsesjonsloven (inkl.) § 2, jf. § 1 til erverv av fallrettighetene som utnyttes i Røyrvik kraftverk, og som eies av AL Sørfold kraftlag i dag, og at denne gjøres tidsubegrenset.

NVE anbefaler at det gis konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 4 om leie av de fallrettighetene de ikke selv eier og som utnyttes til kraftproduksjonen så lenge leieavtalen eksisterer, men maksimalt 30 år. NVE anbefaler å godkjenne overdragelse av leieavtale til det nye selskapet.

NVE anbefaler videre at ISE Produksjon Røyrvatn AS får reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringsloven på ubegrenset tid.

NVE anbefaler at konsesjonene gis med oppdatering av enkelte vilkår.

NVE anbefaler til slutt at ISE Produksjon Røyrvatn AS og Fauske og Sørfold kommuner gis konsesjon for erverv av aksjer i ISE Produksjon Røyrvatn, jf. vannfallrettighetsloven § 23.»

For en nærmere redegjørelse for NVEs begrunnelse viser departementet til NVEs innstilling.

3. ISE PRODUKSJON RØYRVATN AS KOMMENTARER TIL NVES INNSTILLING

På vegne av ISE Produksjon Røyrvatn AS har Advokatfirmaet Thommessen AS (Thommessen) i brev av 24. februar 2016 knyttet enkelte kommentarer til NVEs innstilling.

Thommessen skriver at det ble søkt om overdragelse av ervervskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974 og omgjøring av konsesjonen til å gjelde på ubegrenset tid. Thommessen påpeker at i innstillingens forslag til vilkår punkt 10 er ervervskonsesjonen gjort tidsbegrenset til leieavtalens varighet. Thommessen skriver at dette kan skyldes en inkurie, men skriver samtidig at det etter deres syn ikke er adgang til å innta vilkår om tidsbegrensning.

Om NVEs forslag til å gi konsesjon til leie av fallrettigheter skriver Thommessen at de forstår NVEs innstilling slik at samtykket til overdragelsen av bruksrettene gis uten tidsbegrensning, men at leieavtalen samtidig godkjennes for nye 30 år.

Dersom NVE har ment å gjøre samtykket tidsbegrenset skriver Thommessen at de mener det ikke er anledning til å tidsbegrense et slikt samtykke, jf. vannfallrettighetsloven 30 tredje ledd (tidligere § 4 tredje ledd).

I NVEs innstilling er det foreslått at reguleringskonsesjonen skal gis uten tidsbegrensning, men likevel begrenset til leieavtalens varighet. Thommessen er uenige i dette, og mener at begrunnelsen til NVE er lite treffende som følge av at forarbeidene det vises til dreier seg om hjemfall, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). Videre vises til samme lovproposisjon hvor det fremgår at offentlige eiere som hovedregel skal gis reguleringskonsesjoner på ubegrenset tid.

4. DEPARTEMENTETS VURDERING

4.1 Søknaden om overdragelse av ervervskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974 til ISE Produksjon Røyrvatn AS, samtykke til overdragelse av bruksrettigheter og søknad om omgjøring til tidsbegrensede tillatelse

ISE Produksjon Røyrvatn AS har søkt om å få overført ervervskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974. Konsesjonen består både av erverv av eiendomsrett til 20 % av det utnyttede fallet og en bruksrett til de resterende 80 % av fallet.

Overdragelsen av 20 % av fallet

Det følger av vannfallrettighetsloven § 4 at selskaper som oppfyller kravet i § 5 om offentlig eierskap kan få konsesjon til videre overdragelse av konsederte vannfall. NVE anbefaler at det gis konsesjon for videre overdragelse av denne delen av fallet til ISE Produksjon Røyrvatn AS og at konsesjonen gjøres tidsbegrenset.

Konsesjonen skal meddeles aksjeselskapet ISE Produksjon Røyrvatn AS, som er eid 2/3 av henholdsvis Sørfold og Fauske kommuner. Etter departementets vurdering er organiseringen av selskapet også for øvrig slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap. Kravet til offentlig eierskap i § 5 er oppfylt, og departementet slutter seg til NVEs vurdering om å gi konsesjon til videre overdragelse av denne delen av fallet.

Overdragelse av bruksretten til 80 % av fallet

I henhold til vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd, kan det gis samtykke til at eksisterende bruksretter overdras til selskaper som oppfyller eierskapskravet i § 5 i forbindelse med en omorganisering. NVE har anbefalt at det gis samtykke til overdragelsen.

Etter departementets syn er man klart innenfor virkeområdet til vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd. Departementet tilrår derfor at det gis samtykke til overdragelsen av bruksretten til ISE Produksjon Røyrvatn AS.

4.2 Søknaden om omgjøring til tidsbegrensede tillatelse

Thommessen har søkt om at ervervskonsesjonen meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974 omgjøres til en tidsbegrenset tillatelse.

I NVEs innstilling med forslag til vilkår punkt 10 har NVE foreslått at ervervskonsesjonen skal være tidsbegrenset, men begrenset til leieavtalens varighet. Det blir også anbefalt at departementet «samtykker til at leieforholdet overdras og godkjenner en videre leieavtale, dog begrenset til 30 år fra da leieforholdet overdras til det nye selskapet».

I brevet fra Thommessen av 24. februar 2016 blir det imidlertid påpekt at ifølge vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum skal søknader fra offentlig eide selskaper om omgjøring av vilkår om tidsbegrensning godkjennes. Dersom NVEs formulering skal forstås som at det anbefales at leieavtalen skal godkjennes for 30 år, har Thommessen ingen kommentarer. Dersom NVE mener at samtykket til overdragelsen skal gjøres tidsbegrenset, mener Thommessen at det følger forutsetningsvis av vannfallrettighetsloven § 30 at det ikke er anledning til å stille noe slikt vilkår.

I henhold til vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum skal søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall innvilges dersom erververen oppfylder vilkårene for offentlig eierskap, jf. vannfallrettighetsloven § 5. Konsesjonsmyndigheten er derfor i utgangspunktet forpliktet til å innvilge søknaden om omgjøring av vilkårene om tidsbegrensning i den opprinnelige konsesjonen fra 1974. Etter departementets syn gjelder dette uavhengig om konsesjonen gjelder erverv av eiendomsrett eller leie av et vannfall.

Videre følger det av vannfallrettighetsloven § 30 første ledd at departementet etter søknad kan treffe vedtak om at en konsesjon for leie av vannfall kan forlenges for inntil 30 år av gangen.

I søknaden fra Thommessen av 3. februar 2015 er det søkt om samtykke til overdragelsen av bruksretter til ISE Produksjon Røyrvatn AS. Det er ikke søkt om at konsesjonen for leie av vannfallet skal forlenges, jf. vannfallrettighetsloven § 30 første ledd. Departementet kan ikke vurdere om en leieavtalen skal forlenges når dette ikke er omsøkt og uten å ha sett avtalen som eventuelt skal forlenges. Departementet kan derfor ikke se at det foreligger grunnlag for å forlenge konsesjonen til leieavtalen for 30 år slik dette er angitt i vannfallrettighetsloven § 30 første ledd.

Etter departementets syn må søknaden om å oppheve vilkåret om tidsbegrensning og hjemfall godkjennes for den delen av fallet som ISE Produksjon Røyrvatn AS eier. For den delen av fallet som blir leid er det ikke rettslig grunnlag for å begrense godkjenningen til leieavtalens varighet.

Departementet tilrår på denne bakgrunn at vilkårenes punkt 10 endres slik at ervervskonsesjonen gjelder uten tidsbegrensning. Departementet foreslår at NVE endrer vilkårene post 10 til å lyde:

"Ervervskonsesjonen gjelder på ubegrenset tid".

I tråd med praksis i lignende saker forutsetter departementet at konsesjonæren til enhver tid disponerer den leide andelen av fallet på privatrettslig grunnlag.

4.3 Søknad om overdragelse av reguleringskonsesjon meddelt ved kgl.res. av 12. juli 1974

Thommessen har søkt om at reguleringskonsesjonen også overdras og gjøres tidsubegrenset.

NVE anbefaler i innstillingen at det gis samtykke til overføring av reguleringskonsesjonen gitt ved kgl.res. av 12. juli 1974. Samtidig viser NVE til forarbeidene til vassdragsreguleringsloven § 28 femte ledd (tidligere § 10) hvor det fremgår at reguleringskonsesjonen skal følge fallrettigheten. NVE anbefaler at reguleringskonsesjonen gis uten tidsbegrensning, dog begrenset til leieavtalens varighet.

Thommessen har anført at forarbeidene NVE viser til dreier seg om hjemfall. Siden hjemfall ikke vil være aktuelt i denne saken, mener Thommessen at henvisningen ikke er treffende. Thommessen påpeker også at det følger av vassdragsreguleringsloven § 9 (tidligere § 10 nr. 3 annet ledd) at søknad om omgjøring av tidsbegrensninger skal innvilges dersom søker oppfylder kravet til offentlig eierskap.

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 27 kan en reguleringskonsesjon bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. I denne saken er dette vilkåret oppfylt. Departementet mener derfor at reguleringskonsesjonen kan overdras til ISE Produksjon Røyrvatn AS.

Videre er departementet enig med Thommessen i at søknader om omgjøring av tidsbegrensninger som hovedregel skal innvilges til selskaper som oppfylder kravet til offentlig eierskap, jf. vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum.

Departementet bemerker at kraftverk som hovedregel skal følge fallet, og at dette prinsippet kommer til uttrykk i vassdragsreguleringsloven § 28 femte ledd. Ettersom departementet har kommet frem til at ervervskonsesjonen i sin helhet skal være tidsubegrenset, kan departementet ikke se noe rettslig grunnlag for at reguleringskonsesjonen skal gjøres tidsbegrenset, og tilrår på denne bakgrunn av vilkårene post 11 endres i samsvar med dette.

4.4 Revisjon av konsesjonsvilkår

I innstillingen til NVE er det foreslått at det tas inn et vilkår om revisjon av konsesjonen. NVE har foreslått at konsesjonen tas opp til alminnelig revisjon når den opprinnelige konsesjonen ville utløpt 1. mai 2026. Dette tidspunktet er også i samsvar med departementets "Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer".

Departementet slutter seg til NVEs vurdering, og foreslår å ta inn i vilkårene post 11 at konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon 1. mai 2026.

Departementet bemerker at flere av vilkårene i den opprinnelige konsesjonen er utdaterte og ikke lenger har hjemmel i lov. Departementet har ikke foreslått å oppdatere disse vilkårene nå, men foreslår at det gjøres samtidig med en eventuell revisjon.

4.5 Søknad om konsesjon til erverv av aksjer i ISE Produksjon Røyrvatn AS

På vegne av ISE, Fauske og Sørfold kommune er det også søkt om konsesjon til erverv av aksjene i det nye selskapet ISE Produksjon Røyrvatn AS, jf. vannfallrettighetsloven § 23.

I henhold til vannfallrettighetsloven § 23 er konsesjon nødvendig ved erverv av mer enn 1/5 av aksjene i et selskap som innehar rettigheter som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven. Etter departementets syn innebærer ervervet av aksjene i det nye selskapet ISE Produksjon Røyrvatn AS imidlertid at det i realiteten erverves over 90 % av aksjene etter en "forutgående innbyrdes overenskomst", jf. vannfallrettighetsloven § 24 annet ledd. Departementet vil derfor behandle søknaden om konsesjon til erverv av aksjer i ISE Produksjon Røyrvatn AS etter vannfallrettighetsloven § 24.

Konsesjon kan bare gis til selskaper som oppfyller kravet til offentlig eierskap i vannfallrettighetsloven § 5, jf. § 24. Overdragelsen av aksjene vil sikre offentlig eierskap av fallrettighetene ettersom Sørfold og Fauske kommuner vil eie 2/3 av aksjene. Departementet tilrår derfor at Fauske og Sørfold kommuner og ISE gis konsesjon til erverv av aksjene i ISE Produksjon Røyrvatn AS, jf. vannfallrettighetsloven § 24. Det fastsettes ingen særskilte vilkår for konsesjonen, jf. § 24 tredje ledd annet punktum.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Indre Salten Energi AS, Fauske kommune, Sørfold kommune og ISE Produksjon Røyrvatn AS gis tillatelser og samtykker i forbindelse med omorganisering av Indre Salten Energi AS i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsen

1. I medhold av vannfallrettighetsloven § 4 gis ISE Produksjon Røyrvatn AS tillatelse til erverv av fallrettighetene A/L Sørfold Kraftlag ble meddelt konsesjon for ved kgl.res. av 12. juli 1974, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av vannfallrettighetsloven § 30 tredje ledd gis det samtykke til at bruksretten til fallrettighetene, som A/L Sørfold Kraftlag ble meddelt konsesjon for ved kgl.res. av 12. juli 1974, overdras til ISE Produksjon Røyrvatn AS, jf. vedlegg 2.
3. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 27 samtykkes det til at reguleringskonsesjon meddelt A/L Sørfold Kraftlag ved kgl.res. av 12. juli 1974 overdras til ISE Produksjon Røyrvatn AS, jf. vedlegg 2.
4. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 9 annet punktum og vannfallrettighetsloven § 10 siste punktum omgjøres vilkårene i ervervs- og reguleringskonsesjon meddelt A/L Sørfold Kraftlag ved kgl.res. av 12. juli 1974 til å gjelde på ubegrenset tid, jf. vedlegg 2.
5. I medhold av vannfallrettighetsloven § 24 gis Indre Salten Energi AS, Fauske og Sørfold kommuner konsesjon til erverv av aksjene i ISE Produksjon Røyrvatn AS.

Vedlegg 2

Vilkår
for tillatelse for ISE Produksjon Røyrvatn AS
til å erverve fallrettigheter, godkjenning av leieavtale og regulering av Røyrvatn og Nevervatn
i Røyrvasselva i forbindelse med Røyrvatn kraftstasjon i Sørfold kommune
(Erstatter vilkår gitt ved kgl.res. 12. juli 1974.)

1.

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erverves eller eies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller andre norske banker eller selskaper. Bestemmelse herom skal tas inn i selskapets vedtekter.

Vedtektene så vel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjenning.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr 1,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Etter 20 år, regnet fra 1. mai 1966 kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreter etter hvert som vannkraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jf. post 9, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Kraftverkets drift må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva som måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 9 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noensinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt, stor kr 200 pr. dag, som vedkommende frister oversittes.

5.

Konsesjonæren skal ved drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst. – i forhold til utenlandsk vare ikke

derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

8.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentlige interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra 1. mai 1966.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnett, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet.

Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

10.

Ervervskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 01.05.2026. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a første ledd.

11.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 01.05.2026. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

De utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

12.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

13.

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonshaveren pålegges en tvangsmulkt til statskassen av inntil kr 1000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

14.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

15.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttakelser som i det offentlige interesse finnes påkrevd og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte oppdemningshøyder og de tillatte laveste tappingsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement

- 1) å foreta utsetting av yngel og/eller settefisk, herunder også flerårig,
- 2) å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser i regulerings- og utbyggingsområdet.

17.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 9 eller 17, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd, og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

18.

For så vidt det måtte påhvile konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å fjerne disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkter, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates å forbli stående. Alle heftelser som etter konsesjonens tinglysning (jf. post 19) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander, bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten.

Hvis forholdet ikke er bragt i orden innen den fastsatte frist, kan departementet pålegge konsesjonæren en mulkt, stor kr 100 pr. dag, som løper inntil saken er ordnet.

19.

Idet konsesjonæren vedtar foranstående betingelser for konsesjon på vedkommende eiendoms-erhvervelser og reguleringsarbeider som forpliktende for seg og de konsederte eiendommer, inngår han på at ervervs- og reguleringskonsesjonen, som ikke kan overdras uten kongelig tillatelse, på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg mv. er beliggende.

Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Departementet kan når som helst forlange at konsesjonæren sender inn kart i 2 eksemplarer over samtlige ervervede eiendommer og rettigheter, opptatt av en landmåler som departementet godkjenner og etter departementets nærmere bestemmelse.

13. Nevervatn Kraft AS

(Overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk, Fauske og Sørfold kommuner)

Kongelig resolusjon 6. mars 2020.

I. Bakgrunn

28.06.2013 søkte Nevervatn Kraft AS om konsesjon til å overføre Kjølvikelva i Fauske kommune til Nevervatnet og om å bygge Nevervatnet kraftverk i Sørfold kommune. Nevervatn Kraft AS er heleid av ISE Produksjon AS.

Konsesjonssøknaden ble behandlet samtidig med tre andre småkraftverk i Sørfold kommune (Kobbaskarelva kraftverk, Mørsvikelva kraftverk og Blåmann kraftverk). Nevervatn kraftverk er det eneste av de fire omsøkte tiltakene der NVE gikk inn for konsesjon. De tre øvrige søknadene fikk avslag, og har ikke blitt påklaget til departementet.

NVE oversendte innstilling i konsesjonsaken 14.12.2017. NVE anbefalte at det ble gitt konsesjon til bygging av Nevervatn kraftverk og til overføring av Kjølvikelva.

II. NVEs innstilling

NVE har 14.12.2017 oversendt følgende innstilling:

«Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, mener NVE at fordelene og nytten ved overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, herunder virkninger av samfunnsmessig betydning. Vi mener dermed at kravene i § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven er oppfylt. NVE anbefaler at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Kjølvikelva. NVE anbefaler også at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vannressursloven til bygging og drift av Nevervatnet kraftverk. Tillatelsene anbefales gitt på de vilkår som er vedlagt.

Sammendrag

Nevervatn Kraft AS søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Kjølvikelva til det eksisterende magasinet Nevervatnet og etter vannressursloven til å bygge Nevervatnet kraftverk.

Nevervatnet kraftverk vil nytte et fall på 276 m fra inntaket på kote 387 og kraftverket ved Røyrvatnet på kote 117. Kraftverket ligger nedstrøms eksisterende magasin i Nevervatnet. Fra inntaket er det planlagt en 490 m lang tunnel og deretter 1420 m med nedgravde rør. Middelvannføringen for Neverskarelva, inkludert overføringen av Kjølvikelva, er 1250 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2400 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5,5 MW og gi en produksjon på 20,5 GWh et middels år der overføringen utgjør 12,5 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 2100 m lang strekning av Neverskarelva. Neverskarelva er underlagt dagens manøvreringsreglement for Neverskarvatnet og Røyrvatn reguleringsmagasin. Disse magasinene utnyttes i dag i Røyrvatnet kraftverk. Det er ikke krav til minstevannføring fra Nevervatnet i dag. Overføringen av Kjølvikelva til Nevervatnet vil bidra til en økt produksjon på 2,9 GWh/år i Røyrvatn kraftverk.

Overføringen av Kjølvikelva vil bli etablert med inntak i Kjølvikdalen og skal overføres til eksisterende magasin i Nevervatnet. Det skal lages en lav terskel med en høyde på 1 m og lengde på 10 m på kote 497. Det etableres et inntak i elva der vannet ledes i nedgravde rør over en strekning på 150 m bort til en boret tunnel. Boringen skal skje fra Nevervatnet gjennom Kjølvikryggen, og tunnelen får en lengde på 1200 m. Middelvannføringen i Kjølvikelva er 780 l/s

og planlagt maksimal slukeevne er 1480 l/s. Overføringen av vann berører en elvestrekning på 4700 m. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 90 l/s i sommersesongen og 40 l/s resten av året.

Sørfold kommune tilrår en utbygging under forutsetning av at vilkår og krav om avbøtende tiltak som er satt i saksutredningen følges opp. *Fauske kommune* har ikke kommet med uttalelse. *Fylkesmannen i Nordland* har innsigelse til prosjektet med bakgrunn i de negative konsekvensene for reindrift og en bekkekløft av regional verdi. *Nordland fylkeskommune* fraråder at det blir gitt konsesjon til Nevervatnet kraftverk. Kraftverket vil gi negative konsekvenser for rødlistede arter, landskap, bekkekløfter og flyttleier for rein. *Statens vegvesen* har ingen merknader til utbyggingen. *Direktoratet for mineralforvaltning* har etter søk i geologiske undersøkelsesdatabaser ingen kommentarer til søknaden. *Forum for natur og friluftsliv* (FNF) i Nordland mener at en utbygging vil føre til stor belastning for friluftslivet i området og at opplevelsesverdien av området vil bli sterkt redusert. *Norges Jeger- og Fiskeforbund* i Nordland mener at en utbygging vil gi negative konsekvenser for landskap, friluftsliv og opplevelsen av tilnærmet urørt natur. *Stiftell utmarkslag* ved Øystein Vedal ytrer sterk bekymring for vannforholdene i Stigåga (Kjølvikelva endrer navn til Stigåga før den renner ut i Øvervatnet i Fauske) ved en eventuell utbygging, isforholdene i Øvervatn og tap av naturverdier. Uttalelsen peker også på forholdet til lokalt eierskap, erverv av grunn og feil/unøyaktigheter i søknaden. *Sisomar AS* er positive til utbyggingen. En overføring av Kjølvikelva til Nevervatnet vil føre til et økt tilsig til Straumvasselva som vil sikre vannføringen og vanntilgangen til *Sisomar* sitt settefiskanlegg. *Gøran Helgesen* har hytte og naust ved Nevervatnet og ser helst at det ikke blir en utbygging av Nevervatnet kraftverk. Han kommenterer reguleringshøyder i magasinet opp mot sin eiendom og forhold for fisk og gyting i Nevervatnet.

En utbygging av Nevervatnet kraftverk og overføring av Kjølvikelva vil samlet gi 22,4 GWh ny og regulerbar fornybar energi i et gjennomsnittså. I avveiningen av fordeler og ulemper ved overføringen og utbygging av kraftverket har NVE vurdert ulemper for reindrift, naturverdier, landskap og friluftsliv opp mot fordelene med bedre utnyttelse av reguleringer og lokal næringsutvikling. NVE mener en overføring av Kjølvikelva vil være en stor ulempe for reindrift, men at fordelene med å øke og få en bedre utnyttelse av ny og eksisterende regulert kraft overstiger disse ulempene, og at disse også i tilstrekkelig grad kan avbøtes gjennom vilkår.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, mener NVE at fordelene og nytten ved overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, herunder virkninger av samfunnsmessig betydning. Vi mener dermed at kravene i § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven er oppfylt. NVE anbefaler at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Kjølvikelva. NVE anbefaler også at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vannressursloven til bygging og drift av Nevervatnet kraftverk. Tillatelsene anbefales gitt på de vilkår som er vedlagt.

Småkraftpakke Sørfold

NVE har foretatt en felles behandling av 4 søknader om småkraftverk i Sørfold kommune. De respektive bakgrunn for vedtak-notatene for de fire søknadene er angitt i tabellen under. Søknadene er i disse dokumentene referert til under fellesnavnet Sørfoldpakken.

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonssøkte tiltakene og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. Samlet høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av de 4 søknadene i Sørfoldpakken har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av eksisterende og nye utbygginger der hvor NVE har funnet dette relevant.

Kraftverk	Produksjon (omsøkt GWh)	Produksjon (gitt GWh)	Kostnad (kr/GWh)	Notat/brev
Kobbaskarelva kraftverk	4,3	0	5,0 (søker)* 7,9 (NVE)	KSK-notat 94/2017
Mørsvikelva kraftverk	5,7	0	3,1	KSK-notat 95/2017
Blåmann kraftverk	10	0	6,1	KSK-notat 36/2017
Nevervatnet kraftverk	23,4	22,4	4,3	KSK-notat 97/2017
Sum	43,4	22,4		

*Søkers kostnad er estimert til 5,0 kr/GWh. NVE sin kostnad er estimert til 7,9 kr/GWh.

NVE mener at ulempene ved bygging av Mørsvikelva, Kobbaskarelva og Blåmann kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt for disse sakene, og søknadene fra Norges Småkraftverk AS, Kobbaskarelva kraftverk (SUS) og Veiski Vannkraft DA avslås.

NVE anbefaler at det gis tillatelse til Nevervatnet Kraft AS for bygging av Nevervatnet kraftverk og overføring av Kjølvikelva til Nevervatnet.

Samlet vil NVEs positive innstilling gi inntil 22,4 GWh i ny regulert og fornybar energi-produksjon. Dette prosjektet vil etter vårt syn ikke ha vesentlige negative virkninger for allmenne interesser med unntak av reindrift.

Oppsummering av søknaden

Om søker og søknaden

Det er ISE Produksjon AS og Statskog Energi AS som har etablert det felleseide selskapet som heter Nevervatn Kraft AS. Nevervatn Kraft AS ble stiftet 28.01.2016.

A/L Tørfjord Lysverk og A/L Sørsiden Lys og Kraft ble i 1958 slått sammen til ett kraftlag med navnet A/L Sørfold Kraftlag. I 2010 vedtok generalforsamlingen at Sørfold Kraftlag skulle registreres som samvirkeforetak (SA) med nye vedtekter. Registreringen som samvirkeforetak var ikke en endring i selskapsform, men en tilpasning ift. ny lov (Samvirkeoven). Den 16. oktober 2014 fusjonerte Sørfold Kraftlag SA med Fauske Lysverk AS og selskapet ISE Produksjon AS ble stiftet. Statskog Energi AS er et heleid datterselskap av Statskog SF. Vi viser ellers til omtale om konsesjonsmessige forhold bak i dokumentet på s. 37.

Områdebeskrivelse

Nevervatnet ligger 415 meter over havet i Sørfold kommune i Nordland. Nevervatnet er allerede regulert med 2 meter. Manøvreringsreglementet ble fastsatt i 1973 i forbindelse med at Røyrvatn kraftverk fikk konsesjon. Vannet er omkranset av en rekke fjell; Østre Rishaugfjellet (847 moh.) i nord, Rismålstuva (792 moh.) i sør og Kjølvikdalryggen (868 moh.) mellom Nevervatnet og Kjølvikelva som ligger i Fauske kommune. Det er noe vegetasjon langs sidene av Nevervatnet, spesielt på nordsiden av Nevervatnet opp mot kote 450 – 500. Vegetasjonen preges av spredt subalpin bjørkeskog med spredte myrpartier. Storparten av nedbørfeltet til Nevervatnet er for øvrig snaufjell. Nevervatnet renner ned i et lite vann nord for Nevervatnet. I utløpet i nord-enden av det lille vannet er det mye ur med store steinblokker på begge sider av dalen. Elva forsvinner i grunnen i store deler av elveleiet fra Nevervatnet ned til Røyrvatnet. Elva er synlig i nedre del like før utløpet i Røyrvatnet. Ved utløpet er vegetasjonen preget av bjørke- og furuskog.

Som en del av planene for Nevervatnet kraftverk er det forutsatt å overføre Kjølvikelva fra Kjølvikdalen over til Nevervatnet. I nedbørfeltet til Kjølvikelva er det i all hovedsak snaufjell, men noe glissen lauvskog og kratt i de lavereliggende delene av feltet. På de flate partiene hvor Kjølvikelva renner, er det enkelte partier med myr og løsmasser, og det er grus og stein i elveleiet. Kjølvikelva renner inn i Stigåga som renner ut i Øvervatnet i Fauske kommune, se kart 1.

Kart 1. Oversiktskart. Røyrvatnet i nord, Nevervatnet sentralt plassert midt på kartet og Stigåga og Øvervatnet i sør.

Utbyggingsplanene

Det foreligger ett alternativ for utbygging. Det innebærer overføring av Kjølvikelva til Nevervatnet og etablering av et inntak og kraftverk i Neverskarelva. Etter befaring av prosjektet endret Nevervatnet Kraft AS noe på planene for utbygging. I grove trekk flyttes overføringen fra sin opprinnelige plassering. Inntaket for overføringen blir plassert 500 meter lenger ned i Kjølvikelva enn de opprinnelige planene og utløpet vil bli plassert lenger vekk fra den eksisterende dammen i Nevervatnet. Når inntaket til overføringen flyttes vil en sideelv til Kjølvikelva bli tatt inn i overføringen og restvannføringen vil bli noe lavere. Det søkes om langhullsboret overføringstunnel i stedet for sprengt tunnel og traseen for jordkabel og anleggsvei er noe endret. Det er endringene som legges til grunn for konsesjonsbehandlingen og som blir beskrevet i hovedtabellen under. Disse endringene har vært på høring for de som først uttalte seg.

Hovedtabell

		Hovedalternativ
Tilsig		
Nedbørfelt	km ²	17,3
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	41,7
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	76,4
Middelvannføring	m ³ /s	1,32
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,16
5-persentil sommer (1/5–30/9)	m ³ /s	0,13
5-persentil vinter (1/10–30/4)	m ³ /s	0,10
Restvannføring	m ³ /s	0,27
Kraftverk		
Inntak	moh.	387
Avløp	moh.	117
Lengde på berørt elvestrekning	m	6,3
Brutto fallhøyde	m	276
Midlere energiekivalent	kWh/m ³	0,64
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,4
Minste driftsvannføring	m ³ /s	0,12
Planlagt minstevannføring, sommer	m ³ /s	0,10
Planlagt minstevannføring, vinter	m ³ /s	0,04
Tilløpsrør, diameter	mm	1000
Tunnel, tverrsnitt	m ²	12
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	490/1400
Overføring, lengde	m	1200
Installert effekt, maks	MW	5,5
Brukstid	timer	3700
Magasin		
Magasinvolum	mill. m ³	3
HRV	moh.	417
Produksjon		
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	10,1
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	13,3
Produksjon, årlig middel	GWh	23,4*
Økonomi		
Utbyggingskostnad	mill. kr	98,8
Utbyggingspris	kr/kWh	4,2**

* Dette inkluderer produksjonsøkningen i eksisterende Røyrvatn kraftverk med 2,9 GWh. Overføringen av Kjølvikelva bidrar med 12,5 GWh av produksjonen.

** Etter indeksjustering: 4,3 kr/kWh.

Nevertvatnet kraftverk, elektriske anlegg

Generator

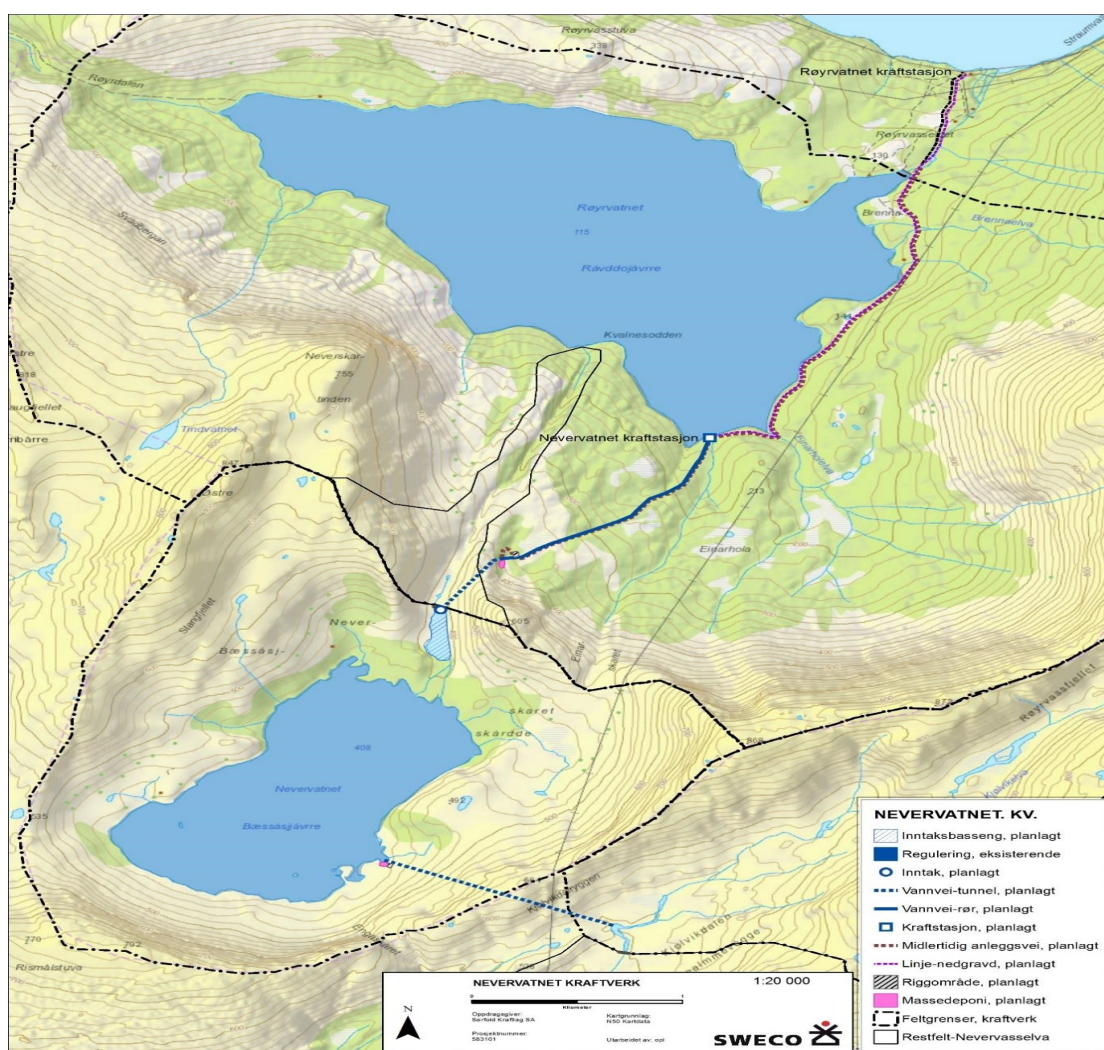
Ytelse	MVA	5,9
Spenning	kV	6,6

Transformator

Ytelse	MVA	5,9
Omsetning	kV/kV	6,6/22

Nettilknytning (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	3,3
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Kart 2. Oversiktskart over det planlagt tiltaket.

Teknisk plan

Reguleringer

Det foreligger en reguleringskonsesjon til Røyrvatn kraftverk med tillatelse til å regulere av Nevervatnet med HRV/LRV på 417/415. Nevervatnet kraftverk vil etter avtale med konsesjonær for Røyrvatn kraftverk utnytte gjeldende reguleringshøyde på 2 meter i Nevervatnet og vil i denne sammenheng forholde seg til gjeldende manøvreringsreglementet. I forbindelse med overdragelse av konsesjoner og bruksretter fra Sørfold Kraftlag til ISE (Indre Salten Energi AS) Produksjon Røyrvatn AS, har NVE sendt en positiv innstilling med forslag til nytt manøvreringsreglement uten materielle endringer til Olje- og energidepartementet (OED). Innstillingen er ikke ferdigbehandlet i OED.

Overføringer

Det er planlagt å føre Kjølvikelva over til Nevervatnet. Inntaksstedet for overføringen ligger på kote 497. Damstedet ligger ytterligere ca. 100 m nedstrøms inntaket. Sperredammen skal forankres i fjell og ha en høyde på 1 m og en lengde på om lag 10 m. Det er fjell i hele damfotens lengde. Området ved inntaksbassenget er flatt og grunt. Overflatearealet blir om lag 3,4 daa.

Foran inntaket til overføringen sprenges det ut en kulp for å få gode inntaksforhold med tanke på is og luft. Inntaket vil bli utstyrt med inntaksrist og stengeanordning. Fra inntaket skal et overføringsrør på 1,6 m graves ned over en strekning på 150 m. Videre skal det bores en overføringstunnel fra Kjølvikdalen over til Nevervatnet. Tunnelen blir 1050 m og vil ha en diameter på 1 m. Tunnelmassene som er estimert til 2000 m³ skal legges ved påhugget i strandkanten av Nevervatnet. Det vil bli benyttet helikoptertransport til arbeidet med overføringen.

Inntak

Inntaket til kraftverket er planlagt nedstrøms Nevervatnet. Nedenfor dammen i Nevervatnet er det et lite vann på kote 387 som omtales som Vatn 393. I dette vannet etableres det en betongterskel med en lengde på 15 m og en høyde på 0,5 m. Inntaket vil ligge på 2 m dybde og bli utstyrt med inntaksrist og stengeanordning. Det totale volumet i Vatn 393, som vil fungere som inntaksbasseng, vil bli på ca. 62000 m³. Overflatearealet vil ikke bli endret.

Vannvei

Vannveien er planlagt på østsiden av Neverskarelva. Fra inntaket skal det drives tunnel (12 m²) over en strekning på 490 m. Tunnelpåhogget er planlagt ved en vertikal bergvegg ca. på kote 350. Fra påhugget skal vannveien graves ned over en strekning på 1400 m.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt på sørsiden av Røyrvatnet like vest for en bekk som renner langs planlagt vannvei. Terrenget på kraftstasjonsområdet er slakt skrånende og det er fjell i dagen. Det er estimert at et område på 500 m² må ryddes for skog. Utløpet og underetasjen til kraftstasjonen må sprenges ut for å få plass til en stasjon med grunnflate på ca. 100 m². I kraftstasjonen installeres det en peltonturbin med effekt på 5,5 MW. Turbinsenteret blir på ca. kote 117. Det installeres en generator med ytelse på ca. 5,9 MVA og generatorspenning på 6000 V. Transformatorene får samme ytelse og omsetning på 6,6/22kV.

Nettilknytning

Fra Nevervatnet kraftverk er det planlagt en ca. 3300 m, 22 kV jordkabel frem til ISE Produksjons 22 kV nett ved Røyrvatn kraftverk. Kabelen tilkobles nettet her via en 22 kV koblingskiosk med måling og vern for anlegget. Nødvendig teknisk kabelverrsnitt er beregnet til 150 mm². Beregning av økonomisk tverrsnitt vil bli gjort dersom det blir gitt konsesjon. Nordlandsnett har søkt konsesjon på ny 132 kV linje mellom Stigfjell og Salten transformatorstasjon. 132 kV-linjen vil passere ca. 350 meter øst for Nevervatn kraftstasjon (øst for og parallelt med eksisterende 420 kV-linje). Nordlandsnett har i sin konsesjonsøknad nevnt samarbeid med Nevervatn kraftverk om

anleggsvei etc. langs den nye 132-kV traseen, og hvis mulig ønskes derfor jordkabelen fra Nevervatn kraftverk lagt ned i samme trasé for å redusere de samlede naturinngrep i anleggsfasen, redusere arealet/størrelsen på ryddebeltet i driftsfasen samt redusere det totale klausulerte areal. Eksakt plassering i forhold til 132- og 420 kV-linjene avklares med hhv. Nordlandsnett og Statnett. Fra Nevervatnet kraftverk planlegges derfor kabelen ført i bakken ca. 350 meter fram til traseen for ny 132 kV-linje, krysser Einarholelva og følger deretter parallelt med den nye 132 kV-linja ca. 2 km fram til en tenkt linje i forlengelsen av dam Røyrvatn. Herfra føres kabelen ned mot østre ende av dam Røyrvatn, krysser nedstrøms dam Røyrvatn og følger eksisterende trasé for atkomst til dam Røyrvatn helt ned til Røyrvatn kraftverk. Ved kryssing av elver, herunder Einarholelva og elveløpet nedstrøms dam Røyrvatn, vil det støpes inn trekkerør i kulvert for å sikre kabelen mot skade. Kulverten dekkes til med steinmasser.

Veier

Det er planlagt å oppgradere den 750 m lange ATV-veien opp til inntaksdammen til Røyrvatn kraftverk. Rett nedstrøms dammen på Røyrvatnet er det planlagt en 20 m lang bru med en bredde på 4 m over Røyrvasselva. Videre planlegges det en midlertidig anleggsvei langs østsiden av Røyrvatnet opp til påhugget. Den midlertidige veien har en lengde på om lag 3500 m.

Massetak og deponi

Ved boring av overføringstunnelen er det estimert at det vil bli behov for å deponere 2000 m³ masse. Massene skal deponeres ved i strandkanten ved Nevervatnet. Det er også behov for et deponi ved tilløpstunnelen. Størrelsen på deponiet vil bli på om lag 1 dekar med om lag 10600 m³ masse.

Arealbruk

Inngrep	Midlertidig arealbehov (daa)	Permanent arealbehov (daa)	Merknader
Reguleringsmagasin	0	0	Allerede eksisterende
Overføring	0	0	Se riggområde
Inntaksområde	1,5	1,5	0,5 daa er nytt oppdemt areal
Rørgate	28,4	0	1420 m i grøft
Riggområde	2	0	I forbindelse med overførings-tunnel og tilløpstunnel
Oppgradering ATV-vei	5,3	2,3	
Ny ATV-vei, perm.	28,7	12,3	
Kraftstasjonsområde	0,5	0,5	Kraftstasjonen 100 m ²
Massetak/deponi	ca. 1	ca. 1	I forbindelse med overførings-tunnel og tilløpstunnel
Nettilknytning	3,2	0	Jordkabel
Totalt	70,6	17,6	

Eiendomsforhold

Fallrettighetene er ikke tidligere konsedert. Det er gjort avtaler med alle berørte rettighetshavere til både de fallrettighetene og arealene som er nødvendige for å bygge Nevervatnet kraftverk.

Konsulentselskapet Sweco har på oppdrag av søker gjort utregninger av kraftgrunnlaget både i forhold til industrikonsesjonsloven (ikl) og til vassdragsreguleringsloven. Overføringen av Kjølvikelva er innkalkulert i disse beregningene. Økningen av kraftgrunnlaget ligger godt under 4000 naturhestekrefter. Det er dermed ikke behov for konsesjon etter ikl for Nevervatnet kraftverk.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Prosjektområdet knyttet til Nevervatnet og Røyrvatnet ligger i Sørfold kommune, mens inntaksområdet i Kjølvikdalen er i Fauske kommune. Områdene rundt Nevervatnet og Røyrvatnet inngår i områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål (LNF) i Sørfold kommunes arealplan.

Kommunen har vedtatt en Energi- og klimaplan for 2011–2014 som har fokus på mål og tiltak for det som kan gjennomføres innenfor kommunens handlingsrom, særlig innenfor kommunal virksomhet. Det er ingen føringer i denne planen for småkraftverk.

Kjølvikdalen ligger i Fauske kommune og området er regulert til LNF-formål.

Fylkesvise planer for småkraftverk

Fylkestinget i Nordland fylkeskommune vedtok i 2012 «Regional plan for små vannkraftverk i Nordland». Planen er et verktøy for å bidra til å effektivisere saksbehandlingen for berørte instanser. Planen skal kunne styrke mulighetene til å gjøre en helhetlig vurdering av konsesjonsøknader og gjøre prosessen mer forutsigbar for utbyggere og samfunnet for øvrig. I planen er det lagt til grunn ulike vurderingskriterier for tema som reindrift, landskap, friluftsliv, fiske og urørthet. Dette blir da vurdert opp mot samfunnsnyttene. Nevervatnet kraftverk er vurdert av fylkeskommunen til havne i gult prioriteringsnivå: prioritert med strenge betingelser. Kategorien er svært restriktiv og utbygging kan tillates dersom avbøtende tiltak opprettholder viktige miljøverdier på dagens nivå, og det er dokumentert at utbyggingen har stor samfunnsnytte.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter § 6 i vassdragsreguleringsloven og kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 30.08.2016 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, fylkeskommunen, FNF og reinbeitedistriktet. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

NVE refererer kun hovedkonklusjonene fra uttalelsene her. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider. NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Sørfold kommune tilrår en utbygging under forutsetning av at vilkår og krav om avbøtende tiltak som er satt i saksutredningen følges opp. Det omfatter at det skal holdes en løpende dialog med reindriftsnæringa før og under en anleggsperiode slik at næringens interesser blir ivaretatt, kulturminner skal ikke berøres, turbinen skal støydempes og det etableres gjerde rundt inntaksområdet i Kjølvikelva i samråd med reindriftsnæringa.

Fylkesmannen i Nordland har innsigelse til prosjektet med bakgrunn i de negative konsekvensene for reindrift og en bekekløft av regional verdi.

Nordland fylkeskommune fraråder at det blir gitt konsesjon til Nevervatnet kraftverk. Kraftverket vil gi negative konsekvenser for rødlistede arter, snaufjell, bekkekløfter og flyttleier for rein.

Statens vegvesen har ingen merknader til utbyggingen.

Direktoratet for mineralforvaltning har etter søk i geologiske undersøkelsesdatabaser ingen kommentarer til søknaden.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) i Nordland mener at en utbygging vil føre til stor belastning for friluftslivet i området og at opplevelsesverdien av området vil bli sterkt redusert.

Norges Jeger- og Fiskeforbund i Nordland mener at en utbygging vil gi negative konsekvenser for landskap, friluftsliv og opplevelsen av tilnærmet urørt natur. Jeger- og fiskeforbundet mener at de positive fordelene ikke kan veie opp for de negative ulempene.

Stifjell utmarkslag ved Øystein Vedal ytrer bekymring for vannforholdene i Stigåga ved en eventuell utbygging. Dette gjelder særlig i forbindelse med isforholdene i Øvervatn, men også tap av naturverdier. Utmarkslaget vil at det skal settes i verk tiltak som permanent kai og traktorvei som skal lette og sikre tilgangen til Solvik–Engan–Stifjell. Uttalelsen peker også på forholdet til lokalt eierskap, erverv av grunn og feil/unøyaktigheter i søknaden.

Sisomar AS er positive til utbyggingen. En overføring av Kjølvikelva til Nevervatnet vil føre til et økt tilsig til Straumvasselva og vil bidra til å sikre vannføringen og vanntilgangen til Sisomar sitt settefiskanlegg.

Gøran Helgesen har hytte og naust ved Nevervatnet og ser helst at det ikke blir en utbygging av Nevervatnet kraftverk. Han kommenterer reguleringshøyder i magasinet opp mot sin eiendom og forholdet for fisk og gyting i Nevervatnet.

Søkers svar på høringsuttalelsene til konsesjonssøknaden (de punktene der søker skriver «ingen kommentar», er utelatt fra det som er referert under):

«Fylkesmannen i Nordland

Søkers kommentar:

Plasseringen av inntaksdam og -demning havner innenfor det området som Fylkesmannen anmerker som oppsamlingsområde. Søker har utredet en annen plassering av inntaket som fremmes som en planendringssøknad til NVE. NVE vil sende denne planendringssøknaden formelt sett ut på høring, men planendringforslaget vedlegges også her. Det nye inntaksstedet ligger ca. 500 m nedstrøms opprinnelig omsøkt inntak/damsted. Damstedet ligger ytterligere ca. 100 m nedstrøms inntaket. Sperredammen forutsettes å bygge 1 m i høyden, og lengden blir ca. 10 m. Høyde og lengde er redusert med henholdsvis 2 m og 5 m i forhold til tidligere konsesjonssøkte alternativ. Det er fjell i hele damfotens lengde. Området ved inntaksbassenget er flatt og grunt. Overflatearealet blir ca. 3,4 daa, omtrent det samme som i dag. Foran inntaket sprenges en kulp for å få gode inntaksforhold med tanke på is og luft. Inntaket vil bli utstyrt med inntaksrist og stengeanordning. Mellom inntaksbasseng og påhugg for overføringstunnel legges det nedgravd rør. Det vises til Figur 1: Oversiktskart, opprinnelig omsøkt løsning og ny løsning. Tiltaket vil fremdeles medføre negativ konsekvens for reindriften, spesielt i anleggsfasen, men vil ikke påvirke retten til å flytte rein, hverken midlertidig eller permanent. Dette understøttes også av vedlagte notat fra tidligere reindriftsagronom i området, Harald Rundhaug. Nedstrøms inntaksdammen vil det bli redusert vannføring ift. dagens situasjon, og dette vil kunne gjøre det lettere for reinen å krysse Kjølvikelva, spesielt i smelte/flomperioder.

Søker er enig i at den opprinnelig omsøkte løsningen kan medføre problemer for reinens trekk opp og ned Kjølvikdalryggen. Søker har derfor utredet en annen løsning for overføring

av vannet som fremmes som en planendringssøknad til NVE. NVE vil sende denne planendringssøknaden formelt sett ut på høring, men planendringsforslaget vedlegges også her. Alternativ løsning innebærer styrt boring av overføringstunnel hele strekningen fra Nevervatnet og til nær inntaket i Kjølvikdalen. De øverste ca. 150 m av overføringen forutsettes utført som nedgravd rør med diameter ca. 1,6 m. Deretter bores ca. 1050 m tunnel med diameter ca. 1,0 m. Tunnelmasser, ca. 2.000 m³, legges ved påhugg ved/i strandkanten ved Nevervatnet. Helikoptertransport vil bli benyttet. Alternativet anses å være driftsmessig bedre enn tidligere omsøkt alternativ da det mellom de alternative damstedene er rolige partier i elva/lite fall slik at isen er mer stabil og at eventuell sarr ikke vil være noe problem. Alternativet vil fullstendig eliminere faren for ising og vil ikke påvirke reinens muligheter for vandring opp og ned Kjølvikdalryggen eller langs Nevervatnet.

Innledningsvis påpekes det at utstrekningen av usikker is som oftest baseres på lokalkunnskap. Søker driver i dag Røyrvatn kraftverk og besitter derfor lokalkunnskap om isforholdene både i Nevervatn, Røyrvatn og Straumvatn. Både Nevervatnet, Røyrvatnet og Straumvatnet er i dag merket som magasin med varierende vannstand og oppsprukket is langs land (kilde: www.iskart.no). Søkers alternative løsning for overføring, vil medføre usikker is i forbindelse med utløpet i Nevervatn. Snøsmelting i Kjølvikdalen og dermed overføring av vann fra Kjølvikdalen til Nevervatnet vil skje senere enn rundt Nevervatnet. Ifølge tidligere reindriftsagronom Harald Rundhaug, jf. vedlagte notat, vil snøsmelting i Kjølvikdalen i et normalår skje etter at reinen er flyttet vest- og nordover og da vil reinen ikke bli påvirket av overføringen. Det naturlige utløpet av Neverskarelva ved «Kvalnesodden» i Røyrvatnet gir i dag fare for usikker is rundt utløpet, jf. Figur 2: Eksisterende områder med usikker is Røyrvatn (kilde: www.iskart.no). Etter utbyggingen vil det, så lenge kraftstasjonen er i drift, være slik at vannet vil bli utnyttet i kraftstasjonen. Da vil det eksisterende området med usikker is bli «erstattet» av usikker is i forbindelse med utløpet fra kraftstasjonen. Arealet med usikker is på Røyrvatnet i forbindelse med utløpet fra kraftstasjonen vil bli større enn eksisterende område med usikker is ved utløpet av Neverskarelva. Det anmerkes for øvrig at utløpet av Einarskarelva, like øst for planlagt kraftstasjon, også skaper et naturlig område med fare for usikker is, jf. Figur 3: Antatt usikker is ved utløp kraftstasjon og utløp Einarskarelva. Området med usikker is oppstrøms dammen i Røyrvatn vil sannsynligvis ikke endres om følge av økt tilsig.

Vatn 393 er i sin helhet i dag definert som et vatn med svekket is. Elvestrekningen mellom dam Nevervatn og Vatn 393 er definert som elvestrekning med øket vannføring eller fare for plutselige overløp (kilde: www.iskart.no). Når vannet slippes fra Nevervatnet til Vatn 393 på vinterstid beveger det seg under snøen som legger seg i slukta nedstrøms dam Nevervatn. Økte vannmengder vil etter utbyggers syn ikke endre på dette. Når det ikke ligger snø nedstrøms dam Nevervatn vil økt tilsig kunne representere en økt hindring for reinens trekk/vandring på tvers av vannveien mellom Nevervatn og Vatn 393. Som kompensierende tiltak kan det etableres en bro over slukta nedstrøms dam Nevervatn som reinen kan gå over, jf. rød ring på Figur 4: Dam Nevervatn med snø i slukta. Broen utformes slik at den glir mest mulig inn i eksisterende omgivelser, men vil i noen grad medføre et økt «visuelt inngrep» i naturen og redusere opplevelsen av urørt natur. Søker vil også påpeke at det i forbindelse med byggingen av Nevervatn kraftverk er nødvendig å skifte ut eksisterende manuelt betjente luke i dam Nevervatn med en fjernstyrt luke. Dette vil redusere ferdselen inn til Nevervatnet og dermed også redusere forstyrrelsene for reinen.

Etablering/bygging av rørgate, midlertidig anleggsvei og strømkabel vil uunngåelig gi tap av beiteland og påvirke flytt- og trekkleier negativt i anleggsperioden. Når anleggsperioden er over, vil naturen gradvis reetablere seg og tapte beiteland vil dermed være tidsbegrenset. Det fins ikke noe alternativ til nedgravd rørgate fra Vatn 393 til kraftstasjonen. Ifm. anleggsarbeidet vil det vektlegges å berøre minst mulig terreng. Videre kan det samarbeides med reinbeitedistriktet ift. beste tidsrom å utføre arbeidet i. Midlertidig anleggsvei omtales ytterligere i punktet nedenfor. Strømkabel er planlagt nedlagt i bakken ifm. etablering av midlertidig anleggsvei. Dersom anleggsvei ikke blir etablert, kan man fortsatt legge kabelen i bakken men man kan også velge en løsning med sjøkabel i Røyrvatnet.

Den opprinnelig omsøkte traseen for anleggsvei var lagt langs eksisterende kraftlinjetrasé. På NVE-befaringen ble imidlertid en trasé som mer eller mindre følger Røyrvatnets østre bredd fremlagt og befart. Salten Friluftsråd har i sin friluftskartlegging vurdert områdene rundt hele Røyrvatnet til å være et «svært viktig utfartsområde». Kartleggingen beskriver at dette er et «Svært mye brukt område, både uorganisert/organisert sommer som vinter. Ski, fotturer, jakt, padling, fisking, bærplukking, undervisning». Dette betyr at området rundt Røyrvatn allerede i dag har store «forstyrrelser» i form av friluftaktiviteter. Det vises i denne sammenheng til FSJFFs og FNFs høringsuttalelser samt til vedlagte utskrift fra Miljødirektoratets Naturbase som beskriver området (Id-nr. FK00000498). En midlertidig anleggsvei vil kunne gi mulighet for økt utfart i området rundt Røyrvatn. En midlertidig anleggsvei vil imidlertid kunne adgangsbegrenses og merkes slik at økt «utenforstående ferdsel» som følge av anleggsveien motvirkes. En løsning med å legge anleggsveien under HRV (høyeste regulerte vannstand) på Røyrvatn er vurdert og forkastet siden dette ikke vil gi mindre utfart og påvirke fiskemulighetene fra land negativt. I tillegg vil en slik vei kunne være problematisk å bruke spesielt i flomsituasjoner. Midlertidig anleggsvei kan kuttes helt ut ved å frakte materiell og personell på lekter/båt over Røyrvatnet. En slik alternativ løsning betinger etablering av kai både ved eksisterende dam Røyrvatn og ved Nevervatn kraftstasjon og vil være en dyrere løsning enn den omsøkte. Transport over vann vil gi økt risiko for, og økte konsekvenser ved, forurensning i nedbørsområdet til Straumen vannverk. Alternativ løsning vil også gi økt bruk (i perioder daglig) av helikopter som vil gi forstyrrelser over et større område enn transport via midlertidig anleggsvei vil gjøre. Gjennomføringen av anleggsarbeidene og dermed forstyrrelsene i området vil antakelig også ta lengre tid ved alternativ løsning enn ved den omsøkte. I dette området har Nordlandsnett søkt konsesjon på ny 132 kV linje mellom Stigfjell og Salten Transformatorstasjon. Nordlandsnett vil i den sammenheng etablere anleggsvei. Etableringen av midlertidig anleggsvei til Nevervatn kraftverk er tenkt koordinert med behovet Nordlandsnett har for anleggsvei. En slik koordinering vil redusere den samlede belastningen for reindriften. Dersom Nevervatn Kraft AS og Nordlandsnett oppnår en slik koordinering kan det også være aktuelt å tilby reindriftsnæringen helt eller delvis dekning av flytting av rein samt foring av reinen. Det er dermed søkers vurdering at alternativ løsning for Nevervatn kraftverk med transport over Røyrvatn samlet sett vil gi en betydelig økt belastning for reindriften enn ved en koordinert etablering og bruk av midlertidig anleggsvei både ifm. bygging av kraftverket og ifm. Nordlandsnetts bygging av kraftlinje. Søker presiserer at anleggsveien er midlertidig. Etter ferdig utbygd kraftstasjon (og kraftlinje hvis disse kan koordineres) vil anleggsveien bli fjernet i sin helhet og traseen vil gro igjen. Avslutningsvis opplyses det om at søker og Nordlandsnett forgjeves har forsøkt gjentatte ganger å få til et møte med reinbeitedistriktet for å diskutere hvordan en eventuell bygging av kraftverk og kraftlinje kan gjennomføres med minst mulig ulempe for reindriften og hvilke konkrete avbøtende tiltak som er mest aktuelle/ønskelige. Søker har allikevel pekt på noen mulige kompenserende tiltak og er innstilt på å involvere reindriftsnæringen i planlegging av utbyggingen dersom det blir gitt konsesjon.

Sørfold kommune

Sørfold kommune har tilrådd at det gis konsesjon som omsøkt til Nevervatn kraftverk. Tilrådingen er gitt under forutsetning av at avbøtende tiltak gjennomføres. Kommunen har spesifikt nevnt at det bør settes krav om følgende avbøtende tiltak:

1. Det holdes løpende dialog med reindriftsnæringa i før oppstart og gjennom hele anleggsperioden for å sikre at deres interesser blir ivaretatt.

Søkers kommentar:

Reindriftsnæringa vil bli invitert til planleggingsmøter for å tilpasse anleggsarbeidet i størst mulig grad til de behov reindriftsnæringa har.

2. Fylkeskommunen/Sametinget kontaktes slik at registrerte kulturminner ikke berøres.

Søkers kommentar:

Nordland fylkeskommune og Sametinget som har delegert myndighet i kulturminnesaker vil konsulteres i forbindelse med planleggingen/prosjekteringen av kraftverket slik at både registrerte og ikke-registrerte kulturminner blir ivaretatt. Dette er også noe NVE tar inn som vilkår i en eventuell vassdragskonsesjon.

3. Turbinen støydempes.

Søkers kommentar:

Utbygger vil søke å etablere skjermet utløp fra turbinen og etablere ventilasjonsrister inn mot terrenget (ikke ut mot Røyrvatnet) for å dempe støyen mest mulig.

4. Etablering av gjerde rundt inntaksområde i Kjølvikelva i samråd med reindriftsnæringa.

Søkers kommentar:

Behovet for et slikt tiltak er antakelig ikke lenger til stede, gitt utforming av nytt inntaksområde. Dersom reindriften allikevel skulle ønske et slikt gjerde, vil søker medta dette som kompenserende tiltak.

I tillegg har *Sørfold kommune* følgende kommentarer:

1. Kjølvikelva i Fauske kommune overføres til Nevervatnet som vil øke tilsiget i vassdraget noe, som vil sikre vannforsyning/minstevannføring i Straumenvassdraget.

Søkers kommentar:

Sikrere vannforsyning til Sørfold kommune samt større sikkerhet mot at vannføringen i Straumelva kommer under minstevannføringskravet til Sisomar AS, vurderes som en av prosjektets positive effekter for lokalsamfunnet. Overholdelse av minstevannføringskravet til Sisomar AS vil også ha positiv effekt for laksevandringen opp Straumvasselva.

2. Nevervatnet ligger i nedbørsfeltet til Straumen vannverk. Dette medfører at utbygger må være særlig aktsom med utslipp av uønsket materiale som kan påvirke vannkvaliteten.

Søkers kommentar:

Utbygger vil etablere gode rutiner og kontroller i forhold til miljø.

Forholdet til Sørfold kommunes drikkevannskilde vil bli behandlet i risiko- og sårbarhetsanalyser og nødvendige krav, tiltak og rutiner vil bli innarbeidet i detaljplan for miljø og landskap. Detaljplan for miljø og landskap vil oversendes Sørfold kommune for uttalelse før planen sendes NVE for godkjenning. Anleggstrafikk direkte i vannkilden, jf. alternativene med midlertidig anleggsvei over Røyrvatnet eller under HRV, vurderes også som mindre sikkert ift. Sørfold kommunes drikkevannskilde enn alternativet med anleggsvei på land.

Stifjell utmarkslag

Stifjell utmarkslag, som representerer 2 av 30 grunneiere som berøres av fraføringen av vann fra Kjølvikelva, har uttalelser knyttet til følgende forhold:

1. Minstevannføring i Kjølvikelva/endrede isforhold i Øvervatn. Stifjell utmarkslag er usikker på om alt vann skal overføres eller om det skal slippes vann forbi demningen. Videre er utmarkslaget bekymret for hva reduksjonen av ferskvannstilsiget til Øvervatn har å si for isen på Øvervatn.

Søkers kommentar:

- a) I konsesjonssøknaden står det at det søkes om en minstevannføring nedenfor inntaket i Kjølvikelva på 0,04 m³/s på vinteren og 0,09 m³/s på sommeren. De er disse størrelsene som gjelder, og det er ingen planer om å tørrlegge Kjølvikelva. Også i referatet fra informasjonsmøtet 9. aug 2012 er det redegjort for at det hele tiden har vært intensjoner om å slippe minstevannføring forbi inntaket i Kjølvikelva.
  - b) Fraføringen av vann fra Kjølvikelva representerer en svært liten andel av det totale tilsiget som drenerer til Øvervatn. Sulitjelmavassdraget (vassdragsnummer 164.Z) med fratrekk av Nedrevatnet vassdragsnummer 164.A), har et areal på 997 km² og et tilsig på 1 468 mill. m³/år som i sin helhet drenerer til Øvervatn. Stigåga sidedebørsfelt (vassdragsnummer 164.B2Z) med fratrekk av Blåfjellvatnet (vassdragsnummer 164.B2D) som allerede er overført til Siso kraftverk, har et areal på 15 km² og et tilsig på 35 mill. m³/år. Totalt tilsig til (inkludert planlagt minstevannføring forbi) demningen som er tenkt etablert i Kjølvikelva er 24,3 mill. m³/år. Uten å ta hensyn til minstevannføringen utgjør dette reduksjonen i tilsig av ferskvann til Øvervatn.
  - c) Reduksjonen av ferskvannstilsig til Øvervatn blir dermed i underkant av 1,7 %. Det er søkers oppfatning at denne reduksjonen ikke vil føre til endre isforhold i Øvervatn og at sesongvariasjoner i været i så måte vil bidra sterkere til variasjoner i isforholdene.
2. Fløting av tømmer. Stifjell utmarkslag henviser til tidligere praksis med fløting av tømmer og mener tap av denne muligheten må kompenseres ved etablering av traktorvei og kai.

Søkers kommentar:

Søker er av den formening at de «kravene» utmarkslaget argumenterer for, ikke står i stil med ulempene de påføres. Tømmerfløting er i dag så ressurs- og kostnadskrevende at dette lengre ikke er lønnsomt. Tømmerfløting er en driftsform som skogbruket på landsbasis forlot for ca. 50 år siden.

3. Tap av naturverdier. Utmarkslaget nevner her;
- a) lyden fra fossen fra Stielva,
  - b) konsekvensene for fisken i Øvervatnet ved at ferskvannstilførselen minker
  - c) usikkerhet knyttet til vannføring og økt minstevannføring samt
  - d) kompensasjon for økt tap av elg som følge av usikker is.

Søkers kommentar:

Bygging av Nevervatn kraftverk vil redusere vannføringen i fossen fra Stielva, men med minstevannføringen sikres det at det fortsatt vil være vann og lyd fra fossen. Reduksjonen i ferskvannstilførselen som er redegjort for ovenfor, gjør at søker mener det ikke er sannsynlig at fisken i Øvervatnet blir påvirket og at fiske i nærheten av fossen fra Stielva kan fortsette som før også etter bygging av kraftverket. Det samme gjelder elgens trekk over isen på Øvervatnet.

4. Lokalt eierskap. Utmarkslaget ønsker forsikringer om at kraftressursene ikke skal selges ut, og at verdien av overført vann skal godtgjøres fallrettighetshaverne fullt ut.

Søkers kommentar:

Hverken søker eller NVE kan gi lovnader om at eierskapet til Nevervatn kraftverk ikke kan skifte eier en gang i framtiden. Søker har imidlertid som intensjon å eie og drive Nevervatn. Det er inngått intensjonsavtaler med samtlige av de berørte fallrettighetshavere, også de to som representerer Stifjell utmarkslag, hvor prinsippene for godtgjøring av fallrettighetseierne er beskrevet. Dersom kraftverket blir realisert vil selvsagt de inngåtte avtaler bli overholdt.

5. Erverv av grunn ved inntak. Utmarkslaget påpeker grunneierne ifm. inntaket må få godtgjørelse.

Søkers kommentar:

I de inngåtte intensjonsavtaler med samtlige av de berørte fallrettighetshavere er det medtatt slik godtgjørelse.

Norges Jeger- og Fiskeforbund i Nordland:

Hovedkonklusjonen til NJFF er at friluftsopplevelsen vil forringes ved realisering av Nevervatn kraftverk.

Søkers kommentar:

Søker mener forringelsen av friluftsopplevelsen vil være liten siden konstruksjonene for en stor del er nedgravd/skjult og fordi konstruksjoner på/over bakken vil være skjult av vegetasjon. Samtidig erkjenner søker at kraftutbygging har negativ innvirkning for eksempel på opplevelsen av urørthet.

FNF Nordland:

Søkers kommentar:

Jf. vår kommentar til NJFFs uttalelse ovenfor.

Nordland fylkeskommune:

1. Det slippes en minstevannføring som kan opprettholde verdiene i bekkekløften i Kjølvikelva.

Søkers kommentar:

Det er søkers oppfatning at planlagt/omsøkt minstevannføring samt gjenværende tilsig nedstrøms overføringen/inntaket vil vareta dette.

2. Det gjennomføres tiltak som sikrer at fossefall fremdeles kan benytte elva som leveområde.

Søkers kommentar:

Søker vil søke råd fra relevant faglig hold om tiltak som kan sikre at fossefallet fremdeles kan benytte Kjølvikelva som leveområde.

3. Tiltaket ikke fører til hindringer i reinens flyttleier i området.

Søkers kommentar:

Jf. vår kommentar til Fylkesmannens uttalelse ovenfor.

4. Tiltak i snaufjellet har en landskapsmessig tilpasning.

Søkers kommentar:

Det vil legges vekt på å utforme konstruksjoner slik at de i størst mulig grad tilpasses landskapet.

5. Det gjennomføres tiltak som sikrer opp- og nedgang av ål uten at den blir skadet forbi Røyrvatn kraftverk.

Søkers kommentar:

Tiltakene ifm. bygging av Nevervatn kraftverk vil ikke berøre Røyrvatn kraftverk på noen annen måte enn at tilsiget øker og forholdene for ålen vil være uendret.

6. Det stilles krav om minstevannføring i Neverskarelva.

Søkers kommentar:

I søknadsfasen ble det avklart med NVE at Nevervatn kraftverk skulle bygge på eksisterende konsesjon gitt til Røyrvatn kraftverk, og denne inkluderer ikke minstevannslipp fra Nevervatn.»

Tilleggsopplysninger

Etter befaring justerte Nevervatnet Kraft AS prosjektet og en planendring ble sendt ut på begrenset høring den 14.12.16. Den begrensede høringen omfattet de som skrev uttalelser ved den offentlige høringen. NVE fikk følgende uttalelser til endringssøknaden:

Fylkesmannen i Nordland mener at forslagene til endret utbyggingsløsning ikke er tilstrekkelige til å trekke innsigelsen og opprettholder derfor innsigelsen til prosjektet. De negative konsekvensene for reindrift fortsatt er for store til å kunne aksepteres.

Nordland fylkeskommune opprettholder å fraråde en utbygging av Nevervatnet kraftverk.

Statens vegvesen har ingen kommentar til endringssøknaden.

Gøran Helgesen har sendt inn tilsvarende uttalelse som til konsesjonssøknaden.

Øystein Veland og Kjellaug Strøm viser til Stifjell utmarkslag sin uttalelse til konsesjonssøknaden og mener i tillegg at forslaget til minstevannføring er for lav. De kommenterer den justerte plasseringen av inntaket som er presentert i endringssøknaden og viser til at det vil bli mindre restvannføring i Stigåga. Dette vil gi mindre vannføring i elven uten at søker har justert minstevannføringen i Stigåga. Veland og Strøm hevder at endringen er et brudd på de lovnader som er gitt for å få grunneierne i Stifjell til å underskrive en intensjonsavtale med tanke på å avgi fallrettighetene for vassdraget. De ber om at minstevannføringen blir høyere enn det som er foreslått. Videre krever de at det blir gjort en grundig vurdering av isforholdene på Øvervatnet av en faginstans.

Søkers svar på høringsuttalelsene til planendringssøknaden (de punktene der søker skriver «*ingen kommentar*», er utelatt fra det som er referert under):

«*Fylkesmannen i Nordland:*

1. Anleggsperioden. Fylkesmannen mener at sikring av reindriftas rett til å flytte med rein ikke er dokumentert.

Søkers kommentar:

Søker har foreslått at utbyggerne i området (Nevervatn Kraft, Nordlandsnett og Statnett) kan samarbeide om helt eller delvis dekning av en foringsløsning for reinen, slik at behovet for flytting i anleggsperioden blir eliminert. Dette er ikke kommentert av Fylkesmannen, og dermed heller ikke avvist.

2. Driftsperioden. Fylkesmannen mener at sikring av reindriftas rett til å flytte med rein ikke er dokumentert.

Søkers kommentar:

Søker har tidligere vedlagt en uttalelse fra tidligere reindriftsagronom om at reindriftens rett til flytting ikke vil bli påvirket i kraftverkets driftsperiode. Dette er ikke nevnt/hensyntatt av Fylkesmannen. Det følger også av vårt svar lenger ned, at vi mener at flytting av rein blir lettere etter utbygging enn før utbygging.

3. Hvilken påvirkning inntakسدemning og inntaksbasseng i Kjølviikdalen vil ha på flytt- og trekkleier som leder inn og ut av oppsamlingsområdet i Kjølviikdalen.

Søkers kommentar:

Plasseringen av inntakسدam og -demning havner innenfor det området som Fylkesmannen anmerker som oppsamlingsområde. Søker har derfor foreslått en annen plassering av inntaket i en planendringssøknad til NVE. Fylkesmannen påpeker at den nye løsningen til en viss grad vil redusere de negative konsekvensene for reindriften, men problematiserer skjønnsmessig rundt isforholdene nedstrøms dammen. Klimaendringenes betydning for isforholdene i inntaksområdet er selvsagt vanskelig/umulig å forutsi, men denne usikkerheten vil bero uendret ift. bygging av inntakسدam eller ikke. Om klimaendringene skal tillegges vekt, mener søker at det heller taler for bygging av vannkraftverk siden ren vannkraft kan erstatte mer forurensende kraftproduksjon. Søker mener videre at inntaket i seg selv vil ha dempende virkning på vannføringsvariasjonene i Kjølviikelva og at dette vil føre til redusert vannføring nedstrøms dammen. Redusert vannføring betyr mindre strømninger/turbulens i vannet og dermed at isforholdene vil være mer stabile med en demning enn uten.

Etter søkers vurdering vil bedre isforhold også medføre at reinens fluktrute ved rovdyrangrep blir bredere/bedre enn ved dagens situasjon uten demping i vassdraget. Nedstrøms inntaksdammen vil det bli redusert vannføring ift. dagens situasjon, og dette vil kunne gjøre det lettere for reinen å krysse Kjølviikelva, spesielt i smelte-/flomperioder.

4. Økt vannføring ifm. overføring av vann fra Kjølviikelva vil medføre forverring av isforholdene på Nevervatn og Røyrvatnet.

Søkers kommentar:

Innledningsvis påpekes det at utstrekningen av usikker is som oftest baseres på lokalkunnskap. Søker driver i dag Røyrvatn kraftverk og besitter derfor lokalkunnskap om isforholdene både i Nevervatn, Røyrvatn og Straumvatn. Både Nevervatnet, Røyrvatnet og Straumvatnet er i dag merket som magasin med varierende vannstand og oppsprukket is langs land (kilde: www.iskart.no).

Søkers alternative løsning for overføring, vil medføre usikker is i forbindelse med utløpet i Nevervatn. Snøsmelting i Kjølviikdalen og dermed overføring av vann fra Kjølviikdalen til Nevervatnet vil skje senere enn rundt Nevervatnet. Snøsmelting i Kjølviikdalen vil i et normalår skje etter at reinen er flyttet vest- og nordover og da vil reinen ikke bli påvirket av overføringen.

Det naturlige utløpet av Neverskarelva ved «Kvalnesodden» i Røyrvatnet gir i dag fare for usikker is rundt utløpet. Etter utbyggingen vil det, så lenge kraftstasjonen er i drift, være slik at vannet vil bli utnyttet i kraftstasjonen. Da vil det eksisterende området med usikker is bli «erstattet» av usikker is i forbindelse med utløpet fra kraftstasjonen. Arealet med usikker is på Røyrvatnet i forbindelse med utløpet fra kraftstasjonen vil bli større enn eksisterende område med usikker is ved utløpet av Neverskarelva. Det anmerkes for øvrig at utløpet av Einarskar-elva, like øst for planlagt kraftstasjon, også skaper et naturlig område med fare for usikker is.

Området med usikker is oppstrøms dammen i Røyrvatn vil sannsynligvis ikke endres som følge av økt tilsig.

5. Endringer i anleggsvei. Fylkesmannen mener endret anleggsvei bare marginalt reduserer konsekvensene for reindriften.

Søkers kommentar:

Gitt at det blir etablert en foringsløsning for reinen som eliminerer behovet for flytting, vil den midlertidige anleggsveien ikke ha noen konsekvenser for reindriften.

Søker vil igjen påpeke at Salten Friluftsråd har i sin friluftskartlegging vurdert områdene rundt hele Røyrvatnet til å være et «svært viktig utfartsområde». Kartleggingen beskriver at

dette er et «Svært mye brukt område, både uorganisert/organisert sommer som vinter. Ski, fotturer, jakt, padling, fiske, bærplukking, undervisning». Dette betyr at området rundt Røyrvatn allerede i dag har store «forstyrrelser» i form av friluftaktiviteter.

Øystein Vedal og Kjellaug Strøm

Kommentarene er i all hovedsak en gjentakelse av innspillet fra Stifjell utmarkslag datert 6. juli 2016, som representerer 2 av 30 grunneiere som berøres av fraføringen av vann fra Kjølvikelva. Det vises derfor til vårt svar datert 28. nov 2016.

Gøran Helgesen

Søker kommenterer nedenfor de forhold som Gøran Helgesen påpeker:

1. Helgesen påpeker problemer som vil oppstå dersom det demmes opp over dagens nivå (HRV) og tappes ned under dagens nivå (LRV).

Søkers kommentar:

Det er ikke foreslått endringer i eksisterende regulering av Nevervatnet og dette vil ikke bli en problemstilling.

2. Helgesen mener det må bygges ei bru ved utløpet av Nevervatn.

Søkers kommentar:

I planendringssøknaden forutsettes det bygd ei bro som reinen kan gå over. Denne kan også benyttes av mennesker.

3. Helgesen peker på at fisken har problemer med å komme seg opp i elva på nordsiden av Nevervatnet for å gyte dersom Nevervatnet er nedtappet.

Søkers kommentar:

På grunn av overføringen av vann fra Kjølvikdalen vil vannstands nivået i Nevervatnet kunne variere mer enn før. Det betyr også at periodene hvor vannstanden ligger ned mot LRV vil bli kortere og dermed vil fiskens mulighet for å gå opp i elva for å gyte bli bedre.»

NVE har gjennomført innsigelsesmøte med Fylkesmannen i Nordland. Det foreligger referat fra møtet.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Samlet utnytter kraftverket et nedbørfelt på 17,3 km² ved inntaket, og middelvannføringen for hele feltet, Neverskarelva og Kjølvikelva er beregnet til 1,3 m³/s. Nedbørfeltet til Neverskarelva er på 7,3 km² med en middelvannføring på 480 l/s. Nedbørfeltet til Kjølvikelva er på 9,9 km² og har en middelvannføring på 790 l/s. Effektiv innsjøprosent for begge nedbørfelt er på 9,7 %, og har en breandel på 0 %. Avrenningen er stabil fra år til år med dominerende vårflokker. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 30 l/s og 60 l/s i Neverskarelva, og 90 l/s og 40 l/s i Kjølvikelva. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket i Neverskarelva er 70 l/s og 80 l/s i Kjølvikelva. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 2,4 m³/s og minste driftsvannføring 0,12 m³/s. For overføringa av Kjølvikelva er slukeevnen planlagt å være 2,4 m³/s. Det vil i praksis si at alt vann overføres til Nevervatnet. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 100 l/s i perioden 1.5. til 30.9. og 40 l/s resten av året i Kjølvikelva. Ifølge søknaden vil dette medføre at 79 % av tilgjengelig vannmengde i nedbørfeltet benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 190 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring, vil dette gi en restvannføring på omtrent 200 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året i Neverskarelva. Det meste av dette vil komme i flomperioder. Kjølvikelva skal overføres til Neverskarvatnet og gjennomsnittlig vannføring er estimert til 60 l/s etter en utbygging mot 850 l/s før en utbygging. De store flomvannføringene blir i stor grad påvirket av utbyggingen på grunn av muligheten til magasinering i Neverskarvatnet. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen i Neverskarelva 13 dager i et middels vått år. I 0 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. I Kjølvikelva vil det være overløp i 0 dager da vannføringen i sin helhet, med unntak av ev. pålagt minstevannføring, overføres til Nevervatnet. Tilsiget fra restfeltet til Kjølvikelva vil i gjennomsnitt bidra med 270 l/s ved utløpet i Øvervatnet.

Produksjon og kostnader

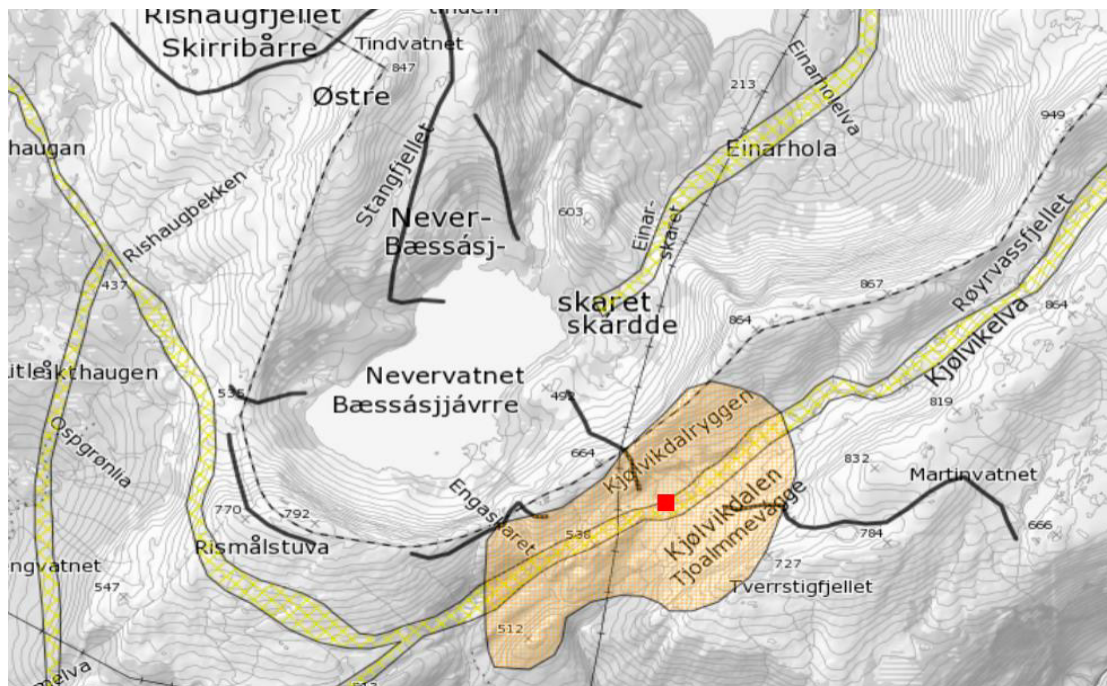
Med bakgrunn i de hydrologiske dataene, som er lagt frem i søknaden, har søker beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Nevervatnet kraftverk til omtrent 23,4 GWh fordelt på 10,1 GWh vinterproduksjon og 13,3 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 98,8 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 4,2 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Energikostnaden over levetiden (LCOE) er beregnet til 0,36 kr/kWh (usikkerhet i spennet 0,30–0,41). Energikostnaden over levetiden tilsvarende den verdien kraften må ha for at prosjektet skal få positiv nettonåverdi. Beregningene forutsetter en kalkulasjonsrente på 6 %, økonomisk levetid på 40 år og drifts- og vedlikeholds-kostnader på 7 øre/kWh.

NVE vurderer kostnadene ved tiltaket som nær gjennomsnittet sammenlignet med andre vind- og småkraftverk som har endelig konsesjon per 1. kvartal 2016, men som ikke er bygget. Ved en eventuell konsesjon til prosjektet vil det allikevel være søkers ansvar å vurdere den bedrifts-økonomiske lønnsomheten til prosjektet.

Reindrift

Nevervatnet kraftverk med overføring av Kjølvikelva ligger i Duokta reinbeitedistrikt. Duokta reinbeitedistrikt utgjør et areal på 2062 km² og har et øvre fastsatt reintall på 900 dyr, fordelt på tre siidaandeler. Reintall pr. 1. april 2011 var 783 dyr. Antall dyr har vært på samme nivå også de foregående 10 årene. Kjølvikdalen og området rundt Nevervatnet er brukt som vinterbeite. Vinterbeite er minimumsbeite for reinbeitedistriktet og regnes derfor som særverdiområder. Det går flere trekk- og flyttleier i området og Kjølvikdalen er brukt som oppsamlingsområde, se for øvrig kart 3.

Kart 3 Kart over Nevervatnet og Kjølvikdalen. Svarte streker viser trekklei, gult viser flyttlei og oransje er oppsamlingsområde. Rød firkant viser hvor inntaket for overføringen er planlagt.

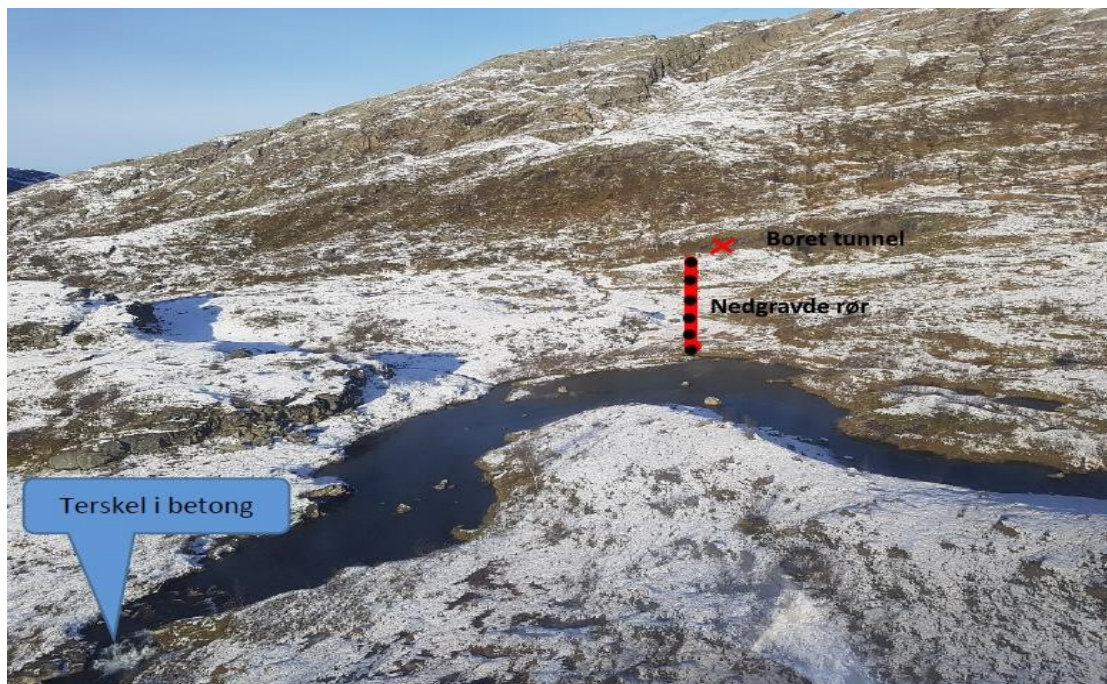
Som kartet over viser er inntaket til overføringen i sin helhet planlagt midt i oppsamlingsområdet og registrert flyttlei. I tillegg går det en flyttlei opp Einarskaret inn til Nevervatnet. Reinbeitedistriktet har i tillegg en avtale om grenseoverskridende beitebruk med Tuorpon sameby i Sverige. I dag nytter Samebyen områdene rundt Nevervatnet/Røyrvatnet og Kjølvikdalen til sommerbeite.

Fylkesmannen i Nordland har innsigelse til prosjektet med bakgrunn i de negative konsekvensene en utbygging vil ha for reindrift. De peker på utfordringene knyttet til anleggsperiode og anleggsvei, samlet belastning for reinbeitedistriktet, inngrep i forholdsvis uberørte områder og manglende dokumentasjon for konsekvensene knyttet til isforhold i Kjølvikelva, Nevervatnet og Røyrvatnet. På innsigelsesmøtet presiserer Fylkesmannen i Nordland de tre hovedutfordringer som reinbeitedistriktene står ovenfor i dag. Det er klimautfordringer, økte rovvilttrykk og fragmentering av urørte områder. Nordland fylkeskommune fraråder en utbygging som blant annet begrunnes med negative konsekvenser for reindrift. De presiserer at inntaket i Kjølvikelva må etableres slik at det ikke fører til hindring for reinens flyttlei.

I Kjølvikdalen skal det etableres inntak for overføring av Kjølvikelva. Det skal bygges en sperredam på 1x10 m. Overflatearealet ved inntaket skal bli omtrent som elven er i dag da inntaket plasseres i en utsnevring/sving av elven, se bilde 1. Søker har planlagt at overføringsrøret skal graves ned over en strekning på 150 m før det går over i boret tunnel. Boringen vil skje fra Nevervatnet-siden. Fylkesmannen mener at disse planene er en forbedring fra opprinnelig søknad, men at det fortsatt er knyttet usikkerhet til hvordan inntaket vil påvirke reinen med tanke på inntakets plassering midt i særverdiområdet til reinbeitedistriktet.

Inntaket til overføringen er planlagt midt i flyttlei og oppsamlingsområde, og i vinterbeite som er minimumsbeite. Reinbeitedistriktet opplyste på befaringen om at Kjølvikdalen er utsatt for rovvilttrykk (jerv), og at det ofte er behov for å samle reinen raskt og flytte dem ut av området for å unngå rovvilttap.

Bilde 1 Oversikt over det planlagte inntaksområdet. Planen er å føre vannet fra elva inn til tunnelen via nedgravde rør. Terskelen som etableres vil ha en høyde på 1 m og lengde på 10 m.

Dette var også et tema som ble tatt opp av Fylkesmannen i Nordland under innsigelsesmøtet. Fylkesmannen mener det bør settes opp gjerde rundt inntaket om det blir gitt konsesjon, mellom annet for å forhindre at reinen går gjennom utrygg is. De sier samtidig at dette vil føre til en fysisk hindring sentralt i flyttlei og oppsamlingsområde. Sørfold kommune ytrer samme krav til gjerde rundt inntaket i sin høringsuttalelse. NVE ser at det er store utfordringer ved plassering av inntaket da etableringen av dette, uansett plassering, vil komme i direkte konflikt med flyttlei og oppsamlingsområde. Et inntak vil kunne fungere som en barriere for flyttingen og som en fysisk forstyrrelse og hinder ved oppsamling av reinen. Dette vil gi en ulempe for reinbeitedistriktet, særlig i forbindelse med rask oppsamling av reinen i forbindelse med rovdyrangrep. For å redusere ulempene må inntaket trekkes inn til dalsiden for å være til minst mulig hinder ved for flyttleia og ikke være til hinder for rask oppsamling. Om det blir gitt konsesjon vil det være en forutsetning at inntakets plassering og inntaksutforming skjer i tett dialog med reinbeitedistriktet for å redusere de negative konsekvensene. Det er også en forutsetning at terskelen bygges så lavt ned i terrenget som mulig for å unngå at den sperrer for flytting av rein. Gitt slike tiltak mener NVE at etablering av terskel og inntak for overføring vil ha akseptable konsekvenser. Krav om gjerde rundt inntaket kan derimot virke mot sin hensikt og gi økt forstyrrelse og fungere som barriere, slik NVE ser det.

Det går flere trekkleier inn til Nevervatnet og en flyttlei inn til vatnet via Einarskaret. Det går også en trekklei over nordenden av Nevervatnet. Reinbeitedistriktet forklarte på befaringen at de enkelte ganger måtte lede reinen opp fra Nevervatnet og over Kjølviadalryggen og at området er sentralt for flytting mellom ulike beiter. Fylkesmannen mener at planendringen er et bedre alternativ enn opprinnelig søknad, men at det fortsatt vil bli usikre isforhold på Nevervatnet som gjør at det blir usikkert å trekke over vannet. NVE mener det er viktig å minne om at konsesjonen til å regulere Nevervatnet allerede foreligger. Det vil si at eieren av konsesjonen når som helst kan gå inn og aktivt regulere Nevervatnet innenfor eksisterende manøvreringsreglement. Praksisen fram til nå har vært at det har skjedd tapping av magasinet et par ganger i året ved at regulant har gått opp i fjellet og åpnet opp damluka. En må anta at denne praksisen kan bli endret om det gis tillatelse til overføring av Kjølvielva og Nevervatnet kraftverk. Mer vann i magasinet og modernisert luke i dammen i Nevervatnet, vil føre til at det ligger til rette for en mer aktiv regulering innenfor gitte vilkår og manøvreringsreglement. Etter NVEs mening er dette fornuftig i forhold til

å utnytte ressursen optimal, men at dette kan føre til mer utrygge isforhold på Nevervatnet. I og med at utløpet av overføringen er planlagt i sørenden av Nevervatnet og at regulerings høyden i Nevervatnet relativt liten (2 m), så kan ikke NVE se at en utbygging vil føre til store endringer fra hvordan isforholdene på Nevervatnet er i dag. Nedenfor utløpet av dammen vil det tidvis bli mer vann, men søker opplyser i sine kommentarer at vannet går under snøen når det slippes vann fra magasinet i dag. NVE mener at hyppigere tapping fra magasinet kan føre til et mer ustabil snødekke på nedstrøms dammen i Nevervatnet. Om det viser seg at dette blir et problem i forbindelse med kryssing er det mulig å avbøte med bro, slik søker selv foreslår i sine kommentarer til høringsuttalelser. Skulle det vise seg at overføringen av Kjølvikelva likevel fører til store endringer i isforholdene, og dermed vesentlig negative ulemper for reindriftsnæringer i forbindelse med reguleringen, så vises til det at vilkårene for reguleringen kan revideres fra 2026. Dersom kjøremønsteret endrer seg vesentlig kan dermed myndighetene sette krav om endret manøvrering av Nevervatnet.

Fylkesmannen er negativ til anleggsvei inn til Nevervatnet kraftverk da veien vil berøre flyttleia opp til Einarskaret, i tillegg til at det vil føre til tap av beiteland. Det peker også på anleggsperioden som en utfordring. På innsigelsesmøtet ytret Fylkesmannen også en bekymring om at midlertidig vei ikke alltid er midlertidig. I tillegg presiserer de at reinen ikke nødvendigvis følger flyttleia slik den er inntegnet på reindriftskart. NVE mener at anleggsveien slik den er tenkt plassert nede ved Røyrvatnet ikke er i direkte konflikt med flyttleia. Det er søkt om at jordkabelen fra Nevervatnet kraftverk legges i traseen for midlertidig anleggsvei. Dette betyr at traseen må holdes fri for større tre også etter at en eventuell anleggsperiode er over. Om det blir anbefalt tillatelse til en bygging av Nevervatnet kraftverk kan NVE anbefale vilkår om at den midlertidige anleggsveien skal tilbakestilles slik at det ikke blir en permanent vei. Når det gjelder tap av beiteområder så mener NVE at den midlertidige anleggsveien og det planlagte prosjektet generelt legger beslag på så lite areal at det ikke er av vesentlig betydning.

Anleggsperioden ved bygging av et kraftverk med tilsvarende plassering som Nevervatnet kraftverk vil normalt skje i sommerhalvåret og litt utover høsten. Duokta reinbeitedistrikt bruker området Nevervatnet/Kjølvikdalen i overgangen høst/vinter og som vinterbeite, altså når anleggsaktivitet vanligvis ikke skjer. Ved en eventuell konsesjon er det likevel mulig å stille vilkår til at når norsk rein flyttes inn i området så skal all anleggsaktivitet opphøre. Tourpon Sameby bruker området rundt Nevervatnet og Kjølvikdalen som beite i sommerhalvåret. For Tuorponen er konsekvensene ved en utbygging større siden det er direkte konflikt med tidspunkt for beite og anleggsarbeid. NVE mener at anleggsområdet ikke vil være særlig egnet som beite for den svenske reinen på grunn av forstyrrelser fra anleggsaktivitet, men vi har vektlagt at en anleggsperiode kan begrenses til en sesong i Kjølvikdalen.

Fylkesmannen skriver i sin uttalelse at den endrede vannføringen i Kjølvikelva kan føre til endrede isforhold nedstrøms sperredammen som er planlagt i Kjølvikdalen. På grunn av klimaendringene er det ikke lenger stabilt kaldt i området og det er store svingninger i nedbør og temperatur. På kort tid kan det skifte fra varmt til kaldt, fra store snømengder til kraftige regnskyll. Ising i terrenget nedstrøms terskelen kan dermed føre til en vesentlig innsnevring av flyttleia. NVE er enig i at ising kan bli utfordrende med tanke på klimaendringer og et stadig skifte mellom varme og kalde temperaturer og vekslende nedbør.

NVE mener det er mulig å redusere ising ved å ikke sette krav til minstevannføring i vinterhalvåret. Mindre tilført vann kan redusere sjansen for ising og oppbygging av issvuller nedstrøms terskelen som er planlagt i Kjølvikdalen.

Samla belastning for reindrift

Nevervatnet kraftverk vil berøre områder som har flere funksjoner for Duokta reinbeitedistrikt. Utbyggingen skjer i vinterbeite som er en minimumsfaktor. Den vil påvirke trekk- og flyttleia, samt oppsamlingområder. Fra før er det flere større kraftutbygginger i regionen og disse har ført til noe tap av beiteland. I tillegg er det hyttefelt, bebyggelse, kraftlinjer, veier, jernbane og skytefelt som påvirker den samlede belastningen for distriktet.

Utbygging av Nevertvatnet kraftverk med overføring av Kjølvikelva vil ikke føre til direkte tap av beiteområder da arealbehovet for installasjonene er begrenset, men vil føre til flere tekniske inngrep. De tekniske inngrepene kan føre til ytterligere utfordringer i forbindelse med flytting og oppsamling av reinen. NVE mener at en utbygging vil føre til en økt samlet belastning hva gjelder tekniske inngrep i Duokta reinbeitedistrikt, men at fordelene med økt regulert kraft er større enn ulempene for distriktet og at ulempene er akseptable med nødvendige avbøtende tiltak.

Naturmangfold

Terrestrisk

Det er registrert 2 bekkekløfter i forbindelse med utarbeidelse av søknaden sin miljørapport som er gjort av Sweco. Bekkekløfter eller skogbekkekløfter er v-daler eller gjel under skoggrensa. Bekkekløfter har gjerne stor habitatvariasjon på korte avstander, noe som igjen gir høy artsvariasjon på et avgrenset område. Det er gjerne store forskjeller i fuktforhold fra tørre varme bergvegger med sterk solinnstråling til fuktig skyggefull kjølig skog nær elva i dalbunnen. Arealer med utviklede bekkekløfter kan dermed være oaser av høy artsvariasjon i et ellers monotont miljø. I tillegg er bekkekløfter leveområde for en stor andel av Norges rødlistede arter, særlig innen planter, moser, sopp og lav. I Norge er bekkekløfter en vanlig og utbredt naturtype, mens den er sjelden internasjonalt. Norge har dermed et internasjonalt ansvar for god forvaltning av naturtypen. De viktigste områdene for naturtypen er i det kontinentale miljøet på det indre Østlandet, og i særlig grad Gudbrandsdalen.

Den ene av de registrerte bekkekløftene i forbindelse med søknaden om Nevertvatnet kraftverk er lokalisert i Stigåga i Fauske. Bekkekløfta er vurdert til å være av regional verdi (B-verdi). Kløfta er også tidligere vurdert i forbindelse med det nasjonale bekkekløftprosjektet. I dette prosjektet ble bekkekløfta vurdert til å ha verdi 3 på en skala fra 1–6. Dette samsvarer bra med at bekkekløften er vurdert til å være av regional verdi i søknadens miljørapport. Langs elven er det registrert kryptogamer som er moderat luftfuktighetskrevede, men ingen av disse er spesielt krevende. Innenfor avgrensingen av bekkekløften er det registrert verdifull høgstaudebjørkeskog. Naturtypen er dominert av bjørk og det er lite påvirkning fra hogst. Her er det funn av signalarten rustdoggnål som er nær truet (NT) art på den norske rødlista over truede arter. Arten finnes i rike og fuktige skogtyper, og de viktigste truslene er ifølge artsdatabanken flatehogst, plukkhogst, reduksjon av habitat og tilgang på substrat. Den andre bekkekløften er registrert i Neverskarelva. Den er gitt lokal verdi (C-verdi). Elven går under grunnen og bidrar lite til fuktighet i bekkekløften og dette gjør at det er lite fuktpåvirkede miljøer langs bekkekløften. Andre rødlistearter som tidvis befinner seg i området er jerv (EN – sterkt truet), gaupe (EN – sterkt truet), lirype (NT – nær truet) og fjellrype (NT).

Fylkesmannen i Nordland vurderer at overføringen av Kjølvikelva/Stigåga vil gi store negative konsekvenser for naturmiljøet. Fylkesmannen påpeker også at den nye inntaksplasseringa i planendringen vil føre til at en noe større del av nedbørfeltet overføres og at restfeltet dermed blir mindre. Dette vil gi en økt negativ konsekvens. Fylkesmannen i Nordland mener også at det burde vært avklart om hva som er årsaken til at Neverskarelva går i grunnen, særlig med tanke på mulige funn av grottesystemer.

Bekkekløfta i Stigåga er vurdert til å være av regional verdi. De største verdiene synes å være tilknyttet høgstaudebjørkeskogen som beskrives som svært frodig. Rustdoggnål (NT) er registrert i forbindelse med skogen som finnes i bekkekløfta. Arten er derimot ikke knyttet spesielt til vassdrag, men til skog. Det vil ikke bli noen fysiske inngrep i, eller langs Stigåga, ved en eventuell utbygging. Men det er klart at vannføringen i Kjølvikelva, og dermed Stigåga, vil bli betraktelig redusert ved en utbygging. Også de store flomvannføringene vil bli sterkt påvirket da det meste av vannet vil bli overført til Nevertvatnet. NVE mener at det er stor sannsynlighet for at dette vil føre til at mer tørketolerante arter og miljø blir fremmet som en følge av dette. NVE noterer seg at det er et relativt stort restfelt med bekker og elver fra dalen inn mot Tverrstigfjellet og Flatfjellet som vil bidra med noe restvannføring til Stigåga. NVE mener at dersom det gis konsesjon til overføring av Kjølvikelva bør det settes krav om minstevannføring som kan opprettholde noe av det fuktige miljøet i bekkekløfta i vekstsesongen.

For de andre rødlistede artene, jerv (EN), gaupe (EN) og lirype (NT) som er registrert i influensområdet vil en eventuell anleggsperiode virke negativt. Støy og menneskelig aktivitet generelt, vil føre til at området for en periode vil oppleves mindre attraktiv for disse artene. De fysiske inngrepene vil ikke være så store at det vil redusere leveområdet vesentlig etter en eventuelt anleggsperiode.

Akvatisk

Området har ingen verdi for anadrom fisk da alle vandringshinder er nedstrøms det omsøkte prosjektet. Det er registrert ål (VU – sårbar) i Røyrvatnet som ligger nedstrøms det planlagte Nevervatnet kraftverk. Dette er en katadrom art som gyter i saltvann og lever i ferskvann. I søknadens miljørapport som er utarbeidet av Sweco står det at det jevnlig registreres ål i inntaket til Røyrvatn kraftverk. Sweco hevder videre at det er liten sannsynlighet for at ålen vandrer opp til Nevervatnet på grunn at av elven går i grunnen.

NVE mener at det er en teoretisk mulighet for at ål kan vandre opp i en elv som går i grunnen. Dette vil avhenge av mellom annet vannføring. Lav vannføring øker muligheten for at ålen, som også kan bevege seg på land, faktisk går opp i en slik type elv. Når det gjelder Nevervatnet og Røyrvatnet så er det en høydeforskjell på over 300 høydemeter. Dette reduserer sannsynligheten for at ålen vandrer opp til Nevervatnet fra Røyrvatnet via Neverskarelva. NVE noterer seg at det jevnlig registreres ål i Røyrvatn kraftverk, men dette er ikke gjenstand for vurdering i forbindelse med søknaden om Nevervatnet kraftverk da konsesjonen som regulerer dette er tilknyttet Røyrvatn kraftverk. Ved en eventuell konsesjon for Nevervatnet kraftverk mener NVE at det ikke trengs spesielle vilkår knyttet til utforming av inntak for nedvandring av ål da sannsynligheten for at ålen vandrer helt til Nevervatnet er svært lav. NVE merker seg at temaet ål heller ikke har vært et sentralt tema for høringspartene.

Gøran Helgesen uttrykker i sin høringsuttalelse bekymring for fiskebestanden i Nevervatnet. Dette reguleres av vilkår knyttet til eksisterende reguleringskonsesjon.

Isforhold

Det er flere høringsparter som uttrykker bekymring for isforholdene i forbindelse med søknaden om Nevervatnet kraftverk. Det gjelder særlig i forbindelse med reindrift og trekklei over reguleringsmagasinet. Som nevnt under temaet reindrift er det forventet mer ustabil is på Nevervatnet. Både som en konsekvens av overføringen som vil skape turbulens i vannmassene i Nevervatnet, men også på grunn av at det med stor sannsynlighet vil bli endret praksis hvordan reguleringen gjøres, se for øvrig under temaet reindrift der temaet er vurdert og sett i sammenheng.

Isforholdene i Røyrvatnet er også nevnt i høringsuttalelsen fra Fylkesmannen. NVE er enig i at det kan bli noe mer usikker is på Røyrvatnet ved utløpet av Nevervatnet kraftverk om det blir gitt konsesjon. Dette vil ikke påvirke registrert trekk- eller flyttlei, ifølge reindriftskart og NVE mener dermed at dette ikke er avgjørende for om det blir gitt konsesjon eller ikke.

Stifjell utmarkslag mener at en fraføring av Stigåga vil føre til en forverring av isforholdene på Øvervatnet som består av brakkvann. Øvervatnet er i dag allerede sterkt påvirket av utbygginger da deler av feltet er overført. I tillegg er det gitt tillatelse til Laksåga kraftverk med regulering av Nedrevatnet. Stifjell Utmarkslag ber om at det kompenseres for endrede isforhold i form av permanent kai ved Stiland og traktorvei opp til gårdene på Stifjell. Nevervatn kraft AS sier i sin kommentar til høringsuttalelsen at nedbørfeltet til Stigåga utgjør en liten del av det totale tilsiget til Øvervatn. NVE er enig i dette og mener at en overføring av Kjølvikelva ikke vil føre til ingen merkbar forverring av isforholdene i Øvervatnet.

Landskap, friluftsliv og urørthet

Området rundt Røyrvatnet er registrert som et svært viktig friluftsområde (DN-håndbok 25). Området er ifølge kartleggingen som Salten friluftsråd utførte et svært mye brukt område, både organisert/uorganisert, sommer som vinter. Det brukes til ski, fotturer, jakt, padling, fiske, bærplukking og undervisning. De nedre delene av Stigåga er registrert som friluftsområde.

I uttalelsen til Norges Jeger- og Fiskeforbund kommenteres de registrerte friluftsområdene og at området i tillegg blir brukt til småviltjakt. De mener at utbyggingen vil føre til en forringelse av naturopplevelsen og at endret vannføring vil føre til at fossestryk mister sin inntryksstyrke. De konkluderer med at friluftsopplevelsen vil forringes ved en realisering av Nevervatnet kraftverk. FNF kommenterer også områdets verdi for friluftsliv, særlig ved Røyrvatn.

NVE er enig i at naturopplevelsen ved Røyrvatn vil bli forringet i en eventuell anleggsperiode, både på grunn av anleggsvei og anleggsarbeid. Området vil framstå som mindre attraktivt for utøvelse av friluftsliv. Landskapet vil bli negativt påvirket ved at det kommer massedeponi, rørgate, midlertidige veier og kraftstasjonsbygning i området. Etter omsøkt plan skal anleggsveien til Nevervatnet kraftverk være midlertidig. Ved en eventuell konsesjon mener NVE at det en forutsetning at det settes vilkår som sikrer at anleggsveien tilbakeføres etter endt anleggsperiode. Rørgaten til kraftverket er planlagt nedgravd og vil over tid revegeteres. Tunnelpåhogget vil bli synlig, også på avstand, men over tid vil skog dekke til inngrepet i noen grad.

Fraføringen av vann fra Stigåga vil gi noe redusert inntryksstyrke lokalt. Det vil derimot ikke bli noen fysiske inngrep i denne delen av influensområdet. Området her heller ikke registrert som et spesielt viktig friluftsområde. Fossen ned i Øvrevatnet, som Stifjell utmarkslag kommenterer i sin høringsuttalelse, ligger relativt skjult og er ikke noe dominerende element i landskapsrommet. NVE kan ikke se at elva fremstår som et viktig landskapselement med spesielt viktige fossestryk. Behovet for minstevannføring vil bli diskutert under merknader til manøvreringsreglementet.

Samlet mener NVE at området rundt Røyrvatnet ikke kan oppfattes som spesielt urørt, men at Kjølvikdalen i større grad kan defineres som urørt. Det vil komme tekniske inngrep i Kjølvikdalen om det blir gitt konsesjon. Terskelen som er planlagt vil etter NVEs syn ikke bli dominerende i landskapet. Inntaket vil bli noe mer synlig og bør trekkes inn til dalsiden for å ikke berøre flyttlei for rein i for stor grad. Den vil dermed ikke ligge sentralt plassert i dalføret. Kjølvikdalen ligger over tregrensa og revegetasjon går dermed saktere enn i lavlandet. Med tid vil likevel inngrepene gro til og bli mindre synlig. Ved en eventuell konsesjon er det mulig å stille krav til plassering av inntak og inntakets utforming slik at det ikke fremstår som dominerende i landskapet og dermed virker negativt på naturopplevelsen. NVE mener at de negative konsekvensene for landskap, friluftsliv og urørthet er akseptable gitt avbøtende vilkår.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Nevervatnet kraftverk ligger i nedbørfeltet til Straumen vannverk som leverer vann til 1000 abonnenter. Uttaket av vann er i Straumsvatnet. Sørfold kommune mener det er en fare for at vannkvaliteten vil bli påvirket av en utbygging og ønsker å få tilsendt Ros-analyse og beredskapsplan i forbindelse med byggeperiode og før en eventuell oppstart av prosjektet for å ivareta drikkevannsforskriftens § 14. NVE mener at det ikke er stor sannsynlighet for at vannet ved Straumen vannverk vil bli påvirket siden prosjektområdet ligger høyere opp i nedbørfeltet. I tillegg ligger Røyrvatnet mellom anleggsområdet og drikkevannuttaket, og vil dermed fungere som en buffer.

Konsekvenser av kraftlinjer

22 kV kablen vil følge eksisterende vei og den midlertidige anleggsveien som etableres inn til Nevervatnet kraftverk. Anleggsveien er vurdert under avsnittet «*Landskap, friluftsliv og urørthet*», s. 29. I sin høringsuttalelse til søknaden skriver Nordland fylkeskommune at jordkabelen ned til Straumvatnet må etableres på en slik måte at den ikke fører til hindringer for reinens flyttlei i dette området. Etter at anleggsarbeidet er ferdig vil kabeltraseen måtte holdes fri for trær, men vil over tid gro til med lavere vegetasjon. NVE mener derfor at kabeltraseen ikke vil medføre negative visuelle virkninger av betydning. Kabeltraseen vil etter NVEs vurdering heller ikke være til hinder for reinen i området etter at anleggsarbeidet er avsluttet. I anleggsfasen vil ikke kablen medføre inngrep eller ulemper utover det anleggsveien i seg selv medfører.

Ny Salten transformatorstasjon har tidligere vært tenkt å skulle stå ferdig i 2020. Statnett informerte høsten 2017 at de ønsker å utsette byggingen av ny stasjon, da de mener det ikke er samfunnsmessig rasjonelt å bygge ny stasjon på nåværende tidspunkt. NVE ba derfor Statnett om

en oppdatert uttalelse for tilknytning av kraftverkene i Sørfold. Statnett vurderer nå at det er driftsmessig forsvarlig å knytte til noe ny produksjon under transformator T1 i Salten transformatorstasjon. I perioder med kapasitetsproblemer skriver Statnett at dette vil løses med spesialregulering. Statnett skriver samtidig at Nevervatnet kraftverk ikke er optimalt plassert med tanke på nettet, da det vil øke behovet for spesialregulering. Det vil være opp til Nordlandsnett å styre prosjektkøen og eventuelt tildele kraftverket plass i underliggende nettet etter definerte kriterier.

NVE mener det er en forutsetning at søker skal avklare med nettselskapet om det er nok kapasitet og driftsmessig forsvarlig å tilknytte ny produksjon før bygging av kraftverket kan begynne.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Nevervatnet kraftverk vil alene gi 19,5 GWh regulerbar kraft i et gjennomsnittså til en kostnad av 4,3 kr/kWh. Denne produksjonsmengden regnes som mye for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Nevervatnet kraftverk styrke næringsgrunnet i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Overføringen av Kjølvikelva til Nevervatnet vil bidra til bedre utnyttelse av eksisterende reguleringsmagasin og gi en produksjonsøkning i eksisterende kraftverk på 2,9 GWh. En overføring av Kjølvikelva, som vil gi økt tilsig, samt etablering av fjernstyrt luke i eksisterende dam i Nevervatnet, vil bidra til at en mer aktiv regulering med bedre utnyttelse av ressursen blir mulig. En utbygging vil også føre til økt tilsig til Straumvasselva og bidra til å sikre vannføring og dermed vanntilgang til settefiskanlegget til Sisomar AS. Total produksjon for utbyggingen vil bli på 23,4 GWh/år der overføringen av Kjølvikelva alene utgjør 12,5 GWh.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Nevervatnet kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 25.09.2017. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Nevervatnet kraftverk finnes det 2 bekkekløfter med henholdsvis B-, og C-verdi, jerv (EN), gaupe (EN), lirype (NT), fjellrype (NT) og rustdoggnål (NT). En eventuell utbygging av Neverskarelva og overføring av Kjølvikelva vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt eventuelle avbøtende tiltak.

NVE har også sett påvirkningen fra Nevervatnet kraftverk i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Det er mange store vannkraftutbygginger i Sørfold kommune. De fleste omfatter store vassdrag med store magasin. Tidligere har NVE behandlet en småkraftpakke i Fauske. Kun et av prosjektene, Valffarjohka kraftverk, omfattet en bekkekløft. Dette prosjektet fikk konsesjon, men kraftverket er enda ikke bygget. Totalt er det registrert ca. 20 bekkekløfter i Salten. I naturbase finnes det også 15 registreringer av naturtypen høgstaudebjørkeskog i Sørfold og Fauske, Stigåga er en av disse. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkårene dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Forholdet til energiloven

Nevertatnet Kraft AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer en nettilknytning på 3,3 km og jordkabel med en spenning på 22 kV til eksisterende linjenett samt installering av en generator med spenning på 6,6 kV og en transformator for omsetning til 22 kV.

Nevertatnet Kraft AS har søkt om anleggskonsesjon for bygging og drift av nødvendige høyspentanlegg, inkludert generator, transformator og høyspentledning til eksisterende nett.

Virkningene av nettilknytningen har inngått i NVEs helhetsvurdering av kraftverksplanene. Vurderingen er gjort under avsnittet «Konsekvenser for kraftlinjer» på side 30.

NVE har ikke gjort en egen vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jmfør konsesjonsvilkårenes post 7.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Etter vår vurdering vil standardvilkår for forurensning (vilkårenes post 10) gi tilstrekkelige muligheter til å pålegge oppfølgingsundersøkelser og eventuelt tiltak av hensyn til forurensningsforholdene i vassdragene i driftsfasen. Myndigheten til å pålegge slike tiltak ligger i dag hos Fylkesmannen.

Fylkesmannen vil etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging, vurdere om det er nødvendig med egen utslippstillatelse etter forurensningsloven for anleggsdrift.

Forholdet til vannforskriften og EUs vanddirektiv

Nevertatnet og Neverskarelva tilhører vannområde Nord-Salten, og Kjølvikelva tilhører vannområde Skjerstadfjorden. Begge vannområdene inngår i «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen (2016–2021)», med tilhørende tiltaksprogram. Planen ble godkjent av Klima- og miljødepartementet i juli 2016.

Under gis en kort beskrivelse og vurdering av de aktuelle vannforekomstene. Beskrivelsen av dagens tilstand er basert på informasjon i vann-nett.no (pr. 16.10.2017) og regional plan for vannregion Nordland som er tilgjengelig via vannportalen.no. Nevertatnet, Neverskarelva, Kjølvikelva og Stigåga er alle definert som forskjellige vannforekomster.

Nevertatnet (166-851-L) er klassifisert med antatt god økologisk og udefinert kjemisk tilstand. I vannnett er innsjøen beskrevet som middels, kalkfattig og klar. Tilstandsvurderingen har lav pålitelighetsgrad. Miljømålet i vann-nett er god økologisk tilstand. Av fysiske inngrep er det reguleringen på 2 m som ifølge vann-nett er vurdert til å påvirke i liten grad.

Neverskarelva (166-128-R) er klassifisert som en sterkt modifisert vannforekomst. I vann-nett er elva beskrevet som kalkfattig og klar. Miljømålet er et fungerende akvatiske økosystem, men er gitt unntak på grunn av at det er uforholdsmessig kostnadskrevende å nå miljømålet.

Kjølvikelva Øvre (164-11-R) omfatter de øvre delene av Kjølvikelva og er definert som sterkt modifisert vassdrag. Vassdraget er overført til Sisomagaset. Denne delen av elva er registrert med dårlig økologisk tilstand. I vann-nett er elva beskrevet som kalkfattig og klar. Tilstandsvurderingen har lav pålitelighetsgrad. Miljømålet i vann-nett er god økologisk tilstand.

Nedre deler av Kjølvikelva er registrert inn under vannforekomsten 164-245-R, Laksåga i Nordalen bekkefelt. Dette bekkefeltet er registrert med god økologisk tilstand. I vann-nett er elva beskrevet som moderat kalkrik og brepåvirket. Tilstandsvurderingen har antatt god pålitelighetsgrad. Miljømålet i vann-nett er god økologisk tilstand.

Stigåga er registrert inn under vannforekomsten 164-98-R, Laksåga øvre som omfatter flere elver som drenerer til Øvervatnet. I vann-nett er elvene beskrevet som moderat kalkrik og brepåvirket.

Tilstandsvurderingen har antatt god pålitelighetsgrad. Miljømålet i vann-nett er god økologisk tilstand.

Bygging av Nevervatnet kraftverk vil ikke føre til at den økologiske tilstanden av Neverskarelva endres i nevneverdig grad. I en konsesjon vil det bli stilt krav om minstevannføring fra Nevervatnet kraftverk, men tilgangen på vann overstyres av når det slippes vann fra Nevervatnet reguleringsmagasin som ikke har krav til minstevannføring dag. Ved en mer aktiv regulering vil det, med krav til minstevannføring i Nevervatnet kraftverk, bli tilført vann til elva oftere enn tilfellet er i dag; når det er overløp over dammen og tapping fra magasinet som skjer ca. 2 ganger i året. Overføringen av Kjølvikelva til Neverskarvatnet vil føre til at hele vannstrengen påvirkes av kraftutbygging. Fra før er de øvre delene av elva overført til Sisomagaset. Nå vil resten av nedbørfeltet bli overført til Nevervatnet og føre til at vannføringen i stor grad endres grad helt ned til Øvervatnet.

Jf. vannforskriften § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om det medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt.

Den første betingelsen i § 12 er at alle praktisk gjennomførbare tiltak skal settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand. I diskusjonen under de ulike fagtemaene har NVE vurdert praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved en utbygging. Dersom vi anbefaler at det gis konsesjon, vil vi også foreslå konsesjonsvilkår som vi mener er egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vurderingene vil blant annet omfatte slipp av minstevannføring. En eventuell konsesjon til utbygging vil forutsette standard naturforvaltningsvilkår, som gir hjemmel til å pålegge gjennomføring av miljøundersøkelser og miljøtiltak ved behov.

Det er også en forutsetning i § 12 om at samfunnsnyttene av de nye inngrepene skal være større enn tapet av miljøkvalitet. Kriteriene for å anbefale at det gis konsesjon er gitt i vannressursloven § 25 og vassdragsreguleringsloven § 8. Konsesjon kan bare gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser. Dersom samfunnsnyttene av Nevervatnet kraftverk og overføringen av Kjølvikelva ikke overstiger ulempene, deriblant tap av miljøkvalitet, kan NVE ikke anbefale at det gis konsesjon. Dersom NVE kommer til at vi anbefaler at det gis konsesjon til utbygging, ligger det derfor implisitt i dette at vi vurderer samfunnsnyttene som større enn tap av miljøkvalitet.

Oppsummering

En utbygging av Nevervatnet kraftverk og overføring av Kjølvikelva vil samlet gi 22,4 GWh ny og regulerbar fornybar energi i et gjennomsnittså. I avveiningen av fordeler og ulemper ved overføringen og utbygging av kraftverket har NVE vurdert ulemper for reindrift, naturverdier, landskap og friluftsliv opp mot fordelene med bedre utnyttelse av reguleringer og lokal næringsutvikling. NVE mener en overføring av Kjølvikelva vil være en stor ulempe for reindrift, men at fordelene med å øke og få en bedre utnyttelse av ny og eksisterende regulert kraft overstiger disse ulempene, og at disse også i tilstrekkelig grad kan avbøtes gjennom vilkår.

NVEs anbefalinger

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, mener NVE at fordelene og nytten ved overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, herunder virkninger av samfunnsmessig betydning. Vi mener dermed at kravene i § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven er oppfylt. NVE anbefaler at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Kjølvikelva. NVE anbefaler også at Nevervatn Kraft AS får tillatelse etter vannressursloven til bygging og drift av Nevervatnet kraftverk. Tillatelsene anbefales gitt på de vilkår som er vedlagt.

Merknader til de foreslåtte konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet

Konsesjonsvilkårene etter reguleringsloven og vannressursloven

Post 1: Konsesjonstid og revisjon

NVE foreslår at det gis konsesjon på ubegrenset tid og at det blir satt de samme vilkårene til adgang for alminnelig revisjon for overføring av Kjølvikelva og Nevervatnet kraftverk som for Røyrvatn kraftverk med reguleringer. Vilråene for konsesjon av Røyrvatn kraftverk med reguleringer kan tas opp til alminnelig revisjon etter 01.05.2026. Etter dette kan vilråene tas opp til revisjon etter 30 år.

Post 2: Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at avgiftssatsene settes til dagens nivå: kr 24,- og kr 8,- pr. nat.hk. for henholdsvis kommunen og staten. Det samlede beløpet vil ikke være kjent før det er gjort konkrete beregninger av kraftgrunnlaget basert på konsesjonsgitt overføring og oppdaterte hydrologiske serier. I søknaden anslås det at økningen i kraftgrunnlaget etter vassdragsreguleringsloven for en samlet utbygging er 869 nat.hk. Ved en konsesjon vil NVE fastsette økningen i kraftgrunnlaget på nytt basert på de konsesjonsgitte vilråene.

Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen skal detaljerte planer forelegges og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang. Inntakets plassering og utforming i Kjølvikelva skal også forelegges Duokta reinbeitedistrikt for uttalelse før innsending av detaljplan til NVE.

Dammer og trykkrør for alternativet/alternativene som inngår i NVEs innstilling skal klassifiseres etter reglene i damforskriften. Informasjon om dette finnes på <https://www.nve.no/damsikkerhet-ogenergiforsyningsberedskap/damsikkerhet/klassifisering/>. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift. NVEs tilsynsavdeling ved seksjon for damsikkerhet må derfor fatte endelig vedtak om konsekvensklasse for gitt alternativ før tekniske planer for sikkerhet kan utarbeides og sendes NVE til godkjenning.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes på <https://www.nve.no/vann-vassdrag-og-miljo/miljotilsyn/vannkraft-settefisk-og-andre-vassdrags-anlegg/>.

Nedenstående tabell søker å oppsummere føringer og krav som ligger til grunn for NVEs innstilling. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dokumentet som ikke har kommet med i tabellen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

Inntak	Søknaden oppgir at inntaket skal ligge i utløpet av Vatn 393 som ligger på kote 387. Nøyaktig plassering av inntaket i Vatn 393 kan justeres ved detaljplan. Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring i Neverskarelva skal godkjennes av NVE.
Vannvei	Vannveien fra inntaket i Vatn 393 (kote 387) skal være tunnel ned til påhogg på ca. kote 370. Plassering av påhogg kan justeres ved detaljplan. Resten av vannveien skal være nedgravd. Dette kan ikke endres ved detaljplan.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres på kote 117. Nøyaktig plassering kan endres i detaljplan.
Overføringer	Søknaden oppgir at vannveien til overføringen av Kjølvikelva skal være nedgravd fram til påhogg og deretter boret tunnel som skal gå gjennom Kjølvikryggen. Dette kan ikke endres ved detaljplan. Plasseringen og utformingen av inntaket i Kjølvikelva kan justeres slik at det blir til minst mulig belastning for reinbeitedistriktet. Søker skal ha dialog med Duokta reinbeitedistrikt i forbindelse med utarbeidelse av detaljplan og reinbeitedistriktet skal konsulteres om plasseringen og utformingen av inntaket før detaljplan godkjennes endelig av NVE. Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring i Kjølvikelva skal godkjennes av NVE.
Største slukeevne	Søknaden oppgir 2400 l/s.
Minste driftsvannføring	Søknaden oppgir 120 l/s.
Installert effekt	Søknaden oppgir 5,9 MW. Nøyaktig installert effekt kan justeres i detaljplanen.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir 1 peltonturbin. Antall turbiner og turbinetype kan endres i detaljplanen.
Vei	Alle deler av overføringen av Kjølvikelva skal bygges veiløst. Veien fra Røyrvatn inntaksdam fram til tunnelpåhogg for Nevertatnet kraftverk er midlertidig og skal tilbakeføres. Ryddebeltet for jordkabelen skal holdes til et minimum i forhold til de krav og forskrifter som regulerer dette.
Annet	Det skal være dialog med Duokta reinbeitedistrikt under alle faser av byggingen av Nevertatnet kraftverk og overføring av Kjølvikelva. Forstyrrende anleggsarbeid skal ikke utføres i forbindelse med høst/vinterbeite, vinterbeite og flytting av rein inn og ut av området.

Det skal legges vekt på støydempende tiltak i forbindelse med detaljplanleggingen av kraftstasjonen da den er planlagt i et område med verdi for friluftsliv.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 8: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen og Sametinget for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 9).

Post 12: Terskler mv.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 16: Registrering av minstevannføring mv.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring i Kjølvikelva og i Neverskarelva. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Manøvreringsreglement etter vassdragsreguleringsloven

Kjølvikelva

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden/planendrings-søknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring i Kjølvikelva:

Middelvannføring	l/s	850
Alminnelig lavvannføring	l/s	80
5-persentil sommer	l/s	100
5-persentil vinter	l/s	40
Maksimal slukeevne	l/s	2400
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	280

Søker foreslår en minstevannføring tilnærmet 5-persentilverdiene som tilsvarer 100 l/s i perioden 1/5–30/9 og 40 l/s resten av året i Kjølvikelva. Fylkeskommunen i Nordland ber om at det slippes en minstevannføring som kan opprettholde verdiene i bekkekløften, men har ingen konkrete forslag til minstevannføring. I Stigåga er det registrert en bekkekløft av B-verdi og biologiske verdier i tilknytning til denne som har noe krav til fuktighet. Det er ikke registrert arter eller miljø med ekstreme krav til fuktighet. En utbygging vil redusere vannføringen i svært stor grad, i og med at det sjelden vil gå overløp over dammen med 280 % slukeevne. I praksis vil alt vann annet enn store flommer og minstevannføring bli overført til Nevervatnet. NVE mener med bakgrunn i de registrerte biologiske verdiene at minstevannføringen i sommersesongen bør ligge høyere enn det søker har foreslått. Dette vil også bidra til å opprettholde noe av inntrykkstyrken til elva i forhold til landskap og friluftsliv ned mot Øvervatn. I vintersesongen har reindriftsnæringa utfordringer med stadig smelting/tilfrysing som fører til ising. NVE mener at det er en fare for at et minstevannføringsslipp vil bygge issvuller i elva nedenfor inntaket der flyttleia går på vinteren på grunn av smelting/tilfrysing. Dette vil være til hinder for flytting og oppsamling av rein. Derfor mener NVE at det vil være hensiktsmessig å frafalle krav om minstevannføring i vintersesongen og heller øke minstevannføringen i sommersesongen. Under innsigelsesmøte uttalte Fylkesmannen i Nordland støttet de at dette kunne være et alternativ for å redusere sannsynligheten for ising og dermed redusere ulempen for reindrift. De uttrykte derimot bekymring for bekkekløften lenger ned. NVE mener at et relativt stort restfelt vil bidra til å sikre tilstrekkelig vannføring i bekkekløften i vintersesongen.

Neverskarelva

Det er i dag ikke krav til minstevannføring i Neverskarelva. I praksis vil det si at det bare går vann i Neverskarelva i de perioder når det tappes fra magasinet, eller er overløp. Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring i Neverskarelva:

Middelvannføring	l/s	480
Alminnelig lavvannføring	l/s	70
5-persentil sommer	l/s	30
5-persentil vinter	l/s	60
Maksimal slukeevne	l/s	910
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	190
Minste driftsvannføring	l/s	120

Søker foreslår at det ikke stilles krav til minstevannføring i Nevertatnet kraftverk. Ingen av høringspartene har konkrete forslag til størrelse på minstevannføring i elva. NVE mener at det bør gå noe minstevannføring i Neverskarelva i de perioder da kraftverket vil være i drift. Vannføringen som kommer i forbindelse med tapping av magasinet, noe som i dag skjer ca. 2 ganger i året og overløp vil etter en utbygging gå i kraftverket i stedet for i elva. Det er etter NVEs syn rimelig å stille krav til noe vannføring i elva for å kompensere for dette. Nedre deler av Neverskarelva renner over blankskurt berg og ligger i et område som er viktig for friluftsliv. Det er derimot få registrerte verdier knyttet til elva og NVE mener dermed det er tilstrekkelig med en minstevannføring på nivå med lavvannsverdiene.

Ut fra dette mener NVE at det må slippes en minstevannføring i Kjølvikelva på 130 l/s i tiden 1/5–30/9 og 0 l/s resten av året. I Neverskarelva mener NVE at det må slippes en minstevannføring på 50 l/s hele året, så lenge det er tilsig til inntaket. Vi mener det ikke kan kreves at det skal slippes vann fra Nevertatnet for å oppfylle kravet, da dette vil gripe inn i en eksisterende rettighet basert på konsesjon for Røyrvatn kraftverk.

I forhold til søknaden som oppgir en produksjon på 23,4 GWh vil dette gi 1 GWh i produksjonstap, basert på oppgitt energiekvivalent. Samlet produksjon vil da bli på 22,4 GWh/år. Etter vårt syn er ikke denne reduksjonen avgjørende for økonomien i prosjektet.

Dersom tilsiget ved inntaket er mindre enn minstevannføringskravene, skal hele tilsiget slippes forbi inntaket.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Inntaket skal plasseres slik at det ikke under noen omstendighet påvirker innsjøens vannstand.

Andre merknader

Regulering av Nevertatnet og forholdet til ISE Produksjon Røyrvatn AS

Det er Nevertatnet Kraft AS som søker om konsesjon til å bygge Nevertatnet kraftverk med tilhørende overføring av Kjølvikelva. Nevertatnet Kraft AS er et felleseid selskap mellom ISE Produksjon AS og Statskog Energi AS. ISE Produksjon har søkt om overdragelse av konsesjon og bruksretter tilhørende Røyrvatn kraftverk fra Sørfold Kraftlag, der reguleringen av Nevertatnet inngår. NVE har gitt positiv innstilling til dette og saken ligger nå til behandling i OED. Vi viser til vår innstilling gitt 06.02.2016, der det står om forholdet mellom Røyrvatn og Nevertatnet kraftverk:

«Søknaden om overdragelse av konsesjoner og samtykke til overføring av bruksretter/leieavtaler berører i stor grad Statskog Energi AS gjennom leieavtalen med Sørfold Kraftlag, samt at det omsøkte Nevertatnet kraftverk griper inn i eksisterende reguleringskonsesjon for

Nevervatnet og Røyrvatnet. NVE orienterer derfor samtidig om dette slik at departementet er kjent med forholdet.

Søknad om bygging av Nevervatnet kraftverk berører reguleringskonsesjonen til Nevervatnet og Røyrvatnet. En ev. ny konsesjon til reguleringen av Nevervatnet og Røyrvatnet vil i så fall måtte endres nok en gang dersom det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Kjølvikelva på et senere tidspunkt.»

Dersom det gis konsesjon til overføring av Kjølvikelva etter de planer som nå foreligger, mener NVE at overføringen kan knyttes direkte til kraftverkskonsesjonen for Nevervatnet kraftverk og ikke nødvendigvis må tas inn i det eksisterende manøvreringsreglement for Røyrvatn kraftverk. I vassdragsreguleringslovens § 9 står det at det bør dannes brukseierforening, men i likhet med eksempelvis konsesjoner i Tovdalsvassdraget gitt til ulike konsesjonærer, ser vi ikke nødvendigheten av dette på nåværende tidspunkt. Det mest hensiktsmessige ville i stedet være å ha én regulant å forholde seg til, særlig sett i sammenheng med at eierskapet til de to kraftverkene i stor grad vil være den samme. I forbindelse med en framtidig revisjon av Nevervatnet og Røyrvatnet mener NVE at det er viktig at nye og eksisterende tiltak sees under ett for å få en helhetlig vurdering av vassdraget. Det vil dermed bli satt samme vilkår til adgang for alminnelig revisjon for Nevervatnet kraftverk som for Røyrvatn kraftverk. Vilkårene for konsesjon av Røyrvatn kraftverk med reguleringer kan tas opp til alminnelig revisjon etter 01.05.2026.

Gøran Helgesen har i sin uttalelse til søknaden om Nevervatnet kraftverk informert om at han har hytte og naust ved siden av Nevervatnet. Han yrer bekymring for at reguleringssonen vil bli endret i forbindelse med søknaden om Nevervatnet kraftverk. NVE viser til innstillingen om overdragelse av konsesjon og bruksretter tilhørende Røyrvatn kraftverk. I innstillingen foreligger det forslag til manøvreringsreglement for reguleringen av Nevervatnet. Manøvreringsreglementet er basert på tidligere reglement med HRV på 417 og LRV på 415. Naturlig vannstand er på 416 m.

*NVEs forslag til
Vilkår*

*for tillatelse etter reguleringsloven og vannressursloven til Nevervatnet Kraft AS til å foreta
overføring av Kjølvikelva og å bygge Nevervatn kraftverk*

(Fastsatt ved kongelig resolusjon **xx.xx.xxxx**)

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan første gang tas opp til alminnelig revisjon samtidig med fornyelse av konsesjoner i Røyrvatn kraftverk (bl.a. Nevervatnet). Deretter kan vilkårene tas opp til revisjon etter 30 år, samtidig med eventuell vilkårsrevisjon for hovedkonsesjonen. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved overføringen av Kjølvikelva for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av NVE.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av Fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 19 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5.

Fristene kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Kjølvikelva er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10.

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12.

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Kartverket med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltens utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra NVE å bringe forholdene i lovlig orden.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 4 (Byggefrister mv.), 14 (Manøvreringsreglement mv.), 19 (Konsesjonskraft) og 21 (Kontroll med overholdelsen av vilkårene) kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 21.

For overtredelse av de i reguleringsloven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, eller vilkår satt for konsesjon eller vedtak i medhold av loven, kan NVE treffe vedtak om tvangsmulkt. Tilsvarende kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt for å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, jf. vannressursloven § 60. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vassdragsreguleringsloven §§ 24 og 25 og vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

22.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonshavers regning. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

*NVEs forslag til
Manøvreringsreglement
for overføring av Kjølvikelva og Nevervatnet kraftverk i Sørfold kommune i Nordland*

1.

Overføringer

Kjølvikelva skal overføres fra Kjølvikdalen til Nevervatnet.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor overføringsstedet så vidt mulig ikke økes. I tiden 1.5–30.9 skal det slippes 130 l/s forbi inntaket i Kjølvikelva. Resten av året skal det ikke slippes minstevannføring.

Det skal slippes 50 l/s fra inntaket i Nevervatnet kraftverk hele året i de perioder kraftverket er i drift. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi.

Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift. Alle vannføringsendringer skal skje gradvis. Førørig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at manøvrering og vannslipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

*Utkast til
Anleggskonsesjon*

*I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1 gir Olje- og energidepartementet under henvisning til søknad av 8. mars 2016 og planendringssøknad av 28. november 2016 og vedlagt *notat/brev av (dato)* anleggskonsesjon til Nevertatn kraftverk AS.*

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende elektriske anlegg:

- En ca. 3,3 km lang jordkabel fra Nevertatnet kraftverk til koblingskiosk ved Rørvatn kraftverk med nominell spenning 22 kV og tverrsnitt med minimum strømføringsevne tilsvarende 150 mm².
- I Nevertatnet kraftverk:
  - En generator med ytelse 5,9 MVA og spenning 66 kV
  - En transformator med ytelse 5,9 MVA og omsetning 6,6/22 kV
  - Nødvendig høyspennings apparatanlegg.

Anlegget skal bygges i traseen som fremgår på kartet merket Nevertatnet kraftverk i målestokk 1:20000 vedlagt denne konsesjonen.

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren. I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1.

Varighet

Konsesjonen gjelder inntil (sett inn dato 30 år fra konsesjonsdato).

2.

Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3.

Bygging

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år.

Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen.

Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4.

Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften.

Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra **(rette myndighet)**. Godkjenning kan gis etter søknad.

5.

Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes **(rette myndighet)** om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6.

Endring av konsesjon

(Rette myndighet) kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7.

Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8.

Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan **(rette myndighet)** bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen.

(Rette myndighet) kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

9.

Detaljplan

Anleggsarbeid for kraftledningen skal inkluderes i detaljplanen for vannkraftverket.

III. Merknader til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble sendt på høring til Fauske og Sørfold kommuner samt Nordland fylkeskommune. Følgende innspill er mottatt:

Merknad fra *Gøran Helgesen* av 10.01.2018:

«Klage for NVEs vedtak angående Nevervatne Kraft

Jeg har lest vedtaket angående Nevervatne kraftverk. Registrer enda, at klagen ikke er blitt hørt. Jeg pr. dags dato hytte og naust ved dette vannet. Hytta ble først satt opp i 1922. I 2010 ble den gamle revet og ny hytte satt opp. Noe som har kostet meg mye arbeid og penger. Fra starten av var det festetomt, men i 2012 kjøpte jeg tomta, ett mål, gårdsnr. 55, bruksnr. 4. Hytta ligger to meter fra vannkanten. Dersom vannet blir oppdemt en meter, kommer vannet inn i hytta. Dette blir et problem, hytta er da verdiløs. Da krever jeg ny hytte oppsatt, med samme utefasiliteter som er i dag.

Dersom vannet blir tappet ned mer enn to meter, har jeg problemer med å få satt ut båten, i tillegg når den skal drages opp. Om vannet tappes mer enn to meter forventer jeg at det bygges en trasé. Nevervatn har vært regulert tidligere, men likevel stort sett full vannstand om sommeren. Nedtappingen foregikk rundt påsketider.

Jeg går ofte rundt vannet. Om vannstanden blir stor i vannet og stor vannføring i elva, får jeg problemer å komme meg over elva der den renner ut. Dermed må det bygges ei bru ved utløpet. Ved nedtapping av vann i Nevervann om sommeren/høsten har ørreten store problemer å komme seg opp i elva på nordsiden av vannet for å gyte pga. vannnivået er svært mye lavere enn utløpet på elva som ørreten skal opp i. Som resulterer i at vannet blir langgrunt. Om fisken ikke får gyte i elva må det slippes ut årlig med yngel i vannet. Dette burde dokumenteres. Men ønsker på det sterkeste at vannet er oppfylt gjennom hele sommeren og høsten.

Pr. dags dato er Nevervann et flott fiskevann, men et viktig moment er ved sprengning og anleggsvirksomhet blir kvaliteten på vannet betydelig redusert, som resulterer at fisken blir dårligere. I tillegg forstyrres alt vilt, fuggel og dyr i anleggsperioden.

Et viktig faremoment er isen om vinteren. Elva som kommer fra Kjølviadalen vil være temperert, slik at isen blir betydeligere svekket noen steder, i forhold til strømmene under isen. Noe som kan føre til at dyr/mennesker utsettes for fare og kan falle igjennom.

Ut fra denne klagen vil jeg på det sterkeste at utbyggingen IKKE skjer.»

Nordland fylkeskommune har ingen nye merknader i anledning saken.

Merknad fra *Sørfold kommune* av 28.09.2018:

«Viser til brev fra Olje- og energidepartementet hvor det bes om eventuelle merknader til NVEs innstilling av 14.12.2017. Frist for tilbakemelding er satt til 01.10.2018.

Sørfold kommune deltok på befaring av prosjektet 10.09.2018.

Sørfold kommune har tidligere gitt merknader og krav til avbøtende tiltak knyttet til konsesjonssøknaden, og opprettholder følgende merknader til innstillingen:

- Nevervatn kraftverk ligger i nedbørsfeltet til Straumen vannverk. Straumvatnet er drikkevannskilde til ca. 1000 abonnenter. Vannverket har Straumvatnet som en av to hygieniske barrierer, og vil dermed være veldig sårbar for forurensning. Sørfold kommune ønsker å få oversendt ROS-analyse og detaljplan for miljø og landskap i forbindelse med byggeperiode og ordinær drift før oppstart av prosjektet for å ivareta drikkevannsforskriftens § 12: Beskyttelsestiltak.
- Sørfold kommune ønsker å poengtere at det bør holdes en løpende dialog med reindriftsnæringa før oppstart og gjennom hele anleggsperioden for å sikre at deres interesser blir ivaretatt.

- Det vurderes som positivt at anleggsveien til Nevervatn kun blir midlertidig. Rørgaten fra det lille vatnet nord for Nevervatn ned til Røyrvatn bør integreres så godt som mulig i landskapet. I tillegg bør vegetasjonen bevares så mye som mulig. Ved tilsåing skal stedege arter benyttes.
- Sørfold kommune har videre merket seg søkers kommentar til de resterende høringsuttalelser til konsesjonssøknaden, og vurderer at merknadene er tilfredsstillende kommentert.»

Merknad fra *Fauske kommune* av 09.11.2018:

«Under forutsetning av at vilkår og krav som er satt i konsesjonsvilkårene i innstillinga fra Norges vassdrags- og energidirektorat, tilrår Fauske kommune at det gis konsesjon som omsøkt til overføring av Kjølvikelva til Nevervatn.»

IV. Departementets bemerkninger

1. INNLEDNING

Nevervatn Kraft AS (NK) er et nyopprettet selskap eid av ISE Produksjon AS. ISE Produksjon AS er et datterselskap av Indre Salten Energi AS som er eid av hhv. Fauske kommune (39,16 %), Sørfold kommune (8,93 %), Sisomar AS (16,82 %) og andre aksjonærer (35,09 %).

15. september 2014 ble Fauske Lysverk AS (Fauske Lysverk) og Sørfold Kraftlag SA (Sørfold Kraftlag) enige om å slå sammen sine virksomheter. Det nye selskapet heter Indre Salten Energi AS. I forbindelse med sammenslåingen av virksomhetene har Indre Salten Energi AS søkt Olje- og energidepartementet om overdragelse av konsesjoner og samtykke til overdragelse av bruksrettigheter, herunder kgl.res. 12. juli 1974 som regulerer Røyrvatnet og Nevervatnet. Denne søknad vil bli behandlet i et eget vedtak.

NK har søkt om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Kjølvikelva til det eksisterende magasinet Nevervatnet og etter vannressursloven til å bygge Nevervatnet kraftverk. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5,5 MW og en årlig produksjon på 20,5 GWh. I tillegg vil overføringen av Kjølvikelva gi en økt produksjon i Røyrvatn kraftverk med 2,9 GWh.

Etter NVEs befaring av planområdet, sendte NK inn en planendringssøknad. Endringen innebærer at inntaket for overføringen av Kjølvikelva blir plassert 500 meter lenger ned i Kjølvikelva og utløpet blir plassert lenger vekk fra den eksisterende dammen i Nevervatnet. Dette medfører at restvannføringen i Kjølvikelva blir noe lavere. Tiltakshaver har foreslått en minstevannføring på 100 l/s i sommersesongen og 40 l/s resten av året.

De negative virkningene av tiltaket er hovedsakelig knyttet til landskap- og friluftsliv, reindrift og naturmangfold.

Sørfold og Fauske kommuner og Sisomar tilrår at det gis konsesjon, mens Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, Forum for Natur og friluftsliv (FNF), Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF), Stifjell utmarkslag og Gøran Helgesen fraråder at det gis konsesjon.

2. NVEs INNSTILLING OG MERKNADER TIL INNSTILLINGEN

NVE mener at fordelene ved en utbygging av Nevervatnet kraftverk og overføring av Kjølvikelva er større enn ulempene prosjektet utgjør for reindrift, naturmangfold og landskapsverdier. NVE legger vekt på at prosjektet samlet vil gi 23,4 GWh i økt regulerbar kraft. NVE mener at tiltaket representerer en stor ulempe for reindriften, men at disse kan avbøtes gjennom vilkår og at fordelene ved prosjektet overstiger disse ulempene.

Fauske kommune tilrår at konsesjonen gis, under forutsetning av at konsesjonsvilkårene i innstillingen til NVE opprettholdes. Sørfold kommune tilrår også at det gis konsesjon, men opprettholder merknadene knyttet til konsesjonssøknaden.

Nordland Fylkeskommune har ingen merknader til NVEs innstilling og opprettholder det tidligere vedtaket av 16. august 2016 hvor konsesjon frarådes.

3. VURDERINGSGRUNNLAGET

En regulering eller overføring i et vassdrag som øker vannkraften med minst 500 naturhestekrefter (nat.hk.) i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett, må ha konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, jf. vassdragsreguleringsloven (vregl.) § 3 a). Det fremgår av NKs konsesjonssøknad at overføringen av Kjølvikelva vil gi en økning av kraftgrunnlaget i Røyrvatn kraftverk med 552 nat.hk. (tabell 2-10 i konsesjonssøknaden fra mars 2016). Overføringen av Kjølvikelva utløser følgelig konsesjonsplikt etter vassdragsreguleringsloven.

Tiltaket vil verken alene eller i forbindelse med Røyrvatnet kraftverk utbringe mer enn 4000 nat.hk., jf. vannfallrettighetsloven § 2. Søknaden om overføring av Kjølvikelva og etableringen av Nevervatnet kraftverk utløser følgelig ikke konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven.

I departementets vurdering av konsesjon skal gis, må fordelene ved tiltaket veies opp mot skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket, jf. vassdragsreguleringsloven § 5 og vannressursloven § 25.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragsreguleringslovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved tiltaket må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets samfunnsmessige fordeler avveies mot ulempene, herunder forringelse av eller tap av naturmangfold. Bestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 7 og prinsippene i nml. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i denne sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen.

Departementets vurdering og tilrådning bygger på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Konsesjonssøknad fra Nevervatn Kraft AS av 8. mars 2016 og planendringssøknad av 25. november 2016
- Høringsuttalelser til konsesjonssøknaden
- NVEs innstilling 14. desember 2017
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Departementets befaringsrapport den 10. september 2018

Etter departementets syn er tiltaket godt nok opplyst til at vedtak kan fattes. Departementet bemerker at konsesjonssøknaden med fagrapporter og mottatte høringsuttalelser gir den kunnskapen som kreves om landskapet, den økologiske tilstanden i området og arters bestandssituasjon.

4. DEPARTEMENTETS VURDERING AV OVERFØRINGEN AV KJØLVIKELVA OG ETABLERINGEN AV NEVERVATNET KRAFTVERK

4.1. Samfunnsmessige virkninger

Byggingen av Nevervatnet kraftverk vil ha en samlet installert effekt på 5,5 MW. Overføringen av Kjølvikelva og etableringen av kraftverket vil gi en samlet produksjon på 23,4 GWh regulerbar kraft i et gjennomsnittså, hvorav 10,1 GWh utgjør vinterproduksjon og 13,3 GWh sommer. Av den gjennomsnittlige årsproduksjonen utgjør 2,9 GWh økt produksjon i Røyrvatn kraftverk. Byggekostnadene er estimert til 98,8 mill. kr i planendringssøknaden i 2016, med en utbyggingspris på 4,2 kr/kWh. Oppjustert til 2019-kroner er kostnaden om lag 108 mill. kroner. Prosjektet har en positiv nåverdi når NVEs basis prisbane legges til grunn.

Utbyggingskostnadene er basert på anslag. Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan og anbudskonkurranse er holdt. Det vil da være opp til søker å avgjøre hvorvidt prosjektet totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Nåverdien av prosjektet inngår i den videre vurderingen av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Tiltaket vil også ha virkninger på natur, miljø og areal. I konsesjonsvurderingen vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltaket samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

4.2. Reindrift

4.2.1. Høringsinnspill, NVEs vurdering og konsultasjon

Planområdet ligger i Doukta reinbeitedistrikt, og benyttes til høst/vinterbeite. Om sommeren leier reinbeitedistriktet ut området til Tuorpon sameby. I Kjølvikdalen går det en flyttlei, og området rundt inntaksdammen benyttes til oppsamlingsområde. Fra Kjølvikdalen over Kjølvikdalryggen går det trekklei ned til Nevervatnet og det er også flere trekkleier nord for Nevervatnet. På nordøstsiden av Nevervatnet ned Einarskaret går det også en flyttlei.

Fylkesmannen har fremmet innsigelse (28.07.2016 og 09.01.2017) mot prosjektet som følge av konsekvensene det får for reindriften. Nordland fylkeskommune er også mot at det gis konsesjon og viser blant annet til hensynet til reindriften.

Fylkesmannen mener at den samlede belastningen for reindriften allerede er stor som følge av eksisterende hyttebygging, kraftledninger og kraftverk. Det vises til at inntaksdammen i Kjølvikdalen ligger plassert midt i et oppsamlingsområde og en flyttlei. Selv om planendringen fra NK reduserer ulempene forbundet med inntaket, mener Fylkesmannen likevel at det ikke bør gis konsesjon. Dersom konsesjon gis ber Fylkesmannen om at det etableres et gjerde rundt inntaket slik at reinen ikke beveger seg inn på utrygg is. Fylkesmannen påpeker videre at endrede isforhold på Nevervatnet og Røyrvatnet kan medføre at det blir vanskelig for reinen å trekke over isen og forhindrer bruk av flyttleien i Einarskaret. I tillegg medfører etablering av anleggsvei tap av beiteareal og økt menneskelig aktivitet.

I NKs kommentarer til høringsuttalelsene skriver selskapet at redusert vannføring i Kjølvikelva vil kunne gjøre flytting enklere under snøsmelting og at snøsmeltingen uansett vil skje etter at reinen har trukket vest- og nord, og at reinbeitedistriktet derfor ikke vil påvirkes av overføringen. Problemer med eventuelt ustabile isforhold på Nevervatnet mener NK kan løses med en bro i nordenden av vannet for å avbøte de eventuelle ulempene isforholdene medfører for trekk. Videre tilbyr NK å dekke utgifter forbundet med flytting og foring i den perioden anleggsveien må etableres. Det presiseres også at anleggsveien skal være midlertidig og at NK forsøker å samkjøre byggingen av anleggsvei med Nordlandsnetts utbygging av en ny 132 kV kraftledning. NK har også oversendt et vedtak fra kommunestyret av 27.04.2009 hvor klausuleringsbestemmelsene for Straumen vannverk blir vedtatt. I vedtaket fremgår det at reindriften ikke har anledning til å drive reinen over isen, med unntak i forbindelse med flytting mellom vinter- og sommerbeite. NVE er enig med Fylkesmannen i at inntaket i Kjølvikdalen representerer en barriere og at den er egnet til å forstyrre oppsamling og trekk i området. NVE mener at tiltaket representerer en stor ulempe for reindriften, men at ulempene kan avbøtes gjennom vilkår. NVE mener at et gjerde rundt inntaket vil fungere mot sin hensikt, og anbefaler ikke at det stilles vilkår om dette. NVE forutsetter at utbyggingen skal skje i tett dialog med reindriften, og at terskelen ved inntaket må bygges så lavt som mulig i terrenget for å unngå barrierevirkninger. Dersom utbyggingen skjer på de nevnte premisser mener NVE at inntaket er akseptabelt sett hen til reindriftens interesser i Kjølvikdalen.

Vedrørende isforholdene på Nevervatnet og Røyrvatnet viser NVE til at det er eksisterende reglementet i konsesjonen gitt ved kgl.res. av 12. juli 1974 som ligger til grunn for hvor aktivt Nevervatnet kan reguleres. NVE mener at en modernisering av eksisterende luke vil legge til rette for en mer aktiv regulering enn det som har blitt praktisert tidligere, men siden reguleringen er liten (2 m) mener NVE at overføringen ikke vil medføre store endringer hva gjelder isforhold. Dersom det viser seg at isforholdene blir forverret som følge av en mer aktiv nedtapping foreslår NVE at det senere etableres en bro i nordenden av vannet for å tilrettelegge for trekk. Videre viser NVE til at utløpet for overføringen av Kjølvikelva vil ligge i sørenden av Nevervatnet, mens trekkeleien ligger i nordenden. NVE mener at anleggsveien slik den er planlagt ikke er i direkte konflikt med flyttleia, og at det ikke går tapt beiteareal av betydning.

NVE konstaterer også at det kan bli noe mer usikker is ved utløpet fra Nevervatn kraftverk i Røyrvatnet, men NVE mener at dette ikke påvirker reindriftens trekk og flyttlei. NVE anser derfor at hensynet til reindrift ikke gjør seg gjeldende for denne problematikken i Røyrvatnet.

Departementet inviterte reinbeitedistriktet til å delta på befaring og avholdt konsultasjon per telefonkonferanse 21. november 2019. Det ble ikke oppnådd enighet på konsultasjonen. Under

konsultasjonen fremkom det at distriktet benytter planområdet til vinterbeite i 2–3 måneder av gangen. Innenfor området som blir påvirket av en eventuell utbygging, er det kun to steder det vil være mulig for reinen å krysse terrenget. Dette er i Kjølvioldalen og på sør-østsiden av Straumvatnet. Utover disse to naturlige krysningspunktene er området preget av bratt/alpint terreng, som ifølge distriktet gjør det utfordrende å ferdes med scooter og drive med flytting. I tillegg opplyser distriktet at de er utsatt for stort rovdyrpress (særlig jerv) og andre inngrep, herunder bygging av ny transformatorstasjon i tilknytning til Siso kraftverk. Kjølvioldalen benyttes i hovedsak til å flytte reinen nord/sør og ikke til oppsamling. Det planlagte inntaket i Kjølvioldalen vil representere et fremmedelement som er egnet til å forstyrre reinen under flytting. Distriktet er usikre på om et gjerde rundt inntaket vil avbøte på ulempene. Distriktet ønsker at anleggstiden begrenses fra 10. mai til 15. november.

Reinbeitedistriktet er også bekymret for at økningen i tilført vann vil medføre enda mer ustabile isforhold på henholdsvis Straumvatnet, Røyrvatnet og Nevervatnet, og at reinen ikke vil kunne ta seg over isen. Dersom tiltaket realiseres ønsker reinbeitedistriktet at anleggsveien kun etableres midlertidig.

Departementet har også vært i kontakt med Tuorpon sameby og tilbudt konsultasjon. Tuorpon har i e-post av 20.01.2020 redegjort for sitt syn på tiltaket. I likhet med Duokta reinbeitedistrikt er samebyen motstander av tiltaket og mener at det kommer til å forvanske flytting over isen. Samebyen mener også at tiltaket vil medføre økt sammenblanding av de to flokkene. For øvrig stiller samebyen seg bak Duoktas vurdering av det omsøkte tiltaket.

Sametinget hadde ikke innsigelse eller merknader den gang NVE hadde høring i forkant av innstillingen. Med bakgrunn i det har Sametinget bekreftet at det ikke ønsker egne konsultasjoner.

4.2.2. Departementets vurdering av tiltakets virkning for reindriften

Etter departementets syn representerer inntaksdammen og overføringen av Kjølvioldelva en ulempe for reindriften. Inntaksdammen ligger i et område som brukes både til flytting og trekk. Departementet mener imidlertid at endret plassering av inntaksdammen representerer en forbedring og reduserer ulempene forbundet med overføringen, og viser til at det i planendringssøknaden vurderes at endringene vil redusere det negative omfanget for reindriften. Departementet viser også til NVE og reinbeitedistriktets vurdering av bruk av gjerde rundt inntaksdammen. Etter departementets syn er det nærliggende at et gjerde vil representere en ytterligere barriere og derfor medføre flere ulemper for reindriften. Viser det seg at reindriften likevel ønsker et slikt, må utbygger etablere dette, jf. merknadene til vilkårenes post 7. Departementet viser også til at utbygger skal forelegge planene for plassering av inntaksdammen for reinbeitedistriktet før godkjenning av detaljplan.

Om problemene knyttet til ising nedstrøms inntaket i Kjølvioldalen viser departementet til NVEs forslag om at det ikke skal stilles vilkår om minstevannføring i Kjølvioldelva vinterstid. Departementet er enig i denne vurderingen, og det kommer ikke til å bli stilt krav om minstevannføring vinterstid i Kjølvioldelva (se punkt 4.6). Departementet mener derfor at det vil bli mindre ising nedstrøms inntaket som følge av at det vil renne mindre vann i Kjølvioldelva. Departementet slutter seg derfor til NVEs vurdering av at ising ikke representerer en stor nok ulempe til at overføringen ikke bør tillates.

Flere av høringspartene og reinbeitedistriktet har gjort gjeldende at overføringen av Kjølvioldelva og det nye kraftverket vil gi mer usikre isforhold på Nevervatnet, noe som kan skape utfordringer for reindriften som har flere trekkleier rundt vannet. I tillegg går det en flyttelei på nordøst siden av vannet. Nevervatnet er i dag regulert med 2 m, men det har ikke vært en aktiv regulering av vannet. Etableringen av en ny luke vil muliggjøre en mer aktiv regulering av Nevervatn, og etter departementets syn kan det ikke utelukkes at isforholdene blir forverret ved luken i nordenden av vannet. I og med at Nevervatnet allerede er regulert, kan imidlertid kraftselskapet i kraft av eksisterende konsesjon fra 12. juli 1974 foreta en mer aktiv regulering. Isforholdene på Nevervatnet kan derfor bli mer usikre, uavhengig av om det omsøkte tiltaket realiseres. Dersom installering av en ny luke medfører en forverring av isforholdene i nordenden av Nevervatn, mener departementet imidlertid at det bør stilles krav om etablering av en bro over slukta nedstrøms dam Nevervatn for å tilrettelegge for trekk og flytting i nordenden av vannet. Dette vil etter departementets syn kunne

avbøte på en del av ulempene utrygg is vil kunne medfører for trekk. En slik bro kan pålegges av NVE, jf. vilkårenes post 11.

Under konsultasjonen kom det frem at reindriften påvirkes negativt av etableringen av nye Salten transformatorstasjon. Transformatorstasjonen skal avløse den midlertidige transformatorstasjonen som i dag ligger ved Straumvatnet og fikk konsesjon av Olje- og energidepartementet i 2013. Den nye transformatorstasjonen er planlagt lokalisert mellom en østlig og vestlig flyttlei.

Statnett har ikke påbegynt arbeidet med den nye transformatorstasjonen og våren 2019 ble det sendt inn en planendringssøknad til NVE. Dersom NVE vedtar Statnetts planendringssøknad vil den vestlige flyttleien til reindriften bli midlertidig stengt i forbindelse med anleggsarbeidet. Dette er i så fall søknadspiktig, og vil være en midlertidig virkning av den nye transformatorstasjonen. Dersom nye Salten transformatorstasjon realiseres, skal den eksisterende transformatorstasjonen og Siso koblingsanlegg saneres og området tilbakeføres til naturen. Etter anleggstiden er gjennomført vil både den vestlige og østlige flyttleien være åpen og utgjør derfor etter departementets syn ikke en varig ulempe for reindriften.

Anleggsperioden i forbindelse med bygging av det omsøkte tiltaket vil medføre ulemper for reindriften. Etersom reinbeitedistriktet benytter planområdet til vinterbeite, har reinbeitedistriktet bedt om at anleggstiden begrenses til perioden mellom 10. mai og 15. november. Departementet mener en slik begrensning vil være et godt avbøtende tiltak når reinbeitedistriktets bruk av planområdet sammenfaller med anleggsfasen. Departementet har tatt inn tidsbegrensningen i vilkårene for konsesjonen. For å avbøte de negative virkningene av anleggsveien stilles det også krav om at anleggsveien frem til Nevervatn gjøres midlertidig, jf. merknadene til vilkårenes post 11.

Departementet mener at overføringen av Kjølvikelva og etableringen av Nevervatn kraftverk vil medføre en økt samlet belastning for reindriften. Departementet mener imidlertid at flere av ulempene kan avbøtes på gjennom ulike tiltak som er foreslått av NK. Det vises i denne sammenheng til etablering av bro over nordenden av Nevervatn, midlertidig anleggsvei, begrenset anleggsfase og ikke krav om minstevannføring nedstrøms inntaket i Kjølvikdalen. Etter departementets syn vil de avbøtende tiltakene redusere de samlede negative virkningene for reindriften. Departementet mener at ulempene som reindriften påføres ikke er til hinder for at konsesjon kan gis.

Departementet har i lys av vurderingene ovenfor kommet til at disse ikke er av en slik karakter at tiltaket vil være i strid med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 om kulturvern og minoriteter. Departementet viser for øvrig til at det, uavhengig av vurderingen etter SP artikkel 27, har blitt gjort flere tilpasninger og er forutsatt flere avbøtende tiltak for å redusere de negative virkningene for reindriften.

4.3. Hydrologi/Isforhold

Det har kommet inn flere høringsuttalelser om hvordan isforholdene i henholdsvis Kjølvikelva, Nevervatnet, Røyrvatnet og Øvervatnet vil bli påvirket av tiltaket. Det blir påpekt at mer aktiv regulering av Nevervatnet kan medføre mer usikre isforhold på Nevervatnet og Røyrvatn, som igjen kan vanskeliggjøre ferdsel. Om Øvervatnet blir det påpekt at vannet fra Kjølvikelva (også kalt Stigåga) er viktig for å sikre isen på vinterstid og at mindre tilsig kan medføre at det ikke legger seg is. For betydningen av isforholdene med hensyn til reindrift vises det til punkt 4.2.

Både NVE og NK konstaterer at overføringen av vann fra Kjølvikdalen vil kunne medføre mer usikker is i forbindelse med utløpet i Nevervatnet, og at isforholdene kan bli mer usikre som følge av endret reguleringsmønster. NVE mener at nedbørfeltet til Stigåga utgjør en liten del av det totale tilsiget til Øvervatn, og at det derfor ikke medfører en merkbar forverring av isforholdene i Øvervatn.

Dersom det gis konsesjon, vil det etableres en modernisert luke i dammen ved Nevervatnet. Dette vil muliggjøre en mer aktiv regulering enn det som har vært praktisert tidligere. Departementet påpeker at NK er forpliktet etter det eksisterende manøvreringsreglementet gitt ved kgl.res. av 12. juli 1974, og at en konsesjon ikke vil endre kravene til HRV og LRV. Selv om det ikke kan utelukkes noe mer usikre isforhold, mener departementet at overføringen av Kjølvikelva ikke vil medføre så store endringer i isforholdene i verken Øvervatnet, Nevervatnet eller Røyrvatnet at det ikke bør gis konsesjon. Departementet legger i denne sammenheng vekt på at overføringen og utbyggingen bidrar med 23,4 GWh/år, der deler utgjør regulerbar kraft. Departementet slutter seg til NVEs vurdering av

isforholdene i de tre vannene og har kommet frem til at endringer i isforholdene ikke tilsier at konsesjonssøknaden bør avslås.

4.4. *Naturmangfold*

Det er registrert to bekkekløfter i henholdsvis Neverskarelva og Stigåga (nedre del av Kjøvikelva). Bekkekløften i Stigåga er vurdert til å ha regional verdi (B-verdi) og bekkekløften i Neverskarelva er vurdert til å ha lokal verdi (C-verdi).

Fylkesmannen i Nordland mener at tiltaket vil ha negative virkninger for de to bekkekløftene og at overføringen og byggingen av Nevervatnet kraftverk vil medføre store negative konsekvenser for naturmiljøet. Fylkeskommunen mener at også overføringer av Kjøvikelva påvirker bekkekløften negativt.

NK mener at slipp av minstevannføring og tilsig nedstrøms overføringen av Kjøvikelva vil ivareta bekkekløften i Stigåga.

NVE konstaterer at vannføringen i Kjøvikelva og Stigåga vil bli betraktelig redusert som følge av overføringen. NVE mener at det er sannsynlig at dette vil føre til at mer tørketolerante arter blir fremmet, men at det er et relativt stort restfelt med bekker og elver som vil bidra til vannføringen i Stigåga.

Bekkekløften i Neverskarelva er av lokal verdi og elven går på dette punktet i grunnen, som innebærer at den bidrar til lite fuktighet til bekkekløften. Departementet mener derfor at påvirkningen av utbyggingen vil være liten for denne bekkekløften. Bekkekløften som går i Stigåga er mer utsatt og de fuktighetskrevede artene langs bekkekløften vil kunne bli negativt påvirket av mindre vannføring i elven. Etter departementets syn vil imidlertid kravet om minstevannføring sommertid og tilsig nedstrøms inntaket sikre at de fuktkrevede artene får tilstrekkelig med vann under vekstsesongen.

Fylkeskommunen har bedt om at det gjennomføres tiltak som sikrer fossekallen i Kjøvikdalen. NK har i sine kommentarer til høringsuttalelser uttalt at de vil søke faglig råd for å ivareta hensynet til fossekallen. Departementet legger til grunn at NK følger opp dette under anleggsperioden og driftsfasen.

4.5. *Landskap og friluftsliv*

Norges Jeger- og Fiskerforbund, FNF og Nordland fylkeskommune viser til at området er et svært viktig friluftsområde. Særlig området rundt Røyrvatnet er mye brukt til tur, jakt og fiske. Høringspartene mener at utbyggingen vil øke den samlede belastningen og at området vil få en enda mindre karakter av urørhet.

NVE er enig i at naturopplevelsen vil bli forringet under anleggsperioden ved Røyrvatnet, men viser til at anleggsveien skal være midlertidig og at rørgaten skal graves ned og gjøres midlertidig. NVE mener at området rundt Røyrvatnet ikke er spesielt urørt. I Kjøvikdalen er det mer urørt, men inntaksdammen og terskelen vil etter NVEs syn ikke bli dominerende i landskapet. NVE mener derfor at de negative konsekvensene for landskap, friluftsliv og urørhet er akseptable gitt avbøtende vilkår.

Departementet er enig i at anleggsperioden vil medføre at de berørte områdene rundt Røyrvatnet og Nevervatnet vil fremstå som mindre urørte. Departementet legger imidlertid vekt på at både veien og rørgaten skal revegeteres, og at inngrepene derfor over tid vil reduseres. Departementet mener derfor at inngrepene ikke er av en slik karakter at landskapsopplevelsen blir vesentlig forringet. Etter departementets syn er området også allerede preget av eksisterende infrastruktur som kraftledningen over Einarškaret og Kjøvikdalryggen og Røyrvatn kraftverk. Tiltaket forringer derfor ikke et uberørt område. Inntaket i Kjøvikdalen vil representere et nytt inngrep i et mer urørt område. Departementet slutter seg imidlertid til NVEs vurdering av at inntaket og dammen ikke vil virke dominerende i landskapet. Etter en helhetsvurdering har departementet kommet frem til at virkningene prosjektet får for landskap og friluftsliv er akseptable sett hen til fordelene ved det omsøkte tiltaket.

4.6. *Minstevannføring*

NK har foreslått minstevannføring på 100 l/s sommer og 40 l/s vinterstid i Kjøvikelva. Av hensyn til de biologiske verdiene i tilknytning til bekkekløften i Stigåga foreslår NVE at det slippes mer vann

enn det NK har foreslått. I vintersesongen er NVE bekymret for at vann nedstrøms inntaket kan skape issvuller som vil skape problemer for reindriften ved trekk og flytting. NVE foreslår derfor at det ikke stilles krav om minstevannføring vinterstid og viser til at tilsig nedstrøms Kjølvikelva vil bidra til å sikre tilstrekkelig vannføring i bekkekløften vinterstid (nedbørfeltet som overføres er ca. 10 km² og restfeltet nedstrøms overføringen er 7 km².) På denne bakgrunn har NVE foreslått at det kun stilles krav om minstevannføring på 130 l/s sommertid.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av minstevannføring i Kjølvikelva. Departementet er enig at 130 l/s sommertid vil være tilstrekkelig for å ivareta hensynet til bekkekløften, gitt at det er et betydelig tilsig fra restfeltet.

Nevertatnet og Røyrvatnet er i dag regulert av konsesjon gitt ved kgl.res. av 12. juli 1974. I konsesjonen er det ikke krav om minstevannføring fra Nevertatnet ned til Røyrvatnet (Neverskarelva). Det er derfor ikke regelmessig vannføring ut av Nevertatnet i dag. Det går vann i elven når lukene åpnes i forbindelse med tapping av magasinet eller når det er overløp i Nevertatnet. I slike tilfeller renner vannet i dagen ned til Røyrvatnet. Ved en utbygging av Nevertatn mener NVE det bør sikres noe minstevannføring i elven, og har derfor foreslått at det skal slippes 50 l/s hele året i de perioder kraftverket er i drift, så lenge det er tilsig til inntaket.

Departementet forstår NVEs forslag om vilkår om minstevannføring i Neverskarelva slik at så lenge det er tilsig i feltet som normalt drenerer til Nevertatnet og kraftverket er i drift, må det slippes vann. NVE har opplyst at tilsiget vil være over 50 l/s de fleste dager av året. Et slikt krav om minstevannføring vil i praksis medføre at ISE som hovedregel må slippe minstevannføring når kraftverket går.

Den eksisterende konsesjonen inneholder ikke krav om minstevannføring, og den nye konsesjonen kan heller ikke gripe inn i vilkårene gitt i denne. Etter departementets syn vil et krav om minstevannføring påvirke manøvreringen av både Nevertatnet og Røyrvatnet fordi det vil gripe inn i den eksisterende konsesjonen når det stilles krav om vannslipp så lenge det er tilsig til Nevertatnet. Etter departementets syn må et krav om minstevannføring knyttes til vannet som innvinnes av den nye overføringen av Kjølvikelva, og ikke til det normale tilsiget til Nevertatnet.

Kjølvikelva bidrar med 790 l/s i middelvannføring. Av disse har NVE foreslått at minstevannføringen i Kjølvikelva skal være 130 l/s sommertid. Dersom det også skulle slippes minstevannføring fra denne overføringen i Neverskarelva mener departementet at fordelene ved overføring svekkes ved tap av kraftproduksjon. Neverskarelva er en elv som går delvis i grunnen, og det er ikke krav om minstevannføring i elven i dag. Departementet mener det er viktigere å prioritere minstevannføring i Kjølvikelva som har en bekkekløft av regional verdi, og foreslår derfor at det ikke stilles krav om minstevannføring i Neverskarelva.

4.7. Vannforskriften

Vannforskriften § 12 oppstiller vilkår som må vurderes ved nye inngrep i vassdraget. Departementet har vurdert alle praktiske gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. De foreslåtte konsesjonsvilkårene vil etter departementets vurdering være egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Ved å pålegge minstevannføring, opprettholdes i stor grad de biologiske funksjonene i Kjølvikelva.

Departementet mener i likhet med NVE samfunnsnyttens til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet finner at hensikten med inngrepet, i form av ny regulerbar fornybar produksjon, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Departementet viser til at denne vurderingen omfatter både tekniske gjennomførbarhet og kostnader. Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av de negative konsekvenser for natur, miljø og landskap i foredraget her. Samfunnsnyttens av tiltaket må anses som betydelig. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

4.8. Energiloven

Det er søkt om anleggskonsesjon til elektriske anlegg i kraftverket og en 3,3 km jordkabel med nominell spenning på 22 kV mellom Nevertatnet kraftverk og Røyrvatn kraftverk. NVE mener at ledningen anses som den beste løsningen etter en avveining av fordeler og ulemper etter energiloven.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og tilrår at det gis anleggskonsesjon til Nevervatn Kraft AS for å bygge, eie og drive de elektriske anlegg i kraftverket samt en 22 kV jordkabel mellom Nevervatnet kraftverk og Røyrvatn kraftverk.

5. SAMLET BELASTNING

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn i departementets behandling av søknaden etter vassdragslovgivningen.

Departementet har foretatt en vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med nml. § 10 både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak. For det omsøkte tiltaket vises til gjennomgangen av de enkelte fagtemaer i foredraget her.

I tillegg til det planlagte tiltaket er Nevervatnet allerede regulert og det er etablert et kraftverk i Røyrvatnet. Det går også en 420 kV kraftledning opp Einarskaret, over Kjølvikdalryggen og videre ned Kjølvikdalen.

Tiltaket forventes ikke å medføre tilleggsbelastning for naturmiljøet av betydning, gitt forslag om avbøtende tiltak. Den største negative effekten ved en utbygging er knyttet til virkningene for reindriften.

Etter å ha vurdert utbyggingsprosjektet med tilpasninger og avbøtende tiltak, finner departementet etter en totalvurdering at den samlede påvirkningen økosystemet blir utsatt for ikke vil være til hinder for at konsesjon til Nevervatnet kraftverk gis, jf. naturmangfoldloven § 10.

6. KONKLUSJON

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen og energiloven må det foretas en avveining av fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltakene.

Departementet legger vekt på at bygging av Nevervatnet kraftverk vil gi en ny årlig middelproduksjon på 23,4 GWh med en betydelig andel regulert kraft. Med mye ny produksjon av uregulert småkraft og vindkraft, mener departementet det er viktig å prioritere prosjekter som bidrar til mer regulert kraft. Departementet legger vekt på at vassdraget allerede er påvirket av reguleringer og eksisterende kraftproduksjon, og at tiltaket vil bidra til en bedre ressursutnyttelse av vassdraget.

Departementet legger vekt på at både Fauske og Sørfold kommuner gir tilslutning til utbyggingen. Reguleringen/utbyggingen har en positiv nåverdi.

Departementet finner etter en samlet vurdering at de samfunnsmessige fordelene ved prosjektet vil være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Departementet vil tilrå at det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Kjølvikelva på de vilkår som følger vedlagt. Likeledes anbefaler departementet at det gis tillatelse etter vannressursloven til å bygge Nevervatnet kraftverk, samt anleggskonsesjon etter energiloven for Nevervatn kraftverk med tilhørende elektriske anlegg.

V. Departementets merknader til vilkårene

Det fastsettes et felles vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Vilråene er oppdatert i tråd med lovendringen per 1.1.2018, og nummereringen avviker derfor sammenlignet med NVEs forslag. Det er ikke gjort materielle endringer i standardvilkårene.

Konsesjonstid og revisjon, jf. vilkårene post 1

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilråene kan, etter departementets bestemmelse, tas opp til alminnelig revisjon samtidige med vilkårene for konsesjon gitt ved kgl.res. 12. juli 1974, dvs. 01.05.2026.

Konsesjonsavgifter, jf. vilkårene post 2

Det tilrås at det fastsettes en konsesjonsavgift på kr 8,- pr. nat.hk. til staten og en årlig avgift til kommunene på kr 24,- pr. nat.hk. Dette er de satser som er brukt de senere år ved nye utbygginger.

Ved konsesjon vil NVE fastsette økningen i kraftgrunnlaget på nytt basert på konsesjonsvilkårene. Departementet er enig i dette.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv., jf. vilkårene post 7

Departementet forutsetter at inntaket i Kjølvikdalen får en best mulig utforming av hensyn til reindriften.

Departementet forutsetter at valg av løsning forelegges berørt reinbeitedistrikt før godkjenning av detaljplan og at konsesjonær oppfører et gjerde rundt inntaket hvis det er ønskelig.

Veier, ferdsel mv., jf. vilkårene post 11

Anleggsveien opp til Nevervatn skal være midlertidig og veien skal revegeteres.

Departementet forutsetter at anleggsperioden ikke kan starte opp før 10. mai og må avsluttes innen 15. november, med mindre reindriften og konsesjonær blir enige om noe annet.

Dersom det viser seg at en ny luke i Nevervatn medfører behov for etablering av en bro over nordenden av vannet, kan dette pålegges av NVE i medhold av dette vilkåret.

Terskler mv., jf. vilkårene post 12

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler eller foreta andre biotopjusterende tiltak.

I likhet med post 8 om naturforvaltning, gjelder at pålegg i medhold av vilkåret må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og at kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og nytten av pålegget.

Manøvreringsreglementet mv., jf. vilkårene post 13

Departementet tilrår at det ikke skal stilles krav om minstevannføring i Neverskarelva. Den delen av reglementet som angår Neverskarelva utgår derfor av manøvreringsreglementet sammenlignet med NVEs forslag.

Departementet påpeker at vilkårene i denne konsesjonen, etter departementets bestemmelse, vil kunne tas opp til alminnelig revisjon samtidig med reguleringskonsesjonen til Nevervatnet og Røyrvatnet.

Medfører vilkår om vannslipp og vannstandsendringer skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet, jf. reglementet post 4. Vilkåret er justert sammenlignet med forslaget i NVEs innstilling som følge av endringen av tidligere vrgl. § 12 nr. 12 om fastsettelse av manøvreringsreglement, jf. Prop. 117 L (2016–2017) og bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven § 16 tredje ledd.

Registrering av minstevannføring mv., jf. vilkårene post 15

Departementet tilrår at det ikke skal stilles krav om minstevannføring i Neverskarelva. Kravet om måleanordning for registrering av minstevannføring gjelder derfor Kjølvikelva.

For øvrig slutter departementet seg til NVEs foreslåtte vilkår og merknader.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Nevervatn Kraft AS gis tillatelse til overføring av Kjølvikelva og bygging av Nevervatnet kraftverk i Fauske og Sørfold kommuner i Nordland i samsvar med vedlagte forslag.

*Vedlegg 1**Spesifikasjon av tillatelsene*

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Nevervatn Kraft AS tillatelse til å overføre Kjølvikelva i Fauske kommune til Nevervatnet i Sørfold kommune, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av vannressursloven § 8 gis Nevervatn Kraft AS tillatelse til å bygge Nevervatn kraftverk i Sørfold kommune, jf. vedlegg 2.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement for utbygging av Nevervatn kraftverk, jf. vedlegg 3.
4. I medhold av energiloven § 3-1 gis Nevervatn Kraft AS tillatelse til å bygge, eie og drive Nevervatn kraftverk med tilhørende elektriske anlegg og en 22 kV jordkabel fra Nevervatn kraftverk til Røyrvatn kraftverk, jf. vedlegg 4.
5. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

*Vedlegg 2**Vilkår*

for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven til Nevervatn Kraft AS til å foreta overføring av Kjølvikelva og å bygge Nevervatnet kraftverk i Sørfold kommune

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan etter departementets bestemmelse tas opp til revisjon samtidig med fornyelse av konsesjoner i Røyrvatn kraftverk (bl.a. Nevervatnet). Deretter kan vilkårene tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, samtidig med eventuell vilkårsrevisjon for hovedkonsesjonen. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Beregningen av konsesjonsavgifter samordnes med beregningen av konsesjonsavgifter for konsesjon etter vannfallrettighetsloven, jf. lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon til rettigheter til vannfall mv. § 18.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Kjølvikelva og Neverskarelva er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftlivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

14.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

15.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltene utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasin som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

16.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår, eller pålegg gitt i medhold av vilkårene, som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 5 (Byggefrister), 13 (Manøvreringsreglement) og 19 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

20.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysningsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

*Vedlegg 3**Manøvreringsreglement**for overføring av Kjølvikelva og for Nevervatnet kraftverk i Sørfold kommune i Nordland*

1.

Overføringer

Kjølvikelva skal overføres fra Kjølvikdalen til Nevervatnet.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor overføringsstedet så vidt mulig ikke økes. I tiden 1.5 – 30.9 skal det slippes 130 l/s forbi inntaket i Kjølvikelva. Resten av året skal det ikke slippes minstevannføring.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Vedlegg 4

Anleggskonsesjon

I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1 gis Nevrvatn Kraft AS under henvisning til søknad av 8. mars 2016 og planendringssøknad av 28. november 2016, NVEs innstilling av 14.12.2017 og kgl.res. av 06.03.2020 anleggskonsesjon

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende elektriske anlegg:

- En ca. 3,3 km lang jordkabel fra Nevrvatnet kraftverk til koblingskiosk ved Røyrvatn kraftverk med nominell spenning 22 kV og tverrsnitt med minimum strømføringsevne tilsvarende 150 mm².
- I Nevrvatnet kraftverk: En generator med ytelse 5,9 MVA og spenning 66 kV, en transformator med ytelse 5,9 MVA og omsetning 6,6/22 kV, Nødvendig høyspennings apparatanlegg.

Anlegget skal bygges i traseen som fremgår på kartet merket Nevrvatnet kraftverk i målestokk 1:20000 vedlagt denne konsesjonen.

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren. I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1.

Varighet

Konsesjonen gjelder inntil 06.03.2050.

2.

Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3.

Bygging

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år.

Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen.

Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4.

Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften.

Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra NVE. Godkjenning kan gis etter søknad.

5.

Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes NVE om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6.

Endring av konsesjon

NVE kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7.

Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8.

Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

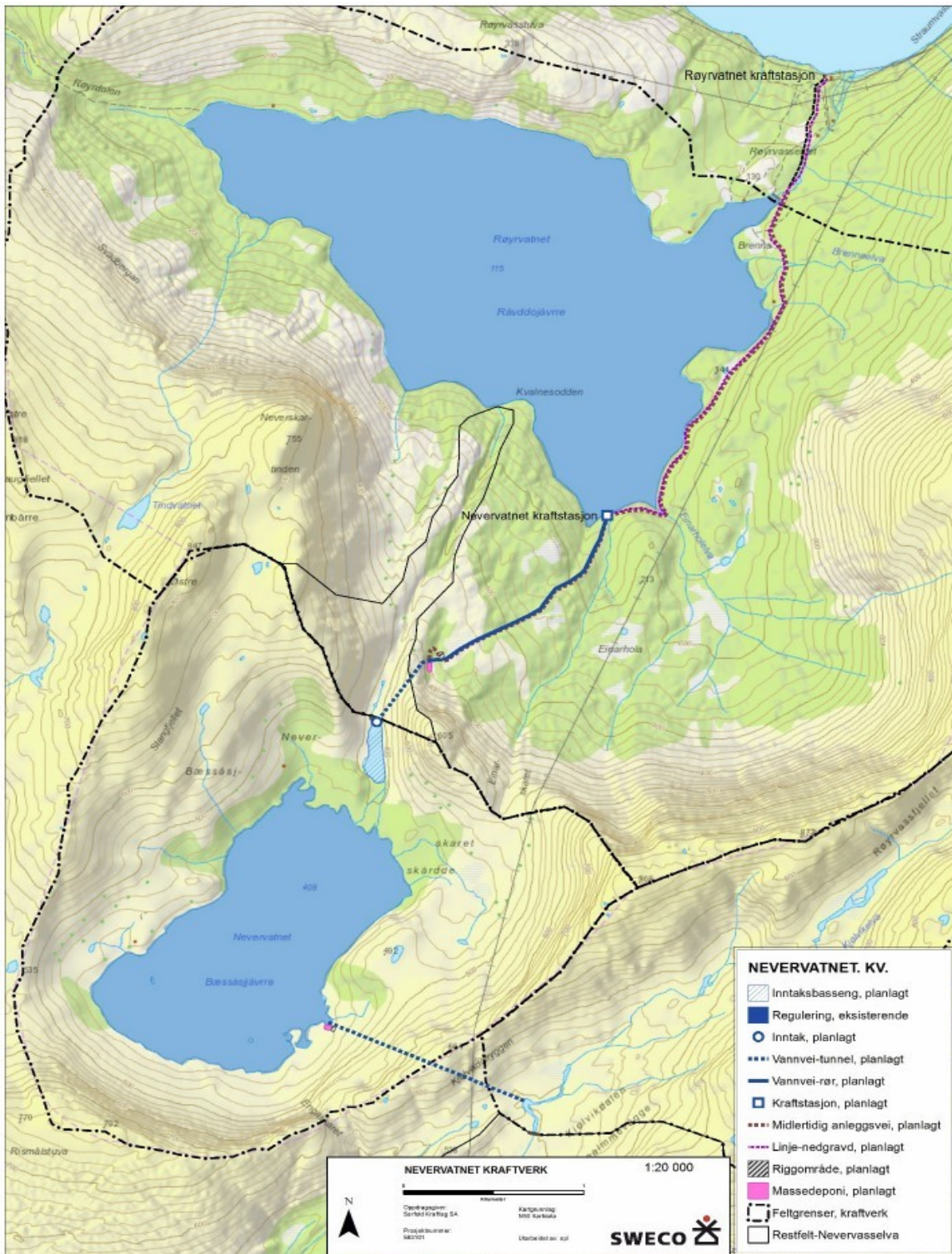
Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan NVE bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen.

NVE kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

9.

Detaljplan

Anleggsarbeid for kraftledningen skal inkluderes i detaljplanen for vannkraftverket.

14. Hamar kommune

(Vedrørende Hamar kommunes oppløsning av Hamar Energi Holding AS – vedtak om konsesjon)

Olje- og energidepartementets samtykke 9. mars 2020.

Innledning

Det vises til Hamar kommunes epost av 20. februar 2020 med spørsmål avklaring av konsesjonsmessige forhold. Kommunen har vært i kontakt med NVE for avklaring av konsesjonsmessige forhold. Da saken ikke utløser behov for ny konsesjonsbehandling etter energiloven, ble kommunen anmodet om å kontakte departementet (OED). For øvrig vises til OEDs vedtak av 1. juli 2019 (vår ref. 19/902) i forbindelse med konsolidering av produksjonsvirksomhetene i Hafslund E-CO AS og Eidsiva Energi AS.

Bakgrunn

Hamar kommune eier 100 % av Hamar Energi Holding AS (HEH), som igjen eier cirka 21,8 % av Innlandet Energi Holding (IEH). Resten av IEH er eid av andre kommuner i Innlandet, samt fylkeskommunen. IEH eier 49,4055 % av Eidsiva Energi AS (Eidsiva). Eidsiva er også eid av Åmot kommune som innehar 0,5945 % og Hafslund AS har en eierandel på 50 %. Eidsiva eier 42,8 % av E-CO Energi AS, som direkte og indirekte innehar rettigheter som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven.

Hamar kommune ønsker nå å avvikle HEH, og overføre aksjene selskapet har i IEH til kommunen.

OED har den siste tiden behandlet flere konsesjonssaker knyttet til Hafslund E-CO AS og underliggende selskaper, herunder Eidsiva.

Departementets vurdering

Ved erverv av aksjer i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen blir innehaver av aksjer som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer i selskapet, kreves konsesjon dersom selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne ha ervervet uten konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven, jf. § 23 første ledd.

Dette gjelder også ved erverv av mer enn 20 prosent av aksjene i selskaper som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i vannfallrettighetsloven, jf. § 23 annet ledd, jf. første ledd.

Ved oppløsningen av HEH erverver Hamar kommune 21,8 % av aksjene i IEH som igjen indirekte via flere ledd gjennomgående eier mer enn 20 prosent av aksjene i et selskaper som innehar konsesjonspliktige fallrettigheter. Kommunens erverv utløser derfor konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd.

Departementet merker seg at eiersammensetningen også etter dette ervervet oppfyller kravene til offentlig eierskap etter vannfallrettighetsloven § 5.

Vedtak

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd gis Hamar kommune konsesjon for ervervet av 21,8 % av aksjene i IEH, som følge av oppløsningen av HEH. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tildelte vilkår.

15. Vardar AS

(Søknad om konsesjoner mv. etter vannfallrettighetsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 17. mars 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet viser til søknad fra Advokatfirmaet Thommessen i brev av 28. november 2019. Det søkes på vegne av Vardar AS og selskapets aksjonærer om konsesjon vannfallrettighetsloven § 24 i forbindelse med overføringen av A-aksjer tilsvarende 1 % av aksjene i Vardar AS fra Buskerud fylkeskommune til Vardar AS og at B-aksjene tilsvarende 99 % av aksjene i Vardar AS samtidig får fulle rettigheter i selskapet.

På vegne av Nye Drammen kommune søkes det samtidig om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for erverv av aksjer i Vardar, da Drammen kommune blir eier av til sammen over en femtedel av B-aksjene i Vardar AS etter kommunesammenslåing.

Nærmere om søknaden og Vardar AS

I forbindelse med at Buskerud fylkeskommune går inn i nye Viken fylkeskommune, skal A-aksjer i Vardar AS overføres til Vardar AS med virkning fra 1. januar 2020. Vardar AS eier gjennom datterselskapet Vardar Vannkraft AS 2/7 av kraftverkene Usta og Nes, som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven. Vardar AS eier også 50 % av aksjene i Glitre Energi AS, som gjennom sitt datterselskap Glitre Produksjon AS eier vannkraftverk som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven.

Buskerud fylkeskommune eier før overføring 469 A-aksjer tilsvarende 1 % av det totale antall aksjer i Vardar AS. I henhold til gjeldende aksjonæravtale for Vardar AS, har A-aksjonæren alle eierbeføyelser og mottar alt utbytte mv. fra selskapet. Fra det tidspunkt Buskerud fylkeskommune går inn i Viken fylkeskommune skal fylkeskommunens A-aksjer overføres til Vardar AS (erverv av egne aksjer) og B-aksjene får fulle rettigheter i selskapet.

Overføringen av Buskerud fylkeskommunes A-aksjer til Vardar AS, samtidig som B-aksjene får fulle rettigheter i selskapet, innebærer at de øvrige aksjonærene sammen overtar kontrollen i Vardar AS. Dette skjer i tråd med gjeldende aksjonæravtale for Vardar AS, og kommunenes erverv av kontroll i Vardar AS skjer etter en forutgående innbyrdes overenskomst og dermed konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 24.

Med virkning fra 1. januar 2020 slås kommunene Drammen, Nedre Eiker og Svelvik seg sammen til Drammen kommune. Drammen kommune eier i dag 15,87 % av aksjene i Vardar, mens Nedre Eiker eier 9,95 % av aksjene i Vardar. Nye Drammen kommune vil derfor bli eier av 25,82 % av aksjene i Vardar, som utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 23.

For øvrig slås også kommunene Asker, Røyken og Hurum sammen til Asker kommune med virkning fra 1. januar 2020. Hurum kommune eier i dag 5,90 % av aksjene i Vardar mens Røyken kommune eier 8,02 %. Til sammen blir således nye Asker kommune eier av 13,92 % av aksjene.

Som følge av omorganiseringer i 1999 og 2002 er Vardar (som da het Buskerud Fylkeskraft AS) underlagt unntaksvilkår i henhold til daværende industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd. På vegne av Vardar bes det om bekreftelse på at vilkår i henhold til tidligere meddelte unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (nå vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd) ikke benyttes i forbindelse med overføringene av aksjer fra Buskerud fylkeskommune og i forbindelse med kommunesammenslåingene som etablerer nye Drammen kommune og nye Asker kommune.

Departementets vurdering

Overføringen av Buskerud fylkeskommunes A-aksjer til Vardar AS, samtidig som B-aksjene får fulle rettigheter i selskapet, innebærer at de øvrige eierne (Drammen, Asker, Lier, Kongsberg, Ringerike, Øvre Eiker, Modum, Sigdal, Hole, Flesberg, Ål, Hol, Gol, Krødsherad, Nes, Rollag, Nore og Uvdal, Hemsedal og Flå kommuner) sammen overtar kontrollen i Vardar AS. Vardar AS innehar konsesjonspliktige fallrettigheter gjennom sitt datterselskap Vardar Vannkraft AS og 50 % eierandel i Glitre Energi AS.

Overdragelsen av A-aksjene til Vardar AS og det at B-aksjene får fulle rettigheter utløser i utgangspunktet konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 24, jf. kapittel 2, for kommunenes erverv av kontroll (rettigheter) i Vardar AS, da transaksjonene skjer i tråd med aksjonæravtale for Vardar etter forutgående innbyrdes overenskomst, jf. § 24 annet ledd.

Etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan det gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen av gml. industrikonsesjonsloven § 1 fjerde/femte ledd, nå videreført i ny vannfallrettighetslov § 3 annet ledd. Formålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Etter departementets vurdering oppfyller de foreliggende transaksjonene i resultat hensynet om en mer rasjonell organisering av Vardar AS som følge av omorganisering av det fylkeskommunale og kommunale eierskapet. De reelle eierforholdene endres i liten grad, og kravet til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

Vardar AS (gamle Buskerud Fylkeskraft AS) har ved tidligere vedtak av 12. oktober 1999 og 3. mai 2002 fått unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter gml. industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (nå vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd) i forbindelse med omorganiseringer. I vedtakene ble Vardar AS underlagt vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet skal meldes konsesjonsmyndighetene. I vedtakene forbeholdt departementet seg forkjøpsrett og rett til å konsesjonsbehandle de rettighetene som ble unntatt konsesjonsbehandling ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet.

Departementet kan ikke se at de nå omsøkte ervervene gir grunnlag for å benytte vilkårene om statlig forkjøpsrett og rett til å konsesjonsbehandle de rettigheter som er omfattet av tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett meddelt Vardar AS.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i Vardar AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapet ved dette og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

*Vedtak**Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd*

Med hjemmel i lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overføringen av A-aksjer til Vardar AS, og at B-aksjene gis fulle rettigheter.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Vardar AS og Vardar Vannkraft AS meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter som selskapet ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som en aksjeoverdragelse.

Konsesjon til Drammen kommune for erverv av 9,95 % av aksjene i Vardar AS

Som følge av Drammen og Nedre Eiker kommuner slås sammen til nye Drammen kommune, og Nedre Eiker kommunes 9,95 % andel av aksjene i Vardar overføres til nye Drammen kommune ved sammenslåingen, blir nye Drammen kommune eier av 25,82 % av aksjene i Vardar AS. Da Drammen kommune blir eier av mer enn en femtedel av aksjene i Vardar AS, utløses konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, da Vardar AS eier 100 % av aksjene i Vardar Vannkraft AS og 50 % av aksjene i Glitre Energi AS, som igjen begge har rettigheter som det kreves konsesjon etter vannfallrettighetsloven for å erverve.

Erverv av aksjer, rettigheter eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 23, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre, jf. § 23 fjerde ledd. Styret i Vardar AS har 4. mars 2020 samtykket til ervervene.

Ervervet endrer ikke det offentlige eierskapet, og det foreligger reelt offentlig eierskap, jf. vannfallrettighetsloven § 5.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Drammen kommune konsesjon for omsøkte erverv av 9,95 % av aksjene i Vardar AS, slik at kommunen etter ervervet eier 25,82 % av aksjene i Vardar AS. Det fastsettes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det i og med disse vedtakene ikke er gjort noen endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

16. Haugaland Kraft

(Søknad om konsesjon i forbindelse med utøvelse av forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 16. april 2020.

Olje- og energidepartementet viser til søknad av 26. november 2019 på vegne av Haugaland Kraft AS (HK) der det søkes om konsesjoner etter lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 23 i forbindelse med utøvelse av forkjøpsrett til aksjer i HK. Det bes også om enkelte konsesjonsavklaringer.

Haugesund og Karmøy kommuner vil bli innehavere av mer enn 20 % av samtlige aksjer hver i HK i forbindelse med utøvelse av forkjøpsrett. HK eier 56,72 % av aksjene i Sunnhordaland Kraftlag AS (SKL) som har flere konsesjonspliktige rettigheter til vannfall. Haugesund og Karmøy kommunes erverv av aksjer i HK er dermed konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven (vfrl.) § 23 annet ledd, jf. første ledd første punktum.

Det søkes om at Haugesund kommune og Karmøy kommune meddeles konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 uten vilkår.

Bakgrunn

Den 19. august 2019 ble det inngått en aksjekjøpsavtale mellom Bokn kommune og Karmøy kommune hvor Karmøy kommune ervervet 4.320.000 (tilsvarende 0,86 %) av aksjene i HK. I samsvar med aksjeloven ble de øvrige aksjonærene informert om salget og om at de har forkjøpsrett til aksjene.

Det ble opplyst om at fristen til å gjøre forkjøpsretten gjeldende var 4. november 2019, og HK har innen fristen mottatt svar fra åtte av HKs gjenværende ti aksjonærer om at de vil benytte seg av forkjøpsretten, mens to av aksjonærene (Utsira og Suldal kommuner) avstod fra å benytte seg av forkjøpsretten. Aksjene som omfattes av forkjøpsretten er på den bakgrunn fordelt mellom aksjonærene som har utøvet forkjøpsrett i henhold til den eierandel de har i HK fra før.

Overføring av aksjer til Haugesund kommune og Karmøy kommune, innebærer at disse kommunene får aksjeposter på henholdsvis 25,70 % og 36,04 %. Dette gjør at de to kommunene hver for seg eier mer enn en femdel av samtlige aksjer, jf. vannfallrettighetsloven § 23. Ingen av de øvrige aksjonærene som mottar aksjer vil oppnå en eierandel i HK på mer enn 20 %.

Eierskap i HK

HK er i dag eid av Karmøy kommune, Haugesund kommune, og 8 andre kommuner og kraftlag. Eierandeler i dag etter de gjenværende aksjonærenes erverv av aksjene fremgår av tabellen nedenfor.

Departementets vurdering

Søker oppgir at overføring av aksjene ikke bygger på noen avtale mellom aksjonærene, dvs. ikke med grunnlag i noen forutgående innbyrdes overenskomst, og er av den oppfatning at terskelen for konsesjonsbehandling (for andre enn Karmøy og Haugesund) heller ikke overskrides av den grunn. Søker ber om at departementet bekrefter at overdragelsen av aksjene i HK til de øvrige aksjonærene, Finnås Kraftlag SA, Tysvær kommune, Vindafjord kommune, Sveio kommune og Skånevik Ølen Kraftlag AS (hvorav alle er allerede eiere i HK) ikke er konsesjonspliktig etter vannfallrettighetsloven § 23.

Aksjonær	Eierskap etter forkjøpsrett (%)	Ervervet andel
1149 Karmøy kommune	36,04 %	0,32 %
1106 Haugesund Kommune	25,70 %	0,23 %
Finnås Kraftlag SA (org. nr. 971 687 037)	9,90 %	0,90 %
1146 Tysvær kommune	7,88 %	0,07 %
1160 Vindafjord kommune	5,50 %	0,05 %
1216 Sveio kommune	4,06 %	0,04 %
Skånevik Ølen Kraftlag AS (SØK) (org. nr. 948 429 209)	3,97 %	0,04 %
1222 Fitjar Kraftlag SA (org nr 971 028 548)	3,72 %	0,03 %
1151 Utsira kommune	0,33% (uendret)	0 %
1134 Suldal kommune	2,89% (uendret)	0 %

Vannfallrettighetsloven § 23 krever konsesjon for erverv av mer enn en femtedel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskap som direkte eller indirekte eier aksjer i selskap som har konsesjonspliktige vannfallrettigheter, jf. § 23 annet ledd, jf. første ledd. Konsesjon er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar som nevnt i § 23 første ledd, når ervervet har funnet stede etter forutgående innbyrdes overenskomst.

Etter denne bestemmelsen kreves det ikke at det inngått noen formell avtale. Det er tilstrekkelig at det foreligger en felles forståelse mellom erververne om å kjøpe aksjer i selskapet. Bakgrunnen for regelen er å kunne fange opp ulike former for omgåelser av konsesjonspliktene, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) s. 49. Departementet kan ikke se at det i dette tilfellet foreligger en omgåelsessituasjon i form av at det forut for bruk av forkjøpsretten for de enkelte erververne, forelå en felles forståelse mellom erververne om å kjøpe flere aksjer i HK. Transaksjonene utløser på denne bakgrunn kun konsesjonsplikt etter § 23 for Karmøy og Haugesund kommuner som etter ervervet hver seg vil eie mer enn en femtedel av samtlige aksjer i HK.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 23, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre, jf. § 23 fjerde ledd. Styret i Haugaland Kraft AS samtykket til de omsøkte ervervene den 30. mars 2020.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Karmøy og Haugesund kommuner konsesjon for omsøkte erverv av hhv. 0,32 % og 0,23 % av aksjene i HK. Karmøy og Haugesund kommuner vil etter ervervet eie hhv. 36,04 % og 25,70 % av aksjene i HK.

Ervervet endrer ikke det offentlige eierskapet, og det foreligger reelt offentlig eierskap, jf. vannfallrettighetsloven § 5. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonene.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

17. Hafslund E-CO AS

(Vannkraft – Konsesjonssøknad – Overføring av selskapsandeler i Nedre Otta DA)

Olje- og energidepartementets samtykke 23. april 2020.

Innledning

Det vises til søknad om andelsvervskonsesjon fra Advokatfirmaet Harboe & Co AS på vegne av Hafslund E-CO AS av 19. februar 2020.

Produksjonsvirksomhetene i Hafslund E-CO AS og Eidsiva Energi AS ble konsolidert i 2019 (vår ref. 19/902), og det vurderes nå videre forenklinger i selskapsstrukturen. Tema for denne søknaden er å samle Hafslund E-CO Vannkraft AS sine direkte og indirekte eierandeler i Nedre Otta DA. Det søkes dermed om konsesjon for Hafslund E-CO Vannkraft AS' erverv av ytterligere 23,1 % i Nedre Otta DA fra Hafslund E-CO Vannkraft Innlandet AS.

Bakgrunn

Etter omorganiseringer i 2019 er Hafslund E-CO Vannkraft AS (E-CO Vannkraft) eid 57,2 % av Hafslund E-CO AS og 42,8 % av Eidsiva Energi AS. Hafslund E-CO Vannkraft Innlandet AS (E-CO Innlandet Vannkraft) er et heleid datterselskap av Hafslund E-CO Vannkraft AS.

A/S Eidefoss og Nedre Otta DA ble 11. desember 2015 meddelt konsesjon for bygging og drift av Nedre Otta kraftverk etter industrikonsesjonsloven § 2, vannressursloven § 8 og energiloven. I august 2016 ble det fattet vedtak om utbygging av kraftverket i regi av Nedre Otta DA, og arbeidet er planlagt ferdigstilt våren 2020.

Deltakere i Nedre Otta DA er:

- Eidefoss Vannkraft AS   50 %
- E-CO Vannkraft   26,9 %
- E-CO Vannkraft Innlandet   23,1 %

Alle disse selskapene er offentlig eid og tilfredsstillende kravene i vannfallrettighetsloven § 5.

E-CO Vannkraft ønsker nå å få overført E-CO Vannkraft Innlandets andel i Nedre Otta DA. E-CO Vannkraft vil dermed inneha en selskapsandel på 50 % i Nedre Otta DA. Denne omorganiseringen vil gjennomføres i to trinn, ved at andelen til E-CO Vannkraft Innlandet utfisjonerer til Hafslund E-CO Nedre Otta AS, et nytt datterselskap av E-CO Vannkraft. Fisjonen gjennomføres etter aksjeloven § 14-11a. Umiddelbart etter fisjonen vil Hafslund E-CO Nedre Otta AS innfusjoneres i morselskapet, E-CO Vannkraft. E-CO Vannkraft Innlandets andel i Nedre Otta DA vil da overføres til E-CO Vannkraft, og Hafslund E-CO Nedre Otta AS oppløses.

Nedre Otta DA har konsesjonspliktige fallrettigheter etter vannfallrettighetsloven, og det søkes derfor om andelsvervskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 25 for E-CO Vannkrafts erverv av ytterligere 23,1 % av deltakerandelene i Nedre Otta DA.

Eierskapet i E-CO Vannkraft og E-CO Innlandet Vannkraft berøres ikke av at selskapsandelen i Nedre Otta DA gjøres gjenstand for fisjon og fusjon.

Departementets vurdering

Det kreves konsesjon for erverv av andel i et ansvarlig selskap, her Nedre Otta DA, som direkte eller indirekte har rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven for å erverve, jf. vannfallrettighetsloven § 25. Nedre Otta DA har konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 2 for erverv av eiendomsrett til slike rettigheter, og overføringen av andelene i selskapet fra E-CO Vannkraft Innlandet til E-CO Vannkraft krever således konsesjon. Overføringen av E-CO Vannkraft

Innlandets eierandeler i Nedre Otta DA til Hafslund E-CO Nedre Otta AS anses ikke å kreve egen konsesjon, da dette kun er et mellomledd i overføringen av andelen til E-CO Vannkraft.

Vedtak

I medhold av vannfallrettighetsloven § 25 gis Hafslund E-CO Vannkraft AS konsesjon for ervervet av Hafslund E-CO Vannkraft Innlandet AS' eierandel i Nedre Otta DA.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Avslutning

Det gjøres oppmerksom på at det med dette vedtaket ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

18. Hydro

(Konsesjon til bygging av Illvatn pumpekraftverk, ytterligere regulering av Illvatn, bygging av Øyane kraftverk og 132 kV kraftledning, Luster kommune)

Kongelig resolusjon 24. april 2020.

I. Innledning

Hydro Aluminium AS søkte i 2010 om konsesjon til bygging av Illvatn pumpekraftverk, ytterligere regulering av Illvatn, konsesjon til Øyane kraftverk og en tilhørende 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn pumpekraftverk. Reguleringshøyden i Illvatn søkes det om å øke fra 15 meter til 62 meter.

NVE innstilte i 2014 på at det gis konsesjon til Illvatn pumpekraftverk og ytterligere regulering av Illvatn, samt ny 132 kV kraftledning. NVE mente de positive virkningene av å utnytte eksisterende reguleringer bedre er større enn de negative konsekvensene hovedsakelig for landskaps- og opplevelsesverdiene. Pumpekraftverket vil gi en produksjon på 113 GWh/år. NVE innstilte samtidig på at søknaden om Øyane kraftverk avslås.

Hydro søkte i 2017 om planendring for Øyane kraftverk, der det bl.a. foreslås å flytte inntaket nedstrøms Spitarfossen og å legge kraftstasjonen i dagen. NVE innstilte i 2018 på at det gis konsesjon også til Øyane kraftverk. Med planendringen reduseres ifølge NVE de største konfliktene for landskap og friluftsliv, samtidig som konsekvensene for naturmangfoldet her er små. Årlig produksjon anslås til 66 GWh med NVE vilkår.

II. NVEs innstillinger

1. REGULERING AV ILLVATN/ ILLVATN PUMPEKRAFTVERK

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling om Illvatn pumpekraftverk fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) datert 26. juni 2014:

"NVE anbefaler at Hydro Aluminium AS får konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til ytterligere regulering av Illvatn og bygging av Illvatn pumpekraftverk. Vi anser at § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt. Konsesjonen anbefales gitt på vedlagte vilkår med tilhørende manøvreringsreglement. Vår vurdering forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

NVEs oppsummering av saken

Søker

Norsk Hydro ASA/Hydro Aluminium AS (Hydro) er et globalt aluminiumsselskap, og den nest største produsenten av vannkraft i Norge. Selskapet driver 20 vannkraftverk, i Telemark, Røldal-Suldal, Vennesla og Sogn. Hovedkontoret er i Oslo. Hydro er deleid av staten.

Søknaden

NVE mottok søknad om å bygge og drive Illvatn pumpekraftverk 10. mai 2010. Samtidig mottok vi søknad om å bygge Øyane kraftverk i samme vassdrag, fra samme søker. Denne er behandlet i egen innstilling.

Det er søkt om følgende tillatelser:

- Tillatelse til bygging og drift av Illvatn pumpekraftverk, etter vannressursloven og energiloven

- Tillatelse til økt regulering av Illvatn, etter vassdragsreguleringsloven

Søknaden er begrunnet med at Hydro ønsker å redusere flømtapet fra Fivlemyr kraftverk, og derved utnytte de eksisterende reguleringene i vassdraget bedre. Søknaden om Illvatn pumpekraftverk er slik sett et opprustnings- og utvidelsesprosjekt (O/U-prosjekt).

Beliggenhet og eksisterende forhold

Oversiktskart over området er å finne i vedlegg 1, og detaljkart over Illvatn kraftverk i vedlegg 2.

Fortunsvassdraget drenerer til Lustrafjorden, en av de innerste fjordarmene i Sognefjorden. Hovedelva Fortunselva er om lag 30 km lang, og strekker seg fra Illvatn på nesten 1400 moh. til utløpet i Skjolden. De viktigste sidevassdragene er Grandfasta, Bergselvi og Berdalselvi. Alle disse har opprinnelse i fjellområder øst for Fortunsdalen, og møter hovedelva først i den nedre, lavtliggende delen.

Bebyggelsen i dalen er for det meste boliger og små gårder i den nedre delen av dalen mellom Fortun og Øyane. Videre langs veien opp dalen er det ingen synlige bygninger før man ankommer veidelet like før Fivlemyr, der én vei går til Nørdestedalseter turisthytte, og én vei går til Fivlemyr kraftstasjon. Det går også noen mindre anleggsveier inn til reguleringsanleggene i Middalen og Vetledalen.

Den øvre delen av Fortunsdalen har markerte og høye dalsider, men selve elva renner rolig i relativt slakt terreng og veien ligger nær elva. Et parti med kulper og småstryk etterfølges av en litt større foss, Spitarfossen. Nedenfor denne flater elva ut igjen i et rolig våtmarksområde, nå et stykke lavere enn veien. Omtrent ved Nyasetli svinger elva 90 grader og forsvinner ned i Bakligjelet, som har svært bratte og høye sider. Veien går her i krappe slyng høyt over gjelet, og møter ikke elva igjen før den når den flate nedre delen av dalen. Herfra faller elveleiet rolig mot elvesletta på Øyane.

Vannkraft i Fortunsdalen

Vassdraget har vært regulert siden 50-tallet, med tre kraftverk, tretten magasiner og et omfattende nett av overføringer. Den eksisterende reguleringskonsesjonen for Fortun-Grandfastavassdragene løper ut i 2017, etter 60 år. Vann fra Illvatn føres østover til Storevatn i Grandfasta, og utnyttes i Herva og deretter i Skagen kraftverk. Vann fra Fivlemyrområdet, ca. en mil sør for Illvatn, føres også østover til Skålevatn i Grandfasta, og utnyttes i Skagen kraftverk. Vannet fra Skagen kraftverk er tilbake i Fortunselva igjen ved Fortun, langt nede i Fortunsdalen.

Fivlemyr ligger på om lag 1030 moh. Det er ingen kraftverk som utnytter restvannføringen videre nedover Fortunsdalen per i dag, men Hydro har søkt om å bygge Øyane kraftverk for å utnytte fallet over det bratteste partiet ved Bakligjelet.

Per i dag reguleres Fivlemyrmagasinet med 10 m, mellom kote 1018 og kote 1028. Illvatn reguleres med 15 m, mellom kote 1367 og kote 1382.

Utbyggingsplan

Ifølge Hydro er det betydelig tap av flomvann fra Fivlemyrmagasinet per i dag. Hensikten med Illvatn pumpekraftverk er å pumpe opp vann fra Fivlemyr i flomperiodene og lagre det i et utvidet magasin i Illvatn. Planen er å bruke dette vannet til å produsere kraft i vintermånedene da kraftbehovet er størst og prisene høyest.

Prosjektet presenteres som ett hovedalternativ. Det er søkt om én trasé for nettilknytningen.

Magasin

Nåværende magasin i Illvatn er et senkningsmagasin med en reguleringshøyde på 15 m. Magasinvolumet er på ca. 50 mill. m³. Det er søkt om å øke reguleringshøyden til 62 m, ved å senke LRV til kote 1320. Det nye magasinet vil fortsatt være et rent senkningsmagasin, med et samlet magasinivolum på ca. 140 mill. m³.

Inntak og vannvei

Inntaket er planlagt i den sør-østre enden av Illvatn, ikke langt fra utløpet av Stillgrovi. Vannveien vil bli om lag 7 500 m lang råsprenget tunnel. Siden tunnelen er lang ønsker søker to påhugg, og å ta ut en tredjedel av massene ved Illvatn. Det øvrige tas ut ved Fivlemyr.

Kraftstasjon og utløp

Kraftstasjonen er planlagt bygd i fjell på den sør-østre siden av Fivlemyrmagasinet. Stasjonen er planlagt med ett vertikalt Francis pumpeaggregat med pumpeturbin. Maksimal slukeevne vil være 15 m³/s.

Utløpstunnelen vil bli ca. 800 m lang, og ført ut på det dypeste området i Fivlemyrmagasinet.

Nettilknytning

Nettilknytningen er planlagt ved å legge en ny 132 kV-ledning fra en avgreining fra dagens ledning ved Sveinsøystølen, ca. 13 km opp til den nye kraftstasjonen. Det er planlagt at dagens 22 kV ledning opp gjennom Fortunsdalen for det meste skal rives.

Det er omtalt et alternativ for nettilknytningen, som innebærer å legge 132 kV-ledningen i kabel gjennom overføringstunnelen fra Fivlemyrmagasinet til Skålavatnet, i stedet for å føre den gjennom Fortunsdalen. Ytterligere vurderinger rundt nettilknytningen finnes i egen innstilling.

Veier

Dagens vei til Fivlemyr må forlenges med om lag 500 m langs Fivlemyrmagasinet østre bredd for å nå kraftstasjonsportalen. Det vil ikke bli behov for vei til Illvatn.

Massedeponi

Fra påhogget ved Illvatn er det planlagt å ta ut ca. 100 000 m³, som forutsettes deponert under HRV i Illvatn. Fra påhogget ved Fivlemyr er det planlagt å ta ut ca. det dobbelte, som er planlagt deponert ved sørenden av magasinet og langs veien fra Fivlemyr til Nørdstedalseter.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Hydro disponerer fallet, men er ikke grunneier. Hydro tar sikte på å forhandle fram avtaler med berørte grunneiere, men søker om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslova i det tilfelle at forhandlinger ikke fører fram.

Hydro har i løpet av saksbehandlingen bekreftet at de likevel ikke vil ha behov for ekspropriasjon etter oreigningslova for Illvatn.

Avbøtende tiltak

I søknaden er det foreslått å forsøke å holde høy sommervannstand i Illvatn og Fivlemyrane for å minske konsekvensene av økt regulering og pumping, samt tiltak for skånsom anleggsarbeid.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Prosjektet er planlagt å gi ca. 113 GWh i årlig produksjon. Utbyggingskostnadene er i 2010 beregnet til mellom 4,0 og 5,1 kr/kWh.

Søknadens hoveddata

I søknaden oppgis følgende hoveddata for planlagte Illvatn pumpekraftverk:

Data for tilsig

Nedbørfelt til Illvatn	27,9 km ²
Midlere årlig tilsig fra Illvatn-feltet	50 mill. m ³
Samlet tilsig til Fivlemyr-magasinet	207 mill. m ³

Data for Illvatn-magasinet

Magasinvolument	140 mill. m ³
HRV	1382 moh.
LRV	1320 moh.

Data for kraftverk

Inntak (HRV -10 m)	1372 moh.
Utløp Fivlemyr (LRV +3 m)	1021 moh.
Midlere fallhøyde	360 m
Maksimal slukeevne	15 m ³ /s
Tilløpstunnel, tverrsnitt (minstetverrsnitt)	ca. 20 m ²
Tilløpstunnel lengde	ca. 7 500 m
Maksimalt installert effekt som turbin	48 MW
Maksimalt installert effekt som pumpe	39 MW
Forventet samlet brukstid	2400 timer/år

Data for produksjon

Produksjon, vinter (Illvatn og Skagen)	ca. 175 GWh
Pumpekraft sommer	ca. 62 GWh
Samlet økt produksjon i Fortunreguleringen	ca. 113 GWh

Data for økonomi

Utbyggingskostnad	445 – 570 mill. kr
Utbyggingskostnad	4,0 – 5,1 kr/kWh

*Forholdet til offentlige planer***Kommuneplan**

Tiltaket ligger i et område som er avmerket som LNF-område i kommuneplanen. I kommunens delplan for småkraftverk ligger det aktuelle området i ”grønn konfliktsone”, et område som er ”preget av lite konfliktnivå og/eller store positive lokale ringvirkninger”.

Fylkeskommunale planer

Ifølge Fylkesdelplan for arealbruk (2000) ligger Illvatn og Fivlemyr innenfor et område som er definert som et regionalt viktig friluftsområde, Breheimen.

Samlet plan

Prosjektet har fått unntak fra behandling i Samla Plan for vassdrag, i brev av 09.01.2009 fra daværende Direktoratet for naturforvaltning.

Verneplan for vassdrag og andre verneplaner

Grensene til Breheimen nasjonalpark er trukket rundt dalføret som berøres av denne utbyggingen, slik at hele området ligger tett opptil, men ikke i, nasjonalparken. Likeledes er vassdragene på hver side av og nord for dette vassdraget vernet, mens selve Fortunsvassdraget ikke er vernet.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget er ikke et nasjonalt laksevassdrag.

Konsekvenser av tiltaket, ifølge søknaden

I konsekvensutredningen ble konsekvensene av både kraftverk og kraftledning samlet vurdert for ulike temaer. Vurderingen for de relevante temaene er skjematisk sammenstilt som følger:

Tema	Verdi	Omfang	Konsekvens
Landskap	Middels	Lite-middels negativt	Liten-middels negativ
Friluftsliv	Middels-stor	Lite-middels negativt	Liten-middels negativ
Naturmiljø			
- Naturtyper, vegetasjon og flora	Middels-stor	Middels negativt	Middels negativ
- Fauna			
Fisk og ferskvannsmiljø	Liten-middels	Lite negativt	Liten negativ
Kulturminner og kulturlandskap	Middels-stor	Lite negativt	Liten negativ
Jord- og skogbruk	Middels	Lite negativt-positivt	Liten negativ-positiv
Vannkvalitet, vannforsyning og forurensning	-	-	Ubetydelig
Næringsliv og sysselsetting	-	-	Liten positiv

Konsekvensene for temaene landskap og friluftsliv er hovedsakelig knyttet til de visuelle effektene av økt regulering av Illvatn, og ny 132 kV-ledning.

De mest negative konsekvensene for tema naturmiljø er knyttet til foreslått ledningstrasé gjennom hekkeområde til kongeørn og rasmarker med rødlistede lavarter. Konsekvenser for villrein og jerv i anleggsperioden er også nevnt spesielt.

*Behandlingsprosess**Høring*

Søknadene for Illvatn og Øyane kraftverk er behandlet parallelt. NVE sendte søknadene på høring 18. mai 2010. Søknadene med konsekvensutredninger ble lagt ut for gjennomsyn på rådhuset og på Fjordstova i Luster kommune, i tillegg til å være tilgjengelige på Hydro sitt kontor i Fortun. Høringsfrist ble satt til 1. september 2010, og senere utsatt flere ganger. Siste høringsfrist for Illvatn kraftverk ble satt til 25. februar 2011.

I forbindelse med høringen holdt NVE et åpent, offentlig møte i Skjolden 8. juni 2010. Både høringen og møtet ble kunngjort i Sogn avis og på NVEs nettsider.

Til søknaden om Illvatn pumpekraftverk har vi mottatt 15 høringsuttalelser, hvorav mange også omtaler Øyane kraftverk.

Sammendrag av høringsuttalelser

Vi viser til de vedlagte høringsuttalelsene for detaljer. Kommentarer som angår konsekvensutredningene er tatt med under «Vurdering av KU». Kommentarer som angår de planlagte endringene i ledningsnettet nevnes kort her, og er utdypet i NVEs innstilling til kraftledningen.

Luster kommune uttaler i sine vedtak av 28.10.2010 og 17.02.2011 at utbyggingssøknadene for både Øyane og Illvatn kraftverk må stilles i bero inntil Hydro har søkt om å fornye de gjeldende konsesjonene for Fortun-Grandfastavassdragene. Kommunen mener at alle utbyggingene i vassdraget må vurderes samlet, og dette er mulig først når en slik søknad foreligger. Kommunen ønsket ikke å uttale seg konkret til planene om Øyane og Illvatn kraftverk.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane (FMSF) mener i brev av 31.08.2010 at utbyggingen vil medføre relativt små negative konsekvenser for allmenne interesser, men at det fremdeles (i forhold til tidligere planer) er en del konflikter knyttet til landskap, friluftsliv og biologisk mangfold.

Landskap og friluftsliv

Fylkesmannen mener at senkingen av Illvatn og dobbeltføring av kraftledninger mellom Nørdestedalen og Fivlemyr er de viktigste negative konsekvensene. Området ligger sentralt i Breheimen, med gjennomgangsløyper både sommer og vinter. Av hensyn til sommerturistene ønsker FMSF at vannstanden holdes så høyt som mulig om sommeren. FMSF peker også på at den planlagte dobbeltføringen av kraftledninger vil være visuelt forstyrrende, og mener at å legge kabel i driftstunnelen til Skålavatnet er en bedre løsning.

Naturmiljø og biologisk mangfold

Kraftledningstraseen vil gå gjennom en gråor-almeskog på rasmark, med to rødlistede lavarter. FMSF ber om at ledningstraseen stikkes ut i samråd med en biolog med kunnskap om lav, for å spare flest mulig av de gamle almetrærne som laven vokser på.

Fylkesmannen viser til at kongeørn hekker i dalføret, og at Illvatn ligger i et villreinområde der man bør unngå motorisert ferdsel.

I tillegg til standard vilkår for forurensning og naturforvaltning ber Fylkesmannen konkret om at følgende vilkår tas med:

- magasinet i Illvatn skal ikke tappes lavere enn 1 m under HRV i perioden 1. juli – 15. september
- anleggsaktiviteten må skje utenom hekkeperioden for kongeørn, 1. februar – 30. juni
- anleggsveien må stenges med bom etter at anleggsarbeidet er slutført.

Sogn og Fjordane fylkeskommune: i sin vurdering skriver fylkesrådmannen at utbyggingen av Illvatn vil kunne gi ”fordeler (...) som er større enn ulempene.” Fylkesrådmannen er i hovedsak positiv.

Da saken var oppe til behandling 23.03.2011 fattet Fylkesutvalet vedtak om at fylkeskommunen ikke ønsker å ta endelig standpunkt i saken. Fylkeskommunen viser til Luster kommunes vedtak, og mener at utbyggingssøknadene må legges til side inntil det foreligger søknad om fornyelse av gjeldende konsesjoner i Fortunsvassdraget.

Ottadalen villreinnemnd og Fjellstyret Luster statsallmenning, i brev av 24.08.2010 og 27.08.2010, er spesielt opptatte av å ivareta villreinstammen i området, og har følgende innspill:

- 132 kV-linja til kraftverket må legges i kabel fra der linja krysser nåværende 22 kV-ledning og fram til kraftverket, pga. trekkvei for rein.
- Kjøreveien fra krysset og fram til kraftverket må stenges for fri ferdsel, pga. trekkvei for rein.
- Fjellstyret krever å bli kontaktet om villrein blir observert i områder med anleggsaktivitet. Dyr som streifer i området må uroes minst mulig.
- Fjellstyret mener det må etableres forsterket fjelloppsyn i anleggsperioden, bekostet av utbygger.
- Fjellstyret ber om økonomisk tilskudd fra søker til arbeidsgruppa for reetablering av villrein i Luster kommune.

Riksantikvaren (RA) skriver i brev av 01.09.2010 at alle synlige tiltak må bli lagt slik at landskapet blir minst mulig endret. RA mener at det synes å være få konflikter mellom tiltaket og kulturminner, kulturmiljø og -landskap.

Bergens Sjøfartsmuseum i brev av 22.07.2010 minner om at tiltakshaveren plikter å gi melding til museet dersom det under arbeid i sjøområdene påvises marine kulturminner. Dersom kulturminner i vannet kan bli berørt av tiltaket, må undervannsarbeidet straks stoppes.

Statens Vegvesen, Region vest og Direktoratet for mineralforvaltning hadde ingen merknader til søknaden.

SFE Nett skriver i brev av 1.09.2010 at det ikke er kapasitet til mer ny produksjon i området fra Sognefjorden til Ørskog. Som Hydro, ser SFE Nett det som en forutsetning at 420 kV-ledningen mellom Fardal og Ørskog er realisert før Illvatn og Øyane kan settes i drift.

SFE Nett sier videre at selv om det isolert sett kan være rom for produksjonen fra Øyane og Illvatn er likevel det samlede omfanget av planlagt ny produksjon av en slik størrelse at de forventer at det vil overstige overføringskapasiteten til sentralnettsledningen mellom Leirdøla og Fardal.

SFE Nett ser behov for at nettkapasiteten blir vurdert på et bredere grunnlag enn det som ligger til grunn i konsesjonssøknaden og at Statnett, i egenskap av både netteier, systemansvarlig og utredningsansvarlig for sentralnettet, bør være sentral i disse vurderingene.

Sogn og Fjordane Turlag har i brev av 30.08.2010 mange innspill til søknaden, og vi siterer her de viktigste:

- Regulerings av Illvatn: Turlaget mener at den økte magasineringen i Illvatn vil ha store konsekvensene for skiturister, og regner med at magasinet ikke kan krysses på ski når det er nedtappet. Turlaget krever at Illvatn-magasinet er oppfylt i den viktigste delen av fottursesongen, og foreslår minimum 0,5 m under HRV i perioden 1.7–15.9.
- Turlaget ønsker også at det settes krav om oppfylling av Fivlemyrmagasinet i sommersesongen, med andreprioritet etter oppfylling av Illvatn.
- Påhogg til kraftstasjonen: Av hensyn til landskap og friluftsliv ønskes påhogget til kraftstasjonen flyttet noen 100 m lenger sør, og veien tilsvarende forkortet, for å samle inngrepene mest mulig i samme område.
- Tursti langs Fivlemyr: Turlaget ønsker at turstien langs østsiden av Fivlemyrmagasinet legges om under anleggsarbeidet. De uttrykker også bekymring for økt erosjon på sikt.
- Tverrslag ved Illvatn: Turlaget har et sterkt ønske om at tverrslaget ved sørenden av Illvatnet sløyfes, slik at hele tunnelen drives fra Fivlemyrområdet, med ett påhogg i stedet for to. Dette begrunnes med et ønske om å unngå et anleggsområde langt inne på fjellet, både av hensyn til friluftsliv og til villrein.
- Massedeponi: Om det likevel skulle bli tverrslag ved Illvatn ber de om at steinmassene som blir plassert i Illvatnet legges et stykke under HRV, og kanskje brukes til å lage skiløype-trasé. De ber også om at det blir lagt ekstra stor vekt på opprydding etter anleggsarbeidet i området, med naturstein brukt som tildekking.
- Turlaget mener det vil være en fordel om også steinmassene som tas ut i Fivlemyrområdet helt eller delvis plasseres under HRV i Fivlemyrmagasinet.
- Kabel/luftledning: Turlaget ønsker at 132 kV-ledningen fra Fivlemyrmagasinet skal legges i overføringstunnelen fra Fivlemyr til Skålavatnet. Dersom det likevel skulle bli luftledning ønsker Turlaget at de korte delene av 22 kV som ikke skal rives blir lagt i kabel langs veiene i området.
- Minstevannføring: Turlaget krever at det slippes minstevannføring fra Illvatn, og foreslår 2 x alminnelig lavvannføring i sommersesongen, om lag 100 l/s.
- Turlaget mener at bortfallet av overløp over Fivlemyrdammen vil ha stor negativ påvirkning på opplevelse av fossen Fossebakkane. Turlaget ønsker også minstevannføring fra Fivlemyr, hele året, også av hensyn til fisk.
- Generelt mener turlaget at den eksisterende regulering har ulemper, og at nye ulemper av en ny utbygging må kompenseres med miljøforbedringer på andre områder. Boretunnel i stedet for den eksisterende rørgata til Fivlemyr kraftverk er et eksempel på dette.

Advokat Arne Gjeraker skriver på vegne av *grunneiere i Fortun*, i brev av 29.10.2010, at grunneierne kan tilrå bygging under følgende vilkår:

- Utbygger må bekoste flomsikring av Fortunselva.
- Fortunselva får en minstevannføring som gjør at den kan bli en god fiskeelv, og at elva oppstrøms Skagen fortsatt egner seg som gyte- og oppvekstområde.
- Utbygger får pålegg om tiltak som avbøter skader fra tidligere utbygging, som opprensning av masser i elva.
- Det blir gitt økonomisk kompensasjon til bygda og kommunene, bl.a. til utbedring av veier. Det bes om et kombinert nærings- og fiskefond på 45 millioner kroner.
- Det bygges et informasjonssenter for kraftproduksjon og natur.

Generelt er grunneierne kritiske til de eksisterende reguleringene, og mener at bl.a. masseoppbygging i elva, flomskader og dårlige kår for fisk skyldes manglende krav til minstevannføring. Tap av yngel knyttes til manglende forbitapping ved nedstopp i kraftverket.

Grunneierne kommenterer også at en eventuell konsesjon må skje i tråd med vedtatt reguleringsplan.

Jakob Vetleskog Øygard skriver på vegne av *Fortun Grunneigarlag*, i brev av 29.10.2010, at utbyggingen av Illvatn pumpekraftverk vil kunne ha både positive og negative effekter på fisk. Øygard viser til et vellykket samarbeid mellom Hydro og Grunn- og Elveeigarlaga der det graves ned lakserogn på strekningen ovenfor Fortun for å øke rekrutteringen, og mener dette tiltaket bør inngå som et vilkår om det gis konsesjon.

Øygard viser også til at reinens bruk av området er økende. Han forutsetter at utbygger har en god dialog med villreinforvaltningen, og forventer at utbygger bidrar økonomisk i forsøket på å reetablere villreinen i området.

Fortun Bygdalag skriver i brev av 28.09.2010 at Hydro må pålegges å ha reservekapasitet i Illvatn til enhver tid for å forhindre flom ved store nedbørsmengder.

Kari Grethe Svensøy, grunneier på Bakli, beskriver i brev av 20.02.2011 Bakligårdens plassering og historie. Kraftledningen fra Illvatn pumpekraftverk vil være synlig fra Bakli. Vannføringen i elven beskrives som en viktig del av opplevelsen av kulturlandskapet, og etter hennes mening bør Illvatn bygges bare dersom sommervannføringen ikke reduseres fra nåværende nivå.

Søkers kommentarer til innkomne uttalelser

Hydro kommenterte de innkomne høringsuttalelsene i brev av 29.06.2012.

Hydro viser til kommunens krav om å utsette behandlingen av Illvatn og Øyane. Høsten 2011 startet Hydro opp arbeidet med en helhetlig plan for vassdraget for å bedre bl.a. fiskeforhold, massetransport og flomforhold. Planen skal danne grunnlag for søknad om ny reguleringskonsesjon for Fortun-Grandfastavassdragene. Luster kommune er også orientert om at arbeidet med søknad om ny reguleringskonsesjon er startet opp.

Vannstand i Illvatn

Etter Hydros mening er det ikke mulig å ha et fullt magasin til 1. juli, da det fortsatt er tidlig i smeltesesongen. Planen er å tappe magasinet ned vinterstid, og holde tilbake vann sommer og høst.

Flomsikring

Hydro mener at lagring av vann i Illvatn vil bidra til å redusere flomproblemer i Fortunselva om høsten, også ved å begrense og forsinke vannmengden til Grandfaste-delen av systemet. Hydro mener at et krav om å ligge nær HRV i sommersesongen vil redusere flomdempingen fordi mulighetene til å pumpe opp vann fra Fivlemyr blir borte.

Friluftsliv

Når det gjelder friluftsliv i Illvatnområdet mener Hydro at det er liten trafikk av skiturister over vannet vinterstid, og at det finnes alternative ruter. Sommerstien ved Illvatn vil kunne brukes.

Villrein

Hydro mener at avbøtende tiltak ovenfor reinsdyr er lite relevante da det ikke er kjent at det er en fast stamme i området. Hydro mener at det ikke er praktisk mulig å begrense utbyggingen i sommerperioden siden byggesesongen allerede er kort i høyfjellet.

Deponering av masser

Det aller meste av massene vil bli deponert ved Fivlemyr. Her mener Hydro at det ikke er mulig å deponere i Fivlemyrsmagasinet, som er svært grunt. Om det bygges med et tverrslag ved Illvatn vil massene som tas ut her kunne legges under HRV i Illvatn.

Kraftledninger

Hydro peker på at det vil bli helt nye kraftledninger kun fra Fivlemyrdammen og fram til inntaksportalen. På andre strekninger er det snakk om oppgradering av eksisterende ledninger. Hydro mener at kabling gjennom Fortunsdalen, som har vært nevnt, vil være uakseptabelt dyrt.

Nettkapasitet

Hydro er kjent med at det er begrenset kapasitet til å mate ut strøm på nettet. Hydro viser til at økt kapasitet er under planlegging, og mener at en konsesjon kan gis med føringer om hva som må være på plass.

Fiske i Fortunsdalen

Hydro viser til at to konsulentfirmaer har undersøkt elva og mener at tilstanden har bedret seg de siste årene, etter et systematisk arbeid med bl.a. utsetting av rogn på en strekning med gunstig temperatur. Ifølge Hydro vil de foreslåtte utbyggingene ikke endre dette i særlig grad. Bygging av Illvatn vil gi noe mindre overløp ved Fivlemyr sommer og høst, mens den mest kritiske lavvannsperioden for fisk er om vinteren.

Kulturminner

Hydro viser til at vassdraget er bygget ut fra tidligere, og mener at det er lite relevant i denne omgang med en bredere utredning av tidligere ferdsel og aktivitet.

Økonomiske forhold

Hydro viser til egne retningslinjer og prinsipper. Hydro peker også på at det er mulig å inngå avtaler med kommunen om forhold som er direkte relevante for utbyggingen. En slik avtale vil avhenge av forhandlinger mellom partene.

Befaring og tilleggsuttaler

NVE arrangerte sluttbefaring i saken 2. oktober 2012. Parter som hadde uttalt seg til søknaden ble invitert til å være med. Vi åpnet for eventuelle tilleggsinnspill etter befaringsen, med frist til 1. november 2012. Vi mottok fem innspill i etterkant av befaringsen.

Luster kommune, i brev av 29.10.2012, står fast ved sitt primærstandpunkt, om at søknadene bør legges i bero inntil det er søkt om fornyelse av gjeldende reguleringskonsesjon i Fortun-Grandfastavassdragene. Kommunen ønsker likevel å gi følgende innspill til de omsøkte utbyggingene:

1. Kommunen mener at ekspropriasjonsspørsmålet er utilstrekkelig utredet.
2. Kommunen vil anbefale at det gis konsesjon til Illvatn pumpekraftverk på følgende vilkår:
  - a. 132 kV-linja fra Illvatn kraftverk må legges i kabel fra kraftstasjonen til nedenfor Fivlemyrdammen.
  - b. Hele 22 kV-linja for lokal forsyning til Fivlemyr kraftverk og Nørdstedalsseter må også legges i kabel for å unngå dobbeltføring av ledninger.
  - c. Det må settes krav om magasinifylling i Illvatn fra 1. juli – 15. september.
  - d. Krav om minstevannføring nedenfor Fivlemyrdammen lik alminnelig lavvannføring om vinteren, og 2 ganger alminnelig lavvannføring om sommeren.
  - e. Opplagrede masser i vassdraget må fjernes.
  - f. Det må gjennomføres sikringstiltak ved Øyane, Øyene og Drægni for å hindre skadeflommer.
  - g. Veien fra Skagen til Øyane må rustes opp.
  - h. Luster kommune må få et næringsfond på 25 millioner kroner.
  - i. Det må gis tilskudd til opprusting, drift og vedlikehold av forsamlingslokale i Fortun.
  - j. Utbygger blir oppfordret til å benytte lokal arbeidskraft til anleggsarbeidet.

(Punkter d)–j) er satt som felles vilkår for både Øyane og Illvatn).

Luster kommune Venstre har sendt inn egen uttale, datert 26.10.2012. Denne er likelydende med kommunens hoveduttale, med ett unntak: Venstre ber om at det settes en minstevannføring nedenfor Fivlemyrdammen på 5-persentil sommer i sommersesongen (1. mai til 31. oktober), og 5-persentil vinter resten av året.

DNT Oslo, i brev av 19.10.2012, er opptatt av å sikre skituristene i området trygg ferdsel over Illvatnet. Per i dag går skiløypa over sørlige del av vannet, og ifølge løypeansvarlig som kvister i området finnes det ingen alternative traseer. Løypa kvistes hvert år i påsken, og DNT ønsker at vannstanden på dette tidspunktet ikke skal senkes mer enn i dag.

Sogn Turlag, i brev av 18.10.2012, mener at den omsøkte reguleringshøyden på 62 m er for stor og må reduseres. Turlaget ønsker en lavere reguleringshøyde av hensyn til bl.a. friluftslivsinteressene og rein, og foreslår anslagsvis 30 m.

Turlaget bekrefter deres ønske om at magasinet i Illvatn skal være oppfylt til 1. juli. Turlaget mener at dette vil være sammenfallende med utbyggers interesser, siden snøsmelteperioden med lave kraftpriser gjerne er i medio mai til medio juni.

Under befaringen gjorde NVE det klart at det ikke var åpning for å endre konsesjonsvilkår knyttet til de eksisterende reguleringsene i denne omgang. Sogn Turlags standpunkt er at minstevannføring fra Fivlemyrdammen bør være et vilkår for bygging av Illvatn kraftverk, siden byggingen vil ha en selvstendig effekt på vannføringen nedstrøms dammen ved å redusere flomoverløpet. Turlaget foreslår en helårs minstevannføring som tilsvarer alminnelig lavvannføring i Nørdstedøla oppstrøms Fivlemyrdammen.

Turlaget bekrefter sitt standpunkt om at alle 22 kV-ledninger i Fivlemyr/Nørdstedalsseter-området bør legges i kabel, av hensyn til landskap, friluftsliv og villrein. Turlaget ønsker kabling av 132 kV-linja så langt sør som mulig, og minimum så langt sør at villreintrekket rundt sørenden av Middalsnosi ikke berøres av master.

Ottadalen Villreinemnd, i brev av 03.10.2012, uttrykker bekymring for den økte reguleringshøyden i Illvatn, med stort fall nær kanten og sprekker i isen. Villreinemnda viser til at det er funnet tamrein som har forulykket i isen på Prestesteinsvatnet og Storvatnet de siste årene.

Søkers kommentarer til tilleggsuttalelser

Hydro kommenterte tilleggsuttalelsene i brev av 08.10.2013, og ga informasjon om aktiviteter som er igangsatt siden siste høringsrunde. Punktene som er relevant for Illvatn er gjengitt kort her.

Vannstand Illvatn

Hydro mener at det ikke er mulig å ha krav til magasinfylling av Illvatn tidlig på sommeren (1. juli), fordi man da ikke får utnyttet magasinkapasiteten godt nok. Hydro viser til at isen ligger fortsatt på vannet og det er begrenset ferdsel i fjellet på dette tidspunktet.

Etter Hydros mening er det lite sannsynlig at ferdsel langs skiløypa over den sydlige delen av vannet vil bli problematisk i påsken, da det er noen grunne partier der i dag som er berørt av dagens regulering uten å skape problemer.

Luftledning vs. kabel

Norconsult har gjennomført en studie som beskriver i større detalj hvordan den planlagte nye 132 kV-linja vil bli bygget, fra en avgreining ved Øyane og opp til Illvatn kraftverk. Hydro mener at det ikke er aktuelt å legge ledningen i kabel på noen strekninger oppe ved Fivlemyr.

Så lenge den eksisterende 22 kV-ledningen er i god stand vil den ikke bli lagt i kabel mellom Fivlemyr og Nørdstedalseter.

Overordnet nettkapasitet

Hydro har vinteren 2012/2013 gjennomført en studie av nettsituasjonen i området, og mener at forventet produksjonsmønster må legges til grunn når nettkapasitet skal vurderes. Illvatn er et pumpekraftverk som vil bruke kraft om sommeren når andre kraftverk har høyest produksjon, og vil etter Hydros mening dempe presset på nettet.

Tiltaksplan for Fortunselva

Hydro har ferdigstilt arbeidet med en tiltaksplan for Fortunselva, som er rettet særlig mot tiltak for å redusere erosjon og flom, og tiltak for å bedre fisket. Tiltakene er ikke direkte knyttet til verken Øyane eller Illvatn kraftverk, men kommer som en følge av høringsuttalelser som kommenterte konsekvensene av de eksisterende reguleringene i vassdraget.

Minstevannføring

Hydro mener at krav om minstevannføring ut fra magasinet på Fivlemyrene ikke kan kreves som følge av eventuell konsesjon for Illvatn eller Øyane, da dette vil være krav til gjeldende konsesjon.

Opprusting av vei

Den kommunale veien vil bli benyttet i utbyggingsperioden, og tilbakeført til minst samme standard som før oppstart.

Økonomiske forhold

Næringsfond og andre typer utbyggingsavtaler med kommunen vil være temaer i egne forhandlinger.

Lokale firmaer

Det er ikke anledning til å kreve bruk av lokale firmaer, men Hydro vil orientere kommunen om hvilke kontrakter som vil bli satt ut.

Tilleggsutredninger

I forbindelse med høringsrunden ba NVE Statnett om en avklaring av nettkapasiteten. Videre ble det bedt om tilleggsopplysninger rundt den planlagte nettilknytningen, som blir behandlet i egen innstilling.

I brev av 02.07.2013 skriver *Statnett* at det ikke er ledig kapasitet for økt produksjon med dagens nettkapasitet, men at det med tiltak kan tillates inntil 100 MW ny produksjon. Dette vurderes som en grense for sikkert drift av kraftsystemet.

220 MW er konsesjonssøkt, hvorav NVE har gitt konsesjon til ca. 45 MW. Statnett tar ikke stilling til hvilke prosjekter som bør prioriteres, men påpeker samtidig at Illvatn pumpekraftverk vil være positiv for driften av kraftsystemet pga. mye regulert produksjon og god regulering av spenning og frekvens. Store deler av produksjonen vil komme vinterstid.

I forbindelse med saksbehandlingen ba NVE om en nærmere beskrivelse av hvordan Hydro planlegger å manøvrere magasinet i Illvatn gjennom året.

Hydro beskrev manøvreringen som følger:

"Illvatn blir et veldig viktig magasin i Fortunreguleringen, hvor det er store vanntap om våren og utover sommeren. I reguleringen inngår det mange mindre magasiner og en pumpe (Herva) og det er derfor komplisert å lage en egen kjørekurve for Illvatn. Magasinet, som har volum som et 2–3 års magasin, vil i hovedtrekk bli brukt til vinterkjøring, som går fra november og til mars–april, avhengig av snøforhold i fjellet og kjøring fra de andre magasinene. Fra snøsmeltingen starter, normalt i midten av mai, vil vann bli pumpet opp i Illvatn fra lavere-liggende områder, og dermed unngå tap.

Vann fra Harbardsbreen om sommeren vil bli pumpet opp i magasinet og lagret til vinteren.

Hvor stor andel av magasinet som vil bli benyttet fra år til år, er ikke fastlagt ennå. Derfor er det vanskelig å angi vannivået i magasinet til eksakte tider. Men normalt vil det være et høyest vannspeil i september/oktober. Det som imidlertid er helt klart, er at Illvatn vil gi et meget verdifullt bidrag til å balansere hele Fortun-reguleringen, og bli et viktig bidrag til økt produksjon av anleggene."

Vurdering av konsekvensutredningene og kunnskapsgrunnlaget

NVE sendte meldingen på høring 19.02.2009. Konsekvensutredningen (KU) ble utarbeidet fra konsekvensutredningsprogrammet (KU-programmet) som ble fastsatt av NVE 04.08.2009.

I konsekvensutredningens hovedrapport har søker beskrevet konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn, inkludert hydrologi. I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Innkomne merknader og NVEs kommentarer

Kulturminner

Fylkeskommunen og Riksantikvaren, samt grunneier på Bakli, savner en bredere omtale av kulturhistorien i Fortunsdalen gjennom tidene. Fylkeskommunen mener at kraftledningstraseens synlighet fra Ormelid burde ha vært illustrert bedre, med for eksempel en fotomontasje. Både Riksantikvaren og Fylkeskommunen konkluderer likevel med at utredningene er tilstrekkelig for å behandle søknaden. Grunneier på Bakli mener at konsekvensene for Bakli som kulturminne er dårlig belyst, og mener at det er uheldig at konsekvensene for Øyane og Illvatn er presentert som to rapporter.

NVE viser til at omtale av kulturminner i søknaden skal hovedsakelig være knyttet til de konkrete virkningene av den planlagte utbyggingen. Når det gjelder kraftledningstraseen ba NVE om tilleggsopplysninger om den planlagte kraftledningen etter høringsrunden. Etter NVEs mening er temaet med dette tilstrekkelig belyst til at søknaden kan behandles.

Landskap og friluftsliv

Fylkeskommunen og Riksantikvaren mener at det er uheldig at det mangler gode illustrasjoner av hvordan massedeponiet ved Fivlemyr vil ta seg ut.

Sogn og Fjordane Turlag er sterkt uenige i påstanden i konsekvensutredningen om at Fortunsdalen er langt på vei utilgjengelig og lite brukt til friluftsmål. Turlaget vil påpeke at anleggsveien har gjort store deler av dalen svært tilgjengelig, og dalen er ganske mye brukt, med

unntak av de bratteste partiene. Likeledes reagerer de på uttalelsen i KU'en om at elva betyr derfor lite for landskapsbildet i store deler av dalen, med enkelte unntak. Turlaget mener at det er mange unntak, og at elva er viktig for landskapet. Generelt mener de at verdivurderingen av landskapet bør økes fra Middels verdi, til Middels til Stor verdi.

Turlaget mener også at konsekvensene av nedtappingen av Illvatn er undervurdert, særlig om vinteren. De peker på at i denne perioden vil vannet være maksimalt nedtappet. For øvrig mener de at skillet mellom en 22 kV ledning og en 132 kV ledning er undervurdert, og burde ha kommet bedre fram i søknaden.

NVE viser til befaringen som ble gjennomført, med bred deltagelse av bl.a. turlaget, DNT og lokalt kjente. Det ble mange stopp nedover Fortunsdalen, og NVE mener at dalens tilgjengelighet og bruk som friluftsområde ble godt belyst. Videre ble det åpnet for tilleggsuttalelser, for parter som ønsket å komme med kommentarer etter befaringen. Kraftledningstraseen og konsekvensene av dobbeltføring ble også kommentert på befaringen og i tilleggsutredningene etter høringsrunden. Totalt sett mener NVE at konsekvensene for landskap og friluftsliv har kommet godt frem.

Ekspropriasjon

I søknaden tar Hydro sikte på å oppnå minnelige avtaler med grunneiere for nødvendig grunn og rettigheter, men søker om ekspropriasjonstillatelse i tilfelle forhandlinger ikke fører frem. Kommunen mener at spørsmålet om ekspropriasjon er for dårlig utredet i søknaden, og at det ikke går fram hvilke områder som eventuelt berøres.

NVE har bedt om tilleggsopplysninger knyttet til den planlagte nye ledningen. I denne fastslo Hydro at det ikke ville være behov for å søke ekspropriasjon i forbindelse med nettilknytningen. Hydro har senere bekreftet at det ikke vil være behov for ekspropriasjon av andre arealer heller.

Vurdering av kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget bygger på feltundersøkelser og annen, eksisterende vitenskapelig kunnskap om naturmiljøet. NVE mener at konsekvensutredningene for Illvatn pumpekraftverk sammen med eksisterende kunnskap, høringsuttalelser og kommentarer til disse tilfredsstiller kravene i konsekvensutredningsprogrammet og kravene til utredninger i plan- og bygningsloven, samt oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8.

NVE mener at det foreligger tilstrekkelig beslutningsgrunnlag og informasjon om de forventede konsekvensene av Illvatn pumpekraftverk, slik at det kan tas stilling til konsesjons-spørsmålet.

Vurdering av konsesjonssøknaden

Konsesjonsbehandling etter vassdragsreguleringsloven innebærer en konkret vurdering av de fordelene og ulempene et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. Det er kun enkelte konsekvenser av tiltaket det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser, for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter. De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur er såkalte ikke-prissatte konsekvenser, hvor effekten av tiltaket ikke kan tallfestes. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering av om det bør gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er derfor i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. NVE legger til grunn at de utredningene som er gjort, sammen med innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse, gir tilstrekkelige opplysninger om verdier og konsekvenser av en gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere de ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Sammen med vurderinger av aktuelle avbøtende tiltak, legger dette grunnlaget for NVEs anbefaling av om konsesjon bør innvilges eller ikke.

I vår vurdering av søknaden legges det størst vekt på temaene som vi mener er viktige for spørsmålet om det skal gis konsesjon. Etter NVEs mening er de vesentlige temaene i denne saken knyttet til konsekvensene for *landskap og friluftsliv*, og for naturmiljø, spesifikt *villrein*.

Nettkapasiteten spiller også en rolle for vurderingen om det kan gis konsesjon, og er diskutert i egen innstilling.

Andre fagtemaer i søknaden og innspill som ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet vil bli kort oppsummert.

Elektriske anlegg og overføringsledninger

Per i dag går det en 22 kV ledning oppover Fortunsdalen. I det åpne terrenget litt sør for Fivlemyrene er det et ledningskryss, der det går én gren til Fivlemyr kraftverk og én til Nørdstedalseter.

Det nye pumpekraftverket innebærer en ny 132 kV ledning oppover Fortunsdalen til Illvatn. I tillegg vil det være behov for et lokalt 22 kV nett mellom Illvatn kraftstasjon, Fivlemyr kraftverk og Nørdstedalsseter. Det er planlagt å rive deler av den eksisterende 22 kV-ledningen.

Søknaden om ny 132 kV ledning er behandlet i egen innstilling fra NVE (NVE-ref. 201305920-7), og vi viser til denne for en detaljert gjennomgang av saken, samt en diskusjon av nettkapasiteten.

Hydrologi

Overflatehydrologi og forholdet mellom Øyane og Illvatn

Mange av partene som har uttalt seg til søknadene har uttalt seg til både Øyane og Illvatn-prosjektene i samme uttalelse. Begge prosjektene vil ha konsekvenser for vannføringen i Fortunsdalen, og størst konsekvenser dersom begge blir bygget. Imidlertid har de to prosjektene ulik innvirkning på vannføringen i dalen.

Tilsiget gjennom året i Fortunsdalen er preget av en utpreget vårflom, relativt høy sommervannføring, og avtagende vannføring utover høsten. Hele vinterhalvåret er lavvannføringssesong.

Bygging av Illvatn pumpekraftverk vil første og fremst begrense overløpet fra Fivlemyr, som inntreffer ved stor snø- og bresmelting i vår- og sommermånedene, og i nedbørsperioder på høsten. Ifølge søknaden vil antall dager med overløp i et middels vått år gå ned fra 68 til 14 dager. Utbyggingen vil gi lavere vannføring i flomperioder særlig i de øvre delene av dalen. Flomvannføringen også i de nedre delene av Fortunsdalen vil bli noe dempet, men effekten vil bli mindre nedover dalen ettersom restfeltet er betydelig, med flere sidebekker som også drenerer bre- og høyfjellsområder. Nedstrøms Skagen kraftverk, der vannet fra Illvatn møter hovedvassdraget igjen, vil vannføringen gjennom året forskyves. Det er beregnet at det vil bli en 30–50 % reduksjon i vannføring i april og mai, og tilsvarende økning sen-høst og vinter. Sommer og høst forventes lite endring fra i dag.

Utbygging av Øyane kraftverk vil medføre en kraftig reduksjon av vannføringen på en kortere strekning, forbi Spitarfossen, gjennom Bakligjelet og ned til utløpet nedenfor Øyane. Effekten av restfeltet her er mindre, fordi det er mindre (omtrent halvparten av restfeltet fra Fivlemyr til Øyane), og sidebekkene på denne strekningen drenerer ikke brefelt eller større snøfonner.

Bygging av Illvatn pumpekraftverk vil ikke ha innvirkning på elvestrekningen oppstrøms Fivlemyr kraftverk. Illvasselvi er i dag tørrlagt fram til samløpet med Nørdstedøla grunnet den eksisterende utbyggingen. Konsekvensene av Illvatn kraftverk i denne delen av vassdraget er først og fremst økt reguleringssone i Illvatn og endret tappemønster, i tillegg til større svingninger i Fivlemyrmagasinet enn i dag.

Minstevannføring

Det er ikke pålagt minstevannføring ut fra Fivlemyrmagasinet i dag, og det er heller ikke søkt om å slippe minstevannføring i forbindelse med byggingen av Illvatn kraftverk. Temaet er diskutert nærmere under «Landskap og friluftsliv».

Magasinivolum og driftsvannføring

Fivlemyr er et grunt magasin med liten kapasitet, og fylles i dag raskt opp i snøsmeltesesongen om våren. Etter planen skal det pumpes vann fra Fivlemyr til Illvatn, primært ved relativt høy vannstand og tilpasset tilsiget til Fivlemyr. I perioder der det forventes stort tilsig vil det pumpes

mer og vannstanden reduseres for å unngå overløp. Det forventes både større fluktuasjon i Fivlemyr enn i dag, og periodevis lavere vannstand om sommeren enn i dag.

Illvatnmagasinet er planlagt kraftig utvidet, som et rent senkningsmagasin. For å utnytte kapasiteten i Illvatn maksimalt må magasinet være nedtappet på slutten av vintersesongen, før snøsmeltingen begynner. Når smeltesesongen begynner vil tilsiget øke raskt, både fra det oppumpede volumet og fra lokalt tilsig. Tilsiget vil avta noe utover sommeren. Den høyeste vannstanden vil ventelig inntreffe om høsten, slik at magasinet i Illvatn kan utnyttes til kraftproduksjon om vinteren. Sommervannstanden er ytterligere diskutert under tema «Landskap og friluftsliv».

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Tiltaket forventes å ha liten effekt på vanntemperaturen i Fortunselva.

På grunn av økt gjennomstrømning og flere innløpspunkter vil isen på Fivlemyrmagasinet bli mer usikker enn i dag, og senking av vannstanden på senvinteren vil gi oppsprukket is langs land. Imidlertid vil ikke tiltaket påvirke regulerings høyden i Fivlemyr, slik at effekten av endringen er begrenset.

Magasinet i Illvatn skal senkes ytterligere 47 m i forhold til i dag, noe som vil føre til mye oppsprukket is over bratte og ujevne områder. Ifølge søknaden forventes det ikke usikker is ved inntaket, unntatt ved islegging og om våren. Problemene som dette kan forårsake er diskutert nærmere under tema «Landskap og friluftsliv».

Grunnvann

Temaet er ikke tatt opp i konsekvensutredningen eller i høringsrunden. NVE anser temaet å ikke være relevant for denne utbyggingen.

Erosjon og sedimenttransport

Konsekvensutredningen konkluderer med at den økte senkingen ikke vil ha noen effekt på erosjon, siden Illvatn for det meste er omgitt av bart fjell. Redusert overløp vil begrense flommene i Fortunselva, og bidra til å redusere transport av opplagret bremateriale.

Flere av partene nevner masseoppbygging i elveleiet som et problem i vassdraget idag. Etter NVEs mening er dette et problem som eksisterer uavhengig av en eventuell utbygging av Illvatn. Vi viser til den påbegynte tiltaksplanen for å bedre forholdene i vassdrag også i forbindelse med flom, og til den kommende fornyelsessøknaden for Fortun-Grandfastareguleringene.

Flom og skred

Siden formålet med tiltaket er å fange opp vann som ellers ville ha gått som flomoverløp fra Fivlemyrdammen, forventes tiltaket å dempe flomvannføringen, særlig i de øvre delene av dalen. I de nedre delene vil effekten avta noe grunnet det store restfeltet.

Landskap og friluftsliv

For denne utbyggingen er det naturlig å diskutere landskap og friluftsliv under samme punkt, da friluftslivet i området er sterkt koblet til opplevelsen av landskapet. Tiltaket vil utnytte eksisterende inngrep og vil ikke berøre INON.

I konsekvensutredningen er både området rundt Illvatn og områdene Fortun–Nørdstedalen gitt middels verdi. Verdisettingen for friluftsliv er satt til middels til stor verdi for områdene Illvatn og Fivlemyr, og middels verdi for Fortundalen, som er nevnt som utilgjengelig og lite brukt.

Utbyggingsområdet ligger tett opp til Breheimen nasjonalpark, som er et mye brukt friluftsområde både sommer og vinter. Grensene til nasjonalparken er trukket rundt de eksisterende utbyggingene i Fortunsdalen, Nørdstedalen og Illvatn. Særlig Illvatn, som ligger høyt i fjellet, med lite inngrep per i dag, og omringet av nasjonalpark, oppleves som en naturlig del av nasjonalparken.

Etter NVEs mening er «middels verdi» en minimumsvurdering for dette området. NVE mener at området har unike trekk, særlig Fortundalen som utgjør en viktig og opplevelserik korridor inn

til et større område med urørt nasjonalpark. Høringsrunden viste også at det var betydelig uenighet med verdivurderingene i konsekvensutredningen.

De mest vesentlige konfliktene mellom prosjektet og temaene landskap og friluftsliv er den økte reguleringen av Illvatn, og den nye luftledningen. Behov for minstevannføring fra Fivlemyrdammen er også tatt opp av en del høringsparter.

Økt regulering av Illvatn

Konsekvensutredningen konkluderte med at tiltaket ville ha lite til middels negativ konsekvens for landskapet rundt Illvatn. For friluftsliv ville anleggsfasen være middels negativ, og driftsfasen liten-middels negativ.

Det er planlagt å øke reguleringshøyden i Illvatn fra 15 til 62 m. Magasinet vil være et rent senkningsmagasin, som idag. Formålet med det økte magasinet er først og fremst å ta imot vann som ellers ville gått i overløp fra Fivlemyrdammen i vår- og sommermånedene, og lagre det til bruk om vinteren. Etter planen vil Illvatn være nedtappet i mars–april, og maksimalt fylt opp i september–oktober. Graden av nedtapping vil kunne variere fra år til år.

Turstien som går langs østsiden av Illvatn vil ikke bli fysisk berørt av den økte reguleringen, siden det nye magasinet er et rent senkningsmagasin. Turlaget har uttrykt en viss bekymring for erosjon. Turstien ligger for det meste et lite stykke unna vannkanten og går mye i grov steinur. NVE mener det er lite sannsynlig at den vil skades av ytterligere senking dersom terrenget er stabilt i dag. Om erosjonsproblemer skulle oppstå i fremtiden kan det i så fall være aktuelt å pålegge utbygger å utbedre skadene eller merke alternativ rute.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Sogn og Fjordane turlag yrtrer begge et ønske om at det skal settes vilkår om sommervannstand, av hensyn til turgåere. Turlaget krever at magasinet ikke holdes lavere enn 0,5 m under HRV fra 1. juli til 15. september, mens fylkesmannen ber om 1 m under HRV. Hydro avviser kravene, og mener at krav om magasinifylling så tidlig i sommersesongen vil gjøre det umulig å utnytte magasinet som tenkt.

Dersom det gis konsesjon mener NVE at det er aktuelt å vurdere krav om magasinifylling om sommeren. Magasinet ligger midt i et høyfjellsterreng med lite inngrep for øvrig, og et kraftig nedtappet magasin vil være svært skjemmende. Samtidig vil magasinet være lite verdt om det legges så kraftige begrensninger at det ikke kan tappes ned om vinteren. Om det gis konsesjon til en vesentlig større regulering enn i dag er det urimelig å forvente at det ikke vil ha synlige konsekvenser deler av året.

NVE mener at det lar seg gjøre å ta et visst hensyn til friluftsliv om sommeren uten å begrense mulighetene til å magasinere vann i for stor grad. Den viktigste oppfyllingsperioden for magasinet er i snøsmeltesesongen om våren, en periode da det er dårlige forhold for skiturer og svært lite ferdsel i høyfjellet. Ifølge tall fra DNT er høysesongen for fotturer sent på sommeren i dette området, fra ca. 15. juli til 15. august. NVEs beregninger viser at magasinet vil være i ferd med å fylles opp når den mest populære sommersesongen starter, men at det faktiske nivået vil avhenge av den forrige vinterens nedtapping. Det planlagte magasinet i Illvatn er relativt stort, og kan magasinere vann for mer enn et år.

Eventuelle fyllingsbestemmelser vil være egnet til å sikre et visst nivå på vannstanden, men bør ikke pålegges for tidlig i sesongen hvis magasinet skal fungere etter hensikten. En god løsning kan være at oppfylling av Illvatn får førsteprioritet om våren. Nærmere diskusjon er gitt i «Merknader til vilkår».

Vinterstid går det per i dag en ski-trasé over sørenden av Illvatn, en del av ruta mellom den betjente hytta Sota Sæter og DNT's selvbetjente hytte Trulsbu. Denne traseen kvistes i påsken. Den økte reguleringen i Illvatn vil medføre at denne skiløypa med stor sannsynlighet ikke vil kunne brukes på senvinteren. Ifølge DNT har Trulsbu per i dag om lag 70 overnattinger i påsken. NVE kjenner ikke til hvor mange av disse som kommer fra Sota Sæter og hvor mange som ankommer fra Nørdestedalseter eller Bøverdalen.

Hydro mener at det finnes alternative ruter som kan kvistes, mens DNTs kvisteansvarlige mener at dagens trasé er den eneste aktuelle. Det er også noe usikkerhet rundt hvordan forholdene kommer til å være når magasinet tappes ned, da det er kjent at det er grunne partier i sørenden av vannet.

Etter NVEs mening er det vanskelig å si sikkert om det vil være mulig å krysse Illvatn på ski senvinters og i påsken om det gis konsesjon. Det er mulig at dagens trasé kan forskyves til vannets sørende der det allerede er grunne områder, men dette må vurderes ute i terrenget når vannet er nedtappet. Om det er for bratt eller utsatt vil denne løypa ikke kunne kvistes for utfart i påsken lenger. Det er lite aktuelt med en alternativ løype som unngår Illvatn fullstendig, da denne vil være betydelig lengre og/eller ha stor høydeforskjell.

Om det gis konsesjon vil et mulig avbøtende tiltak være å bruke massene som tas ut av tunnelen til å fylle opp partier ved Illvatns sørende, slik at det fortsatt er mulig å legge skiløype her. Det er planlagt et påhugg ikke langt unna, i vannets sørende. Kraftverksinntaket er planlagt et stykke lenger nord, og vil ikke bli berørt av en eventuell oppfylling i sør. En slik oppfylling må i så fall vurderes nøye i detaljplanfasen.

Redusert vannføring i Fortunsdalen og eventuell minstevannføring

Utbyggingen av Illvatn er ment for å utnytte flomvann som ellers ville gått tapt for kraftproduksjon, og en utbygging vil dermed gi mindre vannføring i Fortunselva i flomperioder. Denne minskede vannføringen vil bli mest merkbar i elvas øvre deler. Søknaden om Illvatn pumpekraftverk inneholder ikke forslag om minstevannføring.

I ”Regional plan med tema knytt til vasskraftutbygging”, vedtatt av fylkestinget 11.12.2012 er fire fosser eller stryk gitt status som viktige landskapselementer i Fortunsdalen. Av disse fire er to i hovedelva – Fossabakkane, like sør for Nørdstedalsseter, og Spitarfossen, like nord for Bakligjelet, og to er sidebekker mellom Fossabakkane og Spitarfossen. Av de to fossene i hovedelva er Fossabakkane nærmest Fivlemyr, og den reduserte vannføringen vil være mest merkbar her.

Flere parter, deriblant kommunen, har krevd minstevannføring fra Fivlemyrdammen som et vilkår for å akseptere utbygging. Per i dag er Fivlemyrmagasinet regulert ved en reguleringskonsesjon gitt i 1957, som løper ut i 2017. I denne er det ikke satt vilkår om minstevannføring fra Fivlemyr, og det er ikke anledning til å endre disse vilkårene før denne konsesjonen eventuelt fornyes.

Imidlertid er hensikten med å bygge Illvatn pumpekraftverk å utnytte et flomoverløp som går i vassdraget per i dag. Bygging av Illvatn kraftverk vil derfor ha nye, negative konsekvenser for strekningen like nedstrøms dammen, ved at også periodene med flomoverløp reduseres. Etter NVEs mening er det hjemmel for å pålegge minstevannføring fra Fivlemyr i forbindelse med en eventuell konsesjon for Illvatn pumpekraftverk. Imidlertid må en slik minstevannføring være begrenset og ment å avbøte ulempene ved den nye utbyggingen, og ikke som et avbøtende tiltak for konsekvensene av hele den tidligere reguleringen.

En eventuell minstevannføring fra dammen vil være synlig fra veien til Fivlemyr, som også brukes som adkomst til turstien videre vestover forbi Gravdalsmagasinet. Minstevannføringen vil være lite synlig fra Nørdstedalsseter, som ligger til side for hovedelveleiet. En begrenset minstevannføring vil ha relativt liten betydning for vannføringen lenger nede i Fortunsdalen, siden det uregulerte feltet er såpass stort med mange sidebekker.

Minstevannføring som et avbøtende tiltak av hensyn til turisme og friluftsliv vil være mest aktuelt i høysesongen. Starten av høysesongen for turisme i fjellet sammenfaller med en periode der det normalt vil være noe overløp fra Fivlemyr. Imidlertid er dette samtidig en periode der oppfyllingen av Illvatn er i full gang, og å pålegge en minstevannføring i denne perioden vil sinke denne prosessen. Etter NVEs mening vil minstevannføring kun ha en begrenset lokal verdi, mens oppfyllingen av Illvatn har stor verdi for friluftsjakter. Etter en samlet vurdering mener NVE at oppfylling av Illvatn tidlig i sesongen bør prioriteres framfor slipp av minstevannføring på en kort strekning. Temaet kan være aktuelt å vurdere i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Fivlemyr.

Massedeponi, påhogg og anleggsperioden

Den omsøkte løsningen for tunnel er to påhogg, ett ved Fivlemyr og ett i sørenden av Illvatn, og massedeponi både ved Fivlemyr og under HRV i Illvatn. Inngrepene ved Fivlemyr vurderes i

konsekvensutredningen å ha liten negativ konsekvens for landskap. Som avbøtende tiltak nevnes god terrengtilpassning med naturlig formgivning og revegetering.

Det har kommet innspill fra Sogn og Fjordane turlag om kun å ha ett påhogg og ett massedeponi, ved Fivlemyr, for å begrense antall områder med inngrep. Illvatn ligger et godt stykke unna Fivlemyr, og turlaget ønsket ikke å møte et nytt anleggsområde oppe på fjellet etter flere timers gange.

Etter NVEs mening bør tunnelen drives med to påhogg, og massedeponi etableres både ved Illvatn og Fivlemyr. Illvatn ligger på nesten 1400 m høyde, og sommersesongen er svært kort i utgangspunktet. Med kun ett påhogg vil den totale anleggsperioden bli betydelig lengre, og det vil ta lang tid før prosjektet er fullført og anlegget ryddet opp i. NVE vurderer det som viktig å prioritere effektiv fremdrift om det først skal bygges, slik at anleggsperioden, med sine ulemper, blir så kort som mulig.

Kun ett massedeponi ved Fivlemyr vil også bli unødig stort, etter NVEs vurdering. Som nevnt anser vi det som positivt om massene fra det øvre påhogget kan brukes til å sikre en farbar trasé for skiløpere om vinteren.

NVE legger vekt på at det tas hensyn til terrenget og landskapsformene når massedeponiene utformes. Massedeponiet som er planlagt ved Fivlemyr legges i et område som allerede er preget av en del menneskelige inngrep. Her er det naturlig å bruke massene langs den eksisterende veien, og nær kraftstasjonen. Ved Illvatn er terrenget villere og mer uberørt, og her må det legges vekt på å oppnå et mer naturlig resultat. NVE vil anbefale at massene fra dette påhogget legges under HRV i Illvatn.

Konklusjon landskap og friluftsliv

Etter NVEs mening har landskap og friluftsliv i dette området såpass høy verdi at konsekvensene er avgjørende for om det kan gis konsesjon. De fleste av ulempene er dog begrenset, og lar seg dempe ved avbøtende tiltak.

Naturmiljø og naturens mangfold

Undertemaet «geofaglige forhold» er ikke beskrevet i konsekvensutredningen, og heller ikke kommentert av høringspartene. NVE anser temaet å ikke være relevant for denne utbyggingen.

Naturtyper, vegetasjon og flora

Ifølge konsekvensutredningen er det ikke områder eller funn av større verdi i de øvre delene av vassdraget, der påvirkningen av utbyggingen vil bli størst.

I de nedre delene av vassdraget vil påvirkningen være mindre, og begrense seg til redusert flomvannføring. Bakligjelet er en svært dyp bekkeløft med potensiale for funn av sjeldne arter. Gjelet er så godt som utilgjengelig, og det er ikke observert sjeldne arter hittil. Bekkeløften er gitt middels verdi i konsekvensutredningen, men på grunn av liten påvirkning er konsekvensene av tiltaket satt til liten negativ. Høringspartene har heller ikke lagt avgjørende vekt på dette temaet når det gjelder Illvatnprosjektet. NVE anser det som lite sannsynlig at den reduserte flomvannføringen vil ha vesentlig betydning såpass langt ned i vassdraget, grunnet det store restfeltet.

Pattedyr

Villrein

Ifølge søknaden ligger området rundt Illvatn og Fivlemyr i utkanten av et villreinområde med en stamme på 2000–2500 dyr, og er kategorisert som sommerbeite. Både området sør for Illvatn og området rundt sørsiden av Middalsnosi er merket av som trekkområder, mellom østre og vestre del av Breheimen. Ifølge Ottadalen Villreinnemnd er særlig sørenden av Middalsnosi et viktig transittområde mellom øst og vest der det er viktig å ikke påvirke reinens bevegelser.

Området beskrives som noe perifert i forhold til kjerneområdene, og verdisettes i konsekvensutredningen til middels stor verdi. Konsekvensene av tiltaket for rein er satt til liten til middels

negativ. Det arbeides med å øke stammen, som per i dag er relativt liten. Sommer 2010 hadde en flokk tilhold i Middalen, som grenser til utbyggingsområdet.

Vei

Ottadalens villreinnemnd og Fjellstyret i Luster kommune fremhever de nye kraftledningene og forlengelsen av veien som de største utfordringene for villrein. Villrein er kjent for å være var for nye inngrep, og unngår områder med menneskelig ferdsel. Dette er også årsaken til at en tursti i området som tidligere krysset en kjent trekkvei nå er nedlagt, og merkingen fjernet.

Begge partene har bedt om at veien som er planlagt fra Fivlemyr fram til påhogget skal stenges for allmenn ferdsel, ved å låses med bom. Det har ikke kommet motforestillinger mot dette, og NVE anser dette som et enkelt og godt avbøtende tiltak for å hindre at villrein forstyrres unødig av økt ferdsel.

Veien som går opp til Fivlemyr per i dag holdes åpen for allmenn ferdsel etter vilkår satt i den eksisterende reguleringskonsesjonen. Det er dermed ikke aktuelt å stenge veien nede ved Nørdstedalseter/Fivlemyrkrysset uten å endre vilkårene for Fortun-Grandfastakonsesjonen.

Magasin

Det er også uttrykt bekymring for at den økte reguleringen av Illvatn kan øke faren vinterstid for at villrein faller i sprekker i reguleringssonen. Det vises til at det er funnet omkommet rein i reguleringssonen på større reguleringsmagasiner tidligere. NVE mener at dette er en fare som ikke kan avvises, men at det finnes momenter i terrenget i områder som utgjør større fare for rein i utgangspunktet, som bratte skrenter, overhengende snøskavler og fare for snøskred. Eventuelle tiltak for å skjerme rein fra denne faren, som gjerder eller lignende, vil hindre reinens bruk av området også sommerstid, og vil være i strid med ønsket om å la området fremstå som så lite berørt som mulig.

Massedeponi, påhogg og anleggsperioden

Den store aktiviteten i anleggsperioden er nevnt som en spesiell utfordring for villrein. Som nevnt under tema "Landskap og friluftsliv" mener NVE at det er en fordel om anleggsperioden gjøres så kort og effektiv som mulig, også av hensyn til villrein. Området er viktigst som beite- og transittområde på sikt, og NVE anser det ikke som en vesentlig ulempe om rein skyr området i perioden som anleggsvirksomheten varer. Jo raskere aktiviteten avsluttes, jo raskere vil området være attraktivt for villrein.

Jerv

Jerv, som er en rødlisteart med status sterkt truet (EN), streifer i de høyereliggende delene av området. Konsekvensutredningen antar at anleggsfasen kan ha en viss betydning for jerv, men at negative konsekvenser er lite sannsynlig på sikt. De øvre delene av utbyggingsområdet grenser til store områder med liten ferdsel og få inngrep, og NVE anser utbyggingen å være uproblematisk for jervbestanden.

Fugl

Kongeørn

Ifølge konsekvensutredningen hekker kongeørn i dalføret. Kongeørn var kategorisert som en rødlistet art (NT) når søknaden ble utarbeidet og er derfor verdisatt til stor verdi, men arten er siden tatt ut av rødlista. Anleggsperioden forventes å være forstyrrende for kongeørn, særlig om den ikke har alternativ reirplass utenom dalføret, men en utbygging forventes ikke å ha konsekvenser på sikt. Gitt at kongeørn ikke lenger anses som truet vurderer NVE dette ikke å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Fisk og ferskvannsbiologi

Det er ikke forventet at utbyggingen vil ha særlig betydning for fisk i Illvatn eller Fivlemyr, hvor det er avhengig av fiskeutsetting om det ønskes fisk her. Ifølge konsekvensutredningen er Illvatn naturlig fisketomt, og forholdene er dårlige for fisk i Fivlemyrmagasinet grunnet regulering og mye breavrenning.

Den planlagte utbyggingen vil føre til noe redusert vannføring i Fortunselva, ved at flomtoppene blir redusert. Ifølge konsekvensutredningen vil permanente leveområder for fisk eller bunndyr ikke falle bort som en følge av utbyggingen, men redusert flom kan påvirke vandringen for anadrom fisk. Laks og sjøaure kan vandre ca. 8,5 km oppstrøms Skagen kraftverk, der vannet som holdes igjen i Illvatnmagasinet møter hovedelva igjen.

Flere av partene trekker fram Fortunselvas verdi som fiskeelv, og er opptatt av å ivareta dette. Hydro viser til arbeidet som er gjort med å sette ut rogn på gunstige strekninger, og tiltaksplanen som er igangsatt nylig.

Etter NVEs mening er det liten grunn til å tro at utbyggingen av Illvatn vil ha vesentlig konsekvenser for fisk, heller ikke anadrom fisk. Forholdene for fisk er først og fremst styrt av den eksisterende reguleringen i vassdraget, og ikke av om flomperiodene blir dempet. Når det gjelder tiltak for å forbedre fisket i vassdraget viser vi til tiltaksplanen for vassdraget, samt den kommende fornyelsessøknaden for Fortun-Grandfastautbyggingene.

Konklusjon natur og naturmiljø

Etter NVEs mening kan hensynet til natur og naturmiljø ivaretas ved justeringene og de avbøtende tiltak nevnt over. Konfliktene er relativt små, og ikke til hinder for at det kan gis konsesjon.

Kulturmiljø og kulturminner

Konsekvensutredningen viser til at det er registrert noen automatisk fredete kulturminner i nærheten av Fivlemyrane, og at det er et visst potensial for flere kulturminner av denne typen, særlig knyttet til ferdsel. Utbygger bekrefter i søknaden at tiltakene som massedeponi og lignende vil utføres slik at de ikke berører de registrerte kulturminnene ved Fivlemyr.

Nyere tids kulturminner er først og fremst gårder og støler i nedre del av vassdraget. Flere av høringspartene har trukket fram hyllegården Ormelid, som er et kulturminne fra nyere tid med særlig høy verdi. Grunneier på gården Bakli har også fremhevet Bakli som et viktig kulturminne. Den nye kraftlinja vil kunne være synlig fra begge disse gårdene. Det er også trukket fram opplevelsen av å høre elva bruse i dalbunnen, som ikke vil være den samme etter en utbygging.

Etter NVEs mening er reduksjonen i vannføringen først og fremt en ulempe knyttet til Øyane-prosjektet. Byggingen av Illvatn vil medføre en ny 132 kV ledning, som vil være synlig fra disse gårdene. Imidlertid vil ledningen gå i samme trasé som dagens 22 kV ledning, som for det meste er i skogkledd terreng. NVE mener at oppgraderingen av ledningen ikke vil være en vesentlig ulempe for disse kulturminnene, slik at dette ikke er av betydning for konsesjonsspørsmålet.

Vannkvalitet, vannforsyning og forurensning

Utbyggingen forventes ikke å ha konsekvenser for dette temaet utover det som må påregnes for en slik utbygging. Temaet er heller ikke tatt spesielt opp av høringsparter.

Naturressurser

Jord- og skogbruk

I den grad jord- og skogbruk er nevnt i høringsuttalelsene er det i forbindelse med flomproblemer i nedre dal av Fortunsdalen. Utbygging av Illvatn er ment å fange opp flomvann som ellers ville ha gått i overløp over Fivlemyrdammen, og vil slik sett ha en flomdempende effekt.

Masseoppbygging i elveleiet er nevnt som et problem i forbindelse med jord- og skogbruk. Vi viser til våre kommentarer under «Erosjon og sedimenttransport».

Samfunn

Ifølge konsekvensutredningen vil utbyggingen ha positive samfunnskonsekvenser, særlig økonomiske. Utbyggingen vil opprettholde kommunens skatteinntekter fra vannkraftproduksjon, og vil gi økte inntekter fra konsesjonsavgifter og konsesjonskraft til Luster kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune. Høringspartene har ikke lagt særlig vekt på dette punktet.

NVE legger spesiell vekt på at det forventes en årlig middelproduksjon på om lag 113 GWh som vil være regulerbar vinterkraft, og spesielt verdifullt. Opprustnings- og utvidelsesprosjekter som gir mer kraft med få nye inngrep regner NVE som spesielt gunstige.

Samlet belastning og forholdet til Øyane kraftverk

Illvatnområdet

Etter at anleggsperioden er over vil den samlede belastningen ved Illvatn begrense seg til det nye senkningsmagasinet, og konsekvensene det får for friluftsliv, estetikk og eventuelt villrein. Det vil ikke være andre synlige inngrep i området.

Fivlemyrområdet og Fortunsdalen generelt

Den samlede belastningen av det nye kraftverket og den nye kraftledningen er først og fremst et tema i Fivlemyrområdet, der det i dag er vei, dam, kraftstasjon og fremtredende kraftledninger, og der det er søkt om forlenget vei og ny kraftledning. I tillegg ligger Nørdstedalseter turisthytte her, med adkomstvei. Den samlede belastningen av disse inngrepene er spesielt relevante for temaene landskap og villrein. Som nevnt under disse temaene mener NVE at det er fornuftig å vurdere avbøtende tiltak dersom Illvatn kraftverk bygges, for å dempe tilleggsbelastningen som utbyggingen vil være. Samtidig er det slik at mange av inngrepene har vært i området i lang tid, og har et mer naturlig preg nå etter mange års gjengroing. NVE anser den samlede belastningen av dette tiltaket på villreinstammen til å være liten, særlig utenom anleggsperioden.

Flere parter har trukket fram Fortunsdalen som en landskapsmessig helhet når det gjelder utbygging av Øyane kraftverk, men i liten grad når det gjelder Illvatn kraftverk. Dette skyldes nok at Fortunsdalen med Øyane, og Illvatn-Fivlemyrområdet oppleves som to adskilte landskapsrom.

Forholdet til Øyane kraftverk

Som nevnt innledningsvis vil Illvatn og Øyane kraftverk begge berøre hydrologien i Fortunsdalen, men på forskjellige måter. Illvatn pumpekraftverk vil gi redusert vannføring i hovedelva, hovedsakelig i flomperioder. Øyane kraftverk vil gi kraftig redusert vannføring store deler av året forbi Spitarfossen og gjennom Bakligjelet. Den samlede belastningen på hydrologien i Fortunselva av å bygge både Øyane og Illvatn kraftverk vil være vesentlig større enn om bare ett av prosjektene realiseres. Dette er særlig problematisk når det gjelder de usikre konsekvensene av redusert vannføring gjennom Bakligjelet.

De fysiske inngrepene i forbindelse med Illvatn kraftverk vil først og fremst være synlige i et område der det allerede er mange inngrep fra eksisterende utbygging. De fysiske inngrepene i forbindelse med Øyane kraftverk vil være nye, og vil ligge i et av de mest attraktive områdene langs elva. Produksjonen i Øyane og i Illvatn kraftverk er sammenlignbare, men vil i Illvatn være regulerbar vinterproduksjon, og i Øyane være uregulerbar sommerproduksjon.

Etter en samlet vurdering av de to prosjektene mener NVE at Illvatn fremstår som et vesentlig mer skånsomt og samfunnsnyttig prosjekt enn Øyane kraftverk. Vi viser til vår innstilling om Øyane kraftverk for nærmere vurderinger av denne.

Oppsummering av NVEs vurderinger

NVE har vurdert fordeler og ulemper ved Illvatn pumpekraftverk. I vår samlede vurdering legger vi særlig vekt på at produksjonen vil være regulerbar vinterkraft. Regulerbar kraft har høy verdi for samfunnet, og gir økt fleksibilitet og god ressursutnyttelse. Videre er tiltaket et opprustnings- og utvidelsesprosjekt som vil utnytte eksisterende anlegg. Med dette kan man oppnå relativt høy kraftproduksjon med relativt små inngrep.

Kraftstasjon og vannveier skal legges i fjell og vil ikke medføre visuelle eller arealmessige konsekvenser. De synlige inngrepene vil hovedsakelig være ny 132 kV ledning, økt regulering i Illvatn, og en kort ny vei. De fleste av høringspartene er positive til utbyggingen på visse vilkår. Det er bedt om at den nye veien stenges med bom av hensyn til villrein. NVE mener dette er en god løsning.

Illvatn pumpekraftverk vil medføre en årlig produksjon på ca. 113 GWh. Dette tilsvarer strømforbruket til ca. 5750 husstander. NVE la i 2013 til rette for 1,03 TWh med ny vannkraft gjennom konsesjonsbehandlingen. Hvert enkelt prosjekt alene er ikke avgjørende. Samlet utgjør de en betydelig produksjonsmengde og er med på å innfri landets forpliktelser til ny, fornybar kraftproduksjon som følger av fornybardirektivet og ordningen med elsertifikater.

Den økte reguleringen av Illvatn vil ha negative konsekvenser for landskap og friluftsliv på senvinteren og tidlig sommer. NVE anser nedtappingen om vinteren som en nødvendig følge av denne utbyggingen, som vanskelig kan avbøtes uten at hensikten med utbyggingen faller bort eller reduseres kraftig. Det er aktuelt å legge masser i sørenden av Illvatn, men det er foreløpig usikkert om dette vil være tilstrekkelig til at kryssing på ski er mulig. Dette må vurderes i detaljplanfasen.

Det er mest friluftaktivitet i området i sommersesongen. NVE mener at oppfylling om sommeren må prioriteres i en eventuell konsesjon, slik at vannstanden er høy så tidlig som mulig i sommerhalvåret.

Flere parter har bedt om minstevannføring fra Fivlemyr. Det eksisterende overløpet fra Fivlemyr i flomperioder vil bli redusert eller falle bort. NVE mener at det en eventuell minstevannføring vil være mest aktuell i høysesongen for sommerturisme, men etter NVEs mening bør oppfylling av Illvatn prioriteres i denne perioden. Det er ikke forventet at tiltaket vil ha betydelige konsekvenser for fisk eller annen ferskvannsbiologi.

I anleggsfasen kan det oppstå midlertidige forstyrrelser spesielt for fugl, vilt og mennesker. NVE legger derfor vekt på at det må settes krav og begrensninger til anleggsarbeidet i en detaljplan.

Vår vurdering legger til grunn avbøtende tiltak og vedlagte forslag til vilkår og manøvreringsreglement.

Vurdering av tiltaket opp mot andre relevante lover og forskrifter

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen. Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Formålet med loven skal også gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, samisk kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I vår vurdering av søknaden om bygging av Illvatn kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Det omsøkte tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til den samfunnsmessige gevinsten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies (jf. naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12). Vi viser til våre vurderinger av konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn, der dette inngår.

Vår vurdering av tiltaket opp mot de aktuelle paragrafene i naturmangfoldloven:

Kunnskapsgrunnlaget, § 8

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestands-situasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til

kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av og et supplement til forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. I forbindelse med søknaden om bygging av Illvatn kraftverk er det gjennomført en konsekvensutredning i henhold til plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger. Det foreligger fagutredning på miljø- og naturressurser der kartlegging av utvalgte naturtyper og prioriterte arter innenfor influensområdet inngår. Kvaliteten på datagrunnlaget er i denne fagutredningen vurdert til å være god. NVE mener at de utredningene som er gjennomført sammen med eksisterende kunnskap og uttalelser i saken oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8.

Føre-var-prinsippet, § 9

Bestemmelsen skal sees i sammenheng med vurderingen av kunnskapsgrunnlaget, som er omtalt ovenfor. For at bestemmelsen skal komme til anvendelse er det en forutsetning at det foreligger en reell risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, men det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt for at en skade vil oppstå. NVE kan ikke se at nevnte forutsetning ligger til grunn i denne saken.

Økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep som kan påvirke økosystemet. Samlet belastning på økosystemet knyttet til Illvatn pumpekraftverk er redegjort for tidligere under punktet om Samlet belastning.

Kostnadsdekning, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, §§ 11 og 12

Tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Plan- og bygningsloven

"Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker" gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes. Kraftledninger som får anleggskonsesjon etter energiloven er derimot unntatt både byggesaks- og planbestemmelsene i plan- og bygningsloven og kan bygges uavhengig av gjeldende arealplaner.

Forurensningsloven

Etter NVEs syn er det ingen spesiell grunn til at tiltaket trenger tillatelse etter forurensningsloven i driftsfasen. Ved en eventuell utbygging må fylkesmannen kontaktes angående utslippstillatelse for anleggsperioden. Det må framlegges en plan for håndtering av forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

Fylkeskommunen og Bergens Sjøfartsmuseum har befart området og anser undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 for å være oppfylt. Dersom det under bygging avdekkes automatisk fredete kulturminner, må anleggsarbeider som kan berøre kulturminnene stanses og det må sendes melding til fylkeskommunen med et samme, jf. kulturminneloven § 8.

Vannforskriften

Formålet med vannforskriften er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Det skal utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer med sikte på å oppfylle miljømålene, og sørge for at det fremskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet.

Vassdraget som planlegges utbygd inngår i Forvaltningsplan for Vannregion Sogn og Fjordane 2016–2021 og tilhører vannområde Indre Sogn. Planprogrammet er ferdigstilt og skisserer arbeidet og planprosessen fram mot godkjent forvaltningsplan for vannregionen i 2015.

I vurderingen av om konsesjon bør gis etter vassdragsreguleringsloven § 8 har NVE vurdert kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltakene. Det er foreslått konsesjonsvilkår som vi mener er egnet for å avbøte negative konsekvenser.

NVE mener at samfunnsnyten ved Illvatn er betydelig større enn skadene og ulempene utbyggingen kan medføre. Videre vurderer vi at hensikten med inngrepet, i form av ny, fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

NVEs anbefaling

Vassdragsreguleringsloven og vannressursloven

Som pumpekraftverk skal Illvatn vurderes etter kravene i både vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, og ikke kun vannressursloven som opprinnelig omsøkt. NVE legger i sin samlede vurdering særlig vekt på at en utbygging av Illvatn pumpekraftverk vil gi en årlig middelproduksjon på om lag 113 GWh, noe som tilsvarer strømforbruket til 5 750 gjennomsnittlige, norske husstander. I tillegg legger NVE vekt på at utbyggingen vil forbedre utnyttelsen av eksisterende reguleringsanlegg.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, mener NVE at fordelene og nytten ved bygging av Illvatn pumpekraftverk og ytterligere regulering av Illvatn vil være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vi mener dermed at kravet § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt. Vår vurdering legger til grunn våre forslag til vilkår og forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

NVE anbefaler Olje- og energidepartementet å gi Hydro Aluminium AS tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 og vannressursloven § 8 til bygging og drift av Illvatn pumpekraftverk, og tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 til ytterligere regulering av Illvatn. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Energiloven og energilovforskriften

Det er søkt om tillatelse etter energiloven til bygging og drift av de nødvendige elektriske anlegg i tilknytning til Illvatn pumpekraftverk med tilhørende kraftledninger. I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging og drift av kraftverket. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE viser til egen innstilling for nærmere vurderinger av ledningsanlegget. Ved en eventuell konsesjon til kraftverket, anbefaler NVE at det gis konsesjon til nettilknytning som omsøkt. Forslag til anleggskonsesjon er gitt i vedlegg.

Industriksesjonsloven

I 2007 fikk Hydro fornyet ervervskonsesjon for fallrettigheter i Fortun-Grandfastavassdragene.

Oreigningslova

Søker har i løpet av saksbehandlingen bekreftet at de likevel ikke vil ha behov for ekspropriasjon etter oreigningslova.

Merknader til vilkår

Post 1 (Konsesjonstid og revisjon)

Hydro fikk 10. august 2007 tillatelse til fornyet ervervskonsesjon for fallrettighetene i Fortun-Grandfastavassdragene, med 50 års varighet. NVE foreslår at konsesjonen for Illvatn pumpekraftverk gis for samme tidsrom som ervervskonsesjonen, dvs. med utløp 9. august 2057.

Den eksisterende reguleringskonsesjonen for Fortun-Grandfastareguleringene løper ut 24. januar 2017. Drift av Illvatn pumpekraftverk forutsetter at det gis ny konsesjon til Fortun-Grandfastareguleringene. Når ny konsesjon for Fortun-Grandfaste vurderes bør overlappende vilkår for de to konsesjonene, spesielt punkter i manøvreringsreglementet som gjelder magasinoppylling og minstevannføring, ses i sammenheng og harmoneres. Av denne grunn anbefaler NVE at vilkårene for Illvatn pumpekraftverk justeres ved behov ved behandling av fornyet konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene.

Post 2 (Konsesjonsavgifter)

NVE foreslår at konsesjonsavgiftene for Illvatn kraftverk settes til 8 kroner per naturhesteffekt til staten, og 24 kroner per naturhesteffekt til kommunene. Dette er på nivå med de satser som NVE har foreslått i senere innstillinger.

Post 7 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen skal detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart. Arbeid kan ikke startes før planene er godkjent.

Dammer og vannveier/trykkør som skal bygges med hjemmel i gitt konsesjon må klassifiseres som grunnlag for utarbeidelse av tekniske planer (planer for sikkerhet). Informasjon om dette finnes på <http://www.nve.no/no/Sikkerhet-og-tilsyn1/Damsikkerhet/Klassifisering1/>.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes på <http://www.nve.no/no/Sikkerhet-og-tilsyn1/Natur-og-miljotilsyn/Detailplaner/>.

Nedenstående tabell oppsummerer føringer og krav som ligger til grunn for NVEs innstilling. Dersom det gis konsesjon til utbyggingen ber vi OED om å synliggjøre eventuelle endringer i forhold til NVEs innstilling på samme måte, for eksempel ved å legge til en egen kolonne i samme tabell.

Inntak	Inntaket i Illvatn skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknaden. Nøyaktig plassering kan justeres ved detaljplan.
Vannvei	Vannveien skal gå i tunnel. Det skal være påhogg ved sørenden av Illvatn, og ved kraftverksportalen ved Fivlemyrane.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i fjell med adkomst fra østsiden av Fivlemyrane, i tråd med søknaden. Nøyaktig plassering kan justeres ved detaljplan.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir ett Francis pumpeaggregat med pumpeturbin. Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan.
Vei	Ny vei langs Fivlemyrane fram til kraftverksportal skal bygges i tråd med søknaden. Veien skal stenges med bom minimum fra krysset ved Fivlemyr.
Nettilknytning	132 kV luftledning, se egen innstilling for detaljer.
Massedepoier	Masser som tas ut ved Illvatn skal forsøkes brukt til å etablere krysningpunkt for skiløype i sørenden av vannet. Masser tatt ut ved Fivlemyr skal legges nær Fivlemyr og langs veien til Fivlemyr. Nøyaktig plassering avklares i detaljplanen.

Mindre endringer uten nevneverdige konsekvenser kan som regel behandles av NVE som del av detaljplangodkjenningen, med mindre annet er presisert her. Detaljplaner skal forelegges NVE region Vest i Førde og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Post 8 (Naturforvaltning)

Standard vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Luster fjellstyre har bedt om at det etableres forsterket oppsyn i anleggsperioden som bekostes av utbygger. Hensikten er å skåne eventuelle villrein som streifer i området for uro. NVE viser til våre vurderinger angående anleggsperioden, som bør være kortest mulig. Miljødirektoratet kan pålegge oppsyn etter post 8 VI i vilkårene.

Post 9 (Automatisk fredete kulturminner)

Merknadene fra fylkeskommunen og Bergens Sjøfartsmuseum om automatisk fredete kulturminner kommer inn under dette vilkåret. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på automatisk fredete kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8.

Post 11 (Ferdsl mv.)

Av hensyn til trekkveien for villrein anbefaler NVE at den nye veien langs Fivlemyrmagasinet stenges med bom ved avgreningen ved Fivlemyr kraftverk.

Post 14 (Manøvreringsreglement)

Forslag til oppdatert manøvreringsreglement for Fortun-Grandfastareguleringene er vedlagt. Forslaget er basert på manøvreringsreglementet fra 1.07.1960, med endringer fra 29. mars 1962 og 9. januar 1976. Forslaget er justert til dagens ordlyd, og tidligere post 4, om damvokter og damvokters bolig, er fjernet.

Flere parter har bedt om at det pålegges bestemmelser om magasinifylling i Illvatn til sommersesongen. NVE er enig i at et godt oppfylt magasin er viktig for landskapsopplevelsen. Etter NVEs mening vil krav om et bestemt nivå til en viss tid være lite fleksibelt i år med ulike snø- og temperaturforhold, og vil kunne føre til at Fivlemyrane må tappes kraftig ned tidlig i sesongen. NVE foreslår i stedet at det settes krav om hvordan tilsiget om våren prioriteres. I manøvreringsreglementet er det foreslått at alt tilsig til Fivlemyrane, inkludert avløpet fra Fivlemyr kraftverk, skal pumpes opp og magasineres i Illvatn fra 15. april, før vårflommen begynner, til man når kote 1381, som er 1 m under HRV. Det er videre foreslått at det ikke skal tappes under dette nivået før etter 15. september. Etter dette tidspunktet er det mindre ferdsl i fjellet.

Under manøvreringen av Fivlemyr forutsettes det at det ikke tappes lavere ned i sommersesongen enn det som er nødvendig for å unngå flomtap.

Andre merknader

Villrein

Både fjellstyret og Ottadalen villreinnemnd har bedt om økonomisk tilskudd til prosjektet for reetablering av villrein. Etter NVEs mening er dette et tema som er mer naturlig å ta opp i forbindelse med fornyelse av hovedkonsesjonen i området enn i forbindelse med Illvatn pumpekraftverk, som er en relativt liten del av reguleringssystemet.

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eiendommer som blir berørt av utbyggingen må løses ved skjønn eller direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere."

2. ØYANE KRAFTVERK

Olje- og energidepartementet mottok negativ innstilling om Øyane kraftverk fra NVE av 26. juni 2014. Hydro søkte 9.8.2017 om planendring for Øyane kraftverk. Den alternative utbyggingsløsningen bygger i stor grad på den omsøkte løsningen i konsesjonssøknaden fra 2010. Hovedforskjellen er:

1. Inntaket flyttes fra oppstrøms Spitarfossen til nedstrøms Spitarfossen
2. Kraftstasjonen bygges som et daganlegg

NVE har behandlet planendringssøknaden og har sendt følgende innstilling til departementet 3.12.2018:

"Bakgrunn

Hydro søkte i mai 2010 om konsesjon til å bygge Illvatn pumpekraftverk og Øyane kraftverk, og ny 132 kV kraftledning til Illvatn kraftverk i Luster kommune. NVE oversendte innstilling til Olje- og energidepartementet (OED) i juni 2014, der Illvatn kraftverk med tilhørende kraftledning fikk positiv innstilling, mens Øyane kraftverk fikk negativ innstilling. Sakene er i skrivende stund ikke ferdigbehandlet hos OED.

I ettertid gjennomgikk Hydro Øyane-prosjektet på nytt, og 25. september 2017 søkte de om en planendring. Planendringen gjelder i hovedsak flyttet inntak, og endret løsning for kraftstasjonen.

NVE behandler på samme tid søknad om fornyelse av reguleringene i hele Fortun-Grandfasta-området, som Øyane kraftverk utgjør en liten del av. Innstillingen for Fortun-Grandfastafornyelsen er ikke ferdig ennå. Forholdet til Øyane kraftverk vil bli kommentert i innstillingen der det er relevant.

Teknisk plan

I planendringen søker Hydro om at inntaket til Øyane kraftverk skal plasseres ved kote 495 moh., ved Nyasetli. Inntaket vil være ca. 1500 meter nedstrøms inntaket skissert i den første søknaden, og vil være nedstrøms Spitarfossen og oppstrøms Bakligjelet. Inntaket er planlagt som en løsmasseterskel. Her vil det også anlegges en ca. 150 m lang adkomstvei fra eksisterende grusvei oppover Fortundalen.

Utløpet er planlagt på samme sted som før, kote 95 ved Øyane. Kraftverket er nå planlagt som bygg i dagen i stedet for i fjell. På grunn av både dette og kortere tunnel, vil masseuttaket bli ca. 75 000 m³, omtrent halvparten av uttaket i opprinnelig omsøkt løsning.

Planlagt installert effekt er nå 51 MW (tidligere 41+20 MW), og anslått årlig produksjon er ca. 80 GWh, dersom Illvatn pumpekraftverk bygges ut (tidligere ca. 89 GWh).

Hydro søker om den samme minstevannføringen som i den første søknaden, 0,067 m³/s hele året. Dette tilsvarer alminnelig lavvannføring. Nettilknytning er som tidligere omsøkt.

Høring

NVE sendte søknaden på en begrenset høring 19. oktober 2017, til alle som hadde uttalt seg til konsesjonssøknaden. Høringsfrist ble satt til 8. desember 2017, og utsatt for enkelte parter. NVE mottok ti uttalelser til søknaden.

I brev av 19. januar 2018 viser *Luster kommune* til sine tidligere uttalelser til Øyane kraftverk. Kommunen er positiv til utbygging dersom det settes vilkår som tar hensyn til naturmiljø og fisk. Kommunen krever omløpsventil i kraftverket, og at det skal gjøres grundige vurderinger av behovet for minstevannføring, også hvor vannet skal tas fra.

Kommunen forventer at søknadene om Illvatn/Øyane kraftverk og fornyet konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene behandles i sammenheng. Dersom søknadene om Illvatn/Øyane sluttbehandles først forutsetter kommunen at vilkår om miljøhensyn og minstevannføring for Fortun-Grandfastareguleringene får forrang framfor produksjonsvann til Illvatn/Øyane. Kommunen stiller krav om næringsfond på 25 mill. kroner.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane skriver i brev av 5. januar 2018 at planendringen for Øyane kraftverk har eliminert den største konflikten for landskap og friluftsliv, men at utbyggingen likevel vil få negative konsekvenser for anadrom fisk og for naturtypelokaliteten «skogsbekkekløft» med verdi B.

Fylkesmannen vil ikke fraråde at det gis konsesjon, forutsatt at det fastsettes et miljøbasert vannføringsregime for å avbøte skadene på naturmiljøet. Som et minimum mener Fylkesmannen at minstevannføringskravet bør ta utgangspunkt i forslaget på 0,5 m³/s fra fiskerapporten som følger Fortun-Grandfastasøknaden. Fylkesmannen mener også at søknaden må vurderes i sammenheng med konsesjonsprosessen og vilkår om avbøtende tiltak for fornyelsessaken i Fortun-Grandfasta.

Sogn og Fjordane fylkeskommune skriver i brev av 8. desember 2017 at de ikke har vesentlige merknader til søknaden når det gjelder automatiske fredete kulturminner, men minner om undersøkelsesplikten.

Når det gjelder nyere tids kulturminner viser Fylkeskommunen spesielt til store kulturminneinteresser ved Sveinsøystølen, som fremstår som et kulturmiljø med høy verdi, og Ormelid, som nå er fredet. Fylkeskommunen mener at plassering av kraftstasjon med tipp og riggområde vil komme i konflikt med kulturmiljøet på Sveinsøystølen og drifteveien oppover dalen, og ber om kart som viser mer detaljert plassering og utforming av kraftstasjon, deponi m.m.

I brev av 8. desember 2017 viser *Sogn og Fjordane Turlag* til sine tidligere uttalelser til Øyane kraftverk. Turlaget oppfordrer NVE sterkt om å vurdere sakene om Øyane og Fortun-Grandfasta i sammenheng, særlig når det gjelder minstevannføring, som de mener er foreslått altfor lavt. Turlaget mener at selv om planendringen reduserer de negative konsekvensene for friluftsliv en del, er de negative konsekvensene for allmenne interesser fortsatt for store. Turlaget går fortsatt sterkt imot utbygging. Turlaget legger spesielt vekt på føre-var-prinsippet, og viser spesielt til trolig negative konsekvenser for anadrom fisk, særlig laks.

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) sitt brev av 10. januar 2018 er for det meste likelydende med Turlaget sitt brev, men det skrives noe mer om landskap og biologisk mangfold, særlig i Bakligjelet. Hovedbudskapet er det samme som for Turlaget.

Advokat Arne Gjeraker representerer de åtte grunneierne som blir berørt av utbyggingen, og skriver i brev av 8. desember 2017 at to av grunneierne stiller seg nøytrale til søknaden. De øvrige grunneierne stadfester sine tidligere uttalelser, og går bestemt imot utbygging av Øyane kraftverk. De påpeker spesielt at det er de samlede konsekvensene av den planlagte utbyggingen i dalføret som må vurderes. Grunneierne peker spesielt på lav vannføring, store ulemper for fisk, senket grunnvannsnivå, bortfall av elvas selvgjerdeeffekt, og negativ effekt på turisme.

Fortun Grunneigarlag skriver 16. januar 2018 i en felles uttalelse til Øyane og Fortun/Grandfastafornyelsen, at de forutsetter at miljøhensyn og minstevannføring for Fortun-Grandfastareguleringene får forrang framfor produksjonsvann til Illvatn/Øyane. De legger til grunn at Øyane kraftverk får installert omløpsventil.

Toril Bruaas skriver i brev 7. desember 2017 at hun bruker dalføret mye både i arbeid og på fritid. Hun beskriver Fortunsdalen som et helhetlig naturområde, der hele dalføret har verdi, ikke bare utvalgte områder som Spitarfossen. Hun mener at dalføret har hatt nok inngrep, og er sterkt imot all framtidig utbygging. Hun peker også på at elvas selvgjerdeeffekt vil bli ødelagt av en utbygging, noe som vil være negativt for de om driver med beitedyr i området.

Statens Vegvesen og Bergens Sjøfartsmuseum skriver i sine uttalelser at de ikke har merknader til søknaden.

Hydro har kommentert uttalelsene i brev av 21. februar 2018. Temaene oppsummeres her enkeltvis:

Flytting av inntaket

Hydro vurderer det som svært positivt at nesten samtlige av høringsinstansene fremhever at flytting av inntak gjør prosjektet mindre konfliktfylt for omgivelsene.

Nivå for minstevannføring

Hydro skriver at de har forståelse for at vannføring i Fortunselva er et tema som opptar mange, både av friluft- og fiskeinteresse, men fastholder at økt bruk av minstevannføring ikke er et hensiktsmessig tiltak. *Hydro* viser til begrunnelse i søknaden, der de vurderer at en vannføring på 0,5 m³/s vinterstid i den øvre delen av den anadrome delen av Fortunselva ikke vil stå i forhold til kostnaden tiltaket medfører. De peker på liten økning i fangst av laks, praktiske problemer med å sikre en gitt vannmengde i vinterperioden, og inntektstap som følge av vannslipp, spesielt i vinterperioden.

Etter *Hydro*s beregninger vil et minstevannføringskrav på 0,5 m³/s hele året medføre en reduksjon av kraftproduksjonen i Øyane på rundt 11 %, tilsvarende ca. 10 GWh og tilsvarende en kostnadsøkning på 12 %, omtrent 35 millioner kr. *Hydro* mener at myndighetskrav i stedet bør rette seg mot aktiviteter og tiltak i og rundt Fortunselva og for øvrig i reguleringsområdet.

Hydro vil derfor opprettholde forslaget om 0,067 m³/s i minstevannføring for Øyane året rundt.

Konsekvenser for fisk

Flere av høringsinstansene hevder at Øyane-prosjektet vil ha negative konsekvenser for fisk, spesielt med tanke på lavere temperatur i «swim-up» perioden, og pga. redusert vannføring. I forbindelse med høringsuttalelsene har *Hydro* engasjert Rådgivende Biologer AS til å gjøre en studie av påvirkningene Øyane kraftverk vil ha på fiskeforhold i Fortunselva. Resultatene gjengis kort under. I sitt kommentarbrev til høringsuttalelsene har *Hydro* også kommentert resultatene til Rådgivende Biologer. *Hydro*s vurderinger er også gjengitt her kort.

Vanntemperatur i anadrom strekning nedenfor utløp av kraftverk

Rådgivende Biologer har konkludert med at Øyane kraftverk i drift vil medføre:

- Lavere temperatur i juni–juli medfører at tidspunkt for «swim-up» skjer 10 dager senere.
- For yngel som er gytt etter gytetoppen er det ingen forskjell i «swim-up»-temperatur med senere «swim-up»-tidspunkt.
- Senere «swim-up» og lavere temperatur i Fortunselva vil medføre at lakseungene har vokst noe mindre inn i første vinteren, men det er ikke grunnlag for å konkludere om dette gir utslag på overlevelsesraten. Yngel fra 2013 har hatt en særs god overlevelse og utvikling, til tross for at de var relativt små når de gikk inn i første vinteren.
- Sjørørret vil ikke bli påvirket av redusert temperatur i det aktuelle intervallet.
- Generelt vil perioder med store overløp fra Fivlemyrane være den største påvirkningen for fisk, med kaldt brevann og høyt leireinnhold i vannet.

Samlet viser resultatene fra studien at Øyane kraftverk vil ha liten innvirkning på vekstvilkårene for lakseyngel i vassdraget.

Vannføring på anadrom strekning over utløp av kraftverk

Øyane kraftverk har utløp 700 meter nedenfor vandringshinderet øverst i den anadrome strekningen i Fortunselva.

Rådgivende Biologer beskriver denne delen av den anadrome strekningen som «svaberg og parti med grove blokker og hølær i botnen av eit V-forma gjuv. Dette gjer at det er betre vassdekning her enn på strekninga nedom avløpet frå kraftverket ved svært låge vassføringar.» (side 13 i Bilag 1).

I fagrapporten står det at «i øvre del av den anadrome strekningen av Fortunselva er det få typiske gyteområder» (side 24). Ifølge Hydro skjer rekrutteringen i området hovedsakelig fra utsetting av plommeseekkyngel. Når yngelen kommer opp av grusen ved «swim-up» er de vanligvis i en høl, men vil kunne slippe seg nedover elva i perioder med høyere vannføring. Hydro sier at disse periodene er forventet å komme også med Øyane i drift, når vannføringen i elva overstiger slukeevnen til kraftverket.

Hydro mener at Øyane kraftverk vil ha liten påvirkning på nødvendig vannføring for fisk, på grunn av restvannføringen. Hydro beskriver hvordan det i sommerhalvåret er tilstrekkelig vann fra restfeltet nedenfor inntaket til å sikre vannføring til anadrom strekning, mens i flere av månedene i vinterhalvåret vil Øyane ikke produsere slik at vannføringen til anadrom strekning i denne perioden vil være lik som i dag.

Hydros vurdering er at nytten av å øke minstevannføringen for å øke vannføring på denne korte strekningen er begrenset sammenlignet med reduksjonen i produksjon det medfører.

Omløpsventil

Hydro bekrefter at det planlegges omløpsventil i kraftverket, med kapasitet på om lag 1,5 m³/s.

Tiltak i elva

Hydro viser til at de har utarbeidet og gjennomfører nå en tiltaksplan for å utbedre Fortunselva med hensyn på erosjon og flom. Noen av tiltakene som har bidratt positivt på fiskeforhold er fjerning av masser. Rådgivende Biologer har estimert at Hydro gjennom arbeidene i tiltaksplanen allerede har fjernet nesten like mye masser på strekningen mellom Øyane og Bruhaug som de som er blitt tilført siden 1973. Dette gir bedre overvintringsforhold for stor fisk og bedre vekstvilkår for ungfisk etter Hydros syn.

Konsekvenser for naturtyper i Bakligjelet

Hydro viser til undersøkelsene i Bakligjelet som Multiconsult utførte i 2015, som ble oversendt OED i forbindelse med OEDs behandling av Øyane-søknaden. Hydro vil fremheve Multiconsult sine konklusjoner om at en utbygging av Øyane kraftverk med tilhørende reduksjon av vannføring vil ha begrenset (liten) negativ konsekvens for naturmiljøet i Bakligjelet. Foreslått minstevannføring og perioder med overløp i Øyane vil bidra med vannsprut til de gjenværende fuktighetskrevende artene i gjelet.

Konsekvenser for landskap og friluftsverdi

Hydro vil bemerke at Øyane-prosjektet etter flytting av inntaket kun vil berøre en liten del av Fortunsdalen opp til Nørdstedalseter, ca. 3 km av den 11 km lange strekningen. De peker også på at de aller fleste som skal opp til fjellet kjører bil, men at området, til tross for veitilgang, er mindre tilgjengelig og mindre besøkt enn for eksempel nærliggende områder rundt Turtagrø og Hurrungane.

Med inntaksplassering ved Nyasetlii mener Hydro at nye synlige inngrep vil i stor grad begrense seg til nye veier til inntak og kraftstasjon, kraftstasjonen i dagen og redusert vannføring i deler av Fortunselva i deler av året.

Noen av høringsinstansene trekker frem at redusert vannføring vil ødelegge elva som attraksjon. Hydro ønsker å påpeke at elven nedenfor inntaket bare i begrenset grad er synlig fra veien pga. tett vegetasjon.

Detaljplassing av anleggsdeler

Hydro viser til at noen høringsinstanser har etterspurt flere detaljer rundt plassering og utforming av anleggsdeler som inntak, kraftstasjon, broer, veier, tipper, mv. Hydro planlegger at detaljer og visualisering vil bli klare i forbindelse med detaljplanfasen, og bekrefter at relevante myndigheter vil bli involvert i dette arbeidet. Hydro vil aktivt søke innspill og avklaringer i utarbeidelsen av disse planene med lokale grunneiere og fylkeskommunen for å sikre god tilpasning til lokale forhold og kulturminner.

Konsekvenser for beitedyr

Hydro viser til grunneieres uttalelser om at elva i dag fungerer som et gjerde mellom værbeite på østsiden av elva og sauebeite på vestsiden, og at redusert vannføring vil kunne føre til at beitedyr kan ta seg over elva. Hydro mener at det finnes gjerdeløsninger som kan være robuste mot ras som kan være aktuelle i området. Hydro vil foreslå at det, etter at konsesjonen er avklart, inngås en avtale med grunneier med mål om å finne en løsning for å avbøte dette.

Konsekvenser for rasfare og grunnvann

Hydro viser til at berørte grunneiere hevder at redusert vannføring i elva vil medføre redusert nivå på grunnvann langs strekningen, med konsekvens for økt rasfare og økt behov for vanning av grasareal.

Nivået på grunnvann er allerede lavt i dag. Det er mulig at nivået vil bli noe lavere med Øyane kraftverk i drift. Hydro kan diskutere eventuelle avbøtende tiltak for å sikre at det fortsatt er vann tilgjengelig for vanning.

Hydro mener at faren for mer jordras er overdrevet. Jordras er ikke et stort problem i dette området og er ikke forventet å bli det med Øyane kraftverk i drift.

Forholdet til reguleringskonsesjonen

Flere av høringsinstansene krever at konsesjonssøknadene om Øyane- og Illvatn-prosjektene må koordineres med søknad om fornyet reguleringskonsesjon for Fortun-Grandfasta. Med tanke på tidspunkt for innstilling fra NVE mener Hydro at søknadene for Øyane- og Illvatn-prosjektene og søknad om fornyet reguleringskonsesjon kan behandles som separate prosesser. For Hydro er det viktig å få en avklaring av konsesjonsspørsmålet for Øyane og Illvatn for å kunne komme videre med prosjektene.

Eventuelle nye krav i en ny reguleringskonsesjon, herunder konsesjonsvilkårene, kan ha konsekvens for Øyane og Illvatn. Hydro mener at dette ikke er hinder for å kunne avsi en innstilling om prosjektene før søknad om fornyet reguleringskonsesjon er ferdigbehandlet.

Økonomisk kompensasjon

Når det gjelder økonomisk kompensasjon til kommunen og lokalsamfunnet viser Hydro til de saksforhold som normalt inngår ved behandling av konsesjonssøknader for vannkraftanlegg, samt vilkår som normalt gis i konsesjoner.

Hydros målsetting er at forhold som er direkte relevante for utbyggingen og virkninger av dette, som veier og bruk av masser, vil bli regulert i frivillige avtaler som vil bli arbeidet med etter at Hydro har fått avklart konsesjonsspørsmålet.

Kapasitet i transmisjonsnettet

Hydro kommenterer også kapasiteten i transmisjonsnettet. Hydro er kjent med at Statnett fortsatt praktiserer en begrenset kapasitet for innmating av ny kraftproduksjon i Indre Sogn, og viser til at Hydro tidligere har lagt fram studier som viser at Øyane og Illvatn kan tilkobles dagens nett, uten at det vil medføre en økt samlet belastning i nettet.

Hydro mener at det bør gis konsesjon for både Øyane og Illvatn med mulighet for tilknytning til transmisjonsnettet i Fortun stasjon, med krav om at det må inngås avtale med Statnett før utbyggingen starter.

Andre forhold

Kabel: Fylkeskommunen ønsker kabel framfor luftlinje. Hydro har vurdert kabling, men skriver at siden det er to elvekryssinger på den relativt korte strekningen på 1500 meter vil det både være krevende og uforholdsmessig dyrt å lage en sikker kabeltrasé.

Bro: Turlaget har kommentarer om at brua til kraftstasjonen må ha «ekstraordinært store dimensjoner» og at «landskapet blir sterkt forringa på heile strekninga». Hydro vil etterstrebe å designe et anlegg som går inn i landskapet i området og benytter landskapsarkitekt for dette formålet.

Økonomi: Hydro viser til at prosjektet fortsatt innebærer en betydelig kostnad, og at vilkårene for utbygging av vannkraft i Norge har forverret seg de siste årene med lavere kraft- og sertifikatpriser og økte utbyggingskostnader.

Involvering: I tillegg til å inngå avtaler med berørte grunneiere i spørsmål om erverv av grunn osv., vil Hydro også involvere berørte grunneiere i arbeidet med å finne gode tilpasninger til området i forbindelse med utarbeidelsen av miljø- og arealplanen.

NVEs vurdering

Hydro søker om to endringer i forhold til den opprinnelige søknaden: å flytte inntaket nedstrøms Spitarfossen, og å legge kraftstasjonen i dagen.

Flytting av inntaket

Flytting av inntaket berører først og fremst temaene landskap og friluftsliv. I tillegg er det aktuelt å vurdere rasfare, og frafall av gjerdeeffekt for dyr.

Landskap og friluftsliv

I høringsrunden for den opprinnelige søknaden ble det klart at plassering av inntaket ovenfor Spitarfossen var et vesentlig konflikttema både for lokal friluftsliv og landskapsopplevelse for alle besøkende. Denne konflikten var også en av de viktigste grunnene til at NVE frarådet Øyane kraftverk i første omgang. Flere av partene uttrykker at den nye plasseringen er en bedre løsning, og godt på vei fjerner den største konflikten.

NVE er enig i at den største konflikten med landskap og friluftsliv dempes når inntaket flyttes vekk fra et godt synlig og mye brukt område. Samtidig vil vi peke på at inntaket fortsatt vil være tilgjengelig og synlig for de som ferdes nedover langs elva nedstrøms Spitarfossen. Også her har naturmiljøet rundt elva gode kvaliteter. Samtidig er dette området vesentlig mindre synlig fra veien og vi oppfatter at det brukes i langt mindre grad. NVE mener at et inntak her vil oppleves som lite påtrengende.

NVE mener fortsatt at den nåværende vannføringen i Bakligjelet gir et imponerende inntrykk, og at opplevelsesverdien av gjelet svekkes ved en utbygging. Denne endringen kan ikke avbøtes ved en utbygging.

Geologi og rasfare

Hydro vurderte muligheten for å plassere inntaket nedstrøms Spitarfossen også i forbindelse med den opprinnelige søknaden. Konklusjonen da var at inntaket ville bli vanskelig å få tett på grunn av dype lag med morenemasser, og at inntaket ville være i rasutsatt område.

Når Hydro nå søker om å flytte inntaket hit har de endret sin vurdering. De viser til at det har vært gjennomført lignende prosjekter nylig med inntak i løsmasseområder, med en dukløsning, og de er derfor positive til at et inntak kan bygges her. Videre mener de at rasfaren er knyttet til et område noe nedstrøms og hovedsakelig på østsiden, mens det planlagte inntaket ligger på elvas vestsida og ikke er like utsatt.

Det har ikke kommet innvendinger fra høringspartene til disse vurderingene. NVE har ikke utarbeidet detaljert faresonekart for området. I de landsdekkende aktsomhetskartene er både inntaksområde og kraftverksområde markert som utløpsområde for snøskred og steinsprang, og delvis også jordskred. Aktsomhetskartene viser områder med potensiell fare ut fra terrengforhold,

men angir ikke sannsynlighet. NVE råder derfor til at reell skredfare utredes nærmere av fagkyndige, i forbindelse med detaljplanen. Vurderingen må også gjøres med tanke på framtidige klimaendringer som kan gi voldsommere vær og mer ustabile forhold.

Beitedyr og gjerde-effekt

Grunneiere i dalen peker på at elva i dag utgjør et viktig gjerde mellom dyr som beiter på hver side og som må holdes adskilt. Dersom elva bygges ut vil gjerde-effekten falle bort. Grunneierne mener at det er så godt som umulig å vedlikeholde ordinære gjerder i området på grunn av store snømengder, skredfare og svært ulendt terreng.

Hydro mener at det finnes løsninger som er robuste mot ras, og foreslår at det inngås en avtale med grunneier for å finne en løsning etter at konsesjonen er avklart. NVE har ikke ytterligere kommentarer, men forutsetter at problemet løses tilfredsstillende for grunneier dersom konsesjon blir gitt.

Kraftstasjon i dagen

Hydro søker også om å flytte kraftstasjonen fra plassering i fjell til en stasjon i dagen. Endringen har en viss betydning for temaene landskap og kulturminner, i tillegg til at rasfare må vurderes.

Kulturminner

Fylkeskommunen peker på at kraftverket med tipp og riggområde er planlagt slik at det vil komme i konflikt med en gammel drifteveg som går opp dalen. Sammen med Sveinsøystølen inngår driftevegen i et kulturmiljø av høy verdi, og fylkeskommunen mener det er viktig at området ikke berøres direkte av vannkraftutbygging.

Slik NVE ser det er plasseringen av kraftverk, tipp- og riggområde som er foreslått i planendringssøknaden ikke absolutt, særlig gjelder dette tipp- og riggområde. Etter NVEs mening skal det være mulig å tilpasse plasseringen slik at det ikke kommer i konflikt med den gamle driftevegen. NVE legger til grunn at den detaljerte plasseringen som skal beskrives i detaljplanfasen utformes i samråd med kulturminnemyndighetene.

Øyane kraftverk som helhet

Når det gjelder prosjektet som helhet går vi ikke inngående inn i alle temaene som ble behandlet i vår forrige innstilling på nytt. Enkelte av temaene er det naturlig å revurdere, siden det har kommet til noe ny informasjon siden den gang.

Fortunsdalen

I forrige innstilling la vi vekt på opplevelsen av Fortunsdalen som en helhet, og at opplevelseskvalitetene ville bli vesentlig redusert dersom det ble anlagt dam og inntaksbasseng midt i et av de meste synlige partiene (av elva). NVE mener fortsatt at Fortunsdalen har store opplevelseskvaliteter, og at helheten som blir svekket av en utbygging, men området blir ikke like forringet med planendringen. Både inntak og berørt elvestrekning er nå lagt på strekninger som er mindre synlige og har en mindre sentral rolle.

Bakligjelet

Da Øyane opprinnelig ble omsøkt, var ikke Bakligjelet undersøkt, på grunn av svært bratt og krevende terreng. NVE la vekt på at det var potensiale for fuktighetskrevende sjeldne arter i gjelet, og at en utbygging ville få ukjente konsekvenser for naturmangfoldet.

Bakligjelet er i ettertid undersøkt av Multiconsult, som konkluderte med at en utbygging av Øyane kraftverk vannføring vil ha liten negativ konsekvens for naturmiljøet i Bakligjelet. På bakgrunn av denne undersøkelsen legger NVE til grunn at konsekvensene for naturmiljøet synes å være små.

Fisk

NVE la lite vekt på forholdene for fisk ved forrige innstilling, da vi vurderte dette som et underordnet tema i forhold til bl.a. landskap. NVE er kjent med at forholdene for fisk er krevende om vinteren allerede i dag, da det er svært lav vannføring.

Som del av vilkårene for eksisterende reguleringskonsesjon settes det ut fisk i Fortundalsvassdraget. Laks og sjørret kan vandre til et punkt om lag en km oppstrøms planlagt utløp til Øyane kraftverk. Ifølge fagrapport natur og miljø utnyttes området som gyte- og oppvekstområde for sjørret. Laksen gyter ikke langs denne strekningen, men det settes ut lakseyngel eller legges ut lakserogn enkelte år. Fiskeundersøkelsen viser en del laks og ørret oppstrøms planlagt utløp, men tettheten av fisk var betydelig lavere enn det som ble registrert nedstrøms planlagt utløp, særlig for sjørret.

Redusert vannføring vil gi en reduksjon av vanddekket areal og redusert produksjonsareal for fisk og bunndyr, særlig på de flate og åpne delene av elva. Ifølge fiskerapporten vil det være brukbare forhold for ørret og laks like oppstrøms kraftverket ved en vannføring mellom 0,5 og 1 m³/s. Vannføringsberegninger i søknaden viser at vannføringen om sommeren som oftest vil ligge godt over 1 m³/s på denne strekningen etter utbygging, selv med en lav minstevannføring. Restvannføring på utbygd strekning bidrar til dette.

Redusert vintervannføring kan føre til bunnfrysing og ødelagt rogn, noe som også skjer tidvis i dag. Ifølge grunneiere og lokale brukere er dette et tilbakevendende problem. Spesielt oppfattes dette som et problem fordi eksisterende regulering kan ha endret masseforflytningen og bunnforholdene i elva.

Etter NVEs mening kan størrelsen på minstevannføringen være en avgjørende faktor for ørret på anadrom strekning i perioder da den vandrer oppover om høsten. Vinterstid må det være tilstrekkelig vanddekt areal til å unngå bunnfrysing. Biotopforbedrende tiltak som terskler og holer vil også bidra til å øke vanddekket areal oppstrøms utløpet, der lave vintervannføringer allerede i dag utgjør en flaskehals for produksjon. Ved de laveste vintervannføringer vil det uansett være for lite vann til at kraftverket kan produsere, slik at forholdene blir som de er i dag.

Flere av høringspartene har påpekt behovet for omløpsventil, dette er også lagt fram som et avbøtende tiltak i søknaden. Ved en eventuell driftsstans vil vannføringen nedenfor utløpet falle brått. Siden vassdraget har stor verdi for fisk nedstrøms planlagt utløp, er det avgjørende at slike plutselige vannstandsreduksjoner unngås, da det kan være svært uheldig for fisk. NVE mener derfor at omløpsventil må installeres. En nærmere vurdering av hvilken dimensjon ventilen bør ha er gitt i kapittelet «Merknader til vilkår».

Etter vår mening kan ulempene for fisk avbøtes med tilstrekkelig minstevannføring, og fortsatt oppfølging i vassdraget. Vi viser til punktet «post 10 (Manøvreringsreglement)» under «Merknader til vilkår» for diskusjon av detaljene.

Økonomi

Hydro peker på at vilkårene for å bygge vannkraftverk i Norge har generelt blitt dårligere, med høyere kostnader. Planendringen gir en kortere tunnel og lavere utbyggingskostnader, og dermed et noe mer lønnsomt prosjekt.

Forholdet til reguleringskonsesjonen

Mange parter har ønsket en koordinert saksbehandling av Øyane kraftverk og fornyelsen av Fortun-Grandfastakonsesjonen. Saksbehandlingen er koordinert innad i NVE så mye som det er praktisk mulig, ved at sakene har samme saksbehandler, og har vært sendt ut på høring samtidig, med de samme høringsfristene og med koordinerte folkemøter. NVE vil slutføre behandlingen av Øyane kraftverk før fornyelsen av Fortun-Grandfastakonsesjonen, som er en mer kompleks sak som vil ta lengre tid. Imidlertid blir sakene vurdert som en helhet. NVE går inn for at eventuelle vilkår for Øyane kraftverk, på samme måte som for Illvatn kraftverk, skal kunne harmoneres med den overordnede fornyelsessaken.

NVEs oppsummering

Etter NVEs mening har planendringen redusert de største konfliktene knyttet til utbyggingen. Den nye plasseringen av inntaket demper de fleste negative konsekvensene for landskap og friluftsliv, men ikke alle. Helhetsinntrykket av elva i dalen bevares i større grad, men opplevelsen av stor vannføring i gjelet vil fortsatt bli svekket ved en utbygging.

Etter at gjelet nå er grundigere undersøkt synes konsekvensene for naturmangfoldet her å være små. Føre-var-prinsippet som vi la vekt på ved forrige innstilling er ikke gitt like stor vekt nå. Det nye inntaket er mer utsatt for rasfare, og vi anbefaler at dette utredes godt før bygging. En utbygging vil gi redusert vannføring, som kan være utfordrende for fisk på anadrom strekning like oppstrøms utløpet. NVE mener at disse ulempene kan avbøtes med en godt tilpasset minstevannføring, og eventuelt andre tiltak i vassdraget.

NVEs konklusjon

Vassdragsreguleringsloven

Det er søkt tillatelse til bygging av Øyane kraftverk etter vannressursloven. Etter lovendring i januar 2018 dekkes denne type utbygginger av vassdragsreguleringsloven. NVEs konklusjon og anbefaling blir derfor gitt etter bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven.

Etter NVEs mening er de viktigste ulempene ved en utbygging av Øyane kraftverk redusert ved planendringen. Ulempene som gjenstår kan delvis avbøtes med tilstrekkelig minstevannføring. NVE mener at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene, og anbefales at det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven § 3.

Energiloven

Elektriske høyspenningsanlegg kan ikke bygges uten konsesjon etter energiloven, jf. energiloven § 3-1 første ledd. For de aktuelle anlegg kreves følgelig anleggskonsesjon for kraftverksinstallasjoner og overføringsanlegg. Det er ingen vesentlige endringer i planene for nettilknytning fra tidligere søknad.

I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Øyane kraftverk. Vi viser for øvrig til vurderinger i vår innstilling om ny luftlinje datert 26.06.2014, samt utkast til anleggskonsesjon.

Oreigningsloven

I det følgende forholder vi oss til informasjonen som ble gitt i søknaden.

Hydro opplyser at de eier selv de aktuelle fallrettigheter, men må erverve nødvendige grunn og rettigheter for øvrig. Hydro tar sikte på å forhandle fram minnelige avtaler med de berørte grunneiere. Dersom forhandlinger ikke fører fram søker Hydro alternativt om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslovens § 2 nr. 51, jf. § 2 nr. 19.

NVE mener at kravet i oreigningslova § 2 annet ledd, om at tiltaket «tvilløst er mer til gagn enn skade», er oppfylt, og viser til behandlingen av konsesjonsspørsmålet etter vassdragsreguleringsloven.

NVE anbefaler at Hydro, dersom det dokumenteres at forhandling om minnelig avtale ikke har ført fram, får tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter til å bygge Øyane kraftverk slik som beskrevet i planendringssøknaden.

Forholdet til annet lovverk

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I vår vurdering av søknaden om bygging av Øyane kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12.

Kunnskapsgrunnlaget, § 8

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestands-situasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av og et supplement til forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

NVE mener det samlede kunnskapsgrunnlaget, herunder konsekvensutredningen med tilleggsutredninger, samt eksisterende tilgjengelig informasjon, høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse, tilfredsstillende kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8.

Føre-var-prinsippet, § 9

Bestemmelsen skal sees i sammenheng med vurderingen av kunnskapsgrunnlaget, som er omtalt ovenfor. NVE mener kunnskapsgrunnlaget i saken er tilfredsstillende i forhold til sakens omfang og vurderer det som lite sannsynlig at det finnes uregistrerte verdier av betydning i influensområdet. For at bestemmelsen skal komme til anvendelse er det en forutsetning at det foreligger en reell risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, men det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt for at en skade vil oppstå. NVE kan ikke se at nevnte forutsetning ligger til grunn i denne saken.

Økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep som kan påvirke økosystemet. Vi viser til vår omtale av eksisterende regulering, og våre vurderinger av området i denne og tidligere innstilling.

Kostnadsdekning, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, §§ 11 og 12

Avbøtende tiltak og utforming av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11 og 12.

Vannforskriften

Formålet med vannforskriften er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Det skal utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer med sikte på å oppfylle miljømålene, og sørge for at det fremskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet.

Fortundalselva (øvre) inngår i Indre Sogn vannområde i Sogn og Fjordane vannregion. Sogn og Fjordane fylkeskommune er vannregionmyndighet. Forvaltningsplanen med tiltaksprogram for 2016–2021 ble godkjent av fylkestinget 10.12.2015 og ble sendt til Klima- og miljødepartementet for endelig fastsettelse. Der ble det godkjent 4.7.2016. Ifølge informasjonen i Vann-Nett har vassdragsstrekningen godt økologisk potensiale. Forhold for bunnfauna er vurdert til «svært god», mens forhold for fisk er vurdert til «moderat». Kjemisk tilstand er ukjent. Miljømålet for 2021 er satt til god økologisk tilstand (GØT). Som allerede regulert vassdrag er elvestrekningen registrert som Sterkt Modifisert Vannforekomst (SMVF), med risiko for at GØT ikke oppnås.

NVE har ved avveiningen av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven § 5 vurdert kravene i vannforskriften § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. Ifølge § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt.

Den første betingelsen i § 12 er at alle praktisk gjennomførbare tiltak skal settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand. Dersom vi anbefaler at det gis konsesjon, vil vi også foreslå konsesjonsvilkår som vi mener er egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vurderingene vil blant annet omfatte slipp av minstevannføring. En eventuell konsesjon til utbygging vil forutsette standard naturforvaltningsvilkår, som gir hjemmel til å pålegge gjennomføring av miljøundersøkelser og miljøtiltak ved behov.

Det er også en forutsetning i § 12 om at samfunnsnyttene av de nye inngrepene skal være større enn tapet av miljøkvalitet. Kriteriene for å anbefale at det gis konsesjon er gitt i vannressursloven § 25 og vassdragsreguleringsloven § 5. Konsesjon kan bare gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser. Dersom samfunnsnyttene av Øyane kraftverk ikke overstiger ulempene, deriblant tap av miljøkvalitet, kan NVE ikke anbefale at det gis konsesjon. Dersom NVE kommer til at vi anbefaler at det gis konsesjon til utbygging, ligger det derfor implisitt i dette at vi vurderer samfunnsnyttene som større enn tap av miljøkvalitet.

Til sist forutsettes det i § 12 at hensikten med de nye inngrepene, på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Vi kan ikke se at hensikten med tiltaket, som er fornybar og delvis regulerbar kraftproduksjon, med rimelighet kan oppnås ved miljømessig sett bedre alternativer, for eksempel andre metoder å produsere kraft på.

Kulturminneloven

Sogn og Fjordane fylkeskommune skriver i sin uttalelse at det berørte området er undersøkt uten at det ble påvist automatisk freda kulturminner i det berørte området, men minner om søkers undersøkelsesplikt, jf. kulturminneloven § 9.

Forurensningsloven

Det er søkt om nødvendige tillatelser etter forurensningsloven for gjennomføring av tiltaket. I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden.

Fylkesmannen har ikke kommentert forholdet til forurensningsloven i sin uttalelse.

NVE ser i utgangspunktet ikke noe behov for at det gis tillatelse etter forurensningsloven for driftsfasen. Etter vår vurdering vil standardvilkår for forurensning gi tilstrekkelige muligheter til å pålegge oppfølgingsundersøkelser og eventuelt tiltak av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget i driftsfasen. Myndigheten til å pålegge slike tiltak ligger i dag hos Fylkesmannen.

Anleggsarbeidene krever egen tillatelse etter forurensningsloven. Ved en ev. utbygging må det tas kontakt med Fylkesmannen om behov for utslippstillatelse, og legges frem en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

Konsesjonsavgifter og næringsfond

Etter vassdragsreguleringsloven § 14 skal det ilegges konsesjonsavgifter for elvekraftverk over 40 GWh dersom det ikke er gitt ervervskonsesjon fra før. Hydro har tidligere opplyst å ha ervervskonsesjon for Fortun-Grandfastavassdragene som gjelder fallet ned til sjøen/Fortun. Det er derfor ikke foreslått konsesjonsavgifter for Øyane kraftverk i denne konsesjonen, men Hydro vil i så fall bli ilagt ervervsavgift for Øyane kraftverk etter tidligere ervervskonsesjon.

Det er fremmet krav fra Luster kommune om tildeling av næringsfond på 25 mill. kr. Kravet er ikke begrunnet. Hydro har ikke kommentert kravet direkte, men vist til vilkår som normalt gis i konsesjoner. Hydro viser også at det vil være mulig å inngå frivillige avtaler direkte mellom

utbygger og kommunen om forhold som er direkte relevante for virkningene av utbyggingen, eksempelvis veier og bruk av masser.

Vassdragsreguleringsloven § 17 gir hjemmel for visse fondsavsetninger, bl.a. næringsfond. Spørsmålet om næringsfond gjelder kompensasjon for skader og ulemper som følge av utbyggingen, samt at kommunene skal ha en del av verdiskapningen som utbyggingen bidrar til.

Ved vurderingen av om næringsfond bør opprettes, og størrelsen av dette, mener NVE det bør tas utgangspunkt i tidligere sammenlignbare saker. Øyane kraftverk er en relativt liten utbygging i forholdet til andre utbygginger der det er tildelt næringsfond. Etter NVEs mening vil utbyggingen, med planendring og foreslåtte avbøtende tiltak, ha få negative konsekvenser for kommunen. Samtidig er verdiskapningen begrenset. NVE mener derfor at det ikke er grunnlag for å pålegge næringsfond i denne saken.

Post 1 (Konsesjonstid og revisjon)

Hydros ervervskonsesjon for fallrettighetene i Fortun-Grandfastavassdragene løper ut 9. august 2057. I innstillingen for Illvatn foreslo NVE at konsesjonen for Illvatn pumpekraftverk skulle gis for samme tidsrom som ervervskonsesjonen, dvs. med utløp 9. august 2057. Vi ser i ettertid at det hadde vært mer i tråd med gjeldende praksis å gi reguleringskonsesjonen på ubegrenset tid, men dog begrenset til ervervskonsesjonens varighet. Vi foreslår denne løsningen for Øyane kraftverk, og at ordlyden i vilkårene for Illvatn kraftverk endres til det samme.

Den eksisterende reguleringskonsesjonen for Fortun-Grandfastareguleringene løp ut 24. januar 2017. Når ny konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene vurderes bør overlappende vilkår for de to konsesjonene, spesielt vilkår om minstevannføring og om tilrettelegging for fisk, ses i sammenheng og harmoneres. Av denne grunn anbefaler NVE at vilkårene for Øyane kraftverk, som for Illvatn, justeres ved behov ved behandling av fornyet konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene.

Post 4 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen skal detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart.

Dammer og trykkrør for alternativet/alternativene som inngår i NVEs innstilling skal klassifiseres etter reglene i damforskriften. Informasjon om klassifisering finnes på NVEs nettsider, under «Damsikkerhet». Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift. NVEs tilsynsavdeling ved seksjon for damsikkerhet må derfor fatte endelig vedtak om konsekvensklasse for gitt alternativ før tekniske planer for sikkerhet kan utarbeides og sendes NVE til godkjenning.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes på NVEs nettsider, under «Vann, vassdrag og miljø» og «Miljøtilsyn».

Tabellen nedenfor viser hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for NVEs anbefaling til konsesjon.

Inntak	Inntaket i Fortundalselvi skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i planendringssøknaden. Nøyaktig plassering kan justeres ved detaljplan.
Vannvei	Vannveien skal gå i tunnel.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i dagen, i tråd med planendringssøknaden. Nøyaktig plassering kan justeres ved detaljplan.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir 2–3 Pelton-turbiner. Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan. Installert effekt 51 MW.
Omløpsventil	Det skal installeres omløpsventil som har en kapasitet på om lag 50 % av middelvannføringen. Endelig fastsetting av kapasiteten på omløpsventilen fastsettes som del av en detaljplan.

Vei	Ny vei fra eksisterende anleggsvei til inntaksområdet, og ny vei og bro fra eksisterende anleggsvei til kraftstasjonsområdet ved Øyane, skal bygges i tråd med figur 9 og 10 i planendringssøknaden.
Nettilknytning	132 kV luftledning, se tidligere oversendt innstilling for detaljer.
Massedepionier	Masser skal plasseres innenfor område skissert i søknaden. Nøyaktig plassering avklares i detaljplanen.

Mindre endringer uten nevneverdige konsekvenser kan som regel behandles av NVE som del av detaljplangodkjenningen, med mindre annet er presisert her. Detaljplaner skal forelegges NVEs miljøtilsyn og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Vi minner om at det i detaljplanen må dokumenteres at det er tilgjengelig nettkapasitet i overliggende nett.

Post 5 (Naturforvaltning)

Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9 (Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

NVE mener det kan være relevant å anlegge terskler og eventuelle kulper nedstrøms vandringshinderet ved Øyane, i samråd med lokalkjente og fiskefaglig kompetanse. Dette er imidlertid forhold som må vurderes når en konsesjon foreligger. Vilket i post 9 gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å etablere slike terskler.

Post 10 (Manøvreringsreglement)

Forslag til oppdatert manøvreringsreglement for Fortun-Grandfastareguleringene er vedlagt. Forslaget er basert på manøvreringsreglementet fra 1.07.1960, med endringer fra 29. mars 1962 og 9. januar 1976. Forslaget er justert til dagens ordlyd.

Minstevannføring

Opprinnelig søknad

Da den opprinnelige konsesjonssøknaden ble behandlet, var det mange høringsparter som ønsket betydelig større minstevannføring enn det som var foreslått i søknaden (alminnelig lavvannføring, dvs. 0,067 m³/s). Disse kravene var for det meste begrunnet i ønske om høy sommervannføring i Spitarfossen og Bakligjelet av hensyn til rekreasjon, friluftsliv og landskapsopplevelse, men det var også mange parter som uttrykte bekymring for fiskens overlevelse ved lav vintervannføring. Flere parter ba både om at inntaket ble flyttet nedstrøms Spitarfossen, og om høyere minstevannføring. Vi kommer tilbake til disse kravene.

Planendringssøknad

I planendringssøknaden opprettholder Hydro sitt forslag om alminnelig lavvannføring, 0,067 m³/s, som minstevannføring året rundt. Hydro begrunner dette i at det ikke lenger er behov for å ivareta Spitarfossen som landskapselement. Hydro mener også at det er andre tilpasninger enn høy minstevannføring som vil gi gode resultater for fisk.

Krav i høringsrunden

I høringsrunden er det flere av partene som er opptatt av hvor minstevannføringen skal tas fra, og det er ønske om at det tappes fra konkrete magasiner. NVE viser til at disse magasinene er regulert etter Fortun-Grandfastakonsesjonen, og at det ikke kan legges inn slike føringer i forbindelse med at det gis konsesjon for Øyane kraftverk alene. I det følgende tar vi utgangspunkt i at Øyane er et rent elvekraftverk som inntil videre vil kjøres på restvannføring, og at minstevannføringen må ta utgangspunkt i naturlig tilsig og eventuelt overløp.

Luster kommune har ikke kommet med et tallfestet krav til minstevannføring, men ber om grundige vurderinger av vannføringen for å sikre lakseyngel. I forrige høringsrunde ba kommunen både om at inntaket ble flyttet til nedenfor Spitarfossen, og om at sommervannføringen ble økt til to ganger alminnelig lavvannføring.

Fylkeskommunen har ikke kommentert minstevannføring i denne omgangen. I forrige høringsrunde anbefalte de en minstevannføring på 5-persentil av sommervannføring (oppgitt av Hydro til 0,7 m³/s), i tillegg til flytting av inntaket.

Fylkesmannen mener at minstevannføringen må opp på et høyere nivå enn 0,067 m³/s. Fylkesmannen viser til at alminnelig lavvannføring fra før Fortun-Grandfastareguleringene ble tatt i bruk er en naturlig lavvannføring for vassdraget, og en bedre referanse for en minstevannføring. Fylkesmannen mener at det som et minimum bør tas utgangspunkt i fiskerapporten fra fornyelsessøknaden for Fortun-Grandfastareguleringene, som foreslår 0,5 m³/s.

FNF, Sogn og Fjordane Turlag og flere grunneiere mener at en minstevannføring på 0,067 m³/s er altfor lav om sommeren. De viser til at elvebunnen i Bakligjelet er preget av mye stor stein, og mener at 67 l/s vil forsvinne mellom steinene og i praksis tørlegge elva. De mener at minstevannføring om sommeren bør være minst 5-persentil sommer, og i perioden 1.7 – 15.9 tilstrekkelig til at det blir synlig rennende vann i Bakligjelet.

NJFF mener at vannføringen fra kraftverket til vandringshinderet må være så stor om vinteren at elvebunnen blir dekket slik at rogn og småfisk overlever. Resten av året må det være så mye vann at gytefisk tar området i bruk.

Grunneigarlaget mener at alminnelig lavvannføring er et misvisende uttrykk fordi denne er beregnet ut fra en allerede betydelig redusert naturlig vannføring. Grunneigarlaget krever at det tas inn forutsetninger om at miljøsyn og mulig minstevannføring i fornyelsessaken skal ha forrang for produksjonsvann til både Øyane og Illvatn.

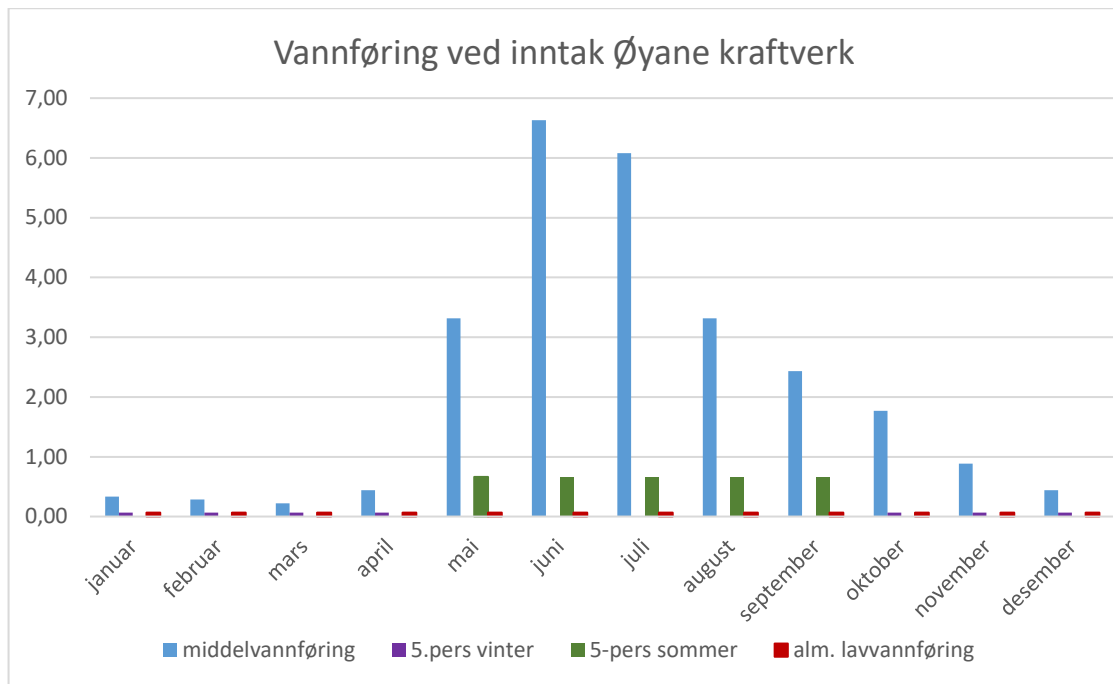
NVEs vurdering av minstevannføring

Fortunselva, som mange elver med bre og høyfjell i nedbørsfeltet, har stor variasjon mellom sommer- og vintervannføring. Vintervannføringen er svært lav, mens sommervannføringen har store topper, preget både av nedbørsflommer og snøsmelting i høyden i varme perioder.

Alminnelig lavvannføring er et statistisk mål på noen av de laveste vannføringene som forekommer i et vassdrag i løpet av et helt år. I vassdrag som denne, med svært lav vintervannføring over tid, vil alminnelig lavvannføring være spesielt lav i forhold til vanlig forekommende sommervannføringer. NVE mener, i likhet med mange av partene, at å slippe alminnelig lavvannføring som minstevannføring om sommeren er for lite, og for langt unna dagens vannføring. 5-persentil sommer- og vintervannføring er et bedre mål på en vanlig forekommende lav vannføring enn alminnelig lavvannføring. Derfor er også 5-persentil vannføring sommer og vinter utgangspunktet for minstevannføringen for mange konsesjoner i dag.

Figur 1 viser NVEs tall for beregnet middelvannføring gjennom månedene i året, 5-persentil for sommer- og vintersesongen, samt alminnelig lavvannføring. Beregningene er gjort for lokalfeltet mellom inntakene til Skagen kraftverk og planlagt inntak for Øyane kraftverk. I tillegg kommer det i dag et visst overløp fra inntakene til Skagen i flomperioder, i størrelsesorden 40 % av middelvannføringen. Det meste av dette overløpet forventes å forsvinne dersom Illvatn pumpekraftverk bygges.

Etter NVEs beregninger er 5-persentil vannføring (kun lokalfelt) ved inntaket 0,7 m³/s om sommeren, og 0,07 m³/s om vinteren. For dette vassdraget må det også tas i betraktning at dagens vannføring allerede er redusert. Utredningen som følger fornyelsessøknaden for Fortun-Grandfastareguleringene anslår at vannføringen i Fortunselva ovenfor Skagen i dag er i størrelsesorden 1/3 av opprinnelig, uregulert vannføring.

Figur 1. Beregnede vannføringer (kun lokalfelt) ved planlagt inntak for Øyane kraftverk.

Sommervannføring

For fisk like oppstrøms utløpet er sannsynligvis minstevannføringen om sommeren ikke kritisk, grunnet stor restvannføring fra restfeltet mellom inntak og utløp. I sommerhalvåret mener vi at et slipp på 5-persentil sommervannføring (0,7 m³/s), pluss restvannføring, vil være tilstrekkelig for å ivareta forholdene for fisk på anadrom strekning. Det viktigste er at minstevannføringen på høsten ikke faller for fort, og ikke er for lav.

Sommerhalvåret regnes normalt fra 1. mai til 30. september. Oktober, særlig første halvdel, er i dag en periode hvor vannføringen naturlig faller raskt.

Sjørørret vandrer opp for å gyte om høsten, og er tilpasset dette vannføringsregimet. Ifølge fagrapport natur og miljø utnyttes en strekning oppstrøms kraftverksutløpet som gyte- og oppvekstområde for sjørørret. Laksen gyter ikke langs denne strekningen, men det settes ut lakseyngel eller legges ut lakserogn enkelte år. Etter vår mening vil man kunne sikre at sjørørret har tilstrekkelig vann til gytevandring ved å forlenge perioden med 5-persentil sommervannføring med to uker, til om lag 15. oktober, såfremt det er tilstrekkelig tilsig.

Vintervannføring

Vinterstid er fisken avhengig av tilstrekkelig vanndeckt areal. Den viktigste strekningen for fisk er like oppstrøms utløpet.

Utredningen av fisk som følger fornyelsessøknaden beskriver hvordan vannføringer under 0,5 m³/s gir lite vanndeckt areal og fare for tørrelegging og stranding av fisk. Mange høringsparter har også vist til at vannføringen i Fortunsdalen om vinteren er et kritisk punkt for overlevelse av fisk i dag, før Øyane kraftverk er bygget. Hydro har selv nevnt i sine kommentarer til høringen at vintervannføringen er svært lav, og at kraftverket ikke vil produsere i vintermånedene desember til april.

Øyane kraftverk vil være et elvekraftverk uten regulering, og det vil derfor kun være mulig å ytterligere begrense vannføringen om vinteren, ikke øke den utover dagens vannføring. Skal vannføringen økes utover dagens må det aktivt slippes vann fra ovenforliggende magasiner. Dette vil gripe inn i reglementet til den eksisterende reguleringskonsesjonen, og er, som nevnt over, et tema som må håndteres i forbindelse med fornyelsessøknaden.

Gitt at vintervannføringen er kritisk for fisk allerede i dag, delvis grunnet eksisterende regulering, mener NVE at man må være svært forsiktig med å begrense vintervannføringen ytterligere ved en ny kraftutbygging. 5-persentil vintervannføring brukes ofte som et utgangspunkt for å fastsette en minstevannføring som er lav, men naturlig forekommende, og som ivaretar liv i elva. NVE mener at det er sannsynlig at 5-persentil vintervannføring i dette vassdraget, som allerede er utbygd, vil være kritisk lavt for fisk. 5-persentil vintervannføring er her beregnet til 0,07 m³/s. Det er også risiko for at et lite vannslipp fra inntaket vil fryse til og forsvinne på vei ned til strekningen like oppstrøms utløpet, som er den mest viktige som habitat for fisk.

Gjennom januar, februar og mars er middelvannføringen under 0,4 m³/s, før den stiger raskt i april og særlig mai. Med en minste slukeevne på 0,25 m³/s, pluss minstevannføring, vil kraftverket kunne kjøres kun unntaksvis i disse månedene. NVE mener at i dette vassdraget der vintervannføringen i utgangspunktet er marginalt for overlevelse av fisk, er det mest hensiktsmessige å beholde dagens vintervannføring slik den er, og at kraftverket ikke skal kunne kjøres i de tørreste månedene. NVE foreslår derfor at kraftverket står i perioden 1. januar til 31. mars, framfor å foreslå en minstevannføring som vil kunne tillate kjøring av kraftverket kun i sjeldne, korte perioder.

Vannføring vår og høst

Det vil være to «skulderperioder» fra 1. april til 30. april og fra 16. oktober til 31. desember, som vil være overgangsperioder mellom vinter- og sommerdrift. Etter vanlig praksis inngår disse periodene i vinterhalvåret, der en minstevannføring tilsvarende 5-persentil vintervannføring ofte ville bli pålagt. Som beskrevet over mener vi at 5-persentil vintervannføring i dette vassdraget er for lite til å ivareta liv i elva. I disse periodene kan man forvente et visst tilsig fra restfeltet nedenfor inntaket, som er på ca. 11 km². NVE foreslår derfor et minstevannføringsslipp på 0,4 m³/s for disse periodene. Dette slippet, sammen med restvannføring, forventes å gi en vannføring på anadrom strekning som vil være tilstrekkelig til å unngå tørrlegging.

NVEs samlede forslag til drift og slipp av minstevannføring:

NVE foreslår at det skal slippes følgende minstevannføring fra inntaket til Øyane kraftverk:

1. april – 30. april	0,4 m ³ /s
1. mai – 15. oktober	0,7 m ³ /s
16. oktober – 31. desember	0,4 m ³ /s

NVE foreslår at kraftverket ikke skal være i drift i perioden 1. januar til 31. mars.

Produksjon, kostnader og minstevannføring

Etter Hydros beregninger vil deres forslag til slipp av minstevannføring, alminnelig lavvannføring (0,067 m³/s) året rundt, gi en årlig produksjon på 80 GWh dersom Illvatn pumpekraftverk bygges ut.

NVE har kontrollert søkers kostnadsoverslag og produksjonsberegninger, og anser disse for å være rimelige. Vi har ingen innvendinger mot prosjektet ut fra en teknisk/økonomisk vurdering.

NVEs produksjonsberegninger viser at NVEs forslag til slipp av minstevannføring, som beskrevet over, vil gi et produksjonstap på om lag 14 GWh. Til sammenligning vil et slipp basert på 5-persentil sommer- og vintervannføring gi 8–10 GWh i produksjonstap.

Med forutsetning om en drifts- og vedlikeholdskostnad på 4 øre/kWh, 6 % kalkulasjonsrente og 40 års økonomisk levetid er den samlet energikostnad over levetiden (LCOE) til prosjektet beregnet til 31 øre/kWh. Beregningene er basert på søknaden, og med forutsetning om at Illvatn pumpekraftverk bygges. Energifkostnaden over levetiden tilsvarer den inntekten prosjektet må ha for at prosjektet skal få en positiv netto nåverdi. Prosjektet er ikke beregnet til å være lønnsomt uten elsertifikater.

Om prosjektet sammenlignes med andre vann og vindkraftverk som har endelig konsesjon per 4. kvartal 2017, ligger prosjektet, med NVEs forslag til minstevannføring, nær gjennomsnittet. Dette taler for at prosjektet trolig vil kunne konkurrere om lønnsomhet sammenlignet med andre prosjekter.

Hydro har i sine kommentarer til uttalelsene ment at et vannslipp i størrelsesorden 0,5 m³/s, slik som flere av partene krevde, ikke vil stå i forhold til kostnaden tiltaket medfører. Hydro mener at andre tiltak rettet mot fisk vil ha vel så god effekt. NVE ser ikke bort ifra at andre tiltak, som høler og andre habitatforbedrende tiltak, også kan ha god effekt på forholdene for fisk. NVE mener at minstevannføring kan vurderes opp mot andre tiltak i forbindelse med behandling av ny konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene, som nevnt under merknadene til Post 1.

Omløpsventil

Minstevannføring er viktig for å sikre tilstrekkelig vannføring mellom inntak og utløp. Ved driftsutfall eller rask nedkjøring av kraftverket vil også vannføringen nedstrøms utløpet minke raskt. For å unngå stranding av fisk i Fortundalselvi ved slike hendelser bør det installeres omløpsventil.

Hydro søker om en omløpsventil med kapasitet på 1,5 m³/s. Dette tilsvarer 10 % av omsøkt maksimal slukeevne. Erfaringer viser at en omløpsventil som skal ivareta ønsket funksjon som et reelt avbøtende tiltak, normalt bør ha en kapasitet på om lag 50 % av maksimal slukeevne i kraftverket. Hensikten er å sikre tilnærmet samme vanndekket areal som før utfall, noe som avgjøres av elvas utforming. NVE foreslår at endelig avklaring av omløpsventilens kapasitet gjøres som del av detaljplanprosessen, men at kapasiteten ikke skal være særlig lavere enn 50 % av slukeevnen, med mindre en kartlegging av elva viser at hensikten langt på vei oppnås med lavere kapasitet.

Ved vannforbruk i kraftverket mindre enn omløpsventilens kapasitet skal omløpsventilen åpne for vannmengden som går gjennom turbinen ved utfall. Deretter skal vannføringen gjennom omløpsventilen gradvis reduseres.

Omløpsventilen skal fungere slik at vannføringen nedstrøms kraftverket reduseres over så lang tid at fisk ikke strander. Omløpsventilen skal koples til kraftverkets styringssystem og testes ut med hensyn til funksjonaliteten før kraftverket settes i ordinær drift. Dokumentasjonen på at utstyret fungerer etter hensikten skal godkjennes av NVEs miljøtilsyn.

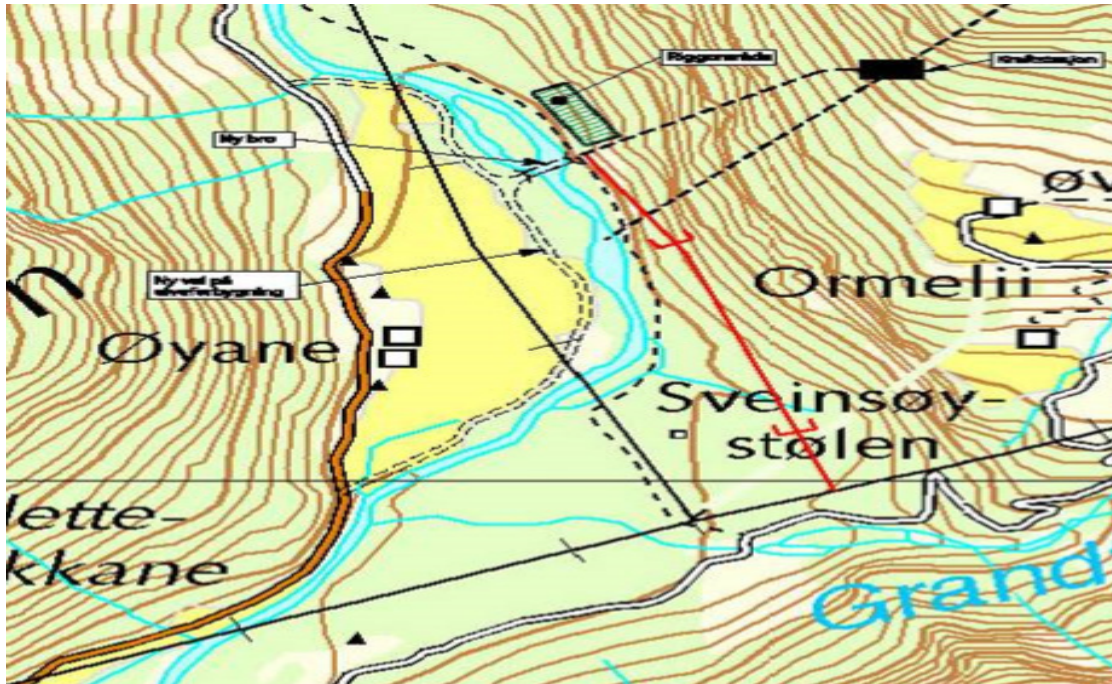
Andre merknader

Plassering av adkomstvei og tipp

I den opprinnelige søknaden er det presentert tre ulike løsninger for vei, og tre ulike løsninger for tipp. Etter NVEs mening var alternativ 3 (figur 2), med vei fra sørvest men uten gjennomgående forlengelse i nord, den løsningen som var minst konfliktyllet ut fra høringsuttalelsene som har omtalt temaet. Tipp alternativ C (figur 3) synes også som det beste alternativet.

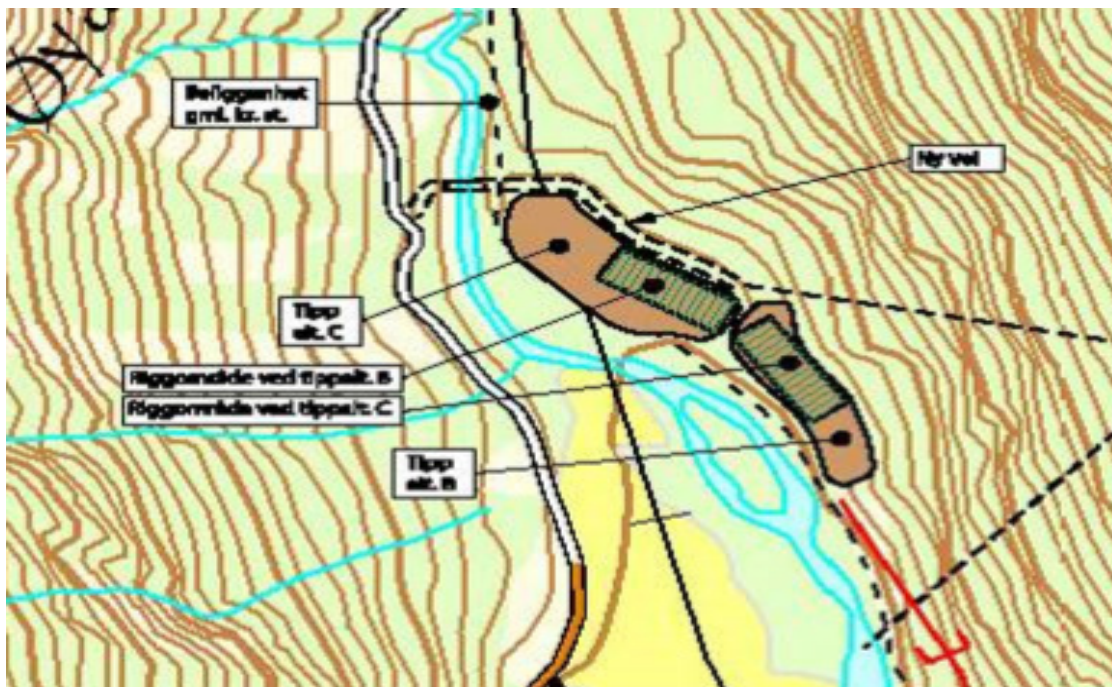
I planendringssøknaden er adkomsten til kraftverket forenklet til ett alternativ (figur 4). Rigg- og tippområde er omtrent som før. Veitraseen er på elvas sørvestside, som alternativ 3 i opprinnelig søknad, men er kortere og følger eksisterende traktorvei over jordet i stedet for å følge elvebredden.

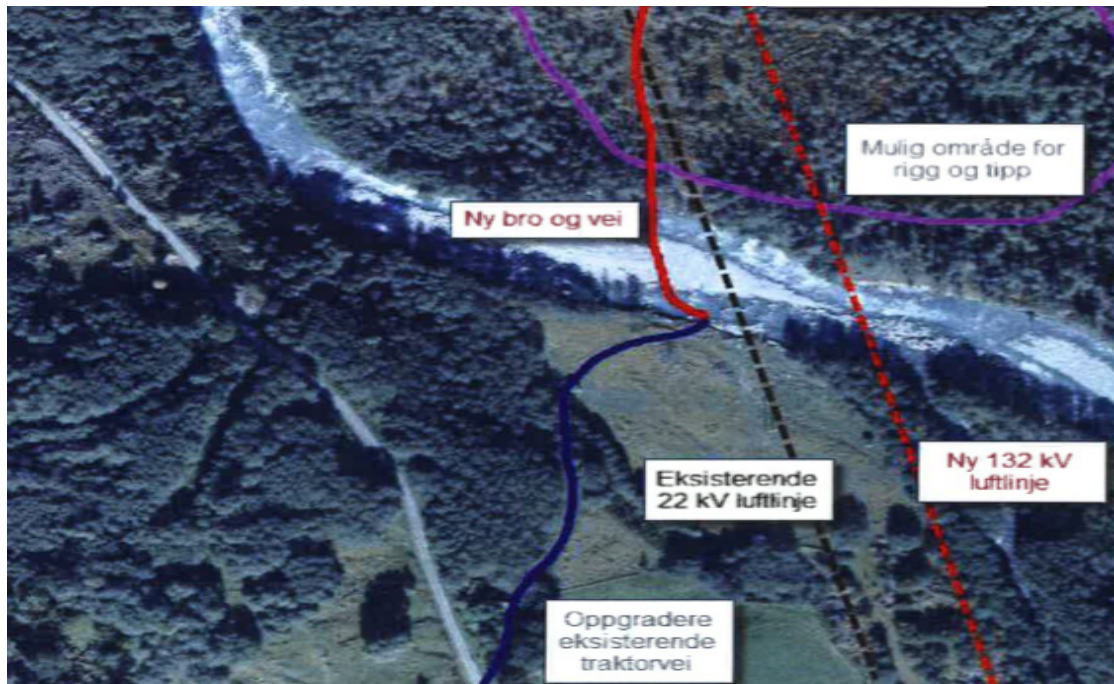

Figur 2. Veialternativ 3 (dobbel stiplet linje på venstre side av elven), fig. 4.6 i opprinnelig søknad. Bro rett sør for sandbanke.

Høringspartene har ikke tatt opp den endrede traseen på elvas sørvestside. Fylkeskommunen har uttalt at område for kraftverk, rigg og tipp kan komme i konflikt med en gammel drifteveg. Dette er omtalt tidligere. NVE har ikke innvendinger til den justerte traseen, men anbefaler at det tas spesielt hensyn til kulturminnen Sveinsøystølen, til driftevegen, til flommarksskogen grøralmeskog langs elvas østside, og til lokasjoner med rødlistede moser og lav spesielt. Den nøyaktige plasseringen av veien kan fastsettes i detaljplanen.

Figur 3. Tippalternativ C (øvre brune felt, nord for sandbanke), fig. 4.5 i opprinnelig søknad.

Figur 4. Adkomst som søkt om i planendring, med bro rett over sandbanke, fig. 10 i planendringssøknad.

Rasfare

Tidligere i saksbehandlingen har rasfare vært nevnt som et argument mot å plassere inntaket nedenfor Spitarfossen. Søker har gjort en egen vurdering i brev av 02.10.2017, der det vises til at inntaket vil ligge oppstrøms og på motsatt side av rasutsatt område (synlig ur), men det er ikke foretatt en fagkyndig skredfarevurdering.

NVE har ikke utarbeidet detaljert faresonekart for området. I de landsdekkende aktsomhetskartene for snøskred, steinsprang og delvis for jordskred, er både inntaksområde og kraftverksområde markert som utløpsområde. Aktsomhetskartene viser områder som er potensielt skredfarlige ut fra terrengforhold, men angir ikke sannsynlighet. NVEs praksis i arealplanleggingen er at dersom det planlegges bygging innenfor områdene som er dekket av aktsomhetskart, så må den reelle skredfaren utredes nærmere. Skredfaren, angitt ved sannsynlighet, må vurderes i forhold til relevante sikkerhetskrav. Byggteknisk forskrift (TEK17) angir sikkerhetsklasser og retningsgivende eksempler på hvilke byggverk som faller innenfor de ulike sikkerhetsklassene. For næringsbygg med et visst personopphold vil kravet normalt være 1/1000. For enkle bygg uten personopphold vil kravet normalt være 1/100.

NVE anbefaler at tiltakshaver bes om en fagkyndig vurdering av skredfaren, og dokumentasjon på at det er mulig å oppnå tilstrekkelig sikkerhet for de planlagte byggverkene. NVE har utarbeidet en prosedyrebeskrivelse og to rapportmaler for avklaring av skredfare i bratt terreng, tilpasset behovene på kommuneplan- og reguleringsplannivå. Det framgår av prosedyrebeskrivelsen når det er nødvendig med fagkyndig kompetanse for å kartlegge og vurdere skredfaren. Lenke til rapportmalene finnes i prosedyrebeskrivelsen. Det finnes også ytterligere veiledningsmaterieell på www.nve.no/arealplan.

3. 132 KV KRAFTLEDNING FRA SVEINSØYSTØLEN TIL ILLVATN PUMPEKRAFTVERK

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling om kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn pumpekraftverk fra NVE 26. juni 2014:

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) anbefaler at Olje- og energidepartementet gir Hydro Energi AS konsesjon i medhold av energiloven for en ny 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk i Luster kommune i Sogn og Fjordane. Det er videre NVEs tilråding at Hydro Energi gis konsesjon til en ny transformatorstasjon i fjellhall ved Illvatn kraftverk og en ny 22 kV jordkabel fra Illvatn kraftverk til Fivlemyr kraftverk. Det legges til grunn at det gis konsesjon til Illvatn kraftverk, men ikke til Øyane kraftverk, jf. NVEs innstillinger av i dag.

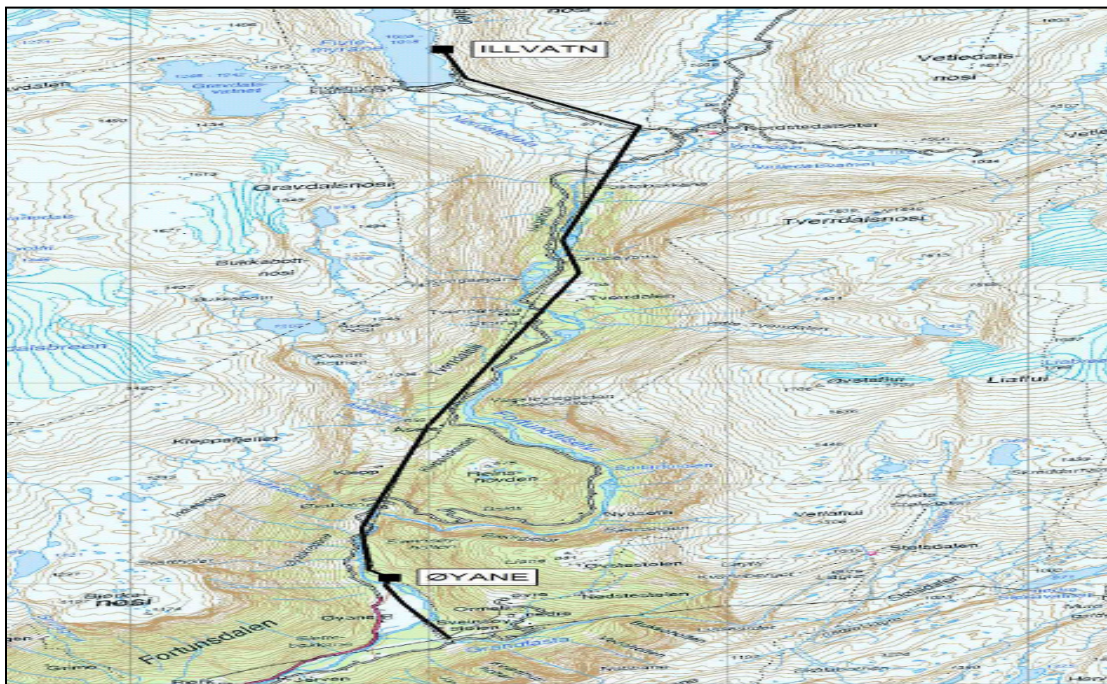
Den nye 132 kV-ledningen vil være nødvendig for etableringen av Illvatn pumpekraftverk, og dermed bidra til etableringen av 48 MW ny fornybar kraftproduksjon, hovedsakelig vinterstid. Anleggene vil kunne bidra positivt i driften av kraftledningsnettet i området. Kraftledningen vil erstatte en 22 kV kraftledning på store deler av strekningen, og de endrede virkningene vil derfor være begrensede på denne strekningen. Der ledningene blir gående parallelt blir de visuelle virkningene mer negative.

Traseen berører et område med gammel edellauvskog som er tilholdssted for rødlistede lavarter, og går gjennom områder med rødlistearter av sopp, lav, moser og karplanter. Kraftledningen berører utkanten av et villreinområde, og den vurderes ikke å være avgjørende for reinens bruk av området.

NVE vurderer at fordelene med den nye kraftproduksjonen er større enn de samlede ulempe med utbyggingen, herunder kraftledningen.

NVE anbefaler at det settes vilkår om at eksisterende 22 kV kraftledning kables fra Fivlemyr kraftverk til Nørdestedalseter. Videre bør det settes vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan, hvor det beskrives hvordan det skal tas hensyn til miljøet under og etter anleggsperioden. Blant annet må en slik plan beskrive hvordan uttak av gamle trær kan minimeres, og hvordan det kan tas hensyn til rødlistearter gjennom skånsom ferdsel. Planen skal drøftes med Luster kommune og grunneiere/rettighetshavere og omfatte detaljerte vurderinger av trasé og masteplassering.

1. Søknadene

Norsk Hydro ASA søkte 14. mai 2010 på vegne av Hydro Aluminium AS om konsesjon til Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk. Samtidig søkte Norsk Aluminium om anleggskonsesjon til en ny 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk og nødvendige elektriske anlegg i kraftverkene. Den nye 132 kV-ledningen vil transportere kraftproduksjonen fra Illvatn og Øyane kraftverk ut på kraftnettet. Alle søknadene er behandlet samtidig, og NVE viser til innstillinger om Øyane og Illvatn kraftverk for nærmere beskrivelse av kraftverkssøknadene (NVE-ref. 200806513-87 og 200900615-83). I innstillingene anbefaler NVE at det gis konsesjon til Illvatn, men ikke til Øyane kraftverk. I den videre vurderingen legges dette til grunn, men vi vurderer allikevel de elektriske anleggene som det er søkt om i tilknytning til Øyane kraftverk alene.

Alle anleggskonsesjoner for kraftverk og kraftoverføringsanlegg i Sogn tilhørende Hydro Aluminium AS ble 3. januar 2014 overført til Hydro Energi AS, da det er sistnevnte selskap som har driftsansvaret for anleggene. Rette søker av anleggskonsesjon for ovennevnte 132 kV kraftledning og øvrige elektriske anlegg er altså Hydro Energi AS, heretter omtalt som Hydro.

Den nye 132 kV-kraftledningen, som er nødvendig selv om kun Illvatn kraftverk får konsesjon, skal erstatte eksisterende 22 kV kraftledning på strekningen fra Øyane til avgreingen til Nørdstedalseter, og på øvrige strekninger gå parallelt med denne. Luftledningen vil være til sammen 13,7 km lang, og i tillegg kommer noen hundre meter 132 kV jordkabel inn til hhv. Illvatn og Øyane kraftverk. Hydro søker også om å bygge to transformatorstasjoner ved hhv. Illvatn og Øyane kraftverk, og en ny, ca. 1,5 km lang 22 kV jordkabel fra Illvatn kraftverk til Fivlemyr kraftverk.

2. Lovverk og behandlingsprosess

2.1 Lovverk

Energiloven

For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er normalt delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner. Etter forskrift om ekstern kvalitetssikring (FOR 2013-06-21-681) § 3 er det imidlertid bestemt at Kongen i statsråd fatter konsesjonsvedtak etter energiloven § 3-1 for *«nye elektriske anlegg for tilknytning av vannkraftverk som krever konsesjon av Kongen i statsråd etter vassdragslovgivningen»*. NVE utarbeider derfor en innstilling til Olje- og energidepartementet i denne saken, på samme måte som for Øyane og Illvatn kraftverk.

Plan- og bygningsloven

Kraftledninger og tilhørende anlegg med anleggskonsesjon etter energiloven er ikke omfattet av plan- og bygningsloven, med unntak av lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting. Dette betyr at konsesjon kan gis uavhengig av områdets planstatus, det skal ikke utarbeides reguleringsplan eller dispenseres fra krav om reguleringsplan og det skal ikke vedtas planbestemmelser for slike anlegg. Eksisterende bruk og arealplaner for berørte områder er allikevel et viktig hensyn i konsesjonsbehandlingen.

Andre lovverk

Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover, som for eksempel kulturminneloven og naturmangfoldloven.

2.2 Høring av konsesjonssøknad

Konsesjonssøknadene ble sendt på høring 18. mai 2010, med høringsfrist 1. september 2010. Nærmere beskrivelse av prosessen finnes i ovennevnte innstillinger om Illvatn og Øyane kraftverk. Det ble arrangert offentlig møte om saken 8. juni 2010, og NVE har gjennomført befarung i området.

2.3 Innkomne merknader

Det har kommet inn ti høringsuttalelser til kraftverkssøknadene som angår nettilknytningen eller forhold i overliggende nett. Uttalelsene er sammenfattet under.

Luster kommune sier i saksframlegg oversendt 18. februar 2011 at det bør settes følgende vilkår til kraftoverføringen i konsesjon til Illvatn pumpekraftverk:

- a. Av omsyn til landskapet og villreininteressene må 132 kV-linja leggjast i jordkabel på strekninga frå kraftstasjonen til ho kjem nedanfor Fivlemyrdammen.
- b. Det same gjeld heile 22 kV-linja med uttak frå Illvatn pumpekraftverk for lokal forsyning til Fivlemyr kraftverk og Nørdstedalsseter, for å unngå to parallelle luftlinjer på strekninga.”

Sogn og Fjordane fylkeskommune viser til Luster kommunes saksframlegg og rådmannens tilråding når det gjelder forslag til nye avbøtende tiltak ut over det som er omtalt i søknaden. Av hensyn til kulturmiljøet på Sveinsøystølen anbefaler fylkeskommunen at kraftledningen kables langs tilkomstveien til Øyane kraftverk.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane sier i uttalelsen til søknaden om Illvatn kraftverk av 31. august 2010 at dobbelføring av kraftledningen på strekningen Nørdstedalen–Fivlemyr medfører de største negative virkningene for landskap og friluftsliv i en viktig innfallsport til Breheimen. Det omtalte alternativet med å legge 132 kV kabel i driftstunnelen til Skålavatnet ville være bedre for landskapsbildet, men må avveies mot kostnader og ulemper ved feil på kabelen, mener Fylkesmannen.

I sørskråningen etter Kleppeskaret går traseen gjennom gråor-almeskog på rasmark, hvor det er registrert to rødlistede lavararter (nær truet) på gamle og grove almetrær, som i seg selv er rødlistet som nær truet. Her må det tilstrebes å spare flest mulig av de gamle almetrærne, og stikkingen av trasé bør skje i samråd med biolog som har kunnskap om lav.

Kongeørn, som kan forstyrres av støy og økt ferdsel, hekker i dalføret. Anleggsarbeidet bør derfor legges utenom den mest sårbare perioden for kongeørn (1. februar–30. juni). I anleggsfasen vil trafikk, støy og menneskelig ferdsel også virke forstyrrende for villrein som har sommerbeite i området.

Av beredskapshensyn forutsetter Fylkesmannen at utstikking og utforming av kraftlednings-traseen tar hensyn til rasfaren på de delene av traseen der dagens ledning er kablet.

Riksantikvaren sier i en uttalelse til kraftverkssøknadene av 1. september 2010 at alle nye inngrep i dette bare høgfjellslandskapet blir synlige i lang tid og etterlyser bedre visualiseringer.

Statnett SF sier i sin siste uttalelse 2. juli 2013 at det ikke er ledig nettkapasitet for økt kraftproduksjon i Indre Sogn, men at tiltak i nettet kan tillate inntil 100 MW ut over dagens produksjonskapasitet. Dette forutsetter bruk av systemvern for automatisk utkobling av produksjon ved overlast på forbindelsen fra Fortun til Fardal/Sogndal og på transformatorene i Fortun, og at planlagt spenningsstøtte er i drift i nye Sogndal stasjon. NVE har allerede gitt konsesjon til 45 MW ut over dagens produksjonskapasitet. Det er ikke rom for økt produksjon før Ørskog–Høyanger og Sogndal stasjon med tilhørende SVC er satt i drift, ifølge tidsplanen i løpet av 2015.

Illvatn pumpekraftverk vil være positivt for driften av kraftsystemet ved at det bidrar med mye regulert produksjon, og at store deler av produksjonen vil komme vinterstid. Generatoren blir dessuten så stor at den utrustes med viktig utstyr for regulering av spenning og frekvens og bidrar til stabilitet i kraftsystemet. Statnett har ingen andre kommentarer til Øyane kraftverk enn at det ut fra sikker drift av kraftsystemet er bedre med færre større aggregater (>25 MVA) enn flere mindre aggregater.

SFE Nett AS sier 1. september 2010 at det ikke er ledig nettkapasitet i området fra Sognefjorden til Ørskog, før den nye 420 kV-ledningen Ørskog–Sogndal er realisert. I sin ”Vurdering av nettsituasjonen for ny produksjon i Luster og Årdal kommune” av 7. desember 2009 konkluderte

SFE Nett blant annet med at *"det er plass til noko meier produksjon frå Leirdøla mot Fardal, men at dette ligg under summen av den konsesjonssøkte og konsesjonsgjevne effekten"*. Selv om denne konklusjonen ikke tar hensyn til produksjonsprofilen over året, vil ny planlagt kraftproduksjon allikevel overstige overføringskapasiteten til sentralnettsledningen mellom Leirdøla og Fardal. SFE Nett etterlyser en vurdering av nettkapasiteten på et bredere grunnlag, der Statnett spiller en sentral rolle.

Sogn og Fjordane Turlag sier 28. september 2010 at Fortundalen har nasjonal, regional og lokal verdi for friluftsliv og reiseliv som inngangsport til Breheimen nasjonalpark. Sogn og Fjordane Turlag mener at konsekvensen av den nye kraftledningen er undervurdert. De mener kraftledningstraseen som er skissert i figur 4.1, 4.4, 4.5 og 4.6 i søknaden om Øyane kraftverk vil gi store konflikter med blant annet biologisk mangfold og landskap på grunn av hogstgaten. En ny 132 kV ledning må legges på vestsiden av elva, der eksisterende 22 kV ledning går. Av hensyn til bebyggelsen bør den imidlertid legges nærmere elva enn eksisterende ledning, og stolpene må plasseres i nært samarbeid med grunneierne. Dersom Øyane kraftverk blir bygd, krever turlaget at det legges kabel under brua (veialternativ 3), og at det kun bygges luftledning på vestsiden av elva.

I uttalelsen til Illvatn pumpekraftverk av 30. august 2010 sier Sogn og Fjordane Turlag at 132 kV-ledningen bør kables gjennom overføringstunnelen fra Fivlemyrmagasinet til Skålavatnet, som omtalt i konsesjonssøknaden. Turlaget mener at søker blant annet beskriver foreldet kabelteknologi og bruker dette som begrunnelse for ikke å velge kabel. Kabling av 132 kV-ledninger blir mer og mer vanlig, selv om det koster mer enn luftledning, mener turlaget. Sogn og Fjordane Turlag mener at det er feil når konsekvensutredningen sammenligner ny luftledning med dagens situasjon. Den burde ta hensyn til de positive virkningene ved at 22 kV-ledningen skal fjernes, uansett om 132 kV-ledningen bygges som luftledning eller kabel. Den fysiske forskjellen mellom 22 kV- og 132 kV-ledningen undervurderes også, mener turlaget. Dersom kabling av 132 kV-ledningen ikke blir aktuelt krever turlaget at eksisterende 22 kV ledning kables i det skogfrie Fivlemyr- og Nørstedalseterområdet, slik at to ledninger gjennom dette området unngås. Ut fra kraftstasjonen må 132 kV-ledningen uansett kables, og NVE bes om å sette krav om å forlenge kabelen en av følgende strekninger (i prioritert rekkefølge):

1. Fra kraftstasjonen forbi Fossabakkane i eller ved veien, for å unngå negative virkninger for landskap, friluftsliv, villrein med mer.
2. Fra kraftstasjonen og forbi hyttene like nedenfor Nørstedalseter, av samme hensyn som over og for å komme ut av landskapsrommet rundt hyttene, inkl. DNT-hytta.
3. Fra kraftstasjonen og ned til noe mer lavtliggende terreng på nedsiden av Fivlemyrmagasinet, for å unngå en luftledning i inngangsporten til nyopprettede Breheimen nasjonalpark.

Sogn og Fjordane Turlag viser til en e-post de har fått fra vertskapet på Nørstedalseter, som understreker hvor viktig det er å få kablet både 132 kV- og 22 kV-ledningen for å dempe virkningen av kraftutbyggingen på Fivlemyrene. Vertskapet mener 132 kV-ledningen bør kables fram til etter Fossabakkane av visuelle hensyn og pga. rasfare.

I en tilleggsuttalelse av 18. oktober 2012 sier turlaget at 132 kV-ledningen i alle fall må kables så langt at den kommer sør for villreintrekket som runder sørenden av Middalsnosi.

Fortun Bygdalag mener 28. september 2010 at den nye kraftledningen innover dalen bør legges som kabel, slik at ledningen ikke blir tatt av ras.

Villreinnemnda for Ottadalen har følgende uttalelse til kraftoverføringen i forbindelse med vedtak på møte 6. august 2010: *"132 kV lina må leggjast i jordkabel frå framme ved eksisterande linekryst vest for Nørstedalseter til kraftstasjonen."* De mener også at eksisterende 22 kV ledning kables. Begrunnelsen for kravet er mulig innvirkning på reinens ferdsel og bruk av områdene og ut fra føre-var-prinsippet.

Fjellstyret for Luster austre statsallmenning refererer vedtaket fra sitt møte 20. august 2010, der de blant annet krever at 132 kV-kraftledningen legges som kabel fra krysset med eksisterende 22 kV ledning fram til Illvatn kraftverk. Det begrunner de med at det er en gammel trekkvei for rein rundt foten av Middalsnosi mellom Middalen og Nørdstedalen. Villreinen er sårbar for forstyrrelser, og fjellstyret ber derfor om at det vises spesielle hensyn under anleggsperioden og framtidig drift av anleggene. Spesielt i juli og august er det flokker og enkelte dyr som streifer i områdene ved Illvatn.

Kari Grethe Svensøy (20. februar 2011) er grunneier av Bakli og mener visuelle konsekvenser av kraftledningen for gården Bakli er for lite omtalt i konsekvensutredningen.

3. NVEs vurdering av ny 132 kV kraftledning

Bakgrunnen for søknaden om å bygge en ny 132 kV kraftledning på strekningen fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk er behovet for tilknytning av Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk. Kraftledningen skal bygges som en avgreining fra eksisterende 132 kV ledning mellom Skagen og Herva og vil erstatte eksisterende 22 kV kraftledning på det meste av strekningen det er søkt om konsesjon for. Hydro har søkt om å bygge luftledning på hele strekningen.

Fordelene for samfunnet ved å bygge ledningen er tilgang på mer fornybar elektrisitetsproduksjon, i tråd med politiske målsettinger, og magasinerings av vann til kraftproduksjon i tørre perioder. Vi viser til NVEs innstillinger til Øyane og Illvatn kraftverk (hhv. NVE-ref. 200806513-87 og 200900615-83) for nærmere beskrivelse av vurderingene av kraftverkssøknadene.

Ulempene med den nye kraftledningen består i kostnader og miljøvirkninger av utbyggingsløsningen. I kapittel 3.1 vurderer vi kapasiteten i kraftledningsnett i regionen, med tanke på innmating av kraftproduksjonen fra planlagte kraftverk og kraftverk som er gitt konsesjon i området. Ulike tekniske løsninger medfører ulike utbyggingskostnader og driftskonsekvenser, og vi vil i kapittel 3.2 gjennomgå konsekvenser av og policy for kabel som alternativ til luftledning. Miljøvirkningene, herunder visuelle virkninger, virkninger for naturmangfold, kulturminner, friluftsliv, bebyggelse osv., beskrives og vurderes i kapittel 3.3. Virkninger av Øyane og Illvatn transformatorstasjoner vurderes i kapittel 3.4, behovet for en Miljø-, transport- og anleggsplan i kapittel 3.5, før vi i kapittel 4 presenterer NVEs oppsummering og konklusjon.

3.1 Vurdering av kapasiteten i overliggende kraftledningsnett

3.1.1 Hydros vurdering

Hydro redegjør i et notat av 24. september 2013 om sin vurdering av tilgjengelig nettkapasitet for Øyane og Illvatn kraftverk, der de baserer sine forutsetninger om nettsituasjon i Indre Sogn på informasjon fra Statnett og SFE Nett.

Sentralnettet i Indre Sogn består av en 300 kV simlexforbindelse fra Fardal til Fortun. Fra Fortun går det tre 132 kV-ledninger videre til Øvre Årdal og Årdalstangen, og ifølge Statnett er det ledningsstrekningen fra Fardal til T-avgreining Årøy som sette øvre begrensning for lastflyten ut av området. Termisk kapasitet er 1000 MW, men i praksis driftes nettet med eksportkapasitet på 800 MW. Med produksjonsfrakobling kan en større del av reserven på 200 MW frigjøres til ny produksjon, ifølge løsning skissert av Statnett. I sin uttalelse til søknadene sier Statnett at det med mindre tiltak i nettet kan tillates inntil 100 MW ut over dagens produksjonskapasitet.

Hydro viser videre til at Statnett i Vestlandsstudien av 2011 skisserer tre mulige konsepter for oppgradering av sentralnettet i Indre Sogn, og det legges opp til konseptvalg i 2013/2014. Statnett har kommunisert at ny nettløsning vil være på plass etter 2020. Spenningsoppgradering av ledningen Fardal/Sogndal–Aurland planlegges for ferdigstillelse i 2019.

Faktisk produksjonsmønster for Hydros anlegg i Indre Sogn ligger godt under egen produksjonskapasitet på 739 MW. Illvatn kraftverk har flere gode egenskaper for nettet. Det kan avlaste nettet under vårfloppen og sommeren ved at det pumpes vann til magasinet (39 MW), samtidig som uregulerbar kapasitet må produsere. Mer vintereffekt (48 MW) vil øke forsynings-sikkerheten. Overføringsevnen til Skålavatn økes betydelig og full drift av Skagen kraftverk

(280 MW) muliggjøres også i vårknipa. Øyane kraftverk med sine 61 MW vil gi god utnyttelse av tilsiget i flomperioden. Minst to av de planlagte aggregatene vil være større enn 25 MVA og installeres med turbingenerator som kan bidra til Statnetts markeder for fleksibilitet, noe som også er påpekt av Statnett.

Simulering av endringen i Fortunsystemet med Øyane og Illvatn i drift viser:

- økt effektinnmating om vinteren
- forventning om noe mindre innmating om våren
- jevnt høyere innmating om sommeren
- utover høsten øker effektinnmatingen opp mot vinternivåer i korte perioder med mye tilsig

Oppsummert vil dette gi en noe høyere samlet produksjon, men med betydelig sammenlagringseffekt mellom dagens produksjon og bidraget fra Øyane og Illvatn kraftverk. Simuleringer indikerer at de to kraftverkene ikke vil øke Hydros behov for nettkapasitet ut over dagens. Hydro mener derfor at det ikke er noe som hindrer adgang til nettet for Øyane og Illvatn kraftverk med de skisserte mulighetene. Målet er at kraftverkene skal være i drift i løpet av perioden 2018–2020, og at det gir tid til å iverksette tiltak som produksjonsfrakobling i Indre Sogn. Ledningene Ørskog–Sogndal og Sogndal–Aurland vil også kunne være i drift og fjerne flaskehalsen utenfor Indre Sogn.

3.1.2 NVEs vurdering

Som Statnett sier i sin høringsuttalelse er det ikke rom for økt kraftproduksjon i Indre Sogn før Ørskog–Høyanger og Sogndal stasjon med tilhørende SVC-anlegg er satt i drift. Disse anleggene er forventet idriftsatt i løpet av 2015–2016. I tillegg er det også begrensninger i sentralnettet mellom Fortun og Fardal/Sogndal. Statnetts vurdering er at det med Ørskog–Sogndal på plass kan tillates inntil 100 MW ny produksjon i Indre Sogn. Dette forutsetter bruk av systemvern for automatisk utkobling av produksjon ved overlast på forbindelsen fra Fortun til Sogndal og på transformatorene i Fortun, og at spenningsstøtte er i drift i nye Sogndal transformatorstasjon.

NVE har allerede gitt konsesjon til 45 MW ut over dagens produksjonskapasitet. Dersom det gis konsesjon til både Illvatn og Øyane kraftverk overskrides kapasitetsgrensen i nettet dersom alt bygges ut. Det er imidlertid usikkert hvor mye av konsesjonsgitt produksjon som blir realisert, noe som kan være et argument for å gi konsesjon til mer enn det er kapasitet til. Den ledige kapasiteten vil da bli tildelt etter "først-til-mølla"-prinsippet.

Opplysningene som er lagt fram av Statnett tilsier at det store deler av året er ledig kapasitet for mer produksjon, og Hydros framlagte produksjonsprofiler for sine kraftverk tilsier at det sjelden blir behov for å utløse systemvern. Statnett som systemansvarlig kan etter forskrift om systemansvar kreve installasjon av systemvern i eksisterende eller nye kraftverk, basert på en vurdering av hva som samlet sett gir best samfunnsmessig rasjonell systemdrift. Dette er vurdering som NVE overlater til Statnett, og vi anbefaler ikke at det i en eventuell konsesjon settes vilkår om systemvern.

Med tanke på kraftsystemet har Illvatn kraftverk flere gode egenskaper, ved at det vil bidra med god reguleringsevne og produksjon vinterstid, når etterspørselen er størst. Også Øyane med sine store aggregater vil bidra mer positivt til kraftsystemet enn mindre kraftverk, da det vil ha større mulighet for regulering av spenning og frekvens og har større roterende masse som bidrar til stabilitet i kraftsystemet. Hensynet til kraftsystemet alene tilsier derfor at det bør gis konsesjon til begge kraftverkene.

3.2 Jordkabel som alternativ til luftledning

Da flere av høringsuttalelsene omhandler kabel som alternativ til luftledning, gjør NVE i dette avsnittet rede for norsk policy for valg av kabel på dette spenningsnivået. Denne ligger til grunn for de løsningene som utbyggere velger å søke om konsesjon for, og for NVEs konsesjonsvurderinger i alle kraftledningssaker.

3.2.1 Gjeldende policy for kabling

Som et alternativ til luftledning kan en kraftoverføring bygges som jord- og/eller sjøkabel. Forvaltningsstrategien for kabling av kraftledninger er beskrevet i Meld. St. nr. 14 (2011–2012) ”Nettmeldingen”, som er behandlet av Stortinget.

Regjeringen har i nettmeldingen presisert kriteriene for når det kan være aktuelt å fravike fra hovedregelen om at kraftledninger i regionalnettet (66 og 132 kV) skal bygges som luftledning:

- *”luftledning er tekniske vanskelig eller umulig, som ved kryssing av sjø eller der den kommer nærmere bebyggelse enn tillatt etter gjeldende lover og forskrifter*
- *luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slik areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster*
- *kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville ha vært en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg eller ved at kabling inn og ut av transformatorstasjoner kan avlaste av hensyn til bebyggelse og nærmiljø*
- *kabling av eksisterende regionalnett kan frigjøre traseer til ledninger på høyere spenningsnivå og dermed gi en vesentlig reduksjon i negative virkninger av en større ledning, eller oppnå en vesentlig bedre trasé for den større ledningen*
- *kablingen er finansiert av nyttehavere med det formål å frigjøre arealer til for eksempel boligområder eller næringsutvikling, samtidig som bruk av kabel for øvrig er akseptabelt ut fra andre hensyn”*

Bakgrunnen for ovennevnte forvaltningsstrategi er i hovedsak at kabling er betydelig mer kostnadskrevende enn å bygge luftledning. Det skyldes at kabelanlegg er dyrere i innkjøp enn luftledninger og krever graving eller kostbar sprenging av grøft. Kabeltraseer vil ofte også bli lengre enn en luftledningstrasé, som i normalt følger rettere linjer. For 132 kV ledninger er kabling i størrelsesorden 4–5 ganger dyrere. I tillegg gir kabel beredskapsmessige utfordringer, da feil på kabelanlegg tar betydelig lengre tid å finne og rette enn feil på luftledninger.

Krav om kabling av kraftledningen Hydro har søkt om å bygge må, etter NVEs vurdering, vurderes opp mot det ovennevnte unntakstilfellet *”der kabling gir særlige miljøgevinster”*, og i hovedsak knyttet til visuelle virkninger. Vi vil komme nærmere inn på disse vurderingene i kapittel 3.3.1 og 3.3.3.

Kraftledninger med 22 kV spenning er den typen som ofte bygges i medhold av områdekonsesjonsordningen. I områdekonsesjoner er det stilt som vilkår at en ved bygging av nye eller fornyelse av eksisterende ledninger skal benytte jordkabel dersom naturgitte forhold tilsier moderate naturinngrep og ekstrakostnader. I tillegg innebærer kablingspolicyen at kabling av eksisterende ledninger på lavere spenningsnivå kan pålegges der det kan frigjøre trasé til en større ledning eller gi en bedre traséføring for en større ledning. Nærmere vurdering av kabling av eksisterende 22 kV kraftledning vil vi også komme tilbake til i kapittel 3.3.1.

3.3 Vurdering av kraftledningstraseen

Hydro har søkt om å bygge den nye 132 kV-kraftledningen parallelt med og på østsiden av eksisterende 22 kV ledning. På strekningen fra Øyane til avgreiningen mot Nørdstedalseter vil 22 kV-ledningen fjernes etter at den nye ledningen er idriftsatt. På strekningen mellom avgreiningspunktet ved Sveinstølen til Øyane vil det være behov for 22 kV-ledningen til privat forsyning i området. Mellom Nørdstedalseter og Fivlemyr forsyner 22 kV-ledningen seterområdet og må bestå. Den nye 132 kV-ledningen er planlagt parallelt med og på nordsiden av 22 kV-ledningen på denne strekningen. Mellom Fivlemyr og Illvatn kraftverk går det ingen ledning fra før, slik at den nye 132 kV-ledningen og en ny 22 kV jordkabel blir helt nye inngrep her, i tillegg til kraftverksutbyggingen med tilhørende vei.

I dette kapitlet vil vi vurdere miljøvirkninger av traseen Hydro har søkt om å benytte til den nye 132 kV-ledningen og en ny 22 kV jordkabel mellom Illvatn transformatorstasjon og Fivlemyr kraftverk.

3.3.1 Visuelle virkninger

Konsekvensene for naturlandskap, kulturmiljø, friluftsliv og til en viss grad bebyggelse er like i den forstand at de i vesentlig grad er knyttet til visuell påvirkning og ikke direkte konflikt med arealbruksinteresser. NVE vurderer derfor virkninger for disse interessene samlet under betegnelsen visuelle virkninger.

Konsekvensutredningen beskriver landskapet i Fortundalen som en overgangskorridor mellom fjorden og høvfjellsområdene i innlandet. Tiltaksområdet ligger mellom to nasjonalparker: Breheimen og Vest-Jotunheimen. Breheimen beskrives som et viktig friluftsområde med nettverk av stier og hytter, som brukes til fot- og skiturer, jakt og fiske. Fortundalen og Nørdestedalseter er en viktig innfallsport til området, og Fortundalselvi renner gjennom hele dalføret. Eksisterende inngrep i forbindelse med Fivlemyr kraftverk, herunder eksisterende 22 kV kraftledning, framstår ifølge konsekvensutredningen som dominerende i det åpne landskapet rundt Fivlemyrane. 22 kV-ledningen fra Øyane til Fivlemyr kraftverk går parallelt med veien og krysser denne flere steder, men følger linjene i landskapet, går for det meste gjennom skog og er stort sett skjernet fra veien. Ved Øyane er den nye 132 kV-ledningen planlagt gjennom åpent kulturlandskap med fulldyrket grasmark og utmarksbeite. Konsekvensutredningen vurderer landskapsverdiene i Fortun- og Nørdestedalen som middels som følge av at områdene allerede er noe preget av inngrep.

Fra Sveinsøystølen til Øyabotnen går en gammel ferdselsvei på østsiden av elven, som fortsetter i to traseer videre nordover. Området ved Sveinsøystølen og Ormelid har kulturmiljø med stor og middels kulturhistorisk verdi, med bevarte bygninger og innhegninger/murer. Gården Ormelid har sannsynligvis en flere tusen år lang historie, ifølge konsekvensutredningen. Den nye kraftledningen vurderes i konsekvensutredningen å ha en viss negativ virkning på landskapsbildet som kulturmiljøet Ormelid er en del av.

Der den nye 132 kV-ledningen erstatter 22 kV-ledningen vil mastebildet bli tilsvarende dagens situasjon, men med noe større dimensjoner og med bredere ryddebelte i skog. Konsekvensutredningen sier at de visuelle virkningene vil skille seg lite fra dagens virkninger. Fra avgreiningen til Nørdestedalseter/Fivlemyr vil den nye ledningen gå parallelt med 22 kV-ledningen i det snauve fjellandskapet nesten fram til Fivlemyrane, og konsekvensen vurderes som liten til middels negativ i konsekvensutredningen. For friluftslivet vurderes derimot anleggsaktiviteten å gi størst negativ virkning.

I tilleggssopplysningene av 15. mai 2013 sier Hydro at den nye 132 kV-ledningen ikke vil komme nærmere eksisterende bygninger enn 50 meter, med unntak av to hytter ved Åsete, der avstanden vil være ca. 37 meter til ledningens senterlinje. Sammenlignet med eksisterende 22 kV kraftledning vil avstanden til bebyggelse øke.

Sogn og Fjordane Turlag mener den nye 132 kV ledning fra Sveinsøystølen til Øyane må legges på vestsiden av elva, der eksisterende 22 kV ledning går. Av hensyn til bebyggelsen bør den imidlertid legges nærmere elva enn eksisterende ledning, og stolpene må plasseres i nært samarbeid med grunneierne, mener turlaget. Dersom Øyane kraftverk blir bygd, krever turlaget at det legges kabel under brua (veialternativ 3), og at det kun bygges luftledning på vestsiden av elva. Fylkeskommunen anbefaler også at kraftledningen kables langs tilkomstveien til Øyane kraftverk av hensyn til kulturmiljøet på Sveinsøystølen.

Luster kommune ber om kabling av den nye ledningen på strekningen fra Illvatn kraftverk til nedenfor Fivlemyrsdammen av hensyn til landskapet. Tilsvarende mener de at eksisterende 22 kV ledning bør kables, for å unngå to ledninger på strekningen. Kommunens uttalelse støttes av fylkeskommunen. Sogn og Fjordane Turlag mener også landskapshensyn tilsier at den nye kraftledningen bør kables i området mellom Illvatn kraftverk og Fossabakkane, og de foreslår mer og mindre omfattende forlengelse av planlagt kabel ut fra kraftverket. Dersom det ikke lar seg gjøre, ber de om at eksisterende 22 kV ledning kables i det skogfrie området mellom Fivlemyr og Nørdestedalseter, for å unngå to kraftledninger i området. De mener også det er en god løsning å kable den nye kraftledningen gjennom overføringstunnelen mellom Fivlemyrmagasinet og Skålavatnet. Sogn og Fjordane Turlag mener for øvrig den visuelle forskjellen mellom den nye ledningen og eksisterende ledning er undervurdert i konsekvensutredningen.

Riksantikvaren påpeker at alle inngrep i dette høgfjellslandskapet blir synlige i lang tid og etterlyser generelt bedre visualiseringer.

Etter NVEs vurdering er de visuelle virkningene av den nye 132 kV-ledningen tilstrekkelig utredet gjennom visualiseringer i søknaden og konsekvensutredningen for Illvatn pumpekraftverk. Eksisterende 22 kV kraftledning går i traseen der den nye ledningen planlegges, og denne skal rives på strekningen fra Øyane til avgreiningen mot Nørdestedalseter når ny ledning er etablert. 132 kV-ledningen er større enn dagens ledning og det blir færre master, men utformingen er ellers lik. På noe avstand vil gammel og ny ledning derfor gi tilnærmet likt inntrykk. Den visuelle endringen vil først og fremst oppleves på de strekningene 22 kV-ledningen skal bestå, der det blir to parallelle ledninger i stedet for én, og der den nye 132 kV-ledningen blir et helt nytt inngrep. Det gjelder strekningene fra Sveinsøystølen til Øyane og fra avgreiningen Nørdestedalseter/Fivlemyr til Illvatn kraftverk.

Kravene fra Luster kommune og Sogn og Fjordane Turlag om kabling på kortere og lengre strekninger av 132 kV-ledningen gjelder spesielt områder der det er lite trevegetasjon og ledningen blir mer synlig enn i skogsterrang. NVE er enig i at kraftledningen blir synlig i dette landskapet, og på strekningen mellom Fivlemyrane og Nørdestedalseter blir det også to kraftledninger, da eksisterende ledning må bestå. Alternativet med kabling av den nye ledningen for eksempel langs veien vil redusere de visuelle virkningene betydelig på de strekningene der dagens ledning skal rives og gi uendrede virkninger der 22 kV-ledningen opprettholdes. Kostnaden med kabling må imidlertid avveies mot miljøgevinstene, jf. kablingspolicyen omtalt i kapittel 3.1.1.

Som nevnt ovenfor vil kostnaden med jordkabel være i størrelsesorden 4–5 ganger høyere enn luftledning på 132 kV spenningsnivå. Hydro opplyser i søknaden at investeringskostnaden for luftledningen på hele strekningen beløper seg til 30,6 millioner kroner. Fordelt på 13,7 km blir kostnaden ca. 2,2 millioner kroner per km. Dersom vi legger til grunn at en jordkabel koster fire ganger så mye, vil merkostnaden ved å velge jordkabel bli ca. 6,6 millioner kroner per km. Med dette anslaget vil kabling av den nye kraftledningen fra Illvatn kraftverk til Fossabakkane, en strekning på anslagsvis 4 km, koste om lag 26 millioner kroner mer enn luftledning på samme strekning. For den om lag 2,5 km lange strekningen fra Illvatn kraftverk til avgreiningen mot Nørdestedalseter vil merkostnaden med kabling være vel 16 millioner kroner. Turlagets siste forslag med kabling fra tunnelutløpet til Illvatn kraftverk til nedenfor Fivlemyrmagasinet vil være en anslagsvis 1 km lang strekning og gi merkostnader på over 6 millioner kroner.

Kabling gjennom overføringstunnelen fra Fivlemyrmagasinet til Skålavatnet gir en kabelstrekning som er tilnærmet like lang som hele luftledningstraseen. Hydro har ikke søkt om en slik løsning, av tekniske og økonomiske årsaker. Blant annet opplyser de at det av og til går mindre ras og steinsprang i denne gamle, usikrede tunnelen, slik at det ikke er forsvarlig å legge kablet gjennom denne, selv om den sikres. Kostnaden med løsningen anslås i søknaden om Illvatn kraftverk å ligge rundt 100 millioner kroner.

Fra Øyane til Fivlemyr er eksisterende 22 kV kraftledning kablet på en 1,3 km lang strekning ved Fossabakkane pga. snørasfare. Hydro sier at dette ikke vil være nødvendig med den nye 132 kV-ledningen som følge av traséjustering ut av det mest utsatte området. De har derfor ikke søkt om kabling av 132 kV-ledningen på denne strekningen.

Hydro anslo i søknadene fra 2010 at kabling fra Sveinsøystølen langs tilkomstveien til Øyane kraftverk gir en merkostnad på om lag 5 millioner kroner, og de anser dette som en lite hensiktsmessig løsning dersom veialternativ 2 eller 3 blir valgt eller dersom Illvatn kraftverk også blir bygget. NVE er enig med Hydro i denne vurderingen og mener merkostnaden er så høy at den ikke kan forsvare fordelene som vinnes med kablingen på denne strekningen. NVE mener at parallellføring av de to kraftledningene på vestsiden av elva gir begrensede endringer i de visuelle virkningene for kulturmiljøet i dette området. En avgreining fra 132 kV-ledningen mot Øyane vil legges som jordkabel fra østbredden av elva, ca. 450 meter langs adkomstveien fram til Øyane kraftstasjon og transformator i fjell. Samlet gir avgreiningen til Øyane kraftverk små visuelle virkninger.

Når det gjelder områdene fra Fossabakkane og nordover mot Illvatn kraftverk, mener NVE at landskapspåvirkningen som den nye kraftledningen gir må sees i sammenheng med eksisterende inngrep. Området er ikke uberørt fra før, men preget av kraftutbygging, med en anleggsvei og

kraftledning som direkte konsekvens av den tidligere utbyggingen. Denne utbyggingen har også tilrettelagt for dagens bruk av området til friluftsliv, gjennom økt tilgjengelighet. Merkostnaden som kabling av 132 kV-ledningen innebærer er så stor at den bare kan forsvares med "*særlige miljøgevinster*", jf. kabelpolicyen omtalt i avsnitt 3.2. NVE finner ikke at de høye merkostnadene med kabling av 132 kV-ledningen på foreslåtte strekninger kan forsvares med de sparte ulempene for landskapet i dette området.

Av hensyn til lokal strømforsyning må 22 kV-ledningen mellom Fivlemyr og Nørdestedalseter bestå, og kabling av denne kan gi reduserte visuelle virkninger sammenlignet med to parallelle luftledninger i det vegetasjonsfrie området. Hydro sier de har gode driftserfaringer med 22 kV-ledningen, og mener at det ikke kan forsvares økonomisk å kable denne før den om noen tiår vil være moden for utskifting, til tross for at miljøbelastningen ville bli noe mindre med bare én ledning. Hydro har ikke søkt om å kable 22 kV-ledningen på strekningen. De opplyser at kabling av 22 kV-ledningen på den ca. 3,3 km lange strekningen vil koste om lag 2,4 millioner kroner, hvorav størsteparten er gravekostnader.

Som kablingspolicyen sier, skal nye ledninger med spenning opp til 22 kV spenning som hovedregel kables med mindre naturgitte forhold eller høye kostnader tilsier luftledning. Det betyr ikke at eksisterende ledninger skal kables før deres levetid er ute, men eventuell kabling kan vurderes som et avbøtende tiltak. Det vurderes først og fremst der kabling av den mindre ledningen kan frigi trasé eller gi en bedre trasé for den større ledningen. I dette tilfellet vil ikke kabling av 22 kV-ledningen gi en bedre trasé for den nye 132 kV-ledningen, men tiltaket vil redusere den samlede landskapsvirkningen av de parallelle ledningene. Som beskrevet er landskapet i området der de to ledningene er tenkt parallellført åpent og uten vegetasjon som kan skjule ledningene. Dagens ledning er allerede et svært synlig inngrep. Den nye ledningen har den fordel at det blir lengre spenn og færre master. De samlede inngrepene i området rundt Fivlemyr blir betydelige, og utbyggingen er oppgitt å koste i området 445–570 millioner kroner. Kabling av 22 kV-ledningen vil være et tiltak som reduserer den samlede landskapsvirkningen av hele utbyggingsprosjektet. NVE mener at kabling av eksisterende 22 kV ledning vil redusere de visuelle virkningene av utbyggingen i en slik grad at kostnaden på 2,4 millioner kroner kan forsvares.

For øvrig er det mest aktuelle tiltaket for å redusere visuelle virkninger av en kraftledning god traséplanlegging og traséjusteringer, på bakgrunn av konsekvensutredninger og lokale innspill om endringer. Slike tilpasninger er en viktig del av konsesjonsprosessen og planleggingen av traseen.

I søknaden om Illvatn pumpekraftverk er 132 kV-traseen inntegnet på vestsiden av elven, parallelt med eksisterende 22 kV ledning, slik Sogn og Fjordane Turlag ber om i sin uttalelse. NVE legger til grunn at den nye 132 kV-ledningen bygges på vestsiden av elven på denne strekningen. Turlaget ber også om at traseen legges på østsiden av eksisterende ledning av hensyn til bebyggelsen. NVE mener også det er ønskelig å holde god avstand til bebyggelsen på Øyane ved å finne en hensiktsmessig trasé på østsiden av 22 kV-ledningen. Lokale interesser bør tas med på råd i detaljplanleggingen av traseen, slik at hensynet til bebyggelse og synlighet ivaretas på best mulige måte.

Mastetypen som Hydro har søkt om, portalmaster i tre, er i utforming lik mastene til 22 kV-ledningen som allerede går gjennom området. Mastene vil normalt være 13–18 meter høye, opplyser Hydro. Mastetypen egner seg godt i landskapet den vil gå gjennom. Der ledningene vil gå parallelt vurderer NVE det som hensiktsmessig at de er likt utformet, selv om størrelsen er forskjellig. Vi mener dessuten at veksling mellom ulike mastetyper bør unngås der det ikke er spesielle forhold som tilsier noe annet. Det vil lettere tiltrekke seg oppmerksomhet i overgangen mellom mastetyper og der to ledninger går ved siden av hverandre.

Hydro har søkt om å bruke komposittisolatorer og ståltraverser i mastene. Galvaniserte ståltraverser har grå farge, som skiller seg noe fra fargen til nye, kreosotimpregnerte master. Derimot vil mastefargen med tiden bli gråere, slik at komponentene etter hvert får tilnærmet lik farge. Komposittisolatorer er noe mindre og gir mindre gjenskinn enn de mer vanlige glassisolatorene, og kan derfor oppleves som mindre iøynefallende. Komponentene som Hydro søker om er i dag vanlige i denne typen master og gir et helhetlig og kjent inntrykk.

NVE legger til grunn at den nye kraftledningen på størsteparten av strekningen vil komme i stedet for eksisterende 22 kV ledning og gi små endrede visuelle virkninger. På de strekningene de to ledningene vil gå parallelt vil de visuelle virkningene øke, særlig i det skogfrie området fra Nørdstedalseter til Fivlemyr kraftverk. Dette er et populært friluftslivsområde og innfallsport til Breheimen. Området er imidlertid preget av kraftutbygging fra før, og kraftledninger er ikke et unaturlig innslag i en slik sammenheng. NVE kan ikke se at kostnaden med kabling av den nye 132 kV-kraftledningen kan forsvares med de reduserte visuelle ulempene det gir. Fordelen med kabling av eksisterende 22 kV ledning mellom Fivlemyr og Nørdstedalseter mener vi derimot kan forsvare merkostnadene. Etter NVEs vurdering vil en ny 22 kV kabel i hovedsak langs vei mellom Fivlemyr og Illvatn kraftverk gi ubetydelige visuelle virkninger.

3.3.2 Kulturminner og kulturmiljø

Det er gjennomført § 9-undersøkelser for tiltakene. Konsekvensutredningen sier at den nye kraftledningen ikke vil komme i direkte konflikt med kjente kulturminner. Samlet vurderes tiltakene (kraftverk og kraftledning) å ha liten negativ konsekvens for kulturminner, og konsekvensen er hovedsakelig knyttet til synlighet fra Ormelid, som omtalt under visuelle virkninger.

NVE legger til grunn at den nye kraftledningen ikke vil få direkte virkninger for kulturminner eller kulturmiljø.

3.3.3 Naturmangfold

I konsesjonsbehandlingen vurderes tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt, jf. prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12.

Kunnskapsgrunnlaget og føre-var-prinsippet, §§ 8 og 9

Av naturmangfoldloven § 8 følger at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand og effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. I denne saken viser NVE til kunnskap presentert i søknad, konsekvensutredning og tilleggsopplysninger og innhentet kunnskap gjennom høring av saken. Informasjonen er sjekket mot Artsdatabanken og Naturbase. NVE mener at kunnskapsgrunnlaget i denne saken er tilstrekkelig for å vurdere mulig skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 8. NVE kan ikke se at føre-var-prinsippet kommer til anvendelse i denne saken, på bakgrunn av at kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt nok.

Samlet belastning på økosystemet, § 10

I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep som kan påvirke økosystemet. Samlet belastning på økosystemet av kraftledningen, Illvatn og Øyane kraftverk og andre energianlegg er nærmere vurdert i NVEs innstilling til Illvatn kraftverk.

Kostnadsdekning, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, §§ 11 og 12

Tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Vurdering av virkninger på naturmangfoldet av ny 132 kV kraftledning

Vurdering av konsekvenser for naturmangfold ved bygging av kraftledninger av denne størrelsen knytter seg i hovedsak til risiko for fuglekollisjoner, forstyrrelse av fugl og annet vilt i anleggsperioden og direkte arealbeslag i områder og naturtyper med rik eller sårbar vegetasjon.

Direkte inngrep i viktige naturtyper kan ofte unngås med justering av traseen eller masteplassering. Risiko for fuglekollisjoner vil være avhengig av hvilke fuglearter som finnes i området, ledningens plassering i terrenget og mastetype/lineoppheng.

Naturtyper og vegetasjon

Ifølge konsekvensutredningen vil kraftledningstraseen fra Fivlemyrane til Kleppaskaret ikke berøre sårbare naturtyper eller viktige botaniske forekomster. Naturbase viser at den utvalgte naturtypen slåttemark er å finne ved Ormelid, men området berøres ikke av kraftledningstraseen.

Konsekvensutredningen beskriver videre at ledningen ved Øyabotn vil gå gjennom en sørvendt rasmark med fattig edelløvskog og rødlistede lavarter. Naturtypene "gammel fattig edelløvskog" og "naturbeitemark" som her berøres/tangeres er karakterisert som lokalt viktige. Nødvendig utvidelse av skogryddfeltet kan medføre uttak av enkelte gamle almer. Tiltaket vurderes derfor å ha middels til stor negativ konsekvens for det biologiske mangfoldet ved Øyabotn, avhengig av hvor mange trær som må tas ut, og om en kan unngå å ta ut gamle trær. Avbøtende tiltak som foreslås er god traséplanlegging gjennom området, og hjelp av biolog med kunnskap om lav ved stikking av traseen. Den sørlige delen av traseen går gjennom områder hvor ulike rødlistearter av sopp, lav, moser og karplanter er registrert, som kan tas hensyn til gjennom god planlegging av ferdselen i anleggsperioden.

Etter NVEs vurdering vil de samlede konsekvensene for naturtyper og vegetasjon som følge av at eksisterende ledningen skiftes ut med en større ledning være små, dersom det utøves varsomhet under skogrydding og ferdsel. Det er en forutsetning at edelløvskogen i størst mulig grad bevares. En eventuell konsesjon vil måtte gis med vilkår om å tilstrebe en best mulig trasé med tanke på å begrense uttaket av gamle trær, gjennom å rådføre seg med kyndige fagpersoner. Det samme gjelder skånsom ferdsel i anleggsperioden. Et vanlig vilkår i konsesjoner til kraftoverføringsanlegg er utarbeidelse av en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan), som mer detaljert skal beskrive hvordan anleggsarbeidene er tenkte utført med hensyn til miljøet, herunder hensynet til naturmangfold.

Fauna

Kongeørn har ifølge konsekvensutredningen reirplass i området mellom Fivlemyrane og Kleppaskaret, og anleggsarbeidet kan virke forstyrrende for kongeørn. Støy og økt ferdsel kan ha negativ virkning for kongeørn dersom anleggsarbeidet pågår i hekkeperioden fra mars til og med juni, og i verste fall føre til avbrutt hekking. Konsekvensutredningen vurderer konsekvensen å være middels til stor for kongeørn, dersom hekkingen uteblir. Denne ble imidlertid utarbeidet da kongeørn sto på de norske rødlisten. Den norske bestanden av kongeørn regnes nå som livskraftig. Konsekvensutredningen peker på at avbøtende tiltak kan være å unngå anleggsarbeid i den mest sårbare perioden, eller undersøke hvorvidt kongeørnen vil bruke det aktuelle reiret eller andre reir i influensområdet det året anleggsarbeidet pågår.

NVE legger til grunn at kongeørn både kan kollidere med kraftledninger og er var for forstyrrelser, spesielt i hekkeperioden. Kollisjonsrisikoen for fugl vurderes ikke å være større enn med dagens kraftledning. Elektrokusjonsrisikoen for fugl reduseres betydelig ved at 22 kV-ledningen erstattes med en større ledning som har så stor avstand mellom de strømførende linene at den gir minimal risiko for at fugl berører flere av dem samtidig. For kongeørn, som ikke lenger er rødlisteart i Norge og heller ikke er norsk ansvarsart, er det derfor forstyrrelser i forbindelse med anleggsperioden som kan gi negative virkninger. Det forventes allikevel ikke at dette får konsekvenser for bestanden av kongeørn i Norge, og NVE ser ikke at det kan forsvares å legge begrensninger på anleggsperioden eller ta særskilte hensyn til eventuell hekkende kongeørn.

Jerv, som er rødlistet som sterkt truet, er registrert som streifende i områder langs traseen fra Tverrdalen og nordover. Ledningen vurderes i utredningen ikke å ha betydning for jervbestanden, selv om anleggsfasen kan virke forstyrrende. Etter NVEs vurdering grenser de nordlige områdene til store naturområder med lite ferdsel og inngrep, og kraftledningen forventes ikke å ha noen betydning for jervbestanden.

Fra Klepp/Åsete og nordover befinner traseen seg ifølge Naturbase i mulig beite-/leveområde for villrein. Området rundt Illvatn og Fivlemyr ligger i utkanten av et villreinområde kategorisert som sommerbeite, og sør for Illvatn og Middalsnosi er det merket av trekkområder mellom østre og vestre del av Breheimen. Særlig sørenden av Middalsnosi opplyses av Villreinnemnda for Ottadalen å være et viktig transittområde, der reinens bevegelser ikke må påvirkes. De krever at den nye kraftledningen og eksisterende 22 kV ledning kables for ikke å påvirke reinens ferdsel og bruk av områdene, med utgangspunkt i føre-var-prinsippet. Fjellstyret for Luster austre statsallmenning ber også om kabling av 132 kV-ledningen fra kryssingen med 22 kV-ledningen.

Som forvalter av de siste livskraftige bestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa, har Norge et særlig internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen. Inngrepet som kraftledningen innebærer kan føre til direkte eller indirekte tap av beiteland for rein. Direkte arealtap består av arealet som går tapt til mastefestene, som vurderes som minimalt. Indirekte arealtap kommer som følge av at områdene går tapt ved at dyrene unngår menneskelig forstyrrelse eller hindringer i trekket, noe som kan medføre at reinen slutter å bruke et område den normalt ville ha brukt. I slike tilfeller vil det kunne få konsekvenser for bestanden i området.

Som tidligere omtalt, vil den nye 132 kV-ledningen på det meste av strekningen erstatte dagens 22 kV ledning, og situasjonen for villrein vil bli tilnærmet som i dag i driftsfasen. Fra avgreiningen mot Nørdstedalseter til Fivlemyrane vil begge ledningene gå, og her blir det altså én ledning i tillegg til dagens. På den siste strekningen langs sørøstsiden av Fivlemyrane blir den nye 132 kV-ledningen et helt nytt inngrep, sammen med ny vei og 22 kV jordkabel.

Hvorvidt kraftledninger påvirker villrein negativt er omdiskutert og uklart, da tidligere studier av virkningene har hatt motstridende konklusjoner. Enkelte har konkludert med at rein skyr områder med kraftledninger, med målbar negativ påvirkning hele fire kilometer fra kraftledningen. Andre studier har ikke funnet noen negative konsekvenser for villrein i det hele tatt, herunder en undersøkelse som har vist at villrein i nettopp Ottadalen villreinområde regelmessig krysser under en 132 kV kraftledning. På grunn av metodiske svakheter er flere av studiene omdiskuterte. NVE har de siste årene bidratt til et prosjekt ledet av Norsk institutt for naturforskning, som går ut på GPS-merking av villrein og som gir forskerne nøyaktig informasjon om hvor reinen befinner seg til enhver tid. Konklusjonen fra prosjektet er at kraftledninger i seg selv ikke ser ut til å ha signifikant effekt på villrein, men forskerne fant ut at veier i fjellet har negativ effekt, og at kraftledninger i samme område kan forsterke effekten av veiene.

Basert på resultatene fra GPS-prosjektet vil altså ikke kraftledningen i seg selv være avgjørende for villreinens bruk av området, men heller eksisterende veier og spesielt menneskelig ferdsel i områdene. Som innfallspott til det viktige friluftsområdet Breheimen er Fortundalen opp til Nørdstedalseter allerede preget av menneskelig aktivitet og ferdsel, som i første rekke er det som påvirker villreinens bruk av områdene. Anleggsarbeidet med byggingen av ledningen vil være det som i størst grad vil gi økt forstyrrelse, og villreinen vil forventes å søke til andre områder under anleggsarbeidet. Graving av en kabelgrøft vil imidlertid ikke gi mindre ulemper i anleggsfasen enn å oppføre en luftledning. NVE kan ikke se at kabling av den nye 132 kV-ledningen eller 22 kV-ledningen har vesentlig betydning for villreinens bruk av områdene. Hensynet til villreinen vil derfor ikke være avgjørende for valget mellom luftledning og kabel. Det kan imidlertid vurderes å tilpasse anleggsarbeidet til reinens bruk og sårbare perioder, slik konsekvensutredningen peker på. NVE viser til nærmere omtale av dette spørsmålet i innstilling til Illvatn kraftverk (NVE-ref. 200900615-83). Fordi området allerede er preget av menneskelig ferdsel som følge av til rettelegging for friluftsliv, finner NVE ikke grunnlag for å avgrense anleggsperioden, som er sesongavhengig og må utføres i sommerhalvåret.

3.3.4 Annen arealbruk

Arealbeslag

Av hensyn til drift og sikkerhet for tekniske anlegget, fastsettes det normalt et byggeforbudsbelte langs kraftledninger. Byggeforbudsbeltet sammenfaller i hovedsak med ryddebeltet for ledningen og ved 132 kV spenningsnivå er det ca. 30 meter bredt, dvs. 6 meter bredere enn for dagens 22 kV ledning. Der ledningene skal gå parallelt er det behov for 20 meter bredere byggeforbudsbelte.

Dette avtales direkte mellom partene, eller avgjøres alternativt ved skjønn. Samlet vil arealbeslaget med den nye ledningen øke med ca. 80 dekar sammenlignet med dagens ledning. Betydelige deler av strekningen vil gå gjennom skog og krever et noe bredere ryddebelte enn i dag. Den nye kraftledningen vil bygges parallelt med eksisterende ledning, som deretter vil bli revet. Traseen vil dermed parallellforskyves sammenlignet med dagens trasé.

I tillegg berører traseen dyrket mark over en lengde på 800 meter og fjellområder uten skog fra Fossabakkane til Illvatn. Områdene er i sin helhet avsatt som LNF-område uten spredt bygging i kommuneplanen til Luster kommune. På begge sider av dalen er det INON, men på grunn av eksisterende inngrep i dalen berøres ikke INON av kraftledningstraseen. Konsekvenser for jord- og skogbruk omtales nærmere under.

Hydro tar sikte på å inngå minnelige avtaler med berørte grunneiere om grunn- og rettighetserverv for å kunne bygge og drive kraftledningen. Norsk Hydro har derfor ikke søkt om ekspropriasjonstillatelse. Grunneierne er informert om planene, og flere har deltatt på møter og befaringer.

Landbruk

Ifølge Hydros egne utredninger kan miljøendringer som følge av skogrydding gi nedsatt kvalitet på trevirket i trær som blir stående langs kanten av ryddebeltet, særlig i eldre høybonitetsskog. Eksempler som blir nevnt er økt kvistsetting, uttørking, solsviing, vindfelling og feil i trevirket.

Ettersom den gamle ledningen vil rives etter at den nye er etablert, vil det bety at ryddebeltet vil forskyves om lag 20 meter på den ene siden, mens det på den andre siden vil kunne vokse til med ny skog. De samme virkningene vil være gjeldende for dagens ledning, men eventuelle problemer for skogkvaliteten langs kanten av ryddebeltet vil med den nye ledningen forskyves lenger inn i skogen der den nye traseen etableres. Etter NVEs vurdering vil endringen hovedsakelig bestå i at noe mer skog vil gå tapt, og at eventuell kvalitetsforringelse av kantskog flyttes.

Ledningen vil berøre områder med blandingsskog, som egner seg som fyringsved. Norsk Hydro anser allikevel at endringen i vedhogsten vil være liten sammenlignet med dagens situasjon. For drivverdig skog anses den nye ledningen å ha ubetydelige konsekvenser. NVE er enig i at en liten forskyvning av traseen og et noe bredere ryddebelte ikke vil være av stor betydning for skogbruket, og legger til grunn at økonomiske tap for grunneiere erstattes av Hydro gjennom avtaler mellom selskapet og den enkelte.

På strekningen fra Sveinsøystølen til Øyane vil traseen gå over ca. 800 meter dyrket mark, og på resterende strekninger går traseen gjennom utmark. Etter NVEs syn vil ulempen for jordbruket i hovedsak bestå i master som plasseres i dyrket mark, som opptar et beskjedent areal, men kan gi driftsulempen. NVE foretar ikke en detaljvurdering av mastepunkter og kraftledningstraseen, for å gi rom for fornuftige tilpasninger etter en eventuell positiv innstilling og senere vedtak. Det er derfor viktig at Hydro i samarbeid med grunneierne finner mastepunkter og en trasé som gir minst mulig ulemper for jordbruket, og som ikke gir andre ulemper av betydning, når kraftledningen eventuelt skal detaljplanlegges.

Elektromagnetiske felt og støy

Hydro opplyser at alle bygninger vil ligge mer enn 50 meter fra den nye kraftledningen, med unntak av to hytter ved Åsete (37 meter). I forhold til dagens ledning vil avstanden til bygninger øke. En kraftledning vil skape både elektriske og magnetiske felt og kan avgis noe støy. Støy fra denne typen kraftledninger er normalt ikke noe problem, men kan oppstå som en svak knitrende lyd under spesielle og fuktige værforhold.

På grunn av avstanden til de nærmeste bygningene vil verken elektromagnetiske felt eller støy være av betydning for bebyggelse. Virkninger for eksisterende bebyggelse vil konsekvensene derfor dreie seg om visuelle virkninger, som omtalt i kapittel 3.3.1 over.

3.4 Vurdering av Øyane og Illvatn transformatorstasjoner

Øyane transformatorstasjon, med en 50 MVA 132/11 kV transformator og 132 kV koblingsanlegg, er planlagt inne i fjellet sammen med kraftstasjonen. Fra avgreningspunktet vil 132 kV-ledningen vil tilknytningen gå som jordkabel langs tilkomstveien til kraftstasjonen ca. 450 meter. Da transformatorstasjonen skal ligge i fjell, vil støy til omgivelsene ikke være et problem.

Illvatn transformatorstasjon, med en 50 MVA 132 /11 kV transformator, en 60 MVA 132/22 kV transformator og 132 kV koblingsanlegg, er planlagt sammen med kraftstasjonen i fjell. 132 kV-ledningen vil de siste 800 meterne gå som jordkabel i adkomsttunnelen til kraftverket. Transformatorstasjonen vil ikke ha virkninger for allmenne interesser.

3.5 Miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan)

Transport knyttet til bygging, drift og vedlikehold av kraftledninger vil kunne ha uheldige miljøvirkninger. Det vil også måtte ryddes skog jevnlig for å sikre kraftledningen mot ytre påkjenninger og unngå driftsforstyrrelser. En miljø-, transport- og anleggsplan kan bidra til å redusere eller unngå negative miljøvirkninger ved bygging, drift og vedlikehold av kraftledninger.

Hydro beskriver i søknaden at eksisterende 22 kV ledning vil fungere som anleggskraft i byggetiden, slik at den nye 132 kV-ledningen må bygges før eksisterende ledning kan. Traseen vil bli detaljprosjektert slik at den i minst mulig grad kommer i konflikt med verneinteresser eller sårbare forekomster. Arbeidene med oppgraderingen vil kunne bli synlig i noen områder, men arealbehovene er begrensede, beskriver Hydro. For øvrig beskriver ikke Norsk Hydro hvordan anleggsvirksomheten er planlagt gjennomført.

NVE registrerer at det langs det meste av ledningstraseen går vei og legger til grunn at omfanget av terrenginngrep knyttet til transport i anleggsfasen dermed vil være begrenset. NVE forutsetter at terrenginngrep begrenses i størst mulig grad under anleggsarbeidet og at opprydding vil bli gjort på en skånsom måte, jf. standardvilkår og hensynet til naturmangfoldet omtalt i kapittel 3.3.3.

Når det gjelder detaljprosjekteringen av kraftledningen, viser NVE til uttalelser fra Sogn og Fjordane Turlag, som mener den nye 132 kV-ledningen fra Sveinsøystølen til Øyane må legges på vestsiden av elva og nærmere elva enn eksisterende 22 kV ledning, av hensyn til bebyggelsen. De mener også at mastestolpene må plasseres i nært samarbeid med grunneierne. Vi er enig med turlaget i at detaljplasseringen av mastene kan ha betydning for berørte grunneiere, og at grunneierne derfor skal tas med på råd i detaljplanleggingen av traseen som en del av utarbeidelsen av en MTA-plan.

En MTA-plan er forpliktende for entreprenør og byggherre. I det tilfelle det gis konsesjon vil NVE anbefale at det settes vilkår om at Hydro utarbeider en slik plan, som det forutsettes at Hydro drøfter med Luster kommune, grunneiere og rettighetshavere. I planen skal også detaljert trasé og masteplassering, omtalt i kapittel 3.3 over, vurderes. En slik plan skal godkjennes av NVE før anleggsstart. NVE har utarbeidet en veileder for utforming og innhold av en slik miljø-, transport- og anleggsplan. Det forutsettes at denne følges.

4. NVEs avveiinger, konklusjon og innstilling

NVE har vurdert Hydros søknad om å få bygge en ny 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk for å transportere kraftproduksjonen fra omsøkte Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk og eksisterende Fivlemyr kraftverk. Vi har i dette notatet redegjort for vurderingsgrunnlag og tekniske, økonomiske, samfunns- og miljømessige virkninger.

Konsesjonsbehandling etter energiloven innebærer en konkret vurdering av fordeler og ulemper det omsøkte tiltaket har for samfunnet som helhet. Det kan innvilges konsesjon til tiltak som anses som samfunnsmessig rasjonelle, det vil si hvis de positive virkningene anses som større enn de negative, jf. energiloven § 1.

Det er kun noen virkninger av tiltaket som kan tallfestes og som kan omtales som prissatte virkninger. De aller fleste virkningene ved etablering av kraftoverføringsanlegg, er ikke-prissatte virkninger (virkninger for landskap, kulturmiljø, friluftsliv, naturmangfold osv.). Slike virkninger kan vanskelig tallfestes, og de samlede konsekvensene kan dermed heller ikke summeres opp til

et positivt eller negativt resultat i kroner og øre. NVEs vurdering av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er derfor en faglig skjønnsvurdering.

I dette kapitlet vil vi gi en oppsummering av fordeler og ulemper ved realisering av kraftledningen og tilhørende anlegg som Hydro har søkt om konsesjon for, og foreta den endelige avveiningen mellom disse.

4.1 Avveining av virkninger og interesser

Vi tar utgangspunkt i at NVE anbefaler at det gis konsesjon til Illvatn kraftverk, men ikke til Øyane kraftverk, jf. NVEs samtidige innstillinger. NVE legger til grunn at den nye 132 kV-ledningen og tilhørende elektriske anlegg (transformatorstasjoner mv.) er nødvendig for å knytte Illvatn kraftverk til kraftnettet. Ledningen skal erstatte eksisterende 22 kV kraftledning, som i dag fungerer som tilknytning for Fivlemyr kraftverk og som Hydro også eier, på store deler av strekningen. Hydro har søkt om kun én trasé, som i hovedsak er sammenfallende med dagens trasé. Ledningen bygges parallelt og eksisterende ledning rives når de nye anleggene er satt i drift, slik at noe forskyvning i traseen vil bli nødvendig. NVE legger til grunn at traseen på strekningen forbi bebyggelsen på Øyane legges på østsiden av dagens ledning.

Illvatn transformatorstasjon planlegges sammen med kraftstasjonen i fjell og ny 132 kV ledning føres som kabel inn til stasjonen. Virkningene av transformatorstasjonen vil være ubetydelige for allmenne interesser.

Virkningene av den nye kraftledningen sammenlignes med dagens situasjon, hvor det allerede eksisterer en mindre ledning på det meste av strekningen, kun med unntak av strekningen mellom sørenden av Fivlemyrane og Illvatn pumpekraftverk. Oppsummeringen av virkningene for miljø- og arealbruksinteresser under tar også utgangspunkt i dette. For oversiktens skyld gis oppsummeringen i en tabell, men det er viktig å presisere av vurderingene ikke får frem nyanser når de er så kortfattet. Bakgrunnen for oppsummeringen er beskrevet i kapittel 3.

Vurderingskriterier	Fordeler/nytte	Ulemper/kostnad
Investeringskostnader		Om lag 62 millioner kr
Fornybar kraftproduksjon	Etablering av Illvatn pumpekraftverk, som vil bidra til økt fornybar vinter-effekt (48 MW). Større aggregat (>25 MVA) kan bidra til stabilitet i kraftsystemet.	Systemvern kreves for å kunne tillate inntil 100 MW i tillegg til dagens produksjon. Det er gitt konsesjon til 45 MW ut over dagens produksjon i området.
Visuelle virkninger	Erstatter eksisterende 22 kV kraftledning på det meste av strekningen, og gir økt overføringskapasitet med færre master og liten endring i visuelle virkninger, forutsatt kabling av eksisterende 22 kV kraftledning mellom Fivlemyr kraftverk og Nørdstedalseter.	Ledningen vil få høyere master og bredere ryddebelt og være synlig på enkeltpunkter langs veien opp Fortundalen. Pga. lite vegetasjon vil den være spesielt synlig fra Fossabakkane og nordover. Fra Sveinsøy-stølen til Øyane vil ny ledning gå parallelt med dagens ledning og bli synlig over innmark, fra bebyggelse og fra kulturmiljøet Ormelid.
Kulturminner og kulturmiljø	Ingen direkte virkninger.	Synlig fra kulturmiljøet Ormelid.
Naturmangfold	Mindre fare for elektrokusjon av fugl enn dagens ledning.	Anleggsarbeider kan forstyrre kongeørn og villrein. Ryddebeltet berører områder med gammel skog med rødlistede lavarter. Traseen går gjennom område med rødlistede sopp-, lav-, mose- og karplantearter, som kan berøres av ferdsel og anleggsarbeid.

Vurderingskriterier	Fordeler/nytte	Ulemper/kostnad
Arealbruk	Færre mastepunkter med direkte arealbeslag.	Ca. 80 dekar økt rydde- og byggeforbudsbelte. Vil kreve et bredere ryddebelte i skog og kan føre til nedsatt skogkvalitet i kantsonen. Berører ca. 800 meter med dyrket mark parallelt med eksisterende ledning.
Bebyggelse	Større avstand til bebyggelse enn dagens ledning.	Synlig fra bebyggelsen på Øyane parallelt med dagens ledning. I all hovedsak mer enn 50 meter fra bebyggelse.

4.2 NVEs konklusjon

NVEs innstillinger til Øyane og Illvatn kraftverk (NVE-ref. 200806513-87 og 200900615-83) beskriver NVEs anbefalinger til de to kraftverkssøknadene, og konkluderer med at det anbefales å gi konsesjon til Illvatn og ikke til Øyane kraftverk. Denne vurderingen baserer seg på en helhetlig vurdering av fordeler og ulemper med de to kraftverkene, herunder virkninger av tilknytningsledningen.

Den nye 132 kV-kraftledningen med tilhørende elektriske anlegg vil tilrettelegge for ny kraftproduksjon, i stor grad vinterstid, og ha positive virkninger for kraftsystemet i området. Etter NVEs vurdering er de samlede fordelene med kraftverksutbyggingen større enn de negative virkningene den vil medføre for miljø- og arealbruksinteresser i de berørte områdene. NVE anbefaler derfor at det gis konsesjon til den nye 132 kV-kraftledningen, sammen med Illvatn transformatorstasjon og andre nødvendige høyspenningsanlegg.

Energimyndighetene kan i medhold av energiloven fastsette vilkår en kraftledning skal bygges og drives etter. Vilkår om såkalte avbøtende tiltak, dvs. tiltak som reduserer antatte negative virkninger, vurderes konkret i hver sak basert på opplysninger om virkningene av kraftledningen. I mange tilfeller kan ulemper ved en kraftledning reduseres innenfor akseptable kostnadsrammer. Konkrete avbøtende tiltak er omtalt og vurdert i kapittel 3. NVE anbefaler at det i en konsesjon settes vilkår om at eksisterende 22 kV kraftledning kables langs vei på strekningen mellom Nørdstedalseter og Fivlemyr kraftverk. Vi anbefaler også at det settes vilkår om en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan). Foruten kravene i NVEs veileder bør planen vurdere og beskrive konkret masteplassering, hvordan det i anleggsperioden skal tas hensyn til rødlistearter av sopp, moser, lav og karplanter i de berørte områdene og hvordan uttak av gamle trær i edellauvskogen i størst mulig grad skal unngås.

NVE viser for øvrig til energilovforskriften § 3-5 om vilkår i konsesjon for elektriske anlegg. Bokstav b) om miljø og landskap sier: *«konsesjonæren plikter ved planlegging, utførelse og drift av anlegget å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.»*

NVE har ansvar for å følge opp vilkår, jf. energilovforskriften § 7-2. NVEs miljøtilsyn er ansvarlig for å følge opp at konsesjonsvilkår som omhandler natur og landskap blir fulgt. Miljøtilsynet godkjenner miljø-, transport- og anleggsplaner og vil ved besøk i anleggstiden følge opp at vilkår og godkjente planer følges av utbygger. Miljøtilsynet vil også følge opp at anleggsområdene blir ordentlig ryddet og satt i stand.

4.3 NVEs innstilling til Olje- og energidepartementet

I medhold av energiloven anbefaler NVE at det gis konsesjon til:

- En ca. 13,7 km lang 132 kV luftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk
- En ca. 0,8 km lang 132 kV jordkabel i adkomsttunnelen til Illvatn kraftverk
- Illvatn transformatorstasjon med én 50 MVA 132/11 kV transformator, et 132 kV koblingsanlegg med GIS og én 60 MVA 132/22 kV transformator
- En ca. 1,5 km lang 22 kV jordkabel fra Fivlemyr kraftverk til Illvatn kraftverk

- I Illvatn kraftverk et pumpeaggregat med pumpeturbin og generator med maksimal ytelse 48 MW i turbindrift og 39 MW i pumpedrift

NVE anbefaler at det settes følgende vilkår i konsesjonen:

- Kabling av eksisterende 22 kV kraftledning langs veien fra Nørdstedalseter til Fivlemyr kraftverk.
- Utarbeidelse av en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan) for den nye 132 kV-kraftledningen med tilhørende anlegg. Det forutsettes at Hydro drøfter planen med Luster kommune, grunneiere og rettighetshavere. Planen skal blant annet vurdere konkrete masteplasseringer. Videre skal planen beskrive hvordan det i anleggsperioden skal tas hensyn til rødlistearter av sopp, moser, lav og karplanter i de berørte områdene og hvordan uttak av gamle trær i edellauvskogen i størst mulig grad skal unngås.

III. Høring

NVEs innstillinger ble sendt på høring 3. juli 2014 til Luster kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune (nå Vestland fylkeskommune). Innstillingen om planendring av Øyane er ikke sendt på høring, da departementet finner at NVEs høring av planendringssøknaden er tilstrekkelig.

Departementet har mottatt kommentarer til innstillingene fra *Luster kommune* i brev av 6. mars 2015.

"Det vert med dette gjeve melding om at Kommunestyret har gjort slikt vedtak i møte den 05.03.2015, sak 11/15:

1. Luster kommunestyre tek til vitande NVE si innstilling overfor Olje- og energidepartementet om konsesjon for bygging av Illvatn pumpekraftverk og bygging av 132 kV kraftlinje mellom Sveinsøystølen og kraftverket med tilhøyrande anlegg.
2. Etter at det er avdekka at det av tryggleiksgrunnar og andre omsyn ikkje er tilrådeleg å flytta inntaket for Øyane kraftverk ned under Spitarfossen, tilrår kommunestyret at det likevel vert gjeve konsesjon for bygging av kraftverket etter framlagde planar og på dei vilkår om minstevassføring som utbyggjar no har sett fram tilbod om.
3. Luster kommunestyre set som krav at det skal byggjast omløpsventil i Øyane kraftverk for å hindre turrlegging av vassdraget nedstraums uløpstunnelen. Luster kommunestyre krev vidare at det skal gjerast grundige og naudsynte vurderingar kor utbyggjar skal ta vatn for å dekke kravet om minstevassføring, dette for å sikre oppveksttilhøva for lakseyngel. Det vert synt til Middalen som det beste alternativet. Minstevassføring vinter må vurderast særskilt.
4. Kravet om næringsfond på 25 mill. kroner til Luster kommune står fast. Luster kommunestyre krev vidare at 20 % av desse skal øyremerkast tiltak i Fortun i samarbeid med Fortun bygdelaag.
5. For utfyllande grunngjeving vert det synt til saksutgreiinga."

Sogn og Fjordane Turlag har uttalt seg om Illvatn-prosjektet i brev av 24. april 2015. Her understrekes det at massene som tas ut via tverrslaget må deponeres i Illvatn under HRV. Videre krever turlaget at påhugget for tverrslaget skal være nær sørenden av Illvatnet og nær der massene skal deponeres i vannet. Det kreves også at Hydro pålegges manøvreringsrestriksjoner.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikke kommentert NVEs innstillinger.

Hydro har 3.5.2019 oversendt følgende merknader til NVEs innstilling:

"Vi viser til NVEs innstilling av 3. desember 2018 om å gi konsesjon for Øyane kraftverk. I dette brevet vil vi gi vårt syn på NVE sine vurderinger som et innspill til OED sin videre saksbehandling.

1. Saksgang

Hydro Energi AS (Hydro) søkte i mai 2010 om konsesjon for å bygge Illvatn pumpekraftverk og Øyane kraftverk, og ny 132 kV-linje til Illvatn kraftverk i Luster kommune. Prosjektene er planlagt som en del av Fortun-systemet i Fortun-Grandfastavassdragene. NVE oversendte sin innstilling til Olje- og energidepartementet (OED) i juni 2014, der Illvatn pumpekraftverk med tilhørende 132 kV-linje fikk positiv innstilling mens Øyane kraftverk fikk negativ innstilling.

Hydro mente at det var grunnlag for at OED kunne gi konsesjon til begge prosjektene, som beskrevet i brev til OED av 6. januar 2015. OED gjennomførte videre befarung i august 2015.

1. september 2017 sendte Hydro søknad om endret utbyggingsløsning for Øyane kraftverk til OED. Formålet med å endre løsningen var å redusere virkning på omgivelsene, byggetid og kostnadene ved prosjektet. NVE gjennomførte høring for den endrede løsningen fra 19. oktober 2017 til 8. desember samme år. Enkelte uttalelser ble oversendt i starten av 2018. Hydro kommenterte høringsuttalelsene i brev til NVE av 21. februar 2018.

3. desember 2018 ga NVE positiv innstilling til å gi konsesjon for den endrede løsningen for Øyane kraftverk. Søknadene om konsesjon for både Illvatn og Øyane prosjektene er derfor nå til sluttbehandling i OED.

Parallelt har Hydro søkt NVE om fornyet reguleringskonsesjon i Fortun-Grandfastavassdragene. Forholdet mellom sakene om konsesjon for Øyane og Illvatn samt reguleringskonsesjonen er kommentert av Hydro i brevet fra 21. februar 2018 og omtalt av NVE i innstilling for Øyane av 3. desember 2018. Hydro mener at sakene kan ha separat behandling hos myndighetene, og at myndighetene likevel kan gjennomføre en samordnet behandling og vilkår med sikte på at helheten ivaretas. Etter Hydros syn støtter NVE dette synet, blant annet ved at hensyn og vilkår for prosjektene kan harmoneres i en fornyet reguleringskonsesjon.

2. Kommentarer til NVE sin innstilling til Øyane

2.1 Generelt

Etter NVEs mening er de viktigste ulempene ved en utbygging av Øyane kraftverk redusert ved planendringen. Ulempene som gjenstår kan ifølge NVE delvis avbøtes med tilstrekkelig minstevannføring. NVE vurderer at den endrede utbyggingsløsningen for Øyane fjerner den største konflikten ved at inntaket flyttes nedenfor Spitarfossen og at foreslått inntak vil oppleves som mindre påtrengende. Denne vurderingen deles av de fleste høringspartene og er omtalt i Hydros kommentarer til høringssvar fra 21. februar 2018. I tillegg er usikkerheten om at konsekvensene for Bakligjelet er små og er redusert med nye undersøkelser. Samlet reduserer dette de viktigste ulempene ved en utbygging. Hydro mener det er positivt at NVE nå anbefaler å gi konsesjon til prosjektet etter de endringer som er foreslått for prosjektet.

2.2 Minstevannføring

NVE la vekt på at de gjenstående ulempene i prosjektet, hovedsakelig for fisk, kan avbøtes med tilstrekkelig minstevannføring. Hydros forslag var alminnelig lavvannføring (0,067 m³/s). NVE foreslår en sesongavhengig minstevannføring; med 0,7 m³/s i perioden 1. mai til 15. oktober samt 0,4 m³/s i "skulderperiodene" 1. til 30. april og 16. oktober til 31. desember. Det foreslås at kraftverket ikke skal være i drift i perioden 1. januar – 31. mars.

Hydro har forståelse for at vannføring i Fortunselva er et tema som opptar mange, både av friluft- og fiskeinteresse, og at hensynene vektlegges av NVE i innstillingen. Hydro mener at NVE i innstillingen har gjort en god drøfting av forholdene rundt vannføring i Fortunselva. Likevel stiller vi spørsmål ved noen av vurderingene. NVE har eksempelvis oppsummert vurderingene fra Rådgivende Biologer om at Øyane kraftverk vil ha liten innvirkning på vekstvilkårene for lakseyngel i vassdraget. Vi oppfatter at det er forhold for fisk på den anadrome strekningen fra planlagt utløp fra Øyane og 800 meter oppstrøms som har vært styrende for NVE sine vurderinger.

Hydro har gjennom flere år satt ut rogn og plommeseekkyngel i øvre del av den aktuelle anadrome strekningen. Det er egnet gyteplass helt øverst på anadrom strekning ovenfor planlagt

kraftverk, resten av anadrom strekning ned til planlagt kraftverk har ikke egnet gytehabitat. I de senere år har det ikke vært observert gytefisk av laks og sjørøret på dette strekket. Hydro er enig i at vannføring i det anadrome området er viktig for å opprettholde produksjon av ørret og laks, som i hovedsak kommer fra utsetting av rogn og plommeseekkyngel.

Hydro mener likevel at tilsig fra restfeltet nedenfor inntaket i perioder vil være tilstrekkelig for å sikre leveforhold for yngel og fisk i anadrom strekning. Hydro har med 0,067 m³/s minstevannføring dokumentert vannføring på mer enn 1 m³/s med Øyane i drift, som oppgitt i Hydros søknad og kommentarer til høringsuttalelsene. Dette er ifølge fiskerapporten tilstrekkelig i forhold til ørret og laks.

Som alternativ til målepunkt ved inntaket til Øyane kraftverk, foreslår Hydro at det etableres et målepunkt i Øyabotn, hvor det står en inntakskonstruksjon fra et gammelt kraftverk. Dette punktet er i starten av anadrom strekning og vil kunne dokumentere vannføring til anadrom strekning mer presist enn et målepunkt ved inntaket til Øyane omtrent 1500 meter oppstrøms. Alle krav til minstevannføring bør settes referert til dette målepunktet. Hydro vil da være ansvarlig for å slippe tilstrekkelig minstevannføring fra inntaket til Øyane kraftverk for å opprettholde et krav ved Øyabotn når kraftverket produserer. Hydro vil arbeide videre og vurdere tekniske løsninger for å sikre at et krav referert Øyabotn kan oppfylles.

NVE foreslår et krav til minstevannføring på 0,7 m³/s sommerstid. Hydro mener at kravet til vannføring bør settes til 0,5 m³/s, som Rådgivende Biologer har beskrevet som det tilstrekkelige nivået for å sikre gode leveforhold for fisk. Vi mener at et krav basert på en faglig vurdering gitt av Rådgivende Biologer bør legges til grunn, selv om krav basert på nivå på 5-persentil ifølge NVE er utgangspunkt for minstevannføring for mange konsesjoner.

Vi mener at NVEs forslag til minstevannføringskrav på 0,4 m³/s for perioden 16. oktober – 31. desember er fornuftig, gitt måling i Øyabotn.

I perioden 1. januar til 31. mars foreslår NVE produksjonsstans. Hydro er enig i at det gjeldende nedbørsforhold normalt gir lav vannføring i denne perioden og at det dermed forventes at kraftverket kun kan produsere unntaksvis. Likevel mener vi at et absolutt produksjonsforbud ikke er formålstjenlig. I lys av de klimaforandringene som allerede er erfart er det sannsynlig at det kan komme perioder i januar–mars med høyere temperaturer og mer nedbør i form av regn. I disse periodene mener vi at Øyane burde kunne produsere samtidig som at det slippes tilstrekkelig minstevann. Vi foreslår at det settes en minstevannføring på 0,4 m³/s som foreslått av NVE for "skulderperioden". Hydro mener at dette sikrer at alt vann i Fortunselva vinterstid normalt vil gå i elva, men at det kan produseres fornybar kraft i de perioder med høyere vannføring uten at det går på bekostning av fiskeforhold.

Oppsummert så foreslår vi da følgende nivåer for minstevannføring når kraftverket produserer

- 1. januar – 30. april: 0,4 m³/s, målt i Øyabotn
- 1. mai – 15. oktober: 0,5 m³/s, målt i Øyabotn
- 16. oktober – 31. desember: 0,4 m³/s, målt i Øyabotn

NVEs forslag til krav om minstevannføring sommerstid anses derfor å være noe høyt og ikke basert på hva som er nødvendig for å sikre forholdene for fisk i Fortunselva. NVEs forslag vil ha økonomiske konsekvenser som reduserer muligheten for å realisere prosjektet. Hydro har tidligere beregnet at et krav på 0,5 m³/s hele året vil tilsvare en kostnadsøkning på 12 %, omtrent 35 millioner kr.

Som tidligere omtalt, mener Hydro at bruk av minstevannføring ikke nødvendigvis er det mest hensiktsmessige tiltaket for å ivareta fiske- og friluftshensyn i Fortunselva. Hydro mener at det kan finnes andre tiltak enn minstevannføring som kan avbøte konsekvensene for fisk i anadrom strekning med en mindre økonomisk konsekvens for prosjektet, og dermed anses å være mer kostnadseffektive tiltak. Slik Hydro vurderer NVEs innstillinger, erkjenner også NVE dette synet i sin innstilling. Hydro vil derfor utrede slike mulige tiltak i forbindelse med prosessen med fornyelse av reguleringskonsesjonen. Vi forventer at prosessen med å finne og validere slike tiltak vil ta noe tid. Det er derfor ikke sannsynlig at vi kommer med eventuelle tiltak i denne konsesjonsprosessen for Øyane. Vi mener derfor at NVE sin tilnærming er hensiktsmessig, dvs. det settes

krav til minstevannføring kombinert med mulighet for implementering av alternative tiltak for å ivareta hensynet til fisk. Vi vil også legge til at Hydro vil videreføre den fiskekultivering i Fortunselva som har vært gjennomført de siste årene, og som har gitt et betydelig løft i fisket i elva.

2.3 Omløpsventil

NVE skisserer vilkår om omløpsventil med kapasitet 50 % av maksimal slukeevne (i tabellen på side 14/15 i innstillingen vises det isteden til 50 % av middelvannføring). Hydro la i søknad om endret utbyggingsløsning opp til å installere en omløpsløsning på ca. 1,5 m³/s, etter anbefaling fra konsulenten Rådgivende Biologer som dokumentert i svar på høringsuttalelser fra 21. februar 2018.

Hydro mener at en sjablongmessig størrelse på 50 % av slukeevne antageligvis vil være en overdimensjonert løsning gitt de stedlige forholdene. Vi er enige med NVE i at kapasiteten bør fastsettes endelig i detaljplanfasen i samråd med faglige vurderinger og NVE.

2.4 Grunneiere

Hydro har hatt dialog med berørte grunneiere siden konsesjonsprosessen startet i 2008. Grunneierne har også deltatt i høringsfasene av prosjektet, herunder også med juridisk bistand. Hydro disponerer alle fallrettigheter for Øyane kraftverk (som beskrevet i seksjon 5 under), men må erverve grunn av grunneiere for etablering av inntak, kraftverk og nettanlegg. Grunneierne vil i tillegg berøres i anleggsfasen av prosjektet. Hydro vil som tidligere skissert primært søke å inngå minnelige avtaler med grunneierne i forkant av en utbygging. I fall det ikke oppnås grunnlag for å inngå minnelige avtaler, legger Hydro til grunn at ekspropriasjon kan bli nødvendig. Det vises i den sammenheng til Hydros søknad av 8. september 2017 om endret utbyggingsløsning, kapittel 4.

Hydro vil også som tidligere kommunisert inngå avtale med grunneiere for løsning av inngjerding av beitedyr ved bortfall av elva som gjerde.

2.5 Andre forhold

Hydro merker seg kommentarene til NVE om at det skal være mulig å tilpasse ulike plasseringer i forbindelse med kraftverksprosjektet slik at det ikke oppstår konflikter. Hydro vil legge opp til tett samarbeid med myndighetene for kulturminner i Sogn og Fjordane fylkeskommune ved utarbeidelse av detaljplan med mål om å unngå omkringliggende kulturminner.

Hydro merker seg også NVEs kommentar vedrørende rasfare, i og med at inntaket synes å ligge i et rasutsatt område. Hydro har gjennomgått rasrisiko grundig og har blant annet gjennomgått dette med geolog. Vi har også lokal erfaring med ras i området. Sikkerhet vil ha høyeste prioritet for Hydro i prosjektgjennomføringen, og Hydro er derfor helt enig med NVE om at rasfaren og eventuelle tiltak utredes ytterligere i detaljplanfasen.

3. Forholdet til Illvatn pumpekraftverk

Øyane kraftverk ble omsøkt samtidig og har så langt blitt behandlet parallelt med søknad om konsesjon for Illvatn kraftverk. Nå som søknaden om Øyane kraftverk etter justert utforming av kraftverk er oversendt OED for sluttbehandling med positiv innstilling fra NVE, vil de to søknadene igjen være i fase.

Prosjektene berører samme vassdrag og reguleringsområde, og det har tidligere vært vurdert å være kostnadmessige synergier ved parallell utbygging. Med endret løsning for Øyane kraftverk, vil selve gjennomføring og anleggsfasen til dette prosjektet bli vesentlig forskjellig fra Illvatn. Endret byggeløsning for Øyane innebærer redusert omfang av anleggsdrift gjennom kortere tunnel og stasjon i dagen, som igjen gir en kortere byggetid. Illvatn er fortsatt et relativt mer komplisert prosjekt, med lang vannvei i fjell, anleggsvirksomhet på over 1000 moh., kort byggesesong og lengre byggetid.

I tillegg mener Hydro at sannsynligheten for samtidig gjennomføring av prosjekt også er redusert. Øyane er for eksempel byggeklart og kan realiseres innen to–tre sesonger. Anleggsplanen for Illvatn krever fortsatt bearbeiding gitt de komplekse forholdene, noe som også tilsier en lengre anleggsperiode. Samlet mener Hydro derfor at det er mindre synergier enn tidligere lagt

til grunn, selv med parallell framdrift og utbygging av prosjektene. Det er også vesentlige forskjell i risikoer og inntektpotensial for de prosjektene siden Illvatn er et pumpekraftverk, mens Øyane i hovedsak er et elvekraftverk.

Øyane og Illvatn prosjektene har vært til vurdering lenge, og Hydro vil derfor be om en avklaring av konsesjonsspørsmålene innen rimelig tid. Om det skulle være forhold ved det ene prosjektet som forsinker sluttbehandlingen av det andre så ber vi om at saksbehandlingen skilles for å sikre raskest mulig ferdigbehandling av konsesjonene.

Det vil fortsatt være en bedriftsøkonomisk avhengighet mellom prosjektene med hensyn på produksjon i Øyane. Øyane kraftverk uten Illvatn kraftverk i drift vil gi noe mer vannføring fra flomoverløp i Fivlemyrane, som normalt forekommer hver sommersesong. Med Illvatn kraftverk i drift vil dette overløpet begrenses kraftig ved at Illvatn kraftverk vil pumpe fra Fivlemyrane. Hydro har tidligere beregnet at produksjonen i Øyane kraftverk med og uten Illvatn kraftverk er henholdsvis 80 og 89 GWh.

4. Prosjektøkonomi

Hverken Øyane eller Illvatn prosjektene kan gjennomføres innen utgangen av fristen for sertifikatmarkedet 31.12.2021. Det er etter Hydros syn heller ikke vesentlig for økonomien i prosjektene at de utløser sertifikater, slik som NVE antyder i sin innstilling.

Hydro er enige med NVE om at Øyane kraftverk synes å være konkurransedyktig sammenlignet med andre nylig konsesjonsgitte prosjekter.

5. Presisering av forhold mellom Hydro Energi AS og Hydro Aluminium AS, og forhold til vannfallrettighetsloven

I konsesjonssøknaden fra 2010 søkte Hydro Aluminium om konsesjon for bygging av Øyane kraftverk etter Vannressursloven, og om tillatelse til produksjon, omforming, overføring og omsetning av energi etter Energiloven. Siden 2010 har Hydro organisert all virksomhet for drift av vannkraftverkene i Norge til Hydro Energi AS, som i likhet med Hydro Aluminium AS er 100 % eid av Norsk Hydro ASA. For de kraftanleggene som eies av Hydro Aluminium AS er Hydro Energi driftsansvarlig. Dette forholdet er regulert gjennom en driftsavtale mellom Hydro Aluminium AS og Hydro Energi AS, og dette vil også gjelde for Øyane kraftverk.

Med bakgrunn i denne organiseringen vil Hydro derfor presisere at det er

- Hydro Aluminium AS som søker om konsesjon for bygging av Øyane kraftverk i medhold til Vannressursloven av 24. november 2000, § 8, jf. § 19, 2. ledd.
- Hydro Energi AS som søker om tillatelse til å bygge og drive de elektriske anlegg i tilknytning til Øyane kraftverk med tilhørende kraftlinjer i medhold til Energiloven av 29. juni 1990.
- Hydro Aluminium AS som søker om de nødvendige tillatelser etter Forurensningsloven av 13. mars 1981.
- Hydro Aluminium AS som søker om ekspropriasjonstillatelse i medhold til Oreigningsloven av 23. oktober 1959, § 2 nr. 51 om erverv av nødvendige arealer og rettigheter.

Det er Hydro Aluminium som eier alle fallrettigheter som skal utnyttes i Øyane kraftverk. Disse fallrettighetene er ervervet gjennom privatrettslige avtaler fra 1907, 1908, 1954 og 1960.

Øyane kraftverk er uten magasin og antall naturhestekrefter blir således begrenset. For det tidligere konseptet for Øyane, med inntak overfor Spitarfossen og minstevannføring 0,067 m³/s ble det beregnet 430 nat.hk. Således kommer Øyane under både 1000 nat.hk. og 4000 nat.hk. som henholdsvis var og er grensene for at det kreves ervervskonsesjon etter Vannfallrettighetsloven § 2 (tidligere Industrikonsesjonsloven).

Hydro mener derfor at fallene som skal utnyttes i Øyane kraftverk ikke omfattes av Vannfallrettighetsloven.

Hydro ser fram til sluttbehandlingen av søknaden for Øyane kraftverk. Vi vil også minne om at Hydro i brevet til OED av 6. januar 2015 omtaler våre synspunkter til NVEs innstilling om Illvatn prosjektet.

Vi er til disposisjon ved eventuelle spørsmål."

NVE oversendte 21.6.2019 en vurdering av Hydros merknader til NVEs innstilling:

"Vi viser til OEDs brev av 10. mai 2019, der NVE blir bedt om å vurdere Hydros merknader av 3. mai 2019. Hydro har kommentert NVEs innstilling om Øyane kraftverk, og ber i korte trekk om følgende endringer:

1. Flyttet målepunkt for minstevannføring fra inntaket til Øyabotn
2. Senket minstevannføring om sommeren til 0,5 m³/s
3. Minstevannføring på 0,4 m³/s om vinteren i stedet for driftsstans
4. Omløpsventil med lavere enn 50 % av maksimal slukeevne

NVE vil kommentere disse punktene under, og vil i tillegg føye til en presisering angående rasfare.

Flytting av målepunkt og lavere minstevannføring

NVE oppfatter det slik at Hydro primært ønsker redusert minstevannføring, og at å flytte målepunktet er et ledd i dette. Vi vil derfor kommentere disse punktene sammen.

Minstevannføring om sommeren

I innstillingen foreslo NVE en minstevannføring som følger, sluppet fra inntaket:

1. jan. – 30. apr.	driftsstans
1. apr. – 30. apr.	0,4 m ³ /s
1. mai – 15. okt.	0,7 m ³ /s
16. okt. – 31. des	0,4 m ³ /s

Med NVEs forslag vil den reelle vannføringen på anadrom strekning, 2 km nedstrøms, være vannføringen som er sluppet, pluss restvannføring fra restfeltet mellom inntaket og anadrom strekning. Dette er også presisert i NVEs innstilling på s. 17, under «Sommervannføring». Bidraget fra restfeltet er beregnet til om lag 320 l/s i middeltilsig, fordelt på ca. 380 l/s vinter (1/10–30/4) og 260 l/s sommer (1/5–30/9), men vil variere mye gjennom sesongen.

Hydro ønsker at kravet til minstevannføring for perioden 1. mai til 15. oktober blir senket fra 0,7 til 0,5 m³/s, og målt ved Øyabotn/anadrom strekning i stedet for ved inntaket. Hydro mener NVEs anbefaling er noe høy, og begrunner dette med vurderinger gjort i fiskerapporten for hele Fortunselva, som er utarbeidet i forbindelse med fornyelsessøknaden for Fortun-Grandfasta-reguleringene.

NVE ser ikke grunn til å endre vår anbefaling. Vi har basert oss på 5-persentil vannføring, som er en lav men naturlig forekommende vannføring i vassdraget, og det vanligste nivået for minstevannføring. Fortunsvassdraget er i tillegg delvis regulert, slik at den naturlige 5-persentilen, fra før reguleringene, ville egentlig vært høyere. Enkelte av partene har tatt til orde for at det er den naturlige vannføringen som burde ligge til grunn når det skal settes krav om minstevannføring. Vi har ikke gjort det, men har tatt utgangspunkt i regulerte forhold. Vi mener derfor at vårt forslag er moderat og ikke urimelig høyt.

Når det gjelder fiskerapporten skriver Hydro at Rådgivende Biologer har beskrevet 0,5 m³/s som et tilstrekkelig nivå for å sikre gode leveforhold for fisk. Vi er uenige i denne tolkningen. Riktignok skriver Rådgivende Biologer i sammendraget til rapporten at «Hvis det blir en minstevannføring i vinterhalvåret (oktober–mars) på ca. 0,5 m³/s vil vanndekningen sannsynligvis bli tilstrekkelig til at denne faktoren ikke er begrensende for overlevelse av rogn eller ungfisk på strekningene ovenfor avløpet fra kraftverket» (Skagen kraftverk, NVEs anm.)

I kapitlet «Diagnose ovenfor Skagen», som blant annet omhandler den anadrome strekningen som er relevant for Øyane kraftverk, skriver Rådgivende Biologer imidlertid på s. 48 «(...) er det endringen i vinterhalvåret som sannsynligvis har vært mest negativ for fisk. Ved vannføringer under 0,5 m³/s vil vanndekt areal bli svært lite, dette vil føre til tørrlegging av avsnøringer med fare for stranding av fisk, og det vil bli en betydelig sammentrenging av fisk og økt konkurranse om mat og skjul. Dette kan medføre økt dødelighet for ungfisk, noe som er påvist i en rekke elver.» Rapporten presiserer også at elvesegmentet som omfatter utbyggt strekning for Øyane er spesielt utsatt for tørrlegging, stranding og sammentrenging i forhold til segmenter lenger nedstrøms.

Etter vår mening beskrives 0,5 m³/s her som en nedre grense som *ikke burde underskrides*, ikke som et anbefalt nivå. Tallet gjelder også vintervannføring, ikke sommervannføring. Om sommeren er fisken mye mer aktiv, konkurransen blir hardere og den er avhengig av mer mat og mer plass. Ved liten vannføring kan temperaturen på sommeren bli for høy. Om 0,5 m³/s er en grenseverdi om vinteren vil det i enda større grad være det om sommeren.

Å slippe minstevannføring fra inntaket har også noen fordeler for anadrom strekning lenger nedstrøms. Det uregulerte tilsiget som kommer fra restfeltet mellom inntaket og anadrom strekning vil bidra med en viss naturlig variasjon i vannføringen. Vi står derfor fast ved vår vurdering av anbefalt minstevannføring om sommeren, referert inntaket.

Det er for øvrig riktig som Hydro sier, at forholdene for anadrom fisk har vært den viktigste faktoren når det gjelder å fastsette minstevannføring, men det har ikke vært den eneste faktoren. Å ivareta både generell biologisk mangfold og kultur-, landskaps- og friluftsjakter spiller også en rolle, selv om elvestrekningen som blir utbyggt er mindre synlig enn før planendringen. Det har derfor ikke vært et mål å finne fram til en vannføring som er absolutt minimum for å sikre overlevelse av fisk.

Flyttet målepunkt

Som nevnt oppfatter vi ønsket om å flytte målepunktet primært som et ønske om å slippe mindre vann til minstevannføring. Vi vil likevel kommentere noen praktiske forhold i tillegg.

NVE erfarer at det kan være ugunstig for en regulant å slippe en minstevannføring som skal måles et annet sted enn der det slippes. Det er en del konsesjoner som har krav om å slippe tilstrekkelig med vann fra inntaket til å holde en viss vannføring på et målepunkt lenger nedstrøms. Tilbakemeldingene fra regulantene er gjerne at dette oppleves som krevende, og at regulanten må overkompensere ved å slippe en større vannmengde enn de ellers ville ha gjort for å være sikre på å oppfylle kravet. NVE anbefaler derfor normalt at måling av minstevannføring gjøres ved slippsted for minstevannføringen.

Minstevannføring vs. driftstans om vinteren

I sin søknad vurderte Hydro det slik at kraftverket ikke ville kunne kjøres om vinteren, på grunn av svært lave vintervannføringer. NVE foreslo dette som et vilkår, at kraftverket skulle stå i de kaldeste og tørreste vintermånedene. Hydro ber nå i stedet om å forlenge minstevannføring fra «skulderperiodene» høst og vår gjennom hele vinteren, slik at kraftverket kan drives dersom det er en uvanlig våt vinter.

NVE har noen betraktninger knyttet til dette. Øyane er et elvekraftverk uten magasin, og kan derfor ikke slippe mer minstevannføring enn det tilsiget kraftverket til enhver tid har. Per i dag er tilsiget til Øyane bestemt av eventuell overløp fra reguleringene høyt oppe i Fortunsdalen, pluss naturlig tilsig fra restfeltet nedstrøms reguleringene. I dag er dette tilsiget svært lavt om vinteren og relativt høyt om sommeren. Dette mønsteret kan endres over tid. Bygging av Illvatn pumpekraftverk vil gjøre at overløpet fra reguleringene i flomperioder blir mindre. Samtidig kan den pågående fornyelsessaken for Fortun-Grandfastareguleringene føre til nye minstevannføringspålegg. Klimaendringer forventes å gi økt vinternedbør, men kan også gi forskjøvede flomperioder og mer ekstremvær generelt.

Når vi har foreslått at kraftverket skal stå i de tørreste månedene, er det med utgangspunkt i at det per i dag forventes for lav vannføring til å kjøre kraftverket, bl.a. på grunn av tidligere regulering, samtidig med at disse månedene er kritiske for overlevelse av fisk per i dag. I stedet

for å gripe ytterligere inn i vannføringen om vinteren ved Øyane, mener NVE at vannføring bør vurderes helhetlig i forbindelse med fornyelsessaken.

NVE har anbefalt at vilkårene for denne konsesjonen skal ses på og harmoneres i forbindelse med behandling av ny konsesjon for Fortun-Grandfastavassdragene. Vi mener at det er hensiktsmessig å gjøre en samlet vurdering av vannføringen i vassdraget, særlig vinterstid, i forbindelse med fornyelsessaken, der også de eksisterende reguleringene blir tatt med.

NVE vil derfor anbefale at vilkåret om driftsstans i de tørreste månedene opprettholdes per nå.

Omløpsventil

Hydro søkte opprinnelig om en omløpsventil på 10 % av maksimal slukeevne, og mener at en omløpsventil på 50 % av maksimal slukeevne vil være en overdimensjonert løsning gitt de stedlige forholdene. NVE viser til at vår innstilling tar høyde for at en omløpsventil med lavere kapasitet kan velges, dersom det kan dokumenteres at man oppnår ønsket effekt på den aktuelle elvestrekningen med lavere kapasitet. Vi har ingen ytterligere kommentarer til dette.

Rasfare

Inntaket som nå er aktuelt ble tidligere forkastet på grunn av rasfare. I vår innstilling har vi kommentert dette, og bedt om at det utføres en fagkyndig vurdering av skredfaren. Vi ønsker å presisere følgende: NVEs anbefaling er at en vurdering av skredfaren og dokumentasjon på at det kan oppnås tilstrekkelig sikkerhet skal foreligge før detaljplanene utarbeides.

Konklusjon

Vi anbefaler ikke å gjøre endringer i vårt forslag til størrelse på vannføring på anadrom strekning. Vi anbefaler at kraftverket ikke kjøres i de tørreste vintermånedene inntil videre, men at vannføringen i hele vassdraget vurderes samlet i forbindelse med fornyelsen av Fortun-Grandfastareguleringene. Vi har ingen kommentarer til omløpsventil på dette tidspunktet. Vi anbefaler at en vurdering av skredfaren gjøres før detaljplanene utarbeides."

IV. Departementets merknader

1. INNLEDNING

Hydro Aluminium AS (Hydro) har søkt om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven og energiloven til bygging av Illvatn pumpekraftverk, samt konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til ytterligere regulering av Illvatn. Videre har Hydro Aluminium AS søkt om konsesjon etter vannressursloven og energiloven til bygging av Øyane kraftverk. Hydro Aluminium AS har også søkt om konsesjon etter energiloven til bygging av tilhørende 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn pumpekraftverk. Etter omorganisering har Hydro Energi AS overtatt som søker etter anleggene etter energiloven. Departementet vil i det følgende behandle NVEs tre innstillinger samlet.

Hydro Aluminium AS og Hydro Energi AS er 100 % eid av Hydro ASA.

2. NÆRMERE OM DE OMSØKTE TILTAKENE

De omsøkte prosjektene ligger i et vassdrag som har vært regulert siden 1950-tallet, med tre kraftverk, tretten magasiner og et omfattende nett av overføringer. Reguleringskonsesjon ble gitt i 1957 for 60 år og utløp i 2017. Hydro har søkt om ny reguleringskonsesjon, og saken ligger nå til behandling i NVE. En ny konsesjon vil ta for seg forhold knyttet til disponeringen av vannet i magasinene og elvene. Vassdraget har i dag en normalproduksjon på 1576 GWh/år.

Vann fra Illvatn føres østover til Storevatn i Grandfasta, og utnyttes i Herva og deretter i Skagen kraftverk. Vann fra Fivlemyrområdet, ca. en mil sør for Illvatn, føres også østover til Skålevatn i Grandfasta, og utnyttes i Skagen kraftverk. Vannet fra Skagen kraftverk er tilbake i Fortunselva igjen ved Fortun, langt nede i Fortunsdalen. Det ligger ingen kraftverk i Fortunselva nedenfor Fivlemyr på cirka 1 030 moh.

Det er i dag et betydelig tap av flomvann fra Fivlemyrmagasinet. Hensikten med økt regulering av Illvatn samt bygging av Illvatn pumpekraftverk er å øke magasinkapasiteten for å unngå vanntap fra Fivlemyrmagasinet, og samtidig utnytte fallhøyde mellom Illvatn og Fivlemyr. Hydro ønsker å pumpe opp vann fra Fivlemyr i flomperiodene og lagre det i et utvidet magasin i Illvatn. Planen er å bruke dette vannet til å produsere kraft i vintermånedene når kraftbehovet er størst og prisene høyest. Illvatn pumpekraftverk vil, basert på forutsetningene i søknaden, produsere 113 GWh årlig, i all hovedsak vinterkraft.

Det nåværende magasinet i Illvatn er et senkningsmagasin med en reguleringshøyde på 15 m. Magasinvolumet er på ca. 50 mill. m³. Det er søkt om å øke reguleringshøyden til 62 m ved å senke LRV til kote 1320. Det nye magasinet vil fortsatt være et rent senkningsmagasin, med et samlet magasinivolum på ca. 140 mill. m³.

Inntaket er planlagt i den sør-østre enden av Illvatn, og vannveien vil bli en om lag 7 500 meter lang råsprenget tunnel. Selve kraftstasjonen er planlagt bygd i fjell på den sør-østre siden av Fivlemyrmagasinet, med en maksimal slukeevne på 15 m³/s. Utløpstunnelen vil bli ca. 800 m lang, og ført ut på det dypeste området i Fivlemyrmagasinet.

Vassdragene i hele tiltaks- og influensområdet er allerede relativt sterkt påvirket av kraftutbygging.

Anleggsaktivitet i sommersesongen vurderes å gi den største negative virkningen av Illvatn-prosjektet. I driftsfasen vurderes senking av Illvatnet å kunne gi negative konsekvenser for friluftslivet.

Områdene ved Illvatn og Fivlemyrmagasinet ligger perifert i leveområdet for villrein (Ottadalsstammen), men benyttes til en viss grad som sommerbeiteområde og trekkveier. Bestanden er liten, men det arbeides aktivt for å gjenoppbygge bestanden i kommunen. Tiltaket anses likevel i liten grad å forverre vekst- og levevilkår for villrein.

Luster kommune er positiv til at det gis konsesjon til Illvatn pumpekraftverk på visse vilkår. Fylkeskommunen er i utgangspunktet positiv til prosjektet, men ønsker ikke å ta endelig standpunkt til saken før søknad om fornyelse av gjeldende konsesjoner i hele Fortunsvassdraget foreligger.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener at utbyggingen av Illvatnprosjektet vil medføre relativt små negative konsekvenser for allmenne interesser, men at det er knyttet en del konflikter til landskap, friluftsliv og biologisk mangfold.

Hydro har også søkt om konsesjon etter vannressursloven til å bygge og drive Øyane kraftverk i Fortunsdalen, nedstrøms Illvatn. Det planlagte kraftverket vil inngå som en del av Hydros eksisterende anlegg i Fortun, og Øyane kraftverk anslås å øke produksjonen i Fortun med 80 GWh i årlig produksjon, hvorav 9 GWh vinterproduksjon, dersom Illvatn pumpekraftverk også bygges ut.

Øyane kraftverk er en tilleggsutbygging som skal utnytte restvannføringen nedenfor Fivlemyr gjennom det bratte Bakligjelet. Etter planendring er fallhøyden ca. 400 meter med inntak nedstrøms Spitarfossen på 495 moh. og utløp ved Øyane 95 moh. Hydro mener at prosjektet vil forbedre utnyttelsen av det kraftpotensialet som ligger i konsesjonen for Fortun-Grandfasta, og være med på å øke den lokale verdiskapningen.

Kraftstasjonen, transformator og koblingsstasjon er planlagt lagt i dagen ved Øyane (disse var opprinnelig planlagt i fjell). Endringen medfører at masser, som må deponeres, halveres. Minimum slukeevne er 0,25 m³/s og maksimal slukeevne 15 m³/s, og installert effekt vil være ca. 51 MW. Brukstiden er beregnet til ca. 1750 timer per år.

Hydro begrunner planendringen med at Øyane teknisk sett vil bedre robustheten i prosjektet, redusere anleggstiden og de samlede virkningene på omgivelsene lokalt vil reduseres sammenlignet med løsningen som ble omsøkt i 2010.

Hydro har videre søkt om å bygge en ny 132 kV ledning fra Sveinsøystølen til Illvatn pumpekraftverk. Det er planlagt å knytte Øyane kraftverk til eksisterende 132 kV ledning ved Sveinsøystølen, via den nye 132 kV-ledningen.

Prosjektet ligger i et område der bebyggelsen for det meste er boliger og gårdsbruk i den nedre delen av dalen mellom Fortun og Øyane. Oppover i dalen er det lite synlig bebyggelse. Den øvre delen av Fortunsdalen har markerte og høye dalsider, mens selve elva renner rolig i relativt slakt terreng og veien ligger nær elva. Et parti med kulper og småstryk etterfølges av Spitarfossen, og nedenfor

denne flater elva ut igjen i et våtmarksområde. Elva går videre ned Bakligjelet og renner deretter rolig mot elvesletta på Øyane.

Hydro har foreslått avbøtende tiltak som blant annet minstevannføring på størrelse med alminnelig lavvannføring, terskler i elva ved Øyane og at det tas spesielt hensyn til verdifull skog rundt Sveinsøystølen ved valg av veitrasé.

3. NVES INNSTILLINGER

NVE anbefaler at det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven til bygging og drift av Illvatn pumpekraftverk, og tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til ytterligere regulering av Illvatn.

NVE legger vekt på at en utbygging av Illvatn pumpekraftverk vil gi en årlig middelproduksjon på om lag 113 GWh. NVE legger også vekt på at utbyggingen vil bedre utnyttelsen av eksisterende reguleringsanlegg.

NVE viser til at den største negative konsekvensen for landskap og friluftsliv er den økte reguleringen av Illvatn, da reguleringen vil gi redusert vannstand i Illvatn på sen vinteren og forsommeren. NVE mener likevel det lar seg gjøre å ta et visst hensyn til friluftsliv om sommeren uten å begrense mulighetene til å magasinere vann i for stor grad. Utbyggingen kan også ha en negativ konsekvens for villrein, men først og fremst i anleggsperioden.

Som avbøtende tiltak foreslår NVE at oppfylling av Illvatn får førsteprioritet om våren fremfor minstevannføring fra Fivlemyrdammen. NVE påpeker også at det må settes krav og begrensninger til anleggsarbeidet i en detaljplan. NVE anser for øvrig konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn som beskjedne.

NVE anbefalte opprinnelig at det ikke gis konsesjon til Øyane kraftverk. Etter behandling av planendringssøknaden har NVE anbefalt at det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til Øyane kraftverk, men på strengere vilkår enn omsøkt.

NVE anbefaler også at det gis konsesjon etter energiloven til en ny 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk.

NVE mener at Illvatn kraftverk vil være positivt for kraftsystemet på grunn av reguleringsevne og produksjon vinterstid når etterspørselen er størst. Også Øyane, med sine store aggregater, vil bidra mer positivt til kraftsystemet enn mindre kraftverk. NVE viser til at større kraftverk har mulighet for regulering av spenning og frekvens som bidrar til stabilitet i kraftsystemet.

NVE anbefaler at det settes vilkår om at eksisterende 22 kV kraftledning kables fra Fivlemyr kraftverk til Nørdstedalseter. Videre anbefaler NVE at det settes vilkår om at det skal utarbeides en miljø-, transport- og anleggsplan, hvor det beskrives hvordan det skal tas hensyn til miljøet under og etter anleggsperioden, herunder beskrive hvordan uttak av gamle trær kan minimeres, og hvordan det kan tas hensyn til rødlistearter gjennom skånsom ferdsl.

4. VURDERINGSGRUNNLAGET

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdrags- og energilovgivningen, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltakene veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdrags- og energilovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved bygging av Illvatn pumpekraftverk, ytterligere regulering av Illvatn og bygging av Øyane kraftverk, må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsøkonomiske fordelene må avveies mot forringelsen og tapet i naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov i §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling.

Kravet til kunnskapsgrunnlag skal etter naturmangfoldloven stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Departementet bygger sine vurderinger og tilråding på følgende:

- Hydros søknader av 10. mai 2010.
- Konsekvensutredninger utarbeidet av Ambio Miljørådgivning, mars 2010.
- NVEs innstillinger av 26. juni 2014 med høringsuttalelser til søknadene.
- Hydros kommentar til NVEs innstilling av 6. januar 2015.
- Departementets befarung 18. august 2015.
- Registreringer i Naturbase og Artsdatabanken.
- Konsekvensutredning om biologisk mangfold/naturtyper i Bakligjeldet utarbeidet av Multiconsult 5. november 2015.
- Hydros planendringssøknad av 8. september 2017.
- NVEs innstilling om Øyane planendring av 3. desember 2018.
- Hydros merknader til NVEs innstilling av 3. mai 2019.
- NVEs vurdering av Hydros merknader av 21. juni 2019.

Departementet mener at søknadene med gjennomførte konsekvensutredninger og fagrappporter, sammen med eksisterende kunnskap og innspill til NVEs høring, danner tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag slik at det kan tas stilling til konsesjonsspørsmålene.

Departementet finner at virkningene for naturmiljøet er tilstrekkelig utredet og beskrevet.

Konsesjon til kraftledningen er avhengig av konsesjon til bygging av kraftverkene. Vedtak fattes samtidig for alle tre søknadene. Departementet vil i det følgende vurdere søknadene i hvert sitt kapittel, og deretter gi en samlet vurdering og konklusjon for hele prosjektet.

5. DEPARTEMENTETS VURDERING AV SØKNADENE ETTER VASSDRAGSLOVGIVNINGEN

5.1. Illvatn pumpekraftverk og økt regulering av Illvatn

5.1.1. Samfunnsmessige virkninger

Departementet viser til at utbyggingen vil gi økte inntekter fra konsesjonsavgifter og konsesjonskraft til Luster kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune, og vil opprettholde kommunens skatteinntekter fra vannkraftproduksjon.

Departementet bemerker at opprustnings- og utvidelsesprosjekter som gir mer kraft med få nye inngrep er spesielt gunstige, og legger stor vekt på at utbyggingen og reguleringen vil gi 113 GWh regulerbar vinterkraft, som tilsvarer strømforbruket til cirka 5750 norske husstander.

Utbyggingskostnadene ble i 2010 estimert til mellom 445 – 570 millioner kroner med en utbyggingspris til mellom 4,0 og 5,1 kr/kWh. I 2019-kroner er kostnaden for Illvatn kraftverk i størrelsesorden 587 – 751 mill. kroner. Hydro opplyser at tiltaket ikke vil rekke elsertifikatmarkedet. Med nettkostnader er kostnadene om lag 627 – 792 mill. 2019-kroner. Prosjektet har positiv nåverdi om det laveste kostnadsanslaget legges til grunn, gitt NVEs basis prisbane.

Utbyggingskostnadene er basert på anslag. Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan og anbudskonkurranse er holdt. Det vil da være opp til søker å avgjøre hvorvidt prosjektet totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Nåverdien av prosjektet inngår i den videre vurderingen av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Tiltaket vil også ha virkninger på natur, miljø og areal. I konsesjonsvurderingen vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltaket samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

5.1.2. Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Ifølge konsekvensutredningen (KU) forventes tiltaket å ha liten effekt på vanntemperaturen i Fortunselva. Departementet påpeker at isen på Fivlemyrmagasinet vil bli mer usikker enn i dag på grunn av økt gjennomstrømning og flere innløpspunkter. I tillegg vil senking av vannstanden på sen vinteren gi oppsprukket is langs land. NVE viser til at tiltaket ikke vil påvirke reguleringshøyden i Fivlemyr, slik at effekten av endringen er begrenset.

Departementet viser til at magasinet i Illvatn skal senkes ytterligere 47 m i forhold til i dag, som vil føre til oppsprukket is over bratte og ujevne områder, men anser ikke dette for å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.1.3. Erosjon og sedimenttransport

Ifølge KU-rapporten forventes ikke økt reguleringssone i Illvatn å føre til økt erosjon ettersom vannet stort sett er omgitt av bart fjell. Reduserte flommer i Fortundalselvi vil redusere transport av bremateriale til vassdraget oppstrøms Skagen kraftverk. KU-rapporten viser til at en redusert flomfrekvens kan ha en positiv virkning på erosjonsforholdene.

NVE viser til at flere av høringspartene nevner masseoppbygging i elveleiet som et problem i vassdraget i dag. NVE mener dette er et problem som eksisterer uavhengig av en eventuell utbygging av Illvatn pumpekraftverk.

Departementet bemerker at erosjonsproblematikken også vil være relevant i behandlingen av fornyessøknaden for Fortun-Grandfastareguleringene.

Departementet slutter seg til NVEs konklusjon om at tiltaket i liten grad vil få betydning for erosjon og sedimenttransport, og anser ikke temaene avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.1.4. Flom og skred

Departementet viser til at formålet med tiltaket er å fange opp vann som ellers ville ha gått som flomoverløp fra Fivlemyrdammen, og derfor forventes det at tiltaket demper flomvannføringen, særlig i de øvre delene av dalen. Departementet bemerker at i de nedre delene vil effekten avta noe grunnet det store restfeltet.

5.1.5. Landskap og friluftsliv

I konsekvensutredningen er området rundt Illvatn og områdene Fortun-Nørdstedalen gitt middels verdi. Verdisettingen for friluftsliv er satt til middels til stor verdi for områdene Illvatn og Fivlemyr, og middels verdi for Fortundalen. Det vises til at utbyggingsområdet ligger tett opp til Breheimen nasjonalpark, som er et mye brukt friluftsområde både sommer og vinter. Grensene til nasjonalparken er trukket rundt de eksisterende utbyggingene i Fortundalen, Nørdstedalen og Illvatn. Det vises til at særlig Illvatn, som er omringet av nasjonalpark, oppleves som en naturlig del av nasjonalparken.

NVE peker på at området har unike trekk, og at særlig Fortundalen utgjør en viktig og opplevelsesrik korridor inn til et større område med urørt nasjonalpark. NVE viser til betydelig uenighet om verdivurderingen av området i konsekvensutredningen på bakgrunn av innkomne høringsuttalelser. Konfliktene omfatter først og fremst den økte reguleringen av Illvatn og den nye luftledningen, men også behov for minstevannføring fra Fivlemyrdammen er tatt opp som en problemstilling.

Økt regulering av Illvatn

Konsekvensutredningen konkluderer med at tiltaket vil ha liten til middels negativ konsekvens for landskapet rundt Illvatn. For friluftsliv vil anleggsfasen være middels negativ, og driftsfasen liten – middels negativ. Ved å øke reguleringshøyden fra 15 til 62 m, vil vann som ellers ville gått i overløp fra Fivlemyrdammen i vår- og sommermånedene, kunne lagres til bruk om vinteren. Hydro har søkt om å la Illvatn være nedtappet i mars – april, og maksimalt fylt opp i september – oktober. Graden av nedtapping vil kunne variere fra år til år.

Fylkesmannen ber om at magasinet ikke holdes lavere enn 1 m under HRV fra 1. juli til 15. september av hensyn til turgåere. Hydro på sin side mener at krav om magasinifylling så tidlig i sommersesongen vil gjøre det umulig å utnytte magasinet som tenkt.

NVE mener at det lar seg gjøre å ta et visst hensyn til friluftsliv om sommeren uten å begrense mulighetene til å magasinere vann i for stor grad. NVE viser til at den viktigste oppfyllingsperioden for magasinet er i snøsmeltesesongen om våren, en periode da det er dårlige forhold for skiturer og svært lite ferdsel i høyfjellet. Etter NVEs beregninger vil magasinet være i ferd med å fylles opp når den mest populære sommersesongen starter, men påpeker at det faktiske nivået vil avhenge av den

forrige vinterens nedtapping. NVE påpeker at det planlagte magasinet i Illvatn er relativt stort, og kan magasinere vann for mer enn ett år.

NVE erkjenner at den eksisterende skitraseen over sørenden av Illvatn etter all sannsynlighet ikke vil kunne brukes senvinters dersom det gis konsesjon til en regulering på 62 m. NVE foreslår som avbøtende tiltak å bruke massene som tas ut av tunnelen til å fylle opp partier ved Illvatns sørende, slik at det fortsatt vil være mulig å legge en skiløype der.

Departementet påpeker at en regulering av den størrelsesorden som er planlagt nødvendigvis vil få synlige konsekvenser, og er enig i NVEs vurdering om at Hydro ikke bør pålegges fyllingsbestemmelser for tidlig i sesongen hvis magasinet skal fungere etter hensikten. Departementet er enig med NVE i at det lar seg gjøre å kombinere oppfylling av magasinet og samtidig ta hensyn til friluftsliv ved å gi oppfylling av Illvatn førsteprioritet om våren. I detaljplanen skal det utredes hvordan steinmasser fra tunneldriften kan brukes til å etablere en sikker skiløypetrasé i sørenden av Illvatnet, jf. merknader til vilkårene.

Redusert vannføring i Fortunsdalen/minstevannføring

Ved en ytterligere regulering av Illvatn utnyttes flomvann som ellers ville gått tapt for kraftproduksjon, men konsekvensene blir mindre vannføring i Fortunselva i flomperioder. Denne minskede vannføringen vil først og fremst være synlig i elvas øvre deler. Søknaden inneholder ikke forslag om minstevannføring.

Luster kommune har krevd minstevannføring fra Fivlemyrdammen som et vilkår for å akseptere utbygging. NVE viser til at minstevannføring ikke er satt som vilkår i konsesjonen for regulering av Fivlemyrmagasinet. Konsesjonen løp ut i 2017, og det er ikke anledning til å endre konsesjonsvilkårene før denne konsesjonen eventuelt fornyes. NVE mener likevel det er hjemmel til å pålegge minstevannføring, så lenge det er begrenset til å avbøte ulempe ved den nye utbyggingen av Illvatn. NVE viser til at bygging av Illvatn kraftverk vil få nye, negative konsekvenser for strekningen nedstrøms dammen ved at også periodene med flomoverløp reduseres. NVE viser til at minstevannføring som avbøtende tiltak vil være mest aktuelt i starten av høysesongen for turisme i fjellet. Denne perioden sammenfaller med en periode der det normalt vil være noe overløp fra Fivlemyr. NVE påpeker at denne perioden sammenfaller med perioden der oppfylling av Illvatn er i full gang, og pålegging av minstevannføring vil sinke denne prosessen. NVE mener at minstevannføring kun vil ha en begrenset verdi for friluftinteressene sammenlignet med oppfyllingen av Illvatn, og mener derfor at oppfyllingen av Illvatn tidlig i sesongen bør prioriteres fremfor slipp av minstevannføring på en kort strekning.

Departementet er enig i NVEs tolkning av handlingsrommet for å kunne gi pålegg om minstevannføring i Fivlemyrdammen, og legger til grunn at det ikke er mulig å opprettholde en minstevannføring fra Fivlemyr samtidig som en rask oppfylling av Illvatn så tidlig som mulig i smeltesesongen, da disse periodene er sammenfallende. Det blir derfor en vurdering av hvilket tiltak som vil ha størst negative konsekvenser for landskap og naturmangfold. Departementet merker seg at Sogn og Fjordane Turlag er opptatt av minstevannføring av hensyn til fisk, men viser til at den mest kritiske lavvannsperioden for fisk er om vinteren. Etter departementets vurdering vil derfor minstevannføring fra Fivlemyr først og fremst få betydning for landskapsopplevelsen. Departementet viser til at Illvatn ligger i et høyfjellsterreng med lite inngrep for øvrig, og mener derfor at et kraftig nedtappet magasin vil være mere skjemmende enn konsekvensene av mindre overløp ved Fivlemyr sommer og høst. Departementet mener derfor at oppfylling av Illvatn bør prioriteres fremfor slipp av minstevannføring på en kort strekning.

Massedeponi, påhogg og anleggsperioden

Hydro har søkt om to påhogg for tunnelen, ett ved Fivlemyr og ett i sørenden av Illvatn. Det er søkt om å etablere massedeponi både ved Fivlemyr og under HRV i Illvatn.

Ifølge konsekvensutredningen vurderes inngrepene ved Fivlemyr å ha liten negativ konsekvens for landskap. Som avbøtende tiltak nevnes god terrengtilpasning med naturlig revegetering.

NVE mener tunnelen bør drives med to påhogg, og at massedeponi bør etableres både ved Illvatn og Fivlemyr, selv om det er kommet innspill om at antall områder med inngrep bør begrenses. Med

kun ett påhogg vil anleggsperioden bli betydelig lengre og det vil ta lang tid før anlegget er ryddet opp i.

Departementet er enig i NVEs vurdering om at det er viktigere å begrense anleggsperioden enn å gi tillatelse til kun ett påhogg. Departementet er videre enig i at kun ett massedeponi vil bli unødvendig stort. Dersom massene fra det øvre deponiet kan brukes til å sikre en trasé for skiløpere om vinteren, vil det være et positivt tiltak som følge av prosjektet. Dette må vurderes i detaljplanfasen. Departementet legger i likhet med NVE vekt på at det tas hensyn til terrenget og landskapsformene når massedeponiene utformes, men påpeker at området allerede er preget av en del menneskelige inngrep. Ved Illvatn hvor terrenget er mer uberørt, anbefaler departementet at massene legges under HRV i Illvatn. Departementet er enig i NVEs vurdering om at landskap og friluftsliv har høy verdi, men at de negative konsekvensene er begrensede og vil reduseres gjennom avbøtende tiltak.

5.1.6. Naturtyper, vegetasjon og flora

Ifølge konsekvensutredningen er det ikke områder eller funn av større verdi i de øvre delene av vassdraget, der påvirkningen av utbyggingen vil bli størst. I de nedre delene vil påvirkningen begrense seg til redusert flomvannføring. Bakligjelet er svært utilgjengelig, men ut fra de observasjoner som er gjort er det ikke identifisert noen sjeldne arter. Bekkekloften er gitt middels verdi i konsekvensutredningen, men på grunn av liten påvirkning er konsekvensene av tiltaket satt til liten negativ.

Multiconsult har i notat datert 15.10.2015 gjennomført en supplerende kartlegging av naturtyper, karplanter og lav i Bakligjelet på oppdrag fra Hydro. Ifølge Multiconsult er Fortundalselva påvirket av at vannføringen er betydelig redusert i forhold til opprinnelig før reguleringen i 1969 og beskriver at vegetasjonen langs vassdraget tilpasset seg det nye hydrologiske/lokalklimatiske regimet med vesentlig lavere vannføring og luftfuktighet. Undersøkelsene konkluderer med at en ytterligere reduksjon i Bakligjelet trolig vil ha en begrenset (liten) negativ konsekvens for naturmiljøet i Bakligjelet, ettersom det er lite fuktighetskrevenne vegetasjon i og langs selve elveleiet. Undersøkelsen vurderer fraføringen av vann knyttet til Øyane, og omtaler ikke Illvatn spesielt. På bakgrunn av denne undersøkelsen legger NVE i innstillingen for Øyane fra 2018 til grunn at konsekvensene for naturmiljøet synes å være små. Departementet legger til grunn at konsekvensene også er små for Illvatn og Øyane samlet sett.

Departementet mener tiltaket i liten grad vil gå utover vegetasjonen, og anser ikke temaet naturtyper, vegetasjon og flora som avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.1.7. Pattedyr og fugl

Villrein

Områdene ved Illvatn og Fivlemyrmagasinet ligger i utkanten av et villreinområde med en stamme på 2000–2500 dyr. Området er kategorisert som sommerbeite. Både området sør for Illvatn og området rundt sørsiden av Middalsnosi er merket som trekkområder mellom østre og vestre del av Breheimen. Villreinstammen i Luster er relativt liten, men det arbeides aktivt for å gjenoppbygge bestanden i kommunen. Området verdsettes til middels stor verdi i konsekvensvurderingen, og konsekvensene av tiltaket for rein er satt til liten til middels negativ. Det er uttrykt bekymring for at den økte reguleringen av Illvatn kan øke faren vinterstid for at villrein faller i sprekker i reguleringssonen.

NVE foreslår som avbøtende tiltak at veien som er planlagt fra Fivlemyr frem til påhogget skal stenges for allmenn ferdsel med bom. Villreinen vil med dette ikke bli forstyrret av unødig økt ferdsel. NVE mener det kan virke mot sin hensikt å sette opp gjerde for å hindre at villrein på vinterstid kan falle ned i sprekker i reguleringssonen, og viser til at det både er bratte skrenter, overhengende snøskavler og fare for snøskred som kan utgjøre større fare for villreinen enn reguleringssonen. NVE antar at den største utfordringen for villreinen vil være i anleggsperioden, og anbefaler at anleggsperioden gjøres så kort som mulig.

Departementet er enig med NVE i at en låst bom på veien vil være et egnet avbøtende tiltak. Departementet mener også at området i størst mulig grad bør fremstå som urørt, og anser ikke inngjerding av magasinet som en god løsning. Selv om gjerde kan hindre at rein faller i randsonen antar departementet at et slikt inngrep vil ha større negativ virkning enn nytte, og vil kunne hindre reinens bruk av området også sommerstid. Departementet legger til grunn at reinen vil sky området

i anleggstiden, og at denne perioden derfor bør være så kort som mulig. Departementet er imidlertid enig i NVEs vurdering i at området vil bli attraktivt for reinen igjen så snart aktiviteten opphører. Departementet legger til grunn at dersom prosjektet gjennomføres i tråd med de anbefalte tiltak, og anleggsperioden gjøres så kort og effektiv som mulig, vil konsekvensene for villrein være akseptable.

5.1.8. Fisk og ferskvannsbiologi

Ifølge konsekvensutredningen vil ikke utbyggingen ha særlig betydning for fisk, verken i Illvatn eller i Fivlemyrmagasinet. Illvatn er naturlig fisketomt og forholdene for fisk i Fivlemyrmagasinet er dårlige grunnet regulering og mye breavrenning. Begge vannene er derfor avhengig av fiskeutsetting. Redusert flom kan imidlertid påvirke vandringen for anadrom fisk. Konsekvensutredningen viser at laks og sjøaure kan vandre cirka 8,5 km oppstrøms Skagen kraftverk, der vannet som holdes igjen i Illvatnmagasinet møter hovedelva igjen.

NVE mener det er liten grunn til å tro at utbyggingen av Illvatn vil ha vesentlig konsekvenser for fisk, heller ikke for anadrom fisk, og viser til at forholdene for fisk først og fremst er styrt av den eksisterende reguleringen i vassdraget, og ikke av om flomperiodene blir dempet.

Departementet viser til at Hydro har satt i gang en tiltaksplan for vassdraget og anser konfliktene som relativt små. Departementet mener derfor at konsekvensene for fisk ikke vil være til hinder for at det gis konsesjon til tiltaket.

5.1.9. Kulturmiljø og kulturminner

Departementet viser til at utbygger i søknaden bekrefter at tiltakene som massedeponi og lignende vil utføres slik at de ikke berører de registrerte kulturminnene ved Fivlemyr. Departementet kan ikke se at hensynet til kulturminner vil være av betydning for konsesjonsspørsmålet.

5.1.10. Vannforskriften

Vannforskriften § 12 oppstiller vilkår som må vurderes ved nye inngrep i vassdraget. Illvatn kraftverk ligger i vannforekomst Illvasselvi, definert som sterkt modifisert på bakgrunn av eksisterende utbygging, og har dermed tilpasset miljømål.

Departementet har vurdert alle praktiske gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. De foreslåtte konsesjonsvilkårene vil etter departementets vurdering være egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Ved å pålegge minstevannføring, opprettholdes i stor grad de biologiske funksjonene i elva.

Departementet mener i likhet med NVE samfunnsnyttens til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet finner at hensikten med inngrepet, i form av ny fornybar produksjon, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Departementet viser til at denne vurderingen omfatter både tekniske gjennomførbarhet og kostnader. Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av de negative konsekvenser for natur, miljø og landskap i foredraget her. Samfunnsnyttens av tiltaket må anses som betydelig. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

5.2. Illvatn kraftverk – Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

5.2.1. Bakgrunn

Hydro Aluminium AS ("Hydro") har søkt om bygging av Illvatn pumpekraftverk som ett av tiltakene for økt utnyttelse av vannressursene innenfor det eksisterende systemet med Herva og Fivlemyr kraftverk, samt Skagen kraftverk i Fortun i Luster kommune.

Illvatn pumpekraftverk vil utnytte fallet fra Illvatn ned mot Fivlemyr. Det meste av dette vannet overføres i dag til Storevatn, og benyttes til produksjon i Herva kraftverk. Hydro ønsker nå å disponere vannet annerledes, blant annet ved å utnytte fallet mellom Illvatn og Fivlemyr i det planlagte kraftverket. For nærmere om disse planene vises det til redegjørelsen i søknaden av 29. juni 2017.

Dette forutsetter for det første at Hydro kan gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetslovens bestemmelser. Spørsmålet om unntak behandles i punkt 5.2.2 under. Selskapet må i tillegg ha tillatelse til ekspropriasjon. Dette behandles i punkt 9.2.

Det er forskjellige oppfatninger mellom Hydro og Statskog SF ("Statskog") om eierskapet til fallrettighetene som utnyttes i henholdsvis Herva og Fivlemyr kraftverk. Hydro har bedt departementet om å tilkjennegi sitt syn på spørsmålet om eierskap. For det tilfellet at Hydro ikke allerede er eier av disse fallrettighetene, har selskapet søkt om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett og tillatelse til ekspropriasjon. Denne delen av søknaden behandles som egen sak.

Fallrettighetene mellom Illvatn og Fivlemyr eies delvis av Hydro og delvis av Statskog. Ifølge opplysninger i søknaden av 29. juni 2017 er Hydro "*grunneier på deler av strekningen, dvs. nedre del av fallet i Illvasselv. HAL innehar dermed fallrettighetene på denne delen. Statskog er imidlertid grunneier i fjellområdet der Illvatn ligger og et stykke ned langs Illvasselv øverst i Nørdestedalen, samt østover mot Middalen, Storevatn og Skålavatn. De fallrettigheter som skal utnyttes i Illvatn pumpekraftverk og som ligger innenfor statsallmenningens grenser (øvre del av fallet), tilhører således staten (Statskog)*".

Mesteparten av vannet på den aktuelle strekningen overføres i dag til Storevatn for utnyttelse i Herva kraftverk. Utnyttelse av fallet mellom Illvatn og Fivlemyr slik selskapet nå legger til grunn for søknaden, forutsetter imidlertid at Hydro erverver Statskogs andel av fallrettighetene (det vil si den øvre delen av fallet).

Vannfallrettighetslovens forbud mot utleie av ikke-utbygde fallrettigheter medfører at Hydro må erverve *eiendomsretten* til de aktuelle delene av fallet. Statskog har etter det opplyste ingen innvendinger mot et slikt erverv. Da fallet ligger på statsallmenningsgrunn må imidlertid erverv skje ved ekspropriasjon, jf. fjellovas forbud mot salg av statsallmenningsgrunn, jf. loven § 13 første ledd.

Et eventuelt erverv av Statskogs andel av fallrettighetene utløser konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetslovens bestemmelser. Hydro oppfyller ikke kravet om offentlig eierskap, jf. lovens § 5, og kan derfor ikke få konsesjon. Når særlige hensyn foreligger, kan departementet i det enkelte tilfellet likevel gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, jf. § 3 andre ledd.

Hvorvidt Hydro kan få unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett vil være en forutsetning for om selskapet kan få tillatelse til ekspropriasjon. Departementet vil derfor først ta stilling til spørsmålet om unntak, jf. punkt 5.2.3 under.

5.2.2. Departementets vurdering av søknaden om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

Forutsetningen for et unntak fra vannfallrettighetslovens bestemmelser om konsesjonsplikt og forkjøpsrett er at det foreligger "*særlige hensyn*", jf. loven § 3 andre ledd.

Nærmere rammer for anvendelsen av unntaksbestemmelsen er trukket opp i Ot.prp. nr. 21 (1989–90). Unntaksbestemmelsen kan benyttes "*der kraftrettighetene er nært knyttet til produksjonen*" og "*kan nyttes slik at det ikke legges hindringer i veien for samfunnsmessige ønskede fusjoner og gjør omgørelser nødvendig*".

Rammene utdypes nærmere i Ot.prp. nr. 61 (2007–08). Det fremgår her at unntaksbestemmelsen skal anvendes innenfor de rammer som fastsettes av regelverket for offentlig eierskap, og at "*formålsbestemmelsen i § 1 nytt første ledd om offentlig eierskap skal tillegges stor vekt*".

Departementet har etter en konkret vurdering kommet til at det foreligger særlige hensyn som tilsier at unntaksbestemmelsen i vannfallrettighetsloven § 3 andre ledd kan anvendes.

Departementet har i den forbindelse lagt betydelig vekt på at Hydro allerede har en rett til å disponere vannet som ellers ville fulgt fallstrekningen ned mot Fivlemyr. Som det fremgår over overføres mesteparten av dette vannet i dag til Storevatn for utnyttelse til kraftproduksjon i Herva kraftverk. Et unntak vil bety at eiendomsretten til Statskogs del av fallet overdras fra en offentlig til en privat aktør. Statskog er i dag avskåret fra å utnytte sin del av fallet. Ervervet vil derfor ikke medføre noen reduksjon av Statskogs mulighet til å disponere over de aktuelle fallrettighetene. Denne muligheten er allerede avskåret, som en konsekvens av den etablerte overføringen.

Samtlige av Hydros vannfall, kraftverk, reguleringsanlegg og tilhørende installasjoner i Tyin-Fortunvassdragene bygger på tillatelser, som utløper med endelig virkning i 2054. Etter det tidspunkt vil hensynet til offentlig eierskap være fullt ut ivaretatt i samsvar med de krav som fremgår av vannfallrettighetsloven.

Departementet har også sett hen til at ervervet har en samfunnsmessig rasjonell begrunnelse, da det vil bidra til en mer effektiv utnyttelse av vannressursene innenfor et allerede utbygd vassdrag.

Departementet har på denne bakgrunn kommet til at det er grunnlag for å gi unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i samsvar med søknaden.

5.3. Øyane kraftverk

5.3.1. Samfunnsmessige virkninger

Øyane kraftverk vil kunne produsere 89 GWh årlig slik som omsøkt av Hydro i planendringssøknaden i 2017. Produksjonsanslagene er basert på Hydros opprinnelige forslag til minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring, 0,067 m³/s hele året. Dersom Illvatn realiseres vil netto årlig produksjon i Øyane kraftverk være 80 GWh.

NVE har i innstillingen foreslått økt minstevannføring. Med NVEs forslag til vilkår vil netto årlig produksjon i Øyane reduseres fra 80 til 66 GWh årlig.

Hydro har i mai 2019 justert sitt forslag til minstevannføring. Med Hydros justerte søknad vil netto årlig kraftproduksjon være om lag 74 GWh årlig.

Kostnaden for bygging av Øyane kraftverk er anslått til 284 – 340 mill. kroner i 2017-kroner. Prisjustert blir dette 305 – 364 mill. i 2019-kroner. Ifølge Hydro vil ikke kostnadene endres vesentlig med økt minstevannføring. Med NVEs forslag til vilkår (66 GWh) har tiltaket negativ nåverdi om NVEs basis prisbane legges til grunn. Med Hydros justerte forslag til vilkår (74 GWh) har tiltaket også negativ nåverdi om NVEs basis prisbane legges til grunn. I scenarier med reduserte kostnader eller høyere kraftpris er nåverdien positiv. Hydro opplyser at verken Øyane eller Illvatn kan gjennomføres innen utgangen av fristen for elsertifikatmarkedet.

Departementet mener at både kostnads- og prisanslagene er usikre. Tiltaket vil gi en forbedret utnyttelse av det kraftpotensialet som ligger i konsesjonen for Fortun-Grandfaste. Tiltaket vil føre til økt lokal aktivitet i utbyggingsfasen, og gi økte offentlige inntekter i driftsfasen. Produksjonen i Øyane er ikke regulerbar, og vil i all hovedsak komme i sommerhalvåret. Produksjonen i Øyane kraftverk tilsvarende produksjonen i 6–8 gjennomsnittlige småkraftverk. Anlegget vil ligge i det store reguleringsområdet i Fortun/Grandfaste, og fordi Hydro har mulighet til å disponere vann mellom magasinene høyere opp i fjellet, vil det være mulig for Hydro å holde igjen produksjon i de regulerbare kraftverkene når det er produksjon i Øyane. Hydro vil på den måten få ut mer regulerbar kraft fra det samlede kraftsystemet enn dersom Øyane ble drevet helt uavhengig.

Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan og anbudskonkurranse er holdt. Det vil da være opp til søker å avgjøre hvorvidt prosjektet totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltaket ikke er begrenset til de som kan prissettes. Tiltaket vil også ha virkninger på natur, miljø og areal. I konsesjonsvurderingen vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltaket samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

5.3.2. Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Konsekvensutredningen viser at tiltaket vil føre til at vanntemperaturen nedstrøms kraftverksutløpet vil bli cirka 0,5 – 1 grad kaldere enn i dag. Denne effekten vil avta nedstrøms som følge av tilpasning til lufttemperaturen og innblanding med varmere vann. En utbygging av Illvatn vil imidlertid motvirke effekten ved at kaldt smeltevann vil bli fraført nedbørfeltet ved flom. I snøsmeltingsperioden på vår/forsommer vil denne effekten være liten (en økning på cirka 0,2 grader).

Konsekvensutredningen viser til at isforholdene oppstrøms inntaket ikke vil bli endret ved utbygging, men det vil bli usikre isforhold i selve inntaksdammen i området rundt inntakspunktet. På grunn av redusert vannføring og høyere vanntemperatur nedstrøms inntaket, vil perioder med frostrøyk reduseres. Ytterligere omtale av konsekvensene av endret temperatur inngår under tema fisk.

5.3.3. Erosjon, sedimenttransport, flom og skred

Konsekvensutredningen viser at det på deler av strekningen er relativt store områder med rasmasser. På vestsiden er det mange rassteder hvor det går årlige snøras og også steinsprang. KU-rapporten

viser til at det planlagte tiltaket til en viss grad vil kunne påvirke tilførselen av bunntransportert materiale videre nedstrøms elva. Tiltaket vil redusere flommene, og erosjonen langs den berørte delen av elvestrekningen forventes derfor å bli noe redusert.

Konsekvensutredningen bemerker at ved svært store flommer og overløp kan effekten av flom øke til tross for at størrelsen på flommene er redusert. Økt vegetasjon kan redusere elvebredden og dermed flomløpene, og situasjoner med høyere vannstand ved flom enn det som forekommer i dag kan oppstå.

Opprinnelig søknad var med inntak oppstrøms Spitarfossen og inntak nedstrøms ble vurdert som et alternativ, men forkastet pga. at det var et rasutsatt område. Hydro har nå endret vurderingen ifm. planendringssøknaden basert på nylig gjennomførte lignende prosjekter med inntak i løsmasse-områder, med en dukløsning. Hydro er derfor positiv til at et inntak kan bygges her.

NVE tilrår at skredfare utredes nærmere av fagkyndige i forbindelse med detaljplanen. Hydro uttaler at rasisiko er gjennomgått grundig med geolog og har lokal erfaring med ras i området. Hydro er enig med NVE om at rasfare og eventuelle tiltak bør utredes ytterligere i detaljplanfasen.

Departementet legger til grunn at utløpet fra kraftstasjonen utformes slik at eventuelle erosjonseffekter forebygges. Departementet merker seg at opphopping av materiale i elveløpet på sikt kan føre til problemer hvis massene kommer i bevegelse og viser til at pålagring av materiale nedstrøms inntaket må overvåkes. Hydro må også pålegges å rydde gjengrodde områder ved kulturlandskapet ved Øyane for å forebygge forhøyet vannstand ved flom.

5.3.4. Landskap og friluftsliv

Konsekvensutredningen viser til at tiltaks- og influensområdet har visuelle kvaliteter som er typiske for landskapet i området. Breheimen er blant de nasjonalt viktige friluftsområdene i landet, og området ligger sentralt med både sommer- og vinterturer. Rapporten påpeker at Fortundalen er en viktig innfallsport for fotturer og skiturer i Breheimen, og at landskapsopplevelsen har betydning for friluftslivets opplevde kvalitet, også under transportetappen opp dit fotturene normalt begynner. Det ligger ingen hytter i tiltaks- eller influensområdet.

Konsekvensutredningen vurderer området til å ha middels – stor indirekte verdi som adkomstkorridor til viktige friluftsområder. Rapporten peker på at inngrepene er av forholdsvis begrenset omfang, og legger til grunn at friluftslivet i liten grad påvirkes av tiltakets konsekvenser fra inntaksområdet og videre ned til Øyane. I konsekvensutredningen ble redusert vannføring vurdert å ha en potensielt stor landskapsmessig konsekvens på grunn av fraføring av vann i Spitarfossen.

Etter at konsekvensutredningen ble gjennomført, er inntaket flyttet nedstrøms Spitarfossen. NVE viser i innstilling 3.12.2018 til at inntak oppstrøms Spitarfossen var et vesentlig konflikttema ved høring av opprinnelig søknad. Denne konflikten var også en av de viktigste grunnene til at NVE frarådet Øyane kraftverk i første omgang. Etter planendring vil konsekvensene for landskap ifølge NVE reduseres, da inntaket er flyttet nedstrøms Spitarfossen. Flere av partene uttrykker at den nye plasseringen er en bedre løsning, og NVE peker på at dette godt på vei fjerner den største konflikten. NVE viser til at konflikten med landskap og friluftsliv dempes når inntaket flyttes vekk fra et godt synlig og mye brukt område. Inntaket vil være synlig for de som ferdes nedover elva nedstrøms Spitarfossen, men området er vesentlig mindre synlig fra veien og mindre brukt.

Det vil fortsatt være negative konsekvenser for landskap knyttet til fraføringen av vann etter planendringen. NVE peker på at den nåværende vannføringen i Bakligjelet gir et imponerende inntrykk, og mener at opplevelsesverdien av gjelet svekkes, og ikke kan avbøtes ved en utbygging.

Departementet mener at de samlede konsekvensene for landskap og friluftsliv er betydelig redusert med planendringen ved at Spitarfossen nå ikke lenger påvirkes av tiltaket. Departementet finner at tiltakets konsekvenser for landskap ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.3.5. Naturtyper, vegetasjon og flora

Konsekvensutredningen fra 2010 inneholdt ikke en fullstendig utredning av naturtypene i Bakligjelet på grunn av tilgjengeligheten. Det ble derfor gjennomført en ny konsekvensutredning i november 2015 der det biologiske mangfoldet og naturtyper i Bakligjelet ble kartlagt. Ifølge rapporten er en sårbar (VU) elvetilknyttet lavart (flatsaltlav) påvist, samt et par oseaniske (ikke-rødlistede) arter av

mose. Konsekvensutredningen viste at 45 år med kraftutbygging i området har gjort at vegetasjonen langs vassdraget har tilpasset seg det nye hydrologiske regimet, med vesentlig lavere vannføring og luftfuktighet. Bestander av fuktighetskrevede arter har ifølge rapporten trolig forsvunnet eller blitt vesentlig redusert i perioden 1960 – 2015.

Da Øyane opprinnelig ble omsøkt, var ikke Bakligjelet undersøkt, på grunn av svært bratt og krevende terreng. NVE la vekt på at det var potensiale for fuktighetskrevede sjeldne arter i gjelet, og at en utbygging ville få ukjente konsekvenser for naturmangfoldet. NVE viser til at Bakligjelet i ettertid er undersøkt av Multiconsult, som konkluderte med at en utbygging av Øyane kraftverk vil ha liten negativ konsekvens for naturmiljøet i Bakligjelet. På bakgrunn av denne undersøkelsen legger NVE til grunn at konsekvensene for naturmiljøet synes å være små.

Departementet viser til at den nye utredningen konkluderer med at en utbygging av Øyane kraftverk trolig vil ha en begrenset negativ påvirkning på det biologiske mangfoldet i Bakligjelet.

Ifølge konsekvensutredningen vokser det gråor-almeskog med mange gamle, styvede almer på vestsiden av elva nord for Øyane (mellom elva og veien). Alm er en rødlistet art med status nær truet. Her er det gjort funn av den rødlistede mosearten stammesigd (sårbar) og de rødlistede lavartene bleikdoggnål og blådoggnål, som begge har status nær truet. De rødlistede artene vil ifølge konsekvensutredningen ikke bli påvirket av de hydrologiske endringene. Valg og utforming av adkomstløsning og plassering av tipper, kraftledning og kraftverksportal vil ifølge konsekvensutredningen ha stor betydning for hvor mye av gråorskogen som må hogges ut, og for hvor mye livsgrunnlaget for de artene som er registrert, blir redusert. Ifølge KU-rapporten vil konsekvensen for biologisk mangfold være liten negativ.

Hydro har søkt om å plassere kraftstasjon i dagen på nord/østsiden av elva ved tunnelmunningen, noe som er en endring fra søknaden i 2010. Dette medfører at også transformatorstasjon og koblingsanlegg vil ligge i dagen. Endringen medfører at tippmassene blir halvert. Hydro opplyser at detaljer og visualisering av plassering av kraftstasjon, veg, tipper mv. vil bli klare i forbindelse med detaljplanfasen, og bekrefter at relevante myndigheter vil bli involvert i dette arbeidet. NVE har i innstillingen forutsatt at kraftstasjon, vei og deponier plasseres i tråd med planendringssøknaden, og at nøyaktig plassering avklares i detaljplanen.

Departementet legger vekt på at vegetasjonen langs Fortunselva i stor grad har tilpasset seg den reduserte vannføringen. Departementet kan ikke se at en utbygging av Øyane kraftverk vil forringe naturmangfoldet i området i vesentlig grad. Ved slipp av minstevannføring samt ved å hensynta områdene med gråor-almeskog i detaljplanleggingen mener departementet temaet naturmangfold ikke vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.3.6. Pattedyr og fugl

Hjort er vanlig forekommende i Fortundalen, og det bedrives jakt av grunneierne. Tiltaks- og influensområdet vurderes å ha middels til stor verdi for pattedyrfaunaen. Anleggsperioden vil kunne være forstyrrende for viltet, men at virkningene i driftsperioden ikke vil være av betydning. Det forekommer også fossekall langs vannstrengen ved Øyane. Hekkeplassene kan bli forringet ved tiltaket. Konsekvensene for fauna er vurdert å ha liten negativ konsekvens. Departementet kan ikke se at temaet får betydning for konsesjonsspørsmålet. Standard naturforvaltningsvilkår gir hjemmel til miljømyndighetene til å pålegge hekkekasser for fossekall.

5.3.7. Fisk og ferskvannsbiologi

Konsekvensutredningen viser til at redusert vannføring kan føre til en reduksjon av produksjons- og oppvekstareal for fisk. I tillegg kan større variasjoner i vanntemperatur og fysiske forandringer av oppvekstområdene som følge av økt sedimentering og gjengroing påvirke fiskens levetilstand. Redusert vannføring og mindre vanddekket areal kan også føre til nedsatt produksjon av bunndyr. Konsekvensutredningen peker på at vannkraftutbygginger resulterer i endring av vanntemperaturforhold både i magasiner og i elvene nedenfor. Tapping fra høyereliggende magasiner sammen med lange tunnelpassasjer kan gi kaldere vann nedenfor kraftverksutløp om sommeren. På elvestrekninger hvor det blir fraført vann, vil vanntemperaturen i større grad enn tidligere bli styrt av lufttemperaturen. Det understrekes at vanntemperaturen er avgjørende faktor for veksten til fisk.

Ifølge konsekvensutredningen er lakseførende strekning i Fortunvassdraget cirka 16 km lang, og laks og sjøaure kan vandre rundt 800 meter forbi det planlagte utløpet av Øyane kraftverk. Ifølge konsekvensutredningen utnyttes den anadrome strekningen oppstrøms utløpet til Øyane som gyte- og oppvekstområde for sjøaure. Undersøkelser viser at det foregår en naturlig rekruttering i denne delen av vassdraget. Tettheten oppstrøms kraftverksutløpet er betydelig lavere enn den som har blitt registrert nedstrøms Øyane.

Som en del av de eksisterende konsesjonsvilkårene for vassdraget er det krav om utsetting av fisk i Fortundalsvassdraget, herunder 15.000 laksesmolt, alternativt 40.000 settefisk av laks. Inntil 25 % av fisken kan være sjøaure.

Fortunvassdraget vurderes å ha middels verdi for sjøaure. Laksen i vassdraget er av Miljødirektoratet vurdert som for fåtallig til at den kan karakteriseres som egen bestand, og vassdraget vurderes derfor å ha liten verdi for laks.

Konsekvensutredningen viser til at de viktigste områdene for stasjonær aure i Fortundalselvi ligger oppstrøms Spitarfossen, og vil ikke bli påvirket av tiltaket.

Av konsekvensutredningen fremgår det at bunndyrfaunaen er arts- og individfattig, og det ble ikke funnet rødlistede arter. På bakgrunn av dette vurderes derfor vassdraget å ha liten verdi for andre ferskvannsorganismer.

Konsekvensutredningen konkluderer med at den reduserte vannføringen vil forringe og til en viss grad ødelegge vekst- og levevilkårene for fisk langs den berørte elvestrekningen, men restvannføringen nedstrøms inntaket anses tilstrekkelig stor for å opprettholde en bestand av sjøaure. Det antas at det er de lave vintervannføringene som utgjør en flaskehals for produksjonen, men konsekvensutredningen viser til at disse i liten grad vil bli påvirket av tiltaket.

Tiltaket vurderes å ha liten - middels negativ konsekvens for fisk langs anadrom strekning. For å oppnå god økologisk status ved Øyane anbefales det i konsekvensutredningen å gjennomføre biotopforbedrende tiltak, herunder terskler og hølør som vil bidra til å sikre vanndekket areal langs strekning med grove masser oppstrøms kraftverksutløpet. Det anbefales også slipp av minstevannføring.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mente at det ikke kan utelukkes at det er mer yngel av laks og sjøaure enn det som fremkom i forbindelse med konsekvensutredningen. Fylkesmannen krever terskler på den lakseførende strekningen for å bedre rekrutteringen av fisk.

I opprinnelig innstilling med avslag kommenterte ikke NVE fisk og ferskvannsbiologi. Ved behandling av planendringen har NVE vurdert temaet inngående.

NVEs forslag

NVE er kjent med at forholdene for fisk er krevende om vinteren allerede i dag, da det er svært lav vannføring. Etter NVEs mening kan størrelsen på minstevannføringen være en avgjørende faktor for ørret på anadrom strekning i perioder da den vandrer oppover om høsten. Vinterstid må det være tilstrekkelig vanndekt areal til å unngå bunnfrysing. Biotopforbedrende tiltak som terskler og hølør vil også bidra til å øke vanndekket areal oppstrøms utløpet, der lave vintervannføringer allerede i dag utgjør en flaskehals for produksjon. Ved de laveste vintervannføringer vil det uansett være for lite vann til at kraftverket kan produsere, slik at forholdene blir som i dag.

NVE har anbefalt minstevannføring på 0,4 m³/s i periodene 1. april til 30. april samt 15. oktober til 31. desember og 0,7 m³/s i perioden 1. mai til 15. oktober. NVE anbefaler videre at kraftverket ikke skal være i drift i perioden 1. januar til 31. mars. NVE mener terskler og eventuelle kulper må vurderes når en konsesjon foreligger. Siden vassdraget har stor verdi for fisk nedstrøms planlagt utløp, har NVE anbefalt omløpsventil for å unngå plutselige vannstandsreduksjoner som kan være svært uheldig for fisk.

Hydros forslag

Hydro har i merknader til NVEs innstilling 3.5.2019 justert sitt forslag til minstevannføring, og foreslår 0,4 m³/s høst og vår. For sommerperioden mener Hydro 0,5 m³/s er tilstrekkelig nivå av hensyn til fisk, og viser til utredningen fra Rådgivende Biologer. For vinterhalvåret har NVE foreslått at kraftverket må stå i perioden 1. januar til 31. mars. Hydro er enig med NVE at det normalt er lav

vannføring i månedene januar–mars, men viser til at det i fremtiden kan komme perioder med høyere temperaturer og mer nedbør. Hydro foreslår derfor minstevannføring på 0,4 m³/s også i denne perioden.

Hydro foreslår i tillegg at målepunktet for minstevannføring flyttes fra inntaksdammen til Øyabotn ved starten av anadrom strekning. Dette punktet vil kunne dokumentere vannføring til anadrom strekning mer presist enn et målepunkt 1500 meter oppstrøms. Hydro vil være ansvarlig for å opprettholde et krav her når kraftverket produserer.

Ifølge Hydro er restfeltet mellom inntaket og utløpet 9,6 km². Bidraget fra restfeltet er rundt 1 m³/s i perioden mai til september, og i lengre perioder 2 m³/s og mer. Flytting av målepunktet vil medføre at restfeltet ikke vil komme i tillegg til 0,7 m³/s, men vil være del av minstevannføringskravet og vil gi mindre dynamikk i vassdraget. Krafttapet ved å gå fra 0,7 m³/s pluss restfelt til 0,5 sommer og målepunkt Øyabotn er ifølge Hydro 4 GWh, i motsetning til 12 GWh med NVEs forslag.

NVEs merknader til Hydros forslag

Departementet har bedt NVE vurdere Hydros forslag til justert minstevannføring og flytting av målepunkt. NVE anbefaler i brev av 21.6.2019 ikke å gjøre endringer på NVEs forslag til størrelse på minstevannføring på anadrom strekning, og mener at målepunktet ikke bør flyttes. NVE anbefaler heller ikke at kraftverket kjøres de tørreste vintermånedene.

NVE har i sitt forslag basert seg på 5-persentil vannføring, som er en lav men naturlig forekommende vannføring i vassdraget, og det vanligste nivået for minstevannføring. Fortunsvassdraget er i tillegg delvis regulert, slik at den naturlige 5-persentilen, fra før reguleringene, ville vært høyere. NVE mener forslaget er moderat og ikke urimelig høyt. Rådgivende Biologers anbefaling om 0,5 m³/s som minstevannføring bør anses som en nedre grense som ikke burde underskrides, ikke som et anbefalt nivå, slik Hydro tolker det som. NVE viser til at tallet gjelder vintervannføring, ikke sommervannføring. Om sommeren er fisken mye mer aktiv, konkurransen blir hardere og den er avhengig av mer mat og mer plass. Ved liten vannføring kan temperaturen på sommeren bli for høy. NVE mener at om 0,5 m³/s er en grenseverdi om vinteren, vil det i enda større grad være det om sommeren. NVE har derfor opprettholdt sitt forslag til minstevannføring på 0,7 m³/s om sommeren.

Ved å slippe minstevannføring fra inntaket vil det uregulerte tilsiget som kommer fra restfeltet mellom inntaket og anadrom strekning bidra med en viss naturlig variasjon i vannføringen, som er en fordel for anadrom fisk. I tillegg viser NVE til at det kan være praktiske problemer som gjør at det kan være ugunstig for en regulant å slippe en minstevannføring som skal måles et annet sted enn der det slippes. Det er en del konsesjoner som har krav om å slippe tilstrekkelig med vann fra inntaket til å holde en viss vannføring på et målepunkt lenger nedstrøms. Tilbakemeldingene fra regulantene er gjerne at dette oppleves som krevende, og at regulanten må overkompensere ved å slippe en større vannmengde enn de ellers ville ha gjort for å være sikre på å oppfylle kravet. NVE anbefaler derfor normalt at måling av minstevannføring gjøres ved slippsted for minstevannføringen.

Når det gjelder vintervannføring ønsker Hydro adgang til å kjøre kraftverket i perioder der tilsiget er større enn minstevannføringskravet. NVE viser til at forslaget om driftsstans i de tørreste månedene er basert på at det forventes for lav vannføring til å kjøre kraftverket, bl.a. på grunn av tidligere regulering, samtidig med at disse månedene er kritiske for overlevelse av fisk per i dag. I stedet for å gripe ytterligere inn i vannføringen om vinteren ved Øyane, mener NVE at vannføring bør vurderes helhetlig i forbindelse med fornyelsessaken for hovedkonsesjonen i Fortun-Grandfaste, der også de eksisterende reguleringene blir tatt med.

Departementets vurdering

Størrelsen på minstevannføring i Fortunselva fastsettes først og fremst av hensyn til fisk, men minstevannføring i elva vil også være et viktig avbøtende tiltak av hensyn til øvrig biologisk mangfold, kulturminner, landskap og friluftsliv. Fortunselva er allerede fraført en betydelig del av vannføringen oppstrøms Fivlemyr. Departementet anser NVEs forslag om å slippe hhv. 5-percentil sommer og vinter som minstevannføring, basert på 5-percentilverdiene for restfeltet etter overføringen, som et rimelig nivå for vannføring etter utbygging av Øyane. NVEs forslag representerer en lavvannføring

som naturlig forekommer i vassdraget. Hydros forslag om 0,5 m³/s representerer en vannføring som er lavere enn det som naturlig forekommer i sommerhalvåret. Rådgivende biologer skriver i fiskerapporten for Fortun-Grandfastafornyelsen at en minstevannføring i vinterhalvåret (oktober–mars) på ca. 0,5 m³/s vil være et minimum. De anbefaler en høyere minstevannføring på sommeren. Departementet mener derfor NVEs forslag er tilstrekkelig for å ivareta fisken i elva.

Departementet slutter seg også til NVEs anbefaling om at målepunkt for minstevannføringen bør være ved slippunktet, dvs. ved inntaket. Dette vil bidra til at tilsiget fra restfeltet nedstrøms inntaket vil komme i tillegg til minstevannføringen og sikrer en viss dynamikk for fisk på anadrom strekning. Hydros forslag til flytting av målepunkt vil medføre at tilsig fra restfeltet nedstrøms inntaket vil inngå i minstevannføringskravet. Hydro vil dermed måtte slippe mindre forbi inntaket til kraftverket. Flyttingen vil medføre mindre dynamikk i tilsiget på anadrom strekning enn NVEs forslag. Flyttingen vil samtidig gi et adskillig lavere krafttap enn NVEs forslag, da tilsiget i restfeltet kan inngå i krav til minstevannføring.

NVE anbefaler i tillegg at kraftverket står i vintermånedene januar – mars. Vassdraget er allerede fraført betydelig deler av tilsiget ved overføringen til Skagen. I fiskerapporten for Fortun-Grandfastafornyelsen omtales vintervannføring som en flaskehals for overlevelse av fisk i øvre del av Fortunselva. En samlet vurdering av hvilken vannføring som bør slippes på vinteren i Fortunselva bør vurderes som del av fornyelsen av Fortun-Grandfasta. Inntil fornyelsessaken er avgjort mener departementet NVEs forslag om å ikke la Øyane kraftverk produsere i vintermånedene er rimelig. En slik stans vil i liten grad ha betydning for produksjonen, da det normalt ikke er tilsig ut over kraftverkets nedre slukeevne i denne perioden.

NVE har anbefalt installasjon av omløpsventil for å sikre tilnærmet samme vanddekt areal som før utfall, noe som avgjøres av elvas utforming. NVE foreslår at endelig avklaring av omløpsventilens kapasitet gjøres som del av detaljplanprosessen. Departementet slutter seg til NVEs forslag, og viser til merknader til vilkår.

Det er foreslått en kombinasjon av avbøtende tiltak av hensyn til fisk. Tiltakene vil etter departementets syn redusere negative konsekvenser av utbyggingen, og bidra til å ivareta forholdene for fisk på anadrom strekning. Hydros forslag om lavere minstevannføring, kjøring på vinteren og flytting av målepunktet vil medføre et betydelig mindre krafttap. Departementet kan imidlertid ikke se at det er fremlagt dokumentasjon som viser at Hydros forslag til tiltak vil ivareta hensynet til anadrom fisk i tilstrekkelig grad. Departementet mener hensynet til fisk og ferskvannsbibliologi er sentralt for konsesjonsspørsmålet og i vurderingen av om de samlede ulempene er større enn fordelene.

5.3.8. Kulturmiljø og kulturminner

Ifølge konsekvensutredningen er det ikke registrert noen automatisk fredete kulturminner i nærheten av selve inntakspunktet og damanlegget. Det kan være noen indirekte virkninger for kulturminner som følge av redusert vannføring nedstrøms. Det ligger blant annet en gammel kraftstasjon som har direkte sammenheng med vannføringen i elva, men her gjenstår kun rester av anlegget. Konsekvensutredningen konkluderer med at tiltakets omfang for kulturminner er å anse som små, med tilsvarende liten konsekvens.

Fylkeskommunen peker på at tiltaket kan komme i konflikt med en gammel drifteveg. NVE anbefaler at det tas spesielt hensyn til kulturminnene ved Sveinsøystølen og til driftevegen ved etablering av vei, og at endelig plassering av vei kan bestemmes i detaljplan. Departementet slutter seg til NVEs føringer for detaljplan, og finner at temaene kulturmiljø og kulturminner ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

5.3.9. Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i vannforekomsten selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- Alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden.
- Samfunnsnyttene av de nye inngrepene er større enn tapet av miljøkvalitet.

- Hensikten med det nye inngrepet er større enn miljøtapet, og kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.

Departementet viser til at vannforekomsten som blir berørt, Fortundalselva øvre, allerede er karakterisert som sterkt modifisert med miljømålet godt økologisk potensial. Departementet viser til vilkåret om en betydelig minstevannføring for å ivareta hensyn til fisk, og tilpasninger i prosjektet som er gjort ved planendring.

Departementet mener den samlede samfunnsnyttene ved tiltaket er betydelig. Det legges også vekt på at hensikten med inngrepet, i form av ny fornybar energiproduksjon, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. På bakgrunn av de avbøtende tiltak som er forutsatt gjennomført i medhold av konsesjonsvilkårene, finner departementet at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

5.3.10. Forholdet til vannfallrettighetsloven

Etter vassdragsreguleringsloven skal det ilegges konsesjonsavgifter for kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring, der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven. Ifølge NVEs innstilling har Hydro tidligere opplyst å ha ervervskonsesjon for Fortun-Grandfastavassdragene som gjelder fallet ned til sjøen/Fortun. NVE har derfor ikke foreslått konsesjonsavgifter for Øyane kraftverk i denne konsesjonen, men Hydro vil i så fall bli ilagt avgift for Øyane kraftverk etter tidligere ervervskonsesjon.

Departementet viser til at Hydro er ilagt konsesjonsavgift etter eksisterende ervervskonsesjon fra 2007, og slutter seg derfor til NVEs vurdering om at det ikke skal ilegges konsesjonsavgifter i konsesjonen for Øyane kraftverk.

6. DEPARTEMENTETS VURDERING AV 132 KV KRAFTLEDNING FRA SVEINSØYSTØLEN TIL ØYANE KRAFTVERK OG ILLVATN PUMPEKRAFTVERK

6.1. Om tiltaket

For å tilknytte Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk er det behov for å bygge en ca. 13,7 km lang 132 kV kraftledning på strekningen fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk, med en avgreining 132 kV-ledningen til Øyane, som vil være ca. 1,5 km lang meter lang.

Kraftledningen skal bygges som en avgreining fra eksisterende 132 kV ledning mellom Skagen og Herva, og vil erstatte eksisterende 22 kV kraftledning på det meste av strekningen det er søkt om konsesjon for. Hydro har søkt om å bygge luftledning på hele strekningen. Transformatorstasjonen og koblingsanlegget ved Øyane vil etter planendring ligge i dagen.

Hydro beskriver i planendringssøknaden av 8.9.2017 at tilknytningen vil etableres som ny 132 kV ledning fra eksisterende 132 kV ledning ved Sveinsøystølen og i stor grad følge traseen til dagens 22 kV ledning til Fivlemyr. Fra Sveinsøystølen til Øyane kraftverk vil dagens 22 kV ledning bestå, i parallell med den nye 132 kV-ledningen. I det tilfellet Øyane kraftverk blir bygd, og Illvatn ikke blir bygd, vil 132 kV ledning bli etablert mellom Sveinsøystølen og Øyane kraftverk, samtidig som 22 kV-ledningen til Fivlemyr vil bestå. Fra Sveinsøystølen til Øyane kraftverk vil 22 kV-ledningen bestå, i parallell med den nye 132 kV-ledningen.

NVE har i innstillingen fra 2014 der Øyane ble frarådd, kun omtalt ledningen fra Sveinsøystølen til Illvatn kraftverk. NVE har senere oversendt forslag til anleggskonsesjon for å koble Øyane kraftverk til 132 kV-ledningen ved en avgreining.

6.2. Visuelle virkninger

KU-rapporten legger til grunn at konsekvensene for naturlandskap, kulturmiljø, friluftsliv og til en viss grad bebyggelse er knyttet til visuell påvirkning, og er ikke i direkte konflikt med arealbruksinteresser. Disse blir derfor behandlet samlet i dette kapitlet.

Eksisterende inngrep i forbindelse med Fivlemyr kraftverk, herunder 22 kV kraftledning, fremstår ifølge konsekvensutredningen som dominerende i det åpne landskapet rundt Fivlemyrane.

22 kV-ledningen fra Øyane til Fivlemyr kraftverk går parallelt med veien og krysser denne flere steder, men følger linjene i landskapet. Den går for det meste gjennom skog og er stort sett skjernet fra veien. Ved Øyane er den nye 132 kV-ledningen planlagt gjennom åpent kulturlandskap med fulldyrket grasmark og utmarksbeite. Konsekvensutredningen vurderer landskapsverdiene i Fortun- og Nørdestedalen som middels som følge av at området allerede er noe preget av inngrep.

Det fremgår videre av konsekvensutredningen at området ved Sveinsøystølen og Ormelid har kulturmiljø med stor og middels kulturhistorisk verdi, med bevarte bygninger og innhegninger/murer. Den nye kraftledningen vurderes til å ha en viss negativ virkning på landskapsbildet.

Konsekvensutredningen legger til grunn at der den nye 132 kV-ledningen erstatter 22 kV-ledningen, vil de visuelle virkningene i liten grad skille seg fra dagens virkninger. For friluftslivet vurderes anleggsaktiviteten å gi størst negativ virkning. Sammenlignet med den eksisterende 22 kV-ledningen, vil avstanden til bebyggelsen øke.

Kommunen og fylkeskommunen ber om kabling av den nye ledningen på strekningen fra Illvatn kraftverk til nedenfor Fivlemyrsdammen av hensyn til landskapet. De mener også at eksisterende 22 kV ledning bør kables for å unngå to ledninger på strekningen.

NVE viser til at kravene fra Luster kommune om kabling på kortere og lengre strekninger av 132 kV-ledningen, spesielt gjelder områder der det er lite trevegetasjon og ledningen blir mer synlig enn i skogsterreg. NVE er enig i at kraftledningen blir synlig i dette landskapet, og på strekningen mellom Fivlemyrane og Nørdestedalseter blir det også to kraftledninger, da eksisterende ledning må bestå. NVE viser til at kostnadene med jordkabel er cirka 4–5 ganger høyere enn luftledning på 132 kV spenningsnivå, og mener derfor at kabling av 132 kV-ledningen på denne strekningen ikke kan forsvares.

NVE mener imidlertid at den eksisterende 22 kV-ledningen mellom Fivlemyr og Nørdestedalseter bør kables, selv om dette vil gi en merkostnad på cirka 2,4 millioner kroner og heller ikke gi en bedre trasé for den nye 132 kV-ledningen. NVE viser til at tiltaket vil redusere den samlede landskapsvirkningen av de parallelle ledningene i et område der de samlede inngrepene blir betydelige, og derfor kan forsvare merkostnaden.

Når det gjelder merkostnaden med kabel på strekningen fra Sveinsøystølen langs tilkomstveien, mener NVE at denne er så høy at den ikke kan forsvare fordelene som følger med kabling på denne strekningen. NVE viser til at parallellføring av de to kraftledningene på vestsiden av elven gir begrensede endringer i de visuelle virkningene for kulturmiljøet i dette området. Av hensyn til bebyggelsen mener NVE at den nye 132 kV-ledningen bør legges nærmere elva enn eksisterende ledning.

For strekningen fra Fossabakkane og nordover mot Illvatn kraftverk, mener NVE at landskapspåvirkningen som den nye kraftledningen gir, må sees i sammenheng med eksisterende inngrep. NVE peker på at området allerede er preget av kraftutbygging, med anleggsvei og kraftledning, samtidig som det er tilrettelagt for dagens bruk av området til friluftsliv gjennom økt tilgjengelighet. NVE finner ikke at kabling gir så store miljøgevinster at de kan forsvare de høye merkostnadene en kabling i dette området medfører.

NVE anbefaler at lokale interesser tas med på råd i detaljplanleggingen av traseen, slik at hensynet til bebyggelse og synlighet ivaretas på best mulig måte. Det frarås veksling mellom ulike mastetyper, med mindre det er spesielle forhold som tilsier noe annet.

Departementet legger til grunn at den nye 132 kV-ledningen vil gi små endrede visuelle virkninger der den erstatter eksisterende 22 kV ledning. Der de to ledningene vil gå parallelt, vil de visuelle virkningene øke, og da først og fremst i det skogfrie området fra Nørdestedalseter til Fivlemyr kraftverk. Departementet påpeker at området fra før av er preget av kraftutbygging, og at den nye ledningen derfor ikke vil bli et fremmed innslag i et fra før av berørt område. Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at kostnaden med kabling av den nye 132 kV-kraftledningen ikke kan forsvares med de reduserte visuelle ulempene det gir.

Departementet støtter NVEs vurdering om at kabling av eksisterende 22 kV ledning vil redusere den samlede landskapsvirkningen av de parallelle ledningene. Departementet bemerker at den nye 132 kV-ledningen på denne strekningen vil få lengre spenn og færre master, og er enig med NVE i at kabling av 22 kV-ledningen vil være et tiltak som reduserer den samlede landskapspåvirkningen i hele utbyggingsprosjektet, og derfor kan forsvare merkostnadene.

Hydro har ifm. planendringen søkt om at den ca. 100 m lange avgreiningen til Øyane kraftverk legges i dagen, ettersom kraftstasjon og transformatorstasjon også er plassert i dagen. Med de synlige inngrep knyttet til trafoen, tilrår departementet at også avgreiningen til Øyane bygges som luftledning.

Departementet peker for øvrig på viktigheten av god traséplanlegging og traséjusteringer, på bakgrunn av konsekvensutredninger og lokale innspill om endringer. Eksakt plassering av mastepunkter gjøres som del av godkjenningen av MTA-planen.

6.3. Kulturminner og kulturmiljø

Ifølge konsekvensvurderingen er det registrert noen automatisk fredete kulturminner i nærheten av Fivlemyrane. Det konkluderes også med at det er et visst potensial for flere kulturminner av denne typen, særlig knyttet til ferdsel.

Departementet viser til at området ved Sveinsøystølen og Ormelid har kulturmiljø med stor og middels kulturhistorisk verdi, med bevarte bygninger og innhegninger/murer. Ifølge konsekvensutredningen har gården Ormelid sannsynligvis en flere tusen år lang historie, og den nye kraftledningen vurderes å ha en viss negativ virkning på landskapsbildet som kulturmiljøet Ormelid er en del av. Departementet viser til at det er gjennomført § 9-undersøkelser for tiltakene, og legger til grunn konklusjonen i konsekvensutredningen om at den nye kraftledningen for øvrig ikke vil komme i direkte konflikt med kjente kulturminner.

6.4. Naturtyper og vegetasjon

Ifølge konsekvensutredningen vil kraftledningstraseen fra Fivlemyrane til Kleppaskaret ikke berøre sårbare naturtyper eller viktige botaniske forekomster. I området rundt Øyabotn vil kraftledningen gå gjennom en sørvendt rasmarek med fattig edelløvsskog og rødlistede lavarter. Naturtypene "gammel fattig edelløvsskog" og "naturbeitemark" er karakterisert som lokalt viktige. Konsekvensutredningen viser til at nødvendig utvidelse av skogryddefeltet kan medføre uttak av enkelte gamle almer. Tiltaket vurderes derfor å ha middels til stor negativ konsekvens for det biologiske mangfoldet ved Øyabotn, avhengig av hvor mange gamle trær som må tas ut. Den sørlige delen av traseen går gjennom områder hvor ulike rødlistearter av sopp, lav, moser og karplanter er registrert. Foreslåtte avbøtende tiltak er god traséplanlegging i området, og hjelp av biolog med kunnskap om lav ved stikking av traseen.

NVE mener at de samlede konsekvensene vil være små for naturtyper og vegetasjon som følge av at eksisterende ledning skiftes ut med en større ledning. NVE legger til grunn at det utøves varsomhet under skogrydding og ferdsel, og forutsetter at edelløvs skogen i størst mulig grad bevares. NVE foreslår i tillegg at det gis vilkår om å tilstrebe en best mulig trasé med tanke på å begrense uttaket av gamle trær, gjennom å rådføre seg med kyndige fagpersoner.

Departementet merker seg ledningens mulige påvirkning på edelløvs skogen, og er enig med NVE i at det settes vilkår om at traseen skal ta hensyn til disse gamle trærne. Traseen skal fastsettes i samarbeid med fagfolk med kunnskap om de aktuelle tresortene.

6.5. Pattedyr og fugl

Ifølge konsekvensutredningen finnes det reirplass for kongeørn i området mellom Fivlemyrane og Kleppaskaret, og støy og økt ferdsel kan ha negativ virkning for kongeørn dersom anleggsarbeidet pågår i hekkeperioden fra mars til og med juni. Konsekvensene for kongeørn vurderes som middels stor dersom hekkingen uteblir. Konsekvensutredningen viser til at avbøtende tiltak kan være å unngå anleggsarbeid i den mest sårbare perioden, eller undersøke hvorvidt kongeørnen vil bruke det aktuelle reiret eller andre reir i influensområdet det året anleggsarbeidet pågår.

NVE bemerker at kongeørn ikke lenger står på den norske rødlisten og nå regnes som livskraftig. NVE mener at anleggsperioden ikke får konsekvenser for bestanden i Norge, og at det ikke kan forsvares å legge begrensninger i anleggsperioden eller ta særskilt hensyn til eventuell hekkende kongeørn. NVE legger videre til grunn at kollisjonsfaren for fugl ikke vil bli større enn med dagens kraftledning. Det påpekes videre at elektrokusjonsrisikoen for fugl reduseres betydelig ved at 22 kV-ledningen erstattes med en større kraftledning som har større avstand mellom de strømførende linene.

Observeres hekkende kongeørn på kjent lokalitet i Fortundalen under anleggsperioden, forutsetter departementet at tiltakshaver kontakter NVE, som vurderer om det skal pålegges avbøtende tiltak for å hindre forstyrrelser i hekkeperioden.

Konsekvensutredningen fastslår videre at jerv, som er rødlistet som sterkt truet, er registrert som streifende i området lang traseen fra Tverrdalen og nordover, men det er ikke kjent om arten har yngleområder innenfor influensområdet. Konsekvensutredningen fastslår at ledningen ikke vil ha betydning for jervebestanden, selv om anleggsfasen kan virke forstyrrende.

NVE viser til at de nordlige områdene grenser til store naturområder med lite ferdsel og inngrep, og mener derfor at ledningen ikke vil påvirke jerven nevneverdig.

Departementet er enig i NVEs vurdering i at utbyggingen vil ha begrenset påvirkning på jerv.

Det fremgår av høringsuttalelsen til Villreinnemda for Ottadalen at strekningen for den planlagte ledningen er et viktig transittområde for villrein, der reinens bevegelser ikke må påvirkes. Villreinnemda krever at den nye kraftledningen og eksisterende 22 kV ledning kables for ikke å påvirke reinens ferdsel og bruk av områdene.

NVE viser til at inngrepet kan føre til direkte eller indirekte tap av beiteland for rein, herunder areal til mastefeltene. Den nye 132 kV-ledningen vil på det meste av strekningen erstatte 22 kV-ledningen, og situasjonen for villrein vil bli tilnærmet som i dag i driftsfasen. Det blir likevel en ekstra ledning fra avgreiningen mot Nørdestedalseter til Fivlemyrane. På den siste strekningen langs sørøstsiden av Fivlemyrane blir den nye 132 kV-ledningen et helt nytt inngrep, sammen med ny vei og 22 kV jordkabel. NVE mener at kraftledningen i seg selv ikke vil være avgjørende for villreins bruk av området, og peker på eksisterende veier og menneskelig ferdsel som en større utfordring for villreinen. NVE mener likevel at anleggsarbeidet vil kunne føre til at villreinen søker til andre områder i denne perioden, og påpeker at en kabelgrøft ikke vil gi mindre ulemper for villreinen enn oppføring av luftledning. NVE mener derfor at hensynet til villrein ikke vil være avgjørende for valget mellom luftledning og kabel. NVE anbefaler at anleggsarbeidet tar hensyn til reinens bruk i sårbare perioder, men fordi området allerede er preget av ferdsel som følge av tilrettelegging for friluftsliv, finner NVE ikke grunnlag for å avgrense anleggsperioden, som er sesongavhengig, og må utføres i sommerhalvåret.

Departementet viser til at forskningsresultatene fra en rekke studier gjennom de siste 15 årene om kraftledninger kan påvirke rein i en anleggs- og driftsfase ikke er entydige, og hvordan en kraftledning vil påvirke villrein negativt er derfor omdiskutert. Departementet legger i likhet med NVE vekt på at området fra før av er påvirket av tidligere kraftutbygging og menneskelig aktivitet. Departementet er også enig i at det først og fremst er anleggsarbeidene som vil kunne påvirke villreinen negativt, og at det derfor ikke er avgjørende å kable ledningene gjennom området. For å begrense mulige negative virkninger av ledningen, pålegger departementet utbygger å ta hensyn til villreinen i sårbare perioder, men ser det ikke som hensiktsmessig å begrense anleggsperioden.

Departementet legger til grunn at det omsøkte tiltaket vil medføre begrenset negativ virkning på øvrige pattedyr og fugl.

6.6. Landbruk

Ifølge konsekvensutredningen kan skogryddingen gi noe negativ påvirkning på skogen. Ryddebeltet vil forskyves cirka 20 meter på den ene siden på grunn av bygging av ny ledning før riving av den gamle, men vil føre til tilsvarende gjengroing på den andre siden når den gamle ledningen er revet. Noe mer skog vil derfor kunne gå tapt.

Traseen vil gå over cirka 800 meter dyrket mark fra Sveinstølen til Øyane, og på den resterende strekningen gjennom utmark.

NVE mener at den lille forskyvningen av traseen og et bredere ryddebelte ikke vil ha stor betydning for skogbruket, og legger til grunn at økonomiske tap for grunneiere erstattes av Hydro gjennom avtaler med selskapet. Etter NVEs syn vil ulempen for jordbruket i hovedsak bestå i master som plasseres i dyrket mark, som opptar et beskjedent areal, men kan gi driftsulemper.

Departementet legger til grunn at Hydro i samarbeid med grunneierne finner mastepunkter og en trasé som gir minst mulig ulemper for jordbruket. Departementet kan for øvrig ikke se at temaet får betydning for konsesjonsspørsmålet.

7. SAMLET BELASTNING

Departementet viser til at kunnskapsgrunnlaget bygger på konsekvensutredningene med underliggende rapporter, samt befaringsav områdene. I tråd med naturmangfoldloven § 10 foretar departementet den vurdering av den samlede belastningen på økosystemet, som er nødvendig.

Illvatn og Øyane kraftverk vil påvirke et allerede utbygd vassdrag ytterligere. Departementet viser til at den samlede belastningen av de nye kraftverkene og den nye kraftledningen først og fremst påvirker Fivlemyrområdet, der det allerede er vei, dam, kraftstasjon og kraftledninger. Den samlede belastningen for Illvatnområdet begrenser seg først og fremst til det nye senkningsmagasinet og konsekvensene det får for friluftsliv, estetikk og eventuelt villrein. Illvatn pumpekraftverk vil gi redusert vannføring i hovedelva, hovedsakelig i flomperioder, mens Øyane kraftverk vil gi redusert vannføring store deler av året gjennom Bakligjelet. Tilleggsrapporten om naturmangfold viser at vegetasjonen langs Fortunselva i stor grad har tilpasset seg den reduserte vannføringen.

Departementet mener at utbyggingen av Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk med ledning kan gjøres på en skånsom måte, og viser til at vegetasjon etter en tid vil skjule ledninger og annen infrastruktur. Utbyggingen vil bli foretatt gjennom fjellanlegg fra påhugget i fjellet, og all transport vil foregå på den eksisterende veien opp dalen. Departementet viser til at det ikke er områder eller funn av større verdi i de øvre delene av vassdraget, der påvirkningen av utbyggingen av Illvatn pumpekraftverk vil bli størst. Departementet legger videre vekt på at en utbygging av Øyane kraftverk trolig vil ha en begrenset negativ påvirkning på det biologiske mangfoldet og fisk på anadrom strekning, men der avbøtende tiltak i form av minstevannføring og omløpsventil forventes å redusere ulempene. Den nye 132 kV-ledningen erstatter i stor grad den eksisterende 22 kV-ledningen, og vil derfor ha en begrenset negativ effekt på naturmangfoldet.

Departementet finner at den samlede påvirkningen som økosystemet blir utsatt for, ikke vil være til hinder for at konsesjon gis til Illvatn pumpekraftverk med tilleggsregulering, Øyane kraftverk og ny 132 kV ledning.

8. KONKLUSJON

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdrags- og energilovgivningen, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre.

I vurderingen av om konsesjon skal gis, har departementet lagt vekt på at utbyggingen av Illvatn pumpekraftverk med økt regulering vil gi en samlet produksjon på 113 GWh regulerbar vinterkraft per år. Tiltaket har positiv nåverdi med bruk av NVEs basis kraftprisbane. Departementet har videre lagt vekt på at Øyane kraftverk vil gi en årlig produksjon på 66 GWh.

Departementet legger vekt på at utbyggingene vil utnytte eksisterende infrastruktur og medføre en bedret utnyttelse av tidligere reguleringer ved å redusere vanntap fra høyfjellsmagasiner. At tiltakene medfører økt kraftproduksjon i et allerede regulert vassdrag, vurderes å gi en bedre ressursutnyttelse.

Illvatnprosjektet vil ha størst virkning for landskap og friluftsliv på senvinteren og tidlig sommer når magasinet er nedtappet. Departementet mener derfor at oppfylling av Illvatn må prioriteres fremfor pålegg om minstevannføring.

Virkinger av Øyane kraftverk vil i hovedsak være knyttet til redusert vannføring på utbyggingsstrekningen, særlig gjennom Bakligjelet og på anadrom strekning oppstrøms utløpet. Dette får først og fremst betydning for naturmangfold og fisk. En minstevannføring forbi inntaket til kraftverket vil kunne avbøte de negative konsekvensene ved tiltaket noe. For kraftstasjon og tipp vil plassering og utforming fastsettes i detaljplan, og vil være sentralt for å redusere ulemper for landskap og friluftsliv.

Den nye 132 kV-kraftledningen med tilhørende elektriske anlegg vil tilrettelegge for ny produksjon, i stor grad vinterstid, og vil etter departementets vurdering ha positive virkninger for kraftsystemet i området. Departementet viser til Hydros simulering av endringen i Fortunsystemet med Øyane og Illvatn i drift, som viser at Illvatn og Øyane kraftverk vil gi en noe høyere samlet produksjon, men med betydelig samlagringseffekt mellom dagens produksjon og bidraget fra Øyane

og Illvatn kraftverk. Simuleringen indikerer at de to kraftverkene ikke vil øke Hydros behov for nettkapasitet utover dagens.

Ved å kable eksisterende 22 kV kraftledning langs veien fra Nørdestedalseter til Fivlemyr kraftverk, vil hele den samlede landskapsvirkningen av utbyggingsprosjektet reduseres. En beskrivelse i miljøtransport og anleggsplanen (MTA-plan) av hvordan det i anleggsperioden skal tas hensyn til rødlistearter av sopp, moser, lav og karplanter i de berørte områdene, samt beskrive hvordan uttak av gamle trær i edelløvkogen i størst mulig grad skal unngås, vil også bidra til å avbøte negative virkninger av kraftledningen.

Departementet legger vekt på at Luster kommune på bestemte vilkår støtter utbyggingene, og det samme gjelder for fylkeskommunen. Fylkesmannen har ikke frarådd at inngrepene foretas.

Etter en helhetsvurdering har Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved bygging av Illvatn pumpekraftverk, en ytterligere regulering av Illvatn og bygging av Øyane kraftverk er større enn ulemperne for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 5.

Departementet tilrår at Hydro Aluminium AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 3 til bygging av Illvatn pumpekraftverk og ytterligere regulering av Illvatn. Departementet tilrår også at Hydro Aluminium AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 3 til bygging av Øyane kraftverk. Videre tilrår departementet at Hydro Energi AS får konsesjon etter energiloven § 3-1 til bygging og drift av elektriske anlegg i Illvatn pumpekraftverk og Øyane kraftverk, samt 132 kV ledning mellom Sveinsøystølen og Øyane og Illvatn kraftverk. Departementet tilrår at tillatelsene gis på de vilkår som følger vedlagt.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis Hydro unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av Statskogs andel av fallrettighetene mellom Illvatn og Fivlemyr som beskrevet i kap 5.2.

9. EKSPROPRIASJON

9.1. Grunn og rettigheter

Hydro har i brev 10. mai 2010 søkt om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter for Illvatn pumpekraftverk og tilhørende elektriske anlegg, i fall det ikke inngås avtaler. Hydro har i brev av 8. september 2017 søkt om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter for Øyane kraftverk med samme forutsetning.

Hydro viser til dialog med berørte grunneiere siden konsesjonsprosessen startet i 2008. Grunneierne har også deltatt i høringsfasene av prosjektet, herunder også med juridisk bistand. Hydro må erverve grunn av grunneiere til rigg, drift og etablering av inntak, kraftstasjon, tipp og veier. Grunneierne vil i tillegg berøres i anleggsfasen av prosjektet. Hydro vil primært søke å inngå avtaler med grunneierne i forkant av en utbygging.

Når det gjelder Illvatn opplyser NVE i innstillingen at Hydro ikke vil ha behov for ekspropriasjon etter oreigningslova. Hydro har senere søkt om ekspropriasjon av Statskogs andel av fallene mellom Illvatn og Fivlemyr, jf. punkt 9.2. Departementet har derfor lagt til grunn at det også kan være behov for ekspropriasjon av grunn og rettigheter for Illvatn pumpekraftverk i den forbindelse.

Når det gjelder nettanlegg har Hydro til hensikt å etablere minnelige avtaler med berørte grunneiere. I fall dette ikke skulle føre frem, søkes samtidig om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter til de nettanlegg som skal etableres, jf. oreigningslova § 2 nr. 19.

For å tillate ekspropriasjon må det foretas en interesseavveining etter oreigningslova § 2 annet ledd. Departementet viser til vurderingene av fordeler og ulemper av Illvatn og Øyane kraftverk med tilhørende elektriske anlegg og nettilknytning ovenfor når det gjelder konsesjonsspørsmålet etter vassdragsreguleringsloven og energiloven. Departementet har i konsesjonsspørsmålet funnet at fordelene ved tiltakene overstiger de skader og ulemper utbyggingen vil medføre.

Departementet mener at de samfunnsmessige fordeler ved tiltakene er av en slik betydning at det må tillegges avgjørende vekt sammenlignet med den enkelte grunneiers og rettighetshavers interesser som blir berørt av tiltakene. Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn til skade, og at vilkåret i oreigningslova § 2 annet ledd er oppfylt.

Departementet tilrår at Hydro gis samtykke til ekspropriasjon av nødvendige arealer og rettigheter for bygging og drift av de omsøkte anleggene, jf. oreigningslova § 2 nr. 19 og nr. 51.

Departementet gjør oppmerksom på at samtykke til ekspropriasjon etter oreigningslova faller bort dersom det ikke er begjært skjønn innen 1 år etter at ekspropriasjonsvedtaket ble fattet, jf. oreigningslova § 16.

9.2. Ekspropriasjon av fall i Illvatn

Hydro har søkt om tillatelse til ekspropriasjon av Statskogs andel av fallrettighetene mellom Illvatn og Fivlemyr, for utnyttelse av fallet, jf. kap. 5.2.

Hjemmel for ekspropriasjon til vannkraftproduksjonsformål følger av oreigningslova § 2 første ledd nr. 51, jf. vannressursloven § 51 første ledd. Det grunnleggende vilkåret er at tiltaket "*twillaustr*" må være "*til meir gagn enn skade*", jf. oreigningslova § 2 annet ledd.

Departementet ser klare fordeler med at Hydro gis anledning til å ekspropriere de aktuelle fallrettighetene. Dette er en forutsetning for realisering av Illvatn pumpekraftverk, en utbygging som skal utnytte energiressursene i et allerede regulert vassdrag på en mer effektiv måte.

På den annen side synes det å være få ulemper forbundet med et slikt erverv. Statskog er avskåret fra selv å utnytte den aktuelle delen av fallet med den overføring Hydro allerede foretar. Statskog har etter det opplyste heller ingen innvendinger mot at Hydro gis tillatelse til ekspropriasjon. Departementet har sett hen til at fallet ligger på statsallmeningsgrunn, men kan, slik denne saken ligger an, ikke se at det skal være til hinder for at det gis samtykke til ekspropriasjon.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at det utvilsomt er større fordeler enn ulemper forbundet med ekspropriasjonstiltaket, og at vilkåret i oreigningslova § 2 annet ledd dermed er oppfylt.

I medhold av oreigningslova § 2 nr. 51, jf. vannressursloven § 51 første ledd, gis det samtykke til ekspropriasjon av Statskogs andel av fallrettighetene mellom Illvatn og Fivlemyr som beskrevet i kap. 5.2.

Departementet gjør oppmerksom på at samtykke til ekspropriasjon etter oreigningslova faller bort dersom det ikke er begjært skjønn innen 1 år etter at ekspropriasjonsvedtaket ble fattet, jf. oreigningslova § 16.

10. FORURENSNINGSLOVEN

Departementet ser i likhet med NVE ingen grunn til at tiltakene trenger tillatelse etter forurensningsloven i driftsfasen. Departementet bemerker at det i forbindelse med utbyggingen må tas kontakt med Fylkesmannen om utslippstillatelse om anleggsfasen, og at det må fremlegges en plan for håndtering av forurensning i denne perioden.

V. Merknader til vilkårene etter vassdragsreguleringsloven og energiloven

Illvatn pumpekraftverk og tilleggsregulering av Illvatn

Post 1. Konsesjonstid og revisjon

Departementet mener at konsesjonstiden for Illvatn pumpekraftverk må sammenfalle med ervervskonsesjonen for fallrettighetene i Fortun-Grandfastavassdragene av 10. august 2007, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) punkt 5.9.1. Konsesjonen tilrås dermed gitt til 9. august 2057, og det fastsettes dermed vilkår om tidsbegrensning og hjemfall i tråd med vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 7.

Drift av Illvatn pumpekraftverk forutsetter at Fortun-Grandfastareguleringene får tidsbegrenset fornyet reguleringskonsesjon etter 24. januar 2017 tilsvarende den tidsbegrensede ervervskonsesjonen for fallrettighetene i vassdragene. Departementet forutsetter at vilkårene for Illvatn pumpekraftverk om nødvendig justeres ved behandlingen av denne fornyelsen av reguleringskonsesjonen.

Post 2. Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler å sette konsesjonsavgiftene for Illvatn kraftverk til 8 kr/nat.hk. til staten, og 24 kr/nat.hk. til kommunen. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner, og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling. Kraftgrunnlaget som utbringes pga. den økte reguleringen vil beregnes av NVE i eget vedtak.

Det betales allerede konsesjonsavgift for den opprinneligere reguleringen av Illvatn (15 meter). Sats er gitt i Kronprinsregentens resolusjon av 25. januar 1957. Justering av satsene er ivarettatt gjennom egne bestemmelser om indeksjustering. Satsene for opprinnelig regulering videreføres derfor uendret og refererer seg til konsesjonsdato. Kraftgrunnlaget for opprinnelig konsesjon ligger fast.

Luster kommune har stilt krav om næringsfond på 25 mill. kroner. Departementet merker seg at NVE ikke har kommentert kravet om fond for Illvatn. Det gis her tillatelse til en økt regulering på 47 meter av eksisterende magasin. Reguleringen består av senking, og det er stilt vilkår om oppfylling. Departementet finner at behovet for næringsfond og i så fall næringsfondets størrelse skal vurderes i forbindelse med søknaden om fornyelse av konsesjonen for Fortun-Granfastereguleringene. På den måten kan spørsmålet om kompensasjon til kommunen behandles samlet for hele vassdraget med de fordeler det innebærer.

Post 3. Konsesjonskraft

I den gjeldende reguleringskonsesjonen for Illvatn fra 1957 er konsesjonskraften prissatt til såkalt "selvkostpris". Kraftgrunnlaget for opprinnelig konsesjon er fastsatt i egen beregning fra NVE.

Departementet har i vilkårene til ny konsesjon for den økte reguleringen av Illvatn foreslått dagens standardvilkår for konsesjonskraft. Prisen på kraften fastsettes hvert år av departementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet, såkalt "OED-pris". Kraftgrunnlaget som utbringes pga. den økte reguleringen vil beregnes av NVE i eget vedtak.

Post 7. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Departementet er enig i NVEs vurdering om at tunnelen bør drives med to påhogg, og at massedeponi bør etableres både ved Illvatn og Fivlemyr.

Som del av detaljplan utredes en alternativ sikker skitrasé forbi Illvatn ved bruk av steinmasser fra tunneldriften. Forslag til utforming av trasé forelegges Fylkesmannen i Vestland for uttalelse før detaljplan sendes NVE.

For øvrig slutter departementet seg til NVEs forutsetninger som fremgår av tabellen i innstillingen av 26. juni 2014.

Post 8. Naturforvaltning

Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket, og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Det skal etableres forsterket villreinoppsyn i anleggsperioden, som bekostes av utbygger. Hensikten er å skåne eventuelle villrein som streifer i området for uro. Miljødirektoratet kan pålegge oppsyn etter post 8 VI.

Post 11. Ferdsel mv.

Av hensyn til trekkveien for villrein skal den nye veien langs Fivlemyrmagasinet stenges med bom ved avgreningen ved Fivlemyr kraftverk.

Post 14. Manøvreringsreglement

Forslaget er basert på manøvreringsreglementet fra 1. juli 1960, samt endringer 9. mars 1962 og 9. januar 1976. Forslaget er justert til dagens ordlyd, og tidligere post 4, om damvokter og damvokters bolig, er fjernet.

I manøvreringsreglementet tilrås fastsatt at alt tilsig til Fivlemyrane, inkludert avløpet fra Fivlemyr kraftverk, skal pumpes opp og magasineres i Illvatn fra 15. april, før vårflommen begynner, til man

når kote 1381, som er 1 m under HRV. Det skal ikke tappes under dette nivået før etter 15. september når det er mindre ferdsløp i fjellet.

Under manøvreringen av Fivlemyr forutsettes det at det ikke tappes lavere ned i sommersesongen enn det som er nødvendig for å unngå flomtap.

Medfører vilkår om vannslipp og vannstandsendringer skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet, jf. reglementet post 4.

Øyane kraftverk

Post 1. Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonstiden for Øyane kraftverk bør sammenfalle med ervervs-konsesjonen for fallrettighetene i Fortun-Grandfastavassdragene av 10. august 2007, med utløp 9. august 2057. Drift av Øyane kraftverk forutsetter at Fortun-Grandfastareguleringene får fornyet reguleringskonsesjon etter 24. januar 2017. Departementet forutsetter at vilkårene for Øyane kraftverk om nødvendig justeres ved behandling av fornyelsen av reguleringskonsesjonen.

Luster kommune har stilt krav om næringsfond. Departementet viser til NVEs innstilling. NVE mener at Øyane kraftverk etter planendring og foreslåtte avbøtende tiltak, vil ha få negative konsekvenser for kommunen. Samtidig er verdiskapningen begrenset. NVE mener derfor at det ikke er grunnlag for å pålegge næringsfond for Øyane kraftverk. Departementet slutter seg til NVEs vurdering for Øyane kraftverk.

Post 4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart. Arbeid kan ikke startes før planene er godkjent. Detaljerte planer for arealbruk og konsekvenser ved massetak og deponier skal forelegges NVE og avklares under NVEs godkjenning av detaljplanene.

Gjeldende regler for bygg- og anleggsvirksomhet, herunder retningslinjer for støy, støv og trafikkgjennomføring, skal legges til grunn for utarbeidelse av detaljplaner for utbyggingen.

Departementet slutter seg til NVEs forutsetninger angitt i tabell på side 14 i innstillingen.

Departementet mener det bør pålegges å installere omløpsventil. Endelig avklaring av omløpsventilens kapasitet gjøres som del av detaljplanprosessen. Dokumentasjon på at utstyret fungerer etter hensikten skal godkjennes av NVEs miljøtilsyn.

Post 5. Naturforvaltning

Som en del av eksisterende reguleringskonsesjon settes det ut fisk i Fortundalsvassdraget. Området utnyttes som gyte- og oppvekstområde for sjøørret, og laks og sjøørret kan vandre en kilometer oppstrøms utløpet til Øyane kraftverk. Laksen gyter ikke langs denne strekningen, men det settes ut lakseyngel eller legges ut lakserogn enkelte år. Miljødirektoratet kan pålegge ytterligere tiltak for å ivareta fisken, men eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9. Terskler

Vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å etablere terskler. Behovet må vurderes når konsesjon foreligger.

Post 10. Manøvreringsreglement

Hydro har søkt om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring, 0,067 m³/s, og mente at tilsiget fra feltet ville bidra med tilstrekkelig vannføring for fisk på anadrom strekning. NVE har i innstillingen foreslått en minstevannføring tilsvarende 5-persentil sommervannføring (0,7 m³/s) i sommerperioden og 0,4 m³/s på vår og høst. NVE anbefaler at kraftverket står i vintermånedene. Hydro har etter NVEs innstilling ble oversendt justert vilkårene, og foreslår at det slippes 0,5 m³/s i sommerperioden og 0,4 m³/s resten av året. Hydro foreslår videre at minstevannføringen måles ved

starten av anadrom strekning, og ikke ved inntaksdammen. Departementet mener NVEs forslag til vilkår i større grad ivaretar hensynet til fisk, og slutter seg til NVE.

NVE har videre foreslått installasjon av omløpsventil med en kapasitet som ikke skal være særlig lavere enn 50 % av maksimal slukeevne med mindre en kartlegging av elva viser at hensikten langt på vei oppnås med lavere kapasitet. Endelig fastsetting av kapasiteten på omløpsventilen kan gjøres som del av detaljplan. Maksimal slukeevne er 15 m³/s. Hydro har foreslått en kapasitet på 1,5 m³/s, etter anbefaling fra Rådgivende Biologer. Hydro mener at en sjablongmessig størrelse på 50 % av slukeevne antageligvis vil være en overdimensjonert løsning gitt de stedlige forholdene. Det er enighet om at kapasiteten bør fastsettes endelig i detaljplanfasen.

Departementet vil understreke at det sentrale ved valg av størrelse på omløpsventil er hvilken vannføring som er nødvendig for å dekke elveleiet, slik at man ved et eventuelt utfall ikke får tørrlegging av rogn og ungfisk. Om Hydro kan fremlegge dokumentasjon av elveprofilen og synliggjøre hvilke vannføringer som må til for å dekke elveleiet nedstrøms kraftverksutløpet, kan denne informasjonen legges til grunn ved fastsettelse av størrelse på omløpsventilen.

Medfører vilkår om vannslipp og vannstandsendringer skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet, jf. reglementet post 4.

132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk

Post 1. Varighet

Tillatelsen gis for en periode på 30 år fra konsesjonstidspunktet.

Post 3. Bygging

NVE har foreslått standard byggefrist om at anlegget skal være ferdigstilt, bygget og idriftsatt innen 5 år fra konsesjonsdato. Departementet har valgt å endre ordlyden for å samordne med kravet til byggefrist for vannkraftkonsesjonen.

Post 9. Miljø-, transport- og anleggsplan

Planen skal utarbeides av konsesjonæren og godkjennes av NVE før anleggsstart. Konsesjonæren skal avklare undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 før planen blir godkjent.

Ifm. med fastsettelse av trasé for 132 kV-kraftledningen gjennom området med almetrær ved Øyabotn, skal utkast til detaljplan for Øyabotns vedkommende forelegges Fylkesmannen i Vestland for merknader før planen sendes NVE.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

1. Hydro Aluminium AS gis tillatelser til ytterligere regulering av Illvatn, bygging av Illvatn pumpekraftverk og Øyane kraftverk med tilhørende elektriske anlegg i samsvar med vedlagte forslag.
2. Hydro Energi AS gis tillatelse til bygging av en 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk i samsvar med vedlagte forslag.

*Vedlegg 1**Spesifikasjon av tillatelser*

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Hydro Aluminium AS tillatelse til ytterligere regulering av Illvatn og bygging av Illvatn pumpekraftverk i Luster kommune, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis Hydro Aluminium AS unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av Statskogs andel av fallrettighetene mellom Illvatn og Fivlemyr i Luster kommune.
3. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Hydro Aluminium AS tillatelse til bygging av Øyane kraftverk i Luster kommune, jf. vedlegg 3.
4. Det fastsettes oppdatert manøvreringsreglement for Fortun-Grandfastareguleringen i tråd med vedlegg 4.
5. I medhold av energiloven § 3-1 gis Hydro Energi AS tillatelse til å bygge, eie og drive Illvatn pumpekraftverk, Øyane kraftverk med tilhørende elektriske anlegg, samt en 132 kV kraftledning fra Sveinsøystølen til Øyane kraftverk og Illvatn kraftverk, jf. vedlegg 5.
6. I medhold av oreigningslova § 2 annet ledd gis samtykke til at Hydro Aluminium AS og Hydro Energi AS kan ekspropriere nødvendige rettigheter, herunder Statskogs andel av fallet mellom Illvatn og Fivlemyr.
7. Planendringer kan foretas av departementet eller den departementet bemyndiger.

*Vedlegg 2**Vilkår**for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til Hydro Aluminium AS
til ytterligere regulering av Illvatn og til å bygge Illvatn pumpekraftverk*

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjon gis fram til 9. august 2057.

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med at det eventuelt gis ny konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfalltid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Beregningen av konsesjonsavgifter samordnes med beregningen av konsesjonsavgifter for konsesjon etter vannfallrettighetsloven, jf. lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon til rettigheter til vannfall mv. § 18.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntretr etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntretr etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Illvasselvi, Nørstedalselvi og Fortundalselvi er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,

- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av vannkraftanlegget/utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av vannkraftanlegget/utbyggingen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeidet tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av vannkraftanlegget.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10.

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utgjengelige.

12.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Manøvreringsreglement mv.)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16.

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement) og 20 (Kontroll og sanksjoner).

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

21.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysningsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

Vedlegg 3

Vilkår

for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til Hydro Aluminium AS til å bygge Øyane kraftverk i Fortundalselvi, Luster kommune, Vestland fylke

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjon gis fram til 9. august 2057.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med at det eventuelt gis ny konsesjon for Fortun-Grandfastareguleringene. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

2.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

3.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

4.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Fortundalselvi er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

7.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

8.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

9.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping skal skje.

11.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

12.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

15.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

16.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Byggefrister), 10 (Manøvreringsreglement) og 16 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

Vedlegg 4

*Manøvreringsreglement
for regulering av Fortun-Grandfastavassdragene i Luster kommune, Vestland fylke
(fastsatt ved kgl.res. 24.4.2020, erstatter reglement gitt ved kgl.res. 1.7.1960 og endret 9.3.1962 og 9.1.1976.)*

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Storevatn	1260	1270	1244	10	16	26
Skålavatn	1005,5	1013	988	7,5	17,5	25
Øvre Hervavatn	1297,4	1302,4	1287,4	5	10	15
Prestesteinsvatn	1343	1355,5	1333	12,5	10	22,5
Fivlemyrane	1018	1028	1018	10		10
Gravdalsvatn	1268,2	1267,6	1242		25,6	25,6
Illvatn	1382	1382	1320		62	62
Breidalsvatn	1393	1393	1374		19	19
Svartdalsvatn	1407,7	1407,7	1395,7		12	12
Namnløsvatn	1365,3	1365,3	1353,3			12
Øvre Grønevatn	1332,5	1332,5	1312,5		20	20
Nedre Grønevatn	1297	1297	1277		20	20
Medalsvatn	1290	1290	1283		7	7
Bærdalsvatn	1028,3	1028,3	1026,7		1,6	1,6

Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Pumping

Tilsiget til Fivlemyrane, inkl. avløpet fra Fivlemyr kraftverk, kan pumpes opp og magasineres i Illvatn.

Overføringer

Til Fortun Kraftverk:

Feltene over ca. kote 1020 i Nørstedøla med Gravdalsvatn, Midtdøla, Vetledøla og Stølsdalen føres over til Skålavatn.

Feltene over ca. kote 1055 i Langedalen og Austabotn (begge i Fardalen i Årdal), og i Berdalen, og over ca. kote 1030 i Riingsdalen, Skagastølsdalen og Helgedalen føres inn i driftstunnelen. Rya og Gjessingdøla føres inn i driftstunnelen.

Til Herva Kraftverk:

De øvre felt av Fortunvassdraget føres over til Storevatn ved tunnel fra Illvatn, Medalsvatn, Øvre Grønevatn – Storevatn, hvori også avløpet fra Vatn kote 1362 tas inn. Avløpet fra Dyrhaugslågån og Dyrhaugsvatn tas inn i driftstunnelen fra Storevatn.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Uregulert tilsig til Fivlemyrane skal pumpes opp og magasineres i Illvatn fra 15. april til man når kote 1381. Tapping under dette nivået kan ikke starte før etter 15. september. Under manøvreringen av Fivlemyrmagasinet forutsettes det at det ikke tappes lavere ned i sommersesongen enn det som er nødvendig for å unngå flomtap.

Kraftverket skal ikke være i drift i perioden 1. januar til 31. mars. Det skal slippes følgende minstevannføring for øvrig fra inntaket til Øyane kraftverk:

1. april – 30. april	0,4 m ³ /s
1. mai – 15. oktober	0,7 m ³ /s
16. oktober – 31. desember	0,4 m ³ /s

Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Det skal installeres en omløpsventil i Øyane kraftverk.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele regulerings-tiden.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

*Vedlegg 5**Anleggskonsesjon*

I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1 gis Hydro Energi AS under henvisning til søknad av 14. mai 2010, NVEs notat Bakgrunn for innstilling av 26. juni 2014 og kgl.res. av 24.4.2020 anleggskonsesjon.

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende anlegg:

1. En kraftledning fra Sveinsøystølen til Øyane og Illvatn kraftverk med nominell spenning 132 kV og bestående av:
  - Ca. 1,5 km lang luftledning fra Sveinsøystølen til avgreiningen til Øyane kraftverk, med strømførende liner med tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende 3xFeAl 120 og toppliner som innføringsvern. Luftledningen skal bygges med portalmaster i tre med stål- eller aluminiumtraverser og komposittisolatorer.
  - Ca. 12,2 km lang luftledning fra avgreiningen til Øyane kraftverk til adkomsttunnel til Illvatn kraftverk, med strømførende liner med tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende 3xFeAl 95 og toppliner som innføringsvern. Luftledningen skal bygges med portalmaster i tre med stål- eller aluminiumtraverser og komposittisolatorer.
  - Ca. 100 m lang luftledning fra avgreningspunkt til koblingsanlegg ved Øyane kraftverk, med strømførende liner med tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende 3xFeAl 95 og toppliner som innføringsvern.
  - Ca. 800 m lang jordkabel i adkomsttunnelen til Illvatn kraftverk med og type/tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende TSLF 3x400 AQ.
2. Illvatn transformatorstasjon med én 50 MVA 132/11 kV transformator, et 132 kV koblingsanlegg med GIS og ett transformatorfelt og ett linjefelt, én 60 MVA 132/22 kV transformator og nødvendig høyspenningsanlegg.
3. Øyane transformatorstasjon med én 50 MVA 132/11 kV transformator, et 132 kV koblingsanlegg med ett transformatorfelt og to linjefelt og nødvendig høyspenningsanlegg. Transformatorstasjonen og koblingsanlegg skal bygges i dagen ved kraftstasjonen.
4. En ca. 1,5 km lang jordkabel fra Fivlemyr kraftverk til Illvatn kraftverk med nominell spenning 22 kV og type/tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende 3x95 A/25.
5. I Illvatn kraftverk et pumpeaggregat med pumpeturbin og generator med maksimal ytelse 48 MW i turbindrif og 39 MW i pumpedrift.
6. I Øyane kraftverk to aggregat med turbin og generator med totalt maksimal ytelse 51 MW.
7. En ca. 3,3 km lang jordkabel fra Fivlemyr kraftverk til Nørdstedalseter, med nominell spenning 22 kV og type/tverrsnitt med minimum strømføringssevne tilsvarende 3x95 A/25.

Anleggskonsesjonen gir rett til fortsatt å drive:

8. En ca. 7,5 km lang luftledning fra Skagen kraftverk til Øyane, med nominell spenning 22 kV og tverrsnitt FeAl nr. 50.

132 kV-ledningen skal bygges i traseen som fremgår på vedlagte kart merket «Trasékart Øyane/Illvatn kraftverk» av 8. mai 2013. Når det gjelder avgreiningen til Øyane kraftverk vil endelig trasé samt situasjonsplan for transformatorstasjonen legges fram i detaljplanen for kraftverket. Anleggskonsesjon vil oppdateres med kart i etterkant. 22 kV-kabelen mellom Fivlemyr og Illvatn kraftverk skal bygges i traseen som fremgår av kart merket «22 kV kabeltrasé Fivlemyr-Illvatn» av 10. april 2014. Jordkabeltraseen mellom Fivlemyr kraftverk og Nørdstedalseter skal i hovedsak legges i grøft langs eksisterende vei. Kart med trasé vil bli ettersendt i forbindelse med detaljplan.

Eksisterende 22 kV kraftledning fra Skagen kraftverk til Øyane er som vist på kart merket «Illvatn pumpekraftverk – kraftledninger» av 14. mai 2010.

Punkt 5, kulepunkt nr. 3 i anleggskonsesjon meddelt Hydro Energi AS 3. januar 2014, [NVE-ref. 201307771-2], bortfaller når ovennevnte anlegg idriftsettes.

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren. I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1.

Varighet

Konsesjonen gjelder inntil 24.4.2050.

2.

Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3.

Bygging

Anlegget skal være ferdigstilt, bygget i henhold til denne konsesjonen innen samme frist som Øyane kraftverk og Illvatn pumpekraftverk. Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen.

Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4.

Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften.

Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra NVE. Godkjenning kan gis etter søknad.

5.

Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes NVE om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6.

Endring av konsesjon

NVE kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7.

Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8.

Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan NVE bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen.

NVE kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

9.

Miljø-, transport- og anleggsplan

Anlegget skal bygges, drives, vedlikeholdes og nedlegges i henhold til en miljø-, transport- og anleggsplan, som utarbeides av konsesjonæren og godkjennes av NVE før anleggsstart. Planen skal utarbeides i samsvar med NVEs veileder om utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan for anlegg med konsesjon etter energiloven. Hydro Energi AS skal utarbeide planen i kontakt med berørt kommune, grunneiere og andre rettighetshavere. Planen skal gjøres kjent for entreprenører. Konsesjonæren har ansvaret for at planen følges.

Anlegget skal til enhver tid holdes i tilfredsstillende driftsmessig stand i henhold til miljø-, transport- og anleggsplanen og eventuelt andre vilkår/planer.

Konsesjonæren skal foreta en forsvarlig opprydding og istandsetting av anleggsområdene, som skal være ferdig senest to år etter at anlegget eller deler av anlegget er satt i drift.

Tilsyn med bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget er tillagt NVE. Utgifter forbundet med NVEs godkjenning av planen, og utgifter til tilsyn med overholdelse av planen dekkes av konsesjonæren.

Ved behov for planer etter andre vilkår, kan disse inkluderes i miljø-, transport- og anleggsplanen.

Konsesjonæren skal avklare undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 før miljø-, transport- og anleggsplanen blir godkjent.

Utover det som står i veilederen skal planen spesielt beskrive og drøfte:

- Detaljert trasé og masteplassering.
- Hvordan det i anleggsperioden skal tas hensyn til rødlistearter av sopp, moser, lav og karplanter i de berørte områdene, og hvordan uttak av gamle trær i edellauvskogen i størst mulig grad skal unngås.

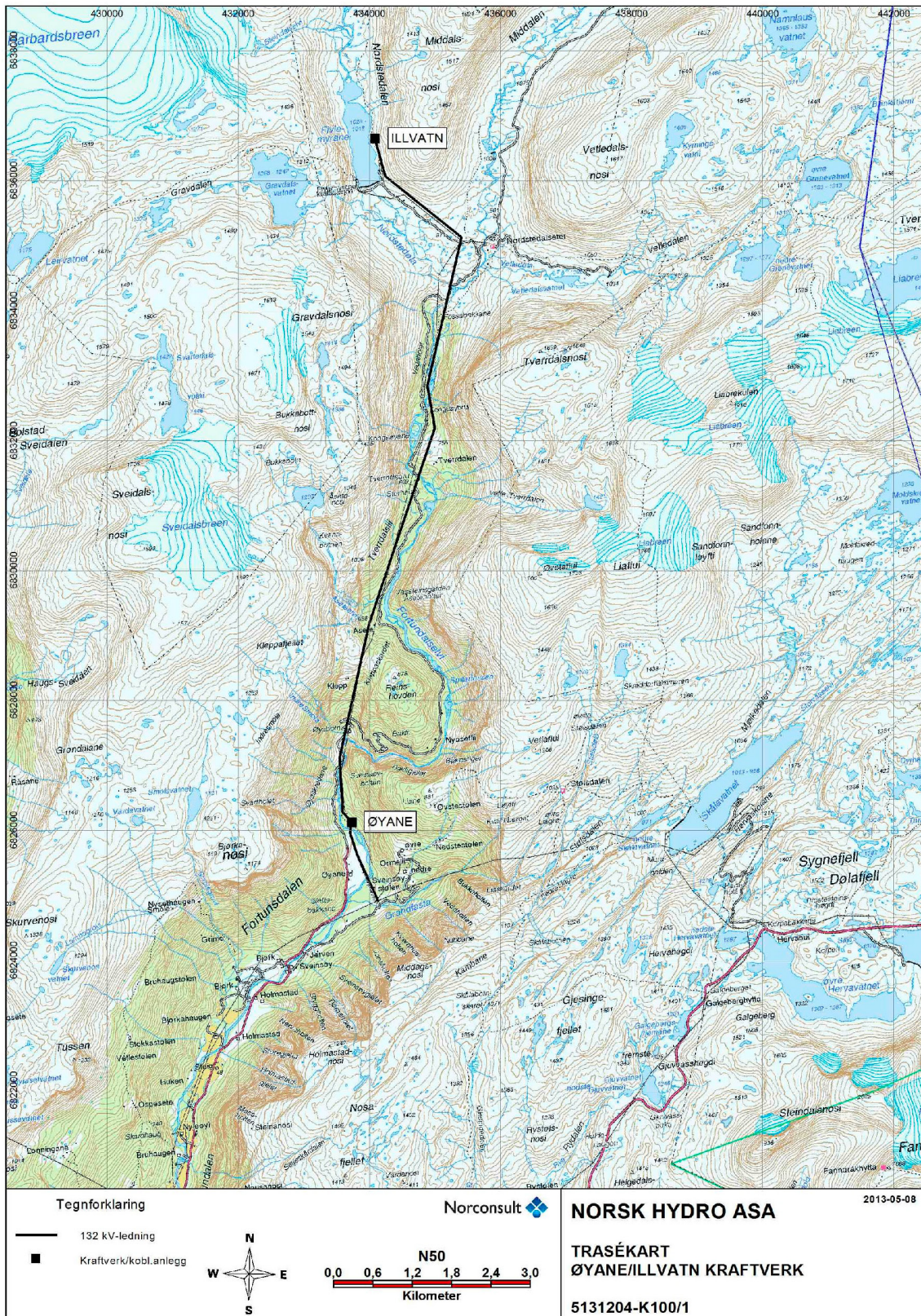
10.

Riving av eksisterende anlegg

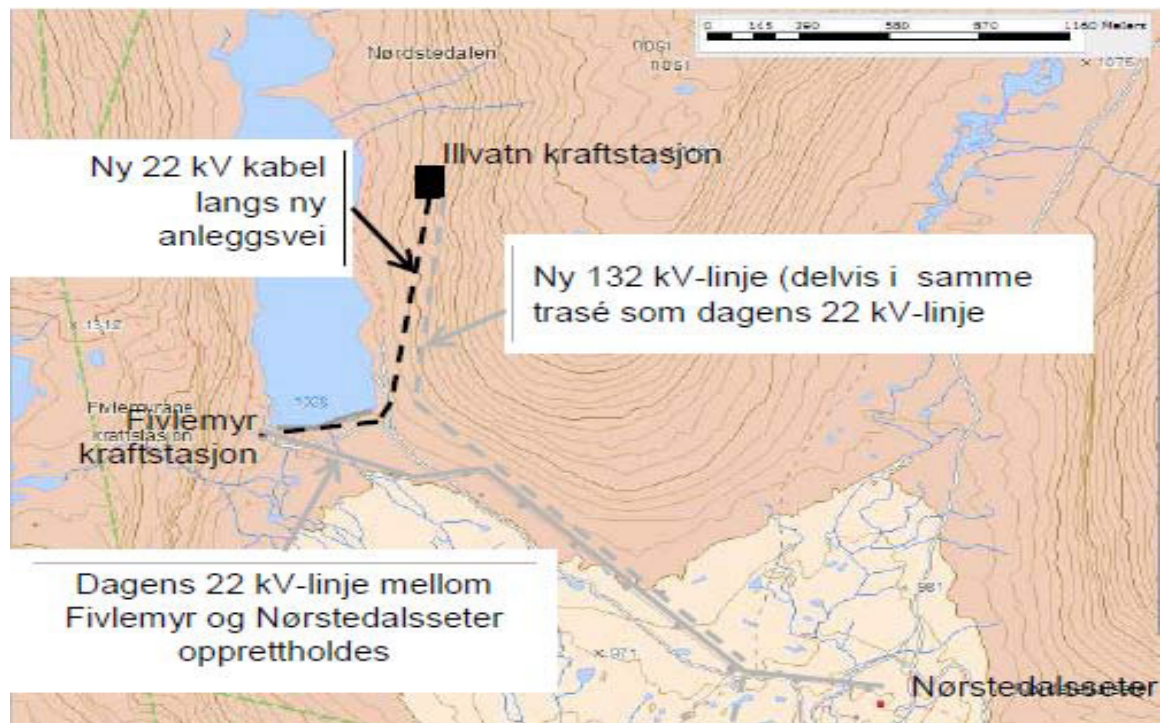
Eksisterende 22 kV kraftledning fra Øyane til Nørdestedalseter og Fivlemyr kraftverk skal fjernes innen to år etter idriftsettelse av anleggene det her er gitt konsesjon til.

Det skal lages en plan for rivingen av ledningen. Planen skal forelegges NVE før arbeidene igangsettes, og den kan inngå i miljø-, transport- og anleggsplanen omtalt i vilkår nr. 9.

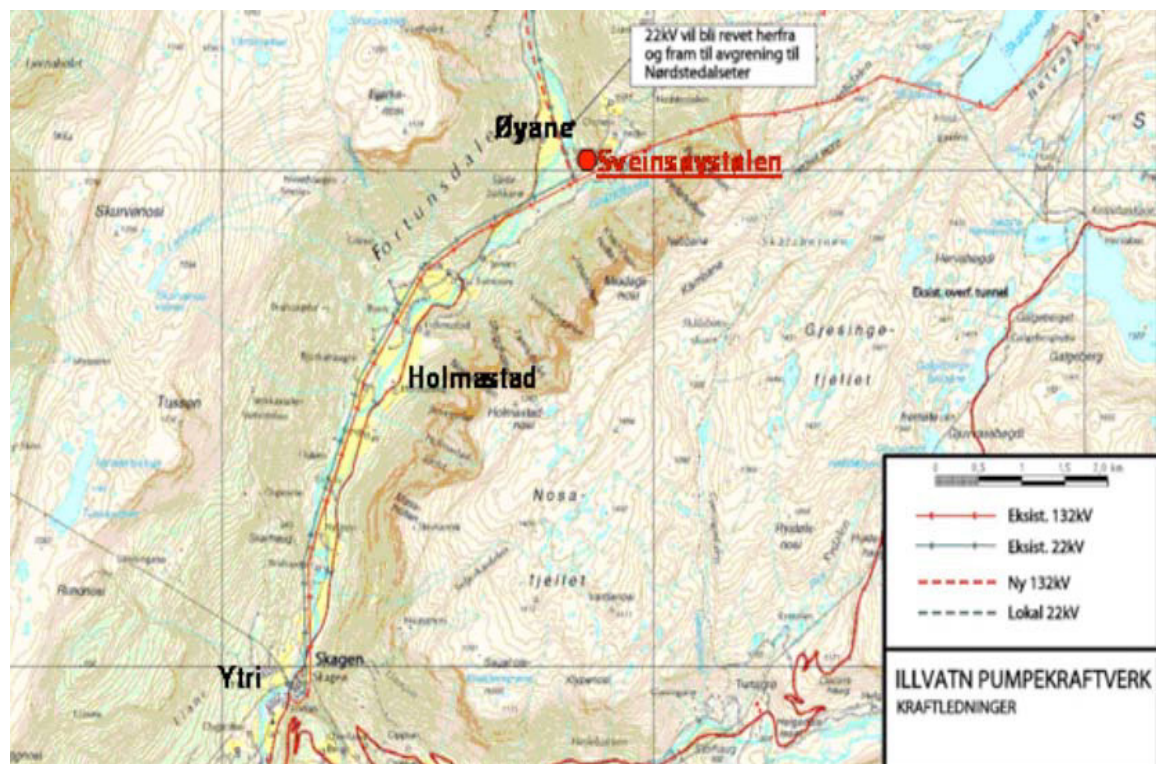

22 kV kabeltrasé Fivlemyr – Illvatn, dato 10.4.2014.

19. Sognekraft AS

(Leikanger Kraft AS under stiftelse – Overdragelse av konsesjoner for Leikanger kraftverk)

Olje- og energidepartementets samtykke 18. mai 2020.

NVE har 12.d.m. oversendt søknad om samtykke til overføring av ovennevnte rettigheter i medhold av vassdragsreguleringsloven fra Sognekraft AS til Leikanger Kraft AS datert 13. desember 2019.

Bakgrunn for søknaden

Ved kgl.res. 17. juni 2016 fikk Sognekraft AS tillatelse etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven tillatelse til regulering av Store Trastadalsvatn og til overføring av Henjaelvi til Grindselvi og til bygging av Leikanger kraftverk i Leikanger kommune. Tillatelsen er senere endret 1. september 2017 og 23. april 2019. Sognekraft AS søker om samtykke til at vassdragskonsesjonene for Leikanger kraftverk overdras til Leikanger Kraft AS.

Det opplyses at Sognekraft AS har opprettet Leikanger Kraft AS med 100 % eierskap. Leikanger kraftverk skal overføres til Leikanger Kraft AS som skal ferdigstille og eie kraftverket.

Departementets vurdering

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 27 kan reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Utbyggingen av Leikanger kraftverk baseres på avtale mellom Sognekraft AS og grunneiere/falleiere om utleie av fallretter i Henjaelvi og Grindselvi. Ifølge søknaden overstiger ikke fallrettighetene konsesjonsgrensen i vannfallrettighetsloven. Det er dermed ikke søkt om overdragelse av rettigheter til vannfall.

Formålet med bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven § 27 er å sikre at fall og reguleringer følger hverandre. Ettersom rettighetene til fallene nå skal overdras til Leikanger Kraft AS, finner departementet at det kan gis samtykke til at gjeldende reguleringskonsesjon og reguleringsanlegg kan overføres til Leikanger Kraft AS.

Konklusjon

I medhold av vassdragsreguleringsloven § 27 samtykker Olje- og energidepartementet til at konsesjonen til regulering av Store Trastadalsvatn, overføring av Henjaelvi til Grindselvi og bygging av Leikanger kraftverk meddelt Sognekraft AS ved kgl.res. 17. juni 2016, senere endret ved vedtak 1. september 2017 og 23. april 2019, overføres til Leikanger Kraft AS under stiftelse på uendrede vilkår.

Tillatelsen gitt etter vannressursloven følger Leikanger kraftverk på uendrede vilkår ved overføringen av reguleringskonsesjonen/-anleggene. Søknaden om overføring av bryterfelt til Leikanger Kraft AS må behandles av NVE etter energiloven. Departementet forutsetter at NVE utsteder egen anleggskonsesjon til Leikanger Kraft AS som omfatter de aktuelle anleggene.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til NVE slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

20. Drangedal Kraft AS, Drangedal kommune og Drangedal Everk Holding AS

(Omorganisering av Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF – Søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. mai 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet (OED) viser til brev fra Kvale Advokatfirma DA på vegne av Drangedal Kraft AS, Drangedal kommune og Drangedal Everk Holding AS av 26. mars 2020, vedrørende søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3.

I forbindelse med en omorganisering til konsern skal det opprettes tre aksjeselskaper, der Drangedal Kraft AS og Drangedal Everk AS skal eies av Drangedal Everk Holding AS. Drangedal kommune, vil eie Drangedal Everk Holding AS. Nettvirksomheten skal være igjen i datterselskapet Drangedal Everk AS, mens all annen virksomhet inkludert kraftproduksjonsvirksomheten skal utfisjoneres til Drangedal Kraft AS. Drangedal Everk KF har eiendomsrett til vannfall som kan utbringe mer enn 4000 naturhestekrefter og omorganiseringen utløser derfor i utgangspunktet konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 2.

Bakgrunn

Dagens organisering og virksomhet

Drangedal Everk KF ble stiftet i 1995, men var tidligere en kommunal virksomhet som har levert kraft til innbyggerne i kommunen siden 1920. Drangedal Everk KF driver både kraftproduksjon og – distribusjon. Drangedal Kraft KF ble etablert 1. oktober 2015 for å håndtere kraftsalg til sluttbrukermarkedet.

Drangedal Everk KF har to produksjonsanlegg, Suvdal kraftverk og Nye Suvdøla kraftverk. Kraftverkene utnytter et vannfall i Suvdølavassdraget.

Ved NVEs vedtak av 15. september 2017 fikk foretaket vassdragskonsesjon etter vannressursloven § 8 til bygging av Nye Suvdøla kraftverk. Kraftverket har en installert effekt på 9,3 MW og en årsproduksjon på 46 GWh. Nye Suvdøla Kraftverk erstattet Suvdøla kraftverk. Drangedal Everk KF, da Drangedal kommunale elektrisitetsverk, fikk 18. januar 1957 konsesjon etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Suvdølavassdraget. Videre er foretaket meddelt konsesjon til regulering av Måvatn, Kresbutj. Ortjern – overføring Heibekken til Suvdøla av 18. august 1961, regulering og overføring av Lianelv og Holmevatn mv. av 1. februar 1963, samt fornyelse av sistnevnte konsesjon av 27. november 1970. Drangedal Everk KF har ikke konsesjon etter vannfallrettighetsloven eller tidligere industrikonsesjonsloven for erverv av fallrettighetene.

Omorganiseringen

For å oppfylle kravet om selskapsmessig skille for nettselskaper etter energiloven § 4-6 ønsker kommunen og foretakene å gjennomføre en omorganisering. Dette skal skje gjennom flere trinn. Selskapene Drangedal Kraft AS og Drangedal Everk AS ble stiftet 13. mars 2020. Foreløpig eier kommunen samtlige aksjer i begge selskapene. All virksomhet i Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF skal skytes inn som tingsinnskudd i henholdsvis Drangedal Everk AS og Drangedal Kraft AS.

Selskapet Drangedal Everk Holding AS skal stiftes mai 2020 og aksjene i Drangedal Kraft AS og Drangedal Everk AS skal skytes inn som tingsinnskudd. Drangedal kommune, som i dag eier Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF, skal være eier av samtlige aksjer i Drangedal Everk Holding AS.

Deretter skal all annen virksomhet enn nettvirksomhet utfisjoneres fra Drangedal Everk AS til Drangedal Kraft AS.

Omorganiseringen innebærer at Drangedal Kraft AS, Drangedal Everk Holding AS og Drangedal kommune henholdsvis direkte og indirekte erverver fallrettigheter som er konsesjonspliktige.

Aksjonæren i Drangedal Everk Holding AS, Drangedal kommune, oppfyller kravet til offentlig eierskap i vannfallrettighetsloven § 5.

Departementets vurdering

Departementet har merket seg at det i søknaden legges til grunn at fallrettighetene som benyttes av Suvdal kraftverk med en årsproduksjon på ca. 10 GWh faller under konsesjonsgrensen etter vannfallrettighetsloven, og at søknaden derfor bare gjelder forholdet til Nye Suvdøla Kraftverk. Departementet vil påpeke at Suvdal kraftverk utnytter deler av samme fall som Nye Suvdøla kraftverk. Fallrettighetene som utnyttes i Suvdal kraftverk er dermed omfattet av nærværende unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Ot.prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet finner ikke grunn til å vurdere separat de enkelte trinn i omorganiseringen hver for seg, men vil i stedet i tråd med praksis fra lignende saker se hen til om prosessens sluttresultat oppfyller de formål som ligger til grunn for unntaksbestemmelsen i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Etter departementets vurdering oppfyller de foreliggende transaksjonene i resultat hensynet om en mer rasjonell organisering av Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF. Det reelle eierforholdet endres ikke, og kravet til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i Drangedal Everk Holding AS og Drangedal Kraft AS skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette vedtaket har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Departementet forbeholder seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Med hjemmel i lov 14. desember 2017 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for de direkte og indirekte overdragelsene av fallrettigheter som gjennomføres som ledd i omorganiseringen av Drangedal Everk KF og Drangedal Kraft KF til konsern. Reguleringskonsesjoner tilknyttet de respektive vannfall overføres på uendrede vilkår.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Drangedal Everk Holding AS og Drangedal Kraft AS meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter som selskapene ved dette vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som en aksjeoverdragelse.

Avslutning

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

21. Sagelva Minikraftverk AS

(Tillatelse til regulering av Kvannvatn og utvidelse av Kvannvatn kraftverk i Rana kommune i Nordland)

Kongelig resolusjon 29. mai 2020.

I. Innledning

Sagelva Minikraftverk AS har søkt om tillatelse til opprusting og utvidelse av Kvannvatn kraftverk i Rana kommune. Det er også søkt om regulering av Kvannvatn med 6 meter. Kvannvatnet er i dag regulert med 3 meter til vannforsyningsformål. Reguleringshøyden på 3 meter inngår i søknaden om i alt 6 meter regulering til kraftforsyningsformål. I tillegg er det søkt om mindre utvidelser av kraftverkene Sagelva 1 og 2.

Installert effekt ved gjennomføringen av alle tiltakene er planlagt økt fra 3,36 MW til 5,37 MW. Med 6 meter regulering vil produksjonen ifølge NVE øke fra 15 GWh til 21,4 GWh med 6,4 GWh/år ny regulerbar kraft. En tillatelse til regulering av Kvannvatnet til kraftforsyning innenfor dagens regulering på 3 meter, vil opprettholde dagens produksjon, men vil ifølge søker gi mulighet for en mer formålsrettet regulering.

NVE tilrår at Sagelva Minikraftverk får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å utvide Kvannvatn kraftverk og regulere Kvannvatn med de samme 3 meter som i dag er regulert til vannforsyning.

II. NVEs innstilling

NVE skriver i innstilling av 6. juni 2018 om regulering av Kvannvatn og utvidelse av Kvannvatn kraftverk:

Sagelva Minikraftverk AS har søkt om tillatelse til opprusting og utvidelse av Kvannvatn kraftverk i Rana kommune i Nordland fylke. Det er også søkt om regulering av Kvannvatn med 6 meter. Kvannvatnet er i dag regulert med 3 m til vannforsyningsformål. Denne reguleringshøyden inngår i søknaden om i alt 6 m regulering til kraftforsyningsformål.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser, anbefaler NVE at SM får konsesjon til å utvide Kvannvatn kraftverk og regulere Kvannvatn med de samme 3 m som i dag er regulert til vannforsyning. Vi anser at § 5 i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven § 25 er oppfylt. Konsesjonen til regulering av Kvannvatn anbefales gitt på vedlagte vilkår med tilhørende manøvreringsreglement. Tillatelse til utvidelse av Kvannvatn kraftverk kan ivaretas gjennom eksisterende vilkår. Vår vurdering forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

Sammendrag

Sagelva Minikraftverk (SM) har i perioden 2001–2008 bygget tre kraftverk i Sagelva (Kvannvatn, Sagelva 1 og Sagelva 2 kraftverk). SM søker nå om å regulere Kvannvatn og øke slukeevnen i Kvannvatn kraftverk i Rana kommune i Nordland. I tillegg planlegger de en begrenset økning i installert effekt i kraftverkene Sagelva 1 og 2. Hensikten med tiltaket er å kunne oppnå en bedre utnyttelse av vannressursen i vassdraget.

Kvannvatn ble demmet opp ved slutten av 60-tallet og har fram til nå blitt regulert med tre meter for vannforsyningsformål. I medhold av lov om vassdrag av 15.3.1945 ble det gitt en konsesjon av NVE den 19.6.1963 til A/S Norsk Jernverk. Konsesjonen innbefattet rett til å regulere Kvannvatn med en oppdemming på tre meter over den naturlige vannstanden. I offentlige registre er det fortsatt Norsk Jernverk som er eiere av konsesjonen. Konsesjonen har likevel skiftet eiere via

privatrettslige avtaler. Den siste overdragelsen skjedde 12.10.2012 fra Rana kommune til SM. Det søkes nå om en offentlig tillatelse til denne reguleringen for kraftforsyningsformål samt å øke denne reguleringen med ytterligere tre meter heving av vannspeilet. Installert effekt ved gjennomføring av alle tiltakene er planlagt økt fra 3,36 MW til 5,37 MW. NVE har beregnet at produksjonen i Kvannvatn kraftverk vil øke med ca. 6 % ved å øke installert effekt uten å benytte reguleringsmagasin. Med 6 meter regulering vil produksjonen øke fra 15 GWh til 21,4 GWh og gi ny innvunnen energi på ca. 6,4 GWh/år regulerbar kraft. Dagens produksjon er beregnet til 15 GWh/år med 3 meter regulering av Kvannvatn. Dette er likevel en regulering som bare benyttes til vannforsyning. En tillatelse til regulering av Kvannvatnet til kraftforsyning, begrenset til 3 meter, vil derfor også gi en økning fra dagens 15 GWh/år på grunn av mulighet for en mer formålsrettet regulering. Økningen er ikke tallfestet.

Rana kommune har i sin høringsuttalelse fremmet innsigelse til den delen av søknaden som omfatter økt oppdemming av Kvannvatn. Det er da lagt vekt på samlet belastning i Rana kommune. De påpeker at det allerede er avsatt en rekke vann som reguleringsmagasin i Rana, og kommunen ønsker derfor ikke en ytterligere regulering av Kvannvatn.

Både Fylkesmannen og FNF mener at økt oppdemming vil gi så store konsekvenser at det taler for avslag. Mattilsynet mener at tiltaket ikke kan tillates uten ytterligere undersøkelser av råvannskvaliteten. De andre høringsinstansene kan akseptere tiltaket på visse vilkår. De største negative konsekvensene vil bli på landskap og friluftsliv. Selv om Kvannvatn allerede er regulert, fremstår området i dag som relativt urørt. Dammen i Kvannvatn er relativt liten, og reguleringen er lite benyttet da den kun kan benyttes til drikkevannsforsyning med dagens tillatelser. Opplevelsen av urørthet forsterkes ved at Kvannvatn ligger eksponert til for turstier som fører inn mot Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Tiltaket vil i tillegg føre til negative konsekvenser for reindrift og biologisk mangfold.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 6,4 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Selv om ikke energiproduksjonen i seg selv gir et vesentlig bidrag, er bygging av denne typen anlegg i tråd med målsettingen om økt produksjon av regulerbar og fornybar energi basert på utvidelser i allerede utbygde vassdrag. De aller fleste prosjekter vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. De samlede ulempene må likevel ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Inngrepene vil i dette tilfellet påvirke et høyfjellsområde med gode landskapskvaliteter, og være godt synlig i et stort landskapsrom. Det er registrert storlom i Kvannvatn. En oppdemming av vatnet vil oversvømme store deler av øyene i sørenden av vatnet. Disse øyene er potensielt gode hekkeområder for storlomen. Videre vil en økt regulering være uheldig for fisk, da reguleringen vil kunne redusere tilgangen på næringsdyr og påvirke gyteområder negativt. Som følge av redusert beiteareal vil også en økt regulering være uheldig for reindriften i området. Ifølge reindriften har de kommet til en mulig avtale, der SM dekker kostnader slik at reindriften kan ivareta reinen i tilstrekkelig grad. En oppdemming vil også kunne påvirke flere lokalt verdifulle naturtyper negativt. Kvannvatn er drikkevannskilden til Storforshei, og det er usikkert hvilke virkninger en oppdemming vil gi på drikkevannskvaliteten. NVE mener at en økt kraftproduksjon på maksimum 6,4 GWh/år ved seks meter regulering ikke vil oppveie for ulempene ved økt regulering av Kvannvatn.

Sagelva Kraftverk AS har ikke en offentlig tillatelse til å regulere Kvannvatn til kraftproduksjon da den offentlige konsesjonen til reguleringen er gitt til vannforsyningsformål. Dammen, som er i dårlig forfatning, ble overtatt av SM i 2012 og må uansett rehabiliteres. En tillatelse til regulering vil gi nødvendige avklaringer for å gjennomføre rehabilitering av dammen. NVE er av den oppfatning at å bruke den eksisterende reguleringen på tre meter til kraftverksdrift vil ha betydelig mindre ulemper enn en utvidet regulering. En slik bruk vil også gi noe økt produksjon grunnet mer aktiv regulering. I tillegg har søker selv foreslått slipp av minstevannføring fra dammen hele året, noe som vil være positivt for vannlevende organismer. En utvidelse i slukeevnen og regulering til kraftforsyningsformål vil sannsynligvis gi en mer aktiv bruk av magasinet, men med vilkår i en ev. konsesjon, mener NVE at fordelene med økt slukeevne og benyttelse av dagens regulering til kraftproduksjon er større enn ulempene for de allmennheten.

Når det gjelder kraftverkene Sagelva 1 og 2 kjenner ikke NVE til ulemper ved økt installert effekt i disse kraftverkene. Vi mener dette er tiltak som ikke trenger nærmere avklaring etter vassdragsreguleringsloven, og kan gjennomføres uten å vente på at denne innstillingen blir ferdigbehandlet.

Etter hva NVE har forstått, foreligger det privatrettslig avtale mellom Rana kommune og SM om at Kvannvatnet fortsatt skal levere vann til Storforshei vannverk.

Utdrag fra søknaden

«*Søknad om konsesjon for endring av Sagelva 1, Sagelva 2 samt Kvannvatn kraftverk*
SM ønsker å utnytte vannfallet i Sagelva i Rana kommune i Nordland fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

I Etter vannressursloven § 8 om tillatelse til:

- å øke slukeevnen i eksisterende turbin i Kvannvatn
- å utvide Kvannvatn kraftverk med en turbin

II Etter vassdragsreguleringsloven § 2 om tillatelse til:

- å regulere Kvannvatn mellom kote 467 (LRV) og 473 (HRV)

III Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging av elektriske anlegg å øke slukeevnen i turbin i Kvannvatn kraftstasjon
- å utvide kapasiteten i Kvannvatn kraftstasjon med en turbin»

(...)

«Begrunnelse for tiltaket

SM har allerede bygget ut kraftverk i Sagelva etter tidligere gitte konsesjoner. Man ser imidlertid at slukeevnen som er valgt ikke er optimal i forhold til vannføringen i elven, slik at det vil være fornuftig å øke denne for å utnytte ressursene bedre. Det vil ikke være feil å si at man var for forsiktig i tidligere konsesjonssøknader, og dette skyldes nok dels dårlige strømpriser på utbyggingstidspunktet. Kvannvatn kraftstasjon utnytter 119 % av middelvannføringen i elven fra kote 411 til kote 110. I tillegg utnytter Sagelva 1 og Sagelva 2 47 % av middelvannføringen på deler av denne strekningen (fra kote 340 til kote 110). I dag er dette lavt på et elvekraftverk hvor det ikke er uvanlig at slukeevnen settes til 250 % av slukeevnen.

Området er naturgitt for oppdemming og regulering av Kvannvatn. Kvannvatn er også i dag utnyttet som magasin for det lokale vannverket på Storforshei, hvor Rana kommune har konsesjon for regulering mellom LRV 467 og HRV 470. For å utnytte vannressursene bedre i vassdraget ønsker man å overta konsesjonen for denne reguleringen, og samtidig øke reguleringshøyden. Flere alternativer er vurdert med tanke på reguleringshøyden.

En oppdemming og regulering av Kvannvatn vil gi økt vinterproduksjon og samtidig gi mulighet for høyere produksjon på de tider hvor forbruk/behov er høyest. Det jobbes også med planer for å kunne utnytte deler av den produserte energien lokalt. Her har man både tilgang til overskuddsvarme fra kraftstasjonen samt strøm og ledige utbyggingsarealer. Det ble derfor i 2011 etablert en avgang fra kraftverket på 1 MW for å ivareta et eventuelt framtidig behov.»

Geografisk plassering av tiltaket

Sagelva Minikraftverk ligger ved Storforshei i Rana kommune i Nordland Fylke. Vassdragsnummer 156. D2Z. Oversiktskart nedenfor viser hvor i Rana kommune Kvannvatn og Sagelva ligger.

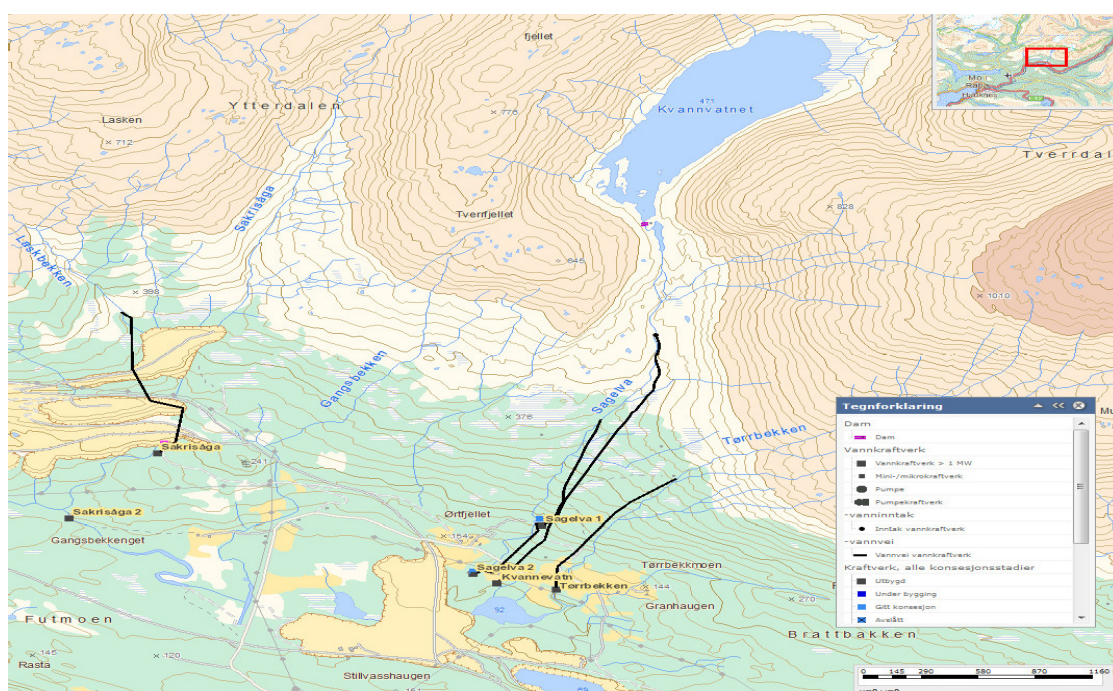
Figur 1. Geografisk plassering av tiltaket. Nasjonalparkgrensen i grønt.

Kvannvatn kraftverk, eksisterende hoveddata og omsøkte endringer

		Dagens situasjon	Hovedalternativ
Tilsig			
Nedbørfelt	km ²	21,4	
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	55,9	
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	82,8	
Middelvannføring	l/s	1770	
Alminnelig lavvannføring	l/s	36	
5-persentil sommer (1/5–30/9)	l/s	300	
5-persentil vinter (1/10–30/4)	l/s	30	
Restvannføring	l/s	22	
Kraftverk			
Inntak	moh.	411	
Avløp	moh.	110	
Lengde på berørt elvestrekning	m	2,4	
Brutto fallhøyde	m	301	
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,67	0,62
Slukeevne, maks	l/s	1500	1700+530=2350
Minste driftsvannføring	l/s	75	75/22
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	135	
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	35	
Tilløpsrør, diameter	mm	900	
Tilløpsrør, lengde	m	2150	
Installert effekt, maks	MW	3,63	5,37
Brukstid	timer	4119	4158
Reguleringsmagasin			
Magasinvolum	mill. m ³	1.83	4,01
HRV	moh.	470	473
LRV	moh.	467	
Naturhestekrefter	nat.hk.	722	1135
Produksjon			
Produksjon, vinter (1/10–30/4)	GWh	3,77	6,86
Produksjon, sommer (1/5–30/9)	GWh	11,18	14,56
Produksjon, årlig middel	GWh	14,95	21,43
Økonomi			
Utbyggingskostnad (år)	mill. kr		12,67
Utbyggingspris (år)	Kr/kWh		1,96
Generator			
Ytelse	MVA	4,05	4,05+1,3
Spenning	kv	0,99	
Transformator			
Ytelse	MVA	4,05	4,05+1,3
Spenning	kv	22/0,99	

		Dagens situasjon	Hovedalternativ
Sagelva 1			
Inntak	moh.	340	
Utløp	moh.	190	
Slukeevne maks	l/s	600	
Slukeevne min.	l/s	200	180
Installert effekt maks	kW	485	674
Sagelva 2			
Inntak	moh.	190	
Utløp	moh.	110	
Slukeevne maks	l/s	750	
Slukeevne min.	l/s	250	225
Installert effekt maks	kW	377	432

Figur 2. Oversikt over Kvannvatn og Sagelva med dam og kraftverker. Figuren viser også nærliggende kraftverk som ikke er del av tiltaket.

Bakgrunn

I forbindelse med etablering av vannverket som forsyner Storforshei foreligger en offentlig tillatelse, som ble gitt den 19.6.1963 til A/S Norsk Jernverk. Tillatelsen gir bl.a. rett til å demme opp Kvannvatn med tre meter fra den naturlig laveste vannstand. Vannet skal benyttes til drift av vannverk. Selv om denne konsesjonen har skiftet eier gjennom privatrettslige avtaler, ser det ikke ut til at dette er registrert i offentlige dokumenter. Norsk Jernverk står fortsatt som eier av konsesjonen. Ifølge Rana kommunes vedtak av 19.5.2005 har Kvannvatn blitt regulert med to meter etter at tillatelsen til Norsk Jernverk ble gitt. Under dagens forhold kan Kvannvatn reguleres med to meter for å få tilstrekkelig vann til vannverket i tørre perioder.

SM søkte den 10.9.2004 om å bygge Kvannvatn kraftverk, utvidelse i Sagelva 1 og 2, samt å regulere Kvannvatn med 10 meter mellom kote 469 og 479. Søknad om regulering ble den gang trukket. Den 25.8.2006 ga NVE konsesjon til å bygge Kvannvatn kraftverk samt utvidelse i Sagelva 1 og 2. Høsten 2012 ble dammen i Kvannvatn overdratt fra Rana kommune til SM gjennom

privatrettslige avtaler. Da SM overtok dammen ble det sprengt ut en kanal ved dammen/utløpet slik at Kvannvatn kan reguleres med tre meter som den opprinnelige tillatelsen ga mulighet til.

Utbyggingsplan

Sagelva er i dag utbygd med tre ulike kraftverk og alle skal oppgraderes i forbindelse med omsøkt tiltak. Med unntak av ny dam vil tekniske inngrep bli minimale. Både inntakene, utløpene og vannveiene for kraftverkene vil forbli uendret. Ved Kvannvatn er det bygget en dam av tre og betong. Denne dammen vil bli fornyet og hevet med tre meter. Denne hevingen vil føre til et ekstra arealbeslag, som følge av hevet vannstand, på om lag 0,11 km². Dammen vil bli utstyrt med solcelle-/aggregatanlegg, som forsyning til styring og overvåking av nivå og vannslipp. Selve dammen er planlagt som en kombinert platedam og fyllingsdam. Selve fyllingsdelen av dammen, i nordøstre del av anlegget, vil kreve en tilførsel av stein på om lag 1000 m³. I forbindelse med utsprenging av ny utløpskanal og installasjon av nye luker, samt opprensning nedstrøms lukehus, er det tilgjengelig ca. 1000 m³ sprengt stein. Disse steinmassene ligger lagret nord-øst for eksisterende dam. Oppgradering av Kvannvatn er også en del av planen. Ved Sagelva 1 og 2 planlegges det økt installert effekt på henholdsvis 189 kW og 55 kW. Dette vil ifølge tiltakshaver ikke øke slukeevnen. Verken høringspartene eller NVE har merknader til dette.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden ble sendt på høring 3.7.2015. Den ble kunngjort i avisen Rana blad, og lagt ut til offentlig gjennomsyn på rådhuset i Mo i Rana. NVE har befart området sammen med søker og representanter fra kommunen, Mattilsynet, Statskog (grunneier) og brukere av området den 27.9.2016.

NVE mottok følgende høringsuttalelser:

Rana kommune gjorde følgende vedtak den 28.9.2015:

«Rana kommune fremmer med hjemmel i lov av 14.12.1917 om vassdragsreguleringer § 6, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningslovens §§ 5-4 til 5-6, innsigelse til søknad om tillatelse til å regulere Kvannvatn mellom kote 467 og 473.»

(...)

«Gjennomgående er Rana kommune opptatt av at konsesjonsmyndigheten vurderer det omsøkte tiltak etter Naturmangfoldloven. Sentralt er å vurdere om de negative konsekvensene for naturmangfoldet samlet sett er større enn summen av de negative konsekvensene av tiltaket.

Rana kommune har allerede store arealer av innsjøer som er kraftig regulert. Dette medfører økt areal av sterile soner langs fjellvann og tap av store områder med strandlinjevegetasjon. Dette medfører igjen reduserte hekkemuligheter for arter som krever stabile vannspeil og vegetasjon i vannkanten. Det er viktig å se på tidligere utbygde områder ved behandling av ny søknad i nytt område. Området Kvannvatn har flere rødlistede fuglearter som forvaltningen skal ta hensyn til.

Vannstandshevingen til kote 473 medfører neddemming av ca. 0,95 km². Av dette utgjør fast land ca. 0,82 km². Småholmene som finnes der i dag utgjør ca. 650 m², og disse blir helt borte. To større holmer i sørenden av vannet reduseres fra 12600 m² og 1980 m² i dag til hhv. 2000 m² og 200 m² etter vannstandshevingen. Totalt sett vil altså størrelsene på holmer reduseres betydelig. En ytterligere negativ effekt er at selve damkonstruksjonen vil forringe områdets visuelle karakter. Inngrepene som finnes ved Kvannvatn i dag er å regne som relativt småskala inngrep, men bygging av en ny og større dam vil forsterke det utbyggede preget. En annen negativ effekt er at sammenliknet med i dag vil det bli dannet en utvidet regulerings- og utvaskingszone rundt vatnet.

Inngrepsfrie naturområder – tidligere INON

Rana kommune er gjort kjent med at begrepet INON er ikke lenger i bruk i arealpolitikken. Dette er positivt i den forstand at INON har vært et begrep som har vært vanskelig å forklare. Det har likevel vært et mål på det areal som mister verdi pga. tekniske inngrep. Rana kommune har allerede mistet store areal til kraftutbygging og ikke minst areal som i dag utgjør utvaskede sterile soner langs regulerte vann.

I revidert forskrift om konsekvensutredninger av 19. desember 2014 er INON-begrepet erstattet med kriteriet ”store sammenhengende naturområder med urørt preg”.

Utbyggingen av Kvannvatn vil gi et arealtap på 1,25 km² av det store sammenhengende naturområde med urørt preg som ligger nord for vatnet grunnet vannstandshevingen på 3 meter. Størstedelen av tapet ligger innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Utbyggingen vil påvirke landskapet negativt og gi en reduksjon av verneverdiene innenfor nasjonalparken. Reduksjonen skjer innenfor det nest største arealet av sammenhengende naturområde med urørt preg som er igjen i Nordland, etter Børgefjell Nasjonalpark.

Miljømål for Kvannvatn – vannforskriftens § 12

Kvannvatn er i forvaltningsplan for vannregion Nordland satt med god økologisk tilstand som målet for 2021. Det fysiske inngrepet som dammen utgjør, er registrert på vannforekomsten. Påvirkningsgraden for oppdemningen er satt til liten og hindrer ikke at vannforekomsten er i god tilstand. Innsjøen er ikke i risiko i dag for ikke å nå målet, og ingen tiltak er satt i verk.

En oppdemming av vannforekomsten vil forverre den økologiske tilstanden i innsjøen og hindre måloppnåelse i 2021. NVE som sektormyndighet må dermed vurdere inngrepet etter vannforskriftens § 12.

Paragraf 12 skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Dette kan være vedtak med hjemmel i forurensningsloven, vannressursloven, vassdragsreguleringsloven, akvakulturloven, havne- og farvannsloven, jordlova, lakse- og innlandsfiskloven, plan- og bygningsloven mv. Det må vurderes konkret om § 12 kommer inn ved utarbeidelse og behandling av reguleringsplaner, eller om vurderingen ivaretas gjennom senere saksbehandling.

§ 12. (Ny aktivitet eller nye inngrep):

Ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst kan gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, dersom dette skyldes

- a) nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannforekomst, eller
- b) ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand.

I tillegg må følgende vilkår være oppfylt:

- a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand, samfunnsnyten av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og
- b) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.

Rana kommune kan ikke se at økt regulering av Kvannvatn kan hjemles i § 12. Tapet av miljøkvalitet er etter vår vurdering større enn samfunnsnyten av inngrepet, og utbyggingen fyller dermed ikke vilkårene som er satt i forskriftens § 12 for at inngrepet skal kunne tillates.

Storforshei Vannverk – Vannforskriften § 17

I dag leverer Sagelva råvann til Storforshei vannverk, som forsyner ca. 750 abonnenter i området. Kommunen foretar UV behandling av drikkevannet og økt fargetall/partikkelinnhold vil gi redusert rensesgrad.

Det er ikke utredet hvordan en oppdemming vil påvirke råvannskvaliteten. Vannforskriften beskytter vannforekomster som brukes til drikkevann. Ifølge forskriften skal ikke vannverk måtte øke rensesomfanget av vannet fordi det tillates nye inngrep som forringes vannkvaliteten:

§ 17. (Vann som brukes til uttak av drikkevann)

Alle vannforekomster innenfor vannregionen som brukes til uttak av drikkevann og hvor uttaket er mer enn 10 m³ vann per dag i gjennomsnitt eller forsyner flere enn 50 personer, skal registreres i samsvar med vedlegg IV. Dette gjelder også vannforekomster som er tiltenkt slik bruk i fremtiden.

Vannforekomster identifisert som drikkevannskilder etter denne bestemmelsen skal beskyttes mot forringelse av kvaliteten, slik at omfanget av rensing ved produksjon av drikkevann reduseres.

Avtale som skal beskytte vannkvaliteten

Drikkevannet til Storforshei er også beskyttet gjennom avtale mellom Rana kommune og SM. I avtalens pkt. 3.3. beskrives ansvarsforholdet for vannkvaliteten. Kommunen har ansvaret for drikkevannskvaliteten så lenge kraftverkseier ikke gjør tiltak som påvirker:

SM's (SM) ansvar for tekniske anlegg knyttet til vannforsyningen opphører ved utløpet av damluke Kvannvatn dam. Så langt ikke SM ved egne tiltak påvirker vannkvaliteten til Kvannvatn dam, bærer SM intet ansvar for vannkvaliteten fra vannverkets nedslagsfelt.

I manøvreringsreglementet står skrevet under pkt. 2. Miljøhensyn:

Fra 1. juni til 15. august skal ikke SM foreta noen form for regulering av Kvannvatn pga. fuglelivet i vannet.

Kommuneplanens arealdel – hensynssone

Nedslagsfeltet for Kvannvatn er merket av som hensynssone (H110) i forslag til ny kommuneplanens arealdel med følgende bestemmelse:

Innenfor disse områdene skal det vises spesiell varsomhet ved nye bygge- og anleggstiltak, rehabilitering/ombygging og evt. fortetting. Det tillates ikke bygninger, anlegg eller virksomhet som kan skade drikkevannskvaliteten eller gi fare for akutt forurensning.

Det samme gjelder inntakssonen, med hensynssone (H190). Kommuneplanens arealdel er ute på høring og skal etter planen vedtas i løpet av 2015.

Konklusjon

Rana kommune fremmer med hjemmel i lov av 14.12.1917 om vassdragsreguleringer § 6, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningslovens §§ 5-4 til 5-6, innsigelse til søknad om tillatelse til å regulere Kvannvatn mellom kote 467 og 473.

Hovedbegrunnelsen for innsigelsen er at Rana kommune mener at oppdemming, landskapspåvirkning og andre miljøeffekter i Kvannvatn som følge av regulering av vannstanden høyere enn i dag vil redusere naturverdiene i området og påvirke hensynskrevende arter på en negativ måte.

Rana kommune mener at oppdemming av Kvannvatn også vil påvirke vannkvaliteten til Storforshei vannverk negativt og vil ikke være i tråd med vannforskriften § 17.»

Fylkesmannen i Nordland uttaler følgende i sitt brev av 16.10.2015:

«Det ble i sin tid søkt om en reguleringshøyde på ti meter i Kvannvatn, men denne delen av søknaden ble trukket i brev av 08.12.05. Fylkesmannen registrerer at det i medhold av vannressursloven § 8 nå foreligger konsesjon av 25.08.06 for bygging av Kvannvatn kraftverk og utvidelse av Sagelva 1 og 2 innenfor tidligere gitte rammer for reguleringen av Kvannvatn for drikkevannsforsyning.

Landskap, og særlig forholdet til reduksjonen av villmarksprega områder innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, utgjorde et av hovedpunktene for Fylkesmannen imøtegåelse av reguleringen av Kvannvatn, jfr. brev av 26.01.05. De landskapsmessige ankepunktene vil igjen gjøre seg gjeldende i den nå foreliggende sak om økt regulering og en mer omfattende demning. Demningen vil være godt synlig i landskapet i nærsone. Dette vil igjen innvirke negativt på opplevelsesverdiene i området. Tiltaket vil gjøre det vanskeligere å ferdes rundt Kvannvatn. Inngrepene vil også ha virkninger på fjernsone, blant annet gjennom at den økte reguleringssonen og demningen blir synlig fra deler av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Dette gjelder blant annet en rute som benyttes av friluftsfolk på vei til Stormdalen. Prosjektet vil gi tap av inngrepsfri natur, herunder 0,25 km² villmarkspregede områder, sammenliknet med dagens situasjon pga. ytterligere tre meter heving av reguleringssonen.

Videre vil naturverdier knyttet til Kvannvatn og dens strandsone helt klart forringes. Elveøra ved innløpselva vil bli påvirket. I perioder hvor bankene står under vann vil sedimenteringen kunne foregå utenfor naturtypen. I verste fall vil de åpne sandbankene, som er viktig habitat for spesialiserte insekter, i mindre grad bli utsatt for erosjon og sedimentering. Økt magasinerings vil redusere vannføringen i fossen i oppfyllingsperiodene. I realiteten vil det i denne perioden være mindre fossesprut, mindre vanndekt fosseareal og færre aktive flomløp.

Storlom, som sannsynligvis forekommer hekkende på holmene i sørenden av vannet, vil få endret sitt hekkehabitat. Storlom er som kjent følsom for vannstandsendinger ettersom reiret etableres direkte på bakken i strandkanten. Endringer i vannstanden under hekkeperioden kan medføre tap av reir og mislykket hekkingen. Dersom vannstanden holdes stabilt på skissert nivå (473) under hekkingen (normalt slutten av mai til ut juli), vil storlom sannsynligvis kunne gjennomføre vellykkede hekkinger her. Fiskemåke velger også gjerne reir på holmer, men er ikke like sårbar for vannstandsendinger som storlomen da den ofte velger hekkeplass lengre fra vannet.

Reindriftsfaglig uttalelse

Tiltaksområdet er en del av Saltfjellet reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vinterhøstvinter- og sommerbeiter. Reindriftslovens § 19 fastslår at reindriften har beiterett i fjellet og annen utmarksstrekning, og beiteretten gjelder hele året. Det er også flyttlei i området.

Flyttleier har et særlig vern etter lov om reindrift § 22, og er ikke lov å stenge:

«Reindriftsutøvere har adgang til fritt og uhindret å drive og forflytte rein i de deler av reinbeiteområdet hvor reinen lovlig kan ferdes og adgang til flytting med rein etter tradisjonelle flyttleier. Med til flyttlei regnes også faste inn- og avlastingsplasser for transport av reinen. Reindriftens flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttlei og i åpning av nye flyttleier når berettigede interesser gir grunn til det. Eventuell skade som følge av omlegging av flyttlei eller åpning av ny flyttlei erstattes etter skjønn ved jordskifteretten, hvis enighet ikke oppnås. Kongen kan bestemme at også fastleggingen i detalj av den nye flyttleien skal overlates til skjønn».

Vi har fått opplysninger om at den eksisterende vannledningen ligger i dagen og har vanskeliggjort flytting av rein i området. Dette må ryddes opp i snarest, enten ved å grave ned vannledning eller ved tildekking slik at rein kan krysse over. Vi er videre noe usikker på hvordan økt regulering vil påvirke flyttleia. Ved demning og utløp av Kvannvatn vil det trolig bli umulig å flytte på grunn av større demning og økt reguleringshøyde. Mellom demning og

inntak vil eventuelle endringer i vannføringsregimet innvirke på vannføring og isforhold, og dermed også på muligheten for å krysse elva. Vi ber om at dette forholdet utredes nærmere.

Omsøkt tiltak vil også medføre negative konsekvenser for reindrifta i form av tap av beiter rundt Kvannvatn. Økt regulering vil også medføre endrede isforhold og vanskeligheter med å krysse Kvannvatn vinterstid.

I forhold til forstyrrelser og reinens unnvikelse av områdene i og rundt tiltaksområdet, vil dette først og fremst være knyttet til anleggsperioden. Dersom det blir gitt konsesjon til tiltaket, er det derfor viktig at anleggsperioden avklares med Saltfjellet reinbeitedistrikt.

Konklusjon

Fylkesmannen mener at dagens reguleringsregime ivaretar de landskapsmessige og naturfaglige verdiene på en forholdsvis god måte, og stiller samtidig spørsmål ved om økningen i produksjon er av slik omfang at det forsvarer den økte belastningen på naturen. Dette, sammenholdt med nærheten til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og de eksisterende ferdselsårer inn i Nasjonalparken, taler for avslag på omsøkte endringssøknad. Videre vil tiltaket medføre negative konsekvenser for reindrifta. Hensynet til reindriften taler også mot konsesjon for omsøkte tiltak.»

Nordland fylkeskommune gjorde følgende vedtak i fylkestinget den 19.10.2015:

(...)

«Nordland fylkesting anbefaler Olje- og energidepartementet (OED) å gi konsesjon til økt regulering av Kvannvatn og utvidelse av Kvannvatn minikraftverk forutsatt at:

- a) Kvannvatns kvalitet som drikkevann opprettholdes under og etter anleggsfasen.
- b) Det slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året.
- c) Avbøtende tiltak foreslått av tiltakshaver gjennomføres.
- d) Tiltaket ikke vil gi permanente hindringer for flyttlei for rein.
- e) Det vurderes om dammen kan utformes slik at den i større grad går i ett med landskapet.

Dersom det blir gitt tillatelse til kraftverket, ber fylkestinget om at det påses at konsesjonsvilkårene er i tråd med forvaltningsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12, og med vannforskriften § 12. NVE bes om at følgende tas inn i konsesjonsvilkårene eller vurderes ved detaljplanlegging:

- a) Høy estetisk kvalitet og landskapsmessig tilpasning skal vektlegges.
- b) Tiltakshaver har aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart.»

Statens vegvesen - region nord uttaler følgende i brev av 10.7.2015 (201300179-7):

(...)

«I og med at adkomstvei til anlegget eksisterer pr. i dag og heller ikke trenger oppgradering, har vi ingen merknader til tiltaket. Omsøkte tiltak vil ikke påvirke våre interesser i nevneverdig grad.»

Mattilsynet uttaler følgende i brev av 17.8.2015:

(...)

«Alternativ 1 kan ikke tillates før det er gjort ytterligere undersøkelser i forhold til påvirkning av råvannskvalitet.

Alternativ 2 ser ikke ut til å gi medføre store konsekvenser, men det må ta hensyn til at en utfører tiltak i drikkevannskilde og nedslagsfelt ved opprusting av dam.

Oppgradering av kraftstasjoner må utføres på en slik måte at det ikke påvirker drikkevannskvaliteten ved Storforshei vannverk.

Bruk av hytten må reguleres til et minimum og sanitæranlegg skal være utformet slik at det ikke medfører fare for forurensning av drikkevannet.»

Direktoratet for mineralforvaltning uttaler følgende i brev av 6.10.2015:

(...)

«Vi kan ikke se at det foreslåtte planområdet kommer i konflikt med kjente mineralressurser. Tiltaket er også av kun moderat omfang. Vi har derfor ingen merknader til saken på dette stadiet.»

Saltfjellet reinbeitedistrikt uttaler følgende i sitt brev av 9.11.2015:

(...)

«Omsøkte område ligger innenfor vårt reinbeitedistrikt som er et helårsdistrikt. Dette område brukes i hovedsak i perioden november–april/mai mnd. Distriktet benytter det som kalles for spredt beitebruk. Det betyr at man lar dyrene spre seg i løpet av vinteren, slik at de selv finner de omr. med best beiteforhold. Dette så klart med en viss styring og kontroll på flokkene. Da Kvannvatn ”deler” området/fjellet i 2 med bratte skråninger og daler, så er man avhengig av å ha frie passasjer i form av flytt og trekkleier. Området rundt Kvannvatn med både myrområder, bratte skråninger og kuperte terreng er meget viktige da dette er et område hvor det alltid vil finnes tilgjengelig beiter.

Området innehar også funksjon som oppsamlingsområde. Vi har også en fast plass ved naturverntippen hvor vi setter opp gjerde når vi skal flytte fra området, eller slakte.

Distriktet har vært i møte med Sagelva Kraftverk AS v/Geir Magnor Olsen og Alf Arne Eide den 12.10.15 på Saltfjellet hotell. Distriktet orienterte om bruken av området og viktigheten av beiteområdet og flyttleia. Det ble også diskutert ulike løsninger for å kunne foreta nødvendig arbeid med damanlegget. Distriktet skisserte en løsning for hvordan man kunne foreta avbøtende tiltak slik at de kunne gjøre sitt arbeid i perioden mars–april. Dette pga. at aktuelle periode er meget kritisk for rein hvis de ikke får beitero. Området ligger også på grensa til 2 andre reinbeitedistrikt. Forstyrrelser av denne typen kan fort føre til at dyra blir satt på vandring og da fort kan trekke over i et annet distrikt. Området ligger også i umiddelbar nærhet til Rana gruber. Dette er et stort område som også tidligere ble brukt til vinterbeite. Distriktet vil derfor ikke tåle ytterligere utbygging i området dersom ikke våre interesser blir godt ivaretatt. På bakgrunn av dette, så har vi vurdert det slik at vi må foreta avbøtende tiltak slik som beskrevet i møtereferat hvis det skal utbygges.

Så fremt vi får dekket våre kostnader som skissert under møtet og i møtereferat, slik at vi kan ivareta dyrenes velferd, så har ikke distriktet noen ytterligere motforestillinger til at tiltaket blir gjennomført. I motsatt tilfelle, så vil ikke distriktet godta noen aktivitet av slik art eller regulering av Kvannvatn.»

Samediggi/Sametinget uttaler følgende i brev av 19.10.2015 (201300179-17):

(...)

«Når det gjelder samiske kulturminner i området, finnes det et som berøres direkte av reguleringsplanen. I forbindelse med tidligere søknad om utbygging av vassdraget ble det registrert en samisk kokegrop med Askeladden ID102645. Denne er automatisk fredet etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 4. I 2004 sendte Sametinget et brev der vi anbefalte dispensasjon fra kml. § 8 første ledd, av denne kokegroplokaliteten ved Kvannvatn. Riksantikvaren godkjente dispensasjonen med tre års frist. Siden vannet nå skal reguleres på nytt, må det igjen søkes om dispensasjon om frigivelse av den samiske kokegropa, jmfør kml. § 8 første ledd. Søknaden sendes Sametinget og Nordland Fylkeskommune, som etter sine vurderinger sender den videre til Riksantikvaren for endelig avgjørelse. Det forutsettes at utgravningen av kulturminnet blir utført før reguleringen av Kvannvatn igangsettes. Tiltakshaver bekoster undersøkelsene, jmfør kml. § 10.

Sametinget er opptatt av å sikre naturgrunnet for samisk næringsutøvelse, samfunn og kultur, jmfør plan og bygningslovens § 3-1. Reindrifta er en viktig samisk kulturbærer i området som tiltaket berører. Reindriftsnæringa som er brukere av tiltaksområdet og omegn, og som berøres ved det søkte inngrepet, må sikres en god tilgang til bruk av områdene i sin drift. Det bør legges til rette for en reell og nær dialog med reindriftsnæringen både i forkant og ved utførelsen av tiltaket, hvor avtaler inngås.»

Forum for natur og friluftsliv Nordland (FNF) uttaler følgende i brev av 20.10.2015:

(...)

«Naturverdiene rundt Kvannvatn vil bli berørt som følge av den omsøkte reguleringen. Myrområdene vil ikke overflømmes i sin helhet, men noen av de lavereliggende dragene kan bli det. Når det gjelder elveøra vil den i sin helhet bli stående under vann i vekstperioden, og mindre områder av høgstaudevegetasjonen vil også overflømmes. FNF Nordland mener mye av naturverdiene rundt Kvannvatn står i fare for å forsvinne ved å tillate omsøkt regulering.

For fossen og fossesprutsonen så vil den påvirkes av at magasinet skal fylles opp til HRV og bare slipp av omsøkt minstevannføring. Fossen vil blant annet i mai måned være redusert med mindre fossesprøyt, mindre vanddekt fosseareal og færre aktive flomløp.

FNF Nordland mener dette kan være ugunstig i forhold til vekstperioden hos den tilknyttete floraen. Fossesprutsonen er interessant i forhold til biologiske verdier og det er gjort funn av næringskrevende arter der.

For storlom, som er svært sårbar for vannstandsreguleringer fordi reiret plasseres ved vannkanten, foreslås det å holde vannstanden i Kvannvatn stabil fra 15. juni til 31. juli. FNF Nordland har ingen kommentarer utover at NVE må gjøre en grundig vurdering om foreslått periode for stabil vannstand er tilstrekkelig som avbøtende tiltak og i hvilken grad en regulering vil påvirke hekkebiotopen og forholdene for storlom.

For landskap og friluftsliv vil det utvilsomt ha negative konsekvenser ved en gjennomføring av de omsøkte planene med økt regulering av Kvannvatn. Neddemt areal og demningen i sin helhet vil ha negativ effekt og redusere opplevelsesverdien i området, både lokalt og fra lengre distanse og områder som blir hyppigere brukt som turområder.

En regulering vil gi en reduksjon av villmarkspregede områder, noe som etter vår oppfatning øker konfliktene ytterligere og til et uakseptabelt nivå.

Konklusjon

Av hensyn til landskap, friluftsliv og naturverdier henstiller FNF Nordland om at det ikke må tillates ytterligere inngrep og regulering av Kvannvatn.»

Søkers kommentarer

Høringsuttalelsene har vært forelagt tiltakshaver og nedenfor følger NVEs oppsummering av de viktigste punktene i tiltakshavers kommentarer:

«1. *Rana kommune* datert 28.09.2015.

Rana kommune fremmet en innsigelse til søknad til å regulere Kvannvatn mellom kote 467–473. Hovedbegrunnelsen for innsigelsen er at Rana kommune mener at oppdemming, landskapspåvirkning og andre miljøeffekter i Kvannvatn som følge av regulering av vannstanden høyere enn i dag vil redusere naturverdiene i området og påvirke hensynskrevende arter på en negativ måte. Rana kommune mener at oppdemming av Kvannvatn også vil påvirke vannkvaliteten til Storforshei vannverk negativt og vil ikke være i tråd med vannforskriften § 17.

Kommentar:

Rana kommune overdro Kvannvatn dam og medfølgende konsesjon og forpliktelser i forhold til denne til SM i avtale 20.11.2012. Utbygger overtok en dam i svært dårlig forfatning som stod foran en massiv oppgradering. Damtilsynet i NVE er svært kritisk til tilstanden på dammen som er i konsekvensklasse 1. Oppgraderinger er startet allerede ved at det er laget en tappemulighet som gjør det mulig å renovere/erstatte dagens platedam i tre.

Rana kommune sier i sin innsigelse at utbyggingen vil påvirke landskapet negativt og gi en reduksjon av verneverdiene innenfor nasjonalparken. Vi må her påpeke at Kvannvatn ligger ca. 1,5 km utenfor nasjonalparken.

Det foreligger ikke registrerte naturtyper i influensområdet for tiltaket i Miljødirektoratets Naturbase (april 2016). Ved Norconsults befaring av området i 2011 ble det imidlertid angitt fem lokaliteter med naturverdier, hvorav en også oppfyller DN håndbok 13 avgrensningskriterier for verdifulle naturtyper. Det gjelder en fossesprutsone om lag 330 meter nedstrøms dam Kvannvatn, som i dag ikke er underlagt pålegg om slipp av minstevannføring.

Følgende naturverdier ble registrert i influensområdet for tiltaket i 2011:

- Intermediær myr i nordenden av Kvannvatn, vurdert å inneha middels verdi
- Elveør i nordenden av Kvannvatn, vurdert å inneha middels verdi
- Høystaudevegetasjon spredt rundt Kvannvatn, vurdert å inneha liten-middels verdi
- Fossesprutsone i øvre del av Sagelva, vurdert å inneha middels-stor verdi
- Liten bekkekløft rett nedstrøms fossesprutsone, vurdert å inneha liten verdi

Vi mener at en heving av HRV i Kvannvatn vil ha svært begrensede negative virkninger for naturmangfold. En liten elveør i nordenden av vannet vil kunne bli neddemt store deler av vekstsesongen, men her vil vi bemerke at elveøra er for liten til å bli avgrenset av DN-håndbok 13. Det er heller ikke registrert truede arter i tilknytning til området. Høystaudevegetasjonen rundt Kvannvatn og den middels rike myra i nordenden vil i svært liten grad bli påvirket ved heving av HRV med 3 meter. Fossesprutsone og den lille bekkekløften i øvre del av Sagelva er ikke underlagt pålegg om minstevannføring i dag og går tidvis tørt. Slipp av sesongvariert minstevannføring mener vi vil gi bedre livsforhold for vassdragstilknyttede arter i dette området, selv om flomvannføringene i perioder blir noe redusert.

Det er registrert noen truede arter i området, det er fiskemåke (nær truet, NT) og jerv (sterkt truet, EN). Storlom, strandsnipe og rødstilk er tatt ut av rødlista i 2015 og har nå status LC, - livskraftig. Når det gjelder fiskemåke, strandsnipe, rødstilk og jerv vurderes ingen å bli nevneverdig berørt av tiltaket. For storlommen mener vi tiltaket vil kunne gi positive virkninger, med stabil vannstand i Kvannvatn i hekketiden.

Området kan heller ikke klassifiseres som «naturområde med urørt preg» da Kvannvatn siden 1964 har vært regulert med 3 meter.

Sagelva Minikraftverk har i mange år hatt et godt samarbeid med VA avdelingen i Rana kommune og er i dialog for å i størst mulig grad sikre god vannkvalitet i framtiden.

Storforshei Vannverk forsynes i dag fra Sagelva ved kote 190. Vannet på kote 190 er tidvis preget av en del humus og høyt fargetall grunnet stort tilsig fra omkringliggende bekker. SM har tilbudt Rana kommune å hente vann fra rørgaten som kommer fra kote 411 og det er allerede etablert en avtapping herfra til vannverket. Vi er allerede i gang med å hente vannprøver på kote 190 og 411 samt i Kvannvatn for å sammenligne kvaliteten. Selv om vi bare har fått tatt prøver 3 ganger til nå ser vi helt klart en tendens til at vannkvaliteten er vesentlig høyere på kote 411 enn på kote 190. Sagelva Minikraftverk har fått utført en grundig utredning fra Norconsult som oppsummerer med at man faktisk kan få bedre vann fra kote 411 etter utbygging enn man har fra kote 190 i dag. Videre vannprøver og analyser vil være med på å avklare disse spørsmål.

En større regulering av Kvannvatn vil i fremtiden bidra til å minske flomperiodene samt å sikre vannforsyningen i tørre perioder.

Sagelva Minikraftverk har også bygget ny damvokterbu med forbrenningstoalett og null utslipp som erstatning for den gamle som var bygget med utedo og avrenning rett mot Sagelva.

Det vises også til avbøtende tiltak i revidert søknad av mai 2015 samt egen rapport fra Norconsult datert 02.12.2015 (vedlagt).

2. Nordland Fylkeskommune datert 27.10.2015.

Nordland Fylkesting anbefaler Olje- og energidepartementet (OED) å gi konsesjon til økt regulering av Kvannvatn og utvidelse av Kvannvatn Kraftverk med de forutsetningene som nevnt.

Kommentar:

Utbygger vil gjøre de avbøtende tiltakene som er foreslått i revidert konsesjonssøknad av mai 2015.

3. Fylkesmannen i Nordland datert 05.10.2015.

Dagens reguleringsregime ivaretar de landskapsmessige og naturfaglige verdiene på en forholdsvis god måte. Nærheten til Saltfjellet-Svartisen Nasjonalpark og de eksisterende ferdselsårer inn i nasjonalparken, taler for avslag på omsøkte endringssøknad. Hensynet til reindriften taler også mot konsesjon for omsøkte tiltak.

Kommentar:

Kvannvatn ligger 1,5 km utenfor nasjonalparken, det er søkt om en økning på reguleringen på 3 meter. Det vil ikke gjøre at det blir vanskeligere å ferdes langs vannet i dag enn før utvidelsen av reguleringen. Det er i dag et eksisterende inngrep i Kvannvatn med en regulering av Kvannvatn på 3 meter.

Uttalelsen fastslår at prosjektet vil gi tap av inngrepsfri natur. Dette stemmer ikke da Kvannvatn allerede er regulert 3 meter.

Det framheves også i uttalelsen at økt magasinerings vil redusere vannføringen i fossen i oppfyllingsperiodene med mindre fossesprut, mindre vanndekt fosseareal og færre aktive flomløp. Det må her kommenteres at det etter utbyggingen vil bli langt flere dager med fossesprut enn det er i dag da dette er hele hensikten med reguleringen. Det er i tillegg foreslått minstevannføring fra Kvannvatn som avbøtende tiltak. Dette er ikke tilfelle i dag.

Fylkesmannen reagerer på at den eksisterende vannledningen ligger i dagen og har vanskeliggjort flytting av rein i området. Det må her bemerkes at flytting av rein foregår i perioden mars–april og i denne perioden er snømengden så stor at rørgaten ikke synes eller er til hinder for ferdsel. For øvrig er denne løsningen godkjent i detaljplan fra 2007.

Når det gjelder kryssing av Kvannvatn vinterstid vil vi påpeke at det vinterstid vil foregå en nedtapping av Kvannvatn noe som ikke vil gi dårlig is på selve vannet. For øvrig vil vi påpeke at vi har vært i konstruktiv dialog med Saltfjellet Reinbeitedistrikt og blitt enige om nødvendige tiltak i forhold til reindriften i området.

Ferdsløp langs vannet foregår i liten grad i dag, og det er en vanskelig rute fra Ørtfjellet til Stormdalen. For å gå langs vannet må man gå i bratt sidehelling med en del stein og berg. Vi kan ikke se at dette vil endre seg vesentlig som en følge av oppdemmingen.

4. Direktoratet for Mineralforvaltning datert 06.10.2015.

Direktoratet for Mineralforvaltning hadde ingen merknader til tiltaket.

5. Statens vegvesen datert 06.07.2015.

Statens vegvesen hadde ingen merknader til tiltaket.

6. Mattilsynet

Mattilsynet konkluderer i uttalelse 11.08.2015 med at alternativ 1 (Regulering fra 467-473) ikke kan tillates før det er gjort ytterligere undersøkelser i forhold til påvirkning av råvannskvalitet. Det er også uttrykt bekymring for ny hytte som er satt opp som erstatning for den gamle.

Kommentar:

Sagelva Minikraftverk har brukt en del ressurser på å finne et miljø med god nok kompetanse på området til å kunne gi en kvalifisert uttalelse angående drikkevann. Vi har deretter fått utarbeidet en faglig god rapport som belyser de bekymringene Mattilsynet og Rana kommunes VA avdeling har hatt. Området har vært befart sammen med Mattilsynet og VA avdelingen og de bekymringer som har kommet fram har blitt tatt på alvor.

Vi har tatt vannprøver i vinter/vår 2016 og fortsetter med det utover sesongen 2016. Analysene herfra vil vise vannkvaliteten på dagens vannforsyning på kote 190 i forhold til den nye avtappingen i røret som kommer fra kote 411. Tendensen er allerede i dag slik at vannkvaliteten er mye høyere på kote 411. Utredningen som er gjort fra Norconsult oppsummerer med at man faktisk kan få bedre vann fra kote 411 etter utbygging enn man har fra kote 190 i dag.

Når det gjelder den nye damvokterbuen som er satt opp som en erstatning for den gamle vil vi få framheve at man samtidig fikk erstattet den gamle utedoen som hadde avsig rett i Sagelva med en ny utslippsfri forbrenningstolett. Bygging av ny damvokterbu ble for øvrig godkjent NVE i detaljplan 27.6.2013.

Dammen står foran en svært nødvendig oppgradering og anleggsarbeider er ikke til å unngå. Denne oppgraderingen må komme uansett utfall av denne konsesjonssøknaden. Sagelva vil i prosjektfasen fortsette samarbeidet med Mattilsynet og Rana kommune for å unngå forurensning av drikkevannet i denne perioden.

7. Sametinget datert 19.10.2015.

Det er registrert en samisk kokegrop med Askeladden ID102645 i området som vil bli påvirket ved en eventuell oppdemming.

Kommentar:

Det ble gitt dispensasjon fra Riksantikvaren den 4. juli 2013 for utgraving av kokegropen. Varigheten på dispensasjonen er på 3 år. Søknad om forlengelse av dispensasjonen er sendt.

8. Forum for natur og friluftsliv Nordland datert 20. oktober 2015.

FNF skriv selv at av hensyn til landskap, friluftsliv og naturverdier henstiller FNF Nordland om at det ikke må tillates ytterligere inngrep og regulering av Kvannvatn.

Kommentar:

Utbygger vil gjøre de avbøtende tiltakene som er foreslått i revidert konsesjonssøknad av mai 2015. En heving av Kvannvatn (467–473) vil ha svært begrensede negative virkninger for naturmangfold. En liten elveør i nordenden av vannet vil kunne bli neddemt store deler av

vekstsesonen, men her vil vi bemerke at elveøra er for liten til å bli avgrenset av DN-håndbok 13. Det er heller ikke registrert truede arter i tilknytning til området. Høystaudevegetasjonen rundt Kvannvatn og den middels rike myra i nordenden vil i svært liten grad bli påvirket ved heving av HRV med 3 meter. Fossesprutsonen og den lille bekkekløften i øvre del av Sagelva er ikke underlagt pålegg om minstevannføring i dag og går tidvis tørt. Slipp av sesongvariert minstevannføring mener vi vil gi bedre livsforhold for vassdragstilknyttede arter i dette området, selv om flomvannføringen blir noe redusert.

Utbygger mener at det vil ikke bli en reduksjon av villmarkspregede områder da det i dag allerede er en regulering av Kvannvatn på 3 meter.

Området som mål for skitur/skikjøring vil ikke bli påvirket av tiltaket med unntak av selve dammen som vil synes i terrenget i likhet med dagens dam.

10. Saltfjellet reinbeitedistrikt datert 09.11.2015.

Saltfjellet reinbeitedistrikt skriver i sin uttalelse at området brukes i forbindelse med flytting og samling av rein.

Kommentar:

Sagelva Minikraftverk har vært i møte med representanter for reinbeitedistriktet og kommet fram til avbøtende tiltak som aksepteres av begge parter.»

Innsigelse

Rana kommune har fremmet innsigelse til tiltaket. NVE holdt innsigelsesmøte med kommunen den 27.9.2016. Så lenge det er snakk om en økt regulering utover dagens tre meter, opprettholder kommunen sin innsigelse. Kommunen kan akseptere at dagens regulering på tre meter kan nyttes til kraftproduksjon. Vi viser til referat fra møtet for en fullstendig redegjørelse av innsigelsesgrunnlaget.

NVEs oppsummering av søknaden

Om søker

Tiltakshaver er Sagelva Minikraftverk AS et aksjeselskap med fem ulike aksjonærer med lik aksjeandel. Selskapets formål er bygging og forvaltning av kraftverk.

Søknaden

SM søker etter vannressursloven § 8 om tillatelse til å øke slukeevnen i eksisterende turbin i Kvannvatn kraftverk, å utvide Kvannvatn kraftverk med en turbin og øke installert effekt i Sagelva 1 og 2. Videre søker de etter vassdragsreguleringsloven § 5 om tillatelse til å regulere Kvannvatn innenfor dagens regulering som er til vannforsyning (467 LRV og 470 HRV), samt å heve vannspeilet slik at ny regulering blir mellom kote 467 (LRV) og 473 (HRV). I tillegg søkes det etter energiloven for nødvendige tillatelser til den ev. utvidelsen. En tre meter regulering vil ifølge søknaden gi 722 naturhestekrefter mens en regulering på seks meter vil gi 1135 naturhestekrefter.

Beliggenhet og eksisterende forhold

Det planlagte kraftverket ligger ved Storforshei i Rana kommune i Nordland. Sagelva renner ut i sørenden av Kvannvatn og ut i Ranaelva. Kvannvatn ligger ovenfor tregrensen i et område som er definert som høyfjell, like ved grensen til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.

Kvannvatn har inntil nå vært regulert til vannforsyningsformål. Maksimal reguleringshøyde er tre meter. Høsten 2012 ble dammen i Kvannvatn overdratt fra Rana kommune til SM. Dammen er bygget på 60-tallet av tre og betong. Samtidig ble det satt opp ei hytte, som eies av Rana kommune, ved dammen. Denne blir benyttet som kombinert lager og sikringsbu. Lengre ned i vassdraget på kote 411 er inntaket til Kvannvatn kraftverk etablert. Rørgaten fra inntaket til kraftstasjonen på kote 110 er delvis nedgravd. På kote 340 ligger inntaket til Sagelva 1 kraftverk. Fra denne dammen går rørgata ned til kraftstasjonen på ca. kote 190. Kraftstasjonen (Sagelva 1) har sitt utløp til en

dam som benyttes til kommunens vannverk, herfra hentes drikkevann til Storforshei. Samme dam benyttes som inntak til Sagelva 2 kraftverk, som ligger på kote 110.

I samme område er det etablert en skogsveg opp til kote 354. Like i nærheten i nedre deler av området ligger Rana Gruber med dagbrudd, gråsteinsliperi og veier som følge av denne driften.

Nettilknytning

SM har fått skriftlig bekreftelse fra Helgelandskraft om ledig kapasitet til innmating av 1,2 MW ekstra fra Kvannvatn kraftverk. Dette utløser ikke behov for oppgraderinger av eksisterende nett bortsett fra justeringer av vern i området.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Kvannvatn og området rundt Kvannvatn eies av Statskog. SM har inngått privatrettslig avtale med Statskog om bruk av fallet, neddemming av omsøkt areal og leie av arealer for de tekniske anleggene.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Tiltaket med økt regulering i Kvannevatnet og økt slukeevne i kraftverket vil ifølge konsesjons-søknaden medføre en økt årsproduksjon på ca. 6,4 GWh med seks meter regulering. Mesteparten av kraften vil genereres om vinteren. Tiltakene er samlet kostnadsberegnet til 12,67 mill. kroner med prisnivå 2012 og indeksjustert til prisnivå 1.1.2017 blir det 14,3 mill. kroner. Dette gir en spesifikk utbyggingskostnad på 2,21 kr/kWh med prisnivå 2017. NVE har beregnet at produksjonen i Kvannvatn kraftverk vil øke med ca. 6 % ved å øke installert effekt uten å benytte reguleringsmagasin. Dersom en i tillegg tar i bruk regulering av Kvannvatnet, vil produksjonen øke med ca. 22 % med tre meter regulering og 31 % med seks meter regulering. Regulerbarheten er beregnet til hhv. 3 % med tre meter regulering og 7 % med seks meter. Alternativet med seks meter regulering har en nyttekostnadsbrøk som ligger blant de 20 % beste av konsesjonsgitte vann- og vindkraftverk som ikke er bygget, mens alternativet med tre meter regulering ligger nær gjennomsnittet. Vi vil likevel bemerke at økt reguleringsaktivitet i seg selv også vil øke produksjonen uten at dette er tallfestet.

Eksisterende turbiner i Sagelva 1 og 2 har dårlig virkningsgrad og gir dårlig utnyttelse av reguleringen for kraftverkene. En oppgradering av disse vil bedre dette selv uten å øke slukeevnen. I Kvannvatn kraftverk er det planlagt å øke slukeevnen fra 1,5 m³/s til 1,7 m³/s slik at man oppnår en generatoreffekt på 4,2 MW. Videre er det planlagt installert en Pelton-turbin til med maksimal slukeevne på 0,53 m³/s og effekt på 1,17 MW.

Omsøkte tiltak har en positiv nyttekostnadsbrøk før støtteordning og vurdert til å ligge blant de beste vann- og vindkraftprosjektene som har endelig konsesjon men ikke er bygget.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

I gjeldende kommuneplan for Rana (arealdel) er området Sagelva ved Storforshei i utgangspunktet vurdert som vassdrag som det er åpnet for tiltak knyttet til kraftverksutbygginger.

Rana kommune har i 2009 fått laget en "Miljøfaglig vurdering av småkraftverk i Rana kommune". Tiltaksområdet kommer inn under utredningens delfelt 20, Vesteråga.

Fylkeskommunale planer

Nordland fylkeskommune har laget "Regional plan om små vannkraftverk i Nordland" i 2012. Omsøkt prosjekt synes å være i tråd med planen.

Verneplan for vassdrag

Sagelva er ikke omfattet av verneplan for vassdrag.

Nasjonale laksevassdrag

Rana er et nasjonalt laksevassdrag og Ranafjorden en nasjonal laksefjord. Sagelva drenerer til Ranaelva ovenfor anadrom strekning.

Nasjonalparker og andre verneområder

Grensen til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark går ca. 1,2 km nord for Kvannvatn. Verneformålet med nasjonalparken er ifølge beskrivelsen å bevare et vakkert og nærmest uberørt fjellområde, med dets plante- og dyreliv og geologiske forekomster, der variasjonen i naturforholdene er særlig markert og verdifull. I tillegg skal nasjonalparken bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske- og andre kulturminner. Svartisen består av to atskilte breer: Vestisen og Østisen. Brelandskapet inneholder elvesletter med sand- og leiravsetninger som er under stadig forandring av breelvene.

Sammendrag av høringsuttalelsene

Rana kommune retter innsigelse til søknad om tillatelse til å regulere Kvannvatn mellom kote 467 og 473. Kommune mener at oppdemming, landskapspåvirkning og andre miljøeffekter i Kvannvatn som følge av en ev. heving av vannstanden vil redusere naturverdiene i området og påvirke hensynskrevende arter på en negativ måte. Rana kommune mener i tillegg at oppdemming av Kvannvatn også vil påvirke vannkvaliteten til Storforshei vannverk negativt. Kommunen kan derimot akseptere at dagens eksisterende regulering på tre meter benyttes til kraftproduksjon.

Fylkesmannen i Nordland mener at utvidelse av anlegget gjennom økt regulering vil påvirke allmenne interesser i så stor grad at det taler for avslag. Fylkesmannen legger i sin begrunnelse vekt på økt belastning på naturen, nærheten til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og friluftsliv som følge av ferdselsårene inn i nasjonalparken. I tillegg vil tiltaket medføre negative konsekvenser for reindrift.

Fylkesmannen mener likevel at dagens reguleringsregime ivaretar de landskapsmessige og naturfaglige verdiene på en forholdsvis god måte.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det blir gitt konsesjon dersom det blir satt vilkår som i tilstrekkelig grad ivaretar interessene som blir berørt.

Direktoratet for mineralforvaltning har ingen spesielle merknader til utbyggingen.

Statens vegvesen har ingen spesielle merknader til den planlagte utbyggingen.

Mattilsynet mener at tiltaket ikke kan tillates før det er gjort ytterligere undersøkelser i forhold til påvirkning av råvannskvalitet.

Saltfjellet reinbeitedistrikt kan akseptere en utvidelse dersom de får dekket kostnader som følge av ulempene ved økt regulering, slik at distriktet kan sette inn tiltak som ivaretar dyrenes velferd. I motsatt tilfelle vil ikke distriktet godta økt regulering av Kvannvatn.

Samediggi/Sametinget går ikke imot det omsøkte tiltaket, men gjør oppmerksom på at det må søkes om dispensasjon om frigivelse av en samiske kokegrop i området dersom Kvannvatn skal heves.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) mener at det ikke må tillates ytterligere inngrep og regulering av Kvannvatn.

Vurdering av det samlede kunnskapsgrunnlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8, første ledd, at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Videre skal kravet til kunnskapsgrunnlag stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapporten, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 13.04.18. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jmfør naturmangfoldloven § 8.

NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

Den planlagte utvidelsen gjelder å ta i bruk og ev. utvide regulering i Kvannvatn og øke slukeevne i Kvannvatn kraftverk. Inngrepene er planlagt i et høyfjellsområde, der området rundt Kvannvatn fremstår som urørt da dagens dam er relativt liten og reguleringen på tre meter ikke er benyttet særlig aktivt da det er regulert til drikkevannsformål. De største konfliktene er knyttet til en eventuell økt regulering. Vi har ikke mottatt kommentarer som gjelder økt slukeevne i Kvannvatn kraftverk eller en ekstra turbin. Det er heller ikke kommet innvendinger til økt installert effekt i Sagelva 1. og 2. Disse tiltakene har vi derfor ikke vurdert nærmere.

Elektriske anlegg og overføringsledninger

Ifølge konsesjonssøknaden er det gitt skriftlig bekreftelse fra Helgelandskraft om plass til innmating av 1,2 MW ekstra fra Kvannvatn kraftverk. Dette skal ifølge Helgelandskraft ikke utløse behov for oppgraderinger av eksisterende nett bortsett fra justeringer av vern i området.

Hydrologi

Nedbørfeltet til Kvannvatn er beregnet til ca. 19,5 km² og middelvannføringen til 1,26 m³/s. Effektiv innsjøprosent for Kvannvatn er beregnet til 2,8 %, breandel til 7 % og snaufjellandel 85 %. Magasinvolument med tre meter regulering er beregnet til 1,65 mill. m³. Dersom reguleringen økes til seks meter vil magasinvolument bli ca. 4,5 mill. m³. Avrenningen varierer noe fra år til år med flest flommer om sommeren. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 260 og 26 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved utløpet i Kvannvatn er beregnet til 43 l/s.

Maksimal slukeevne i Kvannvatn kraftverk er planlagt til 2,1 m³/s og minste driftsvannføring 0,2 m³/s. Ifølge søknaden vil dette medføre at 64 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

For Kvannvatn kraftverk tilsvare maksimal slukeevne ca. 167 % av middelvannføringen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 22 dager i et middels vått år. I 95 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Det er planlagt å slippe en differensiert helårlig minstevannføring fra dam i Kvannvatn tilsvarende 135 l/s i sommersesongen og 35 l/s vintersesongen tilsvarende det som slippes fra kraftverksinntaket og til Sagelva i dag. Ved stort tilsig og overløp på dam vil kraftverket gå for fullt. I periodene med lavt tilsig, planlegges det start/stopp kjøring av Kvannvatn kraftverk. I disse periodene vil ikke Sagelva 1 og 2 være i drift.

I vinterhalvåret vil magasinet tappes ned mot LRV. Når snøsmeltingen starter i mai vil magasinet fylles opp. Fra 15. juni vil vannstanden holdes stabil gjennom hekkeperioden til storlom.

NVE legger vekt på SM sine erfaringer med vassdraget når det gjelder de hydrologiske forholdene og optimaliseringen av slukeevne i kraftverket. Med økt regulerings høyde og økt slukeevne i Kvannvatn kraftverk må en forvente at flomtoppene blir noe redusert på utbyggingsstrekningen. Elva vil også få dempet den naturlige vannføringsdynamikk ytterligere. Ved å endre

utnyttelsen av reguleringen til kraftverksformål fremfor tapping til drikkevann, som er tillatelsen i dag, vil en med stor sannsynlighet oppleve at vannstanden pendler oftere og mer aktivt enn tidligere, og at reguleringssonen dermed blir opplevd som mer synlig.

Landskap og friluftsliv

Kvannvatn og området rundt fremstår i dag som relativt uberørt da dagens dam er lite synlig og reguleringen benyttes i liten grad. Kvannvatn har om sommeren en blågrønn farge, som følge av bresmelting. Vatnet er grunt i nordøstenden med ei større elveør som innehar særegne elveformasjoner. I motsatt ende av vatnet er det noe dypere, men her er det flere øyer som gir vatnet et særtrekk og lett gjenkjennelighet. Tiltaksområdet ligger ovenfor tregrensen i et relativt snaut høyfjellsområde med stedvis fravær av lausmasser og nakne områder med fjell i dagen. Innimellom stein og fjell, særlig ned mot Kvannvatn, er det likevel relativt frodig vegetasjon til å være oppe i fjellet. Nedstrøms Kvannvatn, oppstrøms inntaket til Kvannvatn kraftverk er det en foss som danner et markant landskapselement ved høye vannføringer.

Slike områder ovenfor tregrensen kan betraktes som sårbare områder. Inngrepene som planlegges oppe i Kvannvatn vil etter vårt syn bidra til å endre området status og karakter. Åpne storlandskap som området rundt Kvannvatn må ses i sammenheng med urørthet.

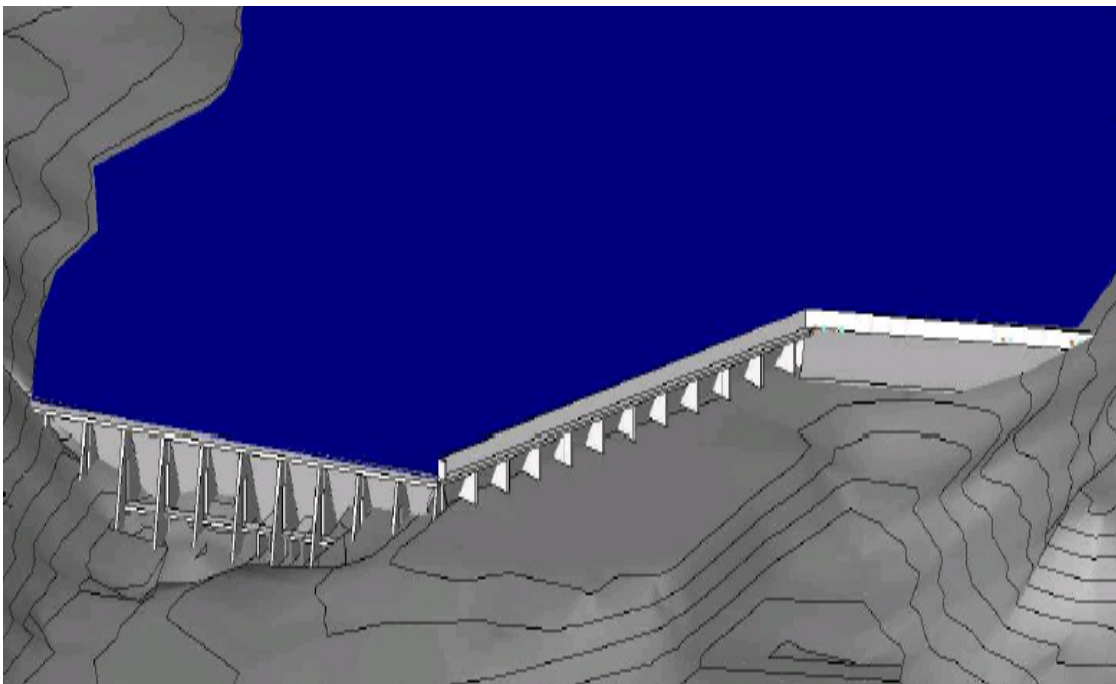
Rana kommune fremhever området landskapsmessige kvaliteter og området urørte preg. Kommunen gjør også oppmerksom på at en ev. heving av vannstanden vil kunne påvirke verneverdiene innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Ifølge kommunen ligger de største konfliktene knyttet til planen å heve vannstanden med ytterligere tre meter. I likhet med kommunen mener Fylkesmannen at en økt regulering og en mer omfattende demning vil virke negativt på opplevelsesverdiene i området. Fylkesmannen gjør oppmerksom på at tiltaket vil bli synlig fra deler av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Dette gjelder blant annet en turrute inn til Stormdalen. Fylkesmannen påpeker at naturverdiene knyttet til strandsonen forringes, elveøra ved innløpselva vil bli påvirket samt at fossen nedenfor Kvannvatn vil få redusert vannføring i oppfyllingsperioden. FNF Nordland mener at en neddemning i sin helhet vil ha negativ effekt på opplevelsesverdien i området, både lokalt og fra lengre distanse. FNF gjør oppmerksom på at dette er områder som blir hyppig brukt som turområde. FNF mener at særlig tap av områder med urørt preg øker konflikten til et uakseptabelt nivå.

Ifølge Miljødirektoratets Naturbase ligger deler av Kvannevatn kraftverk innenfor kartlagt friluftsområde, Tørrbekkmoen – Bomfjellet. Dette området er beskrevet som et skikjøringsområde med store opplevelseskvaliteter. Området strekker seg fra Bomfjellet og inn på nedre deler av influensområdet til Kvannvatn kraftverk, Tørrbekkmoen. Området er spesielt egnet til aktiviteten og det er få områder i nærheten som kan erstatte dette området. NVE mener at en ev. utvidelse ikke vil påvirke dette kartlagte friluftsområdet utover dagens påvirkning.

NVE mener at planene som omfatter ytterligere tre meter heving, vil fremstå som et betydelig inngrep. NVE mener at ulempene til friluftslivet forsterkes i og med at Kvannvatn er et markant landskapselement som er godt synlig fra turstier som fører inn til nasjonalparken. Det er særlig i sørenden og nordenden av vatnet de negative landskapsvirkningene vil bli størst, se fig. 5 og 6. Med en økt regulering vil det være behov for å utvide dammen betydelig, da området flater ut og dammen må trekkes godt inn over landet slik at bredden øker betydelig, se fig. 3 og 4.

Figur 3. Dagens dam.

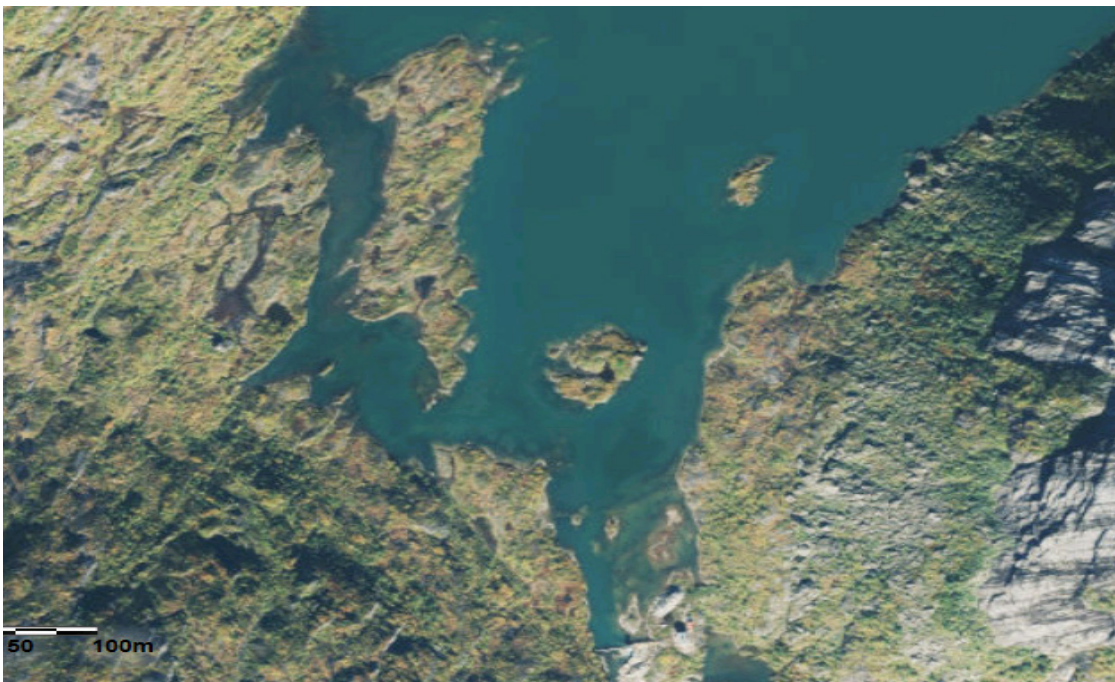

Figur 4. Ny dam.

Figur 5. Kvannvatns nordende med et mindre myrområde (høyre nedre hjørne) og elvedelta.

Figur 6. Kvannvatns sørende med dagens dam i nedre del av bildet.

NVE mener at en utvidet dam slik det er beskrevet i søknaden, sammen med en økt regulering på tre meter vil bli godt synlig i et stort landskapsrom. NVE er klar over at det allerede er etablert en regulering i området, men en ytterligere heving av vannstanden vil etter vårt syn forsterke de negative effektene av vassdragsreguleringen. Dagens regulering på tre meter har eksistert over flere år og slik vi ser det er det nå etablert en slags naturtilstand. Dersom NVE gir tillatelse til å benytte dagens regulering til kraftverksformål, må en forvente et endret reguleringsregime ved at vannstanden vil pendle noe mer enn tidligere. Selv om dette kan virke noe negativt på landskapet mener NVE at dagens regulering på tre meter kan aksepteres selv om reguleringsformålet endres til produksjon av kraft. Fylkesmannens merknad om at tiltaket medfører bortfall av 0,25 m²

villmarkspreget område er ikke i seg selv tillagt vekt, siden bortfall av INON områder ikke lenger skal være et vurderingskriterie.

På elvestrekningen mellom Kvannevatn og kraftverksinntaket til Kvannevatn kraftverk er det en foss. Denne fossen er godt synlig når en går opp til Kvannevatn. I og med at reguleringen i Kvannevatn benyttes til vannforsyningsformål i dag, vil det stort sett være overløp over dammen i Kvannevatn og fossen vil stort sett inneha en naturlig vannføring. Dersom det blir gitt konsesjon til å regulere Kvannevatn for kraftproduksjon, vil det være aktuelt å pålegge slipp av minstevannføring fra Kvannevatn. Dette vil sikre en viss minstevannføring i fossen også i oppfyllingsfasen av magasinet. Søker har selv foreslått slipp av minstevannføring. Størrelsen på minstevannføringsslippet vil bli drøftet og fastsatt gjennom merknad til vilkår og forslag til slike.

Biologisk mangfold

Verdifulle naturtyper

I nordenden av Kvannvatn ligger en myrlokaltet som tidligere (2005) er ansett som en rikmyrlokaltet. Ifølge miljørapporten fra 2005 ble det ikke funnet karakterarter for rikmyr, men funn av kalkkjære arter. Ut i fra geologien i området og artene som er registrert der, blir myra definert som intermediær myr i miljørapporten. Myra blir beskrevet som hensynskrevende og har blitt vurdert til å ha middels verdi. Ved denne myra renner innløpselva inn i vatnet. Som følge av massetransport over tid har elva dannet fine elvestrender, banker og elveører. I grunnen er det godt med næring. Området er artsrikt og skiller seg artsmessig fra de omkringliggende områdene. I DN-håndbok 13 beskrives elveører som en prioritert naturtype. Noen hundre meter nedstrøms dammen i Kvannvatn ble det registrert en fossesprutsone. Fossen blir i miljørapporten vurdert til å være middels spennende botanisk med næringsrike, overrislende berg og en ustabil fossesprutsone. Fossen er sydvendt og eksponert for lys. Den blir i rapporten vurdert til å ha en middels stor lokal verdi.

Naturtypene, samlet, er i biologisk mangfold rapporten vurdert til å ha middels verdi. Påvirkningen på disse er særlig knyttet til økt regulering. Høringsuttalelse fra Rana kommune legger betydelig vekt på samlede negative konsekvenser for naturmangfoldet. Fylkesmannen mener at naturverdiene langs strandsonen i Kvannvatn vil forringes. Både Fylkesmannen og FNF fremhever elveøra i sine uttalelser og at denne vil bli påvirket, særlig ved økt regulering. Fylkesmannen er bekymret for sedimentering utenfor naturtypen og økt erosjon. FNF påpeker at elveøra i sin helhet vil bli stående under vann i vekstperioden, og mindre myrområder vil bli oversvømt. Både Fylkesmannen og FNF gjør oppmerksom på at magasinering vil redusere vannføringen i fossen samt gi færre flomoverløp, som følge av reguleringen. FNF mener at dette kan gi ugunstige forhold i vekstperiode, særlig knyttet til de næringskrevende artene som er registrert i fossesprøytsone.

NVE mener at konsekvensene for naturtypene rundt Kvannvatn hovedsakelig er knyttet til økt regulering, mens fortsatt regulering innenfor dagens reguleringshøyde på tre meter ikke vil påvirke disse i så stor grad. Påvirkningen på naturtypene har etter NVEs syn betydning for konsesjonsspørsmålet. Vi mener likevel at en fortsatt regulering innenfor tre meter kan aksepteres med tanke på dette temaet.

Rødlistede arter

Ifølge Miljørapporten som følger søknaden er det i influensområdet registrert fiskemåke, blåstrupe, fjellrype og hare, alle registrert som nært truet (NT) i Norsk Rødliste for arter. NVE mener at det er av betydning at artene kan hensyntas gjennom ev. detaljplaner og at tiltaket som omsøkt kan aksepteres med tanke på rødlistede arter.

Biologisk mangfold

Det er registrert storlom og røye ved og i Kvannvatn, og disse vil normalt bli påvirket av vassdragsreguleringer. Mange forbinder storlomen med villmark, og særlig er det opplevelsen av fuglens sang som er stemningsskapende. Habitatforringelse er den største trusselen mot opprettholdelse av storlombestanden. Storlomen begynner vanligvis å trekke inn til hekkeplassene

fra slutten av april eller senere, når vannene er isfrie. Eggene legges fra først i mai til først i juli og rugetiden er 4 uker. Ungene forlater reiret i løpet av et par døgn, men kan bruke reiret til hvile og varme den første tiden. NVE mener generelt at de negative konsekvensene for storlom i stor grad kan reduseres ved at regulerte vann holder en jevn høy vannstand med små variasjoner i rugetiden og et par uker etter at ungene har kommet på vatnet. Kvannvatn innehar noen små øyer og holmer. Dette er potensielt gode rugeplasser for vanntilknyttede fugler, da dette gir en naturlig beskyttelse mot predasjon. En regulering på seks meter vil med stor sannsynlighet ha uheldig virkning på potensielle hekkelokaliteter for storlom, da store deler av øyene vil bli oversvømt. Storlomen har vært rødlistet som nært truet fram til 2015. I ny rødliste fra 2015 står storlomen oppført med en livskraftig bestand. NVE mener at en ev. heving av vannstanden i Kvannvatn vil føre til uheldige virkninger for storlom. NVE er av den oppfatning at dagens regulering kan benyttes til produksjon av kraft dersom vannstanden holdes stabil i hekkeperioden for storlom og fram til ungene kommer seg på vannet.

Kvannvatn har tidligere vært et rent ørretvann, men på 70-tallet ble det satt ut røye. Det ble registrert ørret i Kvannvatn fram til 1993. Vatnet ble regulert på slutten av 60-tallet. Fiskeundersøkelsene som følger konsesjonssøknaden viser at det trolig ikke finnes ørret i Kvannvatn i dag. Røyebestanden er i dagens tilstand blitt en naturlig del av innsjøen. Røya benytter strandsonen og innløpselvene i nordøstenden av Kvannvatn til oppvekstområder. Røya i vatnet har normal-høy kondisjon med fin kjøttfarge og er av den grunn attraktiv som mat- og sportsfisk.

Ingen av høringspartene har kommentert fisk spesielt. NVE er godt kjent med at det er de grunne områdene i et vann som produserer mesteparten av næringsdyrene for fisk, særlig de to øvre meterne. Disse grunnområdene er også viktige oppvekstområder. En regulering vil kunne påvirke næringstilgangen for fisk i Kvannvatn ved at vannavhengige næringsdyr ikke klarer å tilpasse seg reguleringsregimet. Dette gjelder særlig dyr med liten egenbevegelse og kritiske livsstadier (for eksempel egg) som blir liggende på tørt land ved senkning av magasinet. En endring i fiskebestanden vil også kunne endre næringstilgangen til storlom og redusere verdien som sportsfiskevatn.

NVE legger vekt på at fiskebestanden i Kvannvatn er av lokal verdi og at konfliktene vil øke betraktelig med en regulering på seks meter. NVE ser at dagens regulering på tre meter, der vannstanden i reguleringsmagasinet ofte ligger innenfor det som anses å være de produktive områdene i vatnet, er mindre negativt for dette temaet. NVE mener at en begrenset regulering på tre meter, vil ivareta næringsdyr og oppvekstområder for fisk i tilstrekkelig grad.

Naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om opprustning og utvidelse i Kvannvatn kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen.

I influensområdet til Kvannvatn kraftverk finnes det fiskemåke, blåstrupe, fjellrype og hare, alle registrert som nært truet (NT) i Norsk Rødliste for arter. I tillegg er det registrert en myrlokalitet som tidligere (2005) er ansett som en rikmyrlokalitet, ei elveør og en fossesprøytsone med middels verdi. Med en noe mer aktiv regulering må en påregne noe økt erosjon i elveøra. Utvidelsen vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 selv om påvirkningen lokalt er negativ.

NVE har også sett på virkningen på oppdemming av Kvannvatn i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Tiltaket vil i liten grad påvirke rødlistede arter utover dagens påvirkninger i området. Av naturtyper vil en fossesprutsone av lokal verdi få redusert vannføring i perioder og en elveør vil bli neddemt. Ingen av disse naturtypene er vurdert til å ha stor verdi. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt

vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet. Avbøtende tiltak og utforming av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til forslag til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landbruk

Det er ikke registrert skog- eller jordbruk i tiltaksområdet. Det er ifølge søknaden avmerket beiteområde for sau og storfe som på det nærmeste ligger ca. 800 meter sydvest for planlagt dam.

NVE mener at dette temaet ikke vil påvirke konsesjonsspørsmålet.

Kulturminner

Ifølge miljørapporten ligger det ei samisk kokegrop på land i nordøstre delen av Kvannvatn. Kokegropa er automatisk fredet etter kulturminneloven av 1978. Ved en ev. oppdemming blir denne kokegropa liggende under vann ved HRV.

Fylkeskommunen gjør oppmerksom på tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom de skulle støte på fornminner. Sametinget gjør oppmerksom på en samisk kokegrop, som vil bli direkte berørt av tiltaket, og at det må søkes om dispensasjon om frigivelse av kokegropa før en ev. utvidelse. NVE vil også bemerke at SM har fått fritak før, og vil søke igjen dersom det blir gitt konsesjon. NVE mener også at dette forholdet blir ivaretatt gjennom NVEs standardvilkår i en ev. konsesjon.

Reindrift

Tiltaksområdet ligger i Saltfjellet reinbeitedistrikt i Nordland reinbeiteområde. Ifølge søknaden ligger den nærmeste trekkleia ca. 2 km unna tiltaksområdet. Det ligger et oppsamlingsområde med grense ca. 500 meter nedstrøms utløpet av Kvannvatn, samt en plass for oppsett av midlertidig gjerde ved Ytterdalen. Det foregår noe flytting av rein vinterstid, i den søndre delen av Kvannvatn nær utløpet. I tillegg foregår det noe beite ved de nordre delene av Kvannvatn, på rabbene der det vokser reinlav. Det er ikke registrert kalving i tiltaksområdet i de senere årene. Området i nordenden av Kvannvatn vurderes å ha middels god produksjon av næringsplanter for reinen og middels bruksfrekvens. Tiltaksområdet er ikke unikt da det finnes tilsvarende beiteressurser i området.

Fylkesmannen gjør oppmerksom på at det er ei flyttlei i området og at disse har et særlig vern etter lov om reindrift § 22. Fylkesmannen mener at det er uheldig for reinen at det ligger en vannledning i dagen og at denne har vanskeliggjort flytting av rein i området. Fylkesmannen ber om at denne graves ned eller tildekkes. SM påpeker at flytting av rein foregår i mars–april i en periode med såpass mye snø at rørgaten ikke synes. SM gjør i tillegg oppmerksom på at denne løsningen med rør i dagen er godkjent i NVEs detaljplan fra 2007. Fylkesmannen mener også at konsekvensene ved en ev. økt regulering og endret vannføringsregime ikke er godt nok utredet med tanke på flyttlei. Fylkesmannen påpeker at en økt regulering vil demme ned beiteområder for rein samt at økt reguleringssone og endrede isforhold kan vanskeliggjøre kryssing av Kvannvatn vinterstid.

Reinbeitedistriktet gjør oppmerksom på at området benyttes i perioden november–mai. Området rundt Kvannvatn består av myrer, bratte skråninger og kupert terreng. Slike områder er ifølge reinbeitedistriktet viktige, da det alltid vil finnes tilgjengelige beite her. Reinbeitedistriktet gjør oppmerksom på at deler av området også fungerer som et oppsamlingsområde. Distriktet gjør spesielt oppmerksom på at nedre deler av området allerede er sterkt berørt i forbindelse med Rana Grubers arealbruk og drift og at en ikke tåler ytterligere utbygginger dersom reinbeiteinteressene ikke blir godt ivaretatt. Ifølge SM har tiltakshaver og Reinbeitedistriktet vært i møte om saken og kommet fram til avbøtende tiltak som kan aksepteres av begge parter.

NVE mener at en økt regulering vil redusere beitearealene i et område som blir beskrevet som viktige beiteområder for reindriften. NVE er av den oppfatning at en økt regulering vil kunne føre til endrede isforhold ved bekkeutløp og innløp i Kvannvatn samt større oppsprukne iskanter langs land.

NVE mener at tiltaket som planlagt vil medføre noen ulemper for reindriftsinteressene i området. Dersom en ikke gir tillatelse til å regulere vatnet med seks meter, men fastsetter dagens regulering på tre meter sammen med avbøtende tiltak, som restriksjoner for tidspunkt for anleggsperioder samt god kommunikasjon mellom reinbeitedistriktet og tiltakshaver, mener NVE at tiltaket likevel kan aksepteres med tanke på reindrift.

Samfunnsnytte

En eventuell utvidelse av Kvannvatn kraftverk og regulering med 6 meter vil gi 6,4 GWh økt regulerbar produksjon i et gjennomsnittså. Det omsøkte tiltaket vil gi samfunnsinntekter gjennom skatter, konsesjonsavgift og konsesjonskraft i tillegg til at dammen blir satt i stand slik at den tilfredsstiller sikkerhetsmessige forskrifter.

Vannforsyning

SM har overtatt eiendomsretten til Kvannvatn dam med alle tekniske installasjoner og bygninger fra Rana kommune. Rana kommune har sitt vannverk til Storforshei i Sagelva. De skal fortsatt hente ut vann fra vassdraget etter overdragelsen av de private rettighetene til regulering av Kvannvatn. Etter overdragelsen har Rana kommune beholdt eiendomsretten og forpliktelsene knyttet til Storforshei vannverk.

Ifølge konsesjonssøknaden har SM, gjennom privatrettslige avtaler, forpliktet seg til enhver tid å sikre et årlig drikkevannsbehov på inntil 500 000 m³. Fra 16. august til 31. desember skal ikke vannet tappes lavere enn 0,75 m over laveste vannstand.

Rana kommune har rettet innsigelse til økt regulering av Kvannvatn. En av hovedbegrunnelsene er forringet vannkvalitet til Storforshei vannverk.

Mattilsynet mener at det ikke kan gis tillatelse til økt regulering før det er gjort ytterligere undersøkelser i forhold til påvirkning av råvannskvalitet. Mattilsynet mener at en konsesjon uten økt regulering ikke vil medføre store konsekvenser for drikkevannskilden så lenge det tas hensyn ved opprustingen av Kvannvatn kraftverk.

NVE mener at det må være en forutsetning ved en ev. konsesjon at Storforshei vannverk ikke skal få redusert kvalitet på vannet verken i anleggs- eller driftsfasen. Selv om området rundt Kvannvatn er relativt skrint er det en god del vegetasjon og jordsmonn som går helt ned til dagens høyeste regulerte vannstand. NVE mener at det ikke er usannsynlig at denne vegetasjonen og jordsmonnet vil bli vasket ut i Kvannvatn over tid. NVE legger derfor til grunn at vannkvaliteten kan forringes noe i en periode, dersom det blir gitt tillatelse til å øke reguleringsgrensene ved heving. NVE kan i likhet med Rana kommune og Mattilsynet ikke se at en regulering innenfor dagens reguleringsregime vil medføre noen større problemer for drikkevannskilden.

NVEs oppsummering og anbefaling

SM har i perioden 2001–2008 bygd tre kraftverk i Sagelva. SM søker nå om å regulere Kvannvatn og øke slukeevnen i Kvannvatn kraftverk i Rana kommune i Nordland. Hensikten med tiltaket er å kunne oppnå en bedre utnyttelse av vannressursen i vassdraget.

Kvannvatn ble demmet opp ved slutten av 60-tallet og har fram til nå blitt regulert med tre meter for vannforsyningsformål. I medhold av lov om vassdrag av 15.3.1945 ble det gitt en konsesjon av NVE den 19.6.1963 til A/S Norsk Jernverk. Konsesjonen innbefatter rett til å regulere Kvannvatn med en oppdemming på tre meter over den naturlige vannstanden. I offentlige registre er det fortsatt Norsk Jernverk som er eiere av konsesjonen. Konsesjonen har likevel skiftet eiere via privatrettslige avtaler. Den siste overdragelsen skjedde 12.10.2012 fra Rana kommune til SM. Det søkes nå om en offentlig tillatelse til denne reguleringen for kraftforsyningsformål samt å øke denne reguleringen med ytterligere tre meter heving av vannspeilet. Installert effekt ved gjennomføring av alle tiltakene er planlagt økt fra 3,36 MW til 5,37 MW.

NVE har beregnet at produksjonen i Kvannvatn kraftverk vil øke med ca. 6 % ved å øke installert effekt uten å benytte reguleringsmagasin. Med 6 meter regulering vil produksjonen øke fra 15 GWh til 21,4 GWh og gi ny innvunnen energi på ca. 6,4 GWh/år regulerbar kraft. Dagens produksjon er beregnet til 15 GWh/år med 3 meter regulering av Kvannvatn. Dette er likevel en regulering som bare benyttes til vannforsyning. En tillatelse til regulering av Kvannvatnet til kraftforsyning, begrenset til 3 meter, vil derfor også gi en økning fra dagens 15 GWh/år på grunn av mulighet for en mer formålsrettet regulering. Økningen er ikke tallfestet.

De største negative konsekvensene vil etter NVEs mening bli på landskap og friluftsliv. Selv om Kvannvatn allerede er regulert, fremstår området i dag som relativt urørt og eksponert i randsonen til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og godt synlig fra turstier inn i området. Tiltaket vil i tillegg føre til negative konsekvenser for reindrift og biologisk mangfold.

Inngrepene vil påvirke et høyfjellsområde med gode landskapskvaliteter, og vil være godt synlig i et stort landskapsrom. Det er registrert storlom i Kvannvatn. En oppdemming av vatnet vil oversvømme øyene i sørenden av vatnet. Disse øyene er potensielt gode hekkeområder for storlomen. Videre vil en økt regulering være uheldig for fisk, da reguleringen vil kunne redusere tilgangen på næringsdyr og påvirke gyteområder negativt. Som følge av redusert beiteareal vil også en økt regulering være uheldig for reindriften i området. I tillegg vil en oppdemming kunne påvirke flere lokalt verdifulle naturtyper negativt. Kvannvatn er drikkevannskilden til Storforshei og det er usikkert hvilke virkninger en oppdemming vil gi på drikkevannskvaliteten. NVE mener at en ny kraftproduksjon på 6,4 GWh/år ved 6 meter regulering av Kvannvatnet ikke vil oppveie for de ulempe denne økte reguleringen av Kvannvatn vil medføre.

Sagelva Kraftverk AS har ikke en offentlig tillatelse til å regulere Kvannvatn til kraftproduksjon da konsesjonen til reguleringen er gitt til vannforsyningsformål. NVE er av den oppfatning at annen bruk av den eksisterende reguleringen på tre meter vil ha betydelig mindre ulemper enn en utvidet regulering. En utvidelse i slukeevnen og bruk av regulering til kraftforsyningsformål vil sannsynligvis gi en mer aktiv bruk av magasinet, men ved vilkår i en ev. konsesjon, mener NVE at økt slukeevne og benyttelse av dagens regulering til kraftproduksjon kan aksepteres med tanke på de allmenne interessene i området.

Anbefaling

Vassdragsreguleringsloven og vannressursloven

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser, anbefaler NVE at SM får konsesjon til å utvide Kvannvatn kraftverk, Sagelva 1 og 2 kraftverk samt benytte tre meter regulering av Kvannvatn til kraftproduksjon. Vi anser at § 5 i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven § 25, er oppfylt. Konsesjonen til regulering av Kvannvatn anbefales gitt på vedlagte vilkår med tilhørende manøvreringsreglement. Tillatelse til utvidelse av Kvannvatn kraftverk kan ivaretas gjennom eksisterende vilkår. Når det gjelder Sagelva 1 og 2 kraftverkene kjenner ikke NVE til ulemper ved økt installert effekt i disse kraftverkene. Vi mener dette er tiltak som ikke trenger nærmere avklaring etter vannressursloven, og kan gjennomføres uten å vente på at denne innstillingen blir ferdigbehandlet. Vår vurdering forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

Energiloven og energilovforskriften

Det er gitt skriftlig bekreftelse fra Helgelandskraft om at innmating av 1,2 MW ekstra fra Kvannvatn ikke utløser behov for oppgraderinger av eksisterende nett.

Forholdet til annet lovverk

Plan- og bygningsloven

Saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven er gitt fritak fra byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven, jf. Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende

reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forurensningsloven

Ut fra de foreliggende opplysninger i saken, mener NVE det er lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre betydelige forurensninger. Dette må søkes særskilt om tiltak i anleggsfasen.

Forholdet til EUs vannforskrift

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har anbefalt vilkår i en ev. konsesjon som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet/Fylkesmannen etter vilkårenes post 6, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Vi anbefaler tillatelse til økt slukeevne i Kvannvatn etter § 8 i vannressursloven. Tillatelsen krever ingen endring i den konsesjonen som foreligger, og vi anbefaler derfor at økt slukeevne og oppfølging av dette ivaretas innenfor gjeldende konsesjon av 25.8.2006. Konsesjonsvilkårene som her gis blir følgelig etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Kvannvatn med tilhørende manøvreringsreglement for dette magasinet.

Under følger kommentarer til enkelte av postene:

Post 1: Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonen blir gitt på ubegrenset tid med mulighet for alminnelig revisjon etter 30 år.

Post 2: Konsesjonsavgifter

Reguleringen av Kvannvatnet utløser krav om avgifter. Det skal betales en avgift på kr 24 pr. nat.hk. til kommune og kr 8 pr. nat.hk. til stat.

Post 5: Byggefrister

De vanlige byggefristene ved tillatelser etter vassdragsreguleringsloven gjelder.

Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen skal detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart. Arbeid kan ikke startes før planene er godkjent.

Detaljerte planer for arealbruk og konsekvenser ved massetak og deponier skal forelegges NVE og avklares under NVEs godkjenning av detaljplanene. Vi påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av ev. overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen.

Gjeldende regler for bygg- og anleggsvirksomhet, herunder retningslinjer for støy, støv og trafikkgjennomføring, skal legges til grunn for utarbeidelse av detaljplanene for utbyggingen.

Dammer og vannveier/trykkør som skal bygges med hjemmel i gitt konsesjon må klassifiseres som grunnlag for utarbeidelse av tekniske planer (planer for sikkerhet). Informasjon om dette finnes på <http://www.nve.no/no/Sikkerhet-og-tilsyn1/Damsikkerhet/Klassifisering1/>.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes på <http://www.nve.no/no/Sikkerhet-og-tilsyn1/Natur-og-miljotilsyn/Detaljplaner/>.

Nedenstående tabell søker å oppsummere føringer og krav som ligger til grunn for NVEs innstilling. Dersom det gis konsesjon til utbyggingen ber vi OED om å synliggjøre/oppsummere eventuelle endringer i forhold til NVEs innstilling på samme måte, for eksempel ved å legge til en egen kolonne i samme tabell.

Kvannvatn kraftverk	Omsøkt	NVEs anbefaling
Regulering Kvannvatn	LRV kote 467 og HRV på kote 473.	Dagens regulering mellom kote 467 til 470 tillates benyttet til kraftproduksjon.
Inntak	Dagens plassering på kote 411.	Dagens plassering på kote 411.
Vannvei	Eksisterende vannvei.	Eksisterende vannvei benyttes.
Kraftstasjon	Eksisterende kraftstasjon utvides med ca. 50 m ² .	Som omsøkt.
Største slukeevne	2,35 m ³ /s	Som omsøkt.
Installert effekt	5,35 MW	Som omsøkt. Kan justeres i en detaljplan.
Antall turbiner/turbintype	Det er i søknaden foreslått en utvidelse i eksisterende peltonturbin fra 3,63 til 4,2 MW samt sette inn en ekstra peltonturbin med effekt 1,17 MW.	Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan.
Deponier	Deponibehovet er på ca. 1000 m ³ og skulle opprinnelig benyttes til bygging av høyere dam.	Deponeres i samråd med NVEs miljøtilsyn og Rana kommune.
Vei	Eksisterende veier benyttes.	Som omsøkt.

Mindre endringer uten nevneverdige konsekvenser kan behandles av NVE som del av detaljplangodkjenningen, med mindre annet er presisert her.

Post 8: Naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Merknader om kokegrop på side 28 kommer inn under dette vilkåret dersom det gis tillatelse til økt regulering av Kvannvatn. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen/Sametinget for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av eventuelle detaljplaner.

Vi minner ellers om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på automatisk fredete kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8.

Post 12: Terskler mv.

Dette vilkåret gir myndighetene hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak, samt tiltak for å hindre erosjon, dersom det skulle vise seg å være nødvendig på et senere tidspunkt.

Merknad til manøvreringsreglementet

Regulering og vannslipp

NVE fastsetter reguleringshøyden for Kvannevatn lik det som ble gitt av NVE i medhold av lov om vassdrag den 19.6.1963. Dette er oppgitt til å være tre meter mellom LRV på kote 467 og HRV på kote 470 moh. og gir et regulerbart volum på ca. 1,83 mill. m³. Vannstanden i Kvannevatnet holdes stabil fra 15. juni til 31. juli for å ivareta hekkesuksessen til storlommen i vannet.

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Nedbørfelt	km ²	21,4
Årstilsig	mill. m ³ /år	55,9
Middelvannføring	l/s	1770
Alminnelig lavvannføring	l/s	36
5-persentil sommer	l/s	300
5-persentil vinter	l/s	30
Maksimal slukeevne	l/s	2350
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	133

Tiltakshaver har foreslått følgende slipp av minstevannføring:

Det er planlagt slipp av minstevannføring på 135 l/s i perioden 01.05–30.09 og 35 l/s resten av året fra dammen i Kvannevatn. Ingen av høringsinstansene har spesielle kommentarer til størrelsen på minstevannføringsslippet. NVE er positive til at det er foreslått et differensiert minstevannføringsslipp som gjenspeiler lavvannsperiodene for sommer og vinter. På bakgrunn av konsesjonssøknad, biologisk mangfold rapport, høringsuttalelser, befaring og en samlet vurdering av vassdraget mener NVE at det skal slippes 135 l/s i perioden 01.05–30.09 og 35 l/s resten av året fra inntaksdammen til Kvannevatn kraftverk, hvilket tilsvare søkeres forslag og som også er dagens pålagte slipp fra inntaksdam til Kvannevatn kraftverk.

Annet

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE på etterspørsel. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføring ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanen. Data skal fremmes NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Det skal settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Det forutsetter at kvaliteten og mengden på drikkevannet opprettholdes både i anleggs- og driftsfasen. Tiltakshaver skal ha kontakt med vannforsyningsanlegget ved utvidelsen for å finne tilfredsstillende løsninger.

*Forslag til vilkår
for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å foreta regulering av Kvannvatn
i Rana kommune i Nordland fylke*

(Erstatter konsesjon for Storforshei vannverk gitt av NVE 19.6.1963)

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Avgiften beregnes etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk.

Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

3

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften

tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenking av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Kvannvatn er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignelige.

12

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 4 (Fond), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement) og 20 (Kontroll og sanksjoner). Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

21

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

*Forslag til
Manøvreringsreglement
for regulering av Kvannvatnet i Rana kommune i Nordland fylke*

1.

Reguleringer

Magasin	Reg.grenser		Oppd. m	Reg. høyde m
	Øvre kote	Nedre kote		
Kvannvatn	470	467	3	3,0

Høydene refererer seg til lokalt høydesystem.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

I tiden 01.05–30.09 skal det slippes 135 l/s fra dammen i Kvannvatn. Resten av året skal det slippes 35 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring og vannstanden i Kvannvatn er på laveste tillatte nivå, skal hele tilsiget slippes forbi.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og

noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III. Departementets merknader

1. INNLEDNING

Sagelva Minikraftverk søker om tillatelse til opprustning og utvidelse av Kvannvatn kraftverk og tillatelse til å regulere Kvannvatnet med 6 meter. I tillegg er det søkt om tillatelse til utvidelse av kraftverkene Sagelva 1 og Sagelva 2. Hensikten med tiltaket er å oppnå en bedre utnyttelse av vannressursene i vassdraget.

Kvannvatnet ble demmet opp ved slutten av 60-tallet og er regulert med 3 meter (kote 467 – 470) til vannforsyningsformål. Den etablerte reguleringshøyden inngår i søknaden om totalt 6 meter (kote 467 – 473) regulering til kraftforsyningsformål. Reguleringen av Kvannvatnet til kraftforsyningsformål vil ifølge søknaden øke innvunnet kraftmengde med mellom 500 nat.hk. og 4 000 nat.hk. Reguleringen krever dermed konsesjon etter vassdragsreguleringsloven.

2. SØKNADEN

Sagelva Minikraftverk har i perioden 2001–2008 bygget tre kraftverk i Sagelva; Sagelva 1, Sagelva 2 og Kvannvatn kraftverk. Kvannvatn kraftverk og utvidelse av Sagelva 1 og 2 fikk konsesjon 25. august 2006. Søknaden gjelder tillatelse til å utvide Kvannvatn kraftverk med en turbin for å øke slukeevnen. Videre søkes det om tillatelse til å endre reguleringen av Kvannvatnet fra vannforsyningsformål til kraftforsyningsformål, samt å øke reguleringshøyden med 3 meter. I tillegg planlegges en begrenset økning i installert effekt i kraftverkene Sagelva 1 og Sagelva 2. Gjennomføring av alle de omsøkte tiltakene vil medføre samlet økning av installert effekt fra 3,36 MW til 5,37 MW.

Kvannvatnets normale reguleringshøyde ble målt til kote 470 i 2012. Det søkes nå om å øke HRV til kote 473. I en foreløpig beregning er det lagt til grunn at henholdsvis 3 og 6 meter regulering vil øke innvunnet kraftmengde fra 722 nat.hk. til 1135 nat.hk.

Rana kommune har hver vinter tappet Kvannvatnet ned mot LRV. Sagelva Minikraftverk ønsker å videreføre denne praksisen. Eksisterende dam i Kvannvatnet ble bygget i 1960, og har senere vært modifisert. Dammen er likevel i en slik tilstand at oppgradering er helt nødvendig.

Tiltakshaver har estimert at tiltakene samlet vil gi en økning av årsproduksjon i Kvannvatn kraftverk fra ca. 15 GWh til 21,4 GWh.

3. NVES INNSTILLING

NVE anbefaler i innstilling av 6. juni 2018 at Sagelva Minikraftverk får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å utvide Kvannvatn kraftverk og regulere Kvannvatnet med de samme 3 meter som i dag er regulert til vannforsyning. NVE anbefaler i reglementet at det settes vilkår om slipp med 135 l/s i perioden 1. mai til 30. september fra dammen i Kvannvatn. Resten av året anbefales vilkår om slipp med 35 l/s. Dette tilsvarer dagens pålagte slipp fra inntaksdammen til Kvannvatn kraftverk.

4. DEPARTEMENTETS VURDERING AV TILTAKETS VIRKNINGER

4.1. Vurderingsgrunnlaget

I departementets vurdering om konsesjon skal gis må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal tas hensyn til.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvelsen etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved oppgradering og utvidelse av vannkraftverk må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsøkonomiske fordelene avveies mot ulempene, herunder blant annet forringelse eller tap av naturmangfold.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i samme lov §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir hensyntatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen.

Departementets vurdering og tilråding bygger blant annet på følgende:

- Sagelva Minikraftverks søknad av desember 2012
- Revidert søknad fra mai 2015 med konsekvensutredning
- NVEs innstilling av 6. juni 2018
- Møte med tiltakshaver og notat av 25. april 2019
- Høringsuttalelser
- Naturbase og Artsdatabase
- Konsultasjon med Saltfjellet reinbeitedistrikt 14. februar 2020

Departementet finner at tiltaket og virkningene er godt nok opplyst til at vedtak kan fattes. Etter departementets oppfatning gir bakgrunnsmaterialet den kunnskap som kreves om utbredelse av naturtyper og arter samt den økologiske tilstanden i området.

4.2. Samfunnsmessige virkninger

Fordelen med oppgradering og utvidelse av kraftverkene er økt produksjon av fornybar energi. Dagens produksjon er i NVE estimert til 15 GWh/år. Ved regulering til kraftformål med alternativene 3 meter og 6 meter i Kvannvatn kraftverk, inkludert utvidelsene, vil de i henhold til søkers notat av 25. april 2019 produsere henholdsvis 15 GWh/år og 21,4 GWh/år. Alternativet med 3 meter anslås å koste 7,2 mill. i 2019-kroner. Alternativet med 6 meter anslås å koste 15,3 mill. i 2019-kroner.

Alternativet med 6 meter har en positiv nåverdi når NVEs basis prisbane legges til grunn. Alternativet med 3 meter har negativ nåverdi om alle kostnadene måles opp mot økt produksjon isolert sett. Departementet viser til at store deler av kostnaden er nødvendig for å ivareta sikkerheten til dammen og for å opprettholde deler av eksisterende produksjon på 15 GWh. Med denne forutsetningen er nåverdien for tiltaket positiv også for 3 meter regulering.

Nåverdien av prosjektet inngår i vurderingen av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltaket ikke er begrenset til de som kan prissettes. Tiltaket vil medføre negative konsekvenser for blant annet fugl, fisk, landskap og friluftsliv. I søknaden er det foreslått flere avbøtende tiltak for å redusere de negative konsekvensene. I vurderingen om det skal gis konsesjon vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltaket samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

4.3. Hydrologi

Med økt regulerings høyde og økt slukeevne i Kvannvatn kraftverk, må det forventes at flomtoppene blir noe redusert på utbyggingsstrekningen. NVE mener også at elva vil få dempet den naturlig vannføringsdynamikken ytterligere.

Ved å endre utnyttelsen av reguleringen til kraftverksformål fremfor tapping til drikkevann som nå, vil en med stor sannsynlighet oppleve at vannstanden pendler oftere og mer aktivt enn den gjør i dag, og at reguleringssonen dermed blir opplevd som mer synlig.

Departementet er enig med NVE, og viser til NVEs innstilling for ytterligere beskrivelser av hydrologien.

4.4. Landskap og friluftsliv

Det fremgår av konsekvensutredningen at tiltaksområdet har middels verdi for landskap og friluftsliv. Det fremgår av søknaden, høringsuttalelser og NVEs innstilling at tiltaksområdet har verdier for landskap og friluftsliv.

Rana kommune har fremmet innsigelse til den delen av søknaden som omfatter økt oppdemming av Kvannvatn. Kommunen fremhever områdets landskapsmessige kvaliteter og urørt preg. En heving av vannstanden vil påvirke verneverdiene innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og vil påvirke landskapet negativt. Inngrepene som er gjort ved Kvannvatnet i dag, mener kommunen er å anse som småskala inngrep. Eventuell bygging av ny og større dam, vil forsterke det utbygde preget. Kommunen mener også at den omsøkte reguleringen kan medføre flom i de lavereliggende områdene.

Forum for natur og friluftsliv i Nordland (FNF Nordland) mener at en økt regulering av Kvannvatnet utvilsomt vil ha negative konsekvenser for landskap og friluftsliv. Enkelte turgåere bruker den tidligere ferdselsveien fra Stormdalen til Mo forbi Kvannvatnet. Denne traseen byr på et villere og mer utfordrende inngangspunkt til nasjonalparken sammenlignet med de mer brukte traséalternativene.

Fylkesmannen i Nordland mener at økt regulering og større demning vil ha negativ effekt på de landskapsmessige opplevelsesverdiene i området. De omsøkte tiltakene vil gjøre det vanskeligere å ferdes rundt vannet. Tiltakene vil også påvirke fjernsonen ved at den økte reguleringssonen og demningen vil bli synlig fra deler av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.

Nordland fylkeskommune mener at en utvidelse av kraftstasjonen ikke ser ut til å gi negative konsekvenser for natur og miljø. Bygging av ny dam og neddemming av nytt areal vil imidlertid medføre negative miljøkonsekvenser. Fylkeskommunen mener at utbyggingen er akseptabel sett i lys av samfunnsnyttene ved samlokaliseringen med eksisterende inngrep.

Utbygger skriver at Kvannvatn ligger om lag 1,5 km utenfor nasjonalparken og at området ikke kan klassifiseres som et "naturområde med urørt preg" siden Kvannvatn har vært regulert med 3 meter siden 1964. Utbygger har også i møte med departementet opplyst om og vist bilder av at det er andre inngrep i området. Det er store og massive gruveområder sør for anlegget som representerer sår i terrenget. Utbygger mener dette svekker påstanden om uberørt ytterligere. Turtrafikk langs Kvannvatn er nesten umulig da området er nær uframkommelig ved dagens regulering. Endringen av reguleringshøyde vil ikke forverre forholdene.

NVE mener at en utvidet dam, sammen med en økt regulering på tre meter (totalt 6 meter), vil bli godt synlig i et stort landskapsrom. Det vises til at Kvannvatnet er et markant landskapselement som er godt synlig fra turstier som fører inn til nasjonalparken. Dagens regulering på tre meter er veletablert. Ved en endring av reguleringsformålet til kraftverksformål, forventer NVE at vannstanden vil pendle noe mer enn tidligere. Selv om dette kan virke noe negativt på landskapet, mener NVE at dagens regulering på tre meter kan aksepteres selv om reguleringsformålet endres til produksjon av kraft.

Det står i konsekvensutredningen at tiltaksområdet har middels verdi for landskap og friluftsliv. Økt regulering med ytterligere tre meter, vil medføre behov for en større dam. Dette vil påvirke nord- og sydenden av vannet ved at områdene delvis vil bli liggende under vann. Tiltaksområdet ligger ovenfor tregrensen og er således et sårbart område. Departementet mener derfor hensynet til landskap og friluftsliv må tillegges stor vekt i konsesjonsvurderingen.

Departementet tiltrer NVEs forslag til pålegg om slipp av minstevannføring fra Kvannvatnet for å sikre en viss minstevannføring i fossen oppstrøms kraftverksinntaket til Kvannvatn kraftverk.

4.5. Naturmiljø og biologisk mangfold

Verdifulle naturtyper

Ifølge konsekvensutredningen er det myr i nordenden av Kvannvatnet som vurderes å ha middels verdi. Noen hundre meter nedstrøms den foreslåtte demningen i Kvannvatn ligger det en foss og

lokaliteten vurderes å ha middels-stor verdi. Samlet vurderes konsekvensene for vegetasjon som middels-liten negativ.

Rana kommune mener at en regulering av vannstanden høyere enn i dag vil medføre økt areal av sterile soner langs fjellvann og tap av store områder med strandlinjevegetasjon. Dette medfører igjen reduserte hekkemuligheter for arter som krever stabile vannspeil og vegetasjon i vannkanten. Kvannvatnet og nærområdet rundt har flere truede/nær truede fuglearter som forvaltningen skal ta hensyn til.

Fylkesmannen i Nordland mener at ytterligere regulering med tre meter vil medføre at naturverdier knyttet til Kvannvatnet og dens strandsoner helt klart forringes. Elveøra ved innløpselva vil bli påvirket.

FNF Nordland viser til at fossen og fossesprutsonen vil påvirkes av at magasinet skal fylles opp til HRV med bare slipp av omsøkt minstevannføring. Redusert fossesprøyt, mindre vanddekt fosseareal og færre aktive flomløp vil være ugunstig med hensyn til vekstperioden for den tilknyttede floraen.

Utbygger mener at ved en regulering på 6 meter, vil det fortsatt være holmer som ikke er neddemmet.

NVE mener at konsekvensene for naturtypene rundt Kvannvatn hovedsakelig er knyttet til økt regulering, mens fortsatt regulering innenfor dagens reguleringshøyde på tre meter ikke vil påvirke disse i så stor grad. Departementet mener påvirkningen på naturtypene har betydning for konsesjons-spørsmålet, men er enig med NVE i at en fortsatt regulering innenfor tre meter kan aksepteres.

Storlom

Det er ifølge konsekvensutredningen registrert storlom ved Kvannvatn og det er sannsynlig at de hekker på holmene i sørenden av vannet. En regulering på seks meter vil med stor sannsynlighet ha uheldige virkninger på potensielle hekkelokaliteter for storlom, da store deler av øyene vil bli oversvømt. Storlom etablerer reir direkte på bakken i strandkanten, og er derfor følsom for vannstandsendringer. Endringer i vannstanden under hekkeperioden kan medføre tap av reir og mislykket hekking. Dersom vannstanden holdes stabilt i hekkeperioden (slutten av mai til og med juli) vil storlom sannsynligvis kunne gjennomføre vellykkede hekkinger uavhengig av regulerings-høyden.

Nordland fylkeskommune har pekt på at økt regulering vil føre til neddemming av leveområder for de rødlistede artene storlom, fiskemåke og strandsnipe. Flere av artene kan trolig tilpasse seg endringene, men konsekvensene for storlom fremstår som mer usikre. Fylkesrådet forutsetter at vannstanden holdes stabil i hekkesesongen og eventuelt etablering av kunstige øyer/holmer i vannet dersom dette ikke er mulig.

FNF Nordland skriver at av hensyn til storlom, som er svært sårbar for vannstandsendringer ved hekking, foreslås det at vannstanden holdes stabil fra 15. juni til 31. juli.

NVE mener generelt at de negative konsekvensene for storlom i stor grad kan reduseres ved at regulerte vann holder en jevn høy vannstand med små variasjoner i rugetiden og et par uker etter at ungene har kommet på vatnet. Kvannvatn innehar noen små øyer og holmer. Dette er potensielt gode rugeplasser for vanntilknyttede fugler, da dette gir en naturlig beskyttelse mot predasjon. En regulering på seks meter vil med stor sannsynlighet ha uheldig virkning på potensielle hekkelokaliteter for storlom, da store deler av øyene vil bli oversvømt. Departementet er enig med NVEs oppsummering om at en heving av vannstanden i Kvannvatn vil føre til uheldige virkninger for storlom. Departementet mener som NVE at dagens regulering kan benyttes til produksjon av kraft dersom vannstanden holdes stabil i hekkeperioden for storlom og frem til ungene kommer seg på vannet.

Fisk

NVE mener at en økt regulering vil være uheldig for fisk, da reguleringen vil kunne redusere tilgangen på næringsdyr og påvirke gyteområdene negativt. NVE legger vekt på at fiskebestanden i Kvannvatn er av lokal verdi og at konfliktene vil øke betraktelig med en regulering på seks meter. NVE ser at dagens regulering på tre meter, der vannstanden i reguleringsmagasinet ofte ligger innenfor det som

anses å være de produktive områdene i vatnet, er mindre negativt for fisk. Departementet er enig i denne vurderingen.

Oppsummering naturmiljø og biologisk mangfold

En oppdemming av Kvannvatn med ytterligere tre meter vil kunne påvirke flere lokalt verdifulle naturtyper negativt. NVE mener at økt slukeevne og benyttelse av dagens regulering til kraftproduksjon kan aksepteres med tanke på de allmenne interessene i området. Departementet er enig med NVE i at en begrenset regulering på tre meter vil ivareta det biologiske mangfoldet i tilstrekkelig grad. Departementet mener de negative virkningene for verdifulle naturtyper, fisk og fugl ikke er til hinder for at konsesjon kan gis.

4.6. Reindrift

Tiltaksområdet ligger i Saltfjellet reinbeitedistrikt i Nordland reinbeiteområde. Ifølge søknaden og konsekvensutredningen ligger den nærmeste trekkeleia om lag 2 km unna tiltaksområdet. Det ligger et oppsamlingsområde med grense om lag 500 meter nedstrøms utløpet av Kvannvatn. Det foregår noe flytting av rein vinterstid, i den søndre delen av Kvannvatn nær utløpet. I tillegg foregår det noe beite ved de nordre delene av Kvannvatn, på rabbene der det vokser reinlav. Det er ikke registrert kalving i tiltaksområdet i de senere årene. Områdene i nordenden av Kvannvatn vurderes å ha middels god produksjon av næringsplanter for reinen. Tiltaksområdet er ikke unikt da det finnes tilsvarende beiteressurser i området.

Fylkesmannen mener det er uheldig for reinen at det ligger en vannledning i dagen, og at denne har vanskeliggjort flytting av rein i området. Fylkesmannen ber om at denne graves ned eller tildekkes. Fylkesmannen og reinbeitedistriktet mener at en økt regulering vil demme ned beiteområder for rein, samt at økt reguleringssone og endrede isforhold kan vanskeliggjøre kryssing av Kvannvatn vinterstid.

Reinbeitedistriktet skriver at området benyttes i perioden november – mai. Videre skriver de at distriktet benytter spredt beitebruk. Det betyr at man lar dyrene spre seg i løpet av vinteren, slik at de selv finner de områdene med best beiteforhold.

Utbygger påpeker at flytting av rein foregår fra mars til april, i en periode med såpass mye snø at rørgaten ikke synes. Rørgate i dagen ble videre godkjent av NVE i 2007.

NVE mener at en økt regulering vil redusere beitearealene i et område som blir beskrevet som viktige beiteområder for reindriften. En økt regulering vil kunne føre til endrede isforhold ved bekkeutløp og innløp i Kvannvatn og større oppsprukne iskanter langs land. NVE mener at hvis det tillates en regulering på tre meter sammen med avbøtende tiltak, som restriksjoner for tidspunkt for anleggsperioder og god kommunikasjon mellom reinbeitedistriktet og tiltakshaver, mener NVE at tiltaket kan aksepteres med tanke på reindrift.

Departementet er enig med NVE i denne vurderingen, jf. merknader til vilkårene. En regulering på tre meter, sammen med avbøtende tiltak, kan aksepteres. Dette tilsvarer en regulering med lik høyde som den er i dag, men med kraftforsyning som formål. Dette medfører en endret bruk av reguleringen. Reinbeitedistriktet har ikke erfart store negative virkninger av gjeldende regulering. En ytterligere regulering på totalt seks meter, vil imidlertid gi tap av beiteområder i et område som er viktig for reindriften. Departementet mener at i vurderingen om det skal tillates en ytterligere regulering på totalt seks meter, må hensynet til reindrift tillegges vekt.

Vannledningen Fylkesmannen viser til er rørgaten mellom inntaksmagasinet og kraftverket. Rørgaten er nedgravd på store deler av strekningen, men ligger i dagen på et steinete parti. Rørgate i dagen på deler av strekningen ble godkjent av NVE i 2007. NVE skrev da at rørgata er planlagt lagt i dagen på grunn av manglende løsmasser. NVE har opplyst at å legge den i dagen vil gi minst mulig terrengskader. En nedgraving av resten av rørgata, vil kreve sprenging i sårbart terreng som ikke vil gjengro da det ligger i høyfjellet. I departementets konsultasjon med Saltfjellet reinbeitedistrikt ble det opplyst at rørgata slik den ligger i dag ikke er et stort problem for reinen. Departementet legger derfor til grunn at det ikke er behov for tildekking av dette partiet av rørgata.

4.7. Vannforsyning

Sagelva Minikraftverk har overtatt eiendomsretten til Kvannvatn dam med alle tekniske installasjoner og bygninger fra Rana kommune. Rana kommune har sitt vannverk til Storforshei i Sagelva. Kommunen skal fortsatt hente ut vann fra vassdraget etter overdragelsen av de private rettighetene til regulering av Kvannvatn. Etter overdragelsen har Rana kommune beholdt eiendomsretten og forpliktelsene knyttet til Storforshei vannverk. Kommunen har rettet innsigelse til økt regulering av Kvannvatn og en av begrunnelsene er forringet vannkvalitet til Storforshei vannverk. Mattilsynet mener at det ikke kan gis tillatelse til økt regulering før det er gjort ytterligere undersøkelser med hensyn til påvirkning av råvannskvalitet. Mattilsynet mener at en konsesjon uten økt regulering ikke vil medføre store konsekvenser for drikkevannskilden så lenge det tas hensyn ved opprustning av Kvannvatn kraftverk.

Utbygger mener at vannkvaliteten på vannforsyningen blir bedre med større regulering og økt slukeevne på turbinene. Avbøtende tiltak og eventuelle forpliktelser med hensyn til rensing av drikkevann dersom drikkevannskvaliteten forverres vil bli avklart.

NVE mener at det må være en forutsetning ved en ev. konsesjon at Storforshei vannverk ikke skal få redusert kvalitet på vannet. NVE legger også til grunn at vannkvaliteten kan forringes noe i en periode, dersom det blir gitt tillatelse til å øke reguleringsgrensene ved heving. Departementet er enig med kommunen og NVE i at en regulering innenfor dagens reguleringsregime ikke vil medføre noen større problemer for drikkevannskilden.

5. VANNFORSKRIFTEN

Departementet har vurdert tiltakene opp mot vannforskriften § 12. Departementet har kommet til at tiltakene ikke vil medføre noen vesentlig negativ virkning for naturmangfoldet i vannforekomstene samtidig som den foreslåtte utbyggingen gir en viss økning av regulerbar kraftproduksjon. Samfunnsnyttene i form av økt fornybar kraftproduksjon i et allerede regulert vassdrag anses som større enn ulempene. Departementet finner på denne bakgrunn at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

6. SAMLET BELASTNING OG AVBØTENDE TILTAK FOR OPPRUSTNING/UTVIDELSE OG REGULERINGEN

Departementet har foretatt en vurdering av den samlede belastning på økosystemet i henhold til naturmangfoldloven § 10 både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og forventede fremtidige inngrep. Det vises i denne sammenheng til de vurderingene departementet gjør under kapittelet om "Naturmiljø og biologisk mangfold" ovenfor.

Reguleringen i Kvannvatn vil skje i et område som allerede er preget av kraftutbygging. Sagelva Minikraftverk har bygget tre kraftverk i Sagelva. Kvannvatn ble demmet opp ved slutten av 1960-tallet, og har frem til nå blitt regulert med tre meter for vannforsyningsformål. Det er videre mye utbygd vannkraft i Rana kommune.

Etter departementets mening vil ikke en videreføring av reguleringen på tre meter og utvidelse av kraftverkene slukeevne medføre at den samlede belastningen i området blir for stor. Departementet mener at krav om minstevannføring og krav om å holde vannstanden i Kvannvatn stabil fra 15. juni til 31. juli, vil redusere belastningen for området.

På denne bakgrunn finner departementet at den samlede påvirkningen økosystemet blir utsatt for, ikke vil være til hinder for at konsesjon til reguleringen og opprustningen gis, jf. naturmangfoldloven § 10.

7. KONKLUSJON

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket gjennomgås og avveies mot hverandre.

Selv om Kvannvatn allerede er regulert, fremstår området i dag som relativt urørt og eksponert i randsonen til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. En økt regulering vil påvirke et høyfjellsområde med gode landskapskvaliteter, og vil være godt synlig i et stort landskapsrom. Som følge av redusert beiteareal, vil også en økt regulering være uheldig for reindriften i området. En økt oppdemming vil

kunne påvirke flere lokalt verdifulle naturtyper negativt. Kvannvatn er drikkevannskilden til Storforshei, og det er usikkert hvilke virkninger en økt regulering vil gi på drikkevannskilden.

Departementet mener at en annen bruk av den eksisterende reguleringen på tre meter vil ha betydelige mindre ulemper enn en økt regulering. Departementet mener at en videreføring av dagens regulering på tre meter vil ha begrensede virkninger for allmenne interesser. En bruk av regulering til kraftforsyningsformål vil sannsynligvis gi en mer aktiv bruk av magasinet, men med vilkår i konsesjonen mener departementet at en benyttelse av dagens regulering til kraftproduksjon kan aksepteres. Departementet setter vilkår om at tiltakshaver i samråd med reinbeitedistriktet og Fylkesmannen finner et egnet tidspunkt for anleggsperioden.

En regulering på 3 meter vil sikre at dagens produksjon på 15 GWh regulerbar vannkraft kan opprettholdes. Det blir en regulering som er mer formålstjenlig enn i dag, og vil ikke gi store nye inngrep.

Departementet mener at ved å stille krav om minstevannføring og krav om å holde vannstanden i Kvannvatn stabil fra 15. juni til 31. juli, vil de negative konsekvensene av reguleringen reduseres.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved å regulere Kvannvatn med tre meter for kraftproduksjon er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 5. Det tilrås at det gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 3 til reguleringen på de vilkår som følger vedlagt.

Det er også søkt om tillatelse etter vannressursloven til utvidelse av kraftverkene. Departementet støtter NVEs anbefaling om at utvidelse av Kvannvatn kraftverk kan ivaretas gjennom eksisterende vilkår, jf. tillatelse av 25. august 2006. Videre mener departementet at utvidelse av Sagelva I og II kan gjennomføres uten behandling etter vannressursloven, forutsatt avbøtende tiltak. Det er dermed ikke nødvendig med ny tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til andre lover

Forurensningsloven

Departementet mener at det er lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre ny forurensning og finner derfor at det ikke er nødvendig med noen tillatelse etter forurensningsloven. For anleggsfasen må det sendes egen søknad om utslippstillatelse til fylkesmannen. Departementet viser til post 10 i utkast til vilkår.

Energiloven

Utbygger har opplyst at de ikke trenger ytterligere konsesjon etter energiloven.

IV. Departementets merknader til vilkårene

1. KONSESJONSVILKÅRENE

Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljplanlegging av tiltaket skal være godkjent av NVE forut for anleggsstart.

Andre vilkår

Departementet setter vilkår om at tiltakshaver i samråd med Saltfjellet reinbeitedistrikt og Fylkesmannen finner egnede anleggsperioder av hensyn til reindrift. Dette skal gjøres i detaljplanleggingen.

Nedenstående tabell oppsummerer krav som er gitt med konsesjonen:

Kvannvatn kraftverk	Omsøkt	NVEs anbefaling	OEDs krav
Regulering Kvannvatn	LRV kote 467 og HRV på kote 473.	Dagens regulering mellom kote 467 til 470 tillates benyttet til kraftproduksjon.	
Inntak	Dagens plassering på kote 411.	Dagens plassering på kote 411.	
Vannvei	Eksisterende vannvei.	Eksisterende vannvei benyttes.	
Kraftstasjon	Eksisterende kraftstasjon utvides med ca. 50 m ² .	Som omsøkt.	
Største slukeevne	2,35 m ³ /s	Som omsøkt.	
Installert effekt	5,35 MW	Som omsøkt. Kan justeres i en detaljplan.	
Antall turbiner/ turbintype	Det er i søknaden foreslått en utvidelse i eksisterende peltonturbin fra 3,63 til 4,2 MW samt sette inn en ekstra peltonturbin med effekt 1,17 MW.	Antall turbiner og turbin-type kan justeres ved detaljplan.	
Deponier	Deponibehovet er på ca. 1000 m ³ og skulle opprinnelig benyttes til bygging av høyere dam.	Deponeres i samråd med NVEs miljøtilsyn og Rana kommune.	
Vei	Eksisterende veier benyttes.	Som omsøkt.	
Reindrift			Departementet setter vilkår om at tiltakshaver i samråd med Saltfjellet reinbeitedistrikt og Fylkesmannen finner egnet anleggsperiode av hensyn til reindrift.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner

Departementet forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen/Sametinget i henhold til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplaner. Ifølge miljørapporten ligger det ei samisk kokegrop på land i nordøstre delen av Kvannvatn som er å anse som automatisk fredet kulturminne etter kulturminneloven av 1978.

2. MANØVRERINGSREGLAMENTET

Regulering og vannslipp

Departementet fastsetter reguleringshøyden for Kvannvatn lik det som ble gitt av NVE i medhold av lov om vassdrag den 19. juni 1963. Dette er oppgitt til å være tre meter mellom LRV på kote 467 og HRV på kote 470 moh. og gir et regulerbart volum på ca. 1,83 mill. m³. Vannstanden i Kvannvatnet holdes stabil fra 15. juni til 31. juli for å ivareta storlom.

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for kgl.res. og fastsettelse av minstevannføring:

Nedbørfelt	km ²	21,4
Årstilsig	mill. m ³ /år	55,9
Middelvannføring	l/s	1770
Alminnelig lavvannføring	l/s	36
5-persentil sommer	l/s	300

5-persentil vinter	l/s	30
Maksimal slukeevne	l/s	2350
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	133

NVE har foreslått slipp av minstevannføring på 135 l/s i perioden 01.05–30.09 og 35 l/s resten av året fra dammen i Kvannvatn. Dette tilsvarer søkers forslag, og er det samme som pålagt minstevannføring fra inntaksdammen i Kvannvatn kraftverk, jf. konsesjon av 25. august 2006.

Departementet støtter NVEs forslag om at minstevannføring også skal slippes fra dammen i Kvannvatn. Det blir dermed krav om minstevannføring fra både dammen i Kvannvatn og fra inntaksdammen til Kvannvatn kraftverk.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Sagelva Minikraftverk AS gis tillatelse til regulering av Kvannvatn i Rana kommune i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Sagelva Minikraftverk AS tillatelse til å regulere Kvannvatn i Rana kommune, jf. vedlegg 2.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Kvannvatn, jf. vedlegg 3.
3. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

Vedlegg 2

Vilkår

for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å foreta regulering av Kvannvatn i Rana kommune, Nordland fylke

(Fastsatt ved kgl.res. 29.05.2020. Erstatte konsesjon for Storforshei vannverk gitt i medhold av lov om vassdrag av 15. mars 1945 av NVE 19. juni 1963)

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Avgiften beregnes etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk.

Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Kvannvatn er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggningstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier,

broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utgjengelige.

12.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 4 (Fond), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement) og 20 (Kontroll og sanksjoner). Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

21.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

*Vedlegg 3**Manøvreringsreglement
for regulering av Kvannvatnet i Rana kommune, Nordland fylke*

1.

Reguleringer

Magasin	Reg.grenser		Oppd. m	Reg. høyde m
	Øvre kote	Nedre kote		
Kvannvatn	470	467	3	3,0

Høydene refererer seg til lokalt høydesystem.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

I tiden 01.05 – 30.09 skal det slippes 135 l/s fra dammen i Kvannvatn. Resten av året skal det slippes 35 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring og vannstanden i Kvannvatn er på laveste tillatte nivå, skal hele tilsiget slippes forbi.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

Vannstanden i Kvannvatnet holdes stabil fra 15.06 – 31.07 for å ivareta storlom.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele regulerings-tiden.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

22. Tronox Holdings plc. og Tronox Titanium Holdings AS

(Søknad om aksjeervervskonsesjon etter vannfallrettighetsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 15. juni 2020.

Det vises til søknad fra Wikborg Rein Advokatfirma AS av 22. mai 2020 på vegne av Tronox Holdings plc. (Tronox) og Tronox Titanium Holdings AS (Tronox Titanium) om aksjeervervskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd.

Nærmere om søknaden

Tronox og Tronox Titanium har inngått avtale med TiZir Limited og dets morselskap Eramet S.A. om kjøp av 100 prosent av aksjene i TiZir Titanium & Iron AS (TiZir). TiZir eies i dag av Tizir Limited, som igjen eies av Eramet SA. Ifølge avtalen skal aksjene i TiZir overdras til Tronox Titanium, som gjennom to øvrige holdingselskaper eies av Tronox Holdings plc.

TiZir eier 39,83 prosent av aksjene i Aktieselskapet Tyssefaldene (AST). AST besitter leierettigheter til vannfall som er konsesjonspliktige og som ikke kan overdras uten etter samtykke fra Olje- og energidepartementet, jf. vannfallrettighetsloven § 30. Avtalen er godkjent av Stortinget og løper til 31. desember 2030.

Eramet SA og Eralloys Holding AS ble meddelt aksjeervervskonsesjon etter den daværende industrikonsesjonsloven § 36 for indirekte erverv av 39,83 % av aksjene i AST ved departementets vedtak av 19. november 2008. I forbindelse med en omorganisering ble Eramet Holding Manganese SA i vedtak av 4. mai 2011 gitt konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Eralloys Holding AS, som gjennom henholdsvis Eralloys Energy AS og DNN Industrier AS eide 39,83 prosent av aksjene i AST.

Etter det departementet har fått opplyst ble DNN Industrier AS i 2019 solgt til og senere fusjonert inn i Tizir. Departementet bemerker at det skulle vært søkt om konsesjon etter vannfallrettighetsloven i forbindelse med denne overdragelsen. I lys av nærværende sak ser departementet likevel ikke nå grunnlag for å behandle det ervervet.

Styret i AST samtykket 3. juni 2020 til ervervet.

Departementets vurdering og vedtak

Tronox¹ og Tronox Titaniums erverv av TiZir og indirekte erverv av 39,83 prosent av aksjene i AST utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd.

Det gjøres oppmerksom på at det i forbindelse med inngåelsen av den nevnte leieavtalen og kraftkjøpsavtalen mellom TiZir og AST er satt vilkår om at industrien må ha behov for all kraft de disponerer (behovsvilkår). Slike behovsvilkår ble fastsatt for Eralloys Holding AS i departementets brev av 17. desember 2010. På bakgrunn av henvendelse fra Eramet Norway AS i april 2012 har departementet siden da forholdt seg til Tizir i relasjon til disse vilkårene. Departementet forutsetter at Tronox og Tronox Titanium er kjent med de fastsatte behovsvilkårene og at disse gjelder uendret. Departementet forutsetter videre at Tizir årlig rapporterer kraftforbruk etter anmodning fra departementet.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 gis Tronox Holdings plc. og Tronox Titanium Holdings AS konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i TiZir Titanium & Iron AS. Det settes ingen særskilte vilkår i konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

23. Kraftverkene i Orkla DA

(Endring av manøvreringsreglement for Orkla- og Granavassdraget)

Kongelig resolusjon 23. juni 2020.

I. Innledning

Kraftverkene i Orkla DA (KVO) har 18. juni 2017 søkt om å endre manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget på to punkter. KVO søker om å endre dato for sommerslipp fra Øvre Dølvad og Ya fra 1. mai til 1. juni for å unngå at inntakene er dekket av snø og is ved oppstartstidspunktet. KVO søker også om at minstevannføringen forbi terskel Kvikne kirke skal begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet på vinteren, da det gjentatte ganger har vist seg at kravet på 0,5 m³/s ikke kan overholdes, og at tapping fra magasin medfører isgang.

NVE tilrår at manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget endres som omsøkt. NVE mener mulige negative effekter av endringene kan avbøtes med relevante tiltak.

II. NVEs innstilling

NVE oversendte følgende innstilling 25. februar 2020:

"Kraftverkene i Orkla (KVO) søker om å endre manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget, fordi de mener det er ikke helt i tråd med hydrologiske forhold. Søknaden gjelder endringer av tidspunkt for slipp av minstevannføring i øvre deler av Orklavassdraget. I henhold til vedlagt fagrappport fra SWECO går det frem at de omsøkte endringene vil ha få konsekvenser for fagtemaene fisk, villrein, husdyr og bunndyr. Konsekvensene vil være størst for landskapsopplevelsen, men da på en begrenset strekning nær inntaksdammen. I høringen er det kommet frem bekymringer for hvordan endringene vil påvirke villreinen i området, særlig i kalvingsperioden. I tillegg er det innspill som dreier seg om reduksjon av vannføringen på visse steder i elva, samt betydningen dette kan få for uttynningseffekten av gruveforurensning i elva. NVE mener at mulige negative effekter av endringene kan avbøtes med relevante tiltak. Etter en samlet vurdering av søknadens innhold, høringsuttalelser og befarung, har NVE kommet frem til at fordelene av å endre på manøvreringsreglementet vil være større enn ulempene. NVE anbefaler at manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget endres som omsøkt.

Sammendrag

Kraftverkene i Orkla (KVO) har søkt om endringer i manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget. Bakgrunnen er at de mener reglementet ikke er helt i tråd med reelle hydrologiske forhold og at det derfor er formuleringer som er lite hensiktsmessig. KVO viser til egne driftserfaringer de siste 30 årene for å underbygge dette.

Endringene gjelder punkt 2 i manøvreringsreglementet, 2. – 4. avsnitt, og berører tidspunkt for slipp av minstevannføring i øvre deler av Orklavassdraget. I dag starter sommerslipp den 1. mai fra Øvre Dølvad og Ya, og KVO ønsker at datoen endres til 1. juni for å unngå at inntakene er dekket av snø og is ved oppstartstidspunktet. Videre er det ønskelig å endre reglementet om minstevannføring ved terskel Kvikne kirke om vinteren. I dag skal minstevannføringen være på 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 30. september, mens det resten av året skal være på 0,5 m³/s. KVO ønsker at minstevannføringen i tiden 1. oktober – 31. mai skal begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet og alt naturlig tilsig fra inntakene Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai. KVO mener

endringene vil sikre fornuftig og gjennomførbar drift av anleggene, uten å gå på bekostning av miljøhensyn og sikkerhet langs vassdraget.

I høringen er det kommet frem bekymring for at endringen kan føre til mer ferdsel på vegen opp til inntaket i kalvingsperioden for villrein. Noen høringsparter har uttrykt skepsis til om endringen vil gi redusert vannføring ved Kvikne kirke og dermed fare for tørrelegging av gyteområder. Det har også fremkommet bekymring for at forlengelsen av vintervannføringen med en måned vil føre til økt tid med redusert fortykning av gruveslam i elva.

NVE mener endringene av manøvreringsreglementet ikke vil føre til en større endring av vannføringen i elva, noe som også understøttes av fagrapport utarbeidet av SWECO. Det er vanskelig å overholde manøvreringsreglementet på grunn av sein smelting i fjellet. 1. mai er det vanligvis vinter med snø i området, og det meste av smeltingen skjer i perioden 15. mai – 5. juni. Restfeltet Kvikne kirke ligger lavere enn feltene ved inntaket og bidrar mest til vannføringen i starten av mai. Det er likevel ikke alltid nok til å opprettholde kravet om 2,5 m³/s, og det er gjort forsøk med å tappe fra Sverjesjøen som ble stanset etter skader langs vassdraget og riksvegen. Ved å endre reglementet fra en konkret vannføringsstørrelse til å gjelde tilsig fra restfeltet og alt naturlig tilsig fra Øvre Dølvad og Ya, blir det et mer forutsigbart manøvreringsreglement både for allmennheten, regulanten og NVE. Vi mener endringen ikke medfører en fare for tørrelegging av gyteområder. Fagrapporten beskriver at spesielt vannføringen om vinteren er begrensende for fiskeproduksjonen, og det er lite sannsynlig at det å utsette slipping av sommervannføring til 1. juni vil ha en effekt på fiskeproduksjonen i nevneverdig grad. NVE mener spørsmål om uttynning av gruveslam må løses på andre måter enn ved bruk av minstevannføring og har ikke lagt vekt på det i denne sammenhengen. Når det gjelder fare for økt forstyrrelse av villrein oppfordrer NVE søker å ha tett kontakt og dialog med oppsynsmyndighet for å unngå dette. Søker har selv foreslått andre vegtraseer i perioder der reinen er sårbar og trukket fram at endringen vil redusere deres egen ferdsel i området.

Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra Kraftverkene i Orkla (KVO) datert 18.06.2017:

«I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14.12.1917 nr. 17 søker Kraftverkene i Orkla DA (KVO) om endring i manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget meddelt ved kgl.res. 16.6.1978.

KVO søker om å endre manøvreringsreglementet for to forhold:

1. Endring av dato for overgang til minstevannføring sommer ved Øvre Dølvad og Ya fra 1.5 til 1.6.
2. Krav til minstevannføring ved terskel Kvikne kirke.

De omsøkte endringene gjelder målepunkt/anlegg i Tynset kommune i Hedmark.

Om søker

KVO har tillatelse til å regulere og drive fem kraftverk i Orkla- og Granavassdraget. Dette er kraftverkene Ulset, Litjofossen, Grana, Brattset og Svorkmo (figur 1). Kraftverkene er lokalisert i Hedmark og Sør-Trøndelag fylker. KVO er eid av Statkraft Energi AS (48,6 %), TrønderEnergi Kraft AS (35 %), Eidsiva Vannkraft AS (12 %) og Nord-Østerdal Kraftlag AL (4,4 %). Operatør er TrønderEnergi Kraft AS.

Administrasjon og driftssentral er lokalisert til Berkåk i Rennebu kommune.

Bakgrunn for søknaden

Kraftverkene i Orkla søker om endringer i manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget. Bakgrunnen for dette er at driftserfaringer fra de siste 30 årene har vist at noen formuleringer i det gjeldende manøvreringsreglementet er uhensiktsmessige, og ikke i tråd med de reelle hydrologiske forhold.

KVO søker om å endre manøvreringsreglementet for to forhold:

- Dato for overgang til minstevannføring sommer ved målepunkt/slippsted Øvre Dølvad og Ya.
- Krav til minstevannføring ved målepunkt ved terskel Kvikne kirke.

De omsøkte endringene berører minstevannføringskrav i øvre deler av Orklavassdraget, ovenfor lakseførende strekning. Hensikten med endringene er å sikre fornuftig og gjennomførbar drift av anleggene, og samtidig sikre at miljøhensyn og sikkerhet langs vassdraget blir opprettholdt eller forbedret. De omsøkte endringene er nærmere begrunnet nedenfor.

Øvre Dølvad og Ya – dato for overgang til minstevannføring sommer

I vilkårene for reguleringen av Orkla- og Granavassdraget (fastsatt 1978 og endret flere ganger, senest 2000) settes det krav til minstevannføring på forskjellige steder i vassdraget. For alle bekkeinntak og magasin gjelder det krav for minstevannføringer for sommer- og vintersesongen. Datoene for skifte fra vinter til sommer er stort sett satt til 1. mai, uansett hvor i vassdraget dette gjelder.

Datoen gjelder også for inntakene i øvre del av Orkla med sidevassdrag. Flere av de aktuelle inntakene ligger høyt til fjells, for eksempel ligger Øvre Dølvad og Ya henholdsvis 844 og 876 moh. (se figur 2). Dette medfører at vårfloppen ikke har kommet skikkelig i gang 1. mai når ventilene skal åpnes for å slippe sommervannføringen. Det pålagte regime for slipp av minstevannføring gjenspeiler dermed ikke det naturlige hydrologiske regime som tilsier at disse inntakene vanligvis er dekket med snø og is i månedsskiftet april/mai. Erfaringen viser at det er meget vanskelig å få åpnet ventiler og luker for slipping av sommervannføring 1. mai. Det er til dels nødvendig å hakke og sage seg gjennom metertykke lag med is for å komme til (se figur 3–5).

Det gir heller ikke noen mening å slippe ekstra vann så tidlig i mai så høyt oppe til fjells, da formålet med vannslippet iflg. pkt. 2 i manøvreringsreglementet er; «Fra Øvre Dølvad, ... og Ya ... skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s.» Det er normalt ikke beitedyr i området så tidlig. For området ved Øvre Dølvad er det også satt en begrensning slik at en ikke får lov til å slippe dyr på beite i området før i juni måned (opplysning gitt muntlig av landbrukskontoret i Tynset kommune).

Det er inntakene ved Øvre Dølvad (Orkla elv) og Ya (Ya elv) som byr på størst utfordringer med tanke på tidspunkt for sommervannføring, og det er disse som ligger høyest i terrenget. Derfor ønskes det at datoen for slipp av sommervannføring for disse inntak flyttes fra 1. mai til 1. juni. Den foreslåtte datoen er valgt ut ifra hydrologiske og miljømessige vurderinger som er nærmere beskrevet i rapport utarbeidet av SWECO, se vedlegg 1.

Krav om minstevannføring ved terskel Kvikne kirke – naturlig tilsig

I manøvreringsreglementet står det at minstevannføring i Orkla ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s fra 1. mai til 30. september og 0,5 m³/s resten av året. Totaltilsiget ved dette målepunktet består av tilsig fra restfeltet samt tilsig som slippes forbi inntakene Øvre Dølvad, Ya, Falningsjøen og Sverjesjøen. I vintersesongen har det vist seg gjentatte ganger at minstevannføring på 0,5 m³/s ikke kan overholdes. Både i 2011, 2013, 2016 og 2017 har det vært behov for å søke midlertidig fravik fra manøvreringsreglementet.

Vannføringsforhold i disse situasjoner har vært slik at alt naturlig tilsig ved Ya og Øvre Dølvad slippes. Vannstanden i Falningsjøen har vært for lav til å gi bidrag, da vannstanden i Falningsjøen vintertid normalt er lavere enn det naturlige utløpet fra sjøen, ref. også 3. avsnitt i pkt. 2 i manøvreringsreglementet.

Tapping fra Sverjesjøen om vinteren har blitt prøvd, men dette har forårsaket isgang og skader langs vassdraget og ved riksvei 3, der vassdraget Sverja krysser under veien for samløp med Orkla. I samråd med NVE har det derfor blitt besluttet at det ikke skal tappes vann fra

Sverjesjøen om vinteren. Tapping fra Sverjesjøen gir heller ikke noen særlig miljømessig effekt, da vannet fra Sverja kommer ut i elva Orkla bare ca. 2,4 km (langs elva) oppstrøms målestedet ved terskel Kvikne kirke. Videre fra målestedet og nedstrøms er det bare ca. 5,2 km (langs elva) til utløpet fra Ulset kraftverk, der vannet fra Sverjesjøen kommer ut ved kraftproduksjon. Tapping fra Sverjesjøen har således bare effekt på ca. 7,6 km elvestrekning i Orkla.

Dermed er det i praksis kun tilsig fra Ya og Øvre Dølvad som bidrar til å opprette minstevannføringskravet på 0,5 m³/s om vinteren. Dette er ikke bestandig tilstrekkelig, selv om alt naturlig tilsig slippes forbi inntakene når slike situasjoner oppstår.

Effekten av endret tappetidspunkt for inntakene Øvre Dølvad og Ya, samt Falninga, ved Kvikne kirke i mai er også liten. I rapporten til SWECO står det at «I mai er andelen av minstevannføring fra inntakene Øvre Dølvad, Ya og Falninga mindre enn 6 % av den totale vannføringen ved Kvikne kirke.»

For å unngå gjentatte brudd av konsesjonsvilkår og behov for midlertidig fravik fra reglementet, med de medfølgende ulempene (arbeidet for varsling og behandling hos NVE, negativ publisitet, etc.) ønsker KVO å endre manøvreringsreglementet slik at minstevannføringskravet ved Kvikne kirke vinterstid (frem til 31. mai) begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet og alt naturlig tilsig fra inntakene Øvre Dølvad og Ya.

Hva det søkes om, inkludert forslag til endret tekst

Først vises for ordens skyld den originale teksten i manøvreringsreglementet pkt. 2, jf. konsesjon til å foreta erverv og regulering av Orkla og Grana. Konsesjonen ble fastsatt ved kongelig resolusjon 16. juni 1978, jf. vedlegg 2. I gjeldende manøvreringsreglement pkt. 2, 2.–4. avsnitt, heter det;

«Fra Øvre Dølvad, Innerdalsmagasinet, Falningsjøen og Ya ved Eventjønnbekken skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/sek. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/sek.

Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Eventjønnbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/sek i tiden fra 1. mai – 30. september og 0,5 m³/sek resten av året.»

Det søkes om følgende ny tekst som erstatning for 2.–4. avsnitt, i pkt. 2 i manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget;

«Fra Innerdalsmagasinet og Falningsjøen skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s.

Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s.

Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Fra Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken skal det i tiden 1. juni – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s.

Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 30. september og 0,5 m³/s resten av året. I tiden 1. oktober – 31. mai er kravet dog begrenset til tilsig fra restfeltet og naturlig tilsig fra Øvre Dølvad og Ya,

dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.»

Forventede fordeler og ulemper ved nytt manøvreringsreglement

En endring i manøvreringsreglementet vil gjøre reguleringen av de høyest liggende bekkeinntak, Øvre Dølvad og Ya, mer i tråd med hydrologisk syklus og naturlig overgang mellom vinter/vår/sommer.

Endringen vil også lette det praktiske arbeidet med åpning av ventiler da det i dag som oftest er vintersituasjon med mye is og snø ved dagens overgang den 1. mai. Forholdene ved disse tappepunktene er krevende og det krever et stort manuelt arbeid med å hakke og sage gjennom metertykke lag med is for å åpne ventilene før 1. mai. Dette er en risikofaktor med tanke på HMS, og det vil være en stor fordel om en kan unngå dette arbeidet.

En flytting av tidspunkt for sommervannføring i Ya og Øvre Dølvad vil også redusere risikoen for at det oppstår isdammer og at vannet tar en uønsket vei. Når ventilene åpnes vil erfaringsmessig økt vannmengde gå oppå isen et stykke nedover vassdraget med fare for at det dannes isdammer. Dette er ikke ønskelig.

I rapporten fra SWECO pekes det på at endring av tapping fra Øvre Dølvad og Ya ikke vil ha noen merkbar effekt for biologien i vassdragene. Hvis det i det hele tatt er merkbart, er det omtrent kun på den første kilometeren nedstrøms inntakene. Det er gjort undersøkelser av bunndyr og fisk fra de berørte elvestrekninger som bakgrunn for analysen. Bunndyrundersøkelsene viser at begge vassdragene er artsfattige. Dette er som forventet så høyt til fjells. SWECO konkluderer med at det er svært lite sannsynlig at en utsettelse til 1. juni med å slippe sommervannføring vil påvirke forekomsten av arter.

Når det gjelder fisk, viser SWECO til at flere undersøkelser har vist at de absolutt laveste vannføringene gjennom året, og spesielt om vinteren er begrensende for fiskeproduksjonen. Det er derfor lite sannsynlig at en utsettelse av slipping av sommervann til 1. juni, når avsmeltingen av lokale restfelt er stor, vil ha påviselig effekt på fiskeproduksjonen.

Det har forekommet kalving av rein rett øst for inntaket i Ya. Et senere av tidspunkt for overgang til sommervannføring vil være positivt for rein ved at det vil bli mindre ferdsel i området i kalvingstida.

Det er ikke andre forhold av betydning som vil påvirkes av endring av tidspunkt for slipp av sommervannføring fra Ya og Øvre Dølvad. Den landskapsmessige opplevelsen av endret tidspunkt for sommervannføring vil ha en meget begrenset effekt på grunn av høy avsmelting i restfeltet i mai. Ut ifra hydrologiske og miljømessige vurderinger anses utsettelse av overgang fra vinter til sommervannføring frem til 1. juni uproblematisk, siden konsekvensene er ubetydelige.

Når det gjelder endring av reglement for minstevannføring ved terskel Kvikne kirke vil endringen være miljømessig positiv da en unngår å vurdere vannslipp fra Sverjesjøen for å overholde kravet. Dette har medført store problemer med isgang og oversvømmelse i bebygde områder. Et manøvreringsreglement som angir vannslipp i tråd med naturlig tilsig vil derfor være gunstig.

Konklusjon

Kraftverkene i Orkla søker med dette om endring av pkt. 2 i manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget i tråd med ovenstående tekstforslag. Endringene gjelder minstevannføringskrav i øvre deler av Orkla, nærmere bestemt målepunktene Øvre Dølvad, Ya og terskel ved Kvikne kirke. For de to første målestedene; Øvre Dølvad og Ya, søker vi om å endre tidspunkt for overgang til sommervannføring fra 1. mai til 1. juni. For det siste målestedet, terskel ved Kvikne kirke, søker vi om å få tillagt en ordlyd slik at kravet om minstevannføring begrenses til naturlig tilsig i perioden 1. oktober til 31. mai.

Formålet med endringene er å bringe manøvreringen mer i tråd med de naturlige hydrologiske forholdene i øvre Orkla. Dette vil lette den praktiske gjennomføringen med å oppfylle krav om minstevannføring i overgangen mellom vinter og sommer i disse høytliggende

stedene, og redusere behov for søknad om fravik fra manøvreringsreglementet. Endringen vil ha en positiv effekt med hensyn på HMS og redusere risiko for isdammer i Ya og Øvre Dølvad på våren. Vi mener at de foreslåtte endringene vil ha svært liten negativ miljøeffekt i de aktuelle områdene.»

Offentlig høring og distriktsbehandling

Søknaden ble kunngjort i avisene Østlendingen og Arbeidets Rett, samt lagt ut til offentlig gjennomsyn på kommunehuset på Tynset og på Vollan Gård på Kvikne fra 14.08. – 14.11.2017. NVE fikk inn høringsuttalelser fra følgende instanser:

- Fylkesmannen i Hedmark (Innlandet)
- Verneområdestyret for Trollheimen
- Vannområde Orkla
- Kvikne Utmarksråd
- Dovrefjell nasjonalparkstyre
- Knutshø villreinutvalg
- Jan Vidar Estensvoll
- Eidsiva Nett AS
- Statens vegvesen – region øst

Fylkesmannen i Hedmark (nå Innlandet) skriver i brev av 01.12.2017 at de har forståelse for at det er praktiske begrensninger for lukemanøvrering i de øvre delene av vassdraget før vårsmeltingen har kommet skikkelig i gang i mai måned. Fylkesmannen mener en antatt medvirkende årsak til de lave fisketetthetene i vassdraget i dag, foruten effekter fra vassdragsregulering, er gruveforurensning. De viser til at sigevann fra de gamle gruveområdene påvirker vannkvaliteten i Ya, nedstrøms Storbekken og til utløpet i Orkla (Qvenild 2010). Før vassdragsreguleringene var det ganske bra med småfisk her, noe som kan forklares med at fortynningen av sink og kobber før regulering var stor nok til at vannet ikke ble giftig for fisken (Johnsen 1973). Etter at mye av vannet i Ya ble overført til Falningsjøen, har tungmetallkonsentrasjonen i restløpet blitt høyere, og både fisken og bunndyra er så godt som borte (Grande & Omstad 1996). Med bakgrunn i dette ønsker fylkesmannen å påpeke at en lengre periode med vintervannføring vil føre til lengre tid med redusert fortynning og kunne føre til økt negativ effekt av den gruveforurensningen som finnes i området. Fylkesmannen mener mest mulig vann gjennom året er svært viktig.

Dovrefjell nasjonalparkstyre har i møte den 18.12.2017 vedtatt å gi KVO dispensasjon til å endre dato fra 1. mai til 1. juni for slipp av sommerminstevannføring fra inntaksdammen ved Øvre Dølvad i Knutshø landskapsvernområde. Dispensasjonen gis på vilkår om at det skal tas hensyn til villrein og annet dyreliv i forbindelse med kjøring til og fra Øvre Dølvad i mai og juni. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 1. ledd, og vilkåret er fastsatt med grunnlag i vanlig praksis innenfor forvaltningsretten.

Verneområdestyret for Trollheimen skriver i brev av 11.10.2017, at de allerede i brev av 13.08.2014 har fremført krav om minstevannføring i Jøla og ber NVE vurdere dette i sammenheng med søknaden fra KVO, ettersom begge sakene dreier seg om endringer i de opprinnelige konsesjonsvilkårene for Orkla og Granavassdraget. Verneområdestyret for Trollheimen ber NVE pålegge kraftselskapet minstevannføring i Jøla med bakgrunn i hensyn til Trollheimen landskapsvernområde, lokalt friluftsliv og de biologiske aspektene ved manglede vannføring i sidevassdraget Jøla. Videre bør NVE vurdere å pålegge kraftselskapet tiltak som bedrer landskapet og de biologiske forholdene i Jøla. Verneområdestyret for Trollheimen skriver at dersom disse to sakene ikke kan sees i sammenheng, ønsker de at konsesjonen for Orkla-anleggene tas inn blant vassdragene som prioriteres for revisjon innen 2022, jf. NVE rapport 49/2014.

Kvikne Utmarksråd skriver i brev av 14.11.2017 at de er enig i et manøvreringsregime som er mer tilpasset klimaet og det naturlige hydrologiske regimet. De mener endringen trolig vil gi en mer naturlig vannføring, og den vil ikke være negativ for fiskeproduksjon og overlevelse. Utmarksrådet er likevel skeptisk til å flytte dato for overgang til slipp av sommervannføring fra 1. mai til 1. juni ved inntaket Øvre Dølvad og Ya. I tida rundt 1. juni er det ikke snøscooterføre og fjellvegene er som regel stengt på grunn av teleløsning. Å kjøre her i et normalt år vil påføre vegen skader som gjør at det tar lengre tid før den kan åpnes for allmenn trafikk, og være fordyrende for veglagene som driver med vedlikehold.

Kvikne Utmarksråd viser videre til at det ikke er ønskelig med kjøring på Storinnsjøvegen inn til Øvre Dølvad, med tanke på villreinen. 1. juni er på slutten av kalvingstida i Knutshø villreinområde og villreinen er ekstra sårbar under kalvinga. Det er regelmessig villrein ved setervollene like ved vegen og det har vært observert simle med nyfødt kalv her. Kvikne Utmarksråd viser til NINA-rapport 1019 om villreinens arealbruk i Knutshø, der forstyrrelser og sterkt redusert arealbruk trekkes frem som en av flere aktuelle hypoteser for å forklare en dokumentert og sterk nedadgående kalvetilvekst. Dokumentasjonen i denne rapporten viser at reinen i Knutshøområdet er sterkt presset av menneskelig aktivitet, og at forvaltningen må fortsette å arbeide målrettet og gjennomføre tiltak for å bedre situasjonen. Utmarksrådet viser til at villreinen sjelden benytter dette området under andre tider av året og de mener derfor det er ekstra viktig å la reinen være i fred den korte perioden de oppholder seg her. Dersom man likevel flytter datoen i manøvreringsreglementet, ber de om at det settes et vilkår om at KVO må kontakte grunneiere/vegstyrer og oppsyn (Kvikne Utmarksråd) før man begynner å kjøre her og at man må avvente kjøring ved observasjoner av villrein i området langs Storinnsjøvegen.

Når det gjelder vannføring ved terskel Kvikne Kirke mener utmarksrådet at det er lite nok vann som det er i dag og derfor ikke mye å gå på. De mener en ytterligere redusert vannføring kan medføre at gyttegrunner i større grad enn tidligere tørrelgges. Kvikne utmarksråd er skeptiske til den omsøkte endringen.

Knutshø villreikutvalg skriver i brev av 09.11.2017 at de er skeptiske til å flytte dato for overgang til slipp av sommervannføring med bakgrunn i fare for økt forstyrrelse av villreinen. I likhet med Kvikne utmarksråd ber de om at KVO må kontakte oppsyn (Kvikne Utmarksråd) før man begynner å kjøre her og at man må avvente kjøring ved observasjoner av villrein i området langs Storinnsjøvegen.

Vannområde Orkla skriver i brev av 14.11.2017 at Ya er sterkt påvirket av gruveforurensning fra Kvikne gruver. Som en av Norges eldste industrielle gruver har utvinningsgraden her vært lav, og det ligger mye kobber igjen i veltene som gir et stort forurensningspotensial til Ya ved avrenning. Inntaket i Ya ligger oppstrøms tilsiget fra Kvikne gruver, med minstevannføring på strekningen nedenfor. Fraføringen av vann på denne strekningen gir en dårligere fortykningseffekt og en høyere konsentrasjon av kobber. Økt minstevannføring ville vært et godt og relativt enkelt tiltak for å oppnå målet om «god kjemisk tilstand» og «godt økologisk potensial» for denne sterkt modifiserte vannforekomsten. Tiltak direkte rettet mot forurensningskilden er adskillig mer komplisert og kostnadskrevenende. En lengre sesong med lavere minstevannføring kan føre til økt forurensning av Ya, og føre til at man ikke når miljømålet for vannforekomsten. Vannområde Orkla er skeptisk til alle tiltak som vil føre til en lavere minstevannføring eller en lengre sesong med laveste minstevannføring i de gruvepåvirkede vannforekomstene i området, og spesielt i Ya som allerede er såpass sterkt påvirket.

Dersom det blir gjort endringer av manøvreringsreglement i tråd med søkers ønsker, ønsker Vannområde Orkla at forholdene som omfatter avrenning og forurensning fra gruvene og ustabile værforhold og klimaendringer blir tatt i betraktning.

Jan Vidar Estensvoll skriver i høringsuttalelse av 13.11.2017 at han driver gård på Kvikneskogen i Tynset kommune, og at mye av hans dyrkede mark blir påvirket av Orkla elv. Han leier i tillegg jord fra tre naboeiendommer som også er i direkte tilknytning til og påvirket av Orkla. Dyrkamarka ligger på rundt 700 meter over havet, og Estensvoll viser til at det de siste årene har vært endringer

av frost og teleforhold i bakken. Mens det tidligere pleide å være frost i bakken før snøen la seg om vinteren, har det de senere årene vært minimalt med minusgrader, før snøen har lagt seg permanent. Også vintrene er endret med mindre eller ingen sprengkulde etc. Mai måned er nedbørfattig og når snøen smelter uten at det er frost i bakken, tørker den dyrka marka meget raskt opp. Flommen i Orkla i mai, går veldig høyt over tersklene, og dette påvirker plantenes tilgang på vann. Estensvoll etterspør konsekvensutredning av påvirkning av plantevekst, ved å forandre minstevannføring fra 1. mai til 1. juni, ettersom dette kan ha en stor økonomisk betydning for de som driver jordbruk langs Orkla. Estensvoll mener varmekabler kan være en løsning for åpning for slipp av minstevannføringen.

Eidsiva Nett AS skriver i epost av 21.08.2017 at de ikke har noen kommentarer til endringen.

Statens vegvesen – region øst skriver i brev av 13.11.2017 at omsøkt endring ikke vil ha noen negative konsekvenser på det offentlige vegnettet og har ingen merknader.

TrønderEnergi AS skriver følgende i sine kommentarer til høringsuttalelsene i brev av 19.01.2018:

«Vi viser til vår søknad av 18.06.2017 om endring av manøvreringsreglement for Orkla- og Granavassdraget. I det følgende vil TrønderEnergi Kraft gi våre kommentarer til innkomne høringsuttalelser. Det har kommet ni uttalelser til søknaden. Vi har innhentet innspill fra SWECO når det gjelder kommentarer i uttalelsene som går på endret vannføringsregime.

Kommentarer til de enkelte uttalelser

Eidsiva Nett AS skriver i epost av 21.08.2017 at de ikke har noen kommentarer til endringen.

TrønderEnergis kommentar:

Vi tar uttalelsen til orientering.

Verneområdestyret for Trollheimen har i brev av 11.1.2017 oversendt følgende uttalelser fra møte 05.10.2017:

«Verneområdestyret for Trollheimen viser til sitt brev av 13.08.2014 om krav til minstevassføring i Jøla, og ber NVE vurdere søknad om endring i manøvreringsreglement for Orkla og Granavassdraget på Kvikne sammen med vårt krav om minstevassføring i Jøla.

Begge sakene er behov/endringer i de opprinnelige konsesjonsvilkårene for Orkla og Granavassdraget, som driften av kraftanleggene over tid nå viser seg å være nødvendige.

Av hensyn til Trollheimen landskapsvernområde, stor lokal bruk av området i friluftslivs-sammenheng og de biologiske aspektene ved manglede vassføring i Jøla, ber Verneområdestyret for Trollheimen NVE pålegge kraftselskapet minstevassføring i Jøla ved sin behandling av endringer i konsesjonsvilkårene på manøvreringsreglementet på Kvikne. I tillegg bør det vurderes å pålegge kraftselskapet og iverksette tiltak som bedrer landskapet og de biologiske forhold i Jøla.

Om disse to sakene (Kvikne og Jøla) ikke kan sees i sammenheng har verneområdestyret et ønske om å påvirke til at konsesjonen for Orkla-anleggene tas inn blant vassdragene som prioriteres for revisjon innen 2022, jmf. NVE rapport 49/2014, da det kan se ut som kunnskapsgrunnlaget for å unnlate å ta med vassdraget her var basert på at det allerede var gjort mange biologiske tiltak i vassdraget som en kompensasjon for reguleringen. Disse tiltakene er i første rekke i og langs hoved-vassdraget for å bedre forholdene for laksefiske, mens skadevirkningen på landskap og friluftsliv innenfor verneområde ikke var vurdert.»

TrønderEnergis kommentar:

Verneområdestyret tar opp forhold som ikke berører den omsøkte endringen. Bekkeinntaket Jøla ligger i et sidevassdrag til Orkla flere titalls kilometer nedstrøms områdene ved Dølvad og Kvikne som denne søknaden gjelder.

De forholdene som verneområdestyret tar opp må vurderes i en eventuell vilkårsrevisjon. Vi viser i den forbindelse til nasjonale føringer for vannforvaltningsplaner av 24.01.2014, der det er lagt til grunn at det som hovedregel ikke skal pålegges minstevannføring fra bekkeinntak. De vedtatte vannforvaltningsplanene videreførte dette prinsippet.

Knutshø villreinutvalg skriver i brev av 09.11.2017 at det ut fra et villreinperspektiv ikke er ønskelig med kjøring etter Storinnsjøvegen rundt 1. juni fordi det regelmessig er kalving på setervollene langs vegen. De viser til rapport om Knutshøreinen der det pekes på at forstyrrelser er en av flere hypoteser for å forklare svekket kalvetilvekst. Villreinutvalget ber om at det settes som vilkår for endring av manøvreringsreglementet at KVO må kontakte oppsyn (Kvikne Utmarksråd) før kjøring finner sted.

TrønderEnergis kommentar:

Vi er kjent med kalvingsområdene og vil hensynta dette. Vi ønsker å ha en god dialog med villreinutvalg og oppsyn knyttet til ferdsel inn mot Øvre Dølvad for å unngå forstyrrelser. Det kan også være aktuelt å bruke andre adkomstruter enn Storinnsjøvegen inn til området dersom det er nødvendig for å unngå å forstyrre villreinen i kalvingsperioden. Fordelen med å flytte tidspunkt er at vi slipper unna med én tur inn til Øvre Dølvad for å stille om tappeluka fra vinter-til sommervannføring. Med dagens situasjon har det ofte vært behov for to eller tre turer for å klare å åpne lukene pga. mye snø og is.

Jan Vidar Estensvoll er gårdbruker på Kvikneskogen og skriver i uttalelse av 13.11.2017 at snø smelter tidlig i mai og jordbruksområdene tørker raskt opp i denne perioden. Flom går i dag høyt over tersklene i perioden. Grunneier er bekymret for at lavere minstevannføring i sårbar periode for plantevekstene vil medføre mer flom på jordene og senere opptørring.

TrønderEnergis kommentar:

Den aktuelle endring av minstevannføring er liten i forhold til vannmengdene som oppstår under flomperioder. Disse endringene har ingen praktisk betydning i forhold til flomsituasjonen i Orkla.

Statens vegvesen Region øst skriver i brev av 13.11.2017 at omsøkt endring ikke vil ha noen negative konsekvenser på det offentlige vegnettet. Vegvesenet har ingen merknader.

TrønderEnergis kommentar:

Vi tar uttalelsen til orientering.

Kvikne Utmarksråd skriver i brev av 14.11.2017 at et manøvreringsregime mer tilpasset naturlig klima vil være en fordel ved at vannføringen blir mer «naturlig» og vil ikke ha noen negativ effekt for fiskeproduksjon og overlevelse. Utmarkslaget skriver at i tida rundt 1. juni er fjellvegene som regel stengt på grunn av teleløsning. De påpeker at kjøring i denne tida normalt vil påføre vegen skader som gjør at det tar lenger tid å åpne vegen og vil være fordyrende for veilaga som driver vedlikehold. Videre skriver utmarkslaget at det i tiden rundt 1. juni er kalving langs Storinnsjøvegen inn mot Øvre Dølvad, og man i denne tida bør søke å unngå forstyrrelser for reinen. Dersom det gis tillatelse til endring av manøvreringsreglementet ber utmarkslaget om at det stilles vilkår om at KVO må kontakte grunneier/veistyrer og oppsyn før kjøringen finner sted og at kjøring må avventes ved observasjon av rein langs Storinnsjøvegen.

Når det gjelder søknad om endring av krav ved terskel Kvikne kirke, mener Kvikne Utmarkslag at det er lite nok vann som det er. De mener at ytterligere redusert vannføring kan medføre at gytegrunner i større grad enn tidligere tørrlegges og er skeptiske til den omsøkte endringen.

TrønderEnergis kommentar:

Vi viser til kommentar til uttalelse fra Knutshø villreinutvalg, og ønsker å ha en tett dialog med oppsyn og grunneiere når det gjelder bruk av vegen i kalvingsperioden. Dette gjelder også eventuelle skader knyttet til bruk av vegen.

Når det gjelder minstevannføringskravet ved Kvikne kirke er det i dagens situasjon i praksis kun tilsiget fra Øvre Dølvad og Ya som har bidratt til å opprettholde minstevannføringen på 0,5 m³/s. Dette tilsiget har vist seg ikke å være tilstrekkelig, slik at det ikke har vært gjennomførbart å opprettholde den påkrevde vannmengden. Denne situasjonen vil også være gjeldende ved omsøkt endring i minstevannføringsreglement, da det i praksis ikke er mulig å slippe mer vann. Dette skyldes både lange ledetider for vann og at det er vanskelig å åpne lukene om vinteren. Gytegrunner vil dermed ikke bli tørrlagt i større grad enn tidligere, og situasjonen anses å være lik før og etter endring i reglement. Omsøkt endring av reglementet gjør at en vil unngå stadige søknader om fravik, slik en har opplevd ved flere anledninger de siste årene.

Vannområde Orkla skriver i brev av 14.11.2017 at Ya er påvirket av tidligere gruvedrift og dermed klassifisert som en sterkt modifisert vannforekomst (SMVF). Lengre sesong med lavere minstevannføring gir dårligere uttynningseffekt og økt forurensning. En vil derfor ikke oppnå mål om god kjemisk tilstand og godt økologisk potensial.

Vannområde Orkla skriver videre at endring i klima med endret sesong og ustabile værforhold vil endres over tid, noe som også kan påvirke forurensningen. Dette må tas med i betraktning.

TrønderEnergis kommentar:

Vi ser prinsippet som beskrevet av Vannområdet Orkla at fraført vann fra Ya kan være negativt i forhold til uttynningseffekten fra gruveforurensning. I dagens situasjon er det syv måneder pr. år med slipp av 0,05 m³/s fra dam Ya. Dette vil øke til åtte måneder pr. år ved utsettelse av start sommervannføring til 1. juni, noe vi anser ikke vil endre situasjonen i forhold til målet om kjemisk tilstand og godt økologisk potensial i betydelig grad.

Samtidig ligger strekningen med hovedbelastningen fra gruvene nedstrøms Yas samløp med Grubekken. Grubekken kommer inn i Ya på ca. kote 630. I mai skjer det stor avsmelting i lavereliggende områder, og strekningen nedstrøms samløpet Grubekken – Ya vil ha betydelig vannføring i denne perioden. Dette medfører at den reduserte uttynningseffekten ved endring av manøvreringsreglementet er minimal, om utslagsgivende i det hele tatt. Vi viser for øvrig til beskrivelse i søknad og rapport fra SWECO.

Klimatiske endringer er en pågående prosess og det kan få konsekvenser for alle regulerte vassdrag. Slike endringer skjer over tid og kan eventuelt vurderes ved fremtidig revisjon av konsesjonsvilkår.

Fylkesmannen i Hedmark skriver i brev av 01.12.2017 at de har forståelse for de praktiske begrensningene som råder for lukemanøvrering før vårmeltingen har kommet skikkelig i gang i mai måned i de øvre deler av vassdraget. Fylkesmannen viser til at det tidligere var bra med småfisk i vassdraget og påpeker i den forbindelse at Ya er påvirket av gruveforurensning. En forlengelse av perioden for minstevannføring vil medføre ytterligere tid med redusert fortykning, og mest mulig vann gjennom året er viktig.

TrønderEnergis kommentar:

Vi viser til kommentar til uttalelse fra Vannområde Orkla når det gjelder fortykningseffekt fra gruveforurensning. Vi vil også påpeke at det i medhold av konsesjonsvilkårene er pålegg om årlig å sette ut 15.000 ensomrig ørret i Ya og Orkla som kompensierende tiltak for effekter av vassdragsreguleringen.

Dovrefjell nasjonalparkstyre skriver i brev av 10.01.2018 at saken er behandlet i møte i nasjonalparkstyret 18.12.2017. Nasjonalparkstyret skriver at det er nærliggende at endring av tidsrommet for minstevannføring om sommeren i den regulerte delen av Knutshø landskapsvernområde, må behandles som en dispensasjonssak i forhold til verneforskriften.

Nasjonalparkstyret skriver at endringen sannsynligvis ikke vil være i strid med formålet for Knutshø landskapsvernområde eller påvirke landskapets art og karakter nevneverdig. Saken er også vurdert etter prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7. Nasjonalparkstyret gir dispensasjon under vilkår om at det skal tas hensyn til villrein og annet dyreliv i forbindelse med kjøring til og fra Øvre Dølvad i mai og juni.

TrønderEnergis kommentar:

Vi konstaterer at Dovrefjell nasjonalparkstyre har ønsket å behandle dette som en dispensasjonssak fra verneforskriften og har gitt dispensasjon. Vi viser til kommentarer til uttalelser fra Knutshø villreinutvalg og Kvikne Utmarksråd når det gjelder hensyn til villrein i området.»

*NVEs merknader**Sakens bakgrunn*

Bakgrunnen for søknaden om endring av manøvreringsreglement for Orkla- og Granavassdraget er at driftserfaringer fra de siste 30 årene har vist at noen av formuleringene i reglementet er u hensiktsmessig, og ikke er i tråd med de faktiske hydrologiske forholdene. Det dreier seg om to faktorer: dato for slipp av minstevannføring og størrelsen på minstevannføringen ved terskel Kvikne kirke.

Dato for slipp av minstevannføringen

Det er flere slippsteder i vassdraget, men de som gir størst utfordringer for oppstart av slipp av sommervannføring 1. mai er de som ligger høyest til fjells. Dette er Øvre Dølvad og Ya, på henholdsvis 844 og 876 moh. KVO ønsker å endre dato for å starte opp sommervannføring fra 1. mai til 1. juni. KVO viser til at inntakene vanligvis er dekket av is og snø den 1. mai og dette gjør at det er vanskelig å åpne ventiler og luker. De påpeker at formålet med vannslippet, jf. Punkt 2 i manøvreringsreglementet er at det fra Øvre Døldal og Ya, i perioden 1. mai til 30. september, skal være tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle. KVO sier det normalt ikke er beitedyr i området så tidlig og at det for området ved Øvre Døldal ikke er lov å slippe dyr på beite før i juni måned.

Størrelse på vannføringen ved terskel Kvikne kirke

I manøvreringsreglementet står det at minstevannføringen i Orkla skal være 2,5 m³/s ved terskel Kvikne kirke i tiden 1. mai – 30. september, samt 0,5 m³/s resten av året. Vannmengden her består av både tilsig fra restfeltet og det som slippes forbi inntakene Øvre Dølvad, Ya, Falningssjøen og Sverjesjøen. Det har flere ganger vært vanskelig å overholde reglementet for størrelsen av minstevannføringen om vinteren. Vannstanden i Falningssjøen er normalt lav om vinteren og flere vintre har den vært for lav til å kunne bidra. Man har prøvd å tappe fra Sverjesjøen, men dette har forårsaket skader langs vassdraget og ved riksveg 3, og man har i samråd med NVE blitt enige om ikke å tappe fra Sverjesjøen om vinteren. I praksis er det derfor kun tilsig fra Ya og Øvre Dølvad som bidrar til å opprette kravet om minstevannføring, noe som har vært for lite i noen år og det

har vært nødvendig å søke om midlertidig avvik både i 2011, 2013 og 2016. KVO ønsker å endre manøvreringsreglementet slik at kravet om minstevannføring ved Kvikne kirke i tiden 1. oktober – 31. mai begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet og alt naturlig tilsig fra inntakene Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.

Forventede fordeler og ulemper

KVO opplyser at det er en fordel for dem å utsette sommerslippet med én måned fordi det da er mindre is og snø i fjellet. Når ventilene nå skal åpnes til 1. mai kreves det mye manuelt arbeid med å hakke og sage seg gjennom tykke islag, og KVO anslår at det brukes inntil 8 dagsverk på dette. I tillegg til at dette krever mye ressurser, er det også et risikofylt arbeid og ikke ønskelig med tanke på HMS. Det anses også som en fordel å flytte åpningstidspunktet til 1. juni fordi det reduserer risikoen for at det oppstår isdammer og at vannet går oppå isen og tar en annen veg enn ønskelig.

KVO mener det er positivt at man unngår å vurdere vannslipp fra Sverjesjøen for å overholde kravet om minstevannføring ved Kvikne kirke. De mener det er bedre med et manøvreringsreglement som angir vannslipp i tråd med naturlig tilsig.

Miljøkonsekvenser

SWECO har skrevet en fagrapport om miljøkonsekvenser ved å flytte tidspunktet for vannslipp. Rapporten viser til at det fortsatt er vinterlige forhold ved inntakene den 1. mai og at smeltingen øker utover med vårflokk helt mot slutten av måneden. Ut fra hydrologiske forhold anses det som mest naturlig å utsette tidspunktet for slipp av sommervannføring.

Elvene er artsfattige og bunndyrundersøkelser viser at det er flest arter og artsgrupper i Øvre Dølvad. Den kvantitative produksjonen av bunndyr er til en viss grad avhengig av vannføringen i form av vanndekt areal. I så måte forventes det en liten nedgang i antall produserte individer på elvestrekninger som ligger nær opp til inntaksdammene. Det er imidlertid lite sannsynlig at en utsettelse av slipp av sommervann til 1. juni vil påvirke forekomsten av arter.

Det finnes ørret både i Øvre Dølvad og Ya. Forekomsten av fisk på de undersøkte strekningene rett nedstrøms inntakene i Øvre Dølvad og Ya er primært avhengig av at det er sikker vannføring gjennom året og at det foregår nedvandring av fisk fra strekninger lengre opp i vassdraget. Noe av vannslippet ved inntaket i Øvre Dølvad går som overflatevann over rister og fører til at større fisk havner i elva nedstrøms dammen. I Ya blir det overført vann fra inntaksdammen til Falningsjøen og det antas at det meste av fisk som kommer forbi dammen går til Falningsjøen. Undersøkelsene viser at laveste vannføring gjennom året, og særlig om vinteren, er begrensende for fiskeproduksjonen. Det anses som lite sannsynlig at å utsette slipp av sommervann til 1. juni, når avsmeltingen av det lokale restfeltet er stor, vil ha særlig effekt på fiskeproduksjonen.

Det er rein fra Forrelhognastammen i området, og det har vært reinkalving ved Grøntjørna, som ligger like øst for inntaket i Ya. Kalvingsplassen er lite benyttet, men det er kjent at den ble brukt våren 2010. Kalvingstida er ca. 20. april – 20. mai og ifølge miljørapporten blir en utsettelse av slipp av sommervann til 1. juni ansett som positivt for reinen ettersom det da blir mindre ferdsel i området. Rapporten viser til at det er sjelden at adkomsten til inntakene kommer i konflikt med reinens bevegelser.

Det er vurdert at endring av starttidspunktet ikke vil påvirke husdyr, verken sau på beite eller tilgang til drikkevann.

Minstevannføringen har også betydning for landskapsopplevelsen. 1. mai er alle elvene i området dekket av is og snø. Når isen går i mai vil nivået på minstevannføringen påvirke landskapet på strekningen som ligger nær inntaksdammene. På grunn av høy avsmelting i restfeltet vil størrelsen på minstevannføringsslippet ha påviselig landskapsmessig effekt bare på en kort strekning.

NVEs vurdering

I det følgende har vi kommentert fremsatte innspill der vi mener det er relevant for søknaden og mulige konsekvenser av reglementet.

Forholdet til naturmangfoldloven

Det er gjort en miljøutredning av Øvre Dølvad og Ya, med statusbeskrivelse og konsekvensutredning av de foreslåtte endringene. Forholdene for husdyr på beite og kalving av rein er omtalt, siden disse temaene var sentrale ved fastsettelse av manøvreringsreglementet.

Jan Vidar Estensvoll skriver som gårdbruker hvordan den dyrka marka hans blir påvirket av Orkla elv og hvordan klimaendringene med mildere vintre påvirker dyrka mark ytterligere. Estensvoll etterspør konsekvensutredning av påvirkning av plantevekst, ved å forandre minstevannføring fra 1. mai til 1. juni, ettersom dette kan ha en stor økonomisk betydning for de som driver jordbruk langs Orkla. NVE viser til at de hydrologiske konsekvensene for endret regime er beskrevet i rapporten for miljøkonsekvenser og her fremgår det at endring av minstevannføring er liten i forhold til vannmengdene som oppstår under flomperioder. Endringene har ingen praktisk betydning i forhold til flomsituasjonen i Orkla. Forholdet til plantevekst blir derfor ikke aktuelt i denne saken.

NVE mener utredningen som er gjennomført sammen med eksisterende kunnskap, innspill fra høringsparter og søkers kommentarer oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven, og gir tilstrekkelige opplysninger til at søknaden kan vurderes.

*NVEs vurdering av endringene i manøvreringsreglementet**Teksten i nåværende manøvreringsreglement punkt 2, 2.-4. avsnitt:*

«Fra Øvre Dølvad, Innerdalsmagasinet, Falningsjøen og Ya ved Eventjønbekken skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Eventjønbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s i tiden fra 1. mai til 30. september og 0,5 m³/s resten av året.»

KVO sitt forslag til ny tekst:

«Fra Innerdalsmagasinet og Falningsjøen skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s.

Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Fra Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønbekken skal det i tiden 1. juni – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 30. september og 0,5 m³/s resten av året. I tiden 1. oktober – 31. mai er kravet dog begrenset til tilsig fra restfeltet og naturlig tilsig fra Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.»

Virkninger for fagtema

Fisk

Kvikne Utmarksråd skriver i sin uttalelse at det ikke er mye å gå på når det gjelder vannføring ved Kvikne Kirke. De mener en ytterligere redusert vannføring kan føre til at gyteområder i større grad enn tidligere tørrlegges, og er derfor skeptiske til den omsøkte endringen. Samtidig sier de at endringen av manøvreringsreglementet vil være mer tilpasset klimaet og det naturlige hydrologiske regime og at dette trolig vil være en fordel ettersom endringen fører til en vannføring lik den er naturlig, og ikke gi negativ effekt for produksjon og overlevelse av fisk.

TrønderEnergi (KVO) har i sin kommentar vist til at endringen det søkes om ikke vil føre til verken mer eller mindre vann ved Kvikne kirke, fordi praksis har vist at det ikke er mulig å slippe mer vann her. Endringen av manøvreringsreglementet vil egentlig kun dreie seg om en mer forutsigbar situasjon slik at regulanten unngår søknader om fravik. TrønderEnergi mener dette ikke vil påvirke vannmengden i elva og derfor heller ikke gyteområder.

TrønderEnergi skriver i en annen kommentar at det i medhold av konsesjonsvilkårene er pålegg om årlig å sette ut 15.000 ensomrig ørret i Ya og Orkla, som kompenserende tiltak for effekter av vassdragsreguleringen.

NVE viser til at fagrapporten beskriver at spesielt vannføringen om vinteren er begrensende for fiskeproduksjonen, og at det derfor er lite sannsynlig at å utsette slipping av sommervannføring til 1. juni vil ha noen særlig effekt på fiskeproduksjonen. I fagrapporten står det at endring av tapping fra Øvre Dølvad og Ya ikke vil ha noen merkbar effekt for biologien i vassdragene. Hvis det i det hele tatt er merkbart, er det kun på den første kilometeren nedstrøms inntakene. Dette er et område med høy tetthet av ørret, og dersom det er en viss påvirkning av vannføringen vil det derfor kunne være positivt for å motvirke for høytetthet. NVE mener den omsøkte endringen av manøvreringsreglementet ikke vil påvirke gyteområder ved Kvikne kirke i nevneverdig grad, og dette er ikke avgjørende for vår innstilling.

Villrein

Både Kvikne Utmarksråd og Knutshø villreinutvalg er skeptiske til å flytte dato for slipp av sommervannføring med bakgrunn i fare for økte forstyrrelser for villreinen. Knutshø villreinutvalg sier det ikke er ønskelig med kjøring på Storinnsjøvegen rundt 1. juni fordi det regelmessig er kalving på setervollene langs veien. De viser til rapport om Knutshøreinen der det pekes på at forstyrrelser er en av flere hypoteser for å forklare svekket kalvetilvekst. De ber om at det settes som vilkår for endringen at KVO må kontakte utmarksrådet før kjøring finner sted. Dovrefjell nasjonalparkstyre gir dispensasjon til å endre dato for minstevannføringen, på vilkår om at det skal tas hensyn til villrein og annet dyreliv i forbindelse med kjøring til og fra Øvre Dølvad i mai og juni. TrønderEnergi skriver i sine kommentarer at de ønsker å ta hensyn til reinen og kalvingsområdene. De ønsker å ha en god dialog med villreinutvalg og oppsyn knyttet til ferdsel inn mot Øvre Dølvad for å unngå forstyrrelser. De påpeker at dersom det er nødvendig å unngå forstyrrelser i kalvingsperioden, kan det være aktuelt å bruke andre adkomstruter inn til området enn nettopp Storinnsjøvegen. De mener også at det kan være en fordel å flytte tidspunktet for oppstart av vannslipp om sommeren fordi en da slipper å kjøre flere ganger inn til Øvre Dølvad for å stille om tappeluka. I dag må de inn til Øvre Dølvad 2–3 ganger for å klare å åpne luka på grunn av mye snø og is her.

NVE har forståelse for at både Kvikne Utmarksråd og Knutshø villreinutvalg ser en fare for økt forstyrrelse i villreins kalvingsområde under kalvingen dersom en forskyver åpningstidspunktet for sommerslipp. I denne saken sier TrønderEnergi at de ønsker å unngå forstyrrelser og kan også se for seg alternative veger inn til slippstedet dersom det blir aktuelt. TrønderEnergi er gjennom saken blitt informert om hvem de skal ha kontakt med og NVE oppfordrer til at denne kontakten opprettholdes jevnlig. Utover dette mener NVE at det må være positivt at endringen er antatt å gi redusert ferdsel på veien, fordi det trolig vil være nok med én tur til Øvre Dølvad for å stille om tappeluka. NVE mener den omsøkte endringen av manøvreringsreglementet ikke vil medføre nevneverdig negativ påvirkning for villreinstammen i området, og dette er ikke avgjørende for vår innstilling.

Gruveslam og uttynningseffekten

Både Fylkesmannen i Innlandet og Vannområde Orkla mener vannkvaliteten i Ya er sterkt påvirket av gruveforurensning fra Kvikne gruver. De gamle gruveområdene inneholder mye kobber og dette påvirker Ya nedstrøms Storbekken og til utløpet i Orkla. De viser til at en forlengelse av minstevannføringen om vinteren vil medføre ytterligere tid med redusert fortykning. Dette vil gjøre det vanskelig å oppnå målet om god kjemisk tilstand og godt økologisk potensiale.

TrønderEnergi skriver i en kommentar at de ikke anser at endringen av manøvreringsreglementet vil endre situasjonen i forhold til målet om kjemisk tilstand og godt økologisk potensial i betydelig grad. I dagens situasjon er det syv måneder pr. år med slipp av 0,05 m³/s fra dam Ya og dette vil da øke til åtte måneder pr. år ved utsettelse av start sommervannføring til 1. juni. TrønderEnergi anser at dette ikke vil endre situasjonen i forhold til å nå målet om kjemisk tilstand og godt økologisk potensial i betydelig grad. NVE er enig i dette og viser til utdypning under overskriften «Forholdet til vannforskriften» lengre ned. TrønderEnergi skriver videre i en kommentar at strekningen som får mest gruveslam kommer inn i Ya på ca. kote 630 og at det i mai er stor avsmelting i disse lavereliggende områdene slik at strekningen vil ha betydelig vannføring i denne perioden. Den reduserte uttynningseffekten ved endring av manøvreringsreglementet er derfor minimal, om utslagsgivende i det hele tatt. NVE mener spørsmålet om uttynningseffekten ikke er avgjørende for vår innstilling.

Vedlikehold av veg

Kvikne utmarksråd viser til at det i tida rundt 1. juni ikke er snøscooterføre og fjellvegene som regel er stengt på grunn av teleløsning. Å kjøre på vegene på denne tida vil i et normalt år påføre vegen skader som gjør at det tar lengre tid før den kan åpnes for allmenn trafikk og dette vil være fordyrende for de som driver vedlikehold av vegene. TrønderEnergi skriver at de ønsker å ha en tett dialog med oppsyn og grunneiere når det gjelder eventuelle skader knyttet til bruk av vegen. NVE oppfordrer til dette, og har ingen ytterligere kommentarer.

Krav om vannføringsendringer i sidevassdrag (Jøla)

Verneområdestyret for Trollheimen ber NVE pålegge kraftselskapet minstevannføring i Jøla med bakgrunn i hensyn til Trollheimen landskapsvernområde, stor lokal bruk av området i friluftslivssammenheng og de biologiske aspektene ved manglete vassføring i Jøla. De mener NVE bør vurdere å pålegge kraftselskapet å iverksette tiltak som bedrer landskapet og de biologiske forhold i Jøla.

TrønderEnergi viser til at dette dreier seg om forhold som ikke berører den omsøkte endringen, og at bekkeinntaket Jøla ligger i et sidevassdrag til Orkla flere titalls kilometer nedstrøms områdene ved Dølvad og Kvikne som denne søknaden gjelder.

NVE viser til at dette er forhold som kan fremkomme i et konkret krav om revisjon av vilkårene. Orkla-Granavassdraget har revisjonsadgang i 2022, og det er mulig å fremme et krav nå. NVE og Miljødirektoratet har utarbeidet rapport 49/2013 om vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022. Rapporten inneholder en nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering av revisjonsaker. Orkla-Granavassdraget har prioritet 2.2. Med dette menes at vassdraget er vurdert å ha viktige miljøverdier, men som har begrensede gjenstående miljøutfordringer, eller der særskilte hensyn setter grenser for hvilke tiltak som i praksis kan gjennomføres. NVE anbefaler at eventuelle krav om revisjon koordineres gjennom Tynset kommune, og anbefaler at Vannområde Orkla tar kontakt med kommunen med tanke på koordinering av et eventuelt revisjonskrav.

Forholdet til vannforskriften

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag for planperioden 2016–2021 ble godkjent av Klima- og miljødepartementet 04.07.2016. For vannforekomster som er berørt av vannkraftproduksjon ble det for denne planperioden laget en egen liste over vannforekomster med godkjente miljømål, basert på tiltak som hører under sektorlovverket for vannkraftsektoren. Disse listene er vedlagt godkjenningsbrevet som vedlegg 2 (miljømål som kan medføre krafttap) og

vedlegg 3 (miljømål som kan medføre andre typer tiltak). Vannforekomstene som er med i disse vedleggene har godkjente miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Orkla-Granavassdraget er ikke med på listen, og for slike vannforekomster er miljømålet ved godkjenningen satt til å være det samme som dagens tilstand. TrønderEnergi har i sine kommentarer vist til at endringen av manøvreringsreglementet ikke vil endre situasjonen i forhold til å nå målet om kjemisk tilstand og godt økologisk potensial i betydelig grad. NVE mener forholdet til vannforskriften ikke er avgjørende for vår innstilling.

NVEs konklusjon

Som regulant har Kraftverkene i Orkla (KVO) rett til å søke om endring av manøvreringsreglementet i reguleringskonsesjonen for Orkla og Granavassdraget. I henhold til fagrappport fra SWECO går det frem at de omsøkte endringene vil ha få konsekvenser for fagtemaene fisk, villrein, husdyr og bunndyr. Konsekvensene vil være størst for landskapsopplevelsen, men da på en begrenset strekning nær inntaksdammen. I høringen er det avdekket bekymringer for spesielt villrein og vanddekket areal ved Kvikne kirke. Gjennom dialog med søker og deltakere på befaring har det vist seg at det vil være mulig å løse spesielt forhold til villrein og kjøring på vegene. NVE mener det er viktig å ha et manøvreringsreglement som er mest mulig i tråd med hydrologiske regimet i området, der smeltingen ved slippunktet ikke kommer i gang før nærmere 1. juni. Etter en samlet vurdering av søknadens innhold, høringsuttalelser og befaring, har NVE kommet frem til at fordelene av det nye regimet vil være større enn ulempene.

NVE anbefaler at manøvreringsreglement for Orkla- og Granavassdraget får ny tekst i avsnitt 2, slik som omsøkt, og at det ikke gjøres noen endringer i øvrige avsnitt. Avsnitt 2 med ny tekst blir etter endringen slik:

«2

Fra vårflommens begynnelse skal alt tilløp innen Nerskogmagasinets reguleringsområde nyttes til oppfylling av magasinet inntil kote 648,0, og slipping av pålagt minstevannføring i Grana. Vasstanden må deretter ikke senkes under nevnte kote før 1. oktober.

Fra Innerdalsmagasinet og Falningsjøen skal det i tiden 1. mai – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s.

Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Fra Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken skal det i tiden 1. juni – 30. september, slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 30. september og 0,5 m³/s resten av året. I tiden 1. oktober – 31. mai er kravet dog begrenset til tilsig fra restfeltet og naturlig tilsig fra Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.

Minstevannføringen ovenfor Brattset kraftverk skal i tiden 1. mai til 30. september være 2 m³/sek og 0,5 m³/sek resten av året.

Nytt 7. ledd ved kgl.res. 07.11.1980:

«Fra inntaket i Stavåa skal det slippes en minstevannføring på 0,05 m³/sek hele året, dog begrenset til den naturlige vannføringen.»

Fra Nerskogmagasinet ( ) skal det i tiden 1. mai til 30. september slippes 0,1 m³/sek og 0,05 m³/sek resten av året. (Jfr. 1979 bestemmelsen gjelder bare for Nerskogmagasinet.)

I Svorka skal det i tiden 1. mai til 30. september slippes en vannmengde på 0,1 m³/sek. Og en vannmengde på 0,05 m³/sek resten av året.

Fra Bjørsetmagasinet skal det i den del av perioden 1. mai til 31. august som faller utenom selve vårflommen slippes en minstevassføring som i gjennomsnitt skal fastsettes mellom 20 m³/sek og 30 m³/sek etter departementets nærmere bestemmelse til enhver tid. I tida fra 1. september og til gytingen er avsluttet ca. 25 oktober skal minstevassføringen fastsettes mellom 10 m³/sek og 15 m³/sek etter departementets nærmere bestemmelse. Fra 25. oktober til utgangen av oktober måned trappes vassføringen jevnt ned til 4 m³/sek som er minste tillatte vassføring i resten av året. Etter nærmere avtale med en oppsynsmann oppnevnt av Miljøverndepartementet foretas slippingen slik at en får en hensiktsmessig variasjon i vassføringen i tida etter flomvassføringen.

Nytt tillegg, kgl.res. 07.04.2000:

«Minstevassføringen på 10 m³/sek ut fra Bjørsetmagasinet kan underskrides i tiden 15. september–31. oktober. I siste del av denne perioden kan vannføringen være ned til 8 m³/sek inntil det er kompensert for den vannmengde som er sluppet ut over 20 m³/sek i perioden fra vårflommens slutt til 31. august.»

Under ekstraordinære forhold med ekstremt liten avrenning fra såvel regulerte som uregulerte felt, da den garanterte minstevannføring fastsatt til mellom 20 m³/sek og 30 m³/sek bare kan gjennomføres ved tapping fra kraftverkens magasiner, kan bestemmelsen om minstevassføring fravikes i forståelse med tilsynsmannen.

Ovennevnte krav til minstevannføring og slipp av vann kan endres av departementet dersom vassdragsundersøkelsene som nevnt i konsesjonsvilkårenes pkt. 23 viser at dette er nødvendig av hensyn til forurensningssituasjonen i vassdraget.

Dersom den alminnelige forurensningsbelastningen, sammenliknet med forholdene på det tidspunkt konsesjonen ble gitt, øker vesentlig som følge av økt folketall, industriutvikling mv., kan regulanten etter nærmere bestemmelse av departementet tilpliktes å endre ovenstående minstevannføringer.

I Brattset kraftverk skal det anordnes arrangement for forbislipping av vatn ved eventuell driftsstans.

(Ved kgl.res. 20. mars 1981 er bestemt: at manøvreringsreglementets post 2, 13 om pålegg av forbislippingsarrangement i Brattset og Svorkmo Kraftverker bare skal gjelde for Brattset.)

Med unntak for Botnan kraftverk må utpreget døgnregulering ikke forekomme i den tid isvanser kan oppstå i vassdraget. Tillegg av 1979: "I tiden fra 15. juni til 1. september må ikke utpreget døgnvariasjon forekomme i Grana kraftverk." Ellers må endringer i vassslippingen for kraftverksdriften skje med så myke overganger som mulig.

Det skal ved manøvreringen has for øye at flomvassføringene i vassdragene nedenfor magasinene så vidt mulig ikke økes.

For øvrig kan tappingen skje etter Kraftverkene i Orklas behov.»

III. Departementets bemerkninger

1. INNLEDNING

Kraftverkene i Orkla DA (KVO) har 18. juni 2017 søkt om å endre manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget på to punkter. KVO søker om å endre dato for sommerslippet fra Øvre Dølvad og Ya fra 1. mai til 1. juni for å unngå at inntakene er dekket av snø og is ved oppstartstidspunktet. KVO søker også om at minstevannføringen forbi terskel Kvikne kirke skal begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet på vinteren, da det gjentatte ganger har vist seg at kravet på 0,5 m³/s ikke kan overholdes, og at tapping fra magasin medfører isgang.

Ifølge fagutredningen som ligger til grunn for søknaden vil de omsøkte endringene ha få konsekvenser for fagtemaene fisk, villrein, husdyr og bunndyr. Konsekvensene vil være størst for landskapsopplevelsen på en begrenset strekning nær inntaksdammen. Virkninger for villrein i byggefasen og virkning for uttynning av gruveslam er mulige ulemper som er fremmet i høringen.

NVE tilrår i innstilling 25. februar 2020 at manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget endres som omsøkt. NVE mener mulige negative effekter av endringene kan avbøtes med relevante tiltak.

Departementet har ikke funnet at det er nødvendig av saksbehandlingshensyn å foreta høring av NVEs innstilling. Det er her tilstrekkelig med den høring NVE har foretatt av søknaden.

2. DEPARTEMENTETS VURDERING

KVO har søkt om endring av to punkter i manøvreringsreglementet – dato for slipp av minstevannføring fra Øvre Dølvad, og Ya og størrelsen på minstevannføringen ved terskel Kvikne kirke.

2.1 Nærmere om de omsøkte endringene

Dato for slipp av minstevannføringen

I manøvreringsreglementet er det krav om slipp av minstevannføring fra flere punkter. Fra inntakene Øvre Dølvad og Ya, som ligger høyt til fjells på henholdsvis 844 og 876 moh. ønsker KVO å endre dato for å starte opp sommervannføring fra 1. mai til 1. juni. KVO viser til at inntakene vanligvis er dekket av is og snø den 1. mai, og at dette gjør det vanskelig å åpne ventiler og luker. Når det slippes vann er det også risiko for at det oppstår isdammer i elva, og at vannet går oppå isen og tar en annen veg enn ønskelig.

KVO påpeker at formålet med vannslippet er at det "skal være tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle", jf. punkt 2 i manøvreringsreglementet. KVO viser til at det normalt ikke er beitedyr i området så tidlig, og at det for området ved Øvre Dølvad ikke er lov å slippe dyr på beite før i juni måned.

KVO opplyser om at åpning av ventiler innen 1. mai krever mye manuelt arbeid med å hakke og sage seg gjennom tykke islag, og KVO anslår at det brukes inntil 8 dagsverk på dette. I tillegg til at dette krever mye ressurser, er det også et risikofylt arbeid, og ikke ønskelig med tanke på HMS.

Størrelse på vannføringen ved terskel Kvikne kirke

I manøvreringsreglementet står det at minstevannføringen i Orkla skal være 2,5 m³/s ved terskel Kvikne kirke i tiden 1. mai – 30. september, og 0,5 m³/s resten av året. Vannmengden her består av både tilsig fra restfeltet og det som slippes forbi inntakene Øvre Dølvad, Ya, Falningssjøen og Sverjesjøen.

Ifølge KVO har det flere ganger vært vanskelig å overholde reglementet for størrelsen av minstevannføringen om vinteren. I praksis er det kun tilsig fra Ya og Øvre Dølvad som bidrar til å opprette kravet om minstevannføring, noe som har vært for lite i noen år til å oppfylle kravet. KVO søker om å endre manøvreringsreglementet slik at kravet om minstevannføring ved Kvikne kirke i tiden 1. oktober – 31. mai begrenses til naturlig tilsig fra restfeltet, og alt naturlig tilsig fra inntakene Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsigene er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.

2.2 Departementets vurdering av virkninger

Virkninger for fisk

Endringen av vannføringen ved terskel Kvikne Kirke har blitt nevnt som mulig ulempe for fisk. Ifølge fagrapporten er vannføringen om vinteren begrensende for fiskeproduksjonen, men Sweco mener det vil være lite sannsynlig at endringen i sommervannføring fra 1. mai til 1. juni vil ha noen særlig effekt på fiskeproduksjonen. Rapporten mener endringen ikke vil ha noen merkbar effekt for biologien i vassdragene. Hvis det i det hele tatt er merkbart, er det kun på den første kilometeren nedstrøms inntakene. Dette er et område med høy tetthet av ørret, og dersom det er en viss påvirkning av vannføringen vil det derfor kunne være positivt for å motvirke for høy tetthet.

NVE mener den omsøkte endringen av manøvreringsreglementet ikke vil påvirke gyteområder ved Kvikne kirke i nevneverdig grad. Departementet slutter seg til NVE og har lagt lite vekt på konsekvensene for fisk.

Virkninger for villrein

Kvikne Utmarksråd og Knutshø villreinutvalg er skeptiske til å flytte dato for slipp av sommervannføring med bakgrunn i fare for økte forstyrrelser for villreinen i kalvingsperioden.

Dovrefjell nasjonalparkstyre har vedtatt å gi KVO dispensasjon til å endre dato fra 1. mai til 1. juni for slipp av sommerminstevannføring fra inntaksdammen ved Øvre Dølvad i Knutshø landskapsvernområde, med vilkår om det skal tas hensyn til villrein og annet dyreliv i forbindelse med kjøring til og fra Øvre Dølvad i mai og juni.

KVO har selv foreslått andre vegtraseer i perioder der reinen er sårbar og trukket fram at endringen vil redusere deres egen ferdsel i området.

NVE mener det er positivt at endringen er antatt å gi redusert ferdsel på vegen, fordi det trolig vil være nok med én tur til Øvre Dølvad for å stille om tappeluka. NVE mener den omsøkte endringen av manøvreringsreglementet ikke vil medføre nevneverdig negativ påvirkning for villreinstammen i området. NVE oppfordrer søker å ha tett kontakt og dialog med oppsynsmyndighet.

Departementet støtter NVEs vurdering av at endringen ikke vurderes å ha vesentlig negativ påvirkning på villrein. Samtidig er villreinen ekstra sårbar i kalvingsperioden. Departementet forutsetter derfor at TrønderEnergi tar kontakt med Kvikne Utmarkslag og tilpasser ferdselen til informasjonen om hvor villreinen oppholder seg, ved å bruke andre tilkomstveier.

Virkninger for forurensning

Vannkvaliteten i Ya er sterkt påvirket av gruveforurensning fra Kvikne gruver. Fylkesmannen og Vannområde Orkla viser til at endringen vil medføre ytterligere tid med redusert fortykning. De mener dette vil gjøre det vanskelig å oppnå målet om god kjemisk tilstand og godt økologisk potensiale.

TrønderEnergi mener endringen ikke vil endre situasjonen i forhold til å nå målet om kjemisk tilstand og godt økologisk potensial i betydelig grad. NVE er enig i dette og mener spørsmålet om uttynningseffekten ikke er avgjørende for innstillingen. Departementet viser til at det ofte har vært ising i perioden 1. mai til 1. juni, og at minstevannslippet derfor ikke har bidratt til noen fortyknings-effekt av betydning. Departementet har lagt lite vekt på virkninger for forurensning.

Vedlikehold av veg

Kvikne utmarksråd peker på at ferdsel rundt 1. juni vil kunne påføre vegen skader, pga. teleløsning. TrønderEnergi skriver at de ønsker dialog med oppsyn og grunneiere når det gjelder eventuelle skader knyttet til bruk av vegen. NVE har ingen ytterligere kommentarer. Departementet anser forholdet som en privatrettslig sak.

Krav om vannføringsendringer i Jøla

Verneområdestyret for Trollheimen ber om minstevannføring i sidevassdraget Jøla av hensyn til Trollheimen landskapsvernområde, stor lokal bruk av området i friluftslivssammenheng og de biologiske aspektene ved manglede vassføring i Jøla. NVE viser til at dette er forhold som kan fremkomme i et konkret krav om revisjon av vilkårene for reguleringen av Orkla- og Granavassdraget. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Forholdet til vannforskriften

Departementet finner at endringene av manøvreringsreglementet ikke påvirker måloppnåelse etter vannforskriften.

3. KONKLUSJON

Kraftverkene i Orkla (KVO) har søkt om endring av manøvreringsreglementet i reguleringskonsesjonen for Orkla- og Granavassdraget. Konsekvensene vurderes å være få for fagtemaene fisk, villrein, husdyr og bunndyr. Endringene vil ha størst virkninger for landskapsopplevelsen på strekning nær inntaksdammen. NVE anbefaler at endringen godkjennes, og mener det er viktig å ha

et manøvreringsreglement som er mest mulig i tråd med det hydrologiske regimet i området, der smeltingen ved slippunktet ikke kommer i gang før nærmere 1. juni.

Bekymring for virkninger for villrein har kommet frem i høringen. Det er stilt som en forutsetning at KVO skal kontakte utmarksrådet før ferdsel foretas i kalvingstiden for å redusere ev. ulemper.

Departementet finner at fordelene av den foreslåtte endringen er større enn ulempene, og anbefaler at manøvreringsreglementet punkt 2 endres i tråd med NVEs innstilling, jf. vassdragsreguleringsloven § 9. Departementet har samtidig lagt til rette for en språklig opprydding i reglementet, og har samtidig korrigert navn på magasiner, kraftverk mv. Justeringene medfører ingen realitetsendringer.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Kraftverkene i Orkla DA gis tillatelse til å endre manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 9 gis Kraftverkene i Orkla DA tillatelse til å endre manøvreringsreglementet for Orkla- og Granavassdraget.
2. Det fastsettes et endret manøvreringsreglement, jf. vedlegg 2.

Vedlegg 2

Manøvreringsreglement for regulering av Orkla og Grana

(Endret ved kgl.res. 23.6.2020, opprinnelig fastsatt ved kgl.res. 16.6.1978, og senere endret ved kgl.res. 12.1.1979, kgl.res. 7.11.1980, kronprinsregentens resolusjon 20.3.1981, ved departementets brev 11.5.1984 og ved kgl.res. 7.4.2000)

1.

A. Reguleringsmagasin

	Naturlig vannstand	Reg.grenser		Reg. høyde
		Øvre	Nedre	
Nerskogmagasinet	603,0	650,0	610,0	40,0
Falningsjøen	847,0	872,5	825,0	47,5
Sverjesjøen	867,7	872,5	867,7	4,8
Innerdalsmagasinet	765,0	813,0	778,0	35,0
Storfossmagasinet	495,0	519,0	503,0	16,0
Bjørsetmagasinet	128,0	129,5	129,0	0,5

Høydene refererer seg til NGOs høydesystem.

B. Overføringer

- a) Avløpet fra et felt på 6,8 km² i Stavåa overføres til Nerskogmagasinet.
- b) Avløpet fra følgende felter føres inn på driftstunnelen for Grana kraftverk og kan føres til Nerskogmagasinet for lagring: Jøla (46,2 km²), Hella (18,6 km²), og Svartbekken (4,0 km²).
- c) Avløpet fra følgende felter overføres til Falningsjøen eller føres inn på driftstunnelen for Ulset kraftverk: Ya (155,4 km²), Russu (27,8 km²) og Sverja (19,9 km²).
- d) Avløpet fra følgende felter overføres til Innerdalsmagasinet eller føres inn på driftstunnelen for Litjfossen kraftverk: Orkla ved Øvre Dølvad (219,1 km²), Næringsåa (41,9 km²), Storbekken (4,0 km²) og Gardåa (14,2 km²).
- e) Avløpet fra Innas naturlige nedbørfelt ved Innerdalsmagasinet (104,1 km²) sammen med overføringene under pkt. d) overføres via Litjfossen kraftverk til Orkla ved Storfosdammen.
- f) Avløpet fra følgende felter føres inn på driftstunnelen for Brattset kraftverk: Ulvassbekken (5,1 km²), Nåva (60,5 km²) og Stavåa (46,6 km²).
- g) Avløpet fra følgende felter føres inn på driftstunnelen for Svorkmo kraftverk: Raubekken (32,9 km²) og Svorka (293,6 km²).

2.

Fra vårflommens begynnelse skal alt tilløp innen Nerskogmagasinets reguleringsområde nyttes til oppfylling av magasinet inntil kote 648,0, og slipping av pålagt minstevannføring i Grana. Vannstanden må deretter ikke senkes under nevnte kote før 1. oktober.

Fra Innerdalsmagasinet og Falningsjøen skal det i tiden 1. mai – 30. september slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vintervannslippet fra Falningsjøen skal foregå så lenge det er mulig på grunn av vannhøyden i magasinet.

Fra Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken skal det i tiden 1. juni – 30. september slippes tilstrekkelig vannføring til vanning av dyr på beite og til å holde eventuelle terskeldammer fulle, dog minst 0,1 m³/s. Resten av året skal vannslippet de samme stedene være minst 0,05 m³/s. Vannslippingspålegget ved Øvre Dølvad og Ya ved Eventjønnbekken er dog begrenset til den naturlige vannføringen i henholdsvis Orkla og Ya.

Minstevannføringen på elvestrekningen forbi Yset målt ved Kvikne kirke skal være 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 30. september og 0,5 m³/s resten av året. I tiden 1. oktober – 31. mai er kravet dog begrenset til tilsig fra restfeltet og naturlig tilsig fra Øvre Dølvad og Ya, dersom summen av disse tilsig er under 0,5 m³/s i tiden 1. oktober – 30. april, eller under 2,5 m³/s i tiden 1. mai – 31. mai.

Ved vannslipp fra Storfosdammen skal vannføringen nedenfor magasinet i perioden 1. mai – 30. september være 0,5 m³/s og 0,3 m³/s resten av året.

Minstevannføringen ovenfor Brattset kraftverk skal i tiden 1. mai til 30. september være 2 m³/s og 0,5 m³/s resten av året.

Fra inntaket i Stavåa skal det slippes en minstevannføring på 0,05 m³/s hele året, dog begrenset til den naturlige vannføringen.

Fra Nerskogmagasinet skal det i tiden 1. mai til 30. september slippes 0,1 m³/s og 0,05 m³/s resten av året.

I Svorka skal det i tiden 1. mai til 30. september slippes en vannmengde på 0,1 m³/s og en vannmengde på 0,05 m³/s resten av året.

Fra Bjørsetmagasinet skal det i den del av perioden 1. mai til 31. august som faller utenom selve vårflommen slippes en minstevannføring som i gjennomsnitt skal fastsettes mellom 20 m³/s og 30 m³/s etter departementets nærmere bestemmelse til enhver tid. I tida fra 1. september og til gytingen er avsluttet ca. 25 oktober skal minstevannføringen fastsettes mellom 10 m³/s og 15 m³/s etter departementets nærmere bestemmelse. Fra 25. oktober til utgangen av oktober måned trappes vannføringen jevnt ned til 4 m³/s som er minste tillatte vannføring i resten av året. Etter nærmere avtale med en oppsynsmann oppnevnt av Miljøverndepartementet foretas slippingen slik at en får en hensiktsmessig variasjon i vannføringen i tida etter flomvannføringen.

Minstevannføringen på 10 m³/s ut fra Bjørsetmagasinet kan underskrides i tiden 15. september – 31. oktober. I siste del av denne perioden kan vannføringen være ned til 8 m³/s inntil det er

kompensert for den vannmengde som er sluppet ut over 20 m³/s i perioden fra vårflorens slutt til 31. august.

Under ekstraordinære forhold med ekstremt liten avrenning fra såvel regulerte som uregulerte felt, da den garanterte minstevannføring fastsatt til mellom 20 m³/s og 30 m³/s bare kan gjennomføres ved tapping fra kraftverkens magasiner, kan bestemmelsen om minstevannføring fravikes i forståelse med tilsynsmannen.

Ovennevnte krav til minstevannføring og slipp av vann kan endres av departementet dersom vassdragsundersøkelsene som nevnt i konsesjonsvilkårenes pkt. 23 viser at dette er nødvendig av hensyn til forurensningssituasjonen i vassdraget.

Dersom den alminnelige forurensningsbelastningen, sammenliknet med forholdene på det tidspunkt konsesjonen ble gitt, øker vesentlig som følge av økt folketall, industriutvikling mv., kan regulanten etter nærmere bestemmelse av departementet tilpliktes å endre ovenstående minstevannføringer.

I Brattset kraftverk skal det anordnes arrangement for forbislipping av vatn ved eventuell driftsstans.

Med unntak for Litjfossen kraftverk må utpreget døgnregulering ikke forekomme i den tid isvansker kan oppstå i vassdraget. I tiden fra 15. juni til 1. september må ikke utpreget døgnvariasjon forekomme i Grana kraftverk. Ellers må endringer i vasslippingen for kraftverksdriften skje med så myke overganger som mulig.

Det skal ved manøvreringen has for øye at flomvannføringene i vassdragene nedenfor magasinene så vidt mulig ikke økes.

For øvrig kan tappingen skje etter Kraftverkene i Orklas behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder mv. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokterne skal bo, og at de skal ha telefon i sine boliger.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

24. Småkraft AS

(Tillatelse til å bygge Øvre og Nedre Foldvik kraftverk og regulering av Foldvikvatnet i Gratangen kommune)

Kongelig resolusjon 23. juni 2020.

I. Innledning og bakgrunn

Småkraft AS (Småkraft) søkte 16. november 2015 om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til regulering av Foldvikvatnet og etter vannressursloven til bygging av Øvre Foldvik kraftverk og Nedre Foldvik kraftverk i Foldvikvassdraget i Gratangen kommune.

Planene innebærer regulering av Foldvikvatnet med 6 m. Øvre Foldvik kraftverk vil utnytte et fall på 237 m mellom inntak på kote 527 og kraftstasjon på kote 290. Nedre Foldvik kraftverk vil utnytte et fall på 271 m mellom inntak på kote 290 og kraftstasjonen på kote 19. En utbygging etter de foreliggende planene vil gi en midlere årsproduksjon på om lag 25,1 GWh.

Småkraft er et produksjonsselskap etablert i 2002 som eies av Aquila Capital.

NVE tilrådte i innstilling av 30. juni 2017 at det ble gitt tillatelse til de omsøkte tiltakene. Olje- og energidepartementet avsto søknaden i brev av 29. mars 2019.

Departementets vedtak er påklaget av Småkraft, Gratangen kommune, Foldvik Grunneierlag Sameie og Gratanglaks AS/Astafjord Smolt AS/Astafjord Slakteri AS.

II. Klagene

Klagen fra Småkraft av 2. mai 2019 lyder:

"OED har avslått konsesjon for Foldvik kraftverk den 29.03.2019. Klagefristen er forlenget til 02.05.2019 og klagen er således rettidig. Småkraft AS klager herved på vedtaket.

NVE har i sin innstilling til OED vært positiv til utbygging av Øvre og Nedre Foldvik og regulering av Foldvikvatnet.

OED skal gjøre en avveing av fordeler for tiltaket opp mot ulemper i tiltaket. Ulempene er i hovedsak forhold for reindrift rundt Foldvikvatnet og for fossesprøytsone og bekkeløfter for Øvre og Nedre Foldvik. Fordelene er kraftproduksjon og andre positive effekter anleggene vil medføre til området.

Småkraft AS er klar over at tiltak har innvirkning på miljø, for å kompensere er det bl.a. lagt inn minstevannføring i alle prosjekter og lagt opp til diskusjon med reindriftsutøverne i området for å gjennomføre tiltaket med minst mulig ulemper for rein og reindrift.

Reindrift

For Foldvikvatnet er det vektlagt alle ulempene som islegging og ferdsløst til vatnet har for reindrift. Småkraft AS har inngått avtale med Astafjord Smolt AS om regulering av Foldvikvatnet. De er avhengig av jevn tilgang til produksjonsvann. Mengde vann tilsier at det ikke kan kjøres effektkjøring men at det vil være stabilt uttak som gir myke reguleringsendringer. Dette medfører mindre brudd og farlige isforhold. Planlagte turbiner er heller ikke dimensjonert for utvidet effektkjøring.

I dag så går det en anleggsveg opp til Foldvikvatnet. Det er også en del hytter, fritidsboliger i området, ved Storstulsvatnet. Vegadkomst til hyttene ligger over stasjon på Øvre Foldvik. Bygging av ny dam vil ikke gi endring i ferdsløst opp til Foldvikvatnet i en driftssituasjon. Utbygging vil bli gjort i samråd med reindriftsinteressene. Småkraft AS har hatt flere gode diskusjoner med

reindriftsinteressene i området og har vært enig i at vi skal utarbeide avtale i etterkant av et positivt vedtak.

Økonomi i prosjektet

I OED sin vurdering er det lagt vekt på svak økonomi i prosjektet. For de som har opplevd kraftbransjen i en del år har en tydelig sett at det har vært variasjon i investeringsbeslutningene. Alt skjer med bakgrunn i dagens kraftpris og vurderinger av fremtidige kraftpriser. Utbyggingsprisene blir gjeldende når det inngås entreprenøravtaler og avtaler om leveranse av kraftverket. Samtidig inngås det også nettavtale. Det har vært flere møter med HLK Nett, men en endelig fordeling av kostnader vil først være gjeldende når avtalen inngås. HLK Nett er like interessert som Småkraft AS til å få i gang et prosjekt i Foldvik. Kostnadsfordeling styrt av nettavtalen er således en del av detaljer som kommer etter endelig konsesjon. Kravene og kriteriene gitt i en konsesjon er grunnlaget for inngåelse av avtaler.

Det er utbyggerne som tar risiko med utbygging. Gjøres det beslutning om å bygge prosjektet vil det gi investeringer i nett og utbetalinger til kommune og grunneierne. Den positive effekten av en utbygging avgjøres således med en investeringsbeslutning og ikke før et vedtak gjennomføres.

Et siste og avgjørende moment her er at dersom det blir gitt konsesjon og ikke blir gjort investeringsbeslutning på prosjektet så har markedet selv regulert de økonomiske konsekvensene.

Småkraft AS mener OED ikke kan avgjøre konsekvensen av den økonomiske effekten ved vedtakspunktet.

Nett

Hålogaland Kraft Nett har vedlagt et notat som viser deres syn på nettsituasjonen i området. De har et samfunnsansvar med å bygge og opprettholde tilfredsstillende nett i sine kommuner. HLK er veldig klar på at det i Foldvikområdet er ingen ledig kapasitet på å ta ut mer strøm. De planer som næringslivet har på utvidelse av produksjon i området vil ikke kunne gjennomføres med dagens nett.

Utbygging av nett er ikke ensidig grunn for å bygge kraftverk men samfunnsverdien som kraftverk og påfølgende nettutbygging utgjør må vektlegges betydelig mer enn det som OED har gjort. NVE har i sin behandling tatt hensyn til de forskjellige høringsparters innspill, gjort en helhetlig vurdering og vært positiv til utbygging i Foldvik. NVE og spesielt OED må ha et overordnet ansvar med å se hva som er riktig samfunnsmessig. I den sammenheng mener vi klart at utvikling i Foldvik er et positivt tiltak som gagnar samfunnet lokalt og kommunen i et større perspektiv.

Foldvikprosjektene vil gi betydelig vinterkraft. Dette er forhold som tidligere har hatt stor betydning i behandling av konsesjonssaker. I dag med økende vindkraft i strømmettet vil reguleringskraft bli enda viktigere som kompenserende tiltak med fast strømproduksjon i vinterhalvåret.

Lovverk

Vannressursloven § 25. (kriterier for konsesjon)

Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet.

Når et tiltak er av varig karakter eller av andre grunner kan få mer langsiktige virkninger, skal kravet i første ledd være oppfylt på lengre sikt.

Som det fremgår av lovteksten er det også et fremtidig perspektiv som skal tas med i vurdering om konsesjon skal gis. For et kraftverksprosjekt er ulempene for allmenne og private interesser størst i tidlig fase. Etter utbygging er gjennomført vil den anleggsmessige delen av tiltaket gå ifra og være negativ til å bli positiv.

Vassdragsreguleringsloven § 5. Kriterier for konsesjon

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Som det fremgår av lovteksten er det presisert at det også skal tas hensyn til andre nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning. Lovteksten tilrettelegger for en utvidet bruk av nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Vi mener det helt klart er samfunnsmessige positive konsekvenser som OED ikke har vektlagt nok i dette prosjektet.

Småkraft AS har vært i dialog med mange parter i området. Vi ser at Foldvikprosjektet har flere nyttevirkninger enn mange andre kraftverksprosjekt. Utbygging av ny linje er viktig for kraftverksprosjektene og ikke minst for næringsliv i Foldvik. Det er smoltoppdrett/slakteri i området og det pågår bygging av ny kassefabrikk. Alt dette er tiltak som krever strøm. Administrasjonen i kommunen er positiv til næringsinteressene i Foldvik og et bedre nett er en forutsetning for dette.

Oppsummering

Småkraft AS og grunneierne mener OEDs vurdering av de positive virkningene opp mot de negative virkningene for Øvre og Nedre Foldvik og regulering av Foldvikvatnet ikke er riktig vektet. De samfunnsøkonomiske fordelene er mer enn bare kraftproduksjon. Ringvirkninger for en slik utbygging er viktig for næringsliv og utvikling generelt i Foldvik.

På bakgrunn av ovennevnte mener vi at konklusjonen må endres til innstilling fra NVE, slik at konsesjon etter vassdragsreguleringslovens § 5 og vannressursloven § 25 gis."

Gratangen kommune har klaget på departementets vedtak. Formannskapet fattet 07.05.2019 følgende vedtak:

"Det vises til Olje- og energidepartementets vedtak av 29.03.19 om avslag på Småkraft AS søknad om utbygging av øvre og nedre Foldvik kraftverk, samt departementets melding 12.04.19 om utsatt klagefrist til 10.05.19. Gratangen formannskap har i møte 07.05.19 behandlet saken og fattet følgende enstemmige vedtak:

Vedtak

Gratangen kommune viser til Olje- og energidepartementets vedtak av 29.03.19 om avslag på Småkraft AS søknad om utbygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk, og henviser til Gratangen kommunes uttalelse av 27.05.16

Da behov for ny nettilknytning vil gi økt nettkapasitet i kommunen, ber Gratangen kommune om at deler av departementets vedtak om avslag omgjøres, og at søknaden fra Småkraft AS om bygging av Nedre Foldvik kraftverk i Gratangen kommune innvilges.

Gratangen kommune er sårbar med tanke på kapasitet av elektrisk kraft. Begrenset kapasitet hindrer fremtidig nærings- og boligutvikling samt svekker samfunnssikkerheten for kommunens befolkning.

Gratangen kommune forventer at det legges til rette for økt leveringskapasitet for å imøtekomme fremtidig nærings- og boligutvikling i kommunen.

Det vektlegges at det har kommet nye opplysninger om begrenset nettkapasitet i Gratangen etter konsesjonsbehandlingen, og at samfunnsnyten av en mindre utbygging derfor vurderes å være større enn ulempene."

Gratangen kommune fattet nytt vedtak i kommunestyret den 20.06.2019 som lyder:

"Gratangen kommune viser til Olje- og energidepartementets vedtak av 29.03.19 om avslag på Småkraft AS søknad om utbygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk.

Da behov for ny nettilknytning vil gi økt nettkapasitet i kommunen, ber Gratangen kommune om at departementets vedtaket om avslag omgjøres, og at søknaden fra Småkraft AS om regulering av Foldvikvatnet og bygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk i Gratangen kommune innvilges.

Det vektlegges at det har kommet nye opplysninger om begrenset nettkapasitet i Gratangen etter konsesjonsbehandlingen, og at samfunnsnyttene av utbygging derfor vurderes å være større enn ulempene."

Klagen fra Foldvik Grunneierlag Sameie av 08.05.2019 lyder:

"Deres avslag på konsesjon for øvre og nedre kraftverk, samt regulering av Foldvikvatnet i Gratangen kommune.

Foldvik Grunneierlag Sameie (Grunneierlaget) har ikke fått tilsendt avslaget fra OED til tross for at vi er part og høringsinstans i saken, men har fått det fra Småkraft AS. Det er sendt søknad til OED den 16. april om utsettelse med klage til den 10. mai, men har ikke fått bekreftet svar og forholder oss som innvilget.

Grunneierlaget er svært overrasket og skuffet over OED sitt avslag til tross for positiv innstilling fra NVE.

Foldvik er en liten grend med ca. 200 innbyggere og med stor dugnadsånd for bygda. Vi har næringsutøvere som har bygd opp stort innen lakseoppdrett, smoltanlegg, slakteri, kassefabrikk og en større fiskebåt og er svært positiv for arbeidsplasser i bygda.

I 2005 gikk myndighetene ut med at nå var det slutt med de store kraftutbyggingene i Norge, nå skulle det satses på småkraftverk og reovering av gamle kraftverk. Dette så grunneierlaget som interessant og begynte arbeidet med fallrettigheter gjennom Jordskifteverket og tidligere rettighetshavere, hvilket tok lang tid. Interessen var stor fra utbyggere og vi fikk inn forslag fra 9 og gikk videre med 3 som var mest etter våre tanker både miljømessig og inngripen i naturen og Småkraft AS ble valgt til vår utbygger i nært samarbeid med våre tanker og krav.

Grunneierlaget har i de senere år brukt av sin beskjedne inntekt etter elgjakt til positiv tilrettelegging i utmarka for turstier, gapahuk og broer over elver.

Grunneierlaget mener at den utbygging som Småkraft har planlagt i Foldvikelva både er økonomisk og miljømessig god for bygda. En utbygging av begge kraftverk vil sikre smoltanlegget sikker vannforsyning i vintermånedene og en ny linjeutbygging vil sikre den underdekning av kraft som foreligger i Gratangen kommune i dag. At Gratangens politikere ikke helt har skjønnet hvor viktig denne infrastrukturen er for nye arbeidsplasser og boligbygging i hele kommunen er nokså uforståelig for oss. Med dagens fokusering på grønn energi burde denne utbygging være et positivt tilskudd og det er sørgelig at Dudalen Kraftverk fikk avslag som kun går opp til ca. 270 moh. mens resten av dalen er uberørt som Grunneierlaget har ønsket. Småkraft er en langt mindre skånsom enn vindmøller med anleggsveier som det nå fokuseres på og vi mener fortsatt at OED burde ta seg tid til befarung i området.

Ved befarung og høringsuttalelser sammen med NVE var det utrolig å høre alle negative uttalelser som ble servert, ja kun negative og ikke en eneste positiv, den minst negative var faktisk fra de lokale reindriftsutøverne. Har forståelse for at regulering av Foldvikvatnet kan være ugunstig for reinen når den trekker, men Foldvikvatnet har vært regulert fra først på 50-tallet og fram til 1995, og på spørsmål fra meg kunne utøverne ikke stadfeste at de hadde mistet rein grunnet reguleringen. Foldvikvatnet er i dag nedtappet og har en skjemmende strandsone rundt vatnet på ca. 6 til 10 meter som på langt nær er tilgrodd siden 1995 og det vil sikkert ta 50 år før den er borte. Hvor mye rein som streifer i området har aldri kommet fram under høringen, men jeg vil anta at det ikke dreier seg om mer enn ca. 100 stk. til sammen, jeg har aldri sett mer enn 10-15 av og til i mine 50 år i fjellet.

Når det gjelder all negativ omtale fra høringsinstanser er det svært få av dem som har trådt sin fot i våre fjell og utmark og vedrørende bekkekløfter og fossesprøytsone ligger de nokså utilgjengelig og de færreste vet om dem. En langt mer attraktiv og synlig foss ved hovedveien ble nettopp ødelagt ved bygging av Fossan Kraftverk i Gratangen. Når så hele bygda Foldvik er positiv til kraftverkene og inngrep som må til under anleggsperioden, skulle det ikke være noe problem. Grunneierlaget vil påse at skog blir tatt vare på og veitraseer og skråninger/veigrøfter blir preparert og tilsådd.

Grunneierlaget håper selvfølgelig på at en utbygging skal gi noen kroner til grunneierne for leie av fallene som er felles, men det mest uvanlige og interessante er kanskje at Småkraft AS skal innbetale til et næringsfond til Grunneierlaget som de igjen kan gi tilskudd til grundere for gode tiltak for bygda og Gratangen som veilys, ungdomshus, idrettsforeninger, opparbeidelse park-område, turstier og tiltak i utmarka (f.eks. broer).

Det er nå med denne utbygging at Gratangen kommune og næringslivet har sjansen for å få dekket sitt strømbehov, da stedlig netteier ikke har økonomisk evne til å gjøre det, og jeg tror det vil bli lenge før det kommer ny tilførsellinje. Samlet sett, regulering av Foldvikvatnet, kraftverkene og ny linje, mener jeg må sees under ett, og at samfunnsnyttene med en utbygging vil langt overstige ulempene.

På vegne av Foldvik Grunneierlag Sameie og bygda Foldvik vil jeg innstendig be Olje- og energidepartementet om å omgjøre sitt vedtak og gi Småkraft AS konsesjon for regulering av Foldvikvatnet, samt bygge øvre og nedre Foldvik kraftverk.

Håper på positiv tilbakemelding."

Klagen fra Gratanglaks AS, Astafjord Smolt AS og Astafjord Slakteri AS av 07.05.2019 lyder:

"Undertegnede er styreleder og representerer følgende bedrifter: Gratanglaks AS, Astafjord Smolt AS og Astafjord Slakteri AS i Foldvik/Brattberg, Gratangen kommune. Selskapene er hjørnesteins-bedriftene i kommunen, og gir arbeid direkte til 80 personer.

Næringslivet, nevnte selskaper har ikke mottatt avslaget fra Olje- og energidepartementet. Vi føler oss desidert som en høringspart da tilgangen på kraft virkelig angår den videre nærings- og samfunnsutvikling i kommunen. Vi har tidligere vært høringspart. Denne klage kommer innenfor den utsatte tidsfrist som Gratangen kommune har fått til 10. mai 2019.

Mangel på kraft i Gratangen kommune

Per i dag er kapasiteten i kraftnettet sprengt, og mer kraft er ikke tilgjengelig. Den videre utvikling av næringslivet har stoppet opp i kommunen, hvor det er behov for kraft. Dette har allerede medført at Astafjord Smolt AS i 2016 måtte redusere sin utbygging, da det var begrenset hvor mye ny kraft selskapet kunne få tildelt. Nytt selskap, NAMI, som skal produsere mel og olje av biprodukter fra laks, og samlokaliseres ved Astafjord Slakteri AS, har ikke kunne etablere seg i kommunen da det ikke er kraft tilgjengelig.

Mangel på kraft hindrer også overgangen til et grønt skifte. På Gratanglaks AS sine oppdrettslokaliteter brukes det forflåter. De har gått på dieseldrift. For å bedre miljø og overgang til et grønt skifte, skifter vi nå ut dieseldriften med land-strøm. På to av våre lokaliteter «Myrlandshaugen» og «Skjærvika» i Gratangen kommune, har vi tidligere fått avslag fra Hålogaland Kraft at det ikke er kapasitet i nettet til at vi kan erstatte diesel med land-strøm. Signal nå fra HK er at vi muligens kan få tildelt strøm til de to lokalitetene.

Mangel på kraft i Gratangen kommune, har hittil ført til at selskap har måtte redusere sin utbygging. Kommunen har mistet nyetablering, og det grønne skifte kan ikke gjennomføres.

Utbygging av Øvre- og Nedre Foldvik kraftverk

Vi øyne et håp da NVE gikk inn for utbygging av Øvre- og Nedre Foldvik kraftverk. En utbygging av kraftverkene vil gi lokal kraft, og fortsatt samfunnsutbygging. En ny kraftlinje fra hovednettet ned Labergdalen og til Foldvik, Gratangen vil bli etablert, da det er flere aktører som vil spleise på den. (Hålogaland Kraft Nett vil ikke alene bygge ut kraftlinjen.) Utbyggingen vil også gi mer stabilt

vanntilførsel til Astafjord Smolt AS gjennom hele året. Det er positivt, spesielt i den kalde årstid. Næringslivet i kommune fikk en ny optimisme med NVE sitt positive vedtak.

Olje- og energidepartementets sitt avslag

Det er derfor helt uforståelig at Olje- og energidepartementet har gått mot NVE sitt vedtak. Et negativt vedtak fra Olje- og energidepartementet om utbygging, medfører at næringslivet og utvikling i kommune stagnere. Er det departementets ønske?

Grønn energi

Det grønne skiftet vil og må komme. Vi og kommunen må ha mer tilgang på energi for å gjennomføre det. Det gjelder ikke bare våre fôrflåter, men også landtransport og sjøtransport. Våre bedrifter mottar og sender ut store mengder med varer hver dag med trailere. Alle kjøretøyene vil også om noen år være elektriske/hybrid. Selv de tunge kjøretøyene. Vi har også flere service-, oppdrett- og brønnbåter. Selskapet Grovfjord Mek. Verksted (i vår nabokommune) bygger i dag elektriske servicebåter. Elektriske/hybrid båter kommer nå for fullt inn i oppdretts og transportnæringen. Land- og sjøtransporten vil komme til å kreve stor kapasitet på ladde-strømmen ved våre anlegg. Den kapasiteten har vi ikke i dag.

Olje- og energidepartementet har et stort ansvar til å legge til rette at den grønne energien vil bli tilgjengelig. Denne utviklingen går raskt. Det er ingen tid å miste for å tilrettelegge for mer ren energi til vår kommune.

Omgjøring av vedtak

Olje- og energidepartementet må omgjøre sitt vedtak, og gi klarsignal for utbygging av kraftverkene i Foldvik. Det er departementet sitt samfunnsansvar."

III. Departementets merknader

1. INNLEDNING

Småkraft søkte 16. november 2015 om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Øvre Foldvik kraftverk og Nedre Foldvik kraftverk og etter vassdragsreguleringsloven § 8 til regulering av Foldvikvatnet i Foldvikvassdraget i Gratangen kommune. En utbygging vil gi en midlere årsproduksjon på 25,1 GWh.

Olje- og energidepartementet avsto søknaden i brev av 29. mars 2019. Avslaget var begrunnet med at tiltakets høye, samlede kostnader i liten grad kunne bære ulempene for bl.a. reindrift og naturmangfold. Småkraft, Gratangen kommune og Foldvik Sameie Grunneierlag påklaget alle departementets vedtak innenfor forlengede frister satt av departementet. Gratanglaks AS, Astafjord Smolt AS og Astafjord Slakteri AS klaget etter at den generelle klagefristen var utløpt, uten at det var søkt om utsatt frist. Ettersom vedtaket allerede var påklaget av andre parter med delvis sammenfallende klageinteresser, har departementet valgt å ta alle klagen til behandling.

2. VURDERINGSGRUNNLAGET

I vurderingen av klagen kan klageinstansen prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. Departementet har som del av klagebehandlingen gjort en fornyet vurdering av om det skal gis konsesjon etter vassdragslovgivningen. Både fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket drøftes i det følgende.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvelsen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved en regulering av Foldvikvatnet og bygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakenes bidrag til økt produksjon av fornybar energi avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for klagevedtaket. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper,

økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene er iakt tatt ved klagebehandlingen.

Departementets vurdering bygger bl.a. på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Søknaden av 16.11.2015 med tilhørende rapport om konsekvenser for biologisk mangfold.
- Høringsuttalelser til NVE og til departementet.
- NVEs innstilling av 30.06.2017.
- Departementets vedtak av 29.03.2019.
- Klage, herunder notat fra Hålogaland Kraft Nett AS av 08.04.2019.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes.

3. DEPARTEMENTETS VURDERING AV TILTAKENE

Om saksbehandlingen

Søknaden om bygging av Øvre Foldvik kraftverk og Nedre Foldvik kraftverk med overføringer behandles etter vannressursloven. Søknaden om regulering av Foldvikvatnet vil ifølge NVE utbringe 3760 naturhestekrefter i et median år og skal da behandles etter vassdragsreguleringsloven. Ettersom reguleringen er under grensen på 4000 naturhestekrefter er det ikke konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven.

Samfunnsmessige virkninger

Øvre og Nedre Foldvik kraftverk vil ha installert effekt på hhv. 2,1 MW og 5,0 MW, og vil samlet produsere om lag 25,1 GWh regulerbar kraft årlig. Om lag halvparten av dette er vinterkraft.

Det er ikke kapasitet i eksisterende nett for tilknytning av ny kraftproduksjon i Foldvikområdet. Det er derfor samtidig søkt om tillatelse til nettutbygging. Søknaden om nettilknytning behandles separat, men andelen av kostnadene som er knyttet til økt kraftproduksjon i Foldvik er inkludert i vurderingen av søknaden om kraftutbygging. Ifølge Hålogaland Kraft Nett AS (HKN) vil bedre nettkapasitet til Foldvik bl.a. sørge for å tilrettelegge for næringsutvikling, samt økt forsynings-sikkerhet til Gratangen kommune.

HKN har beregnet kostnadene ved nettutbygging fra Foldvik fram til Kvanndalen transformatorstasjon, samt anslått en fordeling av kostnadene som baserer seg på at både kommunen og lokalt næringsliv i Foldvikområdet vil dekke en større del av kostnadene enn hva som tidligere var opplyst, og som lå til grunn for departementets vedtak av 29.03.2019.

Kostnaden for nettilknytning er anslått av HKN til 36,6 mill. kr. Av dette anslår HKN at 40 prosent skal dekkes av kraftproduksjonsanleggene. Basert på de nye anslagene og nye kostnadstall fra Småkraft, er de beregnede kostnadene ved utbygging av kraftverkene i Foldvikvassdraget 114,6 mill. kr. Dette gir en samlet utbyggingspris på 4,57 kr/kWh.

Departementet har gjort anslag på nåverdien av prosjektet basert på oppgitte kostnader, forventet produksjon og et utfallsrom for kraftprisen slik den er modellert av NVE fram mot 2040. Beregningene viser positiv nåverdi for prosjektene, når basis kraftprisbane legges til grunn. Da departementet avslo prosjektene 29.3.2019 viste tilsvarende anslag negativ nåverdi. Nytteverdien av prosjektet anses derfor å ha økt. Det skyldes de nye opplysningene om fordeling av nettkostnader, men også endringer i NVEs kraftprisbane høsten 2019.

Det er stor usikkerhet knyttet til kraftprisutviklingen fram i tid. Det er også usikkerhet knyttet til prosjektets kostnader. Nåverdien av prosjektet inngår i departementets vurdering av prosjektets samlede fordeler og ulemper. Prosjekter med positiv nåverdi kan i større grad være ikke-prissatte ulemper for miljø og andre interesser. Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltaket ikke er begrenset til de som kan prissettes. Tiltaket vil også ha virkninger på blant annet naturmiljø og reindrift. I konsesjonsvurderingen vurderer departementet miljøvirkningene og andre konsekvenser av tiltaket, og tar stilling til om tiltaket samlet sett kan vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt, gitt usikkerheten i de prissatte virkningene.

Hydrologi

Foldvikvatnet skal reguleres med 6 m og vil være et sesongmagasin som fylles opp mellom mai og oktober. Tapping vil skje gjennom vinteren til laveste nivå i mai. Småkraft har i klagen pekt på at det foreligger en avtale med Astafjord Smolt AS som innebærer jevn tapping av magasinet pga. settefisk-anleggets behov for kontinuerlig vannforsyning. Småkraft har også påpekt at kraftstasjonene ikke vil være dimensjonert for effektkjøring.

Øvre Foldvik kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 8,5 km², herunder regulering av Foldvikvatnet. Kraftstasjonen er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,06 m³/s som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. NVE har anbefalt at det skal slippes en minstevannføring fra inntaket sommer og vinter på henholdsvis 0,1 m³/s og 0,05 m³/s.

Nedre Foldvik kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 19,1 km², herunder regulering av Foldvikvatnet og overføring av nedbørfeltene Nonsfjellelva og Mellaelva på 3,6 km². Kraftstasjonen er planlagt med en maksimal slukeevne på 2,2 m³/s som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. NVE har anbefalt at det skal slippes en minstevannføring fra inntaket sommer og vinter på henholdsvis 0,175 m³/s og 0,075 m³/s, mens det fra Nonsfjellelva og Mellaelva skal slippes henholdsvis 0,015 m³/s og 0,01 m³/s hele året.

Reindrift

Tiltaksområdet ligger i Grovfjord reinbeitedistrikt, som er et helårsdistrikt. Gratangshalvøya er særlig i bruk om vinteren og våren, herunder i kalvingsperioden. Området ved Foldvikvatnet og inntaket til Øvre Foldvik kraftverk ligger i et intensivt brukt seinvinterland og i ytterkanten av et kalvingsområde. Vinterbeite er minimumsfaktor for distriktet, og regnes dermed som særverdiområde, sammen med kalvingsland.

Fylkesmannen i Troms har innsigelse til reguleringen av Foldvikvatnet og Øvre Foldvik kraftverk begrunnet i hensynet til reindrift. Sametinget har på samme grunnlag fremmet innsigelse til reguleringen. Også reinbeitedistriktet motsetter seg reguleringen av Foldvikvatnet. Disse høringspartene mener at reguleringen av Foldvikvatnet vil føre til tap av beiteland og usikker is i en periode på året som er intensivt brukt av distriktet. Utbyggingen vil både i anleggsfasen og driftsfasen bidra til økte forstyrrelser som også vil være til ulempe for reindriften. Fylkesmannen har i tillegg påpekt at dette vinterbeiteområdet kan bli viktigere for distriktet pga. inngrep i andre deler av distriktets vinterbeiteområder.

Grovfjord reinbeitedistrikt har ikke ønsket å gjennomføre konsultasjon med departementet, men har opplyst at det fastholder tidligere uttalelse.

NVE drøftet hensynet til reindriftsinteressene utførlig i sin innstilling, og peker på følgende momenter:

- Anleggsperioden vil være utfordrende for distriktet, og er særlig knyttet til flytting slik at distriktet får utnyttet sine beiteområder. Fylkesmannen viser til at det må forventes samtidig anleggsvirksomhet på hele utbyggingsstrekningen, og at dette vil være en utfordring for distriktet. NVE mener at ulempene kan avbøtes ved at det settes vilkår om restriksjoner av anleggsperioden.
- Reguleringen av Foldvikvatnet vil i noen grad føre til tap av beitearealer. Dette vektlegges i liten grad av NVE. Det vises til at Foldvikvatnet har vært regulert tidligere, og at reguleringssonen er av relativt begrenset utstrekning, og fortsatt er godt synlig.
- Reguleringen av Foldvikvatnet vil også kunne føre til usikker is på vatnet, og at områder der dette er særlig aktuelt må etter NVEs syn merkes og sikres slik at mennesker eller dyr ikke utsettes for unødig fare. Samtidig peker NVE på at jevn nedtapping av magasinet innebærer at ulempene knyttet til usikker is blir begrenset.
- NVE peker på at en utbygging vil føre til re-etablering av veien opp til Foldvikvatnet, og at dette vil øke ferdselen opp til de høyereliggende delene av tiltaksområdet. Veien er i bruk i tilknytning til hyttebebyggelsen ved Storsulvatnet, men er i dårlig forfatning lenger opp. NVE mener at et avbøtende tiltak vil være å stenge veien med bom rett ovenfor avkjørselen til

hytteområdet, slik at bruken av veien avgrenses til tilsyn med reguleringsdammen og inntaket til Øvre Foldvik kraftverk.

Departementet er enig med NVE i at hensynet til reindriften er viktig i vurderingen av utbyggingsplanene i Foldvikvassdraget, og dette inngikk i begrunnelsen for avslaget av 29. mars 2019.

Departementet er fortsatt av den oppfatning at en utbygging av Foldvikvassdraget kan medføre ulemper for reindrifta i området. Departementet legger imidlertid til grunn at de avbøtende tiltakene som NVE har forutsatt, vil redusere ulempene. Departementet vil særlig peke på at anleggsvirkosomheten i all hovedsak kan foregå sommer og høst, da området ikke, eller i liten grad, er benyttet av rein. Småkraft bør foreslå dato for anleggsperioden som tar hensyn til reindrifta i utkast til detaljplan. Detaljplanen må også beskrive risikoreduserende tiltak knyttet til usikker is på Foldvikvatnet, herunder muligheten for bruk av sperregjerde dersom dette viser seg å være hensiktsmessig.

Det vil være en forutsetning at Småkraft forelegger utkast til detaljplan for reinbeitedistriktet før planene sendes NVE for godkjenning, for å sikre at distriktet involveres i utformingen av de avbøtende tiltakene.

Naturmangfold

Det er i tilknytning til utbyggingsplanene i Foldvikvassdraget registrert en bekkekløft av B-verdi, samt en bekkekløft og en fossesprøytzone av C-verdi. Polarrundmose (VU), jøkelstarr (VU) og grannsilde (NT) er registrerte rødlistearter.

NVE mener at utbygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk vil påvirke de registrerte naturtypene og fossesprøytsonen. Minstevannføring på nivå med de

sesongvise lavvannføringene vil opprettholde noe av det fuktige miljøet i bekkekløftene. Dette gjelder også for polarrundmose og grannsilde, mens NVE legger til grunn at forekomsten av jøkelstarr kan ivaretas gjennom god detaljplanlegging.

Departementet merker seg at Fylkesmannen hadde innsigelse ikke bare begrunnet i hensynet til reindrift, men også begrunnet i hensynet til naturmangfoldet. Etter at det ble gjennomført tilleggsundersøkelse av naturmangfoldet, ble innsigelsen knyttet til dette temaet trukket.

Departementet legger til grunn at en utbygging i samsvar med framlagte planer og avbøtende tiltak vil ha noen ulemper for naturmangfoldet i og i tilknytning til Foldvikvassdraget, noe som må vektlegges i den samlede vurderingen av om konsesjon kan gis.

Landskap og friluftsliv

Foldvikvatnet har tidligere vært regulert, og det er fortsatt en markert reguleringszone rundt vatnet, selv om denne i noen grad er i en gjengroingsfase. Det er også vei opp til dammen, dog av lav standard, særlig i øvre del.

I høringen som NVE gjennomførte pekes det på at tiltaksområdet har stor verdi for friluftsliv, bl.a. på grunn av god tilgjengelighet. Troms fylkeskommune mener imidlertid at utbygging trolig ikke vil være særlig negativt for friluftsliv, og Forum for Natur og Friluftsliv i Troms mener at tiltaket er det minst konfliktfylte av prosjektene som var til samtidig behandling i "Småkraftpakke Sør-Troms".

NVE la stor vekt på hensynet til landskap og friluftsliv i sine avslag på søknadene om Dudal kraftverk, Segelelva kraftverk og Rørelva kraftverk – alle lokalisert på Gratangshalvøya.

Departementet finner at virkningene for landskap og friluftsliv må tillegges noe vekt i konsesjonsvurderingen.

Samlet belastning

NVE har samtidig med søknaden om tiltak i Foldvikvassdraget behandlet sju andre småkraftsøknader i Sør-Troms, hvorav tre andre prosjekt var lokalisert til Gratangshalvøya. NVE har vurdert den samlede belastningen av disse prosjektene, og konkludert med at utbygging av alle prosjektene ville innebære store ulemper for reindrift, naturverdier, landskap og friluftsliv. I sin avveining la NVE vekt på at prosjektene med størst samfunnsnytte kunne realiseres så lenge ulempene var akseptable. NVE

var av den oppfatning at tiltakene i Foldvikvassdraget var akseptable, mens de øvrige tre prosjektene på Gratangshalvøya ble avslått.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av samlet belastning.

Vannforsyning

I departementets vedtak av 29.03.2019 er det vist til hvordan forholdet til vannforsyning til settefiskanlegg og alminnelig forsyning kan bli berørt, og de vilkår som NVE har anbefalt for å sikre at det ikke oppstår ulemper for vannforsyningsinteressene eller settefiskanlegget. Departementet vil i tillegg påpeke at reguleringen av Foldvikvatnet vil sikre stabil vannforsyning til settefiskanlegget, slik det også er påpekt i klagen fra Småkraft og Astafjord Smolt AS.

Vurdering etter vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktiske gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a
- samfunnsnyttene av de inngrepene er større enn tapet av miljøkvalitet, og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. annet ledd litra b
- og hensikten med de nye inngrepene på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre, jf. annet ledd litra c.

Det omsøkte prosjektet bidrar til økt produksjon av fornybar energi. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt som følge av inngrepene må ses i sammenheng med dette formålet. Departementet kan ikke se at fornybar kraft kan innvinnes med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre enn i det foreliggende prosjektet. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses å være av betydning. Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av negative konsekvenser for natur, miljø og landskap ovenfor. Med de avbøtende tiltak som konsesjonsvilkårene legger opp til, og med den minstevannføring som her er foreslått, finner departementet at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

4. KONKLUSJON

Departementet har foretatt ny gjennomgang og vurdering av tiltaket i forbindelse med klagebehandlingen. Departementets saksbehandling er også basert på tilleggsinformasjon som har fremkommet under klagebehandlingen.

Departementet registrerer at Gratangen kommune har endret oppfatning og nå anbefaler regulering av Foldvikvatnet og utbygging av både Øvre og Nedre Foldvik kraftverk. Kommunen legger vekt på at tiltakene vil forbedre nettsituasjonen i Foldvikområdet, og vil kunne bidra til vekst i tilknytning til øvrig næringsvirksomhet i området. Fylkesmannen, Sametinget og Grovfjord reinbeitedistrikt er negative til tiltakene i øvre del av Foldvikvassdraget av hensyn til reindriftsinteressene. Friluft- og naturvernorganisasjonene er delvis av den oppfatning at tiltakene kan være akseptable, siden Foldvikvatnet har vært regulert tidligere, mens NJFF i Troms anbefaler at søknaden avslås. Troms fylkeskommune tar ikke stilling til konsesjonsspørsmålet.

En utbygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk vil gi en årlig produksjon på 25,1 GWh, hvorav om lag halvparten er vinterkraft. Tiltaket har positiv nåverdi med NVEs kraftprisbane fra oktober 2019 når justerte kostnader legges til grunn. Tiltakene vil gi økt regulerbar energiproduksjon, og vil være et positivt bidrag til utbygging av lønnsom, fornybar energi. Departementet vurderer at nytten av tiltaket er endret sammenlignet med det som lå til grunn for avslaget i mars 2019.

Tiltakene vil medføre ulemper for reindriften i området, og det er fastsatt avbøtende tiltak for å redusere ulempene, jf. merknader til vilkårene.

Tiltakene vil også kunne medføre visse negative konsekvenser for naturmangfoldet. Særlig gjelder dette fossesprutsonen nedenfor inntaket til Øvre Foldvik kraftverk. Forslaget til minstevannføring og

krav til detaljplanlegging vil bøte på ulempene. Tiltakene vil også medføre noe ulempe for landskap og friluftsliv.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltakene er større enn ulempene for private og allmenne interesser, herunder virkninger av samfunnsmessig betydning, jf. vassdragsreguleringsloven § 5 og vannressursloven § 25.

Olje- og energidepartementet tilrår at klagen tas til følge, og at Småkraft AS får tillatelse til å bygge Øvre og Nedre Foldvik kraftverk, jf. vannressursloven § 8 og tillatelse til å regulere Foldvikvatnet, jf. vassdragsreguleringsloven § 3.

5. FORHOLDET TIL ANDRE LOVER

Forurensningsloven

Småkraft har ikke søkt om tillatelse til gjennomføring av tiltaket etter forurensningsloven. Departementet anser det som lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre ny forurensning, og finner derfor at det ikke er nødvendig med noen tillatelse etter forurensningsloven. For anleggsfasen må det sendes egen søknad om utslippstillatelse til Fylkesmannen. Departementet viser her til post 10 i forslaget til konsesjonsvilkår.

Energiloven

Småkraft har søkt om anleggskonsesjon for bygging og drift av elektrisk høyspentanlegg som innebærer en nettilknytning på 16 km lang 22 kV kabel til eksisterende nett samt installering av to generatorer med spenning på 0,69 og 6,6 kV og to transformatorer for omsetning til 22 kV.

Hålogaland Kraft Nett AS er områdekonsesjonær og eier og driver overliggende nett i området. Det er ikke kapasitet i overliggende nett til å ta imot produksjonen fra verken Øvre eller Nedre Foldvik kraftverk. Det må etableres kraftledning mellom de to kraftverkene i tillegg til ny kraftledning fra Nedre Foldvik kraftverk fram til eksisterende nett ved Øse. Det kan være nødvendig å oppgradere eksisterende nett mellom Øse og Kvanndalen transformatorstasjon i Narvik kommune.

Departementet legger til grunn at nettløsninger må avklares mellom Småkraft og Hålogaland Kraft Nett AS i samråd med Gratangen kommunen etter at konsesjon er gitt etter vassdragslovgivningen.

6. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL VILKÅRENE

NVE har foreslått et felles vilkårssett etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Post 1 - Konsesjonstid og revisjon

Det gis i samsvar med NVEs anbefaling konsesjon på ubegrenset tid med anledning til revisjon av vilkårene etter 30 år.

Post 2 - Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at avgiftssatsene settes til kr 24,- og kr 8,- pr. nat.hk. for henholdsvis kommunen og staten. Det samlede beløpet vil ikke være kjent før det er gjort konkrete beregninger av kraftgrunnlaget basert på konsesjonsgitt magasinivolum og oppdaterte hydrologiske serier.

Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 7 - Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart.

Dammer og trykkrør skal klassifiseres etter reglene i damsikkerhetsforskriften. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

NVE har i sine merknader til foreslåtte vilkår tatt inn en tabell som søker å oppsummere føringer og krav som ligger til grunn for innstillingen og som må hensyntas i detaljplan, se nedenfor. Departementets endringer vises i egen kolonne. Det kan forekomme at det er gitt føringer andre steder i NVEs innstilling eller i dette dokumentet som ikke har kommet med i tabellen. Departementet presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentene gjelder.

	NVEs merknader	Departementets merknader
Regulering		
Regulering av Foldvikvatnet	6 meter regulering med HRV på 573,5 og LRV på 567,5.	
	Dammen utformes og plasseres i tråd med beskrivelsen i søknaden og for øvrig på en slik måte at de visuelle virkningene blir så små som mulig. En botaniker bør være med for å avgrense anleggsområdet slik at snøleiene med jøkelstarr kan unngås hvis mulig.	
Øvre Foldvik kraftverk		
Inntak	Inntaket utformes og plasseres i tråd med beskrivelsen i søknaden.	
Kraftstasjon	Kraftstasjonen er planlagt i dagen på ca. kote 290.	
Største slukeevne	Det er søkt om 1060 l/s.	
Minste driftsvannføring	Det er søkt om 50 l/s.	
Installert effekt	Søknaden oppgir 2,1 MW. Nøyaktig størrelse på installert effekt kan justeres ved detaljplanen.	
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir en peltonturbin.	
Nedre Foldvik kraftverk		
Inntak	Inntaket utformes og plasseres i tråd med beskrivelsen i søknaden. Inntaket skal utformes slik at gassovermetning som følge av inntaksløsning unngås ved alle vannføringer.	Se også merknader til post 20
Kraftstasjon	Kraftstasjonen er planlagt i dagen på kote 19.	
Største slukeevne	Det er søkt om 2200 l/s.	
Minste driftsvannføring	Det er søkt om 110 l/s.	
Installert effekt	Søknaden oppgir 5 MW. Nøyaktig størrelse på installert effekt kan justeres ved detaljplanen.	
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir en peltonturbin. Dersom turbintype skal endres må det sikres at det ikke fører til økt risiko for gassovermetning nedstrøms kraftverket.	
Bekkeinntak	Bekkeinntakene i Mellaelva og Nonsfjellelva plasseres og utformes i tråd med det som er beskrevet i søknaden.	
Generelt		
Alle steder med krav om vannslipp	Teknisk løsning for dokumentasjon av vannslipp skal godkjennes av NVE.	
Vannveier	Vannveiene skal bestå av nedgravde rørgater som beskrevet i søknaden.	

	NVEs merknader	Departementets merknader
Vei	Vei etableres/oppgraderes opp til Foldvikvatnet. Det skal settes opp bom på veien rett ovenfor avkjørselen til hytteområdet ved Storsulvatnet. Ovenfor bommen skal veien anlegges på skånsomt vis med minst mulig nye utvidelser og inngrep.	
Annet	Det skal installeres omløpsventil i både Øvre og Nedre Foldvik kraftverk. Kapasiteten på omløpsventilene skal være minimum 300 l/s.	Omløpsventilene skal koples til kraftverkets styringssystem og testes ut med hensyn til funksjonalitet før kraftverkene settes i ordinær drift. Det skal legges betydelig vekt på valg, utforming og funksjonalitet av omløpsventilene i detaljplanleggingen. Dokumentasjon på at utstyret fungerer etter hensikten skal legges frem for NVEs miljøtilsyn.
Avbøtende tiltak		Detaljplanen skal gjøre rede for avbøtende tiltak for reindrift knyttet til usikker is på Foldvikvatnet, og fremme forslag til tidsrestriksjoner for anleggsperioden. Utkast til detaljplan med forslag til avbøtende tiltak for reindrift skal forelegges Grovfjord reinbeitedistrikt for NVEs godkjenning.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 8 - Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9 - Automatisk fredete kulturminner

Det forutsettes at det tas kontakt med fylkeskommunen og Sametinget for å avklare forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Det minnes videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8.

Post 12 - Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 14 - Manøvreringsreglement

Nedtappingen av Foldvikvatnet skal skje jevnt for i størst mulig grad å unngå usikker is.

Post 19 - Luftovermetning

Luftovermetning vil kunne være kritisk for fisk i anlegget til Astafjord Smolt AS, og konsesjonæren må derfor bygge alle inntak og utløp på en slik måte at luftovermetning unngås. Det må i detaljplanen gjøres rede for hvilke tiltak som er nødvendig for å sikre at utbyggingen ikke fører til luftovermetning.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Småkraft AS gis tillatelser til regulering av Foldvikvatnet og bygging av Nedre Foldvik kraftverk og Øvre Foldvik kraftverk i Gratangen kommune i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 3 gis Småkraft AS tillatelse til regulering av Foldvikvatnet i Gratangen kommune, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 gis Småkraft AS tillatelse til bygging av Øvre Foldvik kraftverk, jf. vedlegg 2.
3. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 gis Småkraft AS tillatelse til bygging av Nedre Foldvik kraftverk, jf. vedlegg 2.
4. Det fastsettes manøvreringsreglement for bygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk og regulering av Foldvikvatnet i Gratangen kommune, jf. vedlegg 3.
5. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

Vedlegg 2

Vilkår

for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven til Småkraft AS til å foreta regulering av Foldvikvatnet og til å bygge Øvre Foldvik kraftverk og Nedre Foldvik kraftverk i Gratangen kommune, Troms og Finnmark fylke

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Foldvikvatnet, Foldvikelva, Nonsfjellelva og Mellaelva er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår, eller pålegg gitt i medhold av vilkårene, som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement) og 20 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

21.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

Vedlegg 3

*Manøvreringsreglement
for bygging av Øvre og Nedre Foldvik kraftverk og regulering av Foldvikvatnet
i Gratangen kommune, Troms og Finnmark fylke*

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Foldvikvatnet	571,0	573,5	567,5	2,5	3,5	6,0

Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem NN 1954.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Mellaelva og Nonsfjellelva overføres til inntaket til Nedre Foldvik kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

I tiden 1.5.–30.9. skal det slippes 100 l/s fra dam i utløpet av Foldvikvatnet. Resten av året skal det slippes 50 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring og vannstanden i Foldvikvatnet er på laveste tillatte nivå, skal hele tilsiget slippes forbi.

I tiden 1.5.–30.9. skal det slippes 100 l/s fra inntaket til Øvre Foldvik kraftverk i Foldvikelva. Resten av året skal det slippes 50 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi.

I tiden 1.5.–30.9. skal det slippes 175 l/s fra inntaket til Nedre Foldvik kraftverk i Foldvikelva. Resten av året skal det slippes 75 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi.

Det skal så vidt mulig slippes 15 l/s hele året forbi inntaket i Nonsfjellelva.

Det skal så vidt mulig slippes 10 l/s hele året forbi inntaket i Mellaelva.

Det skal installeres omløpsventiler i Øvre og Nedre Foldvik kraftverk, begge med kapasitet på minimum 300 l/s.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis. Start-/stoppkjøring av kraftverket skal ikke forekomme.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

25. Kommunal Landspensjonskasse

(NEAS AS. Søknad om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23)

Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 2020.

Det vises til søknad av 9. juni 2020 fra Kluge Advokatfirma AS om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 i forbindelse med Kommunal Landspensjonskasses (KLPs) kjøp av aksjer i NEAS AS og NEAS Konsern AS.

Nærmere om søknaden

Den 4. mai 2020 ble det avtalt mellom KLP, NEAS AS (NEAS) og TrønderEnergi AS at KLP skal kjøpe 33,33 prosent av aksjene i NEAS fra TrønderEnergi AS. Deretter skal det stiftes et nytt selskap, NEAS Konsern AS (NEAS Konsern). KLP og de øvrige eierne av NEAS skal skyte sine aksjer i NEAS inn i NEAS Konsern, i bytte mot aksjer i sistnevnte selskap. Etter aksjekjøpene og omdanningen til konsern vil eierforholdet i NEAS Konsern være slik:

Aure kommune:	6,933 prosent
Averøy kommune:	9,8 prosent
Kristiansund kommune:	39,733 prosent
Smøla kommune:	4,467 prosent
Tingvoll kommune:	5,733 prosent
KLP:	33,333 prosent

NEAS Konsern vil eie 100 prosent av aksjene i NEAS, som skal endre navn til NEAS Marked AS (NEAS Marked).

Styret i NEAS samtykket 4. mai 2020 til KLPs erverv av aksjene.

NEAS eier vannfallrettigheter som er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven.

Dagens eierkommuner, KLP og NEAS Konsern vil indirekte erverve eiendomsrett til vannfall som er konsesjonspliktige. For kommunene med eierandel under 20 prosent er dette ervervet ikke konsesjonspliktig. Kristiansund kommunes erverv av aksjene i NEAS og senere NEAS Konsern og omdanningen til konsern er behandlet i eget vedtak av dags dato.

Departementets vurdering og vedtak

Departementet finner ikke grunn til å vurdere separat de enkelte trinn i omorganiseringen hver for seg, men vil i stedet i tråd med praksis fra lignende saker vurdere prosessens sluttresultat.

Ved erverv av aksjer i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen blir innehaver av aksjer som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven, jf. § 23 første ledd. Bestemmelsen gjelder også ved erverv av aksjer i holdingselskaper som igjen eier selskaper som har eiendomsrett til vannfall, jf. annet ledd. KLPs erverv av 33,333 prosent av aksjene i NEAS Konsern utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd.

Eiersammensetningen i NEAS Konsern vil også etter overdragelsen av 33,333 prosent av aksjene, tilfredsstillende kravene til offentlig eierskap etter vannfallrettighetsloven § 5.

***

Departementet kan ikke se at det omsøkte aksjeervert gir grunnlag for å benytte tidligere fastsatte vilkår for de rettigheter som er omfattet av tidligere unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett meddelt selskapet.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Kommunal Landspensjonskasse konsesjon for erverv av 33,333 prosent av aksjene i NEAS Konsern AS. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

26. NEAS AS

(Søknad om aksjeervertskonsesjon og unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 2020.

Det vises til søknad av 5. juni 2020 om aksjeervertskonsesjon og unntak fra konsesjonsbehandling og forkjøpsrett i forbindelse med endret eierskap og omorganisering av NEAS AS (NEAS) til konsern.

Nærmere om NEAS AS og de ulike kraftverkene

NEAS ble opprettet 8. november 1990 og eies i dag av kommunene Aure, Averøy, Kristiansund, Smøla og Tingvoll, samt TrønderEnergi AS.

NEAS eier fire kraftverk, Grøa, Skar, Reinset og Ulvund.

For Grøa kraftverk ble Kristiansund Elektrisitetsverk 6. januar 1989 meddelt konsesjon etter daværende industrikonsesjonslov for erverv av fallrettigheter.

Kristiansund kommune ble meddelt reguleringskonsesjon ved kgl.res. av 12. mai 1919 for reguleringen av Skarvassdraget.

Reinset kraftverk utnytter et fall fra Reinsvatn. Kristiansund kommune ble meddelt reguleringskonsesjon for Reinsvatnet ved Arbeidsdepartementets avgjørelse av 30. juni 1941, som senere er stadfestet ved kgl.res. av 7. mars 1947.

Ulvund kraftverk utnytter vannfall fra Langvatn og Reinsvatn. I tillegg til nevnte konsesjon for regulering av Reinsvatnet ble konsesjon for regulering av Langvatn meddelt Kristiansund kommune ved Arbeidsdepartementets avgjørelse av 24. januar 1942, som er stadfestet ved kgl.res. av 7. mars 1947.

Vannfallene som utnyttes ved Grøa, Reinset og Ulvund kraftverk er konsesjonspliktige etter vannfallrettighetsloven § 2. Av disse er fallene som utnyttes i Reinset og Ulvund ikke tidligere konsesjonsbehandlet etter vannfallrettighetsloven.

I forbindelse med omdanningen til aksjeselskap ble det gitt unntak fra forkjøpsrett og konsesjonsplikt etter daværende industrikonsesjonslov § 1 fjerde ledd ved departementets vedtak av 2. november 1992. Departementet forbeholdt seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsretten gjeldende for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelse av de rettighetene selskapet ved nevnte vedtak fikk unntatt fra konsesjonsbehandling.

Unntaket av 2. november 1992 omfatter også fallrettighetene som utnyttes i Skar kraftverk. Det fremgår av konsesjonen av 12. mai 1919 at kommunen ervervet fallrettighetene i forbindelse med utbyggingen, og at kraftvinningen utgjør om lag 1700 nat.hk. Vannfallet som utnyttes i Skar kraftverk faller under konsesjonspliktgrensen i dagens vannfallrettighetslov. Departementet viser til at det i forbindelse med hevingen av konsesjonsgrensen til 4000 nat.hk. ble gjort en vurdering av forholdet til tidligere ervervede vannfall. Av Ot.prp. nr. 54 (2003–2004) pkt. 6.1 fremgår det at:

"I saker om erverv av fallrettigheter hvor det er gitt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd, er det standardmessig tatt forbehold om konsesjonsbehandling av ervervet ved en senere overdragelse. Departementet legger til grunn at forbeholdene som er tatt i forbindelse med slike unntakssaker står seg ved en videre overdragelse av fallrettigheter mellom 1000 og 4000 naturhestekrefter. Dette innebærer at det opprinnelige ervervet kan underlegges konsesjonsbehandling ved en senere overdragelse selv om ervervet det er gitt unntak for gjaldt fallrettigheter mellom 1000 og 4000 naturhestekrefter"

Nærmere om søknaden

Ved avtale av 4. mai 2020 er det avtalt at TrønderEnergi AS' aksjepost i NEAS blir delvis innløst av NEAS og delvis kjøpt av KLP.

Deretter skal det opprettes et konsern. Eierne av NEAS vil skyte inn sine aksjer i selskapet i et nyopprettet NEAS Konsern AS (NEAS Konsern), i bytte mot aksjer i sistnevnte selskap. Dagens NEAS vil endre navn til NEAS Marked AS (NEAS Marked) og være 100 prosent eid av NEAS Konsern. Det vil videre bli opprettet et nytt datterselskap, NEAS Nett AS, som vil drive distribusjonsvirksomheten som i dag ligger i NEAS.

Styret samtykket 4. mai 2020 til transaksjonene.

Etter aksjeinnløsningen og -overdragelsen og etter opprettelsen av konsernstruktur vil eierforholdet i NEAS Konsern se slik ut:

Aure kommune:	6,933 prosent
Averøy kommune:	9,8 prosent
Kristiansund kommune:	39,733 prosent
Smøla kommune:	4,467 prosent
Tingvoll kommune:	5,733 prosent
KLP:	33,333 prosent

NEAS Konsern vil eie 100 prosent av aksjene i NEAS/NEAS Marked.

Ettersom rettighetene til vannfall og reguleringer knyttet til de fire kraftverkene forblir i samme selskap, NEAS/NEAS Marked AS, innebærer omorganiseringen ikke en overdragelse av det direkte eierskapet til disse rettighetene. Dagens eierkommuner, KLP og NEAS Konsern vil indirekte erverve eiendomsrett til vannfall som er konsesjonpliktige. For kommunene med eierandel under 20 prosent er dette ervervet ikke konsesjonspliktig.

KLPs erverv av aksjene i NEAS og senere NEAS Konsern er behandlet i eget vedtak av dags dato.

*Departementets vurdering**Vedtaket om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett*

Departementet finner ikke grunn til å vurdere separat de enkelte trinn i omorganiseringen hver for seg, men vil i stedet i tråd med praksis fra lignende saker se hen til prosessens sluttresultat.

Omdanningen til konsern utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven kapittel 2 fordi NEAS Konsern erverver 100 prosent av aksjene i NEAS/NEAS Marked, jf. vannfallrettighetsloven § 24. Det er søkt om unntak fra konsesjonsplikt, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Ot. prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Etter departementets vurdering oppfyller den foreliggende transaksjonen i resultat hensynet om en mer rasjonell organisering av NEAS. Kravet til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonen.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at omorganiseringen foranlediger bruk av den forkjøpsrett staten betinget seg ved vedtaket av 2. november 1992. Departementet kan heller ikke se at omorganiseringen gjør det nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter som ble fritatt fra konsesjonsbehandling ved samme vedtak.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved slike unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene.

***

Med hjemmel i lov 14. desember 2017 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for de overdragelsene av fallrettigheter som gjennomføres som ledd i omorganiseringen av NEAS AS til konsern.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i NEAS Konsern AS og NEAS AS/NEAS Marked AS meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter som selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som en aksjeoverdragelse.

Konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for Kristiansund kommunes erverv

Som følge av innløsningen av aksjer i NEAS og etableringen av NEAS Konsern øker Kristiansund kommunes eierandel fra 30,396 prosent i dagens NEAS til 39,733 prosent av aksjene i NEAS Konsern AS.

Ved erverv av aksjer i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen blir innehaver av aksjer som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter vannfallrettighetsloven, jf. § 23 første ledd. Bestemmelsen gjelder også ved erverv av aksjer i holdingselskaper som igjen eier selskaper som har eiendomsrett til vannfall, jf. annet ledd. Kristiansund kommunes erverv av aksjer i NEAS Konsern utløser derfor konsesjonsplikt.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 annet ledd, jf. første ledd, gis Kristiansund kommune konsesjon for erverv av 39,733 prosent av aksjene i NEAS Konsern AS. Det settes ingen særskilte vilkår i konsesjonen.

***

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistre blir ajourført.

27. Rauma Energi Holding AS og Rauma kommune

(Omorganisering av Rauma Energi AS – søknad om unntak fra konsesjonsplikt)

Olje- og energidepartementets samtykke 12. august 2020.

Innledning

Olje- og energidepartementet viser til brev fra Kvale Advokatfirma DA på vegne av Rauma Energi Holding AS og Rauma kommune av 2. juli 2020, vedrørende søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter vannfallrettighetsloven § 3 i forbindelse med omorganisering.

Dagens organisering og virksomhet

Rauma Kommunale Kraftverk ble omdannet til aksjeselskapet Rauma Energi AS (Rauma Energi) med virkning fra 1. januar 1994 og driver kraftproduksjon og -distribusjon. Selskapet eier 100 prosent av aksjene i Rauma Energi Kraft AS og Rauma Energi Bredbånd AS. Inntil i år har selskapet vært 100 prosent eid av Rauma kommune.

Rauma Energi eier tre kraftverk, Nye Verma kraftverk, Berild kraftverk og Herje kraftverk. Fallrettighetene som utnyttet i Nye Verma kraftverk var tidligere leid fra staten. Selskapet ble ved kgl.res. av 2. april 2004 meddelt konsesjon for erverv av disse fallrettighetene.

Rauma Energi eier fallet som utnyttet ved Herje kraftverk. Ervervet er etter det departementet kan se ikke konsesjonsbehandlet tidligere, og fallet er etter våre beregninger ikke konsesjonspliktig.

Berild kraftverk ble satt i drift i 1999. Konsesjon for erverv av deler av fallrettighetene som utnyttet i Berild kraftverk ble meddelt ved kgl.res. av 6. mars 1998. Rauma Energi eide de resterende fallrettighetene, som tidligere ble utnyttet i Berildfoss kraftverk.

I forbindelse med at Rauma Energi ble omdannet til et aksjeselskap i 1994 ble det gitt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter den daværende bestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd ved Nærings- og energidepartementets vedtak av 7. april 1995. Departementet forbeholdt seg retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende for ukonsederte fallrettigheter, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapet fikk fritatt fra konsesjonsbehandling, ved fremtidige aksjeerverv.

Omorganisering

For å oppfylle kravet om selskapsmessig skille i energiloven § 4-6 omorganiseres Rauma Energi til konsern. Rauma Energi Holding AS (REH) ble stiftet 28. februar 2020 og Rauma kommune overførte sine aksjer i Rauma Energi til REH som tingsinnskudd ved stiftelse av selskapet. Rauma kommune eier 100 prosent av aksjene i morselskapet REH.

Aksjene i Rauma Energi Bredbånd AS og Rauma Energi Kraft AS er planlagt utbetalt som utbytte fra Rauma Energi til REH, slik at disse også blir datterselskaper av REH. Virksomheten innen kraftdistribusjon og fiber skal fisjoneres ut av Rauma Energi til henholdsvis et nytt datterselskap Rauma Energi Nett AS og Rauma Energi Bredbånd AS. Rauma Energi Bredbånd og Rauma Energi Kraft AS skal deretter fusjoneres til ett selskap. Rauma Energi vil etter dette kun ha virksomhet innen kraftproduksjon. Alle datterselskapene vil eies 100 prosent av REH, som igjen eies av Rauma kommune.

Omorganiseringen innebærer at REH og Rauma kommune indirekte erverver fallrettigheter som er konsesjonspliktige.

Aksjonæren i REH, Rauma kommune, oppfyller kravet til offentlig eierskap i vannfallrettighetsloven § 5.

Departementets vurdering

Omdanningen til konsern utløser konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven kapittel 2 fordi Rauma Energi Holding AS erverver 100 prosent av aksjene i Rauma Energi AS, jf. vannfallrettighetsloven § 24. Det samme gjelder Rauma kommunes erverv av 100 prosent av aksjene i Rauma Energi Holding AS. Det er søkt om unntak fra konsesjonsplikt, jf. vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Ot. prp. nr. 31 (1989–90) og Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) trekker opp rammene for anvendelsen vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Formålet med unntaksbestemmelsen er å legge til rette for en mer rasjonell organisering av kraftforetakene.

Departementet finner ikke grunn til å vurdere separat de enkelte trinn i omorganiseringen hver for seg, men vil i stedet i tråd med praksis fra lignende saker se hen til om prosessens sluttresultat oppfyller de formål som ligger til grunn for unntaksbestemmelsen i vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd.

Etter departementets vurdering oppfyller de foreliggende transaksjonene i resultat hensynet om en mer rasjonell organisering av Rauma Energi. Det reelle eierforholdet endres ikke, og kravet til reelt offentlig eierskap er oppfylt både før og etter transaksjonene.

Departementet kan ikke se at omorganiseringen, med aksjeervertet i Rauma Energi, gir grunnlag for å benytte tidligere fastsatte vilkår i vedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett meddelt selskapet 7. april 1995.

***

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom vannfallrettighetsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd kan føre til at eierforholdene endres slik at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved unntak etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i Rauma Energi Holding AS og Rauma Energi AS (senere Rauma Energi Produksjon AS) skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet vil videre forbeholde seg retten til, ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter som selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd. Departementet forbeholder seg samtidig retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter vannfallrettighetsloven § 6 for fallrettigheter som ikke tidligere har vært konsesjonsbehandlet ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene.

Vedtak

Med hjemmel i lov 14. desember 2017 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven) § 3 annet ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for de overdragelsene av fallrettigheter som gjennomføres som ledd i omorganiseringen av Rauma Energi AS til konsern.

Unntaket etter vannfallrettighetsloven § 3 annet ledd gis med vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i Rauma Energi Holding AS og Rauma Energi AS (Rauma Energi Produksjon AS) meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig meldepliktig aksjeoverdragelse i selskapene, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter vannfallrettighetsloven § 6 gjeldende for fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle de rettigheter som selskapene ved dette og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter vannfallrettighetsloven.

Emisjon av aksjer i selskapene, for eksempel i forbindelse med fusjon med et annet selskap, vil bli behandlet på samme måte som en aksjeoverdragelse.

Avslutning

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

28. Norsk Omipower AS

(Søknad om aksjeervertskonsesjon)

Olje- og energidepartementets samtykke 24. august 2020.

1. Bakgrunn

Advokatfirmaet Thommessen AS har på vegne av Norsk Omipower AS (Omipower) i brev av 2. juli 2020 søkt om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for erverv av 89,9 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS (Vegusdal Kraftverk).

2. Søknaden

Vegusdal Kraftverk eies i dag av flere private parter. Selskapet har konsesjon for erverv av fallrettigheter i Hovlandsdalsåna meddelt ved kgl.res. av 5. september 2003. Fallrettighetene hjemfaller i 2063. Selskapet innehar også konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven, vannressursloven og energiloven for bygging av Flateland kraftverk. Selskapet har fått en rekke byggefristutsettelse og kraftverket er planlagt ferdigstilt i 2022.

I henhold til investeringsavtale og aksjekjøpsavtale inngått 11. juni 2020 skal Omipower kjøpe 70 prosent av aksjene fra flere av dagens eiere. Omipower har videre rett til å erverve ytterligere aksjer i Vegusdal Kraftverk gjennom rettede emisjoner, oppad begrenset til 89,9 prosent av aksjene.

Det er søkt om aksjeervertskonsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for både kjøpet av 70 prosent av aksjene og for de eventuelle ytterligere ervervene opp til 89,9 prosent av aksjene. De eventuelle rettede emisjonene er av advokatfirmaet Thommessen oppgitt å skulle skje i løpet av våren 2021 ved behov for ytterligere finansering i forbindelse med utbyggingen.

3. Departementets vurdering og vedtak

Vegusdal Kraftverk AS innehar konsesjonspliktige fallrettigheter, og Norsk Omipower AS' aksjeervert er konsesjonspliktig, jf. vannfallrettighetsloven § 23 første ledd. Departementet finner at det er grunnlag for å gi Norsk Omipower AS konsesjon til det omsøkte ervervet av 70 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS. Videre gis Norsk Omipower AS konsesjon for erverv av inntil 89,9 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS, så fremt disse er gjennomført innen 31. desember 2021. Departementet ber om å bli orientert om endelig aksjonærsammensetning når dette er avklart.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen. Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort noen endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

29. Sunnhordland Kraftlag AS

(Tillatelse til overføring av Grøningsbekken 2 og Bekk Urdabotn til Blåfalli III kraftstasjon i Kvinnherad)

Olje- og energidepartementets samtykke 26. august 2020.

Vi viser til vårt brev av 21. oktober 2019.

I den trykte tillatelsen til overføring av Grøningsbekken 2 og bekk Urdabotn til Blåfalli III kraftstasjon i Kvinnherad kommune er det henvist til at det er fastsatt oppdatert manøvreringsreglement for regulering av Kvandals- og Blådalsvassdraget til erstatning for reglement fastsatt ved kgl.res. 29.06.2011. Tilsvarende fremgår av selve reglementet:

"(Fastsatt ved kgl.res. 20.09.2019. Erstatte tidligere reglement fastsatt ved kgl.res. 29.06.2011)"

Det riktige er:

(Fastsatt ved kgl.res. 20.09.2019. Erstatte tidligere reglement fastsatt ved kgl.res. 24.06.2011).

30. Hellefoss Kraft AS

(Konsesjon til videre drift for Hellefoss kraftverk i Øvre Eiker)

Kongelig resolusjon 4. september 2020.

I. Innledning

Hellefoss kraftverk er det nederste av i alt seks kraftverk i Drammenselva. Hellefoss er et konsesjonsfritt elvekraftverk og produserer om lag 81 GWh/år. Fallrettighetene er opplyst å tilhøre konsesjonssøker, Hellefoss Kraft AS.

Hellefoss Kraft AS (HKAS) eies av Glitre Energi Produksjon AS (33,4%), Modum Kraftproduksjon KF (33,3%) og Øvre Eiker Energi AS (33,3%). Driften av kraftstasjonen ivaretas av Glitre Energi Produksjon AS og samkjøres med de øvrige kraftverkene oppstrøms.

Kraftverket har 5 turbiner fordelt på tre kraftstasjonsbygninger. To av bygningene står på vestsiden og en på østsiden av Hellefossen. I desember 2011 fikk HKAS konsesjon til utvidelse av kraftverket med 2 aggregater. De nye aggregatene vil gi 18 GWh økt årlig produksjon. Som et ekstraordinært tiltak for å motvirke stranding av fisk nedstrøms Hellefoss, ble det samtidig gitt tillatelse til å tappe inntaksdammen med inntil 0,5 m under normal vannstand. HKAS fikk i mars 2017 forlenget byggefrist for utvidelsen av kraftverket, men samtidig ble hele Hellefoss kraftverk innkalt til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66.

Det er et utstrakt fiske etter laks og sjørørret i Drammenselva.

II. NVEs innstilling

Konsesjonssøknaden fra HKAS er datert 29. september 2017. NVE sendte sin innstilling til departementet 25. februar 2019. I innstillingen heter det:

"Sammendrag

Hellefoss kraftverk er et konsesjonsfritt kraftverk med 5 turbiner fordelt på tre kraftstasjonsbygninger, hvorav to bygninger står på vestsiden og en på østsiden av Hellefossen i Drammenselva. Kraftverket utnytter det 5,4 meter høye fallet forbi damanlegget i fossen.

Det er et utstrakt fiske etter laks og sjørørret i Drammenselva, og det ble tidligere satt ut mye smolt og yngel. Utsettingen er opphørt etter pålegg fra Mattilsynet i påvente av tiltak for å bli kvitt lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Stranding av smolt og yngel har i mange år vært et betydelig og tilbakevendende problem nedstrøms Hellefoss, pga. problemer ved Hellefoss kraftverk eller andre kraftverk oppstrøms. Hellefoss Kraft AS er i gang med et moderniseringsprosjekt for flere av kraftverkene i Drammenselva, som også er forventet å avbøte problemene for fisk og annet biologisk mangfold i elva. Det gjelder bl.a. utskifting av damluker, installasjon av mer moderne varslings- og kontrollutstyr, og bedre rutiner for håndtering av problemsituasjoner.

Etter søknad vedtok NVE 12.12.2011 (NVE 200700408-36) at Hellefoss Kraft AS fikk konsesjon til utvidelse av Hellefoss kraftverk med 2 aggregater. De nye aggregatene ville øke den installerte effekten på 5 MW, og gi 18 GWh i økt årlig produksjon. Aggregatene skulle kunne gå på rusing, slik at vannet kunne slippes gjennom kraftverket selv om kraftverket eller forsyningsnettet falt ut. Det ble også gitt tillatelse til å tappe inntaksdammen med inntil 0,5 m under normal vannstand på kote 7,2, som et ekstraordinært tiltak for å motvirke stranding av fisk nedstrøms Hellefoss.

Etter søknad fra Hellefoss Kraft AS vedtok NVE 07.03.2017 (NVE 200700408-39) forlenget byggefrist for utvidelsen av kraftverket. Samtidig ble hele Hellefoss kraftverk innkalt til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 tredje ledd, annet punktum. Hellefoss Kraft AS utarbeidet en søknad datert 29.09.2017 (NVE 201405888-10), som NVE sendte på høring 12.10.2017 (NVE 201405888-12). NVE mottok 8 høringsuttalelser.

Øvre Eiker kommune, Buskerud fylkeskommune, Fylkesmannen i Buskerud, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Hellefoss og Åmot kultiveringsanlegg (HÅK) er alle positive til at det gis konsesjon til fortsatt drift av Hellefoss kraftverk, men påpeker behovet for å bedre forholdene for anadrom fisk. Dette gjelder særlig tilretteleggingen for oppgang og nedgang av fisk forbi kraftverket, og tiltak for å unngå uheldige hendelser med rask senkning av vannstanden nedstrøms eller oppstrøms kraftverket. Flere av partene foreslår at det i manøvreringsreglementet gis konkrete bestemmelser om slipp av vann for å fremme fiskens oppgang.

Nedre Hoen Fiske påpeker vannrettigheter i Hellefossen, og *Ole B. Hoen* har fremmet krav i tilknytning til inntak av vann nedstrøms Hellefossen.

NVE anbefaler at det gis konsesjon til fortsatt drift av Hellefoss Kraftverk etter den nye vassdragsreguleringsloven. Herunder anbefales at det gis moderne standard konsesjonsvilkår for elvekraftverk over 40 GWh, og bestemmelser om slipp av lokkevann for å hjelpe anadrom fisk med å finne og bruke fisketrappa. NVE anbefaler også at det gis tillatelse til, i ekstraordinære situasjoner, å tappe overvannet med inntil 50 cm under kote 7,2 for å redusere problemet med stranding av smolt og yngel nedstrøms kraftverket.

NVE mener at fordelene ved det eksisterende kraftverket, med anbefalte avbøtende tiltak, er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Hellefoss Kraft AS får tillatelse til videre drift av Hellefoss kraftverk. Videre anbefaler vi at det gis tillatelse til i ekstraordinære situasjoner å tappe inntaksdammen med inntil 50 cm under kote 7,2 (NN 1954), for å hindre rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. Vi anbefaler også pålegg om at det etableres ordning for nedstrøms fiskevandring. Videre anbefales pålegg om slipp av vann, innenfor gitte rammer, for å bedre den anadrome fiskens mulighet til å finne og bruke fisketrappa. I den sammenhengen foreslås at regulanten, innenfor disse rammene, pålegges å utarbeide en plan for ulike slippscenarier, og utrede virkningen på fiskens oppgang. Planen skal utarbeides i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og skal godkjennes av NVE. Resultatene av utprøvingen skal innleveres til NVE sammen med forslag til justering av dette vilkåret om vannslipping. Vi anbefaler også at varige justeringer i vilkåret om vannslipping, innenfor de gitte rammene, kan fastsettes av NVE.

Sakens bakgrunn

NVE vedtok 12.12.2011 (NVE 200700408-36) å gi Hellefoss Kraft AS, heretter kalt HKAS, konsesjon til utvidelse av Hellefoss kraftverk med 2 aggregater. Aggregatene skulle plasseres i en utvidelse av den østlige kraftstasjonsbygningen, og ville øke den installerte effekten med 5 MW og årlig kraftproduksjon med 18 GWh. Begrunnelsen for søknaden var å øke utnyttelse av kraftpotensialet i fossen, og inngå i moderniseringen av anlegget. De nye aggregatene skulle bl.a. kunne gå på rusing, slik at vannstrømmen gjennom kraftverket fortsatte selv om produksjonen av kraft måtte stoppe raskt. Dette skulle redusere faren for stranding. Som et ekstraordinært tiltak for å motvirke stranding av fisk nedstrøms Hellefossen, ble det også gitt tillatelse til å tappe inntaksdammen med inntil 0,5 m under normal vannstand på kote 7,2.

Raske senkninger av vannstanden nedstrøms kraftverket, med omfattende stranding og død av smolt og yngel som resultat, har vært et gjentakende problem ved Hellefossen i en årrekke. Årsaken har enten vært utfall i kraftverket eller kraftlinjer med påfølgende umiddelbar kutting av vannstrømmen, eller sviktende tilsig pga. forhold ved andre kraftanlegg oppstrøms. I tilfelle utfall av Hellefoss kraftverk eller tilknyttede kraftlinjer har det tatt lang tid å kompensere den manglende vannstrømmen, noe som både skyldes gamle og trege luker og rutinene i kraftverket.

Risikoen for raske senkninger nedstrøms kraftverket er imidlertid blitt lavere. Den ene av de to sektorlukene er byttet ut med en moderne og langt raskere segmentluke, og deler av kraftverket er nylig oppgradert og koblet til ny driftssentral. I tillegg har flere av anleggene oppstrøms blitt oppgradert. Se kapittelet «Om tiltakshaver, eksisterende vannkraftanlegg og fallrettigheter» nedenfor.

Imidlertid er faren for rask reduksjon i tilsiget fortsatt til stede. Derfor ønsker tiltakshaver tillatelse til å kunne tappe overvannet med inntil 50 cm under normalnivå på kote 7,2 for å redusere hastigheten på senkningen av vannstanden nedstrøms kraftverket. En slik tillatelse ble for øvrig gitt i NVEs vedtak om konsesjon i 2011 for utvidelsen av kraftverket.

Etter søknad fra HKAS vedtok NVE 07.03.2017 (NVE 200700408-39) forlenget byggefrist for utvidelsen av kraftverket. Samtidig ble hele Hellefoss kraftverk innkalt til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 tredje ledd, annet punktum. HKAS utarbeidet en søknad datert 29.09.2017 (NVE 201405888-10).

Om området og offentlige planer

Hellefoss kraftverk ligger i Drammenselva, like ved Hokksund, i Øvre Eiker kommune (figur 1). Ved kraftverket passerer elva Hellefossen hvor det er etablert en dam som danner inntaket til kraftverket (figur 2). Hellefossen har vært utnyttet til industri eller alminnelig kraftproduksjon i over hundre år.

Nærmeste kraftverk i Drammenselva er Døvikfoss kraftverk, beliggende ca. 12 km oppstrøms Hellefossen. Elvas utløp i Drammensfjorden befinner seg ca. 20 km nedstrøms Hellefossen. På grunn av oppstuvningseffekter blir vannstanden og strømningsforholdene helt opp til kraftverket påvirket av flo og fjære. For hydrologiske hoveddata, se tabell 1 i kapittelet «Søknaden» senere i denne innstillingen.

Drammenselva nedstrøms Døvikfoss er ifølge Fylkesmannen (NVE 201405888-22) en viktig elv for laks, og har en tynn bestand av sjøørret. Strekningene både oppstrøms og nedstrøms Hellefoss har gode gytegrunner og oppvekstområder for laks og sjøørret. De siste årene har fangstene av laks ligget på 7–10 tonn årlig. Men enkelte år har det vært registrert fangster på 15–17 tonn. Ca. 80–90 % av fangstene skjer nedstrøms Hellefossen.

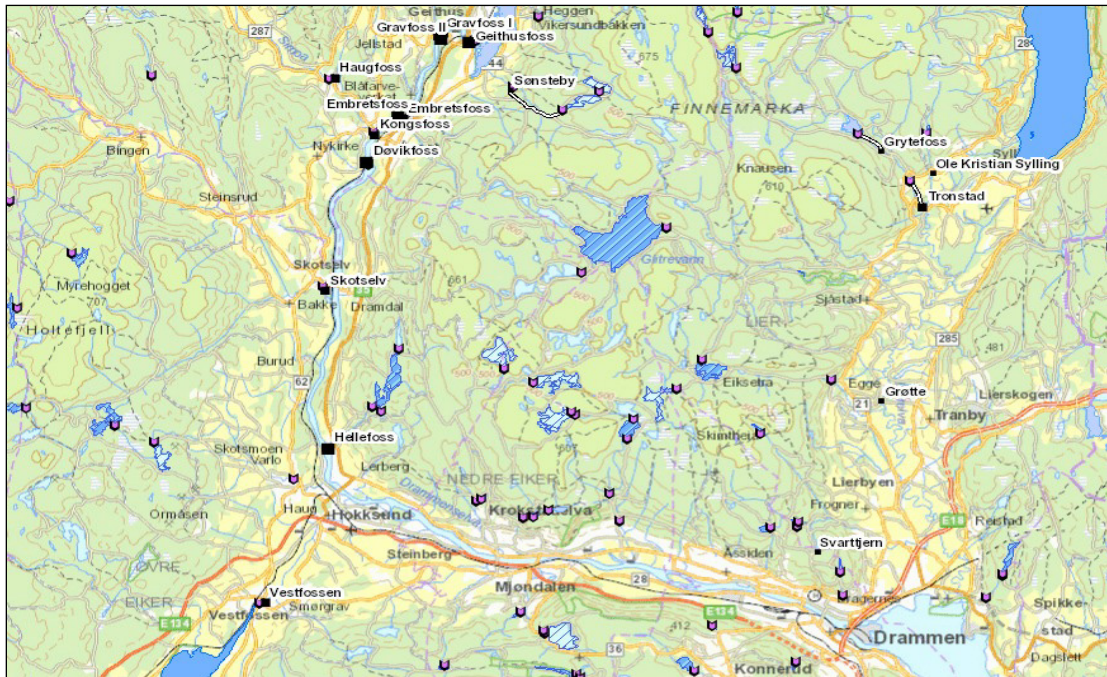
I fossen er det to fisketrapper. Den vestre og mest brukte trappa fungerer bra ved vannføringer opp til 400–500 m³/s. Den østre trappa er ment å fungere for flomvannføringer, altså over 500 m³/s, og kalles flomtrappa på figur 2. Oppgangen av laks i den vanlige trappa har variert fra 500 fisk (2009) til over 3600 stk. (1990) per år.

Etter at lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* ble registrert i 1987, er imidlertid naturlig rekruttering av laks vesentlig redusert. Nedstrøms Hellefoss har det skjedd en reduksjon i tettheten av laksunger på over 90 %.

I tillegg til laks og sjøørret er det en rekke andre fiskearter i Drammenselva, ca. 15 arter nedstrøms Hellefossen, og ca. 10 arter oppstrøms. Dette er bl.a. ål, som har status sårbar (VU) på norsk rødliste, sik og ulike karpefisker. Det er også elvemusling i elva, som har status sårbar (VU) på rødlista.

Ifølge vann-nett.no er miljøtilstanden svært dårlig nedstrøms Hellefossen, og moderat oppstrøms fossen. Dette skyldes hovedsakelig at elva er infisert med *Gyrodactylus salaris*.

Området ved Hellefossen er i kommuneplanen regulert til industriformål. Tilstøtende områder er regulert til boligformål. Vassdraget er ikke et nasjonalt laksevassdrag. Ca. 3 km nedstrøms Hellefossen er det to statlig sikrete friluftsområder, Nedre Sandøra og Hagaøya. Forøvrig er det ikke vedtatt noen verneplaner i området.

Figur 1. Kart over Drammenselva med Hellefoss kraftverk omtrent 20 km oppstrøms Drammen.

Figur 2. Kart over Hellefoss kraftverk.

Om tiltakshaver, eksisterende vannkraftanlegg og fallrettigheter

HKAS eies av Glitre Energi Produksjon AS med (33,4 %), Modum Kraftproduksjon KF (33,3 %) og Øvre Eiker Energi AS (33,3 %). Eierne er lokale, offentlig eide energiselskaper, med lange tradisjoner i kraftproduksjon. Driften av kraftstasjonen ivaretas av Glitre Energi Produksjon AS.

HKAS var tidligere del av samme selskap som papirfabrikken Hellefoss Paper AS. HKAS ble skilt ut som eget selskap i 2001.

Etter etableringen av Holmen Hellefoss AS i 1895 ble fallet i Hellefossen brukt til å skaffe drivkraft til turbindrevne slipeapparater i papirfabrikken på vestsiden av fossen. Kraftverket ble etablert i 1952 med kraftstasjonen på østsiden av fossen. I 1956 ble kraftverket på vestsiden

etablert, like inntil papirfabrikken. I 1986 ble den siste slipeturbinen nedlagt, og erstattet av et aggregat som ble en del av kraftverket. Kraftverket har etter dette fem aggregater, der tre aggregater er plassert på vestsiden av fossen fordelt på to kraftstasjonsbygninger, og to aggregater er plassert i kraftstasjonsbygningen på østsiden. I damanlegget var det fra tidligere to store sektorluker. Den vestre sektorluken ble skiftet med en ny og langt raskere segmentluke i 2007. I 2016 fullførte man arbeidet med å rehabilitere den østre kraftstasjonen, hvor turbiner og generatorer ble skiftet ut med nye, og det ble installert nytt kontrollanlegg. Samme år ble kraftverket koblet til den nye driftssentralen til Glitre Energi.

Hellefoss kraftverk er det nederste kraftverket i Drammenselva, se figur 1. De øvrige kraftverkene er Døvikfoss, Embretsfoss, Gravfoss og Geithusfoss, og i tillegg Kaggefoss i Snarumselva, som alle driftes av Glitre Energi Produksjon AS. Hellefoss kraftverk er et elvekraftverk, som kjører på tilsiget slik det er til enhver tid, og driften samkjøres med de andre kraftverkene oppstrøms.

Fallrettighetene som utnyttes i Hellefoss kraftverk tilhører, etter det opplyste, HKAS.

Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra HKAS datert 29.09.2017 (NVE 201405888-10), og med en fornyet utgave datert 03.10.2017 (NVE 201405888-13):

«Søknad om konsesjon for Hellefoss kraftverk i Drammenselva

I brev av 07.03.2017 fra NVE er Hellefoss kraftverk innkalt til konsesjonsbehandling i samsvar med § 66 i vannressursloven.

Hellefoss Kraft AS ønsker å videreføre eksisterende kraftproduksjon i Hellefoss kraftverk i Drammenselva i Øvre Eiker kommune i Buskerud fylke.

Hellefoss Kraft AS søker herved om tillatelse, etter vannressursloven, om tillatelse til å videreføre dagens kraftproduksjon og utnytte eksisterende regulering på en optimal måte.

Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning.”

Fra søknaden, og fra tidligere søknad om utvidelse av kraftverket (NVE 200700408-4), gjengis enkelte hoveddata i tabell 1 nedenfor.

Tabell 1. Hoveddata for hydrologi og kraftverk.

Hellefoss kraftverk, hoveddata		
Tilsig		
Nedbørfelt	km ²	16 370
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	9618,5
Middelvannføring	m ³ /s	305
Kraftverk		
Inntak	moh.	7,2
Brutto fallhøyde	m	5,4
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,01
Slukeevne, maks	m ³ /s	250
Installert effekt, maks	MW	11,4*
Produksjon		
Produksjon, årlig middel	GWh	81,2**

* Se søknad om elsertifikater (NVE 201833690-1).

** Ifølge NVEs kraftverksdatabase produserer kraftverket i gjennomsnitt 81,2 GWh/år, noe HKAS mener kan legges til grunn (NVE 201405888-39). I søknad om elsertifikater (NVE 201833690-1) er årlig produksjon simulert til 85,24 GWh. Vinterproduksjonen utgjør om lag 42 % av totalproduksjonen.

Behandlingsprosess

Høring og distriktsbehandling

NVE sendte søknaden på høring 12.10.2017 (NVE 201405888-12). Den ble kunngjort i Eikerbladet og Drammens Tidende. NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Øvre Eiker kommune (NVE 201405888-19) har i kommunestyremøte den 13.12.2017 vedtatt at Hellefoss Kraft AS kan få konsesjon som omsøkt, men at konsesjonsvilkårene og avbøtende tiltak må avklares i nært samarbeid med fiskeinteressene. Det bør også videreføres et nært og formalisert samarbeid i oppfølgingen. Kommunen mener det særlig er viktig med spesiell oppmerksomhet på forvaltningen av laks, sjørret og ål.

Fylkesmannen i Buskerud (NVE 201405888-22) (fra 1.1.2019 Fylkesmannen i Oslo og Viken) mener det er akseptabelt at det gis konsesjon til videre drift av Hellefoss kraftverk, men at det må fastsettes et reglement for driften som omfatter minstevannføring, lokkevann, tiltak mot stranding, magasinregulering, fiskevandring, og ivaretar fiske. De mener at forholdene for vannmiljøet i Drammenselva er godt dokumentert, og at naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag er oppfylt. De anser at de fleste aktuelle problemstillinger og tiltak er omtalt i rapporten om fiskepassasje forbi Hellefossen kraftverk vedlagt søknaden, og støtter de foreslåtte tiltakene. Men de understreker viktigheten av at en lykkes med tiltakene.

Fylkesmannen påpeker at det er problemer for oppvandrende anadrom fisk med å finne fisketrappa når tilsiget er større enn slukeevnen i kraftverket. De mener tilpasset slipp av vann i segmentluka (sektor vest) i slike situasjoner kan bedre situasjonen.

Fylkesmannen påpeker videre at vannstanden bør kunne måles både oppstrøms og nedstrøms kraftverket. Når det gjelder senkning av vannstand må det tilstrebes at den ikke blir større enn 5–13 cm/time, slik at småfisk og andre organismer får tid til å trekke ut på dypere vann. De mener at det bør vurderes pålegg om omløpsventil i kraftverket og automatisk regulering av lukene, for å unngå for rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket.

Fylkesmannen foreslår at manøvreringsreglementet gis som et midlertidig reglement som skal revurderes etter 5 eller 10 år.

Buskerud fylkeskommune (NVE 201405888-21) fokuserer, som fylkesmannen, på forholdene for fisk og fiske. De beskriver hvordan kraftverksdriften, lite fleksible luker, eller svikt i tilsiget har medført problemer knyttet til stranding av småfisk eller fiskens opp- og nedvandring. De mener videre at slipp av vann utenom turbinene, eller nedstengning av enkelte av aggregatene, i perioder vil være viktig for opp- og nedvandringen av anadrom fisk. Bestemmelser om slipp må ifølge fylkeskommunen fastsettes i konsesjonen.

For å sikre helhetlige løsninger og kontinuitet i vannstrengen oppfordres konsesjonsmyndigheten til å vurdere å kalle inn til konsesjonsbehandling eller foreta vilkårsrevisjon på andre kraftverk i Drammenselva og Snarumselva.

Fiskeridirektoratet (NVE 201405888-20) ønsker at det tas hensyn til fiskevandring forbi kraftverket, men har utover det ingen merknader til søknaden.

Norsk maritimt museum (NVE 201405888-18) har ingen merknader til søknaden.

Mattilsynet (NVE 201405888-25) forvalter lov om dyrevelferd. De mener det må pålegges avbøtende tiltak for å hjelpe nedvandring av fisk og smolt forbi kraftverket. Konsesjonæren bør pålegges å dokumentere i hvilken grad tiltakene fungerer. Tilsynet ønsker også tiltak for å hindre stranding av småfisk ved rask vannstandssenkning oppstrøms eller nedstrøms kraftverket.

Tilsynet påpeker videre at Drammensvassdraget er smittet med lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. De mener det må vurderes om det kan innføres konsesjonsvilkår som gjør framtidig behandling av vassdraget enklere eller billigere.

Hellefoss og Åmot kultiveringsanlegg (HÅK) (NVE 201405888-24) har sendt høringsuttalelse på vegne av sine medlemmer Hellefossen elveierlag, Soya Hellefoss grunneierlag, Nedre Eiker elveierlag, Østsiden jeger og fiskerforening, Åmot og Omegn fiskerforening og Nedre Eiker laksegruppe. De mener at konsesjonsvilkårene bør fastsette kvantitative grenseverdier for raske vannstandsendringer, slipp av lokkevann, og slipp av minstevannføring, og peker bl.a. på hensynet til anadrom fisk og elvemusling. Problemene som nevnes er bl.a. stranding og død av fiskeegg, småfisk og smolt ved tørrelgging av gyte- og oppvekstområder, tørrelgging av livsområder for elvemusling, og for dårlige muligheter for opp- og nedvandring av anadrom fisk og ål. Bl.a. har fisketrappa i dammen ved enkelte hendelser blitt tømt for vann, og oppvandrende fisk har dødd. Vilkårene må også inkludere krav til konkret manøvrering av luker i damkonstruksjonen, bl.a. ut fra hensynet til nedvandring av smolt og voksen anadrom fisk (vinterstøinger), og lokkeflommer for å lede fisk til fisketrappa.

Når det gjelder senkningshastigheten for vannstanden oppstrøms og nedstrøms kraftverket mener HÅK at den ikke må overskride 13 cm/t, og viser til anbefalingene gitt i rapport fra CEDREN (Bakken et al. 2016. *Miljøvirkninger av effektkjøring: Kunnskapsstatus og råd til forvaltning og industri*). De mener videre at i perioden 2009–2017 har det vært mange hendelser der vannstanden er senket raskere enn dette, og viser til data fra vannstandsmåler nedstrøms Hellefossen, se uttalelsen s. 8–9.

HÅK påpeker at vannforekomsten nedstrøms Hellefoss i vannforvaltningsplanen er klassifisert som naturlig, og har miljømål god økologisk tilstand. De mener dette har betydning for hvor stort krafttap som må kunne aksepteres som følge av miljørelaterte restriksjoner på kraftverksdriften.

I tillegg til miljørelaterte forhold peker HÅK også på at manøvreringen av dammen ved Hellefossen har gitt utfordringer for utøvelsen av fritidsfiske, båtbruk og badeaktiviteter i elva.

HÅK mener at kunnskapsgrunnlaget for å fastsette konsesjonsvilkår ikke er godt nok, og viser bl.a. til naturmangfoldloven §§ 8-12. På denne bakgrunn krever de at konsesjonsvilkårene må inneholde et prøvereglement for manøvreringen, som skal evalueres etter minimum 5 år. Samtidig må det etableres overvåkingsprogram som kan gi kunnskap til evalueringsprosessen. Dette bør bl.a. inkludere etablering av vannstandsmålere oppstrøms dammen like ved fisketrappen, og like nedstrøms dammen. Likeledes kreves bl.a. kartlegging og undersøkelse av eksisterende og potensielle gyteplasser for anadrom fisk, undersøkelse av tiltak for å dirigere anadrom fisk til fisketrappa, hvordan kraftverket bør kjøres ved ulike vannføringer for å ivareta opp- og nedvandring av anadrom fisk, og mengden av fisk som skades eller dør i turbinene.

Nedre Hoen fiske (NVE 201405888-23) er en sammenslutning av grunneiere nedstrøms og oppstrøms Hellefossen som har vannrett i Hellefossen som stammer fra tidligere mælfiske. De anfører at vannretten fortsatt vil bli hevdet.

Ole B. Hoen (NVE 201405888-23) mener at hvis det som følge av den nye konsesjonen blir endringer i vannføringen som medfører problemer for etablert vanninntak nedstrøms Hellefossen, så må dette være kraftverkseiers ansvar.

Tidligere høringsuttalelser

To høringsparter som ga uttalelse til utvidelsessøknaden fra 2007 har ikke gitt høringsuttalelse til foreliggende søknad:

Hellefoss AS (NVE 200700408-11), som nå heter Hellefoss Paper AS, er positiv til senkning av overvannet i ekstraordinære situasjoner, men mener at det bare må kunne skje når andre avbøtende tiltak ikke lar seg gjennomføre. Videre kreves erstatning for eventuelle merkostnader til drift som senkningen av overvannet medfører, og at Hellefoss AS må kunne kreve rask oppfylling til normalnivå.

Klima- og forurensningsdirektoratet (nå Miljødirektoratet) (NVE 200700408-35) påpekte at Hellefoss AS hadde fått pålegg om å finne ny lokalisering for sitt utslippspunkt for spillvann som inneholder fiber fra papirproduksjonen, og mente at tiltakshaver og Hellefoss AS måtte samarbeide om hvor utslippspunktet burde legges, for å sikre god innblanding i vannmassene.

Søkerens kommentar til høringsuttalelsene

HKAS har kommentert (NVE 201405888-26) de innkomne høringsuttalelsene. De mener uttalelsene angår tre problemområder, som er raske senkninger av vannstanden (vannstandssprang), oppvandring og nedvandring av anadrom fisk.

Raske senkninger av vannstanden nedstrøms kraftverket relateres dels til interne forhold i HKAS, og dels til raske endringer i tilsiget som ligger utenfor kontrollen til HKAS. De mener interne forhold er avbøtet dels ved nye styringssystemer og ny luke, og dels ved forbedrete rutiner for behandling av problematiske situasjoner. Når det gjelder raske endringer i tilsiget, som har vært knyttet til problemer ved kraftverk lenger oppstrøms, så anføres at tiltak er under planlegging eller langt på vei gjennomført.

HKAS mener generelt at hendelser med rask senkning i vannstanden nedstrøms kraftverket tilhører fortiden (se kommentarene s. 20). De viser til tabell 2 i høringsuttalelsen fra HÅK der det framgår at det var 22 vannstandsendinger i første halvdel av 2017, og der senkning av vannstanden hadde en medianverdi på 12 cm/time. For perioden 2009–2016 var det et gjennomsnitt på 64 hendelser pr. år og der medianverdiene varierte mellom 17,5 og 40 cm/t. Fra egne registreringer nevner HKAS at det var 11 hendelser i 2017 der hastigheten på senkningen av vannstanden var 15–29 cm/t.

Med henvisning til forslag fra Fylkesmannen går HKAS imot pålegg av omløpsventil i kraftverket. De mener dette er mer aktuelt i kraftverk med høyere fall og lengre tørrlagte elvestrekninger, og at dette ikke er anvendbar teknologi i Hellefoss kraftverk. De opplyser videre at det er automatisk regulering av luker.

Som kompensierende tiltak for å unngå raske senkninger av vannstanden nedstrøms kraftverket foreslår HKAS, som i utvidelsessøknaden, å få adgang til å fylle på med inntil 50 cm av overvannet.

Forhold for oppvandrende anadrom fisk mener HKAS allerede er avbøtet ved gjennomførte tiltak. Her påpeker HKAS at fisketrappen er oppgradert, har fått automatisk fisketeller, og at det er etablert flomtrapp for perioder med høy vannføring. På basis av fisketelleren og statistikk fra driftssentralen praktiseres situasjonstilpasset slipp av lokkevann, og dette foregår i samråd med fylkesmannen og fiskeinteressene. HKAS mener slippregimet fungerer bra for oppgang av laks og sjørørret, og også for ål.

De går imot krav, bl.a. fra HÅK, om at det i konsesjonen settes spesifikke bestemmelser om slipp av lokkevann fra bestemte luker i ulike vannføringssituasjoner. De mener at bestemmelsene i vrl. § 10 om slipp av minstevannføring ikke kan brukes til å pålegge dette, og begrunner dette med at paragrafen ikke gjelder for elvekraftverk som produserer mer enn 40 GWh årlig. HKAS mener dessuten at det ikke foreligger sterke miljømessige hensyn som tilsier at det skal pålegges ytterligere vilkår om vannslipp utover det som er foreslått i søknaden.

For nedvandring av voksen anadrom fisk angir HKAS at tiltak er under planlegging. De antar at planlagte fiskepassasje også vil kunne fungere for ål som ikke nedvandrer gjennom lukene.

HKAS er uenig med HÅK i at kunnskapsgrunnlaget ikke oppfyller kravene i naturmangfoldloven §§ 8-12. De mener de har lagt til grunn nyeste kunnskap ved oppgraderingen av de tekniske anleggene, og vedrørende elveøkologiske forhold som grunnlag for driften av kraftverkene i Drammenselva. I søknaden legges det også opp til samarbeid med miljøforvaltningen og fiskeinteressene om driften framover, med sikte på å ivareta både naturmiljøet og energiproduksjonen.

NVEs vurdering av kunnskapsgrunnlaget

Fylkesmannen mener i utgangspunktet at forholdene for vannmiljøet i Drammenselva er godt dokumentert gjennom rapporter, undersøkelser, registreringer osv., og anser naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag å være oppfylt.

HÅK mener at kunnskapsgrunnlaget for å fastsette konsesjonsvilkår ikke er godt nok, og viser bl.a. til naturmangfoldloven §§ 8-12. De krever at HKAS pålegges å sette i gang et overvåkingsprogram som bl.a. skal inkludere vannstandsmålere oppstrøms og nedstrøms dammen, kartlegging av gyteplasser for anadrom fisk, undersøkelse av tiltak for å dirigere anadrom fisk til fisketrappa, og kvantifisering av mengden fisk som skades eller dør i turbinene. De krever også konsekvensutredning av krisetiltaket om å bruke inntil 50 cm av overvannet for å dempe senkehastigheten av vannstanden nedstrøms kraftverket i tilfelle svikt i tilsiget.

NVE vil påpeke at det ble gitt konsesjon i 2011 for utvidelse av kraftverket (NVE 200700408-36), og at kunnskapsgrunnlaget da ble ansett å være godt nok. Siden den gang er det utarbeidet ny søknad som gjelder hele kraftverket, og søknaden har vært på egen høringsrunde.

NVE har ved miljøtilsynet hatt egen sak om miljøforholdene knyttet til driften av Hellefoss kraftverk, og særlig forholdene for anadrom fisk (NVE 201305893). I den saken ble det bl.a. vedtatt et overtredelsesgebyr til HKAS for en hendelse med rask senkning av vannstanden høsten 2013 (NVE 201305893-10). Videre nevnes at det også har vært en egen prosjektgruppe, bestående av fiskeinteressene, HKAS, Øvre Eiker kommune, NVE og Fylkesmannen, som skulle se på disse problemene. Prosjektgruppen har hatt befarings på Hellefossdammen, og flere møter (se bl.a. møtereferat i NVE 201305893-12). NVE viser også til høringsuttalelsen fra Fylkesmannen (NVE 201405888-22) der kunnskapsgrunnlaget anses å være godt nok for å fatte vedtak i saken.

NVE mener at problemstillingene knyttet til fisk og andre allmenne interesser har vært kjent i flere 10-år, og er stort sett de samme som ved NVEs vedtak om kraftverksutvidelsen i 2011. Videre har de tiltakene som har vært gjort i Hellefoss kraftverk, og andre kraftverk oppstrøms, allerede gitt resultater og et større erfaringsgrunnlag. Dette gir bedre beskrivelse av trender bl.a. angående hendelser med raske senkninger av vannstanden. NVE har vært på flere befarings ved kraftverket, og deltatt på diverse møter med søker, Øvre Eiker kommune, Fylkesmannen, og representanter for fiskeinteressene i vassdraget.

NVE mener på denne bakgrunn at kunnskapsgrunnlaget knyttet til kraftverkets påvirkning på fisk, annet biologisk mangfold, og andre allmenne interesser, er tilstrekkelig for å ta stilling til konsesjonsspørsmålet, og at kravene i naturmangfoldloven § 8 dermed er oppfylt.

NVEs vurdering av kraftverkets konsekvenser

Problemene for allmenne interesser som følge av driften ved Hellefoss kraftverk er hovedsakelige knyttet til anadrom fisk og annen ferskvannsbiologi, noe som også trekkes fram av de fleste høringspartene.

Hydrologi

Hellefoss kraftverk er et elvekraftverk, som kjører på tilsiget i elva slik det er til enhver tid. Tilsiget vil ut fra sin størrelse fordeles mellom østre og vestre kraftstasjon slik det framgår av søknadens tabell 1 (NVE 201405888-13). Når vannføringen overgår kraftverkets slukeevne på 250 m³/s, slippes det overskytende vannet via lukene i dammen og forbi kraftverket.

Tilsiget til kraftverket har i mange år, og gjentatte ganger hvert år, ved plutselige hendelser blitt redusert raskt. Årsaken har vært problemer ved kraftverk liggende oppstrøms i Drammenselva, eller med forsyningsnettet. Etter hvert som kraftverkene og forsyningsnettet har blitt oppgradert, er episodene med svikt i tilsiget blitt færre. Passeringen av vann gjennom Hellefoss kraftverk har også i mange år vært preget av problemer, ved plutselige reduksjoner eller kutt i vannstrømmen pga. utfall. I tillegg har tiltak for å kompensere for kutt i vannstrømmen, som åpning av luker, hatt lang reaksjonstid. Situasjonen er blitt bedre etter utskifting av teknisk utstyr og forbedring i driftsrutiner, se kapittelet «Om tiltakshaver, eksisterende kraftanlegg og fallrettigheter» tidligere i denne innstillingen.

Fisk og ferskvannsbiologi

Stranding

Som følge av raske senkninger av vannstanden, har det i mange år vært et gjentakende problem med stranding av smolt og yngel. Dette har særlig skjedd like nedstrøms Hellefoss kraftverk, og det har gått utover rekrutteringen av laks og sjørørret. Fylkesmannen påpeker at rask senkning av vannstanden også kan være et problem for elvemusling.

Ifølge HKAS (NVE 201405888-26 s. 20) vil det, tross oppgraderingen av kraftverkene i Drammenselva, fortsatt kunne oppstå svikt i tilsiget eller plutselig driftsstans i Hellefoss kraftverk. For å motvirke rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket ønsker HKAS å ha muligheten til å tappe ned inntaksmagasinet med inntil 50 cm.

Fylkeskommunen og Fylkesmannen (NVE 201405888-21, og 22) er positive til slik tapping i ekstraordinære situasjoner. HÅK (NVE 201405888-24) påpeker at tappingen kan ha negative konsekvenser som tørlegging av fisketrappa, og at strandingsfaren flyttes fra nedstrøms til oppstrøms Hellefossen. HÅK påpeker at gyte- og oppvekstområder er sparsomt kartlagt, men antar at de viktigste områdene i dagens situasjon er nedstrøms Hellefoss. Men de mener også at det historisk kanskje har vært like viktige områder oppstrøms Hellefossen. I søknaden for utvidelsen av Hellefoss kraftverk (200700408-4) gjengis opplysninger fra HÅK som antyder at mellom 20 og 50 % av all laks i vassdraget går opp i fisketrappa ved Hellefoss. Disse høringspartene mener det er viktig med maksimum hastighet som vannstanden senkes med, og at grensen skal gjelde uansett om senkningen skjer oppstrøms eller nedstrøms kraftverket.

NVE legger til grunn at hendelser med stranding av yngel og småfisk er blitt færre etter oppgraderingene, men at det fortsatt vil kunne oppstå slike situasjoner. Området nedstrøms Hellefoss kraftverk utgjør i dag et svært viktig område for anadrom fisk, selv om områdene oppstrøms fossen historisk kan ha vært like viktige (NVE 201405888-24). NVE vil anbefale at det gis tillatelse til en kortvarig tapping av inntaksdammen i ekstraordinære situasjoner, der problemer med kraftverk oppstrøms i vassdraget medfører fare for stranding av smolt og yngel nedstrøms Hellefossen kraftverk. Vi forutsetter at man ved denne tappingen så langt det er mulig ikke senker vannstanden så raskt at det blir vesentlig problemer for yngel og småfisk oppstrøms kraftverket. Dette ble det også gitt tillatelse til i NVEs vedtak fra 12.12.2011 om utvidelse av kraftverket (NVE 200700408-36).

Når det gjelder spørsmålet om senkehastigheten skal tallfestes i konsesjonsvilkårene, slik bl.a. HÅK krever, vises til kapittelet «NVEs merknader til konsesjonsvilkårene» senere i denne innstillingen.

Oppvandring via fisketrappa

Det har i lang tid vært fisketrapp ved dammen i Hellefoss, se kapittelet «Om området og offentlige planer» tidligere i denne innstillingen. I den vanlige trappa måtte fisken tidligere fraktes manuelt fra øverste kammer og opp i inntaksmagasinet. Nå kan fisken vandre helt opp på egen hånd. Trappa har automatisk fisketeller og observasjonsrom med vindu inn i trappa. Ifølge Fylkesmannen (NVE 201405888-22) fungerer trappa bra for laks og sjørørret ved vannføringer opp til 400–500 m³/s.

Fylkeskommunen, Fylkesmannen og HÅK (NVE 201405888-21, 22 og 24) mener konsesjonsvilkårene bør fastsette detaljerte bestemmelser for å sikre at laks og sjørørret finner og kan bruke fisketrappa. Basert på mange års erfaring gir HÅK i sin uttalelse (NVE 201405888-24 s. 11–14) en detaljert beskrivelse av dette. For det første krever de at vannstanden i inntaksdammen er høy nok til at det går nok vann i fisketrappa i hele oppvandringsperioden, altså i perioden mai til oktober. HÅK mener noe av problemet har vært at vannstanden i inntaksdammen til tider har vært for lav, slik at det har gått for lite vann i fisketrappa. For det andre påpeker de at det er viktig å manøvrere den gamle sektorluka, som HÅK kaller «sektor øst», slik at det slippes tilstrekkelig med vann til at fisken kan følge strømmen mot fisketrappa lenger vest. HÅK påpeker at den østre luka er lite manøvrerbar, og at dette er en ulempe særlig når vannføringen i elva er stor. For det tredje må det slippes tilstrekkelig med lokkevann i den nye segmentluka («sektor vest»), slik at fisken lokkes

dit og finner inngangen til fisketrappa like nedstrøms luka. HÅK krever at slippet i segmentluka må økes i forhold til dagens praksis.

HKAS (NVE 201405888-26) mener dagens praktiserte slipp i segmentluka fungerer brukbart, og mener større slipp vil gå ut over kraftproduksjonen. De er imidlertid villige til å gjøre forsøk med å variere slippet, slik at det i større grad er tilpasset vannføringen i elva (NVE 201405888-26 s. 12). HKAS er uenig i at det i konsesjonsvilkårene bør fastsettes detaljerte bestemmelser om slipp av lokkevann, og påpeker at behovet varierer ut fra en rekke faktorer som tid, temperatur, vannføring i elva og annet.

NVE merker seg at HKAS er positive til å gjøre forsøk med slipp av lokkevann for å hjelpe mer fisk til fisketrappa, og til videre samarbeid med fiskeinteressene og myndighetene om gode løsninger.

NVE er enig med høringspartene i at det i oppgangstiden for anadrom fisk er viktig å sørge for at fisken finner trappa. NVE mener imidlertid det har lite for seg å fastsette detaljerte bestemmelser for kjøring av de ulike lukene i konsesjonsvilkårene på det nåværende tidspunkt, og vil ikke anbefale dette. Årsaken er først og fremst at kunnskapen om den konkrete kjøringen synes å være for liten med tanke på hva som faktisk vil bedre fiskens muligheter til å finne trappa.

NVE vil imidlertid anbefale at det i konsesjonsvilkårene tas inn bestemmelse om konkrete mengder med vann som skal slippes for å hjelpe anadrom fisk til å finne og bruke fisketrappa. Her anbefales også særskilt bestemmelse om at det i oppgangstiden ikke må slippes så lite vann i fisketrappa at fisk der blir skadelidende. Slik sett er NVE enig med høringspartene, om at det i konsesjonen bør fastsettes visse størrelser for vannslipp for å sikre oppgangen av fisk. Vi foreslår at slippet skal ligge innenfor et intervall, se kapittelet «NVEs merknader til konsesjonsvilkårene» senere i denne innstillingen. Videre bør konsesjonæren pålegges å utrede virkningen av ulike slipp innenfor dette intervallet. Utprøvingen skal foregå etter en plan som er utarbeidet i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og godkjent av NVE. Resultatene av utprøvingen skal innleveres til NVE sammen med vurdering av bestemmelsen om vannslippingen innen 5 år. Vi vil også anbefale at NVE gis hjemmel til å fastsette varige justeringer av bestemmelsene for vannslipping, innenfor de gitte rammene.

Nedvandring

Mange av høringspartene er opptatt av nedvandringmulighetene for smolt, vinterstøinger og ål. Fylkesmannen og HÅK (NVE 201405888-22 og 24) påpeker at en god del vinterstøinger samles i inntakskanalen til østre kraftstasjon på våren, og at det er viktig med ordening for at fisken i kanalen kan passere utenom turbinene.

HKAS påpeker i søknaden (NVE 201405888-13 s. 13) at det foreligger planer for tiltak som vil lette bl.a. vinterstøingenes nedvandring forbi kraftverket, og viser til rapport fra Multiconsult («Forbedret nedstrøms passasje for laks og sjøørret ved Hellefoss kraftverk i Drammenselva», se NVE 201405888-34). HKAS uttrykker at planen vil bli gjennomført når det foreligger konsesjon. De mener for øvrig at det meste av vinterstøinger og smolt vandrer ut med vårfloppen over sektorluka, mens ålen antas i vesentlig grad å komme seg forbi kraftverket under segmentluka.

NVE mener det er svært viktig at det tilrettelegges for at så mye som mulig av smolt, vinterstøinger, ål og ev. annen fisk kan passere utenom turbinene på sin vei nedover vassdraget. NVE merker seg at HKAS er innstilt på å gjennomføre slike tiltak. En mulig løsning er det som foreslås i rapporten fra Multiconsult (se ovenfor). Som alternativ, eller i tillegg, kan det etableres arrangement for å lede fisk forbi inntakskanalen til den østlige kraftverksstasjonen, og at fisken deretter vil kunne passere dammen via sektorluka eller segmentluka. For siste alternativ nevnes at HKAS planlegger å skifte den gamle sektorluka med ny segmentluka (NVE 201405888-36). I så tilfelle vil ingen av lukene slippe vann på oversiden, slik dagens sektorluka, og dermed er det mer usikkert i hvilken grad lukene vil egne seg for nedvandring av f.eks. vinterstøinger. Før arrangementer i tilknytning til fiskens nedvandring velges og etableres, skal planer utarbeides i samarbeid med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og godkjennes av NVE. Det vises til kapittelet «NVEs merknader til konsesjonsvilkårene» senere i denne innstillingen.

Minstevannføring

Fylkeskommunen, Fylkesmannen og HÅK (NVE 201405888-21, 22 og 24) krever at det pålegges minstevannføring.

HKAS går imot at det skal pålegges slipp av minstevannføring, da de mener slikt pålegg ikke vil ha noen nytteverdi for naturmiljøet. De stiller også spørsmål ved om det foreligger hjemmel til å pålegge slikt slipp (NVE 201405888-13 s. 5), og viser til at vannressursloven (vrl.) § 66 fjerde ledd, siste punktum, fastsetter at § 10 ikke gjelder tiltak som faller inn under vassdragsreguleringsloven (vregl.).

NVE vil, angående hjemmel til å pålegge minstevannføring, påpeke at ifølge forarbeidene til vrl. (Ot.prp. nr. 39 s. 370) kan vassdragstiltak som er konsesjonspliktige etter vregl. innkalles til konsesjonsbehandling. Men slik innkalling kan bare skje etter vrl. § 66 tredje ledd, annet punktum, og konsesjonen med vilkår kan kun gis etter vrl., se prp. s. 370 annen kolonne, øverst. At en slik regulering eller kraftverk ved alminnelig søknad om konsesjon ville blitt behandlet etter vregl., er i denne sammenhengen uten betydning. Det kan heller ikke være tvil om at det kan pålegges slipp av minstevannføring i konsesjon gitt etter innkalling, noe som for øvrig også følger direkte av vrl. § 66 fjerde ledd, annet punktum.

NVE vil først påpeke at Hellefoss kraftverk er et elvekraftverk som kjører på tilsiget slik det er til enhver tid. Videre er det ingen tørrlagt elvestrekning, der vanntilknyttete organismer kunne hatt nytte av slipp av vann.

NVE forstår kravet om minstevannføring fra Fylkesmannen og HÅK til både å sikre vann i fisketrappa og lokkevann til fisketrappa, og at elva nedstrøms alltid har noe tilsig uansett hva som skjer med driften i kraftverket.

NVEs vurdering av lokkevann er omtalt i kapittelet «Oppvandring via fisketrappa» tidligere i denne innstillingen. Når det gjelder kravet om fast slipp via lukene mener NVE at nytten er begrenset, ikke minst hvis formålet er å unngå at yngel og smolt strander og dør. Yngel og smolt oppholder seg ofte på grunt vann, der det er lavere strømhastighet og mindre fare for å bli tatt av større fisk. Ved hendelser med synkende vannstand så er det først og fremst hastigheten på senkningen som er avgjørende for om smolten og yngelen strander. Selv om fast slipp via lukene vil kunne sørge for en viss minstevannstand, er det av liten betydning hvis senkningen dit ned har vært for rask. NVE mener også at en slik minstevannføring, for å ha vesentlig betydning, ville måtte være så stor at det er lite aktuelt å pålegge det. NVE mener det er mye viktigere at kraftverket har tekniske innretninger, rutiner og muligheter som forhindrer raske senkninger av vannstanden ved ulike scenarier. Dette er omtalt i kapittelet «Stranding» tidligere i denne innstillingen.

Anadrom fisk under kraftstasjonen

Fylkesmannen (NVE 201405888-22) påpeker at det er et problem at laks som søker oppover i vassdraget kan bli stående under kraftstasjon vest. Der kan den bli utsatt for sopp og parasitter. De er positive til HKAS sitt forslag (se søknaden s. 15) om stopp i kraftstasjonen for at laksen skal trekke ned i vassdraget igjen. Ifølge HKAS vil de søke å avklare behov for, frekvens og varighet av slike stopp.

NVE mener dette er et positivt tiltak.

Særlig om ål og elvemusling

Flere høringsparter mener det er viktig å opprettholde og forbedre livsforholdene for rødlistede arter som ål og elvemusling i Drammensvassdraget, og at dette bør tillegges vekt ved behandlingen av konsesjonssøknaden.

Ål, som er rødlistet som sårbar (VU), blir lett skadet ved passering av turbinene på sin vei nedover vassdraget, selv om kraftverket har kaplanturbiner. Det er lite kjent i hvilken grad ål skades i Hellefoss kraftverk. Noe ål antas å passere dammen via segmentluka, kanskje også via sektorluka. Noe ål vil kanskje også kunne bruke et arrangementet for nedvandring (se kapittelet «Nedvandring» tidligere ovenfor, og rapporten fra Multiconsult i dokumentet NVE 201405888-34).

NVE har merket seg at HKAS selv foreslår å utrede behovet for en nedvandringsløsning for ål. Vi mener forslaget til nedvandringsløsning for ål skal inngå i planene som skal utarbeides i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og som skal godkjennes av NVE.

Elvemusling, som har rødlistestatus sårbar (VU) i nyeste rødliste, finnes ifølge Fylkesmannen i Drammenselva både nedstrøms og oppstrøms Hellefossen. Senkninger av vannstanden og tørrlegging av elvebredder er ifølge Fylkesmannen uheldig for elvemuslingene. NVE mener at pågående arbeid med oppgradering av kraftverk og overvåkingssystemer vil bedre situasjonen for elvemusling, ved større regularitet i vannstrømmen og dermed mindre variasjon i vannstanden.

Omløpsventil

Fylkesmannen (NVE 201405888-22) mener det må vurderes å pålegge omløpsventil i kraftverket, for å sikre at vannstrømmen gjennom kraftverket opprettholdes selv om kraftproduksjonen må stanses umiddelbart.

NVE vil ikke anbefale dette. NVE legger til grunn at problemet med stranding av fisk er blitt vesentlig mindre enn tidligere, og at oppgradering av luker og varslingssystemer i kraftverket er vesentlig bedre. NVE mener også at man ved god manøvrering av luker vil kunne kompensere stopp eller reduksjon av vannstrøm ved stans i turbiner. Det vises for øvrig til vurderingene i kapittelet «Stranding» tidligere i denne innstillingen.

Forurensning

Ifølge Vann-nett (<https://vann-nett.no/>) er den kjemiske tilstanden god nedstrøms Hellefoss, mens den er ukjent oppstrøms fossen.

Etter at Klif (nåværende Miljødirektoratet) påla papirfabrikken Hellefoss AS å flytte utløpet av fiberholdig avløpsvann, som tidligere lå nedstrøms dammen, har fabrikken valgt å flytte utløpet til oppstrøms dammen. Bakgrunnen for pålegget fra Klif var at utblandingen hadde blitt dårligere som følge av omlegging i kraftverket, noe som medførte at mer av driftsvannet var blitt dirigert over til den østre kraftstasjonen. Ifølge HKAS er miljøgevinsten av flyttingen av utslippspunktet omdiskutert.

NVE kjenner ikke til at kraftverksdriften på noen annen måte medfører vesentlig forurensning.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Det er ikke framkommet opplysninger om at kraftverksdriften skaper vesentlig problemer tilknyttet vanntemperatur, isforhold eller lokalklima.

Landskap

Kraftverket har eksistert i lang tid. Ingen av høringspartene har påpekt særskilte forhold i forbindelse med kraftverkets påvirkning på landskapet.

Kulturminner

Rester etter et gammelt fangstanlegg for anadrom fisk, kalt "Ulleren-mælen", var under behandlingen av utvidelsessøknaden fortsatt synlige mellom den østre kraftstasjonsbygningen og fossen. Området er ikke tilgjengelige for allmennheten. Ulleren-mælen var bygget i trevirke, og det antas at anlegget måtte skiftes ut relativt ofte. Ifølge tidligere uttalelse fra Buskerud fylkeskommune er restene etter Ulleren-mælen i svært dårlig forfatning, men bør registreres og dokumenteres hvis det ikke lar seg gjøre å bevare dem. NVE forutsetter at eventuelle rester etter Ulleren-mælen blir dokumentert ved oppmåling og fotografering etter anvisning fra Buskerud fylkeskommune og Norsk Maritimt Museum, hvis konsesjonæren ønsker å gjennomføre tiltak som vil fjerne slike rester. Se for øvrig post 4 i foreslåtte konsesjonsvilkår, som bl.a. angår kulturminner.

Brukerinteresser

Drammenselva er ifølge Fylkesmannen en viktig elv for fiske etter anadrom fisk. NVE mener at den gjennomførte og planlagte oppgraderingen, samt muligheten til ekstraordinær tapping av overvannet, vil minske sannsynligheten for stranding av smolt og yngel oppstrøms og nedstrøms Hellefossen, og slik sett forbedre situasjonen for fiskeinteressene.

HÅK har informert om at private bryggeanlegg og båter oppstrøms Hellefossen kan bli liggende på land ved senkning av overvannet til 50 cm under normalnivået. I tillegg vil slik senkning kunne skape problemer for opphenting av tømmer til papirproduksjonen ved Hellefoss AS.

NVE mener på denne bakgrunn av senkningen av overvannet bare skal skje i ekstraordinære tilfeller, og at normalnivået må gjenopprettes så raskt som mulig. NVE mener for øvrig at konsekvensene for private aktører er privatrettslige forhold, som må løses direkte med konsesjonæren.

Forholdet til vannforvaltningsplanen

I godkjent vannforvaltningsplan for Vest-Viken, se brev fra KLD av 04.07.2016 (<https://www.regjeringen.no/contentassets/c85fcdd2d78f4e01948e687e52a30937/vannregion-vest-viken-for-planperioden-2016-2021-326686.pdf>) har Drammenselva mellom Døvikfoss og Hellefoss fått miljømål som kan medføre krafttap (se planens vedlegg 2). Elvestrekningen er klassifisert som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF). Miljøtilstanden er karakterisert som moderat økologisk potensial (MØP), pga. vassdragsregulering og *Gyrodactylus salaris*. Miljømålet er godt økologisk potensial (GØP), noe som impliserer både bekjempelse av lakseparasitten og reduksjon av de uheldige påvirkningene fra vassdragsreguleringen.

NVE mener at de tiltak som vi anbefaler vil kunne bidra til å oppnå miljømålet angående vassdragsreguleringens påvirkning. Det vises til kapittelet «Fisk og ferskvannsbiologi» tidligere i denne innstillingen, og kapittelet «NVEs merknader til konsesjonsvilkårene» senere i innstillingen.

Vannforskriftens § 12

Vannforskriftens § 12 gir unntak bl.a. fra forskriftens § 5 om at alle SMVFER skal ha godt økologisk potensial, når samfunnsnyttene av tiltaket er større enn tapet av miljøkvalitet. NVE mener at bestemmelsen ikke får anvendelse i foreliggende sak fordi den bare gjelder ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst.

Eventuell realisering av konsesjonen for utvidelse

Sammen med konsesjonen for utvidelse av Hellefoss kraftverk, datert 12.12.2011 (NVE 200700408-36), ble det gitt egne vilkår. Saken gjaldt da en begrenset utvidelse av den østre kraftstasjonen med nye aggregater, og tiltak for å begrense stranding av fisk. Vilkårene som NVE nå anbefaler, i forbindelse med innkallingen til konsesjonsbehandling, omfatter de samlede kraftanleggene i Hellefoss. NVE vil påpeke at de anbefalte vilkårene i denne saken vil gjelde for hele anlegget, uavhengig av om konsesjonen for utvidelsen senere realiseres. Vi foreslår at dette klargjøres i de nye vilkårenes post 2.

Oppsummering

Hellefossen har vært utnyttet til industriell virksomhet og kraftproduksjon i over 100 år. Ingen av høringspartene går imot at det gis konsesjon til videre drift i Hellefoss kraftverk. NVE mener at påvirkningen fra kraftproduksjonen på anadrom fisk og annet vanntilknyttet biologisk mangfold er blitt redusert ved tidligere og pågående oppgraderinger av kraftverkene i Drammenselva. NVE mener at det vil være en vesentlig fordel for fisk og biologisk mangfold at kraftverket blir underlagt moderne standard konsesjonsvilkår, som bl.a. gir myndighetene hjemmel til å pålegge ulike miljømessige tiltak. NVE mener også det bør gis tillatelse til i ekstraordinære situasjoner å tappe inntaksdammen med inntil 50 cm under kote 7,2 (NN 1954), for å hindre rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. NVE mener videre at det skal etableres ordning for at anadrom fisk kan vandre forbi dammen nedover vassdraget, og at det pålegges rammer for slipp av konkrete mengder vann for å bedre den anadrome fiskens mulighet til å finne og bruke

fisketrappa. Videre bør konsesjonæren pålegges å gjennomføre utprøving av ulike slipp innenfor disse rammene. Utprøvingen skal foregå etter en plan som på forhånd er utarbeidet i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og godkjent av NVE. Vi vil også anbefale at NVE gis hjemmel til å fastsette varige justeringer av bestemmelsene for vannslipping innenfor de nevnte rammene.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av søknaden, de foreliggende uttalelsene og NVEs egen kunnskap og erfaring, mener NVE at fordelene ved videre drift av kraftverket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, slik at vilkårene i vrl. § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Hellefoss Kraft AS får tillatelse etter vrl. § 8 til videre drift av Hellefoss kraftverk. Tillatelsen anbefales gitt på nærmere fastsatte vilkår. Vi anbefaler at det gis tillatelse til i ekstraordinære situasjoner å tappe inntaksdammen med inntil 50 cm under kote 7,2 (NN 1954), for å hindre rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. Det anbefales også pålegg om at det etableres ordning for nedstrøms fiskevandring. Videre anbefales pålegg om slipp av vann, innenfor gitte rammer, for å bedre den anadrome fiskens mulighet til å finne og bruke fisketrappa. I den sammenhengen foreslås at regulanten, innenfor disse rammene, pålegges å utarbeide en plan for ulike slippscenarier, og utrede virkningen på fiskens oppgang. Planen skal utarbeides i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og skal godkjennes av NVE. Resultatene av utprøvingen skal innen 5 år innleveres til NVE sammen med forslag til justering av vilkåret om vannslipping. Vi anbefaler også at varige justeringer i vilkåret om vannslipping, innenfor de gitte rammene, kan fastsettes av NVE.

Forholdet til energiloven

HKAS har konsesjon etter energiloven for generatorer, transformatorer, koplingsfelt og nødvendig høyspennings- og apparatanlegg i kraftstasjon øst i Hellefoss kraftverk, se NVE 201400866-10.

For de tre eksisterende generatorene på vestsiden av fossen, med tilhørende transformatorer og koblingsanlegg, foreligger det ingen konsesjon etter energiloven. NVE har bedt HKAS om å søke om konsesjon for de elektriske anleggene.

Forholdet til naturmangfoldloven

Hellefossen har vært utnyttet til industrielt formål eller kraftverksdrift i over 100 år. NVE mener at fordelene ved videre drift er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, se NVEs konklusjon ovenfor. Etter NVEs syn blir formålet med naturmangfoldloven og bestemmelsene i denne hensyntatt gjennom de omfattende prosessene og vurderingene som ligger til grunn for vår innstilling til OED, som bl.a. omfatter forslag til avbøtende tiltak. Dette gjelder bl.a. §§ 9-12 om føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, kostnadsdekning, og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er vurdert under kapittelet «NVEs vurdering av kunnskapsgrunnlaget» tidligere i denne innstillingen.

NVEs merknader til konsesjonsvilkårene

NVE anbefaler at det gis moderne standardvilkår etter vannressursloven, og vi har tatt utgangspunkt i de nyeste standardformuleringene for konsesjon etter vannressursloven, og der NVE sender innstilling til OED.

Vilkårene er et godt stykke på vei de samme som NVE vedtok i konsesjonen for utvidelsen av kraftverket (NVE 200700408-36). Men på basis av nye innspill og ny kunnskap mener NVE at det bør gjøres enkelte endringer, se særlig post 1 om utprøving av slipp til oppgang av laks og sjøørret.

Post 1. Vannslipping

I likhet med konsesjonen fra 2011, vil NVE anbefale å ta med bestemmelse om at man må unngå situasjoner der vannstanden synker så raskt at det kan medføre vesentlig fare for stranding av fisk. Det bør også tas med bestemmelsen om at konsesjonæren i ekstraordinære tilfeller kan senke

vannstanden i inntaksdammen med inntil 0,5 m, for å motvirke rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. Men NVE mener ikke det er nødvendig at senkningshastigheten tallfestes, slik bl.a. HÅK krever (NVE 201405888-24). Det er uenighet blant fagfolk hvilken hastighet som kan skape problemer. Videre vil dette i stor grad avhenge av lokale forhold, som elvebunnens profil og annet.

HÅK (NVE 201405888-24) krever at det i perioden mai til og med oktober slippes mellom 8 og 14 m³/s vann i sektor vest, den nye segmentluka, som lokkevann for fisketrappa. I tillegg kreves slipp av vann tilsvarende 10–15 cm over sektorluka, altså sektor øst. Slipp av 15 cm over sektorluka utgjør ifølge HKAS ca. 2 m³/s. Slippet over sektor øst og vest må være garantert i perioden mai til oktober. Fylkeskommunen krever at inntil 20 m³/s avsettes til å hjelpe fisk med å finne og bruke fisketrappa.

HKAS (NVE 201405888-26) mener dagens praksis med å slippe 5 m³/s i segmentluka som lokkevann har fungert brukbart, og mener større slipp vil gå ut over kraftproduksjonen. HKAS påpeker også (NVE 201405888-33) at det må tas hensyn til at vassdraget er infisert med lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, og at det er uklart om vassdraget skal behandles med rotenon eller annet, noe som kan ta livet av all fisk i vassdraget. De har for øvrig oppgitt at maksimumsslippet som HÅK krever utgjør 14 m³/s i segmentluka og 2 m³/s i sektorluka (NVE 201405888-38), altså til sammen 16 m³/s.

NVE anbefaler at det tas med bestemmelse om at det i oppgangstid for anadrom fisk skal slippes vann tilsvarende mellom 6 m³/s og 20 m³/s, som skal dekke både drift av den vestlige fisketrappa og lokkevann. Vi har da lagt til grunn at det slippes opp til 1 m³/s i fisketrappa, og at det i tillegg som minimum skal slippes 5 m³/s som lokkevann. Her anbefales også særskilt bestemmelse om at det i oppgangstiden ikke må slippes så lite vann i fisketrappa at fisk der blir skadelidende.

Maksimumsslippet som HÅK har foreslått, dvs. 16 m³/s, vil ifølge HKAS utgjøre et krafttap på ca. 2,2 GWh i et gjennomsnittår (NVE 201405888-37, 38 og 40). Dette utgjør 2,7 % av totalproduksjonen i kraftverket på 81,2 GWh. Tapet blir noe større i tørre år, og lavere i våte år. Til sammenligning utgjør dagens slipp på 5 m³/s et tap på 0,4 GWh. Krafttapet for det slippet som fylkeskommunen har foreslått, altså 20 m³/s, utgjør om lag 2,7 GWh i gjennomsnittår, eller 3,3 % av totalproduksjonen.

NVE mener at totalt krafttap på mellom 2,2 og 2,7 GWh/år er akseptabelt sett i forhold til fordelene ved at Drammenselva kan bli et bedre vassdrag for anadrom fisk. Vi legger vekt på at problemer med kraftverksdriften har vært av vesentlig betydning bl.a. for rekruttering av laks. NVE mener pålegg om slipp også støttes av vannforvaltningsplanen for Vest-Viken, der vannforekomsten mellom Døvikfoss og Hellefoss har fått miljømål som kan medføre krafttap, se kapitlene «Forholdet til vannforvaltningsplanen» og «Fisk og ferskvannsbiologi» tidligere i denne innstillingen.

NVE anbefaler at det i vilkårene tas med bestemmelse om at regulanten skal utrede virkningen av ulike slippscenarier, innenfor de ovenfornevnte rammene på 6 m³/s og 20 m³/s i perioden mai til oktober, for å optimalisere mulighetene for oppgang av fisk i fisketrappa. Det skal så langt mulig undersøkes for både laks og sjørret. Utredningen skal være basert på en plan som er utarbeidet i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og godkjent av NVE. I planen vil det også være mulig å ta hensyn til planlagte tiltak i vassdraget som i vesentlig grad vil kunne påvirke utredningen, som f.eks. behandling av vassdraget med rotenon. Resultatene av utprøvingen skal innleveres til NVE sammen med forslag til justering av bestemmelsen om vannslippingen innen 5 år. Det må i tilfelle omsøkes av HKAS. Vi vil også anbefale at NVE gis hjemmel til å fastsette varige justeringer av bestemmelsene for vannslipping, innenfor de gitte rammene.

NVE vil ikke legge vesentlig vekt på at anadrome fiskebestander muligens skal utryddes fra vassdraget som tiltak for å bli kvitt lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, slik HKAS antyder (se bl.a. NVE 201405888-41). Tanken er uansett at fiskebestandene skal bygges opp igjen, og NVE anser det som svært viktig at det i vilkårene tas høyde for fremtidig oppgang av anadrom fisk. I tilfelle det blir nødvendig å utsette eller forlenge perioden med prøving av vannslipp, f.eks. pga. behandling mot *Gyrodactylus Salaris*, har vi i vilkårene tatt med bestemmelse om at NVE etter søknad kan godkjenne det.

NVE anbefaler videre at det i vilkårene tas med pålegg om at det skal etableres ordning for nedvandring av fisk, bl.a. vinterstøinger og ål. Dette skal etableres uavhengig av prøveperioden for slipp av vann. Det betyr at HKAS må gå videre med planene om etablering av slik ordning så snart endelig konsesjon foreligger. Ordningen må avklares med Fylkesmannen og godkjennes av NVE. Dette inkluderer slipp av tilstrekkelig mengder vann for at tiltaket fungerer etter hensikten. Se også kapittelet «Fisk og ferskvannsbiologi» tidligere i denne innstillingen.

Post 2. Konsesjonstid og revisjon

Flere av høringsinstansene foreslår at konsesjonens vilkår om vannslipping utformes som en prøveordning, som skal revurderes etter en viss tid.

I NVEs vedtak om konsesjon til kraftverksutvidelse fra 2011 (NVE 200700408-36) ble dette kravet vurdert, hvor bl.a. forutberegnelighet for kraftverksdriften og hensynet til fisk og annet naturmangfold ble vurdert. NVE kom da fram til at man ikke ville gi et prøvereglement som skulle revurderes etter en viss tid, men fastsatte isteden vilkår om revisjonsadgang med tidsintervall på 20 år.

NVE vil i tråd med dette anbefale at konsesjonsvilkårene får bestemmelse om revisjon, jf. vrl. § 26, 4. ledd, med tidsintervall på 20 år. I tillegg foreslår vi at HKAS skal gjennomføre en utredning av ulike scenarier for slipp av lokkevann til fisketrappa innenfor fastsatte rammer, og videre at NVE gis anledning til å justere bestemmelsene om slipp av vann, se kommentarene til post 1 ovenfor.

Buskerud fylkeskommunen (NVE 201405888-21) viser til godkjent vannforvaltningsplan der det er fokus på problemer tilknyttet kraftverk i Drammenselva, og oppfordrer NVE til å innkalle til konsesjonsbehandling eller åpne sak om vilkårsrevisjon for reguleringene og kraftverkene der.

NVE kan opplyse at vi følger opp de tiltakene i godkjent vannforvaltningsplan som ligger under vårt sektoransvar. Oppfølgingen kan skje på ulike måter alt etter hvilke konkrete utfordringer det er snakk om, den konsesjonsrettslige stillingen til anlegget, osv.

Vilkårene som NVE anbefaler i forbindelse med innkalling til konsesjonsbehandling er noe forskjellige fra de som ble gitt ved NVEs vedtak av 12.12.2011 (NVE 200700408-36) for utvidelsen av kraftverket. NVE vil påpeke at de her anbefalte vilkårene skal gjelde for hele kraftverket, og vil gjelde uavhengig av vilkårene for utvidelsen. NVE foreslår å klargjøre dette med egen bestemmelse under denne posten.

Post 6. Naturforvaltning

Når det gjelder slipp av vann for drift av fisketrapp og lokkevann, tiltak for å hjelpe fiskens nedvandring, og ekstraordinær tapping for å unngå stranding, vises til omtalen av post 1 ovenfor.

Post 8. Forurensning mv.

Posten er ny i forhold til vilkårene NVE vedtok 12.12.2011, men er standardvilkår i saker som sendes som innstilling fra NVE.

Post 11. Hydrologiske observasjoner

Vannstanden nedstrøms Hellefoss kraftverk blir i dag målt i en måleanordning etablert av Hellefoss og Åmot kultiveringsanlegg, og konsesjonæren får sine vannstandsdata fra denne måleanordningen. NVE anbefaler at HKAS pålegges å sørge for at vannstanden både i overvannet og undervannet måles og registreres kontinuerlig, slik at det kan settes inn mottiltak ved raske senkninger av vannstanden.

Konsesjonæren må sørge for målepunkter der vannstanden klart og tydelig vises, på steder som er tilgjengelig for allmennheten ved inntaksdammen og rett nedstrøms kraftverket. Nærmere plassering og utforming skal godkjennes av NVE.

Post 12. Registrering av minstevannføring, krav til skilting og merking

Posten omfatter de samme forhold som er regulert i post 10 annet ledd og post 11 i konsesjonen for utvidelsen vedtatt 12.12.2011, men er mer tydelig. Posten er i tråd med moderne standardvilkår for kraftverkskonsesjoner etter vannressursloven.

Andre merknader

Nedre Hoen fiske (NVE 201405888-23) bestående av grunneiere anfører at deres historiske vannrett fortsatt vil bli hevdet. Ole B. Hoen (NVE 201405888-23) mener at hvis det som følge av den nye konsesjonen blir endringer i vannføringen som vil medføre problemer for etablert vanninntak nedstrøms Hellefossen, så må dette være kraftverkseiers ansvar.

NVE mener at begge disse forholdene er privatrettslig forhold som må løses direkte med konsesjonæren, jf. vannressursloven § 47."

III. Departementets bemerkninger

1. INNLEDNING

Hellefoss kraftverk er et konsesjonsfritt elvekraftverk og er det nederste av i alt seks kraftverk i Drammenselva. Kraftverket har 5 aggregater i tre kraftstasjonsbygninger som produserer om lag 81 GWh/år. To av stasjonsbygningene står på vestsiden og en på østsiden av Hellefossen. Kraftverket utnytter et 5,4 meter høyt fall forbi damanlegget i fossen og kjører på tilsiget slik det er til enhver tid. Fallrettighetene er opplyst å tilhøre konsesjonssøker, Hellefoss Kraft AS.

Hellefoss Kraft AS (HKAS) eies av Glitre Energi Produksjon AS (33,4 %), Modum Kraftproduksjon KF (33,3 %) og Øvre Eiker Energi AS (33,3 %). Driften av kraftstasjonen ivaretas av Glitre Energi Produksjon AS og samkjøres med de øvrige kraftverkene oppstrøms.

I desember 2011 fikk HKAS konsesjon til utvidelse av kraftverket med 2 aggregater. De nye aggregatene vil gi 18 GWh økt årlig produksjon. Som et ekstraordinært tiltak for å motvirke stranding av fisk nedstrøms Hellefoss, ble det samtidig gitt tillatelse til å tappe inntaksdammen med inntil 0,5 m under normal vannstand. HKAS fikk i mars 2017 forlenget byggefrist for utvidelsen av kraftverket, men samtidig ble hele Hellefoss kraftverk innkalt til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66.

Det er et utstrakt fiske etter laks og sjørret i Drammenselva. Utsetting av smolt og yngel er imidlertid opphørt etter pålegg fra Mattilsynet i påvente av tiltak for å bli kvitt lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Problemer ved Hellefoss kraftverk og andre kraftverk oppstrøms har i mange år medført stranding av smolt og yngel nedstrøms Hellefoss. HKAS er i gang med modernisering av flere av kraftverkene i vassdraget, og disse tiltakene forventes å avbøte problemene for både fisk og annet biologisk mangfold i elva. Konsesjonssøknaden for hele Hellefoss kraftverk ble sendt til NVE i september 2017.

2. NVES INNSTILLING

NVE mener at fordelene ved Hellefoss kraftverk, med de anbefalte avbøtende tiltak, er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser. NVE finner at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt og anbefaler at Hellefoss Kraft AS får tillatelse til videre drift av kraftverket etter vannressursloven § 8. NVE anbefaler videre at det gis tillatelse til i ekstraordinære situasjoner å tappe inntaksdammen med inntil 50 cm under kote 7,2, for å hindre rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. NVE anbefaler at det gis moderne standardvilkår etter vannressursloven. Se nærmere nedenfor under departementets vurdering om de ulike avbøtende tiltak og vilkår som er krevd av ulike instanser, og henholdsvis vurdert og anbefalt av NVE.

NVEs innstilling er sendt kommunen og fylkeskommunen for merknader. Departementet har ikke mottatt noen merknader.

3. DEPARTEMENTETS VURDERING

3.1 Kunnskapsgrunnlaget

De miljømessige forholdene som blir påvirket av kraftproduksjonen i Hellefoss er omtalt i søknaden. Her er det også skissert flere tiltak som enten allerede er gjennomført eller er planlagt gjennomført, for å redusere de negative effektene. Fylkesmannen anser at de fleste aktuelle problemstillinger og tiltak er omtalt i miljørapporten. Fylkesmannen støtter de foreslåtte tiltakene, men understreker viktigheten av at en lykkes med disse. Fylkesmannen mener at forholdene for vannmiljøet i Drammenselva er godt dokumentert og at naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag er oppfylt.

Hellefoss og Åmot kultiveringsanlegg (HÅK) har uttalt seg til søknaden på vegne av Hellefossen elveeierlag, Soya Hellefoss grunneierlag, Nedre Eiker elveeierlag, Østsiden jeger og fiskerforening, Åmot og Omegn fiskerforening og Nedre Eiker laksegruppe. HÅK mener at kunnskapsgrunnlaget for å fastsette konsesjonsvilkår ikke er godt nok, og etterspør et overvåkningsprogram med målinger, kartlegging og undersøkelser av ulike tiltak. HÅK krever også en konsekvensutredning av det allerede konsesjonsgitte krisetiltaket med å senke vannet i inntaket.

Høringsuttalelsene til søknaden er forelagt HKAS for kommentarer. HKAS mener at problemene med rask senkning i vannstanden nedstrøms kraftverket er forbedret betraktelig. Forhold for oppvandrende anadrom fisk anses avbøtt ved allerede gjennomførte tiltak. Tiltak er under planlegging når det gjelder nedvandring av anadrom fisk.

NVE mener at problemstillingene knyttet til bl.a. fisk har vært kjent i flere ti-år og at det stort sett er de samme nå som da NVE traff vedtak om kraftverksutvidelsen i 2011. Tiltak som er satt i verk i Hellefoss og i andre kraftverk oppstrøms, har gitt resultater og et bedre erfaringsgrunnlag. NVE har vært på flere befaringer ved kraftverket og har deltatt i en prosjektgruppe som har sett på miljøproblemene knyttet til driften av Hellefoss kraftverk. NVE mener kravene til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Også virkningene av kraftverket er beskrevet på tilstrekkelig vis. Departementet hadde egen befaring av kraftverket og området 4. september 2019. Departementet slutter seg til NVEs og Fylkesmannens konklusjon om at kunnskapsgrunnlaget i saken er godt nok, jf. naturmangfoldloven § 8.

3.2 Nærmere om kraftverket og forholdene i vassdraget

Hellefoss kraftverk ligger like ved Hokksund i Øvre Eiker kommune. Om lag 20 km nedstrøms fossen, har elva utløp i Drammensfjorden. Hellefossen har vært utnyttet til industri og kraftproduksjon i over hundre år, og området ved fossen er regulert til industriformål. Det er etablert en inntaksdam til kraftverket ved fossen. De øvrige kraftverkene i Drammenselva er Døvikfoss, Embretsfoss, Gravfoss og Geithusfoss, i tillegg til Kaggefoss som ligger i Snarumselva. Snarumselva er ei fem mil lang elv som renner fra sørenden av Krøderen og ut i Drammenselva ved Geithus.

Drammenselva er en viktig elv for laks, men har en tynn bestand av sjøørret. Både oppstrøms og nedstrøms Hellefoss er det gode gyteforhold og oppvekstområder for anadrom fisk, men det aller meste av fisken fanges nedstrøms fossen. Naturlig rekruttering av laks er vesentlig redusert etter vassdraget ble infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Det er ellers en rekke andre fiskearter i Drammenselva. Elva har også ål og elvemusling som begge er rødlistede arter (VU/sårbar). Miljøtilstanden er vurdert som "svært dårlig" nedstrøms Hellefossen og "moderat" oppstrøms fossen. Dette skyldes hovedsakelig at elva er infisert med den nevnte lakseparasitten. I Hellefossen er det anlagt to fisketrapper. Den vestre trappa er mest brukt og fungerer bra ved normale vannføringer i vassdraget. Den østre trappa kalles flomtrappa og skal fungere ved vannføringer over 500 m³/s. Fisketrappene er pr. i dag stengt pga. *Gyrodactylus*-smitten, og Mattilsynet er i gang med å slakte ned laksebestanden. Fiskebestanden skal reduseres gradvis før det mest trolig blir en rotenonbehandling av vassdraget.

To av aggregatene fra 1952 er i kraftstasjonen på østsiden av fossen etablert i 1952. I 1956 ble kraftverket på vestsiden etablert med tre aggregater like inntil papirfabrikken Hellefoss Paper AS. I 2016 ble den østre kraftstasjonen ferdig rehabilitert med nye turbiner, generatorer og nytt kontrollanlegg. Kraftverket ble da koblet til den nye driftssentralen til Glitre Energi.

I desember 2011 fikk HKAS konsesjon til utvidelse av Hellefoss kraftverk med ytterligere 2 aggregater. Den årlige kraftproduksjonen vil med dette øke med 18 GWh. Vannet skal kunne slippes gjennom kraftverket selv om det står eller forsyningsnettet faller ut, og dette vil redusere faren for stranding av fisk nedstrøms fossen. Som et ekstraordinært tiltak med samme formål ble det også gitt tillatelse til å tappe inntaksdammen med inntil en halv meter under normal vannstand ved ekstraordinære situasjoner.

3.3 Vurdering av kraftverkets konsekvenser

3.3.1 Hydrologi

Hellefoss kraftverk kjører på tilsiget i elva slik det er til enhver tid. Når vannføringen overgår kraftverkets slukeevne på 250 m³/s, slippes derfor det overskytende vannet via lukene i dammen og forbi kraftverket. Gjennom mange år har det ofte vært problemer med at tilsiget har blitt redusert for raskt. Årsaken til dette skyldes enten problemer med kraftverkene oppstrøms eller med forsyningsnettet. Episodene med svikt i tilsiget har blitt færre etter at både kraftverkene og forsyningsnettet har blitt oppgradert, men episoder med svikt oppstår fortsatt. Det har også vært problemer med passeringen av vann gjennom Hellefoss kraftverk på grunn av utfall. Etter at det er foretatt utskifting av diverse teknisk utstyr og gjort forbedringer i driftsrutinene, har imidlertid også problemene med utfall bedret seg.

3.3.2 Samfunnsøkonomiske virkninger

Kraftverket produserer i snitt om lag 81 GWh/år. Utvidelsen som det er gitt konsesjon til, vil øke produksjonen med om lag 18 GWh.

Det er allerede foretatt rehabilitering av kraftverket, og anlegget slik det fremstår pr. i dag anslås å ha en levetid på +/- 30 år. Dagens vannslipp på 5 m³/s utgjør et produksjonstap på 0,4 GWh. Kostnadene i forbindelse med konsesjonen vil primært være relatert til økt vannslipp og kostnadene ved de nye vannslippsanordningene. Den vestre sektorluken ble byttet ut med en ny segmentluke i 2007. Tilsvarende må gjøres med den østre.

Det er krav om økt minstevannslipp primært av hensyn til anadrom fisk. Et slipp på 20 m³/s utgjør en produksjon på om lag 2,7 GWh i gjennomsnittsåret, dvs. om lag 3,3 prosent av totalproduksjonen. Søker har selv estimert kostnadene ved krafttap på henholdsvis 1,9 GWh og 2,2 GWh. NVE har ikke gjort noen spesielle samfunnsøkonomiske beregninger av produksjonstapet. Når krafttapet og kostnadene med dette vil inntreffe er imidlertid ikke mulig å anslå, da rotenonbehandlingen som skal iverksettes i vassdraget, vil skyve behovet for økt vannslipp for anadrom fisk flere år frem i tid. Det er derfor vanskelig å gjøre noen nærmere beregninger. Se nærmere om dette under Departementets merknader til vilkårene, post 1 Vannslipp.

3.3.3 Fisk og ferskvannsbiologi

Stranding av fisk

Kraftstasjonen påvirker som nevnt, i høy grad vannføringen nedstrøms Hellefoss. I mange år har det som følge av raske senkninger i vannstanden, vært et problem med stranding av smolt og yngel. Slike raske senkninger har særlig skjedd like nedstrøms Hellefoss kraftverk. I tillegg til stranding av laksunger blir også øvrige fiskearter og vannorganismer, for eksempel elvemusling, påvirket negativt av raske vannstandssenkninger. Etter at det ble installert raskere segmentluke og kraftstasjonen på østsida ble oppgradert med nye turbiner, har forholdene med hensyn til stranding blitt bedre. Ifølge fiskeinteressene er det imidlertid fortsatt episoder som fører til stranding.

HKAS har i konsesjonen for utvidelse av kraftstasjonen i Hellefoss fått tillatelse ved ekstraordinære situasjoner til å regulere vannstanden i inntaksdammen oppstrøms Hellefoss med inntil 50 cm for å avdempe negative strandingseffekter nedstrøms. Manøvreringen av inntaksdammen kan imidlertid

gi periodevis stranding på strekningene opp til Døvikfoss dersom nedtappingen skjer for raskt og det blir tørrlegging av strandarealer.

Tross oppgraderingen av kraftverkene i vassdraget, mener HKAS at svikt i tilsiget likevel vil fortsette å skje. Området nedstrøms Hellefoss kraftverk utgjør i dag et svært viktig område for anadrom fisk. HKAS ønsker derfor å ha muligheten til å tappe ned inntaksdammen når slike situasjoner oppstår. Fylkeskommunen og Fylkesmannen er positive til at slik tapping kan utføres i ekstraordinære situasjoner. NVE anbefaler at det gis tillatelse til en kortvarig tapping av inntaksdammen i slike situasjoner, men under forutsetning at senkningen av vannstanden ikke skjer så raskt at det oppstår vesentlige problemer for yngel og småfisk oppstrøms kraftverket. Se nærmere om vurdering av senkehastighet i punkt 4, Merknad til vilkårene nedenfor.

Fisketrapp

Det har lenge vært fisketrapp ved dammen i Hellefoss. Tidligere måtte fisken fraktes manuelt fra øverste kammer og opp i inntaksmagasinet, men nå kan fisken vandre på egen hånd. Trappa har i dag automatisk fisketeller og observasjonsrom. Fylkesmannen mener trappa fungerer bra for anadrom fisk ved vannføringer opp til 4–500 m³/s. Når det gjelder segmentluka og lokkevann for fisketrappa, har luka vært satt i fast stilling på 5 m³/s. I de periodene hvor vannføringen i elva er mindre enn slukeevnen på 250 m³/s, vil segmentluka sikre lokkevann for fisken ved trappa. I perioder med vannføring over slukeevnen i kraftverket, vil imidlertid denne mengden vann gjennom sektorluka gjøre det vanskelig for laksen å finne åpningen for fisketrappa. Lokale fiskeinteresser anser derfor denne vannføringen å være for lav i de perioder vannføringen i elva er større enn slukeevnen. Ifølge HKAS er det imidlertid vanskelig å endre denne innstillingen under drift.

HÅK krever at vannstanden i inntaksdammen må være høy nok til at det går nok vann i fisketrappa i hele oppvandringsperioden fra mai til oktober. HÅK mener også det er viktig å manøvrere den gamle sektorluka, kalt "sektor øst", slik at det slippes tilstrekkelig med vann til at fisken kan følge strømmen til fisketrappa på vestsiden. Det må også slippes tilstrekkelig med lokkevann i den nye segmentluka, kalt "sektor vest", slik at fisken finner inngangen til fisketrappa som ligger like nedstrøms luka.

I dag kan vannstanden i elva oppstrøms Hellefoss enkelte ganger falle under nivået for å få vann inn i fisketrappa. Det må derfor gjennomføres tiltak som sikrer at det renner vann i trappa også på lave vannstander. Fylkesmannen har i sin uttalelse bemerket at for å bedre oppgangen av fisk i fisketrappa må lokkevannet tilpasses gjennom segmentluka. Fylkesmannen støtter derfor forslaget om at det gjennomføres forsøk med lokkevann gjennom segmentluka for å optimalisere oppgangen av fisk. HKAS mener at pålegg om større slipp i segmentluka vil gå ut over kraftproduksjonen, men sier seg villig til å variere slippet slik at det er bedre tilpasset vannføringen i elva.

NVE mener det vil ha lite for seg å fastsette detaljerte bestemmelser for kjøring av de ulike lukene, da kunnskapen om den konkrete kjøringen pr. i dag er for dårlig. NVE vil imidlertid anbefale at det i konsesjonsvilkårene tas inn bestemmelse om konkrete mengder med vann som skal slippes for å hjelpe anadrom fisk til å finne og bruke trappa. NVE foreslår at slippet skal ligge innenfor et intervall, se nærmere om dette i "Merknader til konsesjonsvilkårene" nedenfor. Effekten av ulike vannføringer på oppgang av fisk vil kunne dokumenteres gjennom den automatiske fisketelleren i trappa og i de tidligere manuelle tellingene. Det foreslås at resultatene av slippene skal rapporteres til NVE, som på dette grunnlaget vil kunne fastsette varige justeringer av bestemmelsene for vannslipping. Se nærmere under punkt 5 Vannslipping nedenfor. Mer optimal innstilling av segmentluka tilpasset lokkevann i perioden med oppgang av laks, vil også kunne dempe på strandingseffektene ved at luka vil gi vann til elva nedstrøms Hellefoss under nedtrapping i turbinene, drift, utfall, driftsstans o.l. i kraftstasjonene.

Nedvandring

Flere av høringsinstansene er opptatt av nedvandringmulighetene for fisk. NVE mener det er svært viktig at det tilrettelegges for at så mye som mulig av smolt, vinterstøinger, ål og eventuell annen fisk kan passere utenom turbinene på vei ned. HKAS mener at det meste av vinterstøingene og smolten vandrer ut med vårflommen over sektorluka, mens ålen kommer seg forbi under segmentluka. HKAS er likevel innstilt på å gjennomføre tiltak som vil lette nedvandringen forbi kraftverket.

NVE foreslår at planer for konkrete tiltak tilknyttet fiskens nedvandring skal utarbeides i samarbeid med Fylkesmannen og annen fiskefaglig ekspertise. Departementet er enig i dette. Det er opp til konsesjonæren å velge den fiskefaglige ekspertise som skal delta i dette samarbeidet.

Slipp av minstevannføring og omløpsventil

Både fylkeskommunen, Fylkesmannen og HÅK krever pålegg om minstevannføring. HKAS mener at slikt pålegg ikke vil ha noen nytteverdi for naturmiljøet. Ettersom Hellefoss er et elvekraftverk som alltid kjører på tilgjengelig tilsig og det ikke er noen tørrlagt elvestrekning, vil ikke vannmiljøet generelt ha noen nytte av minstevannføringslipp.

Det er ingen tvil om at det kan pålegges slipp av minstevannføring i konsesjon etter vannressursloven som gis i medhold av en innkalling. NVE bemerker at en minstevannføring i dette tilfellet ville måtte være så stor for at den skulle ha betydning, at det uansett vil være lite aktuelt å pålegge et slikt slipp. Yngel og smolt oppholder seg ofte på grunt vann, og det er primært hastighet på senkningen av vannstanden som er avgjørende for om smolten og yngelen strander. NVE mener det derfor er mye viktigere med gode tekniske innretninger, forbedrede rutiner og tiltak som forhindrer raske senkninger av vannstanden, enn et fast minstevannslipp via lukene. Se nærmere under departementets merknader til vilkårene, post 1 Vannslipping.

Fylkesmannen mener det må vurderes å pålegge omløpsventil i kraftverket. Hensikten med omløpsventiler er at vanddekt areal i elveleiet ikke skal reduseres i for stor grad, og at vannstands-senkningen skal skje sakte nok dersom vanddekket areal blir betydelig redusert. NVE mener imidlertid ikke det er nødvendig i dette tilfellet og tilrår ikke et slikt tiltak. Departementet bemerker at installasjon av omløpsventil i et eksisterende kraftverk er et relativt omfattende og kostbart tiltak. Pålegg om omløpsventil bør derfor ikke gis dersom det er andre tiltak som kan være like effektive. Departementet er derfor enig med NVE i at det ikke pålegges krav om installering av omløpsventil i Hellefoss kraftverk.

Ål og elvemusling

Ål på nedvandring blir lett skadet ved passering av turbinene selv om kraftverket har kaplanturbiner. Nedvandrende ål er lang, og det er trolig stor dødelighet på ål som vandrer ned gjennom turbinene. Det er likevel lite kjent i hvilken grad ål skades i kraftverket og HKAS vil utrede behovet for å forbedre nedvandringsskorridorer for blankål. Departementet bemerker, slik NVE også foreslår, at løsningen skal inngå i planene som skal utarbeides i et samarbeid med Fylkesmannen og annen fiskefaglig ekspertise, og planene godkjennes av NVE.

Elvemusling (VU) finnes både oppstrøms og nedstrøms Hellefossen. Senkninger av vannstanden og tørrlegging av elvebredder er også uheldig for elvemuslingene. Større regularitet i vannstrømmen og mindre variasjon i vannstanden vil ifølge NVE bedre livssituasjonen for elvemusling, og NVE mener derfor at pågående arbeid med oppgradering av kraftverk og overvåkingssystemer vil bidra til dette. Det tilrås derfor ingen spesielle tiltak av hensyn til elvemusling.

3.4 Konklusjon

Ingen høringsparter går imot at det gis konsesjon til videre drift i Hellefoss kraftverk. Påvirkningen fra kraftproduksjonen på anadrom fisk og annet biologisk mangfold er blitt redusert ved tidligere og pågående oppgraderinger av kraftverkene i vassdraget. Det vil likevel være en fordel at kraftverket blir underlagt moderne standard konsesjonsvilkår, herunder vilkår som gir hjemmel til å pålegge ulike avbøtende tiltak etter en kost-/nyttevurdering.

Departementet finner at fordelene ved videre drift av Hellefoss kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, slik at vilkårene i vannressursloven § 25 er oppfylt. Departementet tilrår at Hellefoss Kraft AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til videre drift av Hellefoss kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Departementet tilrår også at inntaksdammen i ekstraordinære situasjoner kan tappes med inntil 50 cm under kote 7,2 for å hindre rask senkning av vannstanden nedstrøms.

Departementet tilrår videre at det etableres en ordning slik at anadrom fisk kan vandre forbi dammen nedover vassdraget. Det pålegges også en ramme for slipp av konkrete mengder vann for å

bedre den anadrome fiskens mulighet til å finne og bruke fisketrappa til oppvandring. Se nærmere punkt 4 nedenfor om Departementets merknader til vilkårene, post 1 Vannslipping.

4. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL VILKÅRENE

Vannslipping, jf. vilkårene post 1

Raske endringer i produksjonen i et vannkraftverk med påfølgende brå endringer i vannføring og vannstand, kan være uheldig for fisk og bunndyr som lever i vassdraget. NVE anbefaler å ta med bestemmelse om at det må unngås situasjoner der vannstanden synker så raskt at det kan medføre vesentlig fare for stranding av fisk. Konsesjonæren gis tillatelse til i ekstraordinære tilfeller å kunne sende vannstanden i inntaksdammen med inntil 0,5 m for å motvirke rask senkning av vannstanden nedstrøms kraftverket. HÅK krever at senkningshastigheten tallfestes. NVE mener at det er uenighet blant fagfolk hvilken hastighet som kan skape problemer avhengig av lokale forhold etc., og finner slik tallfesting unødvendig. Det finnes flere ulike tiltak som kan redusere negative virkninger på fiskebestandene og andre deler av økosystemet i elver påvirket av effektkjøring. Mange av tiltakene er enkle å gjennomføre, men krever kunnskap om forholdene i elva som påvirkes, enten det er driftsmessige tilpasninger i kraftverket eller fysiske endringer i selve vassdraget.

HÅK krever at det slippes lokkevann mellom 8 – 14 m³/s i sektor vest, og slipp av vann tilsvarende om lag 2 m³/s over sektorluke øst i perioden mai – oktober. HKAS mener dagens praksis med å slippe 5 m³/s i segmentluka som lokkevann har fungert brukbart. NVE anbefaler at det tas med bestemmelse om at det i oppgangstid for anadrom fisk skal slippes vann tilsvarende mellom 6 m³/s og 20 m³/s, som skal dekke både drift av den vestlige fisketrappa og behovet for lokkevann i den nye segmentluka (vest). I oppgangstiden må det ikke slippes så lite vann i fisketrappa at fisk som befinner seg der, blir skadelidende.

Et slipp på 20 m³/s som bl.a. fylkeskommunen har foreslått, utgjør en produksjon på om lag 2,7 GWh i gjennomsnittså, dvs. om lag 3,3 prosent av totalproduksjonen. Dagens slipp på 5 m³/s utgjør til sammenligning et produksjonstap på 0,4 GWh. NVE mener at totalt krafttap på opp mot 2,7 GWh er akseptabelt dersom Drammenselva med dette kan bli et bedre vassdrag for anadrom fisk. Departementet er enig i det. Det bemerkes at pålegg om slipp også er i tråd med vannforvaltningsplanen for vannforekomsten mellom Døvikfoss og Hellefoss, som har fått fastsatt miljømål som kan medføre krafttap.

HKAS er positive til å gjøre forsøk med slipp av lokkevann for å hjelpe mer fisk til fisketrappa. Dette er viktig i oppgangstiden for anadrom fisk. NVE mener det har lite for seg å fastsette detaljerte bestemmelser for kjøring av de ulike lukene i konsesjonsvilkårene nå og anbefaler ikke dette. NVE foreslår at regulanten skal utrede virkningen av ulike slippscenarier innenfor den ovennevnte rammen på 6 m³/s og 20 m³/s i perioden mai – oktober. Så langt som mulig skal undersøkelsen gjelde både laks og sjørret. Utredningen skal være basert på en plan utarbeidet gjennom et samarbeid mellom fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen og godkjennes av NVE. Departementet slutter seg til NVEs forslag. NVE anbefaler at resultatene av utprøvingen skal innleveres til NVE sammen med forslag til justering av vannslippbestemmelsen "innen 5 år". Departementet tilrår ut fra dette at det foretas ulike slippscenarier gjennom 4 sesonger. Resultat og forslag skal deretter oversendes NVE for godkjenning. Departementet bemerker at dette bør gjøres snarest mulig og senest 6 måneder etter vannslippene i siste sesong er gjennomført.

NVE vil ikke legge vesentlig vekt på at anadrome fiskebestander muligens skal utryddes fra vassdraget som tiltak for å bli kvitt gyro. Dersom prøveperioden med vannslipp må utsettes eller forlenges på grunn av parasittbehandling, foreslår NVE at dette kan godkjennes etter søknad.

Departementet bemerker at fisketrappene ved Hellefoss nå er stengt av Mattilsynet. Dette tiltaket bidrar til å redusere smittefaren og vil samtidig forenkle en bekjempelse ettersom den lakseførende strekning reduseres fra 32 til 19 km. Miljødirektoratet bekrefter at det er en klar ambisjon å reetablere bestandene av anadrom fisk etter behandling mot *Gyrodactylus salaris*. Reetablering skal skje med stedegne stammer av laks og sjørret, som bevares i kultiveringsanlegg (genbank) gjennom behandlingsperioden. Gjennomføringsfasen av selve gyrobehandlingen av vassdraget er under planlegging. En ekspertgruppe vurderer nå om det er mulig for laks å passere fossen utenfor fisketrappa ved helt spesielle forhold, og skal foreslå tiltak for å hindre en eventuell oppgang. Det er

også en viss usikkerhet knyttet til om de oppgraderinger som skal gjennomføres på damluker vil føre til mulig oppgang av laks i byggeperioden.

Eventuelle tiltak må samordnes med konsesjonæren. For å kunne måle effekten av vannføringen for oppgang av fisk, må det være tilstrekkelig med fisk i vassdraget. Ettersom vassdraget skal rotenon- eller klorbehandles i nærmeste fremtid, er det derfor lite hensiktsmessig å starte de konkrete forsøksslippene nå. Departementet tilrår derfor at oppstart av d5-årsprøveperioden utsettes til etter gyrobehandlingen er avsluttet. Forsøksslippene skal starte opp så snart fiskebestanden i vassdraget er kommet opp på et nivå som er gode nok til å kunne måle oppvandringseffekten av vannføringene. Eventuelt behov for utsettelse eller forlengelse av prøveperioden av andre årsaker, kan etter søknad godkjennes av NVE.

NVE anbefaler at det gis pålegg i vilkårene om at det skal etableres ordning for nedvandring av fisk, bl.a. for vinterstøinger og ål. En slik ordning kan etableres uavhengig av prøveperioden for slipp av vann. Departementet slutter seg til NVEs forslag. HKAS har informert om at tiltak er under planlegging, og departementet forutsetter at HKAS går videre med planene om etablering av slik ordning. Ordningen må avklares med Fylkesmannen og godkjennes av NVE.

Fisk kan tidvis samle seg i undervannet fra kraftstasjonen på vestsiden. Et tiltak for å unngå at laks blir stående for lenge, er å gjennomføre kortere stopp av kraftstasjonen i den mest aktive fiskeperioden. Departementet bemerker at HKAS har uttalt at de i samarbeid med fiskeinteressene vil søke å avklare behovet for frekvens og varighet av slike stopp. Departementet legger til grunn at konsesjonæren følger opp dette samarbeidet.

Konsesjonstid og revisjon, jf. vilkårene post 2

Ut fra den rehabilitering og opprusting av kraftverket som har funnet sted de siste årene antas anlegget å ha en restlevetid på om lag 30 år. Konsesjonen gis likevel, etter alminnelig praksis og uavhengig av anleggets tekniske standard, på ubegrenset tid.

NVE foreslår at vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 20 år. Dette er samme vilkår som ble gitt i konsesjonen til kraftverksutvidelsen i 2011. Ifølge NVE henger dette sammen med at flere høringsinstanser den gang ønsket en prøveordning for vannslipp som skulle revurderes etter en viss tid. Med hensyn til kraftverkets antatte levetid på om lag 30 år, vil det etter departementets mening være liten hensikt å starte en alminnelig revisjonsprosess om 20 år. Departementet tilrår derfor at konsesjonen på vanlig måte kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Ved et eventuelt fremtidig krav om revisjon må konsesjonæren vurdere den reelle muligheten for en videre drift ved å foreta en ny rehabilitering av kraftverket eller om man bør søke konsesjon for nedlegging av anlegget.

I NVE forslag heter det videre i samme vilkår:

"Vilkårene her skal gjelde uavhengig av vilkårene som ble gitt ved NVEs vedtak av 12.12.2011 for utvidelse av kraftverket."

Med dette er ment at tillatelsen som ble gitt i 2011 skal være en selvstendig konsesjon, men at det nå fastsettes et felles vilkårssett for utvidelsen og de eksisterende kraftanleggene. Vilkårssettet som fulgte konsesjonen i 2011 erstattes av vedlagte forslag. Departementet slutter seg til dette forslaget, men finner behov for noen endringer i enkelte av vilkårene i NVEs forslag. Ordlyden i ovennevnte setning endres til:

"Vilkårene her gjelder hele kraftverket og erstatter også tidligere konsesjonsvilkår fastsatt ved NVEs vedtak 12. desember 2011 om utvidelse av Hellefoss kraftverk."

Byggefrist, jf. vilkårene post 3

NVE har i henhold til sin praksis foreslått vilkår om "Bortfall av konsesjon", jf. vilkårene post 3. Dette standardvilkåret om at konsesjonen bortfaller dersom ikke arbeidet iverksettes innen en viss frist etter konsesjonen ble gitt, fastsettes av NVE når det gis konsesjon til tiltak etter vannressursloven. Tilsvarende vilkår er derfor gitt i konsesjon til utvidelse av Hellefoss kraftverk i 2011.

Departementet bemerker at det også er vanlig praksis å fastsette vilkår om byggefrist ved vilkårsrevisjon, dvs. der anleggene allerede er bygget. Dette kan være hensiktsmessig dersom det senere gis tillatelse til opprusting og utvidelser i medhold av den gitte konsesjonen. Etter departementets mening kan imidlertid et vilkår om "bortfall av konsesjon" ikke fastsettes ved konsesjon til fortsatt drift av et eksisterende anlegg.

Departementet foreslår standardvilkår om byggefrist i medhold av vannressursloven § 19 annet ledd og vassdragsreguleringsloven § 15 som i henhold til fast praksis fastsettes ved både konsesjoner til nye utbygginger og ved vilkårsrevisjoner:

"Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte."

Når det gjelder konsesjon for utvidelse av Hellefoss kraftverk har NVE etter søknad fra konsesjonæren gitt fristutsettelse med denne utbyggingen til desember 2021. Departementet tilrår derfor følgende ordlyd i post 3 annet ledd:

"Byggefrist for utvidelse av Hellefoss kraftverk gitt ved konsesjon av 12. desember 2011 er forlenget ved NVEs vedtak av 7. mars 2017. Femårsfristen gjelder fra denne dato, og fullføres innen ytterligere fem år."

Naturforvaltning, jf. vilkårene post 6

Når det gjelder slipp av vann for drift av fisketrapp og lokkevann, tiltak for å hjelpe fiskens nedvandring, og ekstraordinær tapping for å unngå stranding, vises til omtalen av post 1 ovenfor. Det fastsettes standardvilkår i tråd med alminnelig praksis. Verken søker eller andre høringsinstanser har kommet med merknader til dette vilkåret.

Forurensning, jf. vilkårene post 8

Posten er ny sammenlignet med vilkårene NVE vedtok for utvidelsen av kraftverket i 2011. Det har ikke vært fast praksis å fastsette slike vilkår for mindre kraftutbygginger i medhold av vannressursloven. Dette er imidlertid standardvilkår for større kraftverk som tidligere ble gitt etter vannressursloven og som etter lovrevisjonen i 2017 vedtas i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Hydrologiske observasjoner, jf. vilkårene post 11

Vannstanden nedstrøms Hellefoss kraftverk blir i dag målt i en måleanordning etablert av HÅK, og konsesjonæren får vannstandsdata fra denne måleanordningen. HKAS skal sørge for at vannstanden både i overvannet og undervannet måles og registreres kontinuerlig, slik at det kan settes inn motiltak ved raske senkninger av vannstanden.

Konsesjonæren må sørge for målepunkter der vannstanden klart og tydelig vises på steder som er tilgjengelig for allmennheten ved inntaksdammen og rett nedstrøms kraftverket. Nærmere plassering og utforming skal godkjennes av NVE.

Registrering av minstevannføring, krav til skilting og merking, jf. vilkårene post 12

Vilkåret er i tråd med moderne standardvilkår for vannkraftkonsesjoner etter vannressursloven.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

Hellefoss Kraft AS gis tillatelse til fortsatt drift av Hellefoss kraft i Drammensvassdraget i Øvre Eiker kommune i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsen

1. I medhold av vannressursloven § 8 gis Hellefoss Kraft AS tillatelse til fortsatt drift av Hellefoss kraftverk i Øvre Eiker kommune, jf. vedlegg 2.

Vedlegg 2

Vilkår

*for tillatelse etter vannressursloven til Hellefoss Kraft AS
til videre drift av Hellefoss kraftverk i Øvre Eiker kommune, Viken fylke*

(Fastsatt ved kgl.res. 04.09.2020)

1.

(Vannslipping)

Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger. Særlig er det viktig å unngå situasjoner der vannstanden nedstrøms kraftverket synker så raskt at det kan medføre vesentlig fare for stranding av fisk. I tilfeller der rask senkning av vannstanden i undervannet skyldes problemer ved ovenforliggende kraftverk, kan inntaksdammen tappes ned inntil 50 cm under normalnivået på kote 7,2 (NN 1954). Tappingen må så langt det er mulig, ikke skje så raskt at den medfører stranding av fisk oppstrøms kraftverket. Gjenoppretting av normal vannstand på kote 7,2 i inntaksdammen skal skje så raskt som mulig.

Vannstanden oppstrøms og nedstrøms kraftverket skal registreres. Dataene skal forelegges NVE på forespørsel.

Det skal i perioden 01.05–31.10 slippes en samlet vannføring på mellom 6 og 20 m³/s, som fordeles mellom den alminnelige fisketrappa og som lokkevann til trappa. I denne perioden må det slippes tilstrekkelig vann i fisketrappa slik at fisk som står der ikke blir skadelidende.

Det skal gjennomføres utprøving av ulike slipp av vannføring til drift av fisketrappa og som lokkevann innenfor rammene av det slippet som er fastsatt ovenfor. Utprøvingen skal foregå gjennom 4 sesonger etter en plan som er utarbeidet i samråd med fiskefaglig ekspertise og Fylkesmannen, og som er godkjent av NVE. Resultatene av utprøvingen skal innen 6 måneder etter siste prøveslipp innleveres til NVE sammen med forslag til justering av dette vilkåret. NVE kan etter søknad fra konsesjonæren utsette eller forlenge prøveperioden. Varige justeringer i denne posten, innenfor de gitte rammene, fastsettes av NVE.

Det skal bygges arrangement for nedvandring av fisk. Før arrangementet bygges skal planer framlegges for og godkjennes av NVE.

Det skal slippes tilstrekkelig vann for at nedvandring av fisk kan skje.

2.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.

Vilkårene her gjelder hele kraftverket og erstatter også tidligere konsesjonsvilkår fastsatt ved NVEs vedtak 12. desember 2011 om utvidelse av Hellefoss kraftverk.

3.

(Byggefrist)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

Byggefrist for utvidelse av Hellefoss kraftverk gitt ved konsesjon av 12. desember 2011 er forlenget ved NVEs vedtak av 7. mars 2017. Femårsfristen gjelder fra denne dato, og fullføres innen ytterligere fem år.

4.

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

5.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene ved Hellefossen i Drammenselva er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige

- livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
  - c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
  - d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. utbyggingen tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9.

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

10.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materiale tilgjengelig for allmennheten.

12.

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltens utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveier og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter

nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

(Varslingsplikt)

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE bli varslet om overdragelsen i forkant.

16.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

31. Kvænangen Kraftverk AS

(Revisjon av konsesjonsvilkår for erverv og regulering av Ábojohka mv. i Kvænangen og Nordreisa kommuner, Troms og Finnmark fylke)

Kongelig resolusjon 4. september 2020.

I. Innledning

Etter krav fra Nordreisa kommune vedtok NVE i mars 2016 å åpne sak om revisjon av konsesjonsvilkår for regulering av Kvænangenvassdraget. Følgende konsesjoner skal revideres;

- Kgl.res. av 15. mai 1964: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv og regulering av Abbujákka mv. i Troms fylke og til å ekspropriere fallrettigheter og grunn og rettigheter for øvrig.
- Kgl.res. av 6. januar 1967: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til ytterligere regulering av Abbujákka mv.
- Kgl.res. av 11. februar 1972: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv av bruksrett og overføringer i forbindelse med utbygging av Småvatna kraftverk i Troms.

Departementet har videre gitt tillatelse til en planendring 12. mars 1981.

Etter en lovendring av vassdragsreguleringsloven i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92), ble det mulighet for at vilkårene i tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kunne revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Fra 19. juni 2022 kan alle tidligere gitte konsesjoner kreves revidert. Denne revisjonsbestemmelsen følger nå av vassdragsreguleringsloven § 8 tredje ledd.

En revisjon gir i utgangspunktet adgang til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av reguleringen, men eldre vilkår kan også bli modernisert og vilkår som ikke lenger er uaktuelle, kan bli slettet. Det er kun konsesjonsvilkårene som kan revideres. Rammene for selve konsesjonen, for eksempel reguleringshøyden eller konsesjonsgitte overføringer kan ikke endres ved en revisjon. Det vil normalt være 30 år til neste revisjonsmulighet, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd første punktum.

Revisjonsdokumentet ble sendt ut på høring i januar 2017. I høringssvar til revisjonsdokumentet har Foreningen Indre Kvænangen allmenning, Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotten grendeutvalg fremmet nye krav knyttet til reguleringen av Njemenjáikojohka og Ábojohka. Foruten krav om slipp av minstevannføring og næringsfond/miljøfond til Nordreisa kommune, er det også kommet inn krav om biotoptiltak i vassdragene på Kvænangensiden, samt enkelte andre krav.

II. NVEs innstilling

I NVEs innstilling av 22.6.2018 heter det:

"Sammendrag

På basis av krav fra Nordreisa kommune (NVE 201501323-3) fattet NVE vedtak 11.03.2016 om åpning av sak om revisjon av konsesjonsvilkår for Kvænangen-reguleringen. Konsesjonæren er Kvænangen Kraftverk AS, heretter kalt KKAS. Kravet angikk i første rekke slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri til Mollesjohka, og om næringsfond/miljøfond som skal anvendes i Nordreisa kommune. Revisjonsdokument ble sendt på høring 13.01.2017. I høringsrunden kom det også inn krav om slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka, fra inntak til Corrojavrri kraftverk og til Abojohka. Det er også kommet inn krav om biotoptiltak i vassdragene på Kvænangensiden og enkelte andre krav. NVE avholdt befaring 5.–6.9.2017.

Nordreisa kommune, Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark, Troms fylkeskommune og Jan Tørfoss (talsmann for aksjonsgruppen Tilbakeføring av vannet fra Mollis) mener fraføringen av vann har påvirket forholdene i Mollesjohka, Mollesfossen og Reisaelva, og at det må vurderes slipp av minstevannføring. Det foreslås også at KKAS betaler kr 10 mill. til et miljøfond. Fondet skal brukes både til å bedre miljøtilstanden i Reisavassdraget, men skal også til verdiskaping omkring natur, miljø, fisk og landskap som ble berørt ved utbyggingen. Nordreisa kommune mener at kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok for å vurdere kravene om minstevannføring.

Kvæningen kommune og Kjækan og Kvæningsbotn grendeutvalg mener det bør vurderes slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri, fra inntaket til Corrojavrri kraftverk, og til Abojohka, helst fra inntaket i Buollanjohka. Slippet antas å ha betydning for fiskebestander, anadrom fisk, andre økologiske verdier og landskap. Kvæningen kommune mener kunnskapsgrunnlaget må bedres for å ta stilling til deres krav om minstevannføring. Partene fremmer også andre krav, bl.a. knyttet til sikring og opprydning i tidligere anleggsområder og isforhold på fjorden. Samme med *Foreningen Indre Kvæningen allmenning* fremmes også krav knyttet til fordelingen av Kvæningen kommunes inntekter fra KKAS.

Fylkesmannen i Troms (NVE 201501323-40) vil ikke kreve slipp av minstevannføring i noen av vassdragene, og viser til miljømålene i godkjent vannforvaltningsplan. *Sametinget* mener det må vurderes å pålegge sektoravgift for kulturminner, og mener bl.a. at samiske kulturminner ikke ble undersøkt i forbindelse med utbyggingen.

Statnett (NVE 201501323-33) mener at reguleringsmulighetene i Kvæningen kraftverk bør opprettholdes da dette er viktig for driften av nettet.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms (NVE 201501323-34) mener det bør vurderes et mer sesongvis slipp av vann fra Stuora Mollesjavri enn Q95 (5-persentilen) sommer og vinter.

Aborassa reinbeitedistrikt mener Njarbesdalen mellom Suoikkatjavri og inntaket for Corrojavrri kraftverk er svært viktig for reinkalvingen, og at ev. transport av maskiner eller inngrep langs Njarbesjohka i den perioden vil være veldig uheldig for reindriften. De er usikre på om det bør slippes minstevannføring på den strekningen, da dette kan skape problemer for reinkalvene ved kryssing av elva.

NVE anbefaler at det innføres nye, moderne standard konsesjonsvilkår for erverv og regulering av vassdragene. NVE anbefaler ikke slipp av minstevannføring på noen av elvestrekningene, og mener fordelen for fisk, andre økologiske forhold og landskap ikke overgår ulempene for kraftproduksjonen og balansen i det regionale nettet. Krav om terskler, biotopforbedrende tiltak og elveforbygninger angår arbeider som allerede er i gang eller inngår i aktive saker hos NVE. NVE mener derfor det ikke er nødvendig å gå videre inn på dette i vilkårsrevisjonen. De foreslåtte reviderte vilkårene gir forøvrig hjemler til å pålegge slike tiltak. Foreslåtte reviderte vilkår pålegger konsesjonæren å merke eller sikre områder som får usikker is pga. kraftverksdriften, og å rydde opp i anleggsområder. NVE forutsetter at konsesjonæren følger opp dette. NVE anser at sektoravgift til kulturminnevern ikke er aktuelt da konsesjonene er gitt etter 1960, og at de derfor faller utenfor ordningen om sektoravgift. NVE vil ikke anbefale pålegg om fond til bruk i Nordreisa kommune.

Sakens bakgrunn

Generelt om revisjon av konsesjonsvilkår

Etter lovendringen av vassdragsreguleringsloven (vregl.) i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92), ble det åpnet for at vilkårene i tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kunne revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet, men senest fra 2022.

Revisjonsadgangen gir primært muligheter til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av reguleringen, men vilkårene kan også bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Rammene for selve konsesjonen, inkludert reguleringshøyden, er fastsatt og kan ikke endres ved vilkårsrevisjon. Det er bare konsesjonsvilkårene som kan tas opp til revisjon. Når en revisjon av vilkårene er foretatt, vil det normalt være 30 år til neste revisjonsmulighet.

Åpning av revisjonssak

Etter krav fra Nordreisa kommune vedtok NVE 11.03.2016 (NVE 201501323-12) å åpne sak om revisjon av konsesjonsvilkår for Kvænangenreguleringen. Følgende konsesjoner skal revideres:

- Kgl.res. av 15.05.1964: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv og regulering av Abbujåkka m.v. i Troms fylke og til å ekspropriere fallrettigheter og grunn og rettigheter for øvrig.
- Kgl.res. av 06.01.1967: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til ytterligere regulering av Abbujåkka m.v.
- Kgl.res. av 11.02.1972: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv av bruksrett og overføringer i forbindelse med utbygging av Småvatna kraftverk i Troms.

Konsesjonene er supplert med en planendring ved OEDs samtykke av 12.03.1981.

NVE ga i åpningsvedtaket uttrykk for at anførte forhold tilknyttet grunnvannstanden langs Reisavassdraget, altså vannstanden i grunnvannsbrønner, må anses å gjelde privatrettslige forhold som må løses direkte mellom grunneierne og konsesjonæren.

Ytterligere krav

I høringsvar til revisjonsdokumentet har Foreningen Indre Kvænangen allmenning, Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbøtn grendeutvalg (NVE 201501323-30, 31, 38 og 47) fremmet nye krav knyttet til reguleringen av Njemenjaikojohka og Abojohka. Kravene er av Kvænangen kommune og grendeutvalget gitt følgende prioritering:

1. Kanalisering av noe av kommunens inntekter fra kraftverksdriften direkte til lokalsamfunnet i Kvænangsbøtn.
2. Slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka (Njemenjaikojohka). Tappingen må skje slik at hensynet til landskap og fiskens levestandard i øvre del av Njarbesjohka ivaretas.
(Planene om pumping av vann fra Suoikkatjavri til Lassajavri vil være uheldig for vassdragsnaturen i øvre del av Njarbesjohka.)
3. Elveforbygning i nedre del av Njemenjaikojohka fullføres for å unngå flomskader på bygninger.
4. Slipp av minstevannføring fra inntaket til Corrojavrret kraftverk til Njarbesjohka (Njemenjaiko-johka). Det må også vurderes terskler og andre fiskefremmende tiltak i nedre del av Njemenjaikojohka.
Det må på forhånd undersøkes om det kan skje uten økt fare for flom i kjellere i boliger nær vassdragets nedre del.
5. Skjønnhetsfremmende tiltak (bl.a. tilknyttet tipper) i de tidligere anleggsområdene.
6. Terskler og andre fiskefremmende tiltak i nedre del av Abojohka. Slipp av minstevannføring fra Corrojavrret kan være nødvendig (se pkt. 7).
7. Slipp av minstevannføring fra inntaket i Buollanjohka (Abojohka).

I tillegg fremmes følgende krav:

- Etablering av rasteplasser langs anleggsvei.
- Fortsatt samarbeid om snøskuterløyper.
- Anleggsveien til Suoikkatjavri og Abojavri skal være åpen for allmenn ferdsel i henhold til opprinnelige konsesjonsvilkår.
- Dagens bemanning ved Kvænangen kraftverk må opprettholdes.
- Kjøring av kraftverket skjer ut fra hensynet til etablering av stabil is på vinteren, samt informasjon som oppdateres etter hvert som isforholdene endres.
- Bilvei fra fylkesvei 367 til rorbuer, naust- og båtplasser holdes åpen og vedlikeholdes i tråd med tidligere domsavgjørelse mellom Kvænangen kraftverk, Statskog og Kvænangen kommune.
- Videreføring av tidligere ordning om at naust- og båtplasser på Løkvikneset forbeholdes lokalbefolkningen. Ordningen kreves inntatt i kommuneplanens arealdel.
- Kvænangen Kraftverk må dekke kostnadene ved årlig vedlikehold av båtstøer som forringes som følge av is og isgang på innsiden av Lillestrømmen i Kvænangsbotn.

Sametinget har i høringsrunden fremmet følgende krav:

- Sektoravgift for kulturminnevern i vassdraget.

Berørt område og eksisterende vannkraftanlegg

Beskrivelse av området

De berørte vassdragene er Abojohka og Njemenjaikojohka som renner ut i sjøen i Sørfjorden i Kvænangen, og Mollesjohka som er del av Reisavassdraget som renner ut i Reisafjorden (se vedlegg 1).

Høyeste fjell i de berørte nedbørsfeltene er Aborassa (1111 moh.), og mye av nedbørsfeltene ligger mellom 500 og 1000 moh. Berggrunnen i området består av mørke og lyse gneiser og omdannede sandsteiner i skyvedekker. Landskapet er preget av slake fjellformer i høyreliggende områder og til dels bratte hellinger mot Kvænangsbotn og Sørfjorden i øst og mot Reisadalen i vest.

I dalførene er det løvskog og furuskog med tregrense på 400–500 moh. Langs nedre del av Njemenjaikojohka er det registrert ulike typer viktige naturtyper som gammel boreal løvskog, kalkrike områder i fjellet, bekkeløft og bergvegg og gråor-heggeskog. Disse naturtypene har stort sett status «viktig». Området mellom Stuora Mollesjavri og sydenden av Suoikkatjavri og sørover inngår i forvaltningsområde for gaupe og jerv. For øvrig er det ikke registrert truede dyrearter eller planter i områdene som berøres direkte, men langs Reisaelva er det registrert oter og enkelte truede planter. Deltaområdet der Reisaelva renner ut i Reisafjorden er vernet som naturreservat, hvor det er registrert en rekke truede sjø- og trekkfuglearter.

Det er noe jordbruksland ved nederste del av Njemenjaikojohka. For øvrig er det lite bebyggelse langs Abojohka og ingen bebyggelse langs Mollesjohka.

Reisavassdraget og Reisafjorden er vernet som nasjonalt laksevassdrag/laksefjord (https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/md/prm/2006/0238/ddd/pdfv/301911-foreslatte_og_vedatte_nord_norge.pdf). Reisavassdraget er også vernet i Verneplan III for vassdrag, bl.a. pga. sin størrelse og beliggenhet, og er i verneplanen anbefalt som et referansevassdrag. Navitelva og Kvænangselva er også vernet i Verneplan III for vassdrag, og verneformålet er først og fremst vassdragenes urørthet.

To verneområder nordøst og vest for utbyggingsområdet er landskapsvernområdene Kvænangsbotn (<https://lovdata.no/dokument/MV/forskrift/2011-02-18-171>) og Navitdalen (<http://www.lovdata.no/for/lf/mv/xv-20110218-0172.html>). Kvænangsbotn landskapsvernområde strekker seg fra Njarbesjohka/Njemenjaikojohka mot nordøst til nedbørsfeltet for Altavassdraget. Formålet med vernet for både Kvænangsbotn og Navitdalen er å ta vare på natur- og kulturlandskap i dalfører med variert og særpreget skog-, fjell- og vassdragsnatur, som er lite berørt av

tekniske inngrep og som skaper identitet for kvensk og samisk kultur. I sør ligger bl.a. Reisa nasjonalpark (<http://www.lovddata.no/for/lf/mv/xv-19861128-2112.html>) med øvre del av Reisavassdraget. Reisaelva, Navitelva og Kvænangselva er vernet mot (ytterligere) utbygging.

Friluftskartlegging i Kvænangen kommune gir mesteparten av utbyggingsområdet verdien «Viktig» (<http://www.kvanangen.kommune.no/planportal.423221.no.html>). Det aller meste av området i Kvænangen kommune er ifølge kartleggingen registrert som «Viktig» eller «Svært viktig» for friluftslivet. Kjækan og Kvænangsbøtn grendelag har beskrevet området langs øvre del av Njarbesjohka som et særlig naturskjønt frodig område, og med god bestand av ørret og røye som synes å varierer over tid. Det er ikke registrert merkete stier i området. Friluftskartet viser for øvrig en snøscooterløype 5–6 km lenger vest, som passerer over Corrojavrrit, Lassajavri, Abojavri, Stuora Mollesjavri og videre sørover.

Om vassdrag med anadrom fisk i området

Reisaelva er en storlaks-elv, og er det nest største anadrome vassdraget i Troms. Anadrom strekning er 85 km i hovedelva og opp til 52 km til sammen i sideelver. Ifølge fiskerapporten (Ferskvannsbilogen rapport 2016-11) vedlagt revisjonsdokumentet antok man i 1994 at 35 km av hovedelva hadde «bra til svært bra» gyte- og oppvekstforhold for laks, mens 10 km av sideelvene hadde «brukbare» forhold. Det er også sjørret og sjørøye i vassdraget.

Mollesjohka har anadrom strekning på 800 m fra samløpet med Reisaelva og opp til Mollesfossen, og i 1994 ble det funnet høyere tetthet av lakseunger der enn i hovedelva. Tapet av lakseunger pga. reduksjonen av vannføring som følge av overføringen til Abojohka anses imidlertid å være svært lavt sammenlignet med den totale produksjonen av lakseunger i hele Reisaelva.

Njemenjaikojohka har anadrom strekning på mellom 3,5 og 4 km. Elva har hatt noe oppgang av anadrom fisk tidligere, og antakelig kan dette skje fortsatt. KKAS viser (NVE 201501323-48) til vassdragsbeskrivelse av Njemenjaikojohka i boka «Nord-Norske lakseelver» (1964) av Magnus Berg, som viser at elva kan ha hatt egne bestander med anadrome laksefisker før utbyggingen. KKAS viser også til upubliserte el-fiskeundersøkelser foretatt rundt år 2000 der man fant lakseunger ca. 3 km opp på anadrom strekning (pers. med. Øyvind Kanstad-Hanssen).

Abojohka har anadrom strekning på ca. 1,5 km. I fiskebiologisk undersøkelse av bl.a. fiskebiolog Per E. Grotne, og gjennomført i forbindelse med søknaden fra 1987 om overføring av Buollanjohka mv. (NVE 199700645, Meddelte vassdragskonsesjoner 1999 s. 342 flg.), ble elvas betydning for anadrome fiskeslag ansett som «høyst spekulativt». Vurderingen gjaldt situasjonen ca. 20 år etter den første reguleringen av vassdraget.

Til sammenligning har den uregulerte Kvænangselva, som renner ut i Kvænangsbøtn ca. 2,5 km øst for Njemenjaikojohka, en anadrom strekning på ca. 15 km. Kvænangselva og Kvænangsfjorden inkludert Kvænangsbøtn utenfor er vernet som nasjonalt laksevassdrag/laksefjord. Ifølge Statskog (<https://www.inatur.no/laksefiske/5190c3b3e4b0d4a7dad7beb2>) er elva en liten, men god lakseelv, som også har oppgang av sjørret. Av andre tilgrensende vassdrag kan nevnes Oksfjordvassdraget, som renner ut i den vernet Reisa fjorden, men som ikke er vernet som nasjonalt laksevassdrag. Oksfjordvassdraget har en anadrom strekning på 23 km, og har både sjørret og sjørøye i tillegg til laks.

I Kvænangen kommune er det i tillegg til Kvænangselva flere andre vassdrag med aktivt fiske etter anadrome fiskearter, bl.a. Badderelva og Burfjordelva, som begge er vernet mot utbygging. I tillegg er det et par elver på Alteeidet der det går opp anadrom fisk, samt en håndfull andre elver og bekker, se <http://www.villmarken.net/sjoeoerrettfiskemuligheter-i-nord-troms.37184-943.html>.

Eksisterende vannkraftanlegg

Ved kgl.res. av 15.05.1964 fikk KKAS konsesjon til å regulere Suoikkatjavri (magasin kalt Soikajavrre) og Abojavri (magasinet kalt Abbujavrre), Lassajavri (magasin kalt Lassajavrre) og Corrojavrrit (magasin kalt Småvatna), og til overføring av Sarvvesjavri og Stuora Mollesjavri til Abojavri, fra Abojavri til Lassajavri, fra Njemenjaikojohka og Abojohka til Corrojavrrit. Ved kgl.res. 06.01.1967 ble reguleringene av Abojavri, Lassajavri og Corrojavrrit økt mens regulering av Suoikkatjavri ble redusert, og ved kgl.res. 11.02.1972 ble det gitt konsesjon til overføring av Njuikenjohka til Abojavri

og fra Abojohka til Lassajavri. Ved kgl.res. 12.03.1981 ble det vedtatt planendring som angikk reguleringen av Corrojavrret, overføringen fra Sarvvesjavri og øvre overføring i Abojohka. Videre ble det ved kgl.res. 08.08.1975 og 09.06.1989 gitt ervervskonsesjoner for bruksrett til fall tilknyttet kraftverkene Lassajavri og Corrojavrret. Endelig ble det ved kgl.res. 08.10.1999 gitt konsesjon til overføring av noen mindre elver til Lassajavri via tunellen fra Abojohka.

Det er ikke pålagt noen magasinrestriksjoner eller slipp av minstevannføringer.

Tabell 1, 2 og 3 gir nøkkeltall for vannføring i berørte vassdrag, kraftverk og reguleringer. Tallene er fra revisjonsdokumentet med vedlegg.

Tabell 1. Vannføring.

Målepunkt*	Q middel (m ³ /s)	Q middel sommer (m ³ /s)	Q middel i % av uregulert	Q95 sommer uregulert (m ³ /s)	Q95 vinter uregulert (m ³ /s)
Sarvvesjavri	0,57**	1,2			
Stuora Mollesjavri	1,32**	2,7			
Mollesjohka (målest. 7 km før Mollesfossen)	4,2 (5,5**)		76		
Mollesfossen	4,6 (5,9**)	9,5	78		
Reisaelva (nedstrøms samløp Mollesjohka)	17,7 (19,0**)	36,6	93 (min. 86)		
Reisaelva (før samløp Kildaelva)	45,8 (47,7**)	94,8	97		
Suoikatjavri	1,8**			0,218	0,060
Njarbesjohka (inntak Corrojavrret kraftverk)	3,23	6,7	90	0,422	0,116
Njemenjaikojohka (utløp i sjøen)	0,22	0,5	6		
Corrojavrret	1,61 (0,57**)			0,253 (0,075**)	0,069 (0,021**)
Buollanjohka (inntak)	0,30**				
Abojohka (nedre inntak)	1,5**				
Abojohka (utløp sjøen)	0,16 (2,89**)				

* Vedrørende navn på magasiner og elver vises til kapittelet «Navn på magasiner, elver og kraftverk» senere i denne innstillingen.

** Naturlig (uregulert) tilsig.

Tabell 2. Reguleringer, kraftverk og tilsig.

Magasin* / Kraftverk* / Overført elv	Vassdrag	HRV	LRV	Volum (mill. m ³)	Areal (km ²)	Tilsig [overført] (mill. m ³ /år)	Regul. grad (%)
Suoikatjavri	Njemenjaikojohka	529	516	61,2	6,18	56,45	84,4
Sarvvesjavri**	Navitjohka	892	-			17,98	
Njuikenjohka	Njemenjaikojohka					10,72	
Stuora Mollesjavri **	Reisaelva	781	-			41,63	
Abojavri	Abojohka	687	669	71,7	5,89	32,8 [70,33]	44,6
Lassajavri krv.						103,1	
Lassajavri	Abojohka	543	519	61,8	3,27	12,0 [135,9]	26,2
Småvatna krv.						147,9	
Corrojavrret krv.						101,9	

Magasin* / Kraftverk* / Overført elv	Vassdrag	HRV	LRV	Volum (mill. m ³)	Areal (km ²)	Tilsig [overført] (mill. m ³ /år)	Regul. grad (%)
Småvatnan (Corrojavrrit)	Abojohka	315	293,5	23,3	1,4	8,8 [249,8]	6,2
Kvænangsbotn krv.						258,6	

* Vedrørende navn på magasiner og elver vises til kapittelet «Navn på magasiner, elver og kraftverk» senere i denne innstillingen.

** Senkningsmagasin med fast vannstand.

Tabell 3. Hovedtall for eksisterende kraftverk.

Kraftverk*	Lassajavri	Småvatnan	Corrojavrrit	Kvænangsbotn	Samlet
Inntak	Abojavri	Lassajavri	Njemenjaikojohka	Småvatnan	
Utløp	Lassajavri	Småvatnan	Småvatnan	sjøen	
Fallhøyde (m)	141	221	40	313	
Ytelse (MW)	7	21,85	1,7	55,48	86,03
Produksjon (GWh/år)	32,5	79,5	5,4	190,3	307,7
Slukeevne (m ³ /s)	6	12	5	20	

* Vedrørende navn på magasiner og elver vises til kapittelet «Navn på magasiner, elver og kraftverk» senere i denne innstillingen.

Manøvrering av magasiner og kraftlevering

Småvatnan tappes ut fra behovet i Kvænangsbotn kraftverk. Kraftverket har utløp i sjøen. Normalt kjøremønster kan variere fra lav last, normalt rundt 12–14 MW (et aggregat i drift), til full last ca. 50–55 MW (begge aggregater i drift). Kraftverket benyttes aktivt til effektkjøring i sentralnettet, både i form av planlagt kjøring, men også som umiddelbar effektstøtte i sentral-, regional og distribusjonsnettet.

Lassajavri tappes ut fra behovet i Småvatnan kraftverk, og kraftverket har utløp i Småvatnan. Kraftverket har samkjørt drift med Kvænangsbotn kraftverk, og yter dermed effektstøtte. Lassajavri er et forholdsvis stort magasin, og det er ikke innkommet informasjon om at effektkjøringen har vesentlige negative konsekvenser i magasinet.

Abojavri tappes ut fra behovet i Lassajavri kraftverk, og kraftverket har utløp i Lassajavri. Aggregatene har ikke den samme muligheten til effektkjøring som kraftverkene Småvatnan og Kvænangsbotn, og brukes derfor mer til grunnlast med jevn kjøring og mindre til effektstøtte.

Suoikkatjavri tappes til bunns på vinteren, normalt fra medio november til medio april, og fylles opp så mye som mulig resten av året. Magasinet har noe større kapasitet enn midlere tilsig, dvs. at er noe overregulert, og derfor blir magasinet ofte ikke helt fullt.

Sarvesjavri og Stuora Mollesjavri har ingen aktiv regulering, og størrelsen på den momentane overføringen styres kun av tilsiget og kapasiteten i overføringstunellene. Det er antatt i tidligere søknad om Abojavri kraftverk (NVE 200902669-7 s. 5 og 200902669-39 s. 10) at det skjer flomtapping fra Stuora Mollesjavri til Mollesjohka ca. hvert 15. år. Flomtap krever en stigning i vannstanden på over 5 m siden vannet er senket med 5 m i forhold til naturlig vannstand.

Revisjonsdokument

KKAS utarbeidet et revisjonsdokument datert 21.12.2016 (NVE 201501323-20). Fra revisjonsdokumentet gjengis sammendraget (kapittel 11.4):

«KONSESJONÆRENS OPPSUMMERING

Det er etter Kvæningen Kraftverks oppfatning ikke grunnlag for et pålegg om minstevannføring fra Stuora Mollesjavri til Mollesjohka. Minstevannføring er et inngripende tiltak som

bare kan pålegges i særlige tilfeller. Dette fremheves blant annet i OEDs retningslinjer for revisjon, der det på side 27 uttales at

"Pålegg om minstevannføring og magasinrestriksjoner vil fastsettes hvor spesielle hensyn tilsier det. Om slike tiltak er aktuelle i den enkelte revisjonssak vil bero på en vurdering av følgende forhold:

- 1. Berørte områders verdi og potensiale*
- 2. Avbøtende tiltaks virkning på berørt verdi*
- 3. Avbøtende tiltaks produksjonstap og kostnad" (vår understrekning).*

"Av Ot.prp. nr. 50 fremgår det også at pålegg ikke skal medføre vesentlig produksjonstap for konsesjonæren og at hensynet til opprettholdelse av kraftproduksjon og reguleringsevne skal veie tungt".

Det må med andre ord foretas en forholdsmessighetsvurdering, der det sentrale vurderings-temaet vil være miljømessig forbedring som følge av tiltaket, gitt det aktuelle områdets "verdi og potensiale", sett i forhold til kostnadene dette vil påføre konsesjonæren, konsekvenser for kraftproduksjon og reguleringsevne i et større perspektiv mv. For nærmere om denne forholdsmessighetsvurderingen viser vi til redegjørelsen innledningsvis, i punkt 1.2 "om vilkårs-revisjonen".

Det sentrale i vår sak, slik Kvæningen Kraftverk ser det, er at minstevannføring ikke vil ha noen merkbar effekt på de forhold kommunen påpeker som grunnlag for kravet. De fagkyndige uttalelsene er entydige; det er ikke sannsynliggjort noen positiv effekt av minstevannføring på strekningen. Kvæningen Kraftverk er tvert imot av den oppfatning at et pålegg om minstevannføring fra Stuora Mollešjavri til Mollešjohka i sum vil få negativ miljømessig konsekvens. Som det fremgår av redegjørelsen i punkt 11.3.1 over, forutsetter minstevannføring etablering av en såkalt hevertløsning. Etablering av et slikt teknisk arrangement for slipp av minstevannføring på høyfjellet vil etter Kvæningen Kraftverks oppfatning ha større negativ miljømessig konsekvens for landskap, for opplevd villmark og for reindrift enn fordelene vil være for miljøet langs elva.

Det er nærliggende å sammenligne de oppnådde miljøeffektene ved et minstevannførings-pålegg med hvilke miljøkonsekvenser et småkraftverk i samme størrelsesorden vil medføre. I tillegg vil et pålegg om minstevannføring innebære meget store investeringskostnader og tapet av vinterkraft vil være betydelig. Som det fremgår av redegjørelsen i punkt 11.3.2 over, viser Kvæningen Kraftverks beregninger at et pålegg om minstevannføring vil gi et krafttap på 5,5 GWh. Tapet vil for alle praktiske formål bestå av regulerbar vinterkraft. Minstevannføring vil videre medføre redusert evne til å yte effektkjørt produksjon for å stabilisere nettet i Nord-Troms og Finnmark. Hensynet til opprettholdelse av kraftproduksjon og reguleringsevne skal som kjent veie tungt. Når det samtidig er på det rene at minstevannføring kun vil gi ubetydelig (om ikkje negativ) miljømessig gevinst, er det etter Kvæningen Kraftverks syn åpenbart at det ikke er grunnlag for et pålegg om minstevannføring fra Stuora Mollešjavri til Mollešjohka.

Som vi har redegjort for i punkt 9 "status i forhold til vannforskriften" over, er miljømålet for Mollešjohka satt til dagens tilstand. Dette betyr at det ikke er behov for tiltak for å nå miljømålet etter vannforskriften. Minstevannføring som tiltak i Mollešjohka ble likevel vurdert i forbindelse med utarbeidelse av regional vannforvaltningsplan for Troms med tilhørende tiltaksprogram. Konklusjonen var imidlertid at minstevannføring ikke ble ansett gjennomførbart, da kostnader og andre ulemper ikke ville stå i forhold til mulig miljømessig gevinst:

"tiltaket [er] ikke gjennomførbart fordi det er for store samfunnsmessige kostnader som gi vannforekomsten status som SMVF og skal ikke gjennomføres".

Kvænangen Kraftverk er enig i denne vurderingen, og mener at dette underbygger at det ikke er anledning til å gi pålegg om minstevannføring i forbindelse med den pågående revisjonen.»

I tillegg gjengis fra revisjonsdokumentets kapittel 10.7.3:

«EV. MINSTEVANNFØRINGSSLIPP TIL ØVRIGE VASSDRAG

Det har ikke vært stilt krav om minstevannføringslipp til øvrige vassdrag enn Mollešjohka. For ordens skyld redegjør vi her kort for regulantens forventede virkninger av andre minstevannføringslipp:

- *Minstevannføringslipp fra Šuoikkátjávri dam*

Et evt. minstevannføringslipp fra dammen på Šuoikkátjávri vil sikre en lavvannføring på elvestrekningen av Njárbesjohka mellom Šuoikkátjávri og inntaket til Čorrojávrrit kraftverk. Denne strekningen er i dag primært berørt ved at avløpet fra Šuoikkátjávri reguleres. Dette avløpet er ikke fraført, men regulert ved at sommeravløpet magasineres og tappes om vinteren. I tillegg er Njuikenjohka fraført (overført til Ábojávri). Elvestrekningen effektkjøres ikke i dag, men i løpet av mars–april går normalt magasinet tomt for vann og da opphører vannføringen og elvestrekningen tørrlegges delvis. Sesongdifferensiert Q95 vil tilsvare et minstevannføringslipp på 218 l/s i sommersesongen og 60 l/s i vintersesongen. Den berørte elvestrekningen er lang med relativt lite fall, og det er grunn til å anta at et minstevannføringslipp vil kunne ha positiv effekt for innlandsfisk på denne strekningen. Hvorvidt at en vannføring på 60 l/s er tilstrekkelig til å opprettholde livsgrunnet gjennom hele vinteren er imidlertid usikkert, da elveleiet er bredt over store strekninger. Strekningen er ikke vurdert som aktuell for minstevannføring gjennom vannplanarbeidet. Slippet, særlig av sommervannføring, vil gå direkte på bekostning av vinterkraftproduksjonen, da hele tilsiget til Šuoikkátjávri kan lagres og disponeres ved behov.

- *Minstevannføringslipp fra inntaket til Čorrojávrrit kraftverk*

Et ev. minstevannføringslipp fra inntaket til Čorrojávrrit kraftverk vil sikre lavvannføring på den fraførte strekningen av Njemenjáikojohka mot havet (lavlandet). Sesongdifferensiert Q95 vil tilsvare et minstevannføringslipp på 422 l/s i sommersesongen og 116 l/s i vintersesongen. Dette utgjør et årlig krafttap på ca. 6,5 GWh. Njemenjáikojohka er ikke vurdert som aktuell for minstevannføring gjennom vannplanarbeidet.

- *Fraført strekning av Ábojohka*

Et ev. minstevannføringslipp fra hoveddammen på Čorrojávrrit magasin vil sikre lavvannføring på den fraførte strekningen av Ábojohka til havet. Sesongdifferensiert Q95 vil tilsvare et minstevannføringslipp på 75 l/s i sommersesongen og 35 l/s i vintersesongen. I konsesjonsbehandlingen av Buollánjohka-overføringen i 1999 (sist fornyet i 2005) ble behovet for minstevannføring på denne strekningen vurdert. Samtidig som departementet da ga tillatelse til ytterligere fraføring av 520 l/s (middelvannføring) fra Ábojohka valgte man å ikke pålegge minstevannføringslipp fra bekkeinntakene eller andre steder i reguleringsanlegget. Konsesjonen for Buollánjohka-overføringen er ikke åpen for revisjon i denne omgang, så Kvænangen Kraftverk mener det er utenfor revisjonsinstituttets mandat å pålegge et minstevannføringslipp til Ábojohka i denne omgang.»

Saksbehandling og høringsuttalelser

Revisjonssaken behandles etter bestemmelser i vassdragsreguleringsloven. NVE fattet den 11.03.2016 vedtak om åpning av revisjonssak (se tidligere i denne innstillingen). Revisjonsdokument utarbeidet av KKAS, med faglig bistand fra Sweco Norge AS, ble sendt på høring 13.01.2017. NVE avholdt befarings 5.–6.09.2017.

Høring og distriktsbehandling

Revisjonsdokumentet har vært kunngjort i Nordlys og Framtid i Nord, og lagt ut til offentlig gjennomsyn i Kvænangen og Nordreisa kommuner. Høringsbrev ble sendt til kommunene, Fylkesmannen i Troms, Troms fylkeskommune, Sametinget, andre berørte offentlige forvaltningsorganer, grunneiere samt natur- og friluftslivsorganisasjoner. Hovedpunktene i høringsuttalelsene gjengis i det følgende:

Nordreisa kommune, Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Troms fylkeskommune (NVE 201501323-35, 36, 39 og 45) mener fraføringen av vann har påvirket forholdene i Mollesjohka og Reisaelva, selv om omfanget er usikkert. De påpeker også at påvirkningen angår Reisa nasjonalpark, og Reisaelva som er nasjonalt laksevassdrag, og at påvirkete naturverdiene er viktige for lokalsamfunnets videre utvikling. Det bør derfor vurderes å slippe minstevannføring og andre tiltak for å bedre miljøforholdene i vassdraget.

Nordreisa kommune og nasjonalparkstyret foreslår at konsesjonæren avsetter et miljøfond på kr 10 mill., som utbetales over en 30 års periode. Fondets formål skal være å bedre miljøtilstanden i vassdraget, men skal også kunne brukes til verdiskaping omkring natur, miljø, fisk og landskap som ble berørt ved utbyggingen. Villaksen skal ha særlig fokus ved bruk av fondets midler. Kommunen påpeker at virkningen av en minstevannføring kan være begrenset, og at dette bør tale for miljøfond.

Nordreisa kommune anfører i tilleggsuttalelse etter NVEs befaringsrapport at revisjonsdokumentet er mangelfullt vedrørende overføringens effekt på fiskebestander og økologiske forhold i Reisa-vassdraget. Bl.a. nevnes at flere av fiskerapportene som revisjonsdokumentet viser til er gamle (fra 1990-tallet). Videre vises også til at rapporten fra Ferskvannsbiologen og NINA nevner at det bør opparbeides kunnskap om eventuelle sammenhenger mellom vannføring og grad av tørrfall. Kommunen mener det ikke er lagt fram tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag knyttet til den negative effekt som overføringen har hatt på Mollesjavri, Mollesjohka oppstrøms Mollisfossen, Mollesjohka fra Mollisfossen til Reisaelva og Reisaelva nedstrøms samløpet med Mollesjohka.

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænanngsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-31, 38 og 47) mener det bør vurderes slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri, fra inntaket til Corrojavrret kraftverk i Njemenjaikojohka, fra nederste inntak i Abojohka, og fra inntaket i Buollanjohka. Dagens kunnskap om tilstanden i vassdragene er begrenset, og det bør foretas undersøkelser om økologisk og særlig fiskebiologisk tilstand før eventuelle slipp vedtas.

Slipp fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka (Njemenjaikojohka) vil kunne ha stor betydning for fiskebestander og landskap langs elva. Slippet til nedre del av elva vil særlig kunne få betydning for anadrom fisk på den 4 km lange anadrome strekningen nederste i elva. Det bør også vurderes biotopfremmende tiltak og tilpasninger i elveløpet, av hensyn til gyting og oppvekstforholdene for fisken.

I nedre del av Njemenjaikojohka bør det ved vurdering av slippets størrelse og eventuelle tilpasninger i elveløpet også tas hensyn til bebyggelse og jordbruk langs nedre del av elva. Gjennom 50 år med regulering er boliger og jordbruksdrift etablert ut fra lav vannføring og senket grunnvann. I denne sammenheng kreves også at elveforbygninger må utbedres og slutføres for å gi nærliggende bebyggelse økt trygghet i forhold til flom og isgang. Ved sin uttalelse etter NVEs befaringsrapport (NVE 201501323-47) krever kommunen et slipp av minstevannføring tilsvarende dagens lekkasje i dammen, som KKAS under befaringsrapporten anslo til 30–50 l/s.

Partene mener videre det av estetiske årsaker er ønskelig med sikring og opprydning i fyllinger, massetak osv. fra anleggstiden, og at konsesjonæren bør bidra til friluftslivet med rasteplasser langs anleggsveien og samarbeid om snøscooterløper. De ber også om at det finnes en varig løsning på spørsmålet om allmennhetens bruk av anleggsveiene, og interessemotsetningen med reindriften.

De påpeker også at kjøringen av Kvænangen kraftverk bør justeres for å bidra til mer stabile isforhold på fjorden.

Vedrørende økonomiske forhold kreves at noe av Kvæningen kommunes inntekter fra KKAS overføres direkte til lokalsamfunnet i Kvæningsbotn for bruk der.

Kvæningen kommune krever (NVE 201501323-47) at revisjonssaken utvides til også å gjelde overføringen fra Buollanjohka, Slædoijohka og Almaijohka til Lassajavri som fikk konsesjon i 1999. Slipp av minstevannføring fra inntaket i Buollanjohka vil kunne ha betydning både for landskapet ved Buollangorsa (fossen) og for fisk på anadrom strekning nederst i Abojohka. Det bør også vurderes biotopfremmende tiltak og tilpasninger i elveløpet. Kommunen påpeker videre at det ved Kvæningsbotn er stor samlet belastning av inngrep fra krafttilknyttede installasjoner, og peker på den nye 420 kV kraftlinjen gjennom bygda i tillegg til kraftutbyggingen i Kvæningen.

Fylkesmannen i Troms (NVE 201501323-40) påpeker at øvre del av Mollesjohka er betydelig påvirket, men vektlegger at 76 % av vannføringen fra før overføringen er i behold ved målestasjon 7 km oppstrøms Mollisfossen. De betviler at slipp av minstevannføring tilsvarende 5 persentilen fra Stuora Mollesjavri vil kunne ha noen vesentlig positiv påvirkning på vassdragsmiljøet i Mollesjohka, for landskapsopplevelsen ved Mollisfossen eller for anadrom fisk i Reisaelva. De viser også til vannforvaltningsplan, godkjent av Klima- og miljødepartementet, hvor det ikke er satt miljømål for Mollesjohka eller Reisaelva som krever slipp av minstevannføring.

Når det gjelder Njemenjaikojohka og Abojohka mener Fylkesmannen at det er en mangel ved revisjonsdokumentet at det ikke er utarbeidet egne fagrapporter som vurderer virkningen av reguleringen. Videre påpeker de at ifølge vedtatt vannforvaltningsplan er dagens miljøtilstand dårlig eller moderat økologisk potensial (DØP, MØP), og at miljømålet er satt til godt økologisk potensial (GØP). Miljømålene krever imidlertid ikke slipp av minstevannføring eller magasinrestriksjoner, men kun tiltak som ikke vil påvirke kraftproduksjonen. Fylkesmannen krever at reviderte vilkår gir hjemmel til å pålegge ulike fisketiltak som bl.a. uttynningsfiske, noe dagens vilkår ikke synes å gi hjemmel for. Vilkårene må også gi hjemmel for å pålegge naturfaglige undersøkelser.

Sametinget (NVE 201501323-28) ber om at det vurderes å pålegge konsesjonæren sektoravgift for kulturminner. Som begrunnelse anføres at flere av konsesjonene er fra 1960-tallet mens samiske kulturminner ikke ble spesifisert i kulturminneloven før i 1978, og derfor ble det antakelig ikke undersøkt for slike kulturminner ved hoveddelen av utbyggingen. Videre påpekes at KKAS ikke har funnet dokumentasjon på at undersøkelse av kulturminner ble gjennomført ved utbyggingen, men antar at det ble utført.

Statens vegvesen og Fiskeridirektoratet (NVE 201501323-25 og 32) har ingen kommentarer til punktene i revisjonskravet. Fiskeridirektoratet mener at utbyggingen i liten grad påvirker forholdene i sjøen.

Statnett (NVE 201501323-33) mener at reguleringsmulighetene i Kvæningen kraftverk bør opprettholdes da dette er viktig ved driften av nettet både i tunglast og lettlast, og spesielt ved uforutsette hendelser i nettet. I tunglastperioder vil all større produksjon være viktig, og i lettlastperioder vil det være gunstig med kraftverk som raskt kan reguleres ned.

Sårbarheten vil bli betydelig redusert med ny 420 kV ledning på strekningen Balsfjord–Skaidi (NVE 200702890). Men regulerbarheten i Kvæningen kraftverk vil fortsatt være viktige for å opprettholde sikker drift i nettet, særlig ved feil eller arbeid på 420 kV-linjen nord for Balsfjord.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms (NVE 201501323-34) mener det bør vurderes et mer sesongvis slipp av vann fra Stuora Mollesjavri enn Q95 (5-persentilen) sommer og vinter. De foreslår utredning av et større slipp i juli og august, da dette vil bety mest for turistenes opplevelse av fossen, og vil også kunne være viktig for oppgang av laks som særlig skjer i disse månedene. Hvis det ikke er aktuelt med minstevannføring så bør det gjennomføres andre biotopfremmende tiltak, som f.eks. terskler.

For Abojohka og Njemenjaikojohka etterlyser FNF mer kunnskap om status og konsekvenser for å kunne målrette aktuelle miljøtiltak. De påpeker, at selv om godkjent vannforvaltningsplan

ikke foreslår slipp av minstevannføring, så utelukker ikke planen dette. FNF etterlyser videre at også andre tiltak enn minstevannføring utredes. FNF krever at i hvert fall minimumskravet i vannforvaltningsplanen må gjennomføres.

Jan Tørfoss (talsmann for aksjonsgruppen Tilbakeføring av vannet fra Mollis) (NVE 201501323-29 og 37) krever slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri. Dette er særlig viktig i juli og august av hensyn til Mollisfossen i turistsesongen og til oppgang av laks. Men det bør også slippes en del fra november til april av hensyn til oppvekstforholdene for lakseunger i Reisaelva.

Tørfoss mener at Mollesvassdraget tidligere bidro med mye vann til Reisaelva i juli og august pga. senere smelting der enn på vestsiden av Reisaelva. Overføringen skal ha medført lavere vannstand i Reisaelva på sommeren, med påfølgende problemer for transporten med elvebåter og for laksebestandene. Tørfoss viser i denne sammenheng til utskrift fra Formannskapet i Nordreisa kommune fra 1970 (NVE 201501323-29) der en rekke interessenter, vesentlig elvebåtførere og laksefiskere, ber kommunen kreve erstatning fra Kvænangen kraftverk for ulempene utbyggingen har medført.

Tørfoss mener videre at lavere vannstand har medført mer bunnfrysing på høsten, og derpå ødeleggelse av fiskerogn og nedgang i laksebestandene på 1970- og 80-tallet. Lavere vannstand skal også ha medført at brønner langs elva måtte graves 0,5 – 1 m dypere for å opprettholde vanntilgangen.

Tørfoss sin oppfatning av problemene synes langt på vei å sammenfalle med beskrivelsen gitt av Nordreisa Jeger- og Fiskerlag i brev til NVE (NVE 201501323-1).

Foreningen Indre Kvænangen allmenning (NVE 201501323-30 og 46) krever at vilkåret om avgifter endres slik at de faktisk blir brukt til å avbøte negative virkninger av utbyggingen i indre Kvænangen. De anfører også at fallrettighetene feilaktig tilfalt staten da den ble eier av Kvænangen allmenning i 1866, mens rettighetene skulle tilfalt grunneierne i området. De opprettholder kravet om at kommunens inntekter fra kraftverksvirksomheten bør tilfalle befolkningen i Kvænangsbotn, og mener midlene skal kunne brukes til gruppesøksmål vedrørende fallrettighetene.

Aborassa reinbeitedistrikt har ikke gitt skriftlig uttalelse til NVE i anledning revisjonssaken. Men reinbeitedistriktet v/Mikkel Mathis Hætta og Ole T. Gaup uttalte seg under befaringen om områdenes betydning for reindriften. Området i Njarbesdalen ved inntaket til Corrojavrrit kraftverk er bl.a. viktig for reinsbukker i deler av sommerperioden. Njarbesdalen opp mot dam Suoikkatjavri er svært viktig kalvingsland. De mener ev. transport av maskiner eller inngrep langs elva fra Suoikkatjavri til inntaket for Corrojavrrit kraftverk i perioden for kalving og sommerbeiting, vil være veldig uheldig for reindriften.

Konsesjonærens kommentarer til høringsuttalelsene

KKAS har i sine kommentarer (NVE 201501312-41 og 48) anført at det ikke er grunnlag for å pålegge verken minstevannføring, habitattiltak eller andre avbøtende tiltak i Reisaavassdraget. For at slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri skal ha noen effekt må det slippes så mye vann at overføringen i praksis må stenges i store deler av året, noe som vil gi et betydelig krafttap. I tillegg anføres at de positive virkningene av slippet er små, og at etablering av nødvendig arrangement for vannslipp vil gi store inngrep i terrenget.

Konsesjonæren går også imot å avsette midler til fond slik Nordreisa kommune og nasjonalparkstyret krever, da det ikke er klart hvordan fondets midler skal kunne avbøte de negative virkningene av vannkraftutbyggingen. Fondet anses videre som unødvendig dersom forvaltningen får de vilkårshjemler til å pålegge de tiltak som finnes faglig hensiktsmessig.

KKAS går videre imot slipp av minstevannføringspålegg til Abojohka, Njemenjaikojohka og fra Suoikkatjavri. De mener slipp til Abojohka er begrunnet i forhold som er oppstått ved Buollanjohka-overføringen, der konsesjonsvilkårene ikke kan revideres før 2035. Videre påpekes at elvas anadrome strekning er på 1,5 km, at elva selv i uregulert tilstand vil ha begrenset mengde habitater til fiskens ulike livsstadier, og derfor neppe vil kunne holde en stedegen bestand av anadrom laksefisk.

Vedrørende slipp fra inntaket til Corrojavrrit kraftverk anføres at dette vil gi betydelig krafttap, ikke minst i vinterperioden. KKAS mener videre det kan oppnås tilstrekkelige effekter av habitattiltak og ev. endring av flomforbygninger.

Slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka vil medføre at produksjon forskyves fra høylast vinter til lavlastperioder, og at effektytelsen under høylast vinter reduseres. De påpeker også at miljømålet i godkjent vannforvaltningsplan ikke krever minstevannføring, og at denne delen av vassdraget synes å ha god fiskebestand og fungerende akvatisk økosystem. Videre anføres at eventuell strandingsfare for småfisk i vassdraget vil kunne avbøtes med mer skånsom lukemanøvrering i Suoikkatjavri-dammen.

Kravene fra Foreningen Indre Kvæningen allmenning avvises i sin helhet som privatrettslige, og ved at de angår økonomiske forhold som faller utenfor en revisjonssak.

KKAS avviser også krav fra Nordreisa og Kvæningen kommuner om ytterligere undersøkelser vedrørende fisk og andre økologiske forhold, og mener at revisjonssaken er tilstrekkelig opplyst til at den kan avgjøres. Det vises også til at nye standardvilkår vil ha hjemler til å pålegge mulige undersøkelser og habitattiltak som man finner nødvendige.

Befaring

NVEs befaring ble avholdt 5.–6.09.2018. NVE hadde egne møter med Nordreisa og Kvæningen kommuner. På befaringsdagen deltok representanter for Fylkesmannen i Troms, Nordreisa kommune, Kvæningen kommune, Troms fylkeskommune, Abborassa reinbeitedistrikt, aksjonsgruppen Tilbakeføring av vannet fra Mollis v/Jan Tørfoss og Kjækan og Kvæningsbotn grendeutvalg. Enkelte deltok bare en dag. Befaringens første dag gikk med biler opp langs Reisaelva til Saraelv, og videre med elvebåter ca. 16 km opp til Mollisfossen. Retur samme vei. Dagen etter gikk befaringsgruppen med helikopter fra Kvæningsbotn kraftverk til inntaket for Corrojavrrit kraftverk i Njarbesjohka, videre til dam Suoikkatjavri, videre langs Mollesjohka til vannmålingsstasjon ca. 7 km oppstrøms Mollesfossen og tilbake via Stuora Mollesjavri til Lassajavri. Videre med buss til Kvæningsbotn med stopp ved dam Corrojavrrit, utsynspunkt mot fossen i Buollangorsa, bru nederst i Njemenjaikojohka og bru nederst i Abojohka.

NVEs vurdering av kunnskapsgrunnlaget

Revisjonsdokumentet

Fylkesmannen i Troms (NVE 201501323-40) mener kunnskapsgrunnlaget knyttet til den økologiske tilstanden i Njemenjaikojohka/Njarbesjohka og Abojohka, er svært mangelfullt. De henviser til vedtatt vannforvaltningsplan og mener kunnskapsgrunnlaget må styrkes før man kan avgjøre hva som skal til for å oppnå miljømålene i planen. Som eksempel nevner de at det uten mer informasjon blir umulig å vurdere om det bør settes krav om uttynningsfiske i Suoikkatjavri, eller andre biotopforbedrende tiltak eller terskler i andre deler av vassdragene.

Kvæningen kommune og FNF Troms mener kunnskapsgrunnlaget i revisjonsdokumentet er mangelfullt med tanke på hvilke miljømessige tiltak som bør fastlegges. Bl.a. må fiskebiologiske forhold på nedre deler av Njemenjaikojohka og Abojohka undersøkes med tanke på å finne disse elvenes potensial for levedyktige bestander av anadrom laksefisk. Kommunen er videre bekymret for at eventuelt slipp av minstevannføring kan medføre økt fare for skade på boliger ved flom eller stigende grunnvannstand.

Nordreisa kommune mener at det foreligger et for dårlig kunnskapsgrunnlag tilknyttet hvilken betydning en minstevannføring vil kunne ha for anadrom fisk både i Reisaelva og i Mollesjohka nedstrøms Mollisfossen. Kommunen mener dette er et støtteargument for vilkår om næringsfond.

NVE vil i tilknytning til innspillet fra Fylkesmannen påpeke at det i alle saker om vilkårsrevisjon vil innføres moderne standardvilkår om naturforvaltning, terskelbygging og annet som gir nødvendige hjemler for å vurdere aktuelle biotopforbedrende tiltak. NVE mener derfor at vilkårsrevisjonen kan gjennomføres selv om det muligens trengs noe mer kunnskap for å vurdere mulige biotopforbedrende tiltak.

Vedrørende innspillet fra Kvæningen kommune oppfatter NVE det slik at kravet om mer kunnskap først og fremst er knyttet til kravet om slipp av minstevannføring i nedre del av

Njemenjaikojohka og Abojohka, og dettes betydningen for å gjenetablere bestander av anadrom laksefisk. NVE mener at revisjonsdokumentet og senere innkommet informasjon oppfyller kravet om kunnskapsgrunnlag på dette punktet, og det vises til vurderingen under kapittelet «NVEs vurdering av innkomne krav» senere i denne innstillingen.

Vedrørende innspillet fra Nordreisa kommune tilknyttet Reisavassdraget vil NVE påpeke at det med revisjonsdokumentet er vedlagt en egen fiskerapport utarbeidet av Ferskvannsbiologen. Rapporten viser bl.a. til at det har vært utført ungfiskundersøkelser i Reisavassdraget første gang i 1978 og 1990, og hvert år i perioden 2005–2015. Rapporten viser også til en rekke andre rapporter om tilstanden for fisk i vassdraget. NVE mener samlet sett at kunnskapen om anadrom fisk i Reisavassdraget er relativt god, og at revisjonsdokumentet oppfyller kravet til informasjon på dette punktet.

NVE mener samlet sett at revisjonsdokumentet oppfyller de krav til informasjon som stilles til slike dokumenter ut fra sakens omfang og kompleksitet.

NVE-rapport 49/2013

NVE-rapport 49/2013 «Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022» er en nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering av hvilke vannkraftkonsesjoner som bør revideres først. Abojohka (inkludert Njemenjaikojohka) er i denne rapporten plassert i kategori 1.2, som er lavere prioritet. Aktuelle tiltak som er skissert i rapporten er:

- Slipp av minstevannføring fra inntaket i Njemenjaikojohka av hensyn til anadrom fisk nederst i vassdraget.
- Slipp av minstevannføring til Mollesjohka av hensyn til Mollisfossen i turistsesongen.
- Magasinrestriksjoner av hensyn til landskap og friluftsliv.

Vannforvaltningsplanen

Vannforvaltningsplanen for Troms for planperioden 2016–2021 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kjempeloft-for-bedre-vannmiljo/id2506703/>) ble godkjent av Klima- og miljødepartementet 04.07.2016. Noen av vannforekomstene tilknyttet Kvænangen-utbyggingen er listet opp i planen, men kun i planens vedlegg 3 (se tabell 4 nedenfor).

Tabell 4. Oversikt over berørte vannforekomster fra vannforvaltningsplanens vedlegg 3.

Vannforekomst ID	Vannforekomst-navn	Naturlig/SMVF	Økologisk tilstand/ potensial	Miljømål
209-1822-L	Suoikkatjavri	SMVF	DØP	GØP
209-30-R	Njemenjaikojohka	SMVF	DØP	GØP
209-31-R	Njemenjaikojohka	SMVF	DØP	GØP
209-33-R	Njemenjaikojohka fra Suoikkatjavri	SMVF	DØP	GØP
209-50-R	Abojohka	SMVF	MØP	GØP

SMVF er sterkt modifisert vannforekomst, DØP er dårlig økologisk potensial, GØP er godt økologisk potensial.

Ingen berørte vannforekomster er tatt med i vedlegg 2, og følgelig er det ikke satt noen miljømål som vil kunne medføre tap av kraftproduksjon. Ifølge Fylkesmannen (NVE 201501323-40), som henviser bl.a. til Vann-nett, er miljømålet konkretisert til «Bedret fiskekvalitet og/eller dominansforhold» i Suoikkatjavri, «Levedyktig fiskebestand» i store deler av Njemenjaikojohka og «Fungerende akvatisk økosystem» i Njemenjaikojohka like nedstrøms Suoikkatjavri og i Abojohka. Men vannforvaltningsplanen legger til grunn at dette må oppnås med andre tiltak enn slipp av minstevannføring eller magasinrestriksjoner, som typisk vil kunne påvirke kraftproduksjonen.

Godt økologisk potensial (GØP) kan defineres som tilstanden som kan oppnås når alle realistiske tiltak er gjennomført. NVE mener at aktuelle tiltak for å nå miljømålene i

vannforvaltningsplanen vil kunne pålegges med hjemmel i nye standardvilkår, herunder vilkåret om terskler mv. og naturforvaltningsvilkåret, se kapittelet «NVEs merknader til nye konsesjonsvilkår» senere i denne innstillingen.

Samlet vurdering av kunnskapsgrunnlaget med avklaring etter naturmangfoldloven

Kunnskapsgrunnlaget i saken er basert på revisjonsdokumentet med vedlegg, høringsrunde, befarung og NVEs kunnskap og erfaring.

Ivaretagelse av naturmangfoldet er et hensyn som inngår i behandlingen av konsesjonssaker og revisjonssaker etter vassdragsreguleringsloven. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer i saksbehandlingen her. I forhold til naturmangfoldloven § 8 skal kravet til kunnskapsgrunnlaget stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Denne saken gjelder revisjon av vilkår for eksisterende reguleringer i Abojohka, Njemenjaikojohka, Navitvassdraget og Mollesjohka, og medfører ingen nye inngrep som kan påvirke naturmangfoldet negativt. Snarere tvert imot gir revisjonsadgangen mulighet for å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene. Vi mener derfor at kravet til innhenting av ny kunnskap må være begrenset. Revisjonssaker er ikke ment som en ny konsesjonsbehandling og utredningsomfanget skal være deretter. Vi legger også vekt på at vassdragene har vært regulert i mange år, og det er i denne tiden opparbeidet mye kunnskap og erfaringer om reguleringens virkninger.

NVE mener foreliggende informasjon gir et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag slik at vi kan gi vår innstilling i saken. Etter NVEs oppfatning oppfyller kunnskapsgrunnlaget i denne saken de krav naturmangfoldloven § 8 stiller sett i forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

NVEs vurdering av innkomne krav og innspill

Slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri

Nordreisa kommune med flere krever at slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri til Mollesjohka vurderes, og det pekes på hensynet til anadrom fisk, landskapseffekten av Mollesfossen og friluftsliv. Jan Tørfoss krever også slipp av minstevannføring, og fokuserer bl.a. på mulig økt bunnisdannelse i grunnere deler av Reisaelva som følge av overføringen, og påfølgende ødeleggelse av rogn og yngel. Han mener videre at overføringen har medført lavere grunnvannstand langs deler av Reisaelva, og viser til at brønner måtte graves dypere etter utbyggingen. FNF Troms mener at man må vurdere mer sesongtilpasset slipp av minstevannføring, da Q95 ikke vil gi tilstrekkelig effekt.

KKAS går mot slipp av minstevannføring og mener at virkningen uansett blir svært små i forhold til krafttapet. I tillegg påpekes at siden Stuora Mollesjavri er et senkningsmagasin vil slippet være teknisk krevende, dyrt og gi store inngrep i området.

Ifølge fiskerapporten (Ferskvannsbilologen rapport 2016-11) vedlagt revisjonsdokumentet kan det ikke utelukkes at reduksjonen av vannføring i Reisaelva pga. overføringen, som i gjennomsnitt er 7 % og i september/oktober opp til 12 %, i enkelte perioder kan føre til mindre vanddekte arealer og noe lavere ungfiskproduksjon. Det foreligger lite informasjon om fiskebestandene i Reisa-vassdraget fra før utbyggingen i 1967, men fangststatistikk tilbake til 1880 viser ingen trender som kan underbygge negativ utvikling av laksebestanden etter utbyggingen. Ungfiskundersøkelser fra 1978 og framover viser at tettheten av lakseunger var om lag 10 ganger høyere i perioden 2005–2015 i forhold til på 1980 og 1990-tallet.

NVE vil påpeke at vannføringen like nedstrøms Mollesjohkas samløp med Reisaelva er redusert med 7 % i årlig gjennomsnitt som følge av overføringen, og maksimalt 14 % i september/oktober. Jo lenger ned i vassdraget man kommer jo mindre er påvirkningen pga. tilsig fra sideelver, og like oppstrøms samløpet med Kildalselva er reduksjonen på ca. 3 %. Oppstrøms samløpet med Mollesjohka er det ingen endring.

Når man sammenholder endringen i vannføring med at tettheten av lakseunger har vært mye større etter ca. år 2000 enn tidligere, så synes det å være liten grunn til å anta at vannføringen er en begrensende faktor for fiskeproduksjonen i Reisaelva. Ungfiskundersøkelser har videre vist at

tettheten av lakseunger er betydelig større i Mollesjohka nedstrøms fossen enn i Reisaelva, noe som antyder at Reisaelva produserer bra tross reduksjonen i vannføringen.

Vedrørende antakelsen om mulig økt dannelse av bunnis ved såkalte «strømnakker» skyldes overføringen, vil NVE påpeke at bunnis først og fremst dannes i kalde perioder på vinteren da det kommer lite vann fra høytliggende områder som ved Stuora Mollesjavri. NVE finner det derfor lite sannsynlig at overføringen kan ha medført vesentlig økning i dannelse av bunnis i Reisaelva.

Vedrørende landskapseffekten av fossen på sommeren mener NVE at overføringen har medført merkbare endringer, og det vises til hydrologirapport fra Sweco vedlagt revisjonsdokumentet. NVE mener imidlertid at størrelsen på minstevannføringen fra Stuora Mollesjavri må bli betydelig for at det skal være merkbart i fossen, og at betydningen av noe økt landskapseffekt i fossen på ingen måte kan veies opp mot tapet i godt regulert kraftproduksjon, og kostnadene og landskapsinngrepene ved nødvendig arrangement for slipp av tilstrekkelig minstevannføring.

Reisaelva, Mollesfossen og nedre ca. 3 km av Mollesjohka oppstrøms fossen ligger i Reisa nasjonalpark. Oppstrøms Mollesfossen har Mollesjohka bestand av ørret over 20 km, og helt opp til 5–6 km nedstrøms Stuora Mollesjavri. Det er ikke registrert særskilte naturtyper eller andre naturforekomster av spesiell verdi langs Mollesjohka. Det er ikke registrert merkete turiststier langs Mollesjohka, og heller ikke framkommet informasjon om at det foregår særskilt mye friluftsliv langs elva.

NVE vil påpeke at Reisa nasjonalpark ble etablert lenge etter at overføringen fra Stuora Mollesjavri til Abojohka, og på tross av denne. NVE kan derfor ikke se at hensynet til nasjonalparken, eller mulig friluftsliv langs Mollesjohka oppstrøms Mollesfossen, kan begrunne at det skal slippes minstevannføring.

Slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka

Kvænanen kommune mener det må vurderes slipp av minstevannføring fra Suoikkatjavri, men påpeker at kunnskapen om fisk og andre vanntilknyttede organismer i vassdraget bør innhentes før dette fastlegges. Fylkesmannen påpeker at det ikke er satt miljømål i vannforvaltningsplanen som forutsetter slipp av minstevannføring, men mener samtidig at kunnskapsgrunnlaget om økologisk og fiskebiologisk tilstand er mangelfullt.

Ifølge Kvænanen kommune er det ørret i Njarbesjohka nedstrøms Suoikkatjavri, muligens opp til 1 kg størrelse. Men det er uklart om den rekrutteres i elva eller vandrer ned fra Suoikkatjavri. Det er heller ikke kjent om stranding av fisk er et problem i elva.

Ifølge reindriftskart (<https://kilden.nibio.no/>) er Njarbesdalen og områdene lenger øst vårbeite og kalvingsland for reinsdyr. Aborassa reinbeitedistrikt opplyste under NVEs befaring at Njarbesdalen fra dam Suoikkatjavri og nedover er svært viktig beiteland for deres reinsdyr. De var imidlertid usikre på konsekvensene av slipp av minstevannføring, da det kan være positivt for vegetasjonen, men negativt for reinkalvenes kryssing av elva.

Ifølge NVE Atlas er årlig middeltilslig i Njarbesjohka like oppstrøms samløpet med Njuikenjohka ca. 1 m³/s. Videre ned til inntaket til Corrojavrrit kraftverk tilføres ytterligere ca. 0,8 m³/s. I revisjonsdokumentet oppgis noe lavere verdier med til sammen drøye 1,6 m³/s ved inntaket til Corrojavrrit kraftverk.

KKAS har påpekt (NVE 201501323-41) at slipp av Q95 (5-persentilen) ikke gir direkte krafttap, men overfører 2,5–3,0 GWh fra vinterkraft til sommerkraft. Hvis man fordeler vintertappingen jevnt fra medio november til starten av snøsmeltingen, normalt i slutten av mai, vil det medføre at ca. 10 GWh forflyttes fra høylast vinter til lavlastperioden nær våren. I tillegg reduseres effekten i høylast vinter med 2,5–3,0 MW. Hvis man fordeler slippet over hele året, utenom snøsmeltingen, vil 20 GWh flyttes fra høylastperioden på vinteren til lettlast høst og vår, og effekten i høylast vinter reduseres med 5,5–6,0 MW.

KKAS pleier å stenge luka når magasinet er tomt, ca. 1,5 måned før vårsmeltingen starter (NVE 201501323-41). De opplyste på befaringen at stengingen skjer i en operasjon på ca. 0,5 time, at operasjonen drives av lokalt aggregat da det ikke er framført strøm til dammen, og at kjøring av luka krever at det er en person på stedet hele tiden da luka kan kile seg.

KKAS er åpne for å stenge luka stegvis over flere dager hvis det er nødvendig, f.eks. for å unngå mulig stranding av fisk. De er også villige til å la luka stå åpen fram til snøsmeltingen starter, slik

at alt tilsig til magasinet slippes til elva. Dette kan ha betydning for fisk i flaskehals-perioden på ettervinteren, da vannføringen ellers er på sitt laveste. De opplyste på NVEs befaringsat det er en lekkasje i dammen på anslagsvis 20–30 l/s.

Elvas lengde fra Suoikkatjavri til inntaket for Corrojavrrit kraftverk er 14 km. NVE legger til grunn at området ved elva brukes noe til friluftsliv, og at dette hovedsakelig skjer på sommeren. NVE legger videre til grunn at elva har bestand av ørret og muligens røye som synes å være i brukbar kondisjon. Men det er uklart i hvilken grad dette er egne bestander eller fisk som vandrer ned fra Suoikkatjavri.

Når det gjelder kraftbalansen i regionen vises til høringsuttalelse fra Statnett (NVE 201501323-33), der det framheves at reguleringsmuligheten i Kvæningen kraftverk bør opprettholdes. Anlegget anses som viktig både i perioder med tunglast og lettlast. Selv om situasjonen vil bli sterkt forbedret med den nye 420 kV linjen til Balsfjord og videre til Skillemoen, vil Kvæningen kraftverk fortsatt bli ansett som viktig for å opprettholde sikker drift av nettet.

NVE mener at det ikke er påpekt slike fordeler for natur, friluftsliv eller andre allmenne interesser som kan forsvare ulempene tilknyttet redusert og mindre regulerbar kraftproduksjon. NVE vil derfor ut fra en samlet vurdering ikke anbefale dette. NVE mener imidlertid det vil være positivt for fisken i vassdraget at luka kan stå åpen fram til snøsmeltingen starter, som foreslått av KKAS.

Slipp av minstevannføring fra inntaket i Njemenjaikojohka/Njarbesjohka

Kvæningen kommune mener det bør vurderes slipp av minstevannføring fra inntaket til Corrojavrrit kraftverk, og påpeker særlig hensynet til anadrom fisk nedre del av Njemenjaikojohka. Kommunen uttrykker videre noe usikkerhet vedrørende et slikt slipp pga. tidligere erfaring med flom i vassdraget som medførte høyere grunnvannstand og påfølgende vanninntrenging i kjellere. De påpeker i denne sammenheng at nåværende bygningsmasser i området er tilpasset situasjonen etter at elva ble regulert. Fylkesmannen påpeker at det ikke er satt miljømål i godkjent vannforvaltningsplan som forutsetter slipp av minstevannføring, men at kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt.

KKAS påpeker (NVE 201501323-41) at slipp av Q95 (5-persentilen) vil medføre et krafttap på 6,5 GWh, og at 3–3,5 GWh vil være vinterkraft. Tapet av vinterkraft begrunnes med at det må slippes vann fra det underregulerte Suoikkatjavri-magasinet i de tørreste sommermånedene for å opprettholde et minstevannslipp på Q95, og at dette direkte vil redusere tilgjengelig vann for kraftproduksjon vinterstid.

Inntaksdammen til Corrojavrrit kraftverk er en eldre fyllingsdam dekket av stein og blokker, og uten tappemulighet. Det går i dag ingen vei til dammen. Mulighetene ble vurdert under NVEs befaringsat, og ifølge KKAS må man ha inn en forholdsvis stor gravemaskin for å kunne bygge nødvendig slipparrangement, hvis det pålegges slipp av minstevannføring. De antar videre at en slik maskin ikke kan fraktes inn i deler med helikopter, eller på snøen vinterstid, og at eneste mulighet er å kjøre den nedover Njarbesdalen fra dam Suoikkatjavri. Dette vil medføre spor og vesentlig tilrettelegging i terrenget i 12–13 km. Aborassa reinbeitedistrikt uttrykte at de ikke var positive til en slik vei gjennom områder, som bl.a. er viktig kalvingsland.

Njemenjaikojohka er 11 km fra kraftverksinntaket til sjøen, og har anadrom strekning på mellom 3,5 og 4 km. Elva har hatt noe oppgang av anadrom fisk tidligere, og muligens kan dette skje fortsatt. KKAS viser (NVE 201501323-48) til vassdragsbeskrivelse av Njemenjaikojohka i boka «Nord-Norske lakselver» (1964) av Magnus Berg, som viser at elva kan ha hatt egne bestander med anadrome laksefisker før utbyggingen. KKAS viser også til upubliserte el-fiskeundersøkelser foretatt rundt år 2000 der man fant lakseunger ca. 3 km opp på anadrom strekning. Kvæningen kommune legger til grunn at elva ikke har anadrom fisk i dag, mens Kjækan og Kvæningsbotn grendeutvalg mener at elva har bestand av ørret og røye.

NVE mener man ikke kan se bort fra at Njemenjaikojohka sporadisk har oppgang av anadrom fisk under dagens forhold, og at forholdene kunne blitt noe bedret ved slipp av minstevannføring. NVE mener imidlertid at vassdraget er for lite og har for kort anadrom strekning til å kunne bli et viktig vassdrag for anadrom fisk. Det er samtidig hevet over tvil at flere tilgrensende vassdrag,

som f.eks. Kvænangselva og Oksfjordelva og Reisaelva, uansett vil bety langt mer i så måte. Bedring av forholdene for anadrom fisk i Njemenjaikojohka vil derfor mest sannsynlig ha svært begrenset betydning for anadrome bestander i Kvæningen–Reisafjord-området.

NVE legger videre vekt på Statnett sin vurdering av at kraftverkene i Kvæningen er viktige for balansen i nettet.

NVE vil ut fra en samlet vurdering av fordeler og ulemper, først og fremst mulige fordeler for anadrom fisk i nedre del av Njemenjaikojohka og ulemper i form av krafttap, ikke anbefale slipp av minstevannføring fra inntaket til Corrojavrri kraftverk.

Slipp av minstevannføring til Abojohka

Kvæningen kommune (NVE 201501323-31 og 47) mener det også må vurderes slipp av minstevannføring til Abojohka av hensyn til anadrom fisk. Slippet bør skje fra inntaket i Buollanjohka av hensyn til landskapsvirkningen av fossen i Buollangorsa. De anfører at konsesjonen til overføringen av Buollanjohka mv. til Lassajavri fra 1999 (kgl.res. 08.10.1999) og fornyet i 2005 ikke la til grunn et godt nok beslutningsgrunnlag, og mener derfor at vilkårene i den konsesjonene må kunne revideres samtidig med resten av vassdraget.

KKAS mener kravet må avvises da det er begrunnet i forhold som oppsto etter idriftsettelsen av overføringen fra i 2009. De viser videre til konsesjonen til Buollanjohka-overføringen (kgl.res. 08.10.1999), at kommunen selv ikke krevde slipp av minstevannføringen i anledning saken, og at ingen andre høringsinstanser gikk imot tiltaket.

NVE vil påpeke at konsesjonen til utbygging av Abojohka ble gitt ved kgl.res. 15.05.1964, og at det ved behandlingen av Buollanjohka-overføringen i 1999 ikke ble foretatt noen realitetsvurdering av konsekvensene som den opprinnelige utbyggingen hadde hatt for fisk og annet liv i vassdraget. NVE er derfor uenig med KKAS i at man formelt ikke kan vurdere slipp av minstevannføring til Abojohka. NVE er imidlertid enig i at man ikke kan vurdere slipp fra inntak som fikk konsesjon i 1999.

Anadrom strekning i Abojohka er ifølge Kvæningen kommune 1,5 km. Det har i liten grad vært anadrom fisk i vassdraget siden utbyggingen på 1960-tallet, se kapittelet «Vassdragenes betydning for anadrom fisk» tidligere i denne innstillingen. Det er ikke registrert viktige naturtyper eller viktige områder for friluftsliv langs Abojohka.

NVE kan etter en samlet vurdering ikke se at det er påvist fordeler for noen allmenne interesser som overgår ulempene for kraftproduksjonen, og vil derfor ikke anbefale at det pålegges slipp av minstevannføring til Abojohka.

Biotopjusterende tiltak, terskler og elveforbygninger

Kvæningen kommune og Kjækan og Kvænangsbotten grendeutvalg (NVE 201501323-31 og 38) har fremmet krav om terskler og biotopjusterende tiltak, som kanalisering og tilpasning av elveløp, i Abojohka og Njemenjaikojohka for å få til oppgang av anadrom fisk. Videre ble det krevet at elveforbygninger langs nedre del av Njemenjaikojohka forsterkes for å unngå mulig skade på nærliggende bebyggelse i flomsituasjoner.

NVE vil påpeke at etter post 12 i foreslåtte reviderte vilkår kan NVE pålegge bl.a. bygging av forbygninger, terskler eller gjennomføring av biotopjusterende tiltak. Dette gjøres som regel i tråd med en plan som skal godkjennes av NVE.

Forbygningene langs nedre del av Njemenjaikojohka er utført av KKAS på frivillig basis. På NVEs befaring ble det opplyst at det er kommunikasjon mellom KKAS og Kvæningen kommune om behovet for å forsterke eller komplettere elveforbygningene. Det kan også nevnes at NVE ved Miljøtilsynet for tiden har under behandling sak om rydding av elveløpene i nedre del av Abojohka og Njemenjaikojohka (NVE 201305260). Dette tiltaket kan redusere mulige fortsatte problemer med skade på bebyggelse under flom. NVE vil på denne bakgrunn ikke anbefale at det pålegges spesielle tiltak på forbygninger på det nåværende tidspunkt.

NVE vil for øvrig oppfordre konsesjonæren til å holde NVE ved Miljøtilsynet oppdatert om tiltak i forbindelse med arbeid på forbygningene.

Opprydning i anleggsområder og tipper

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-31 og 38) har fremmet krav om at det må foretas skjønnhetsfremmende tiltak i anleggsområdene. Under NVEs befarung 5. – 6. september 2017 ble det bl.a. nevnt at naturlige prosesser medfører at etterlatenskaper fra anleggstiden som ble begravd i tippmassene kommer fram i dagen etter som tiden går.

NVE vil påpeke at post 7 i foreslåtte reviderte vilkår gir konsesjonæren en plikt til å foreta en forsvarlig opprydning av anleggsområder.

Sektoravgift til kulturminnevern i vassdrag

Sametinget (NVE 201501323-28) påpeker at samiske kulturminner ikke kom spesifikt inn i kulturminnelovverket før ved lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner. De mener derfor at sektoravgift bør pålegges selv om konsesjonene er fra etter 1960. De viser også til at KKAS selv ikke kan finne dokumentasjon på at kulturminneundersøkelser i det hele tatt ble utført i tilknytning til utbyggingen.

NVE mener at det ikke skal pålegges betaling av sektoravgift til kulturminner som krevd av Sametinget (NVE 201501323-28), og det vises til «Retningslinjer for bruk av sektoravgift til kulturminnevern i vassdrag» fastsatt av Miljøverndepartementet (nå Klima- og Miljødepartementet) 08.06.2010, og revidert 01.04.2011. Alle konsesjonene er gitt etter 1960 og har vilkår om undersøkelse av kulturminner («fornminner»), og retningslinjen oppgir ikke noe skjønnsmessig vurdering av konsesjoner gitt etter 1960.

Isforhold på fjorden

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-31 og 38) har fremmet krav om merking og informasjon om isen i Kvænangsbotn av hensyn til aktiviteter på isen som isfisking med mer.

NVE vil påpeke at post 16 i de foreslåtte reviderte vilkårene gir konsesjonæren plikt til å sette opp skilt med informasjon om is som mister bæreevnen pga. utbyggingen, og foreta andre hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

Fond

Nordreisa kommune og styret for Reisa nasjonalpark krever at KKAS skal innbetale kr 10 millioner til miljøfond, og at innbetalingen skal skje over 30 år. Fondet skal ha som formål «å bedre miljøtilstanden, øke kunnskap, kompetanse, interesse og bred verdiskapning omkring natur, miljø, fisk og landskap som er berørt av utbyggingen, og gi mer presis og sikker kunnskap i neste konsesjonsperioden på 30 år. Villaksen skal ha et særlig fokus mht. fondets arbeid og virke.» Det foreslås at fondets styre skal ha medlemmer fra konsesjonshaver, kommunen, grunneiere, elvelag og verneområdestyret for Reisa nasjonalpark, og skal godkjennes som kommunalt utvalg.

KKAS avviser krav om fond, og peker på at det ikke er klart hvordan midlene skal anvendes for å avbøte negative virkninger av utbyggingen. Videre anses et fond som unødvendig i tillegg til de vilkårshjemler for ulike avbøtende tiltak som en vilkårsrevisjon vil medføre.

NVE vil påpeke at næringsfond, andre økonomiske vilkår og økonomisk kompensasjon for miljøulempen i revisjonssaker bare vil være aktuelt når det foreligger helt spesielle hensyn. Det vises til OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer fra 25.05.2012 (https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/oed/2012-0606_retningslinjer_for_revisjon_25mai_siste.pdf). I Vinstrasaken (kgl.res. 10.12.2008) ble konsesjonæren pålagt å yte tilskudd knyttet til naturforvaltning og miljø, da man fant at det forelå spesielle omstendigheter.

Som nevnt under kapittelet «Slipp av minstevannføring fra Stuora Mollesjavri» tidligere i denne innstillingen, mener NVE at fraføringen av Stuora Mollesjavri ikke har hatt vesentlig betydning for anadrom fisk i Reisavassdraget. For Mollesjohka må det antas at fraføringen har hatt betydning for fisk, særlig i øverste del. Ifølge hydrologirapportene fra Sweco vedlagt revisjonsdokumentet (NVE 201501323-23) er 76 % av den uregulerte vannføringen i behold ved målestasjonen i Mollesjohka 7 km oppstrøms Mollesfossen, og ifølge rapporten fra Ecofact er elva fortsatt egnet

til fiskevandring i mesteparten av sin lengde. For øvrig nevnes at Reisavassdraget, som nasjonalt laksevassdrag, har blitt en del undersøkt de siste årene.

NVE mener at det ikke går klart fram på hvilken måte fondet skal anvendes for å avbøte reguleringens negative konsekvenser for fiskebestandene i Reisavassdraget, inkludert Mollesjohka. NVE vil videre påpeke at foreslåtte reviderte vilkår inneholder naturforvaltningsvilkår og vilkår om terskler med videre, som gir hjemler til i framtiden å pålegge ulike avbøtende tiltak som anses aktuelle.

NVE kan på denne bakgrunn ikke se at det foreligger slike spesielle omstendigheter som skal til for å pålegge fond eller annen økonomisk kompensasjon for miljøulemper til Nordreisa kommune, og vil følgelig ikke anbefale dette.

Tildeling av kommunale inntekter fra kraftverksdriften til lokalbefolkningen i Kvænangsbotn

Foreningen Indre Kvænangen allmenning, Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-30, 31 og 38) har fremmet krav om at noe av kommunens inntekter fra kraftverksdriften fordeles direkte til lokalsamfunnet i Kvænangsbotn.

NVE vil påpeke at inntekter fra kraftverksdriften til kommuner som pålegges i vassdragskonsesjoner først og fremst er konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, jf. vassdragsreguleringsloven §§ 14 og 22 og vannfallrettighetsloven §§ 18 og 19. Disse bestemmelsene gir imidlertid ingen anvisning på utbetaling til andre instanser enn kommunen, fylkeskommunen og staten. Fordelingen av slike kommunale inntekter er følgelig et kommunalt angående som ikke kan reguleres ved revisjon av konsesjonsvilkårene.

Allmennhetens bruk av anleggsveier

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-31 og 38) har fremmet krav om at anleggsveien til Abojavri og Suoikkatjavri skal være åpen for allmenn ferdsel i henhold til opprinnelige konsesjonsvilkår.

NVE vil påpeke at dette spørsmålet behandles i pågående sak hos NVE (NVE 200705970). Ifølge OEDs vedtak i klagesak 10.07.2014 (NVE 200705970-32) skal NVE avgjøre spørsmålet etter en 3 års prøvetid. På denne bakgrunn mener NVE at det ikke er formålstjenlig å behandle dette spørsmålet i saken om revisjon av konsesjonsvilkår.

Andre krav

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg (NVE 201501323-31 og 38) har fremmet krav knyttet til naust- og båt plasser på Løkvikneset og adkomstvei dit, vedlikehold av båtstøer innenfor Lillestrømmen, bemanningen ved Kvænangen kraftverk, rasteplasser langs anleggsveier og drift av snøscooterløyper.

NVE mener at disse kravene må anses å angå privatrettslige forhold som må løses direkte mellom de enkelte partene og konsesjonæren.

Om viktigheten av reguleringsevne, avbøtende tiltak og virkninger på kraftsystemet

Vannkraftverk med magasiner og reguleringsevne er viktig for det norske kraftsystemet. Magasiner med stor magasinkapasitet og god reguleringsevne er særlig verdifulle for forsyningssikkerheten. Forsyningssikkerhet handler om energiforsyningens evne til å dekke forbrukernes etterspørsel etter energi uten vesentlige avbrudd eller begrensninger. I dette ligger også evnen til å kunne håndtere energiknapphet, effektknapphet og ekstraordinære hendelser.

Kraftsituasjonen i Norge varierer fra region til region. Dette skyldes ulike forutsetninger for kraftproduksjon og energiforbruk, og begrensninger/flaskehals i overføringsnett. Noen regioner opplever kraftoverskudd og lave energipriser, mens andre regioner til tider kan oppleve kritisk kraftunderskudd og høye energipriser. For å håndtere disse ulikhetene og fremme balanse mellom produksjon og forbruk er Norge for tiden inndelt i 5 prisområder. Den generelle kraftsituasjonen og ev. flaskehalsproblematikk i det enkelte prisområdet er viktig når verdien av regulbarhet og fleksibilitet skal vurderes.

Det planlegges mye ny uregulerbar produksjon (vind- og småkraftverk) og økt utvekslingskapasitet mot kontinentet. Dette vil medføre økte utfordringer for driften av nettet. Med økt andel uregulerbar produksjon vil verdien av regulerbarhet og fleksibilitet i produksjonsapparatet øke.

I kraftsystemet må det til enhver tid være momentan balanse mellom forbruk og produksjon av kraft. Statnett har systemansvaret for det norske kraftsystemet. De har koordineringsansvar for at produksjon og forbruk er i balanse, og at det er tilfredsstillende leveringskvalitet i kraftsystemet. Systemtjenester er ytelser som er nødvendige for å sikre dette og som produsentene får ekstra betalt for. Eksempler på viktige systemtjenester er produksjonsglating, systemvern, produksjonsflytting, reaktiv effekt og leveranser av balansetjenester. For å kunne levere disse systemtjenestene er det viktig at det er rom for en viss fleksibilitet i kraftproduksjonen.

God reguleringsevne er også viktig i flomsammenheng. Magasinering og vanddisponering brukes aktivt for å redusere skader i flomsituasjoner. Verdien av flomdemping inngår i vurderingen av tiltak som kan redusere fleksibiliteten.

Strengere vilkår og mindre fleksibilitet i vannkraftkonsesjonene vil alltid kunne virke negativt inn på forsyningssikkerheten og evnen til flomhåndtering. Konsekvensene av ulike miljøtiltak for reguleringsevne og fleksibilitet i kraftsystemet er derfor et viktig moment i våre fordels- og ulempevurderinger.

Det er i hovedsak i underskuddssituasjoner (behov for å regulere opp produksjon) at restriksjoner kan gi systemansvarlig større vanskeligheter. Driftssikkerhetsproblemer kan imidlertid forekomme også ved overskudd.

Mange av de situasjonene Statnett som systemansvarlig må håndtere begrenser seg ikke bare til spesielle situasjoner med feil, utfall, revisjoner og lignende. Anstrengte driftssituasjoner hvor det er behov for å regulere kraftproduksjonen i enkelte kraftverk kan oppstå også ved intakt nett.

De fire kraftverkene i Kvæningen-utbyggingen utgjør tilsammen den sjettede største enheten av kraftverk i Troms og Finnmark målt i energiproduksjon. Reguleringsevnen og magasinvolument er med på å tilføre viktig vinterproduksjon i landsdelen. I tillegg bidrar kraftverkene til spenningsregulering regionalt. Kraftverkene er derfor viktig for forsyningssikkerheten i landsdelen.

Oppsummering av NVEs vurdering

På basis av krav fra Nordreisa og Kvæningen kommuner åpnet NVE sak om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Njarbesjohka/Njemenjaikojohka, Abojohka og overføringen fra Mollesjavri. Kravene angår bl.a. slipp av minstevannføring.

NVE anbefaler at det innføres nye, moderne standard konsesjonsvilkår for reguleringen av vassdragene. Vi anbefaler at det gis separate konsesjonsvilkår etter vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven i tråd med moderne konsesjonspraksis.

NVE anbefaler ikke slipp av minstevannføring på noen av elvestrekningene.

Krav om terskler, biotopforbedrende tiltak og elveforbygninger angår arbeider som delvis allerede er igangsatt, eller inngår i aktive saker hos NVE. NVE mener derfor det ikke er nødvendig å gå videre inn på dette i vilkårsrevisjonen. De foreslåtte reviderte vilkårene gir forøvrig hjemler til å pålegge slike tiltak i framtiden hvis det skulle vise seg nødvendig.

Videre påpekes at de foreslåtte reviderte vilkårene pålegger konsesjonæren å merke eller sikre områder som får usikker is pga. kraftverksdriften, og å rydde opp i anleggsområder. NVE forutsetter at konsesjonæren følger opp dette.

NVE vil ikke anbefale pålegg om innbetaling til fond som krevet av Nordreisa kommune og styret i Reisa nasjonalpark.

NVEs anbefaling

På basis av krav fra Nordreisa og Kvænangen kommuner åpnet NVE sak om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Njarbesjohka/Njemenjaikojohka og Abojohka og overføringen fra Mollesjavri, tillatt ved kgl.res. av 15.05.1964, 06.01.1967 og 11.02.1972. Kravene angår bl.a. slipp av minstevannføring og biotopforbedrende tiltak. NVE anbefaler at det innføres nye, moderne standard konsesjonsvilkår for reguleringen og erverv av fallrettigheter. NVE anbefaler ikke slipp av minstevannføring til noen av elvestrekningene. NVE vil i anledning revisjonssaken ikke anbefale pålegg om bygging av terskler, eller gjennomføring av biotopforbedrende tiltak eller elveforbygninger, og det vises til at slike arbeider er i gang eller inngår i aktive saker hos NVE. De foreslåtte reviderte vilkårene gir imidlertid hjemmel til å pålegge slike tiltak i framtiden hvis det skulle vise seg nødvendig. NVE vil heller ikke anbefale pålegg om betaling til fond som foreslått av Nordreisa kommune. Videre mener NVE at reguleringen faller utenfor ordningen med sektoravgift til kulturminnevern i vassdrag.

*NVEs merknader til nye konsesjonsvilkår**Navn på magasiner, elver og kraftverk*

I konsesjonene gitt ved kgl.res. 15.05.1964, 06.01.1967 og 11.02.1972 som i denne saken er under revisjon, samt i senere konsesjoner gitt ved kgl.res. 08.08.1975, 09.06.1989 og 08.10.1999, er det noe variasjon i skrivemåten til enkelte navn. NVE har i denne innstillingen og i forslaget til reviderte vilkår valgt å følge skrivemåten som framkommer på offisielle kart fra Statens Kartverk, men uten apostrofer o.l. over bokstaver, se tabell 5 nedenfor.

I tråd med dette er skrivemåten for navn på enkelte kraftverk også endret. Kvænangen Kraftverk AS har i e-post til NVE av 07.02.2018 samtykket i disse endringene. Hvis dette inntas i de nye konsesjonsvilkårene med manøvreringsreglement må dette oppdateres i NVEs registre og i andre offentlige registre.

Tabell 5. Navn på magasiner, elver og kraftverk.

Fra kgl.res. 08.10.1999	Navn fra NVEs registre over magasiner eller kraftverk	Navn fra Statens kartverk (www.norgeskart.no)	NVEs forslag
Soikkajavri	Soikkajavrre	Šuoikkátjavri	Suoikkatjavri
Sarvesjavri		Sarvvesjávri	Sarvvesjavri
Stuora Mällesjavri		Stuora Mollesjávri	Stuora Mollesjavri
Abbujavri	Abbujavrre	Abojávri	Abojavri
	Lassajavrre kraftverk		Lassajavri kraftverk
Lassajavri	Lassajavrre	Lassajávri	Lassajavri
	Čárrujavrit kraftverk		Corrojavrřit kraftverk
	Smávatna kraftverk		Smávatna kraftverk
Čárrujavrit	Smávatna	Čorrojávrrit	Corrojavrřit
Njemenjaikujákka		Njemenjáikojohka	Njemenjaikojohka
Abbujákka		Ábojohka	Abojohka

Generelt om konsesjonsvilkår

Gjeldende konsesjonsvilkår ble gitt ved kgl.res. av 15.05.1964, 11.02.1972, 08.08.1975 og 09.06.1989. Konsesjonen fra 06.01.1967 angår økt regulering av Abojavri, Lassajavri og Smávatna, og inneholder ikke vilkår ut over økte reguleringshøyder.

Vi anbefaler at det gis to vilkårssett, et sett etter vassdragsreguleringsloven (se vedlegg 2) og et sett etter vannfallrettighetsloven (se vedlegg 3). Dette er i tråd med moderne praksis. Det er også mer i tråd med den lovfestede ordningen at det gis eget vilkår om beregninger av konsesjonsavgifter og -kraft etter vregl., og ikke bare vilkår med beregning etter ervervsloven slik det er i gjeldende vilkår. Det er med dette ikke ment å innføre noen materielle endringer vedrørende konsesjonsavgifter eller -kraft. Det nevnes også at i beregningen av avgifter og kraft for Kvænangen-utbyggingen er det i alle år har lagt til grunn både reguleringsavgift og ervervsavgift,

selv om det i vilkårene kun nevnes beregning etter reglene i industrikonsesjonsloven (nå vannfallrettighetsloven).

Anbefalte vilkår etter vregl. og vannfallrettighetsloven er basert på moderne standardvilkår, men med nødvendige tilpasninger. Dette betyr at ordlyden i mange av vilkårene endres og suppleres, men også innføring av enkelte nye vilkår, og fjerning av vilkår som anses overflødige eller ikke lenger relevante.

Vilkårsposter fra de gamle vilkårene som foreslås fjernet i sin helhet er bl.a. postene 1, 3, 4, 6, 7, 8 og 10 fra kgl.res. 15.05.1964, og postene 1 og 3 til 7 i kgl.res. 11.02.1972. Disse postene angår bruk av norske varer ved bygging og drift, at forsikring skal tegnes i norsk selskap, legehjelp for arbeiderne og sikring av etterlatte etter dødsulykker, forsamlingsrom og husrom for arbeiderne, erstatning til vedkommende forsorgskommune, og overenskomster til kunstig forhøyelse. Postene anses ikke lenger relevante, og er ikke del av moderne standardvilkår.

Vi foreslår også å fjerne postene 5 og 11 i kgl.res. 15.05.1964. Post 5 angår konsesjonærens ansvar for kontraktørers forpliktelser overfor arbeiderne, noe som nå reguleres av arbeidsmiljøloven mv. Post 11 angår overenskomst om kunstig forhøyelse av prisene på energi, noe som nå reguleres av energiloven med forskrifter.

Videre foreslås å fjerne postene 23, 24, 26 og 27 i kgl.res. 15.05.1964, og post 18 i kgl.res. 11.02.1972. Post 23 og post 18 angår tiltak for å avhjelpe skader og ulemper som reguleringen har medført for bygdefolkets og samenes interesser. I bestemmelsene henvises det til vassdragskjønn. NVE mener bestemmelsen er unødvendig, og det vises til vregl. § 30 om ekspropriasjon. Post 24 angår økonomisk sikkerhetsstillelse for overholdelse av konsesjonsvilkårene. Bestemmelsen anses unødvendig ved siden av de foreslåtte vilkårenes post 3 om kontroll med betaling av avgift mv., og post 20 om kontroll og sanksjoner. Post 26 angår bortfall av heftelser hvis eiendommer eller gjenstander ifølge konsesjonen overgår til staten, og det vises til post 29 om tinglysing. Bestemmelsen anses unødvendig ved siden av de nye vilkårenes post 21 om tinglysing, og vregl. § 8 om statens overtakelse hvis konsesjonæren frasier seg konsesjonen etter innføring av reviderte vilkår. Post 27 angår oppnevning av skjønnsmenn, og anses overflødig da dette er regulert i lov om oreigning av fast eiendom, som er henvist til i vregl. § 30 om ekspropriasjon.

Tabell 6 nedenfor viser en oversikt over de gamle vilkårspostene og sammenhengen med postene i de foreslåtte vilkårssettene. Dette kommenteres etter tabellen.

Tabell 6. Oversikt over postene i tidligere (gjeldende) vilkårssett (dato for kgl.res.), og sammenhengen (kolonnevis) med postene i forslag til reviderte vilkår etter vregl. og vfallrettl.

15.05.1964	1	2	3, 4, 5, 6, 7, 8	9	10, 11	12	13	14, 22	15	16	17	18
11.02.1972	1	2	3, 4, 5, 6, 7	8	-	9	10	11, 17	12	13	14	-
Reviderte vilkår (vregl.)	Ikke relevant	5, 20	Ikke relevante	11	Ikke relevante	3	2	7	1	4	8	13
Reviderte vilkår (vfallrettl.)	-	5	-	-	-	3	2	-	1	4	-	-

15.05.1964	19	20	21	22	23, 24, 26, 27	25	28	29	-
11.02.1972	-	15	16	17	18	19	20	21	-
Reviderte vilkår (vregl.)	18	14, man. regl.	15 (16) man. regl.	6, 9	Ikke relevante	20	20	21	10, 12, 16, 17, 19
Reviderte vilkår (vfallrettl.)	-	-	-	-	-	-	6	7	-

Nedenfor gjengis postene i forslag til reviderte vilkår etter vassdragsreguleringsloven. Hvis det i parentes står at det gjelder begge vilkårssettene så gjelder kommentarene også forslag til reviderte vilkår etter vannfallrettighetsloven.

Nedenfor gjengis postene i forslag til reviderte vilkår etter vassdragsreguleringsloven. Hvis det i parentes står at det gjelder begge vilkårssettene så gjelder kommentarene også forslag til reviderte vilkår etter vannfallrettighetsloven.

Post 1 Konsesjonstid og revisjon (begge vilkårssettene)

(tidligere post 15 i kgl.res. 15.05.1964 og post 12 i kgl.res. 11.02.1972)

NVE anbefaler å videreføre bestemmelsene i kgl.res. 08.08.1975 og 09.06.1989 om at disse ervervs-konsesjonene for bruksrett til fallrettigheter kun gjelder så lenge vedkommende leiekontrakt gjelder.

NVE anbefaler å endre revisjonstiden fra 50 til 30 år i tråd med moderne standardvilkår, vregl. § 8 og vannfallrettighetsloven § 9.

Post 2 Konsesjonsavgifter (begge vilkårssettene)

(tidligere post 13 i kgl.res. 15.05.1964 og post 10 i kgl.res. 11.02.1972)

Økonomiske vilkår omfattes normalt ikke av en vilkårsrevisjon. Konsesjonsavgiftene videreføres derfor med kr 0,10 pr. nat.hk. til staten og kr 1,50 pr. nat.hk. til kommuner i tråd med kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972, med kr 0,10 pr. nat.hk. til staten og kr 6,- pr. nat.hk. til kommuner i tråd med kgl.res. 08.08.1975, og med kr 6,- pr. nat.hk. til staten og kr 18,- pr. nat.hk. til kommuner i tråd med kgl.res. 09.06.1989.

For tiden er satsen til staten på kr 1,66 (pr. 01.01.2018) for kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972. Til kommunene er satsene kr 14,87 for kgl.res. 15.05.1964 og kr 9,88 for kgl.res. 11.02.1972 (begge pr. 01.01.2014). Oppjustering av årlige konsesjonsavgifter skjer, hittil hvert femte år, etter de til enhver tid gjeldende regler.

Ifølge kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972 kan fastsettelsen av konsesjonsavgiftene endres etter 20 år. NVE anbefaler at det innføres bestemmelse om justering av konsesjonsavgifter hvert 5. år i tråd med gjeldende regler.

NVE anbefaler å innføre bestemmelse om at avgiftene avsettes til kommunale fond, i tråd med moderne standardvilkår.

Post 3 Konsesjonskraft (begge vilkårssettene)

(tidligere post 12 i kgl.res. 15.05.1964 og post 9 i kgl.res. 11.02.1972)

Teksten foreslås oppdatert i tråd med moderne standardvilkår.

NVE anbefaler å fjerne bestemmelsen om dagsmulkt på kr 1,- for hver kW som uriktig ikke blir levert, se begge de gjeldende vilkårenes avsnitt 9. NVE ser ikke behovet for en slik bestemmelse, og viser til reaksjonshjemlene i den nye post 20 i vilkårene etter reguleringsloven og post 7 i vilkårene etter vannfallrettighetsloven. Dette er i tråd med moderne standardvilkår.

NVE anbefaler også å fjerne bestemmelsen om samarbeid med andre kraftverk av hensyn til den alminnelige kraftforsyning, se begge gjeldende posters to siste avsnitt. Dette hensynet ivaretas i dag av Statnett og NVE. Fjerning av bestemmelsen er også i tråd med moderne standardvilkår.

Ifølge de gjeldende vilkårene kan pålegget om konsesjonskraft tas opp til ny vurdering etter 30 år. NVE anbefaler at man innfører bestemmelse om 20 år i tråd med moderne standardvilkår. Det samme følger av vregl. § 22 og vannfallrettighetsloven § 19.

Post 4 Kontroll med betaling av avgift mv. (begge vilkårssettene)

(tidligere post 16 i kgl.res. 15.05.1964 og post 13 i kgl.res. 11.02.1972)

NVE anbefaler innført bestemmelse om at OED kan fastsette nærmere bestemmelse om betaling av konsesjonsavgifter, kontroll med vannforbruket og avgivelse av konsesjonskraft, i tråd med moderne standardvilkår.

Post 5 Byggefrister mv. (begge vilkårssettene)

(tidligere post 2 i kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972)

Det foreslås at fristen for oppstart av byggearbeid utvides fra 2 til 5 år, og at fristen for fullføring etter søknad kan utvides med 5 år. Endringene er i tråd med moderne standardvilkår.

Post 6 Konesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

(tidligere post 22 første og annet ledd i kgl.res. 15.05.1964 og post 17 første og annet ledd i kgl.res. 11.02.1972)

Posten er i hovedinnhold beholdt, men har fått mer moderne språk. Begrensningen i konsesjonærens plikt knyttet til vanskeligheter og utgifter foreslås fjernet fra bestemmelsen. Bestemmelsen om forhåndsvarsling av «Naturvernrådet» hvis ødeleggelse av naturforekomster osv. ikke kan unngås, foreslås erstattet av «vedkommende myndighet». Endringene er i tråd med moderne standardvilkår.

Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

(tidligere post 14 og post 22 femte ledd i kgl.res. 15.05.1964, post 11 og post 17 femte ledd i kgl.res. 11.02.1972)

Myndighet for godkjenning av planer og tilsyn, se post 14 i kgl.res. 15.05.1964 og post 11 i kgl.res. 11.02.1972, foreslås lagt til NVE istedenfor til «vedkommende departement». Det foreslås også at bestemmelsene om opprydning av anleggsområdene, som står i post 22 femte ledd i kgl.res. 15.05.1964 og post 17 femte ledd i kgl.res. 11.02.1972, flyttes til herværende post 6. Dette er i tråd med moderne standardvilkår.

Det foreslås videre inntatt bestemmelser om kommunens uttalerett angående anleggsveier, massetak og overskuddsmasser, om plikt for konsesjonær til å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder, om at hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til nytte for allmennheten, og at NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring etter denne posten. Dette er også i tråd med moderne standardvilkår.

Post 8 Naturforvaltning

(tidligere post 17 i kgl.res. 15.05.1964 og post 14 i kgl.res. 11.02.1972)

Det foreslås innført vilkår om naturforvaltning i tråd med moderne standardvilkår. Dette gir Miljødirektoratet hjemmel til å pålegge konsesjonæren å gjennomføre tiltak av hensyn til fisk, plante- og dyreliv, eller friluftsliv. Direktoratet kan også pålegge konsesjonæren å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser, dekke utgifter til ekstra oppsyn i anleggstiden, og dekke utgifter til kontroll og tilsyn etter denne posten.

Den nye postens pkt. III gir hjemmel for Miljødirektoratet til å pålegge fiskebiologiske undersøkelser i de delene av vassdraget som påvirkes av reguleringen.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner

(tidligere post 22 tredje og fjerde ledd i kgl.res. 15.05.1964, og post 17 tredje og fjerde ledd i kgl.res. 11.02.1972)

Bestemmelsene om undersøkelse av «fornminner» anbefales oppdatert etter moderne vilkår om automatisk fredete kulturminner. NVE vil ikke anbefale at det pålegges betaling av sektoravgift til kulturminner, som krevd av Sametinget (NVE 201501323-28), og det vises til «Retningslinjer for bruk av sektoravgift til kulturminnevern i vassdrag» fastsatt av Miljøverndepartementet 08.06.2010. Alle konsesjonene er gitt etter 1960, og har vilkår om undersøkelse av kulturminner («fornminner»), og retningslinjen for sektoravgift oppgir ikke noe skjønnsmessig vurdering av konsesjoner gitt etter 1960.

Postene 10 Forurensning mv., 12 Terskler mv., 16 Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking, 17 Etterundersøkelser, 19 Luftovermetning

I tråd med moderne standardvilkår foreslås inntatt bestemmelser om forurensning mv. (post 10), om terskler mv. (post 12), om registrering av minstevannføring og krav om skilting og merking (post 16), om etterundersøkelser (post 17), og om luftovermetning (post 19).

Post 11 Ferdsel mv.

(tidligere post 9 i kgl.res. 15.05.1964, og post 8 i kgl.res. 11.02.1972)

Bestemmelsene er i hovedinnhold beholdt. Bestemmelsen om at eventuell erstatning skal innbetales til Vegdirektoratet, se post 9 i kgl.res. 15.05.1964, anses uaktuell og foreslås fjernet. NVE foreslår også å fjerne henvisningen til vassdragskjønn vedrørende eventuell omlegging av stier og flyttveier. Endringene er i tråd med moderne standardvilkår.

Post 13 Rydding av reguleringssonen

(tidligere post 18 i kgl.res. 15.05.1964)

Vi foreslår at bestemmelsen om rydding i reguleringssonen endres, og at NVE gis myndighet til å gi pålegg, slik at bestemmelsen er i tråd med moderne standardvilkår.

Post 14 Manøvreringsreglement mv.

(tidligere post 20 i kgl.res. 15.05.1964 og post 15 i kgl.res. 11.02.1972)

Tidligere bestemmelse om at manøvreringen skal forestås av en norsk statsborger foreslås fjernet da den ikke lenger anses relevant. Videre foreslås inntatt bestemmelse om at Kongen kan endre manøvreringsreglementet uten rett til erstatning for konsesjonæren, hvis slipping av vann etter reglementet viser seg å ha skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser. Endringene er i tråd med moderne standardvilkår.

Bestemmelsen om tvangsmulkt på inntil kr 500 for hver hendelse med vannslipping i strid med reglementet, foreslås også fjernet, og det vises til de nye vilkårenes post 20 med kontroll- og reaksjonsbestemmelser.

Post 15 Hydrologiske observasjoner, kart mv.

(tidligere post 21 i kgl.res. 15.05.1964 og post 16 i kgl.res. 11.02.1972)

Posten samsvarer i hovedsak med tidligere poster. Men det foreslås at «NVE» erstatter «departementet» i tråd med moderne standardvilkår.

Bestemmelsene om merking av reguleringsgrenser i post 21 første ledd siste setning i kgl.res. 15.05.1964 foreslås fjernet da dette står i manøvreringsreglementet. Bestemmelsene om at kopier av kart skal tilstilles Norges Geografiske Oppmåling i post 21 annet ledd i kgl.res. 15.05.1964 og post 16 annet ledd i kgl.res. 11.02.1972 foreslås fjernet som overflødig, og det vises bl.a. til post 7 om godkjenning av planer, post 8 om naturforvaltning (herunder undersøkelser som kan pålegges), post 17 om etterundersøkelser og post 20 om kontroll. Endringene er i tråd med moderne standardvilkår.

Post 18 Militære foranstaltninger

(tidligere post 19 i kgl.res. 15.05.1964)

Posten samsvarer i hovedsak med tidligere post 19 i kgl.res. 15.05.1964. Men det foreslås at «konsesjonæren» settes inn istedenfor «anleggets eier», og at «reguleringsanleggene» settes inn istedenfor «damanlegget», i tråd med moderne standardvilkår.

Post 20 Kontroll med overholdelsen av vilkårene (se også post 6 i foreslåtte vilkår etter vannfallrettighetsloven)

(tidligere post 2 fjerde ledd, 25 og 28 i kgl.res. 15.05.1964 og post 2 fjerde ledd, 19 og 20 i kgl.res. 11.02.1972)

Vi anbefaler å videreføre bestemmelsen i post 25 (kgl.res. 15.05.1964) og post 19 (kgl.res. 11.02.1972) om at konsesjonæren underkaster seg de til enhver tid gjeldende bestemmelser om kontroll. Men det foreslås at «vedkommende departement» erstattes av «NVE», i tråd med moderne standardvilkår.

Det foreslås inntatt en generell bestemmelse om tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, inndragelse av konsesjonen, bøter eller fengselsstraff i tråd med moderne standardvilkår. Dette vil også erstatte post 2 fjerde ledd i begge konsesjonene om tvangsmulkt, og post 28 (kgl.res. 15.05.1964) og post 20 (kgl.res. 11.02.1972) om tap av konsesjonen.

I post 6 i de foreslåtte vilkårene etter vannfallrettighetsloven er det også bestemmelser om kontroll i tråd med moderne standardvilkår etter den loven.

Post 21 Tinglysing (se også post 7 i foreslåtte vilkår etter vannfallrettighetsloven)

(tidligere post 29 i kgl.res. 15.05.1964 og post 21 i kgl.res. 11.02.1972)

Posten foreslås i hovedsak videreført, men med mer moderne språkdrakt. Bl.a. foreslås at «tinglag» erstattes av «rettskretser» og at «vedkommende departement» erstattes av «Olje- og energidepartementet», i tråd med moderne standardvilkår.

NVEs merknader til nytt manøvreringsreglement

Manøvreringsreglement gitt ved kgl.res. av 08.10.1999 gir oversikt over alle reguleringer og overføringer som er gitt konsesjon i Kvænangen-utbyggingen. NVE foreslår å gi nytt reglement basert på dette, men med nødvendige oppdateringer som følger av endringene i vregl. som trådte i kraft 01.01.2018. NVE anbefaler også bruk av oppdatert navnsetting, se kapittelet «Navn på magasiner, elver og kraftverk» tidligere i denne innstillingen, og oppdaterte tall for størrelsen for overførte nedbørsfelt. Dette er avklart med KKAS.

Post 1

Posten videreføres i hovedsak som tidligere. KKAS er anmodet av NVE til å måle inn reguleringsgrensene etter NN 2000, men NVE har enda ikke mottatt slike høyder.

Arealet på overførte nedbørsfelt er oppdatert etter opplysninger fra KKAS. De har tatt utgangspunkt i NVE-Atlas og justert dem etter eget skjønn.

Post 2

Posten suppleres med bestemmelse om at alle vannføringsendringer ved slipp fra Suoikkatjavri til Njarbesjohka skal skje gradvis.

Innsamlet vannføringsdata osv. skal gjøres tilgjengelig for NVE på forespørsel istedenfor å sendes inn hver måned, og henvisningen til Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet erstattes med «det offentlige», i tråd med moderne standardvilkår.

Post 3

Posten videreføres i hovedtrekk som tidligere.

Post 4 (tidligere postene 4, 5 og 6)

Det foreslås å samle bestemmelsene i ny post 4. Videre foreslås å supplere med bestemmelse om at mulig tvist om reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet. Dette er i tråd med moderne standardvilkår."

III. Departementets bemerkninger

1. INNLEDNING

Etter en lovendring av vassdragsreguleringsloven i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92), ble det mulighet for at vilkårene i tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kunne revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Fra 19. juni 2022 kan alle tidligere gitte konsesjoner kreves revidert. Denne revisjonsbestemmelsen følger nå av vassdragsreguleringsloven § 8 tredje ledd.

Etter krav fra Nordreisa kommune vedtok NVE i mars 2016 å åpne sak om revisjon av konsesjonsvilkår for regulering av Kvænangenvassdraget. Følgende konsesjoner skal revideres;

- Kgl.res. av 15. mai 1964: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv og regulering av Abbujåkka mv. i Troms fylke og til å ekspropriere fallrettigheter og grunn og rettigheter for øvrig.
- Kgl.res. av 6. januar 1967: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til ytterligere regulering av Abbujåkka mv.
- Kgl.res. av 11. februar 1972: Tillatelse for A/S Kvænangen Kraftverk til erverv av bruksrett og overføringer i forbindelse med utbygging av Småvatna kraftverk i Troms.

Departementet har også gitt tillatelse til en planendring 12. mars 1981.

Revisjonsadgangen vil primært gi adgang til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av reguleringen, men eldre vilkår kan også bli modernisert og vilkår som ikke lenger er aktuelle, kan bli slettet. Det er kun konsesjonsvilkårene som kan revideres. Konsesjonens rammer, herunder eventuell tillatelse til overføringer og reguleringsgrensene (HRV og LRV) av magasinene, kan ikke endres ved revisjon.

2. INNKOMNE REVISJONSKRAV OG NVES INNSTILLING

Kravet fra Nordreisa kommune var primært slipp av minstevannføring fra Stuora Mollešjávri til Mollešjohka, og om nærings-/miljøfond til kommunen. I høringssvar til revisjonsdokumentet har Foreningen Indre Kvænangen allmenning, Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbøtn grendeutvalg fremmet nye krav knyttet til reguleringen av Njemenjáikojohka og Ábojohka. Kravene gjelder slipp av minstevannføring fra Šuoikkátjávri til Njárbesjohka, fra inntak til Čorrojávrrit kraftverk og til Ábojohka. Det er også fremmet krav om øvrige biotopiltak og andre typer krav.

NVE anbefaler innføring av moderne standardvilkår, bl.a. hjemmel for å kunne pålegge miljøforbedrende tiltak, men tilrår ingen spesielle tiltak i revisjonsvedtaket.

3. HØRINGSUTTALELSER TIL NVES INNSTILLING

Nordreisa kommune fattet følgende vedtak i kommunestyremøte 16.1.2019 og som oversendt departementet som høringsuttalelse i saken:

"Nordreisa kommune anmoder Olje- og energidepartementet OED å omgjøre NVE sitt vedtak om ikke å anbefale et miljøfond for utvikling av Reisavassdraget, slik Nordreisa kommunestyre har foreslått og krevd i sin høringsuttalelse. Vi ber OED om å pålegge opprettelsen av et slikt fond når revisjonen/fastsettelsen av nye vilkår skal endelig vedtas.

Innledningsvis presiseres det at et slikt fond ikke er tiltenkt å være en slags inntektskilde for kommunen, eller at det er en type erstatningssak i ettertid. Kommunestyrets intensjon med dette fondet er at det er et miljørettet utviklingstiltak som vil få stor betydning for verdiskaping både i økologisk og økonomisk perspektiv. Fondets innretning, sammensetning og etablering viser det, og at det er frittstående og revideres uavhengig.

Kraft er viktig for samfunnsmessig infrastruktur og velferd, det gir inntekter og nytte. Men – det er også viktig å balansere dette inn i en mer moderne miljøvurdering enn den NVE nå har gjort. Nye konsesjonsvilkår skal stå i mange år. Nordreisa kommune vil gjøre grep for et godt, langsiktig arbeid nå og ønsker et miljøfond som verktøy for det.

Vi mener at NVE har gjort en for snever vurdering av natur- og miljøinteressene i sin saksbehandling. Vassdragets, og områdets helhet, er tillagt for liten betydning i deres saksbehandling. Reisavassdraget har sitt utspring i grenseområdene til Finnmark og helt mot riksgrensen til Finland. Vi mener at hele nedbørsfeltet skal inngå sterkere i totalvurderingen når områdets verdi og miljøstatus skal vurderes.

I et moderne miljøsyn forventes det at en nasjonalpark har en naturtilstand som er lik det opprinnelige (inngrepsfritt), og framstår som et naturområde av høy nasjonal og internasjonal kvalitet. Det betyr inngrepsfritt, som også var hjemlet i naturvernloven, og nå naturmangfoldsløven. I et slikt perspektiv, med dagens miljøoppfatninger, er det ikke tvil om at et inngrep av den typen som er gjort i Mollisjavri må søkes «avbøtet og tilbakeført» så langt som mulig.

Saksbehandlingen slår fast at tilbakeføring ikke er mulig, nye inngrep svarer ikke til nytteverdien. Da er opprettelsen av et miljøfond et konkret og riktig virkemiddel for å iverksette og lete fram muligheter for en bedret miljøtilstand i framtida.

Reisa nasjonalparkstyre har i vedtak 6.2.2019 uttalt at de støtter Nordreisa kommune sitt krav om å opprette et miljøfond på kr 10 millioner. Fondet skal brukes både til å bedre miljøtilstanden i Reisavassdraget, men også til verdiskaping omkring natur, miljø, fisk og landskap som ble berørt ved utbyggingen."

4. FAKTA OM VASSDRAGENE

De berørte vassdragene er Ábojohka og Njemenjáikojohka som renner ut i sjøen i Sørfjorden i Kvænangen, og Mollešjohka som er en del av Reisavassdraget og som renner ut i Reisa fjorden. Store deler av nedbørsfeltene ligger mellom 500 og 1000 moh. Landskapet er preget av slake fjellformer i høyreliggende områder og ganske bratte hellinger ned mot henholdsvis Kvænangsbøtn og Reisa dalen (Ráisávži). I dalene er det løvskog og furuskog. Det finnes flere typer viktige naturtyper langs nedre del av Njemenjáikojohka. Her finnes også noe jordbruksland, mens det er lite bebyggelse langs Ábojohka og ingen langs Mollešjohka.

Reisavassdraget og Reisa fjorden er vernet som henholdsvis nasjonalt laksevassdrag og nasjonal laksefjord. I Verneplan III for vassdrag er også Reisavassdraget sammen med Navitelva (Návetjohka) og Kvænangselva (Bađajohka), vernet mot ytterligere utbygging. Nordøst og vest for utbyggingsområdet ligger landskapsvernområdene Kvænangsbøtn og Navittdalen (Návetvuopmi). I sør ligger Reisa nasjonalpark hvor øvre del av Reisavassdraget er inkludert.

Kvænangselva (Bađajohka) har en anadrom strekning på om lag 15 km. Njemenjáikojohka har anadrom strekning på 3,5 – 4 km. Ábojohka har anadrom strekning på om lag 1,5 km, men det er noe usikkerhet når det gjelder denne elvas betydning for anadrome fiskeslag. I Kvænangen kommune finnes flere andre vassdrag med anadrome fiskearter. Reisaelva (Ráiseatnu) er en storlaks-elv, og er det nest største anadrome vassdraget i Troms med 85 km anadrom strekning i hovedelva og 52 km i sideelvene. Mollešjohka har anadrom strekning på 800 m fra samløpet med Reisaelva (Ráiseatnu) og opp til Mollisfossen (Mollešgorži).

Navn på magasiner, elver og kraftverk

I de gitte konsesjonene er det en del variasjon i skrivemåten til enkelte navn. NVE har i innstillingen brukt skrivemåten som fremkommer på offisielle kart fra Statens Kartverk, men ikke den samiske skrivemåten. Departementet har i brev av 31.10.2018 forespurt Sametinget om bruk av samiske stedsnavn. Sametinget viser til stedsnavnlova § 9 om bruken av stedsnavn, herunder også de samiske. Når skrivemåten av et stedsnavn er fastsatt etter denne loven og ført inn i stedsnavnregisteret, skal denne brukes av statlige organ. Sametinget har i brev av 6.11.2018 oppgitt de aktuelle stedsnavn i saken med samisk skrivemåte. Departementet har brukt denne skrivemåten i revisjonsvedtaket. Sametinget foreslår også at det brukes samiske navn på de kraftverkene som ligger i tradisjonelle samiske områder.

5. REVISJON OG KUNNSKAPSGRUNNLAG

5.1 Generelle avveininger ved revisjon

Vannkraften representerer en betydelig miljøpåvirkning i norske vassdrag. Ved eldre utbygginger ble natur og miljø ikke vektlagt på samme måte som i dag. Naturmangfold, fisk, friluftsliv og landskap er viktige hensyn som skal vektlegges ved revisjon. Det vil i årene fremover være nødvendig å intensivere arbeidet med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger for å sikre en helhetlig forvaltning av vannkraftressursene. I en revisjonssak skal det foretas en avveining mellom fordeler og ulemper ved nye eller endrede vilkår. Et viktig hensyn i avveiningen av nye eller endrede vilkår er i hvilken grad disse vilkårene gir muligheter for vesentlige miljøforbedringer. Vurderingen ved revisjon er ikke den samme som ved en ny vannkraftkonsesjon. For nye inngrep skal det gjøres en sammenligning av et omsøkt inngrep sett opp mot eksisterende tilstand før inngrepet er foretatt. Det relevante sammenligningsgrunnlaget ved en revisjon blir imidlertid et allerede utbygd kraftanlegg sett opp mot anlegget med foreslåtte avbøtende tiltak.

Om slike tiltak er aktuelle i den enkelte revisjonssak vil bero på en vurdering av berørte områders verdi og potensiale, de avbøtende tiltakenes virkning på berørt verdi og tiltakenes produksjonstap og kostnad. Aktuelle tema for verdivurdering av et berørt område i revisjonssammenheng vil i første rekke være friluftsliv og landskapsopplevelse, fisk og fiske og naturmangfold (utvalgte naturtyper og prioriterte arter). På den annen side vil et viktig hensyn være i hvilken grad de nye eller endrede vilkår vil medføre redusert krafttilgang for samfunnet sett opp mot hensynet til forsyningssikkerhet og behovet for fornybar energi, i tillegg til kostnaden ved tiltaket for konsesjonæren. En svekket kraftbalanse kan skape behov for annen alternativ produksjon. I Meld. St. 25 (2015–2016) "Kraft til endring – Energipolitikken mot 2030" gis det en bred gjennomgang av utviklingstrekk, status og perspektiver for den innenlandske energiforsyningen. Den legger frem energipolitikken mot 2030, hvor energiforsyning, klimautfordringer og næringsutvikling ses i sammenheng.

Vannkraftverk med magasiner og reguleringssevne er viktig for forsyningssikkerheten i Norge da de gir det norske kraftsystemet stor fleksibilitet. Denne fleksibiliteten har høy samfunnsøkonomisk verdi. Stor variasjon i nedbør og i tilsig gjør magasinkapasiteten verdifull, siden forbruket varierer ulikt med tilsiget. Den regulerbare vannkraften kan tilpasses markedets og energisystemets løpende behov over år, sesonger, timer og sekunder, i tillegg til at store vannkraftanlegg har en gunstig effekt på stabiliteten i kraftsystemet.

Ved å innføre standardvilkår vil revisjonssakene i stor grad kunne reduseres til vurderinger knyttet til endringer i manøvreringsreglementet, herunder minstevannføring og magasinrestriksjoner, i de vassdragene der det er aktuelt. Det er stor variasjon mellom ulike vassdrag og magasiner. Skader og ulemper for miljø og samfunn som er store i et vassdrag behøver ikke være det i andre med samme type inngrep. Siden det er stor variasjon mellom ulike vassdrag og magasiner vil også virkninger og nytte av ulike tiltak variere.

Forarbeidene til revisjonsbestemmelsen som ble vedtatt ved lovendringen i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92), legger fortsatt gjeldende føringer for hva det er relevant å ta hensyn til ved en revisjon. Hvilke nye og endrede vilkår som er relevante i den enkelte revisjonssaken vil være avhengig av en rekke forhold som ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold. Av forarbeidene fremgår det at pålegg ikke skal medføre vesentlig produksjonstap for konsesjonæren og at hensynet til opprettholdelse av kraftproduksjon og reguleringssevne skal veie tungt. Departementet viser til OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjon for vassdragsreguleringer (mai 2012) om at pålegg om minstevannføring og magasinrestriksjoner kun skal fastsettes "hvor spesielle hensyn tilsier det". Det må tas i betraktning at alle skjerpelser i utgangspunktet medfører dyrere kraftproduksjon og en økonomisk belastning for konsesjonæren. For eldre reguleringer der anlegget for lengst er nedskrevet, vil det likevel kunne være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner.

Behovet og verdien av reguleringssevne og fleksibilitet forventes å øke i årene som kommer, i takt med omstillingen i energisystemet i Norge og i landene rundt oss. Kraftsystemet vil bli mer utsatt for større, raskere og mer uforutsigbare svingninger i produksjon, forbruk og i kraftflyt mellom Norge og utlandet. En økende andel uregulerbar fornybar kraft i det nordiske markedet og nedleggelse av

termiske kraftverk gjør at evnen til hurtig regulering av den eksisterende produksjonen blir enda viktigere. I dag er det få andre kilder til slik fleksibilitet enn den regulerbare vannkraften.

Et integrert kraftmarked og flere utenlandsforbindelser har synliggjort verdien som ligger i vannkraften og dens regulerbarhet. Dette har ført til at mange kraftanlegg driftes annerledes enn da konsesjonen ble gitt, for eksempel med mer variabel vannføring. I tillegg er det i dag større fokus på klimaendringer og behovet for fornybar energi. Revisjon av konsesjonsvilkår vil derfor måtte vurderes i lys av et endret miljø, klima- og energiregime. Miljøforbedringer som kan oppnås gjennom strengere vilkår og mindre fleksibilitet i vannkraftkonsesjonene må veies opp mot tapt kraftproduksjon, reguleringsevne og evne til flomhåndtering.

5.2 Kunnskapsgrunnlaget for revisjon av Kvænangsvassdraget

På grunnlag av krav fra Nordreisa kommune utarbeidet KKAS et revisjonsdokument som ble sendt på høring i januar 2017. Når det gjelder Njemenjáikojohka/Njárbesjohka og Ábojohka mener Fylkesmannen at det er en mangel ved revisjonsdokumentet at det ikke er utarbeidet egne fagrapporter som vurderer virkningen av reguleringen. Ifølge vedtatt vannforvaltningsplan er miljømålet satt til godt økologisk potensial (GØP). Miljømålene krever imidlertid ikke slipp av minstevannføring eller magasinrestriksjoner, men kun tiltak som ikke vil påvirke kraftproduksjonen. Fylkesmannen krever at reviderte vilkår gir hjemmel til å pålegge ulike fisketiltak som bl.a. uttynningsfiske, noe dagens vilkår ikke synes å gi hjemmel for. Vilkårene må også gi hjemmel for å pålegge naturfaglige undersøkelser.

Kvænangen kommune og FNF Troms mener også kunnskapsgrunnlaget i revisjonsdokumentet er mangelfullt med tanke på hvilke miljømessige tiltak som bør fastlegges. Nordreisa kommune mener kunnskapsgrunnlaget er for dårlig når det gjelder betydningen for minstevannføring for anadrom fisk i Reisaelva og i Mollešjohka nedstrøms Mollisfossen (Mollešgorži).

NVE fremmet innstilling i juni 2018. NVE mener at en vilkårsrevisjon med å innføre moderne standardvilkår kan gjennomføres selv om det trengs mer kunnskap for å vurdere mulige, konkrete biotopforbedrende tiltak. NVE finner at revisjonsdokumentet samlet sett oppfyller de krav til informasjon som kan stilles sett hen til sakens omfang og kompleksitet og at kravene i medhold av OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår er oppfylt.

I likhet med NVE bemerker departementet at en revisjon av vilkår for eksisterende reguleringer ikke medfører noen nye inngrep som kan påvirke natur og miljø, men gir mulighet for å sette nye eller reviderte vilkår som kan benyttes for å rette opp eventuelle miljøskader som følge av utbyggingene. En revisjonssak skal ikke være noen ny konsesjonsbehandling av tiltaket og kravet til nytt kunnskapsgrunnlag og utredningsbehov er derfor begrenset. Departementet bemerker at det ved revisjon bl.a. fastsettes vilkår med hjemmel for NVE og andre fagmyndigheter til i ettertid å pålegge konsesjonæren både miljøforbedrende tiltak og å utføre og/eller bekoste visse undersøkelser av områder som berøres av reguleringen. Departementet finner derfor at kunnskapsgrunnlaget her oppfyller de krav som stilles i slike saker.

Departementet hadde befaring av området i september 2018 sammen med konsesjonær, kommunene og andre berørte interessenter.

6. DEPARTEMENTETS VURDERING AV INNKOMNE KRAV

6.1 Krav om vannslipp

Formålene med minstevannføringer er mange, alt fra å opprettholde en mindre vannføring for å sikre et visst livsmiljø for akvatiske planter og dyr, til mer kompliserte vannføringsregimer for å sikre bestemte arter. Minstevannføringer kan også ha som hensikt å forbedre landskaps- og vassdrags-elementer, som for eksempel fosser eller å bedre resipientforholdene. I enkelte regulerte vassdrag er det relativt store og uregulerte restfelt som sørger for vann slik at behovet for vilkår om minstevannføring er begrenset. Noen elver vil ha behov for minstevannføring gjennom hele året for å avbøte skader og ulemper, mens andre vil kunne klare seg med sommervannføring i tillegg til biotopjusterende tiltak. Minstevannføringer kombineres ofte med habitatjusterende tiltak som terskler, der selv begrensede vannmengder kan gi store miljøforbedringer. I andre tilfeller vil det

måtte slippes mye vann for å oppnå en ønsket miljøeffekt. Produksjonstap som følge av skjerpede vilkår om minstevannføring vil kunne få betydning for landets kraftbalanse. Dette tapet må veies opp mot den miljømessige vinningen.

Av forarbeidene til revisjonsbestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) fremgår det at pålegg ikke skal medføre vesentlig produksjonstap for konsesjonæren og at hensynet til opprettholdelse av kraftproduksjon og reguleringsevne skal veie tungt. Departementet viser til OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjon for vassdragsreguleringer (mai 2012) om at pålegg om minstevannføring og magasinrestriksjoner kun skal fastsettes "hvor spesielle hensyn tilsier det". Om slike tiltak er aktuelle i den enkelte revisjonssak vil derfor bero på en vurdering av berørte områders verdi og potensiale, de avbøtende tiltakenes virkning på berørt verdi og tiltakenes produksjonstap og kostnad.

6.1.1 Slipp av minstevannføring fra Stuora Mollešjávri

Det kreves slipp av minstevannføring fra Stuora Mollešjávri til Mollešjohka av hensyn til anadrom fisk, landskapseffekten av Mollisfossen (Mollešgorži) og av hensyn til friluftsliv. Slipp av minstevannføring kreves også pga. mulig økt bunnisdannelse i grunnere deler av Reisaelva (Ráiseatnu) som gjør at rogn og yngel blir ødelagt.

KKAS mener virkningen av minstevannføring til Mollešjohka blir svært små sett i henhold til krafttapet. Stuora Mollešjávri er dessuten et senkningsmagasin, og slippet vil være både teknisk krevende og kostbart, og i seg selv medføre store inngrep i området.

Ifølge fagrapporten vedlagt revisjonsdokumentet kan det ikke utelukkes at redusert vannføring i enkelte perioder kan føre til mindre vanddekte arealer og noe lavere ungfiskproduksjon. Det synes likevel å være liten grunn til å anta at vannføringen er en begrensende faktor for fiskeproduksjonen i Reisaelva. Jo lenger ned i vassdraget man kommer, jo mindre blir påvirkningen av overføringen pga. tilsiget fra sideelver. Undersøkelser viser at tettheten av lakseunger etter år 2000 har vært mye større enn tidligere og at tettheten av lakseunger er betydelig større i Mollešjohka nedstrøms fossen, enn i Reisaelva. NVE finner det også lite sannsynlig at overføringen kan ha medført vesentlig økning i dannelse av bunnis i Reisaelva. Bunnis dannes primært i kalde perioder og da kommer det uansett lite vann fra høytliggende områder slik som ved Stuora Mollešjávri.

Når det gjelder landskapseffekten av fossen på sommeren har overføringen medført merkbare endringer. Størrelsen på minstevannføring fra Stuora Mollešjávri må imidlertid være betydelig for at dette skal bli merkbart i fossen. Økt landskapseffekt ved økt vannføring kan etter NVEs mening ikke veies opp mot tapet av regulerbar kraftproduksjon og de kostnader og nødvendige landskapsinngrep som må til for å få på plass en hensiktsmessig minstevannføringsanordning. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Det er ikke registrert særskilte naturtyper eller annet av spesiell naturverdi langs Mollešjohka. Friluftslivet anses som beskjedent og det er ingen merkede turiststier langs elva. Reisa nasjonalpark omfatter Reisaelva, Mollisfossen og nedre del av Mollešjohka. Nasjonalparken ble imidlertid etablert på tross av og lenge etter, overføringen fra Stuora Mollešjávri til Ábojohka fant sted. Departementet finner derfor ikke å pålegge minstevannføring av den grunn at vassdragene ligger innenfor nasjonalparken.

Departementet er enig med NVE i at fordelene som oppnås ved slipp av minstevannføring fra Stuora Mollešjávri til Mollešjohka, ikke vil tilsvare de ulemper et slikt tiltak vil medføre.

6.1.2 Slipp av minstevannføring fra Šuoikkátjávri til Njárbesjohka

Det er ikke satt miljømål i vannforvaltningsplanen som forutsetter slipp av minstevannføring fra Šuoikkátjávri. Fylkesmannen mener imidlertid at kunnskapsgrunnlaget om økologisk og fiskebiologisk tilstand er mangelfullt.

Ifølge Kvæningen kommune er det ørret i Njárbesjohka nedstrøms Šuoikkátjávri, men det er uklart om denne rekrutteres i elva eller om den faktisk vandrer ned fra vatnet.

Njarbesdalen og områdene lenger øst er ifølge reindriftskart@landbruksdirektoratet.no vårbeite og kalvingsland for rein. Áborášša reinbeitedistrikt har opplyst at Njarbesdalen fra dammen og videre nedover, er svært viktig beiteland. Minstevannføringsslipp kan være positivt for vegetasjonen langs

vassdraget, men reindrifta er skeptisk til vannslipp når det gjelder muligheten for reinkalvenes kryssing av elva.

Området ved elva brukes i noe friluftslivsammenheng, men da hovedsakelig på sommeren.

KKAS bemerker at slipp av 5-persentilen ikke vil gi direkte krafttap, men i praksis vil dette overføre produksjon av 2,5–3 GWh fra vinter- til sommerkraft. Statnett har fremhevet at reguleringsmulighetene i Kvænangen kraftverk bør opprettholdes da kraftverket anses som viktig for driftssikkerheten av nettet.

KKAS' praksis i dag er å stenge luka når magasinet er tomt, dvs. om lag 1,5 måned før vårsmeltingen starter. Kjøring av luken skjer manuelt og stengingen foretas ved hjelp av et lokalt aggregat. KKAS mener de kan stenge luken stegvis over flere dager dersom dette er nødvendig for å unngå stranding av fisk. Luken kan også stå åpen frem til snøsmeltingen starter, slik at alt tilsig til magasinet slippes til elva. Dette kan ha positiv virkning for fisk på ettervinteren da vannføringen er på det laveste.

Departementet er enig med NVE at det her ikke er fordeler for verken natur eller allmenne interesser som kan oppveie ulempene med redusert regulerbar kraftproduksjon. Pålegg om minstevannføring fra Šuoikkátjávri tilrås derfor ikke. At luken blir stående åpen frem til snøsmeltingen starter, anses imidlertid som et godt tiltak. Departementet legger derfor til grunn at en slik praksis vil bli fulgt fremover.

6.1.3 Slipp av minstevannføring fra inntaket i Njemenjáikojohka/Njárbesjohka

Kommunen begrunner kravet om slipp av minstevannføring fra inntaket til Čorrojávrrit kraftverk av hensyn til anadrom fisk i nedre del av Njemenjáikojohka. Det har tidligere vært flomskader på bygningsmasser i området, men situasjonen er nå tilpasset etter at elva ble regulert.

Fylkesmannen påpeker at det ikke er satt miljømål i vannforvaltningsplanene som forutsetter minstevannføringsslipp, men mener at kunnskapsgrunnlaget også her er mangelfullt.

KKAS opplyser at slipp av 5-persentilen vil medføre et krafttap på 6,5 GWh, og at omtrent halvparten av dette tapet vil være vinterkraft.

Det går ingen vei til inntaksdammen, som er en eldre fyllingsdam uten tappemulighet. Det trengs en stor gravemaskin for å lage en vannslippsanordning her og denne må kjøres nedover Njarbesdalen fra dam Šuoikkátjávri. Ettersom dette er i et viktig kalvingsland, har Áborášša reinbeitedistrikt uttrykt skepsis til både spor og annen nødvendig tilrettelegging som må til for å gjøre et slikt tiltak mulig.

NVE mener at Njemenjáikojohka sporadisk kan ha oppgang av anadrom fisk i dag og at minstevannføring vil kunne bedre forholdene noe. NVE mener imidlertid at vassdraget ikke kan bli noe viktig vassdrag for anadrom fisk, og at andre tilgrensende vassdrag uansett må anses for å være mye viktigere. Ut fra en samlet vurdering anbefaler NVE derfor ikke slipp av minstevannføring fra inntaket til Čorrojávrrit. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

6.1.4 Slipp av minstevannføring til Ábojohka

Kvænangen kommune mener det bør vurderes slipp av minstevannføring fra inntaket i Buollánjohka av hensyn til anadrom fisk og landskapsvirkninger av fossen i Buollanfossen (Buollángorži). Kommunen mener at konsesjonen til overføring av Buollánjohka mv. til Lássajávri fra 1999 av den grunn må kunne revideres samtidig med resten av reguleringskonsesjonene i vassdraget.

Departementet er enig med NVE i at man formelt kan vurdere slipp av minstevannføring til Ábojohka med grunnlag i konsesjonen fra 1964. Konsesjonen fra 1999 kan imidlertid ikke tas opp til revisjon nå. Anadrom strekning i Ábojohka er kort, om lag 1,5 km, og her har det i liten grad vært anadrom fisk siden 1960-tallets utbygging. Det er ikke registrert verken viktige naturtyper eller viktige områder for friluftsliv langs Ábojohka. NVE anbefaler ikke slipp av minstevannføring i Ábojohka. Etter departementets mening gjør det seg ikke gjeldende "spesielle hensyn" her som fordrer krav om minstevannføring. Departementet er derfor enig med NVE.

6.2 Krav om biotopjusterende tiltak, terskler og elveforbygninger

Kvænangen kommune og Kjækan og Kvænangsbotn grendeutvalg har fremmet krav om terskler og biotopjusterende tiltak i Ábojohka og Njemenjáikojohka for å oppnå oppgang av anadrom fisk. For å

unngå mulig skade på bebyggelse i flomsituasjoner, kreves det også at elveforbygninger langs nedre del av Njemenjáikojohka forsterkes.

NVE anbefaler ikke at det pålegges spesielle tiltak på forbygninger, men viser til innføringen av standardvilkåret om NVEs hjemmel til å pålegge terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring. NVE viser også til at NVEs Miljøtilsyn har en sak til behandling som omhandler rydding av elveløpene i nedre del av disse elvene, og at dette vil kunne redusere eventuelle problemer med fortsatt skade på bebyggelsen under flom. I Kvænangen kommunes merknader til NVEs innstilling, jf. brev av 2.7.2018, vises det til at enkelte opplysninger i innstillingen er mangelfulle eller feil formulert, bl.a. når det gjelder pågående arbeid med biotopfremmende tiltak i Njemenjáikojohka. Kommunen viser til at alle tidligere forbygninger, kanaliseringer og terskler har vært utført av andre hensyn og at disse prosjektene uansett er avsluttet.

NVE har ovenfor departementet presisert at én av sakene som nevnes i innstillingen handler om opprenskning av flomløp og elveleier og ikke primært om biotopfremmende tiltak. NVE bemerker at ved vurderingen av tiltak for ett formål, må det ofte tas hensyn til andre formål. Det er viktig for elven at kantvegetasjon beholdes både som erosjonssikring, skjul for fisk og som leveområde for andre arter. Hvor flomsonen slutter og kantvegetasjonen begynner, må imidlertid vurderes spesifikt oppover elven. Det er flomløpet, og ikke kantvegetasjonen, som skal ryddes. Flomforbygninger langs nedre del av Njemenjáikojohka og andre faktorer som terskler, gjengroing av elveløp eller flomløp, vil også påvirke elva som fiskebiotop. Kommunen kan imidlertid fremme krav om biotopfremmende tiltak direkte ovenfor NVEs miljøtilsyn. Dersom slike tiltak ikke inngår i aktive saker hos NVE i dag, kan det enten opprettes ny sak eller kravene kan behandles under tidligere saker. Konsesjonæren bes for øvrig å holde NVE oppdatert om forbygningstiltak som utføres eller er tenkt utført på frivillig basis. Departementet har ingen ytterligere bemerkninger til disse kravene fra kommunen og grendeutvalget.

6.3 Opprydding i anleggsområder og tipper

Kvænangen kommune og grendeutvalget har påpekt at avfall mv. fra tidligere anleggsarbeid er kommet frem i enkelte av tippmassene. Departementet viser til at nødvendig opprydding av anleggsområdene kan pålegges i medhold av gjeldende konsesjonsvilkår. Det fastsettes nå oppdatert vilkår om at konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene, jf. vilkårene post 7 sjette ledd.

6.4 Vilkår om kulturminnevern i vassdrag

Kulturminneloven, jf. standardvilkåret for automatisk fredete kulturminner som nå innføres, pålegger konsesjonæren å sende melding til kulturminneforvaltningen med det samme og stanse driften i den utstrekning tiltaket kan berøre et kulturminne som hittil ikke har vært kjent, dersom det viser seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme kulturminnet. Dette vil ivareta hensynet til alle automatisk fredete kulturminner som definert i kulturminneloven § 3. Ved å innføre dagens standardvilkår pålegges i realiteten ikke konsesjonæren noen særskilt undersøkelsesplikt for automatisk fredete kulturminner, da undersøkelsesplikten gjelder "i god tid før anleggsstart".

Det er fastsatt vilkår om "fornminner" i de opprinnelige konsesjonene. Sametinget bemerker at KKAS ikke har lagt frem dokumentasjon på at det er utført noen form for kulturminneundersøkelser i forbindelse med den opprinnelige utbyggingen. I den grad undersøkelsesplikten fastsatt i eldre "fornminnevilkår" i konsesjonene er oppfylt eller ikke fra konsesjonærens side, er i utgangspunktet forhold som må avklares mellom konsesjonæren og ansvarlig kulturmyndighet.

Det er fastsatt retningslinjer om sektoravgift til kulturminnevern i regulerte vassdrag, jf. daværende Miljøverndepartementets retningslinjer av 8. juni 2010, revidert 1. april 2011. Ordningens formål er å fremskaffe ny kunnskap om arkeologiske kulturminner i regulerte vassdrag med reviderte eller fornyede konsesjoner. Sektoravgiften skal finansiere utgiftene til å gjennomføre tiltak for å ivareta arkeologisk kildemateriale fra automatisk fredete kulturminner slik de er definert i kulturminneloven § 4. Ordningen omfatter vassdrag som er revidert eller gitt fornyede tillatelser der opprinnelig konsesjon ble gitt før 1960. NVE mener det ikke skal pålegges betaling av sektoravgift til

kulturminner. NVE viser til at alle konsesjonene er gitt etter 1960 og at de har konsesjonsvilkår om undersøkelse av kulturminner ("fornminner"). Konsesjonene faller derfor utenfor ordningen med sektoravgift. Sametinget påpeker at samiske kulturminner ikke kom spesifikt inn i kulturminneloververket før kulturminneloven av 1978. Sametinget mener derfor at sektoravgift bør pålegges selv om konsesjonene er gitt etter 1960.

Departementet er enig med Sametinget i at samiske kulturminner synes å falle utenfor både lovens særlige vern for automatisk fredete kulturminner og særordningen med sektoravgift for kulturminner i regulerte vassdrag i tidsperioden mellom 1960 og 1978. Selv om konsesjonene har vilkår om undersøkelse av kulturminner ("fornminner") – og uavhengig av om undersøkelsesplikten er oppfylt eller ikke, omfattet ikke dette automatisk fredete samiske kulturminner ettersom de den gang ikke var definert inn/inkludert i kulturminneloven. Vilkåret om betaling av sektoravgift følger ikke direkte av lov eller forskrift, men ble hjemlet i den såkalte "sekkebestemmelsen" om "ytterligere bestemmelser" i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Det er derfor ikke noe lovmessig krav om slik særordning for alle typer kulturminner, herunder samiske. Departementet bemerker også at ordinær sektoravgift ikke er øremerket de spesielle vassdragene konsesjonene gjelder, men kan benyttes i ethvert vassdrag hvor konsesjonene er revidert eller er åpnet for revisjon. Avgiften ville også omfatte alle typer automatisk fredete kulturminner, og ikke kun samiske. Det tilrås ingen sektoravgift i denne revisjonssaken.

Departementet tilrår likevel at det ved revisjon av reguleringskonsesjonene for Kvænangsvassdraget fastsettes et særvilkår som skal sikre et minimum av kartlegging og undersøkelser for samiske kulturminner som ikke var inkludert i vilkårene om fornminner da konsesjonene ble gitt. Et slikt vilkår kan fastsettes i medhold av vregl. § 20 annet ledd (tidligere § 12 nr. 17) og bør fastsettes som et engangsbeløp. Magasinene er regulert til dels kraftig med reguleringssoner opp mot 24 meter. Til sammen utgjør strandlinjene i de fire magasinene om lag 60 km². Det vurderes å være et høyt potensial for samiske kulturminner i vassdraget. Det bemerkes imidlertid at det ikke kan påregnes registreringer og undersøkelser i like stort omfang som om det skulle vært gitt en ny konsesjon.

Departementet tilrår en avgift *begrenset oppad til kroner 1,2 millioner kroner* til registreringer og undersøkelser av samiske kulturminner i reguleringssonene i de fire vannene som revisjonen omfatter. Basert på erfaring fra tidligere og tilsvarende registreringsprosjekt, vil et beløp i denne størrelsesorden kunne gi resultater på tilfredsstillende faglig nivå. I tråd med Riksantikvarens anbefaling bør det være fokus på registrering, eventuelt med utgravning av prioriterte kulturminner. Prosjektet bør være et samarbeid mellom Sametinget og Tromsø museum, der Sametinget i denne saken får et hovedansvar. Departementet tilrår at Sametinget utarbeider en plan for hvor og på hvilken måte midlene kan gi best nytte og setter opp et budsjett for arbeidet. Planen og budsjettet for bruk av midlene skal godkjennes av Riksantikvaren. Konsesjonæren skal forelegges planen og budsjettet for merknader. Riksantikvaren krever inn beløpet fra konsesjonæren etter at planen og budsjettet er godkjent.

6.5 Krav om miljøfond

Nordreisa kommune krever "et miljøfond for utvikling av Reisavassdraget". Kommunen mener at NVE ikke har gjort god nok vurdering av natur- og miljøinteressene i Reisavassdraget. Kommunen vil ta grep for et godt og langsiktig arbeid med konsesjonsvilkårene og ønsker et verktøy i form av et miljøfond til dette arbeidet. I en revisjon omfattes normalt ikke økonomiske vilkår som ikke kan knyttes direkte til miljøvilkårene. Kommunen mener at opprettelsen av et miljøfond er "et konkret og riktig virkemiddel for å iverksette og lete fram muligheter for en bedret miljøtilstand i framtida". Departementet kan imidlertid ikke se at et miljøfond til kommunen vil være noe konkret tiltak for å avbøte reguleringsens skadelige virkninger på miljøet. Departementet viser til at konsesjonsvilkårene nå blir modernisert, og dette innebærer innføring av flere vilkår som i ettertid gjør det mulig å iverksette faktisk miljøforbedrende tiltak i vassdraget og langs vannstrengen. Det må etter departementets syn foreligge helt spesielle hensyn før det er aktuelt å pålegg et miljøfond i revisjonssaker, og departementet kan ikke se at det er grunnlag for slikt pålegg i denne saken.

I forbindelse med lovrevisjonen av vassdragsreguleringsloven, jf. Prop. 117 L (2016–2017) vurderte departementet om det burde etableres en hjemmel til å etablere fond til "fisk, vilt og friluftsliv" i kommunene. Tidligere er slike fond gitt som del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i den såkalte "sekkebestemmelsen" i daværende vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Selv om slike fond også vil kunne berøre næringsinteresser, har de ikke vært gitt som næringsfond underlagt særlige bestemmelser om administrasjon mv. Lovteknisk var det likevel et økonomisk vilkår som hørte sammen med vilkår om næringsfond. Ved lovrevisjonen ble det fastsatt en egen bestemmelse om at det kan settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av engangsbeløp eller årlige utbetalinger, som skal fremme ulike formål, bl.a. "fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene", jf. vassdragsreguleringsloven § 17 første ledd litra b. Det er ikke tvil om at de relativt omfattende reguleringene som er gjort i både Reisa- og Kvænangenvassdraget, har påvirket vassdragsrelaterte friluftsinnteresser i kommunene. Departementet finner derfor at det foreligger godt nok grunnlag til å fastsette et slikt fond i denne saken. Departementet finner at det bør pålegges et fond til både Nordreisa og Kvænangen kommuner. Størrelsen på en utbetaling skal ideelt sett gjenspeile konkrete ulemper i den enkelte kommune. Begge kommunene har påpekt at de mener kunnskapsgrunnlaget generelt er for dårlig, spesielt for anadrom fisk, men har ikke spesifisert konkrete ulemper utover at de ønsker forbedret miljø i de regulerte vassdragene og et økonomisk verktøy som kan gjøre en planlegging og mulig iverksetting av tiltak mulig. Departementet tilrår at det fastsettes et vilkår om engangsbetaling av 1.000.000,- kr til fremme av fisk, vilt og friluftsliv, fordelt med 500.000,- kr til hver av kommunene. Det bemerkes at både ytelse som er rettet mot aktiviteter, for eksempel anleggelse av fiskeplasser, eller som ivaretar fisk eller vilt som art, omfattes av fondets midler. Verken vassdragsmyndighetene eller miljøvernmyndighetene vil legge føringer for bruken av et slikt fond, men kommunene skal disponere midlene til tiltak de selv mener vil gi best nytte.

6.6 Andre krav

Foreningen Indre Kvænangen allmenning, Kvænangen kommune og Kjækan og Kvæangsbotn grendeutvalg har fremmet krav om at noe av kommunens inntekter fra kraftverksdriften fordeles direkte til lokalsamfunnet i Kvæangsbotn. Departementet bemerker at eventuell fordeling av disse kommunale inntektene, dvs. konsesjonsavgifter og salg av konsesjonskraft, er et kommunalt anliggende.

Kvænangen kommune og grendeutvalget har fremmet krav om at anleggsvegen til Ábojávri og Šuoikkátjávri skal være åpen for allmenn ferdsel. Departementet viser til at bruken av denne anleggsvegen har vært diskutert i mange år og det er fattet flere vedtak fra NVEs og departementets side. I vedtak 10.7.2014 fattet departementet beslutning om en ordning med 3 års prøvetid. NVE fattet vedtak om fast ordning for bruken av anleggsvegen den 16.5.2018, men vedtaket ble påklaget og oversendt departementet til klagebehandling. Departementet fattet endelig vedtak om anleggsveien i brev av 26.6.2019. Spørsmålet om bruk av anleggsvegen anses med dette som endelig avgjort og drøftes ikke nærmere i revisjonssaken.

Det er fremmet en rekke krav som må anses å angå privatrettslige forhold (eks. båtnaust, rasteplasser, drift av snøscooterløyper etc.). Disse må løses direkte mellom partene og konsesjonæren, og ikke som del av revisjonssaken.

7. DEPARTEMENTETS OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Strengere konsesjonsvilkår som innebærer mindre fleksibilitet i reguleringssystemet vil kunne virke negativt inn på forsyningssikkerhet og eventuell evne til flomhåndtering. Konsekvensene av ulike miljøtiltak som påvirker reguleringsevnen og fleksibiliteten må derfor tas med i vurderingen når det nå foretas en revisjon av reguleringskonsesjonene. De fire kraftverkene i Kvænangenuitbyggingen er viktige for forsyningssikkerheten i Troms og Finnmark. NVE anbefaler ikke slipp av minstevannføring på noen av elvestrekningene, og departementet slutter seg her til NVEs vurdering.

Departementet slutter seg til NVEs anbefaling om å fjerne utdaterte konsesjonsvilkår og at det innføres nye standardvilkår etter vassdragsreguleringsloven. Departementet mener at alle vesentlige forhold i de opprinnelige konsesjonene ivaretas ved innføring av dagens standardvilkår og slutter seg til NVEs forslag.

Departementet tilrår at revisjonen av Kvænavangsvassdraget fastsettes på de vilkår som følger vedlagt, jf. også departementets merknader nedenfor.

8. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL KONSESJONSVILKÅRENE

Generelt om konsesjonsvilkår

Revisjonen gjelder konsesjoner gitt ved kgl.res. i 1964, 1967 og 1972. Konsesjonen fra 6.1.1967 gjelder imidlertid kun økt regulering av enkelte magasin. Denne konsesjonen inneholder derfor ikke vilkår utover økte reguleringshøyder i fastsatt reglement fra 1967. NVE har ved revisjonen foreslått to samlede vilkårssett, ett i medhold av vassdragsreguleringsloven og ett sett etter vannfallrettighetsloven. Vilråene, referert nedenfor som henholdsvis reguleringsvilkår og ervervsvilkår, er basert på moderne standardvilkår, men med nødvendige tilpasninger. Enkelte vilkårsposter fra de gamle vilråene foreslås fjernet i sin helhet, f.eks. bestemmelser om bruk av norske varer, tegning av forsikring i norske selskap, krav om legehjelp til ansatte og sikring av etterlatte, krav til forsamlingsrom osv. Innholdet i disse postene er enten ikke lenger relevante, i strid med EØS-regler eller ivaretas av andre lover og forskrifter. Innholdet i enkelte andre poster i gjeldende reglement vil bli ivaretatt med nye vilkår. For en mer spesifisert oversikt over de gjeldende vilkår og sammenstillingen med forslag til reviderte vilkår vises til tabell inntatt i NVEs innstilling s. 27, *NVEs merknader til nye konsesjonsvilkår*.

Merknader til de enkelte vilkår

Konsesjonstid og revisjon, jf. vilråene post 1 (begge vilkårssett)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vregl. § 8 og vannfallrettighetsloven § 9.

I NVEs merknader nevnes ervervs-konsesjoner tilknyttet kgl.res. 8.8.1975 og 9.6.1989. Disse konsesjonene er som nevnt ikke del av revisjonen og teksten har kommet med ved en ren inkurie.

Konsesjonsavgifter, jf. vilråene post 2 (begge vilkårssett)

I tråd med tidligere revisjonspraksis og med utgangspunkt i at økonomiske vilkår normalt ikke omfattes av en vilkårsrevisjon, videreføres konsesjonsavgiftene i tråd med tidligere satser med kr 0,10 pr. nat.hk. til staten og kr 1,50 pr. nat.hk. til kommuner i tråd med kgl.res. 15.05.1964 og 11.2.1972. Ved en inkurie er konsesjonsavgifter i medhold av kgl.res. 8.8.1975 og kgl.res. 9.6.1989 nevnt i merknadene i NVEs innstilling.

Satsen for konsesjonsavgifter oppjusteres i tråd med enhver tid gjeldende regler.

Beregningen av konsesjonsavgiftene samordnes etter vannfallrettighetsloven og vassdragsreguleringsloven.

Konsesjonsavgiftene avsettes særskilt for hver kommune til et fond som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Konsesjonskraft, jf. vilråene post 3 (begge vilkårssett)

Vilkåret gis en moderne språkdrakt, men endres ikke i realiteten. Enkelte bestemmelser i de opprinnelige vilråene tilrås fjernet, jf. NVEs forslag.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år, jf. vregl. § 22 og vannfallrettighetsloven § 19.

Fond og andre utbetalinger, jf. reguleringsvilkårene post 5

Departementet tilrår et fond til kommunene for fremme av fisk/fiske, vilt og friluftsliv, jf. punkt 6.5 ovenfor. Beløpet foreslås likt fordelt mellom Kvænavangen og Nordreisa kommuner.

Konsesjonæren har adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd og vilkårene post 1. Departementet foreslår derfor at fondet forfaller til betaling 3 måneder etter revisjon er vedtatt. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret og er underlagt alminnelig kontroll og tilsyn etter kommunelovens eget regelverk.

Byggefrist, jf. reguleringsvilkårene post 6 og ervervsvilkårene post 5

Frist for oppstart av byggearbeid endres fra 2 til 5 år, jf. dagens lovbestemmelser og moderne standardvilkår.

Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv., jf. reguleringsvilkårene post 7

Vilkåret gir en moderne språkdrakt i tråd med dagens standardvilkår.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv., jf. reguleringsvilkårene post 8

Myndighet for godkjenning av planer og tilsyn legges til NVE. Bestemmelsene om opprydning av anleggsområdene i de gamle vilkårene flyttes til denne post. Vilkåret er ellers oppdatert i tråd med moderne standardvilkår.

Naturforvaltning, jf. reguleringsvilkårene post 9

Det innføres vilkår om naturforvaltning i tråd med moderne standardvilkår. Vilkåret gir Miljødirektoratet hjemmel til å pålegge konsesjonæren å gjennomføre tiltak av hensyn til fisk, plante- og dyreliv, eller friluftsliv. Direktoratet kan med hjemmel i dette vilkåret pålegge konsesjonæren å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser, dekke utgifter til ekstra oppsyn i anleggstiden, og dekke utgifter til kontroll og tilsyn etter denne posten. Direktoratet kan også pålegge fiskebiologiske undersøkelser i de delene av vassdraget som påvirkes av reguleringen, jf. vilkåret pkt. III.

Automatisk fredete kulturminner, jf. reguleringsvilkårene post 10

De gamle bestemmelsene om undersøkelse av "fornminner" erstattes med moderne vilkår om automatisk fredete kulturminner. Se nærmere om departementets vurdering av krav om sektoravgift til kulturminner i regulerte vassdrag i punkt 6.4 ovenfor. NVE anbefaler at det fastsettes standardvilkår for Automatisk fredete kulturminner etter kulturminnelovens bestemmelser, jf. vilkårene post 9. Departementet bemerker at dette vilkåret bl.a. dreier seg om forhåndsundersøkelse, dvs. før anleggsstart. Dette er ikke relevant for en eksisterende regulering, og denne del av vilkårenes post 9 tilrås tatt ut. Vilkåret vil dermed inneholde påbud om at melding må sendes kulturminneforvaltningen dersom det viser seg at tiltaket kan være egnet til skade, ødelegge mv. automatisk fredete kulturminner. I tillegg fastsettes et særvilkår om betaling av et engangsbeløp til undersøkelse av samiske kulturminner i Kvænavassdraget, jf. drøftelsen i punkt 6.4 ovenfor.

I tråd med moderne standardvilkår inntas bestemmelser om *forurensning* i reguleringsvilkårene post 11, om *veier, ferdsel* mv. i post 12, om *terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring* i post 13, om *registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking* i post 17, om *etterundersøkelser* i post 18 og om *luftovermetning* i post 20. Tidligere post 19 i kgl.res. 15.05.1964 om *Militære foranstaltninger* er oppdatert i tråd med moderne standardvilkår.

Rydding av reguleringssonen, jf. reguleringsvilkårene post 14

Tidligere vilkår post 18 fastsatt ved kgl.res. 15.05.1964 endres i tråd med moderne standardvilkår og NVE gis myndighet til å gi pålegg.

Manøvreringsreglement, jf. reguleringsvilkårene post 15

Det fastsettes revidert manøvreringsreglement for reguleringene og overføringene i medhold av de reviderte konsesjonene, samt tilleggsreguleringen gitt ved kgl.res. 8.10.1999. Sistnevnte konsesjon er ikke del av revisjonen, men det foretas ingen reelle endringer relatert til denne tillatelsen.

Bestemmelsene om tvangsmulkt for vannslipping i strid med reglementet tas ut i det reviderte vilkåret. Det vises til de nye reguleringsvilkårene som tilrås i post 21 og ervervsvilkårene post 6 om kontroll og sanksjoner. Se nærmere om merknader til reglementet nedenfor i punkt 9.

Hydrologiske observasjoner, jf. reguleringsvilkårene post 16

Revidert vilkår samsvarer i hovedsak med tidligere poster fastsatt i kgl.res. 15.5.1964 og kgl.res. 11.2.1972. Bestemmelsen om at kopier av alle kart skal sendes Norges Geografiske Oppmåling tas ut i samsvar med lovendringen som ble gjort i revidert vassdragsreguleringslov, jf. Prop. 117 L (2016–2017). NVE har ved forskrift av 19. januar 2018 nr. 71 fått delegert myndighet etter bestemmelsen.

Den samme bestemmelsen om hydrologiske observasjoner er inntatt i revidert manøvreringsreglement post 3. I reglementet står det "departementet", jf. også lovens ordlyd, men myndigheten er som nevnt delegert til NVE.

Kontroll og sanksjoner, jf. reguleringsvilkårene post 21 og ervervsvilkårene post 6

Det fastsettes samlet vilkår om tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, tilbaketrekking av konsesjon og straff i tråd med moderne standardvilkår og reviderte lovbestemmelser.

Tinglysing, jf. reguleringsvilkårene post 22 og ervervsvilkårene post 7

Både vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven har bestemmelser om at konsesjonen skal tinglyses og standardvilkår fastsettes i tråd med lovens krav.

9. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL MANØVRERINGSREGLEMENTET

Post 1

Tidligere fastsatt manøvreringsreglement, sist endret ved kgl.res. 08.10.1999 inneholder alle reguleringer og overføringer som er gitt konsesjon i utbyggingen av Kvænangenvassdraget. Nytt reglement fastsettes basert på dette med oppdaterte tall for størrelsen for overførte nedbørfelt. KKAS er anmodet av NVE til å måle inn reguleringsgrensene etter NN 2000, men NVE og konsesjonæren er ennå ikke kommet til enighet om de nye målingene. Manøvreringsreglementet er derfor ikke oppdatert med reguleringsgrenser etter NN 2000 som planlagt, og disse vil bli fastsatt ved eget vedtak i ettertid.

Stedsnavn i reglementet er endret til godkjente navn for offentlig bruk med samisk skrivemåte.

Post 2

Posten suppleres med bestemmelse om at alle vannføringsendringer ved slipp fra Šuoikkátjávri til Njárbesjohka skal skje gradvis.

Post 3 og 4

Departementet bemerker at ordlyden i post 3 må endres noe etter at vassdragsreguleringslovens bestemmelser ble revidert, jf. Prop. 117 L (2016–2017). Bestemmelser for manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner er nå fastsatt i vregl. § 16.

Medfører vilkår om vannslipp og vannstandsendringer skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet, jf. reglementet post 4. Regelen er lovfestet i vassdragsreguleringsloven § 16 tredje ledd, og post 4 er oppdatert som følge av lovendringen.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

Reviderte vilkår for tillatelse til Kvæningen Kraftverk AS for reguleringene og overføringene av Ábojohka mv. i Kvæningen og Nordreisa kommuner fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og utbygging av vassdrag (vassdragsreguleringsloven) § 8 tredje ledd fastsettes reviderte vilkår for tillatelse til Kvæningen Kraftverk AS til reguleringer og overføringer av Ábojohka mv. i Kvæningen og Nordreisa kommuner i Troms fylke, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall (vannfallrettighetsloven) § 5 fastsettes reviderte vilkår for tillatelse til Kvæningen Kraftverk AS til erverv av fall i Ábojohka mv. i Kvæningen og Nordreisa kommuner i Troms fylke, jf. vedlegg 3.
3. Det fastsettes oppdatert manøvreringsreglement for regulering av Ábojohka mv. i Troms fylke, jf. vedlegg 4.

Vedlegg 2

*Reviderte vilkår
etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Ábojohka mv.
i Kvæningen og Nordreisa kommuner, Troms og Finnmark fylke*

(Fastsatt ved kgl.res. 4. september 2020. Erstatter tidligere fastsatte vilkår ved kgl.res. 15.05.1964, 06.01.1967 og 11.02.1972.)

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 0,10 pr. nat.hk. og til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 1,50 pr. nat.hk. Satsene refererer seg til det som opprinnelig ble fastsatt ved kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Beregningen av konsesjonsavgifter samordnes med beregningen av konsesjonsavgifter for konsesjon etter vannfallrettighetsloven, jf. lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon til rettigheter til vannfall mv. § 18.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Fond og andre utbetalinger)

Konsesjonæren skal yte tilskudd til et fond, ved betaling av et engangsbeløp på 1.000.000 kr som skal fremme fisk, vilt og friluftsliv i Kvænangen og Nordreisa kommuner. Fondet fordeles med 500.000,- kr til hver av de to kommunene.

Fondet forfaller til betaling 3 måneder etter revisjon er vedtatt.

Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret.

6.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

7.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

8.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

9.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Ábojohka mv. er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

10.

(Automatisk fredete kulturminner)

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

Når reviderte vilkår er fastsatt, skal konsesjonæren betale et engangsbeløp begrenset oppad til kr 1.2 mill. kroner. Beløpet skal nyttes til registreringer og undersøkelser av samiske kulturminner i områder som er direkte berørt av reguleringene. I samarbeid med Tromsø museum, utarbeider Sametinget en plan for hvor og på hvilken måte midlene kan gi best nytte og setter opp et budsjett for arbeidet. Konsesjonæren skal forelegges planen og budsjettet for merknader. Planen og budsjettet for bruk av midlene skal godkjennes av Riksantikvaren.

Arkeologiske arbeider i felt skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren skal varsle Riksantikvaren og Sametinget i god tid før en nedtapping av magasinene, eller dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene, slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

11.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

12.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

13.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

15.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

16.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

17.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

18.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

19.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

20.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft) 6 (Byggefrister), 15 (Manøvreringsreglement) og 21 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

22.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

Vedlegg 3

Reviderte vilkår

*etter vannfallrettighetsloven for erverv av fall i Ábojohka mv.
i Kvænangen og Nordreisa kommuner, Troms og Finnmark fylke*

(Fastsatt ved kgl.res. 4. september 2020. Erstatter tidligere vilkår gitt ved kgl. res. 15.05.1964, 06.01.1967 og 11.02.1972.)

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene, jf. vannfallrettighetsloven § 9 første ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 0,10 pr. nat.hk. og til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 1,50 pr. nat.hk. Satsene refererer seg til det som opprinnelig ble fastsatt ved kgl.res. 15.05.1964 og 11.02.1972.

Avgiften beregnes etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år i tråd med gjeldende regler.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

3.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normal-avkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

6.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 5 (Byggefrister) og 6 (Kontroll og sanksjoner).

7.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

*Vedlegg 4**Manøvreringsreglement*

for regulering av Ábojohka mv. i Kvænangen og Nordreisa kommuner, Troms og Finnmark fylke

(Fastsatt ved kgl.res. 4. september 2020. Erstatte tidligere reglement fastsatt ved kgl.res. 15.05.1964, 06.01.1967 og 11.02.1972 og 08.10.1999.)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Ábojávri	687,0		669,0	0	18,0	18,0
Lássajávri	539,0	543,0	519,0	4,0	20,0	24,0
Čorrojávrrit (Småvatna nedre)	294,0	315,0		21,0	0	21,0
Čorrojávrrit (Småvatna øvre)	302,0	315,0		13,0	0	13,0
Šuoikkátjávri	519,0	529,0	516,0	10,0	3,0	13,0

Høydene for Čorrojávrrit (Småvatna), Lássajávri og Ábojávri refererer seg til TP VIII i Fjellanger-Widerøes oppmåling og luftkartleggings-nivellement, som har høyden 294,703 moh.

Grunnlaget for høydene ved Šuoikkátjávri er NGOs kartblad Nabar.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

a. Sarvvesjávri.

Avløpet fra Sarvvesjávri – et nedbørsfelt oppgitt til 16,4 km² – overføres til Stuora Mollesjávris nedbørsfelt. Ved overføringen senkes Sarvvesjávri permanent 5 m til kote 892.

b. Stuora Mollesjávri.

Avløpet fra Stuora Mollesjávri – et nedbørsfelt oppgitt til 45,2 km² – og det tilførte vatn fra Sarvvesjávri overføres til Ábojávris nedbørsfelt. Ved overføringen senkes Stuora Mollesjávri permanent 5 m til kote 781.

c. Njuikenjohka.

Avløpet fra øvre del av Njuikenjohka – et nedbørsfelt oppgitt til 14,1 km² – overføres til Ábojávri.

d. Ábojávri.

Avløpet fra Ábojávri – et nedbørfelt oppgitt til 42,9 km² – overføres sammen med avløpet fra de under a, b og c nevnte nedbørfelt, til Lássajávri.

e. Njemenjáikojohka.

Avløpet fra Njemenjáikojohka med Šuoikkátjávri – et nedbørfelt oppgitt til 150,9 km² – overføres til Čorrojávrit.

f. Ábojohka.

Avløpet fra et oppgitt nedbørfelt på 14,8 km² i Ábojohka umiddelbart nedenfor Ábojávri samt øvre deler av Olbmájohka (7,4 km²), Šleađuidjohka (7,6 km²) og Buollánjohka (12,8 km²) overføres til Lássajávri.

g. Ábojohka.

Avløpet fra 4,3 km² av Ábojohkas nedbørfelt nedenfor overføringstunnelen under f, overføres til Čorrojávrit.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Alle vannføringsendringer ved slipp fra Šuoikkátjávri til Njarbesjohka/Njemenjáikojohka skal skje gradvis.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

4.

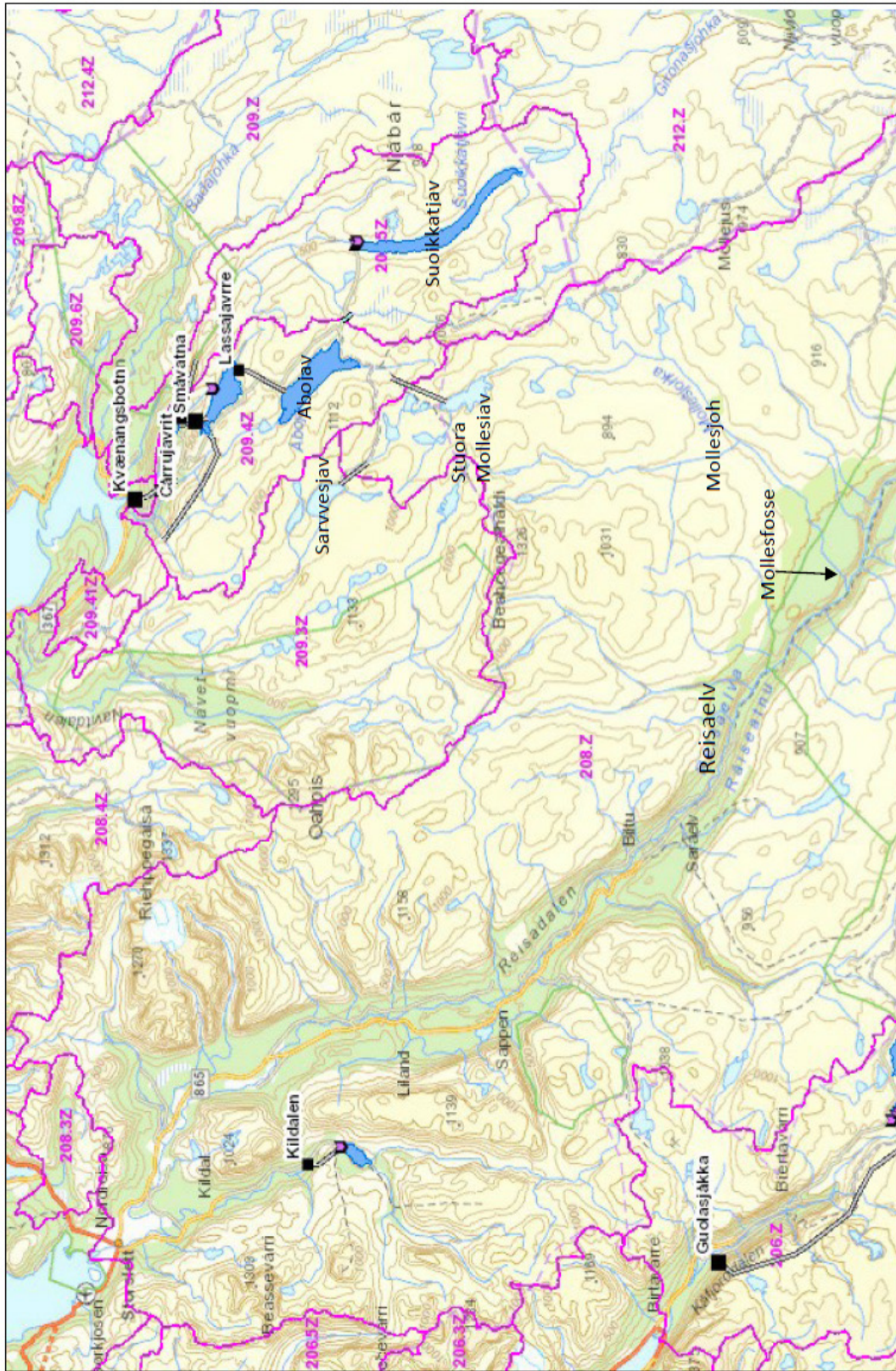
Viser det seg at manøvrering og vannslipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

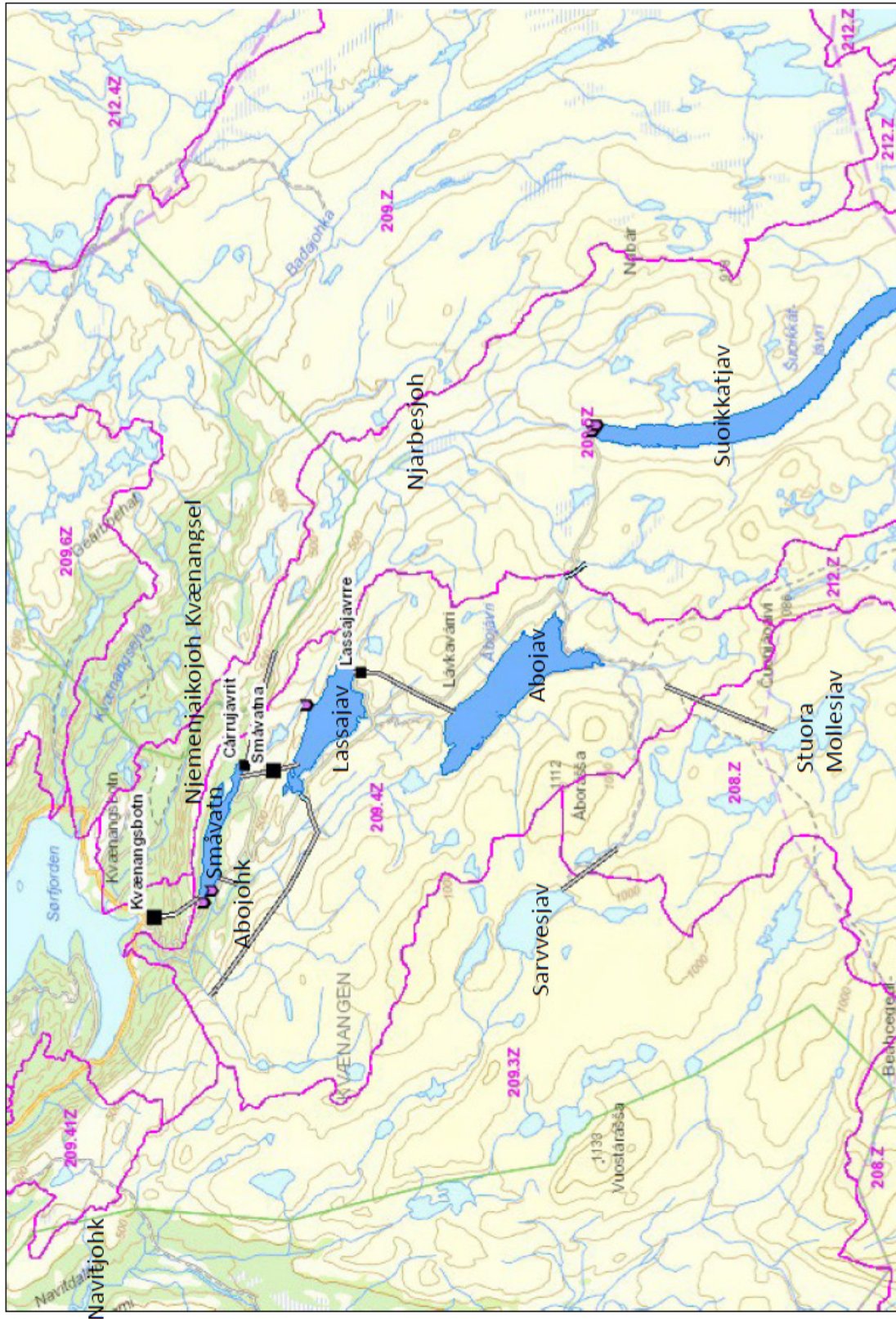
Vedlegg 1. Kart

a) Oversiktskart fra NVE Atlas med Kvænangenutbyggingen og Reisaelva. Lilla strek er grense mellom nedbørsfelt som drenerer til hav.

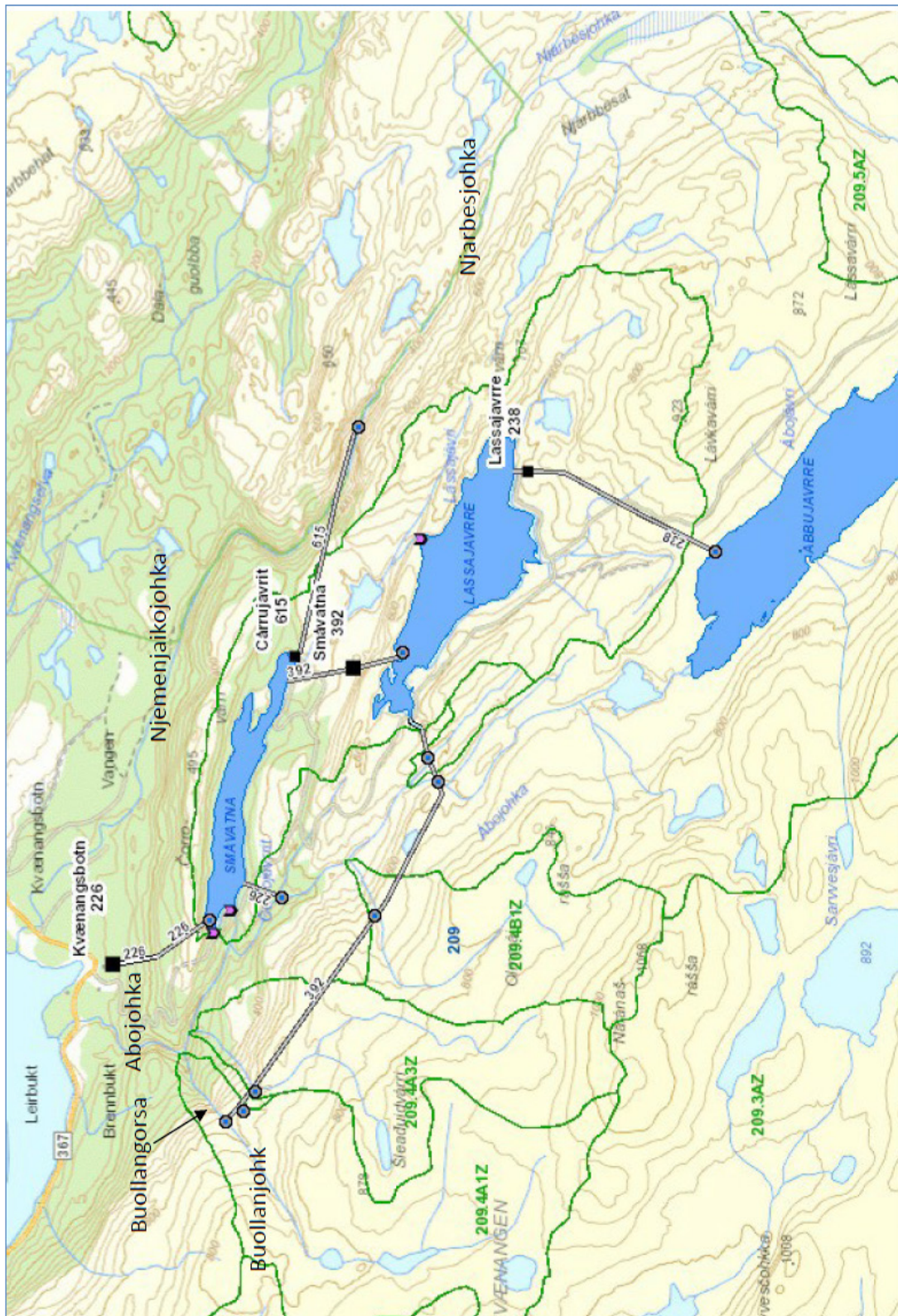

b) Kart over Kvænangenutbyggingen. Lilla strek er grense mellom nedbørsfelt som drenerer til hav.

c) Detaljkart fra Kvænangenutbyggingen. Grønn strek er grenser for lokale nedbørsfelt.

32. Lyse Produksjon AS

(Søknad om endring av manøvreringsreglementet for Homsevatn og Holmavatn og overføring av vann fra Hagavatn til Hetland kraftverk i Bjerkreim og Hå kommuner i Rogaland)

Kongelig resolusjon 16. oktober 2020.

I. Innledning

Lyse Produksjon AS (LP) søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å senke vannstanden i Homsevatn og Holmavatn, slik at disse vannmagasinene oppfyller dagens regelverk for damsikkerhet. Det søkes samtidig om tillatelse etter vannressursloven til å formalisere eksisterende overføring av vann fra Hagavatn i Fuglestadvassdraget til Hetland kraftverk.

II. Søknaden og NVEs innstilling

NVE har den 13. desember 2019 avgitt følgende innstilling om konsesjon:

"Lyse Produksjon AS søker om endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn, og formalisert rett til overføring av vann fra Hagavatn i Fuglestadvassdraget til Hetland kraftverk i Hå og Bjerkreim kommuner i Rogaland. Lyse Produksjon ønsker å redusere høyeste regulerte vannstand (HRV) i Homsevatn med 2,11 m og i Holmavatn med 1,6 m av damsikkerhetshensyn. Overføringen fra Hagavatn er gitt ved kgl.res. fra 1930 og 1939, men har manglet formell tillatelse etter at formålet med reguleringen av Hagavatn ble endret fra kraftproduksjon til drikkevannsforsyning i 1980. Hetland kraftverk forsynes fra et samlet nedslagsfelt på 37 km², via fire magasiner, og utnytter et fall på 57 meter mellom Holmavatn og Ognaelva. Kraftverket har en installert effekt på 1,48 MW og maksimal slukeevne på 3 m³/s. Kraftverket har en årlig middelproduksjon på omtrent 6,5 GWh. Søknad om tillatelse til overføring av Hagavatn behandles etter reglene i vannressursloven kapittel 3, og tillatelse gis i medhold av vannressursloven § 8. NVE sender innstilling på overføringen fra Hagavatn siden tillatelse til overføringen henger tett sammen med behandlingen av søknad om endret manøvreringsreglement. Søknad om endret manøvreringsreglement behandles etter vassdragsreguleringsloven § 9. Tillatelse gis i medhold av vassdragsreguleringsloven § 5.

Samtidig med høringen av søknaden, ba NVE høringspartene om å uttale seg om behovet for en generell revisjon av vilkårene for reguleringene av Holmavatn og Homsevatn.

Bjerkreim kommune har ikke merknader til endret manøvreringsreglement, overføring fra Hagavatn eller behov for revisjon av konsesjonsvilkårene. *Fylkesmannen i Rogaland* mener anleggsarbeid må ta hensyn til arter og naturtyper nær dammene, men har ikke merknader til endret manøvreringsreglement. Fylkesmannen mener overføring fra Hagavatn er viktig for å unngå flomskader i Fuglestadvassdraget, men ønsker minstevannføring fra Hagavatn ved lave vannføringer i vassdraget. *Rogaland fylkeskommune* tilrår at overskuddsvann overføres til Hetland kraftverk og har ingen merknader til endring i manøvreringsreglement. Fylkeskommunen ønsker en generell revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk. *Statens vegvesen* uttaler at Hylland bru, omtrent 1,1 km sørvest for Hetland kraftverk, ikke tåler høyere maksimalvannføring enn i dag. *Bane NOR* påpeker at flomfaren for nedstrøms interesser, som blant annet jernbanen, ikke må øke som følge av endrede reguleringsrutiner for Hetland kraftverk. *Lyse Elnett* har ikke merknader til søknaden. *Grunneiere og/eller rettighetshavere til Fuglestadvassdraget* mener reguleringen er nødvendig for å minske faren for flom i Fuglestadvassdraget, men ønsker en minstevannføring av hensyn til vanning og fiske.

NVE har vurdert Lyse Produksjons søknad om 2,11 m lavere HRV i Homsevatn, 1,6 lavere HRV i Holmavatn og fortsatt overføring av overskuddsvann fra Hagavatn. Ingen av høringspartene har

uttalt seg negativt til endring i reguleringene. Lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn har etter vår vurdering små eller ingen konsekvenser for kraftproduksjon, flom, landskap og biologisk mangfold samtidig som kostnadene ved rehabilitering av dammene reduseres betraktelig. NVE mener fordelene ved lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn er større enn ulempene for allmenne og private interesser. Høringspartene har heller ingen merknader eller er positive til en fortsatt overføring av overskuddsvann fra Hagavatn for kraftproduksjon i Hetland kraftverk. NVE mener fordelene ved overføring av vannet er større enn ulempene for allmenne og private interesser. Vi vektlegger at overføringen gir et vesentlig bidrag til kraftproduksjonen i Hetland kraftverk, og at Fuglestadvassdraget er flomutsatt. Lavere HRV vil ikke føre til høyere flomvannføring i Oгна sammenlignet med dagens forhold. Alternativet med en fullstendig nedleggelse av Hetland kraftverk vil kunne gi langt større utfordringer med flom i Helgåna og Fuglestadåna, og i så måte vesentlig større ulemper enn ved dagens forhold. NVE mener et krav om minstevannføring fra Hagavatnet må settes gjennom en eventuell senere endring i tillatelsen til regulering og drikkevannsuttak i Hagavatn som IVAR har.

NVE vil på nåværende tidspunkt ikke gå inn for å åpne for revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringen av Homsevatn og Holmavatn. Det vil fremdeles være mulighet på et senere tidspunkt å åpne for revisjon, dersom vi får krav med informasjon som tilsier et slikt behov for revisjon av vilkårene.

NVE anbefaler at Lyse Produksjon AS får konsesjon til ny HRV i Homsevatn på 133,50 moh. og ny HRV i Holmavatn på 61,88 moh. etter vassdragsreguleringsloven § 5. NVE anbefaler at Lyse Produksjon AS får tillatelse til overføring av overskuddsvann fra Hagavatn etter vannressursloven § 8. Vi anbefaler at tillatelsen til overføring gis på de vilkår som følger vedlagt, og at nytt manøvreringsreglement utformes i samsvar med våre anbefalinger. Forslag til reglement er vedlagt.

Historikk

NVE mottok søknad fra Lyse Produksjon (LP) 27.3.2017 om endret manøvreringsreglement for regulering av Homsevatn og Holmavatn i Helgåvassdraget, og formalisering av allerede etablert overføring av vann fra Hagavatn. Konsesjon for regulering av vassdraget er gitt ved kgl.res. av 25.9.1914 og manøvreringsreglementet er datert 18.10.1915. Tillatelse til å regulere og overføre Hagavatn ble gitt ved kgl.res. 27.6.1930 og kgl.res. 3.3.1939. Ved kgl.res. av 20.6.1980 ble reguleringen og overføringen av Hagavatn med kraftproduksjon som formål formelt nedlagt, i forbindelse med at Interkommunalt vann-, avløps- og renovasjonsverk (IVAR) tok vannet i bruk til vannforsyning. Det ble likevel videreført en praksis med fortsatt å overføre det vannet som ikke ble brukt til vannforsyning. Denne praksisen ble avviklet i en kort periode på 1990-tallet, noe som førte til problemer med flom i Fuglestadåna, som Hagavatn naturlig drenerer til. Overføringen ble derfor gjenopptatt. I 1998 informerte NVE om at overføringen krevde ny tillatelse etter vassdragslovgivningen dersom den skulle opprettholdes. Olje- og energidepartementet ga midlertidig tillatelse til overføringen i 1998, under forutsetning om at en ordinær søknad ble utarbeidet.

Reguleringene og overføringen utnyttet i Hetland kraftverk som har tilsig fra felt i Bjerkreim og Hå kommuner i Rogaland. Kraftverket forsynes fra et samlet nedslagsfelt på 37 km², via fire magasiner, og utnytter et fall på 57 meter mellom Holmavatn og Oгнаelva. Kraftverket har en installert effekt på 1,48 MW og maksimal slukeevne på 3 m³/s. Kraftverket har en årlig middelproduksjon på omtrent 6,5 GWh.

Bakgrunn for søknaden

Hetland kraftverk ble bygget i 1914 og modernisert i 1982. Reguleringsanleggene til kraftverket er omfattende med fem klassifiserte dammer. Lønnsomhet var imidlertid ikke avgjørende ved bygging av kraftverket. Det viktigste var å skaffe strøm lokalt. LP overtok kraftverket fra Jæren Energi ved dannelsen av Lysekonsernet i 1998. Kraftverket utnytter fire regulerte magasin, hvorav LP er regulant for magasinene Holmavatn, Hundsvatn og Homsevatn. Det øverste magasinet, Hagavatn, reguleres av IVAR til vannforsyningsformål, og har status som reservedrikkevannskilde. LP har avtale med IVAR om å benytte overskuddsvann i Hetland kraftverk. Selskapet disponerer

og har rett til å overføre den øverste meteren av Hagavatn til Hetland kraftverk. Om lag 40 % av tilsiget til Hetland kraftverk kommer fra tilsiget til Hagavatn.

LP har gjort en vurdering av alternative former for fremtidig drift, inkludert nedlegging av kraftverket. LPs konklusjon er at en nedskalert fremtidig drift vil være den foretrukne løsning totalt sett, særlig med hensyn til mulighet for lønnsom drift. Nedskaleringen innebærer en senkning av høyeste regulerte vannstand (HRV) i tre magasin som virkemiddel for økt sikkerhet ved damkonstruksjonene. Konsesjon til regulering av Hundsvatn er så vidt NVE kan se ikke gitt ved kgl.res., og er kun omtalt i fremtidsplaner i kgl.res. 25.9.1914. NVE ga 24.9.2015 tillatelse til delvis rivning av dam Hundsvatn vest og senkning av HRV i Hundsvatn med to meter. Dammen ble deretter senket med 2 meter og klassifisert ned til klasse 0 etter tiltak. Dam Homsevatn og overløpsdam Holmavatn er i dag plassert i konsekvensklasse 3 etter NVEs vedtak datert 12.02.14, mens inntaksdam Holmavatn er i konsekvensklasse 2.

Formålet med å senke vannstanden i Homsevatn og Holmavatn er å redusere omfanget (og kostnadene) av tiltakene som anses nødvendige for å oppnå beregningsmessig stabilitet ved damkonstruksjoner gjennom permanent senkning av vannstanden. Senkning gjøres ved en fysisk nedbygging av deler av damkronen.

LP opplyser at Homsevatn de siste fem–seks årene har hatt en normalvannstand som ligger lavere enn den omsøkte nye HRV på grunn av selvpålagt magasinrestriksjon i påvente av tiltak på dam. LP mener derfor endret HRV i Homsevatn ikke vil ha nevneverdig konsekvens utover den praksis som allerede er etablert. Endring i reguleringspraksis i Holmavatn vil ifølge LP også være liten ettersom magasinet sjeldent ligger på HRV.

Magasin	Ny omsøkt HRV	Endring	Dagens HRV	Dagens LRV
Homsevatn	133,50	-2,11 m	135,61	126,61
Holmavatn	61,88	-1,6 m	63,48	57,98

Søknad om endring i manøvreringsreglementene behandles etter vassdragsreguleringsloven § 9 og tillatelse etter § 5.

Overføring

Overskudd i avrenning fra Hagavatn har vært overført fra Fuglestadåna til Ognavassdraget siden 1939, og forholdene i vassdragene er tilpasset denne situasjonen. Reguleringsmagasin Hagavatn i Hå og Bjerkreim kommuner eies i dag av Interkommunalt vann, avløp og renovasjon (IVAR) og har status reservedrikkevannskilde.

Reguleringen i Hagavatn til kraftproduksjon ble etter tillatelse fra Olje- og energidepartementet (OED) nedlagt i 1980. Selv om IVAR tok vannet i bruk til vannforsyningsformål, ble det videreført en praksis der overskuddsvann ble overført og utnyttet av Jæren Everk til kraftproduksjon i Hetland kraftverk. Høsten 1992 ba IVAR om at Jæren Everk stanset overføringen da man antok at den krevde ny tillatelse etter vassdragslovgivningen.

Overskuddsvannet ble dermed i 1993 tilbakeført til Fuglestadåna med påfølgende utfordringer knyttet til flom i Fuglestadvassdraget. IVAR godtok derfor at overskuddsvannet igjen ble ført til Ognavassdraget fra våren 1994. I januar 1998 underrettet NVE partene om at det var nødvendig med tillatelse etter vassdragslovgivningen dersom overføringen skulle fortsette. I februar 1998 søkte Jæren Everk om en midlertidig tillatelse til overføring av overskuddsvann til Ognavassdraget for utnyttelse i Hetland kraftstasjon. Midlertidig tillatelse ble gitt av OED i april 1998, under forutsetning av at det ble utarbeidet en «ordinær konsesjonssøknad om slik regulering innen rimelig tid». Slik konsesjonssøknad ble fremmet i februar 2000. Hetland kraftstasjon med tilhørende reguleringsanlegg var da overdratt til Lyse Produksjon. Selv om NVE sendte søknaden på høring, og flere høringsuttalelser foreligger, er den ikke blitt behandlet ferdig. Det er denne søknaden Lyse Produksjon nå ønsker å få sluttbehandlet samtidig med behandling av søknad om endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn.

Søknad om overføring av Hagavatnet gjelder tillatelse etter vannressursloven § 8.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Lyse Produksjon AS datert 27.3.2017:

«Dam Homsevatn og dammene i Holmavatn ligger i Helgåvassdraget i Hå kommune i Rogaland fylke. De er en del av Hetland kraftverks reguleringsanlegg og eies og driftes av Lyse Produksjon.

Etter vassdragslovgivningen søkes det om følgende:

- Omgjøring/endring av manøvreringsreglement – HRV i Homsevatn reduseres med 2,11 meter fra dagens kote 135,61 til kote 133,50.
- Omgjøring/endring av manøvreringsreglement – HRV i Holmavatn reduseres med 1,6 meter fra dagens kote 63,48 til kote 61,88.
- Overføringen av IVAR sitt «overskuddsvann» i Hagavatn utgjør om lag 40 % av produksjonen i Hetland kraftverk. Overføringen er således en avgjørende forutsetning for videre drift av kraftverket. I denne søknadsprosessen ber vi derfor NVE om en samlet behandling av de to søknadene:
  - Søknad om endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn, herunder senkning av HRV med hhv. 2,11 og 1,6 meter relatert til gjeldende HRV.
  - Søknad om overføring fra reguleringsmagasin Hagavatn, herunder en formalisering av den midlertidige tillatelsen fra 1998 (for overføring som i praksis har funnet sted siden 1939). Lyse Produksjon sendte konsesjonssøknad til NVE i 2000, men søknaden har ikke blitt sluttbehandlet.»

Behandling av søknaden

NVE sendte søknaden på høring 16.5.2017 med høringsfrist 10.9.2017. Samtidig med høringen av søknaden, ba NVE høringspartene om å uttale seg om behovet for en generell revisjon av vilkårene for reguleringene av Holmavatn og Homsevatn. NVE skrev også i høringsbrevet at dersom det gis konsesjon til fortsatt overføring av Hagavatn, vil tillatelsen bli gitt med moderne forutsetninger og vilkår. Basert på innspillene NVE har fått vil vi vurdere om det er grunnlag for å åpne vilkårsrevisjon eller ikke. NVE mottok følgende uttalelser:

Bjerkreim kommune uttalte seg 28.8.2017:

«Bjerkreim kommune har ikke noen merknader til omsøkt overføring av overskuddsvann fra Hagavatnet, som ligger ved kommunegrensen mellom Hå og Bjerkreim, mot Oгна vassdrag. Denne overføringen har pågått siden 1939; først med hovedformål kraftproduksjon og deretter med hovedformål vannforsyning, i form av reservedrikkevannskilde. Kommunen kjenner ikke til noen negative virkninger av denne overføringen som tilsier at den bør stanses/ikke tillates.

Holmavatnet som berøres av søknaden ligger i Hå kommune. Bjerkreim kommune har ikke noen merknader knyttet til tiltak i dette vannet.

Homsevatn ligger i Helgåvassdraget. Vassdraget er flomutsatt, særlig i de bebygde områdene ved utløp til havet. Det er gjort analyse som viser at en nedskalering gir marginale endringer i vannføringsforholdene sammenlignet med dagens situasjon. Tiltaket vil ikke medføre noen konsekvenser for biologisk mangfold, kulturminner, landskap eller miljøforhold, jamfør opplysningen på side 6–8 i søknaden fra Lyse Produksjon. Konsekvensen for damanlegget blir imidlertid at det oppnås tilfredsstillende sikkerhet. Nødvendige avklaringer vedrørende dette gjøres mot NVEs seksjon for damsikkerhet. Bjerkreim kommune har ikke noen merknader knyttet til omsøkt tiltak i Homsevatn.

NVE orienterer om at det er mulighet for revidering av vilkårene for konsesjon til regulering av Holmavatn og Homsevatn. Basert på innspill i høringssaken vil de vurdere om det er grunnlag for å åpne vilkårsrevisjon eller ikke. Bjerkreim kommune har ikke noen merknader knyttet til konsesjonsvilkårene.»

Fylkesmannen i Rogaland kommune uttalte seg 8.9.2017:

«Endring av manøvreringsreglement

Senkingen av HRV i Homsevatn og Holmavatn skjer ved at man fysisk nedbygger deler av damkronen. Tiltakene er planlagt utført ved å fjerne steinskift og forsegle toppen av dammene med ny påstøp i betong. Tiltaket i forbindelse med nedbygging av damkronene er ellers ikke beskrevet i detalj.

Beregninger av reduksjon av vanddekt areal som følge av senket HRV viser at redusering av vanddekt areal er svært liten. Da det finnes ørret både i Homsevatn og Holmavatn, ber Fylkesmannen NVE sette vilkår om at nedtappingen i Holmavatn må skje gradvis for å unngå stranding av fisk. Dette vil ikke være relevant i Homsevatn, da vannstanden her har ligget lavere enn omsøkt ny HRV de siste fem–seks årene.

Den viktige og utvalgte naturtypen kystlynghei, Laksesselafjellet, grenser til tiltaksområdet ved Homsevatn og Holmavatn. Kystlyngheia her er av nasjonal verdi (A-verdi), da kystheia her er uvanlig stor, velutviklet og intakt med lite inngrep. Kystlyngheiområdet skal ifølge søker ikke bli påvirket av tiltaket. Dette må også settes som vilkår for nedbyggingen av damkronene. I nordvest-enden av Holmavatn er naturtypen rik edelløvsskog med A-verdi registrert. Dette området er i dag helt uten tekniske inngrep, og må på ingen måte bli berørt av tiltaket.

Den rødlistede hubroen (EN-sterkt truet) hekker i området. Fylkesmannen kan ikke se at det står beskrevet i søknad når arbeidet skal starte opp og hvor lang tid det vil ta før utbedringen av damkronene er ferdig. Fylkesmannen ber NVE sette vilkår om at arbeidet ikke skal gjennomføres i hekkeperioden for hubro (februar–juni).

Fortsatt overføring av Hagavatn

Fylkesmannen viser til vår uttale av 04.07.2000, hvor vi påpeker at en overføring av overløpsvann fra Hagavatn til Ognavassdraget er viktig for å unngå flomskader. Både samfunn og natur har gjennom årenes løp tilpasset seg eksisterende vannføring i Fuglestadåna. En økning i vannføringen i Fuglestadvassdraget kan få konsekvenser for Bjårvatnet naturreservat som våtmarksområde, og følgelig ha en påvirkning på verneverdiene i området. Det vernede sanddynelandskapet i utløpet av Fuglestadelven er svært erosjonsutsatt, og en overføring som øker vannmengden i Fuglestadåna kan i så måte få store konsekvenser for verneverdier og friluftsinnteresser.

Fuglestadåna ble i 1973 vernet mot kraftutbygging i verneplan I. I midlertidig tillatelse til overføring av vann fra Hagavatn til Ognaelva, datert 06.04.1998, er OEDs vurdering at vernet ikke er «til hinder for å tillate en tappepraksis og regulering som forelå på vernetidspunktet». Elven er lakse- og sjøørretførende, og en tilbakeføring av surt vann fra Hagavatn kan skade elvemiljøet i Fuglestadvassdraget. En overføring av vann til Ognaelva (som i dag) er etter vår vurdering den beste løsningen, da Ognavassdraget har en kalkingsstrategi tilpasset denne overføringen.

Av hensyn til anadrom fisk i Fuglestadåna er det viktig med en viss minstevannføring i vassdraget. Vi holder derfor ved lag vår uttale av 04.07.2000, og ber om at det settes vilkår for overføringen fra Hagavatn:

- Ved vannføring mindre enn 500 l/s ved Herredsvela bru, må det slippes 100 l/s som tilleggsvann fra Hagavatn.

Kravet må kunne justeres når dette er tilrådelig ut i fra vannkvalitet og vannføringsbehov.»

Rogaland fylkeskommune uttalte seg 8.9.2017:

- «1. Rogaland fylkeskommune har ikke innvendinger til omsøkt endring av manøvreringsreglementet knyttet til Hetland kraftverk.
2. Rogaland fylkeskommune tilrår at overskuddsvannet fra Hagavatn fortsatt kan overføres til Ognavassdraget og utnyttes til kraftproduksjon i Hetland kraftverk.

3. Rogaland fylkeskommune viser til at revisjon av konsesjonen for Ognavassdraget har høyeste prioritet i Regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016–2021) og tilrår at det startes opp generell revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk.
4. Rogaland fylkeskommune forutsetter at dersom konsesjonsvilkårene revideres, vil det framgå av disse hvilke forpliktelser tiltakshaver har i forhold til videre arkeologiske og eventuelt marinarknologiske undersøkelser, utgravninger, kostnader og videre avklaringer etter Kulturminnelovens §§ 8, 9, 10 og 14.»

Statens vegvesen uttalte seg 16.8.2017:

«Om lag 1,1 km sørvest for Hetland kraftverk (nedstrøms) ligger Hylland bru. Hylland bru er fra 1843. Brua slik den framstår i dag, tåler ikke høyere maksimalvannføring enn det som er i dag. I saksdokumentene er månedsmiddelvannføringer vurdert. Vi kan imidlertid ikke finne tilsvarende vurderinger av maksimalvannføringen.

Så fremt omsøkt tiltak ikke medfører økning i maksimalvannføringen, har vi ingen merknader til tiltaket.»

Bane NOR uttalte seg 22.6.2017:

«Jernbanen krysser alle de berørte vassdragene like før utløpet til sjø. Bane NOR er opptatt av at endrede reguleringsrutiner ikke skal påføre nedstrøms interesser som blant annet jernbanen og med fare for økt flomrisiko.

For alternativet med nedleggelse av kraftverket sier Sweco: «En nedleggelse av Hetland kraftverk vil generelt føre til økte vannføringer i nedre del av Fuglestadåna og Helgåna, og redusert vannføring i Ogna nedstrøms utløpet fra kraftverket. Virkningene blir mest merkbare i Fuglestadåna og Helgåna».

Det er tidligere utført en flomberegning for Ognaelva (NVE 15/2005). Nedleggelse av Hetland kraftverk antas imidlertid av Sweco å redusere vannføringen i Ogna. Flomfaren i nedre del av Fuglestadåna og Helgåna er antatt å øke. Det vises i Sweco sin rapport til vannføring i tørre, midlere og våte år. Bane NOR savner en beregning av ulike flomvannføringer for utløpet av Fuglestadåna og Helgåna mot sjø, slik regimet vil være ved en nedleggelse av kraftverket.

Bane NOR ønsker at flomfare for nedstrøms parter vektlegges i NVEs behandlingen av søknaden. Flomfaren for nedstrøms interesser bør ikke øke som følge av ev. reguleringsendringer for Hetland kraftverk.»

Lyse Elnett uttalte 1.6.2017 at de har ingen innspill til søknaden.

Grunneiere og/eller rettighetshavere til Fuglestadvassdraget uttalte seg 28.8.2017:

«I forbindelse med behandlingen av denne saken vil vi gjøre dere oppmerksomme på følgende:

- Vi må ha en minstevannføring både med hensyn til vanning og fiske
- Vanningssesongen kan være fra mai til oktober
- Vi har 3 pumpestasjoner for vanning
- Arealet som kan vannes er på ca. 1700 dekar dyrka jord + beiter
- Ca. 50 % av arealet dyrkes det grønnsaker på
- Pumpeanlegga har en kapasitet på ca. 700 kubikk i timen

Reguleringen av vannstanden er nødvendig, slik at faren for flom blir mindre i Fuglestadvassdraget med påfølgende skade.»

Lyse Produksjon kommenterte høringsuttalelsene 8.2.2019:

«Endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn

Ingen av høringspartene er negativ til den foreslåtte endringen av HRV i Homsevatn og Holmavatn. Fylkesmannen i Rogaland er likevel opptatt av at eventuelle tiltak ved dammene ikke skal berøre den utvalgte naturtypen kystlynghei. I tillegg er Fylkesmannen opptatt av at eventuelle arbeider på dammen ikke bør gjøres i hekkeperioden for Hubro (februar – juni). Bane NOR savner beregninger av ulike flomvannføringer for utløp av Fuglestadåna og Helgåna mot sjø.

Kommentar Lyse:

Bakgrunnen for søknaden er å sikre en forsvarlig fremtidig drift av Hetland kraftverk. De omsøkte tiltakene er vurdert til å være de mest optimale med tanke på tekniske-økonomiske forhold, miljø og forhold til andre berørte parter. Det er derfor svært gledelig å registrere at ingen av de innkomne høringsuttalelsene er negative til endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn. Hydrologirapporten til Sweco datert 9. mai 2016 viser også at redusert HRV for Homsevatn og Holmavatn gir små endringer for nedstrøms vassdrag, herunder også flomvannføring for utløpet av Helgåvassdraget mot sjø (kap. 8.8), sammenlignet med dagens situasjon. En alternativ nedleggelse av Hetland kraftverk vil gi økt vannføring i det allerede flomutsatte Helgåvassdraget.

Når det gjelder Fylkesmannen sine innspill i forhold til kystlynghei og hubro mener Lyse at dette må kunne løses gjennom tett dialog i forbindelse med utarbeidelse av detaljplan for landskap og miljø for de aktuelle tiltakene.

Overføring av Hagavatn

Viktigheten av fortsatt overføring av Hagavatn til Hetland kraftverk nevnes av flere høringsparter. Flomfare i Fuglestadvassdraget trekkes frem som den viktigste årsaken til dette. I tillegg trekker Fylkesmannen i Rogaland (FM) frem at tilbakeføring av surt vann fra Hagavatn til Fuglestadvassdraget kan skade elvemiljøet i vassdraget. Slik Fylkesmannen ser det er overføring av vann til Ognaelva (som i dag) den beste løsningen da Ognavassdraget har en kalkingsstrategi tilpasset denne overføringen.

I tillegg til fortsatt overføring ønsker FM og en gruppe berørte grunneiere at det skal slippes minstevannføring i Fuglestadvassdraget. FM mener at det bør slippes 100 l/s tilleggsvann fra Hagavatn når vannføringen ved Herredsvela bru er mindre enn 500 l/s. Bakgrunnen for dette er hensynet til anadrom fisk i Fuglestadvassdraget. Grunneierne mener en må ha en minstevannføring både med hensyn til vanning og fiske.

Kommentar Lyse:

Lyse merker seg at alle høringspartene som har kommentert denne overføringen poengterer viktigheten av at overføringen opprettholdes av hensyn til flom i Fuglestadvassdraget. Lyse har med å søke om redusert reguleringsmulighet i sine magasin strukket seg langt for å finne en løsning som sikrer en forsvarlig fremtidig drift av Hetland kraftverk, og som samtidig tar hensyn til flom i nedenforliggende vassdrag på en god måte.

Når det gjelder innspill om slipp av minstevannføring av hensyn til fisk (FM) og fiske (grunneiere) er det verdt å merke seg at Fuglestadvassdraget med dagens overføring har en sterk laksebestand. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning har vurdert at forvaltningsmålet er nådd for denne bestanden, og at gytebestandsmåloppnåelsen er svært god (Anon. 2017. Vedleggsrapport med vurdering av måloppnåelse for de enkelte bestandene. Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 10b). I tillegg viser prøvofiske i vassdraget utført av FM at tettheten av lakseunger er stabilt høye med dagens vannføringsregime (Enge, E. 2017: Fiskeundersøkelser i Rogaland i 2016). Slik vi ser det blir det derfor urimelig å pålegge fordyrende minstevannføringskrav i en situasjon der alle er tjent med at overføringen opprettholdes. Fortsatt overføring av vann til Hetland kraftverk er også den beste løsningen for fisken

i Fuglestadvassdraget jf. FM sitt innspill om at overføring av vann til Ognaelva (som i dag) er den beste løsningen da Ognavassdraget har en kalkingsstrategi tilpasset denne overføringen. Krav til minstevannføring i Fuglestadvassdraget vil i tillegg til redusert kraftproduksjon medføre kostnader knyttet til etablering og drift av minstevannføringsarrangement og målestasjon.

Når det gjelder overføring av vann fra Hagavatn, har Lyse Produksjon drøftet saken med IVAR IKS (Interkommunalt vann-, avløp-, og renovasjonsselskap Rogaland) som er eier og regulant av reguleringsmagasin Hagavatn. Magasinet er ifølge IVAR selskapets viktigste reservedrikkevannskilde, og vil også være det fremover. Det er derfor IVAR som, i privatrettslig forstand, til enhver tid både bestemmer magasinvannstanden i Hagavatn og hvilke vannmengder som Lyse Produksjon får overføre til Ognavassdraget og Hetland kraftverk. Dersom Lyse Produksjon får konsesjon for overføring til Ognavassdraget, kan det ikke gis vilkår om å slippe vann til Fuglestadåna siden Lyse Produksjon ikke rår over vannet i Hagavatn. IVAR er i perioder avhengig av at det overføres vann til Ognavassdraget, for å unngå at overløp fra Hagavatn skal føre til betydelige ulemper bl.a. i form av oversvømmelse langsmed Fuglestadåna og rundt Bjårvatn. Et krav til slipp av minstevannføring kan medføre en lavere gjennomsnittlig magasinstand. Vannkvaliteten forringes dess lavere magasinet tappes ned. Erfaring viser at nedtapping under 3 m gir blakking av vann. Volumet er i praksis mye mindre enn teoretisk magasin, ca. 2/3 kan benyttes som god nok drikkevannskilde. Ved maks vannforbruk bruker IVAR 900 l/s til drikkevann, et slipp på 100 l/s utgjør således en vesentlig del og vil ha stor konsekvens for reservevolumet. Av hensyn til både reserveforsyning og kvalitet er ønskelig å beholde magasinvolument uten slipp av minstevannføring. Beregning av alminnelig lavvannføring for Hagavatn-feltet er 54 l/s (se vedlagt Nevina-rapport). Et eventuelt slipp på 100 l/s er derfor vesentlig mer enn det som er naturlig lavvannføring for dette feltet.

Behov for revisjon av konsesjonsvilkår

Når det gjelder NVE sitt spørsmål om behov for revisjon av konsesjonsvilkår for Hetland kraftverk så er det kun Rogaland fylkeskommune som ønsker dette. Fylkeskommunen begrunner dette med høy prioritet i NVEs revisjonsrapport (NVE-rapport 49:2013) med påfølgende høy prioritet i Regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016–2021). I saksutredningen til fylkeskommunen begrunnes dette som følger: «Begrunnelsen for dette er i hovedsak knyttet til elvas status som nasjonalt laksevasdrag med en ca. 20 km lang lakseførende strekning. Bestandstilstanden for laks er sårbar og god for sjøaure. Regulering av vassdraget er en bestemmende faktor for begge disse artene. En viktig påvirkning på laks, og også ål og elvemusling, er overføring av surt vann fra Hagavatn. Ognaelva har vært kalket siden tidlig på 1990-tallet, men en ny turbin i Hetland kraftstasjon fra 2003 med økt slukeevne har ført til at kalkingsanlegget har for liten kapasitet. Det er derfor viktig å få gjennomført en revisjon av konsesjonsvilkårene der en ser nærmere på mulighetene for en miljøtilpasset driftsvannføring av hensyn til anadrom fisk, elvemusling og ål. Samtidig må en se nærmere på mulighetene for etablering av et nytt kalkingsanlegg».

Kommentar Lyse:

Vi merker oss at det er kun Rogaland fylkeskommune som ønsker revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk. Bakgrunnen for dette er store feil og mangler i NVE-rapport 49:2013 med påfølgende følgefeil i Regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016–2021). I forbindelse med vannforvaltningsplanen for Rogaland har Lyse tidligere spilt inn at rapporten har så store feil og mangler at dette må få betydning for prioriteringen som er gjort. Som fagdirektorat, og ansvarlig for NVE-rapport 49:2013, ber vi NVE vurdere de faktiske forholdene i rapporten på nytt. Gitt feil faktagrunnlag mener LP at det er åpenbart at vassdraget her er gitt feil prioritering. Se vedlagt fakta-ark fra 49:2013 rapporten der våre merknader er lagt inn.

Det er verdt å merke seg at Fylkesmannen i Rogaland som er faglig ansvarlig for kalkingsstrategien i Ognavassdraget skriver i sin uttale til søknaden: «En overføring av vann til

Ognaelva (som i dag) er etter vår vurdering den beste løsningen, da Ognavassdraget har en kalkingsstrategi tilpasset denne overføringen».

Totalvurdering

Bakgrunnen for søknaden er å sikre en forsvarlig fremtidig drift av Hetland kraftverk og sørge for en samfunnsøkonomisk og sikker styring av vann i Ogna-, Helgå- og Fuglestadvassdraget. De omsøkte tiltakene er vurdert til å være de mest optimale med tanke på tekniske-økonomiske forhold, miljø og i forhold til andre berørte parter. Vi merker oss at det er unison enighet om at fortsatt overføring Hagavatn er den beste løsningen med tanke på flom og andre allmenne interesser. For Lyse er det viktig å understreke betydningen av å unngå ytterligere tyngende vilkår. Med en gjennomsnittlig produksjon på kun om lag 7,5 GWh per år, og med store investeringer på reguleringsanlegg er det begrenset hva Hetland kraftverk kan tåle før nedleggelse av anlegget på ny må vurderes. Dersom Lyse Produksjon får konsesjon for overføring til Ognavassdraget, kan det ikke gis vilkår om å slippe vann til Fuglestadåna siden Lyse Produksjon ikke rår over vannet i Hagavatn. For IVAR er det vesentlig å unngå krav om minstevannføring i Fuglestadvassdraget da dette kan medføre forringet kvalitet på drikkevannet i Hagavatn som er IVAR sin reservedrikkevannskilde.»

NVEs vurdering av søknaden

Våre vurderinger er oppsummert under de enkelte fagtemaene. Under hvert fagtema gjengis først søkers vurdering slik de er fremstilt i søknaden. Deretter oppsummeres relevante innspill fra høringsuttalelsene. NVEs merknader og kommentarer gjelder vesentlige virkninger og forhold som vil kunne være avgjørende for konsesjonsspørsmålet eller som har betydning for fastsettelse av konsesjonsvilkår.

Hydrologi og flom

Hetland kraftverk regulerer Fuglestad- og Helgåvassdraget. Kraftverket har utløp i Ognavassdraget.

Homsevatn og Holmavatn ligger i Helgåvassdraget, mens overføringen av vann fra Hagavatnet er fra Fuglestadvassdraget. Søknaden beskriver både Fuglestad- og Helgåvassdraget som flomutsatte, særlig i de bebygde områdene ved utløp til havet. Terrenget her er flatt og består i stor grad av vindavsatte løsmasser. Etter NVEs beregning utgjør overføringen av uregulert vann fra Hagavatn omtrent 41 nat.hk.

Sweco har utført en analyse av de hydrologiske forholdene som er vedlagt søknaden. Dagens situasjon er sammenlignet med en «nedskalert»-situasjon som tilsvarer søknaden, og nedleggelse av hele anlegget. Analysen viser at en nedskalering gir marginale endringer i vannføring- og flomforholdene sammenlignet med dagens situasjon. En nedleggelse av Hetland kraftverk vil gi økt vannføring i Helgåvassdraget og Fuglestadvassdraget, og redusert vannføring i Ogna nedstrøms utløpet fra kraftverket. Ifølge analysen vil endringene bli mest merkbare i Fuglestadåna og Helgåna.

De fleste høringspartene har ikke merknader til endringer av manøvreringsreglementet. De fleste er også positive til fortsatt overføring av Hagavatn, og viser til at vassdragene er tilpasset denne reguleringen nå, samt flomutfordringer i Fuglestadvassdraget. Statens vegvesen viser til at Hylland bru ved Ogna ikke tåler høyere maksimalvannføring enn det som er i dag. Bane NOR er opptatt av at endrede reguleringsrutiner ikke skal påføre nedstrøms interesser økt flomrisiko.

NVE mener søknaden om endret reguleringshøyder i Holmavatn og Homsevatn, og fortsatt overføring fra Hagavatn, vil gi relativt små endringer i hydrologi sammenlignet med dagens forhold. Søknaden vil heller ikke føre til høyere flomvannføring i Ogna sammenlignet med dagens forhold. Alternativet med en fullstendig nedleggelse av Hetland kraftverk vil kunne gi langt større utfordringer med flom i Helgåna og Fuglestadåna, og i så måte vesentlig større ulemper enn ved dagens forhold.

Naturmangfold

Naturtyper og arter

Søknaden beskriver at arten slettsnok (nær truet) er registrert ved dam Homsevatn og at tiltaksområdet grenser inn mot den viktige naturtypen kystlynghei. Områder med kystlynghei finnes i store deler av områdene rundt Holmavatn, Homsevatn og Hagavatn. Søknaden konkluderer med at de planlagte tiltakene ikke vil få konsekvenser for hverken slettsnok eller kystlynghei. Fylkesmannen i Rogaland viser i sin uttalelse til rik edelløvsskog med A-verdi i nordvest-enden av Holmavatn som ikke må bli berørt av tiltaket. Fylkesmannen legger også til grunn at kystlyngheiområdet ikke må bli berørt av tiltaket. Fylkesmannen uttaler at det finnes hubro (sterkt truet) i området, og ber om at det settes vilkår om at anleggsarbeid ikke skal gjennomføres i hekkeperioden for hubro (februar – juni). I svar på høringsuttalelser uttaler LP at Fylkesmannens innspill om hubro og kystlynghei må kunne løses gjennom tett dialog ved utarbeidelse av detaljplan for tiltakene.

NVE legger til grunn søkers vurdering at slettsnok og områder med kystlynghei ikke blir berørt av tiltakene. Detaljer om hvordan anleggsarbeidene skal gjennomføres hører hjemme i behandling av detaljplan. NVE anbefaler at det settes vilkår om at anleggsarbeidene ikke gjennomføres i hekkeperioden for hubro (februar – juni), i tråd med Fylkesmannens uttalelse med mindre det kan dokumenteres i tilstrekkelig grad at hubro ikke hekkes innenfor influensområdet. Med disse vilkårene mener NVE tiltakene vil få akseptable virkninger for naturtyper og arter.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden endret reguleringshøyder og fortsatt overføring for Hetland kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jmfør naturmangfoldloven § 8.

Endret reguleringshøyde i Holmavatnet og Homsevatn, og fortsatt overføring fra Hagavatn, vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt avbøtende tiltak.

NVE kan ikke se at endrede reguleringshøyder vil øke den samlede belastningen i området. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jmfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i merknader til vilkår dersom det blir anbefalt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Kraftproduksjon

NVE har gjennomgått de omsøkte endringene med redusert HRV og redusert magasinivolum og konsekvenser for kraftproduksjon. Søker oppgir at kraftproduksjonen vil være tilnærmet uendret på omtrent 6,5 GWh/år, og at flomtapet ikke økes nevneverdig. Reguleringsgraden går ned med om lag tre prosentpoeng. Søker opplyser at kraftverket hovedsakelig drives som et elvekraftverk da regulerbarheten i utgangspunktet er svært liten.

NVE har kontrollert produksjonsberegningene ved simuleringer i Vansimtap. Det er lagt til grunn ukesdata. Vansimtap jobber med ukesoppløsning, det vil si at kortvarige flomtopper blir flatet ut og at modellen dermed ikke er egnet for å se på korttidseffekt i vassdraget. Produksjonen er beregnet basert på tilsigsperioden 1981–2010. NVE har kommet frem til samme konklusjon som søker om at en redusert regulering av Homsevatn og Holmavatn ikke gir store endringer for kraftproduksjon.

Landskap og friluftsliv

Med 2,11 meter permanent senkning av Homsevatn og 1,6 meter senkning av Holmavatn vil overflatearealet til magasinene bli noe redusert. Søker oppgir at området har lang vekstsesong og at revegetering av strandsonen forventes å skje naturlig relativt raskt. LP opplyser at Homsevatn de senere årene har hatt selvpålagt magasinrestriksjon som i praksis har medført at ny HRV allerede er introdusert med startende revegetering i magasinets øverste metere. Ny omsøkt HRV vil for Homsevatn fortsatt være tre meter over naturlig vannstand, mens den for Holmavatn vil være 3,4 meter over naturlig vannstand. Søker vurderer de omsøkte tiltakene til å innebære svært små inngrep i landskapet. Grove kartberegninger viser at vanddekt areal blir redusert med omtrent 0,02 km² i Homsevatn og 0,017 km² i Homsevatn.

Ingen av høringspartene har kommentert forholdet til landskap eller friluftsliv spesifikt. Ut ifra bilder i søknaden, og NVEs befaring av tiltaksområdene, mener vi de endrede reguleringshøydene vil få begrenset konsekvens for landskap. Det synes heller ikke å være kjente friluftssinteresser i området som vil bli vesentlig påvirket. Selvpålagt reguleringspraksis gjør at revegetering allerede har startet ved Homsevatn, og NVE vurderer det som at resterende revegetering vil gå relativt raskt i et område med lang vekstsesong.

Revisjon av vilkår

Vilkårene for konsesjonen til reguleringen av Holmavatn og Homsevatn kan revideres. Det kan de ikke for Hagavatnet siden det ikke foreligger noen konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Samtidig med høring av søknaden om endrede reguleringshøyder, ba NVE høringspartene uttale seg om behovet for generell revisjon av vilkårene for reguleringen av Holmavatn og Homsevatn. NVE skrev også i høringsbrevet at dersom det gis konsesjon til fortsatt overføring av Hagavatn, vil tillatelsen bli gitt med moderne forutsetninger og vilkår.

Bjerkreim kommune har ikke merknader til konsesjonsvilkårene. Fylkesmannen i Rogaland har ikke uttalt seg om revisjon. Rogaland fylkeskommune tilrår at det startes opp generell revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk. Fylkeskommunen viser til at Ognavassdraget har høyeste prioritet i regionalplan for vannforvaltning i Rogaland 2016–2021. Øvrige høringsparter har ikke uttalt seg om revisjon av konsesjonsvilkårene.

I saksutredningen til fylkeskommunen er begrunnelsen for å anbefale revisjon som følger: *«NVE utga i 2013 en landsdekkende rapport over vannkraftkonsesjoner som kunne revideres innen 2022 med forslag til prioriteringer. Anbefalingene fra denne rapporten er fulgt opp i Regional plan for vannforvaltning i vannregion Rogaland (2016–2021). Her er Ognaelva det høyest prioriterte vassdraget i vannregion Rogaland. Begrunnelsen for dette er i hovedsak knyttet til elvas status som nasjonalt laksevassdrag med en ca. 20 km lang lakseførende strekning. Bestandstilstanden for laks er sårbar og god for sjøaure. Regulering av vassdraget er en bestemmende faktor for begge disse artene. En viktig påvirkning på laks, og også ål og elvemusling, er overføring av surt vann fra Hagavatn. Ognaelva har vært kalket siden tidlig på 1990-tallet, men en ny turbin i Hetland kraftstasjon fra 2003 med økt slukeevne har ført til at kalkingsanlegget har for liten kapasitet. Det er derfor viktig å få gjennomført en revisjon av konsesjonsvilkårene der en ser nærmere på mulighetene for en miljøtilpasset driftsvannføring av hensyn til anadrom fisk, elvemusling og ål. Samtidig må en se nærmere på mulighetene for etablering av et nytt kalkingsanlegg.»*

LP mener det er flere feil i revisjonsrapporten (NVE-rapport 49:2013). Det er ikke satt ny turbin i 2003 med økt slukeevne og kalkingsanlegget har ifølge LP ikke for liten kapasitet. LP mener derfor vurdering av påvirkning i revisjonsrapporten blir feil, og at vassdraget er gitt for høy prioritet for revisjon i revisjonsrapporten. LP ber NVE vurdere de faktiske forholdene i rapporten på nytt.

LP påpeker også at Fylkesmannen er positive til en fortsatt overføring av vann til Ognaelva fra Hagavatn, da Ognavassdraget ifølge Fylkesmannen har en kalkingsstrategi tilpasset overføringen.

NVE har vært i kontakt med Miljødirektoratet som var ansvarlige for vassdragsvurderingene i Rogaland i revisjonsrapporten. Miljødirektoratet ser ikke grunn til å tvile på LPs opplysninger om kalkdoseringen og slukeevnen i Hetland kraftverk. Miljødirektoratet viser videre til kontakt mellom dem og LP om vurdering av mulige kompenserte tiltak i Ogna. Miljødirektoratet og LP gjennomførte en befaringsreise av Hetland kraftverk og potensielt berørt strekning i lakseførende del av Ogna. Det ble på bakgrunn av dette vurdert at potensiell skade på livet (spesielt fisk) i vassdraget var mest sannsynlig ved lav vannføring i Ogna kombinert med raske nedkjøringer av Hetland kraftverk. LP har gjennomført vurdering av konsekvenser ved bruk av metodikk beskrevet i CEDREN-rapport *Miljøvirkninger av effektkjøring: Kunnskapsstatus og råd til forvaltning og industri*. LP har videre skrevet notatet *Miljøbasert vannføring Hetland kraftverk*. I notatet er det gjort en samlet vurdering av påvirkning og sårbarhet som plasserer den gjeldende kraftverkskjøringen i liten belastning. Vurderingen er da at Ognavassdraget er lite påvirket av dagens driftsmønster ved Hetland kraftverk. Miljødirektoratet vurderer at Ogna bør ligge klart innenfor liten belastning siden det er et nasjonalt laksevassdrag. LP har vurdert at enkle tiltak kan redusere påvirkningen. Hetland kraftverk har på vassdraget ytterligere. Ved å redusere vannstandssenkningen nedstrøms Hetland kraftverk til mindre enn 13 cm/time som følge av stans eller redusert produksjon, forventer LP liten eller ingen strandingsproblematikk i vassdraget. LP har laget prosedyre for stopp av Hetland kraftverk ved naturlige vannføringer i Ogna under 6 m³/s ovenfor kraftverket. Prosedyren innebærer full stans av kraftverket på mellom 1–3 time, avhengig av størrelsen på den naturlige vannføringen i Ogna.

NVE har bedt høringspartene uttale seg om en generell revisjon av vilkårene for konsesjonen til reguleringen av Holmavatn og Homsevatn. Rogaland fylkeskommune har bedt om en generell revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk. NVE mener det er opplysninger i revisjonsrapporten om Ogna som tilsynelatende er feil, noe som også kan ha ført til feil samlet vurdering. Klassifiseringen kan likevel være riktig ut fra forutsetningene på det tidspunktet den ble laget. Bestandstilstanden for laks i Ogna var sårbar på tidspunktet for revisjonsrapporten og vannkraft var bestemmende påvirkning. Lakseregisteret oppgir nå at bestandstilstand for laks er svært god til god, og vannkraft har moderat påvirkningsfaktor. Forsuring og rømt oppdrettslaks har liten påvirkningsfaktor.

Miljødirektoratet uttalte at Ogna burde ligge klart innenfor liten belastning etter metodikken i *Miljøvirkninger av effektkjøring*. LPs analyse etter denne metodikken og prosedyre for kjøring av Hetland kraftverk viser at de ligger klart innenfor området med liten belastning. NVE vurderer denne informasjonen og forbedret bestandstilstand for laks som vesentlig for å vurdere Rogaland fylkeskommunes anbefaling om revisjon av konsesjonsvilkårene for Hetland kraftverk.

Basert på den informasjon som foreligger vil derfor ikke NVE på nåværende tidspunkt gå inn for å åpne for revisjon av konsesjonsvilkårene. Muligheten vil imidlertid fortsatt være der dersom vi på et senere tidspunkt får inn krav med informasjon som tilsier behov for revisjon av vilkår. Selve kraftverket kan ev. vurderes separat gjennom innkalling etter vannressursloven § 66 dersom det viser seg at driften av kraftverket har en stor negativ effekt på forhold i vassdraget.

Overføring fra Hagavatn og minstevannføring i Fuglestadåna

LP har søkt om formalisering av overføringen fra Hagavatn. Med overskuddsvann menes vann som IVAR ikke benytter og som ellers ville gått som overløp fra Hagavatn til Fuglestadåna. Avtalen LP har med IVAR gir anledning til å tappe ned Hagavatn 1 m i perioden 1.9–1.4 og 0,5 m i perioden 1.4–1.9. IVAR kan imidlertid pålegge tapperestriksjoner og stenging av overføringen umiddelbart av hensyn til drikkevannsforsyningen. Høringsparter som har uttalt seg om overføringen, mener den beste løsningen er at overskuddsvann fra Hagavatn fortsatt overføres til Ognaelva. Fylkesmannen i Rogaland mener det er viktig med en viss minstevannføring i Fuglestadåna og foreslår at det settes vilkår for overføringen fra Hagavatn. Fylkesmannen foreslår at ved vannføring mindre enn 500 l/s ved Herredsvela bru, må det slippes 100 l/s som tilleggsvann fra Hagavatn. Grunneiere og/eller rettighetshavere til Fuglestadvassdraget uttaler også at de må ha en minstevannføring fra Hagavatn med hensyn til vanning og fiske. LP er avvisende til kravet om

minstevannføring og uttaler at det er IVAR som har råderett over vannet i Hagavatn. LP viser også til at vannkvaliteten forringes dess lavere magasinet er, slipp av 100 l/s utgjør en vesentlig del av reservevolumet. Av hensyn til både reserveforsyning og kvalitet er det ifølge LP ønskelig å beholde magasinivolumet uten slipp av minstevannføring.

NVE vurderer det slik at med overskuddsvann så menes kun vann som IVAR ikke benytter/lagrer i vannforsyningsøyemed. Det er IVAR som står som regulant av Hagavatnet, og etter vårt syn må derfor et krav om minstevannføring settes gjennom tillatelsen IVAR sitter med. Det innebærer at vilkårene for den tillatelsen må tas opp på nytt og behandles etter vannressursloven § 28. Overføring av vann til Hetland kraftverk må avklares privatrettslig, siden det er IVAR som har rett til vannet, og det heller ikke er søkt om ekspropriasjon for overføringen. Dersom det senere blir innført krav om minstevannføring fra Hagavatnet, vil dette gå på bekostning av mengde vann som kan overføres. Dette må inngå i en slik eventuell helhetlig vurdering om det blir aktuelt. NVE vektlegger at overføring av overskuddsvann fra Hagavatn reduserer flom i Fuglestadvassdraget, overføringen utgjør en vesentlig del av produksjonen i Hetland kraftverk, og at de negative konsekvensene av overføringen er små.

Oppsummering og konklusjon

NVE har vurdert Lyse Produksjons søknad om 2,11 m lavere HRV i Homsevatn, 1,6 lavere HRV i Holmavatn og fortsatt overføring av overskuddsvann fra Hagavatn. Ingen av høringspartene har uttalt seg negativt til endring i reguleringene. Lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn har etter vår vurdering små eller ingen konsekvenser for kraftproduksjon, flom, landskap og biologisk mangfold samtidig som det innebærer store kostnader å opprettholde dagens reguleringshøyde. NVE mener fordelene ved lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn er større enn ulempene for allmenne og private interesser. Høringspartene har heller ingen merknader eller er positive til en fortsatt overføring av overskuddsvann i Hagavatn for kraftproduksjon i Hetland kraftverk. NVE mener fordelene ved overføring av vannet er større enn ulempene for allmenne og private interesser. Vi vektlegger at overføringen gir et vesentlig bidrag til kraftproduksjonen i Hetland kraftverk, og at Fuglestadvassdraget er flomutsatt. Redusert HRV vil ikke føre til høyere flomvannføring i Ognå sammenlignet med dagens forhold. Alternativet med en fullstendig nedleggelse av Hetland kraftverk vil kunne gi langt større utfordringer med flom i Helgåna og Fuglestadåna, og i så måte vesentlig større ulemper enn ved dagens forhold. NVE mener et krav om minstevannføring fra Hagavatnet må settes gjennom tillatelsen til regulering og drikkevannsutttak i Hagavatn som IVAR har. NVE vil på nåværende tidspunkt ikke gå inn for å åpne for revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringen av Homsevatn og Holmavatn. Det vil fremdeles være mulighet til å åpne revisjon dersom vi får krav med informasjon som tilsier behov for revisjon.

NVE anbefaler at Lyse Produksjon AS får konsesjon til ny HRV i Homsevatn på 133,50 moh. og ny HRV i Holmavatn på 61,88 moh. etter vassdragsreguleringsloven § 5. NVE anbefaler at Lyse Produksjon AS får tillatelse til overføring av overskuddsvann fra Hagavatn etter vannressursloven § 8. Vi anbefaler at tillatelsen til overføring gis på de vilkår som følger vedlagt, og at nytt manøvreringsreglement utformes i samsvar med våre anbefalinger. Forslag til reglement er vedlagt.

Vilkår for tillatelse til senket magasin høyder

Vi legger til grunn at for riving av dam og anleggsarbeid knyttet til dette, skal LP utarbeide en detaljplan som skal godkjennes av NVE. Videre at anleggsarbeid ikke skal foregå i perioden februar–juni av hensyn til hekkende hubro. Dersom det kan dokumenteres at hekking ikke finner sted, kan anleggsarbeid også pågå i denne perioden.

Merknader til vilkår for overføring av Hagavatn etter vannressursloven

Overføringen gis på ubegrenset tid, men begrenset til omfang og varighet på avtale mellom IVAR og LP.

Avløp fra Hagavatn kan overføres til Lille Buskavatnet/Burskogfeltet så lenge vannstanden i Hagavatnet ikke er lavere enn HRV -1,0 m i perioden 1.9–31.3, og HRV -0,5 m i perioden 1.4–31.8.

Kommentar til reglement

Bortsett fra endrede høyder er reglementet uendret fra det som er gjeldene i dag. Vi har satt nye høyder etter reduksjon av HRV for Holmavatn og Homsevatn. Lokalt høydesystem er videreført.

*Forslag til
Vilkår*

*for tillatelse etter vannressursloven § 8 til Lyse Produksjon AS
til overføring av overskuddsvann fra Hagavatn i Bjerkreim og Hå kommune i Rogaland*

Fastsatt (dato). Erstatte midlertidig tillatelse til overføring av Hagavatn av 6.4.1998.

1.

Overføringer

Avløp fra Hagavatn kan overføres til Lille Buskavatnet/Burskogfeltet så lenge vannstanden i Hagavatnet ikke er lavere enn HRV -1,0 m i perioden 1.9–31.3, og HRV -0,5 m i perioden 1.4–31.8.

2.

Konsesjonstid

Konsesjonen gis på ubegrenset tid, men begrenset til omfang og varighet på avtale mellom IVAR og Lyse Produksjon AS.

3.

Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år, jf. vannressursloven § 19 annet ledd og vassdragsreguleringsloven § 15. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

4.

Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

5.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Fuglestadvassdraget og Helgåvassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

Forurensning

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9.

Veier, ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignelige.

10.

Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11.

Hydrologiske observasjoner

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

12.

Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveier og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE bli varslet om overdragelsen i forkant.

16.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

*Forslag til
Manøvreringsreglement
for regulering av Homsevatn og Holmavatn i Bjerkreim og Hå kommuner i Rogaland
(fastsatt ved kgl.res. @ dato)*

(Erstatter tidligere reglement gitt ved kgl.res. av 25.9.1914 og midlertidig tillatelse til overføring av Hagavatn av 6.4.1998.)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Homsevatn	130,50	133,50	126,61	3,0	3,89	6,89
Holmavatn	58,48	61,88	57,98	3,4	0,5	3,9

Høydene refererer seg til lokalt høydesystem.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III. Høring

Saken har vært sendt på høring til Bjerkreim kommune, Hå kommune og Rogaland fylkeskommune. Ingen av høringsinstansene har avgitt uttalelse.

IV. Olje- og energidepartementets bemerkninger

1. INNLEDNING

LP søker om å endre manøvreringsreglementet for Homsevatn og Holmavatn, slik at disse magasinene oppfyller dagens regelverk for damsikkerhet. Dette gjøres ved å redusere høyeste regulerte vannstand (HRV) i Homsevatn med 2,11 m og i Holmavatn med 1,6 m. Gjeldende reglement er fastsatt ved kgl.res. av 25. september 1914.

Tillatelse til overføringen fra Hagavatn til Hetland kraftverk er gitt ved kgl.res. av 27. juni 1930 og 3. mars 1939. Tiltaket har manglet formell tillatelse etter at formålet med reguleringen av Hagavatn ble endret fra kraftproduksjon til drikkevannsforsyning i 1980. Ved kgl.res. av 20.6.1980 ble reguleringen og overføringen av Hagavatn med kraftproduksjon som formål formelt nedlagt, i forbindelse med at Interkommunalt vann-, avløps- og renovasjonsverk (IVAR) tok vannet i bruk til vannforsyning. Det ble likevel videreført en praksis med fortsatt å overføre til Hetland kraftverk det vannet som ikke ble brukt til vannforsyning. Denne praksisen ble avvirket på 1990-tallet, men overføringen ble gjenopptatt etter et års tid, fordi avviklingen førte til problemer med flom i Fuglestadåna.

NVE informerte i 1998 LP om at overføringen krevde ny tillatelse etter vassdragslovgivningen dersom den skulle opprettholdes. Olje- og energidepartementet ga en midlertidig tillatelse til overføringen i 1998, under forutsetning av at en ordinær søknad ble utarbeidet. Slik konsesjonssøknad ble fremmet i februar 2000. Hetland kraftstasjon med tilhørende reguleringsanlegg var da overdratt til LP. Selv om NVE sendte søknaden på høring, og flere høringsuttalelser foreligger, er den ikke blitt behandlet ferdig. Det er denne søknaden LP nå ønsker å få sluttbehandlet samtidig med behandlingen av søknad om endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn.

2. NVES INNSTILLING

NVE anbefaler at LP får konsesjon som omsøkt til ny HRV i Homsevatn på 133,50 moh. og ny HRV i Holmavatn på 61,88 moh. i medhold av vassdragsreguleringsloven § 3, jf. § 5. Videre anbefaler NVE at LP får tillatelse til overføring av overskuddsvann fra Hagavatn til Hetland kraftverk etter vannressursloven § 8.

3. VURDERINGSGRUNNLAGET

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte utbygging må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsøkonomiske fordelene avveies mot ulempene blant annet i form av forringelse eller tap av naturmangfold.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i loven §§ 8-12 legges til grunn som naturtyper, økosystemer og arter i loven §§ 4-5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknadene.

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag:

- LPs brev av 27. mars 2017 bilagt søknaden av 18. januar 2017 om endret manøvreringsreglement for Homsevatn og Holmavatn med konsekvensutredninger (KU) samt LPs søknad av februar 2000 om konsesjon for overføring av overskuddsvann fra Hagavatn til Hetland kraftverk med KU.
- NVEs innstilling av 13. desember 2019 med høringsuttalelser til søknadene.

- Naturbase.
- Artskart.

Konsesjonssøknadene med (KU) er gjort kjent for partene ved NVEs høring av søknaden. I tillegg er konsekvensene av tiltakene grundig beskrevet i NVEs innstilling av 13. desember 2019. Partene er gjort kjent med innstillingen ved NVEs brev av samme dato.

Etter forvaltningsloven § 25 annet ledd første punktum skal forvaltningsorganet i begrunnelsen nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er kjent for parten, er en henvisning til tidligere fremstilling tilstrekkelig. Departementet vil derfor i en viss utstrekning nøye seg med å vise til konsesjonssøknaden, KU og NVEs innstilling når det gjelder hvilke faktiske forhold som vedtaket bygger på.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal etter naturmangfoldloven stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risikoen for skade på naturmangfoldet. Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger, høringer og andre mottatte saksopplysninger til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om landskapet, utbredelse av naturtyper, den økologiske tilstanden i området og arters bestandssituasjon. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

4. DEPARTEMENTETS VURDERING

4.1 Samfunnsmessige hensyn

De omsøkte endringene i HRV vil ikke gi noen endring i kraftproduksjonen i Hetland kraftverk som vil videreføres på om lag 6,5 GWh/år. Endringen vil ifølge tiltakshaver medføre reduserte kostnader til damrehabilitering, uten at dette er tallfestet. NVE viser til at kostnadene reduseres betraktelig. Departementet vurderer at alternativet til å redusere HRV er nedlegging eller en større rehabilitering, som begge vil medføre større kostnader.

4.2 Hydrologi og flom

Hetland kraftverk regulerer Fuglestad- og Helgåvassdraget. Kraftverket har utløp i Ognavassdraget. Homsevatn og Holmavatn ligger i Helgåvassdraget, mens overføringen av vann fra Hagavatnet er fra Fuglestadvassdraget. Søknaden beskriver både Fuglestad- og Helgåvassdraget som flomutsatte. Etter NVEs beregning utgjør overføringen av uregulert vann fra Hagavatn omtrent 41 nat.hk.

Sweco har utført en analyse av de hydrologiske forholdene som er vedlagt søknaden etter vassdragsreguleringsloven. Dagens situasjon er sammenlignet med en «nedskalert»-situasjon som tilsvarer søknaden, og nedleggelse av hele anlegget. Analysen viser at en nedskalering gir marginale endringer i vannføring- og flomforholdene sammenlignet med dagens situasjon. En nedleggelse av Hetland kraftverk vil gi økt vannføring i Helgåvassdraget og Fuglestadvassdraget, og redusert vannføring i Ogna nedstrøms utløpet fra kraftverket. Ifølge analysen vil endringene bli mest merkbare i Fuglestadåna og Helgåna.

Ifølge NVE har de fleste høringspartene ikke merknader til endringer av manøvreringsreglementet. Disse er også positive til fortsatt overføring av Hagavatn, og viser til at vassdragene er tilpasset denne reguleringen nå og at det er flomutfordringer i Fuglestadvassdraget.

NVE mener søknaden om endrede reguleringshøyder i Holmavatn og Homsevatn, og fortsatt overføring fra Hagavatn, vil gi relativt små endringer i hydrologi sammenlignet med dagens forhold. Søknaden vil heller ikke føre til høyere flomvannføring i Ogna sammenlignet med dagens forhold. Alternativet med en fullstendig nedleggelse av Hetland kraftverk vil kunne gi langt større utfordringer med flom i Helgåna og Fuglestadåna, og i så måte vesentlig større ulemper enn ved dagens forhold.

4.3 Naturmangfold

Naturtyper og arter

Søknaden konkluderer med at de planlagte tiltakene ikke vil få konsekvenser for hverken slettsnok eller kystlynghei. Fylkesmannen i Rogaland viser i sin uttalelse til rik edelløvsskog med A-verdi i nordvest-enden av Holmavatn som ikke må bli berørt av tiltaket. Fylkesmannen legger også til grunn

at kystlyngheimrådet ikke må bli berørt av tiltaket. Fylkesmannen uttaler at det finnes hubro (sterkt truet) i området, og ber om at det settes vilkår om at anleggsarbeid ikke skal gjennomføres i hekkeperioden for hubro (februar – juni).

NVE legger til grunn søkers vurdering om at slettsnok og områder med kystlynghei ikke blir berørt av tiltakene. Detaljer om hvordan anleggsarbeidene skal gjennomføres hører hjemme i behandling av detaljplan. NVE anbefaler at det settes vilkår om at anleggsarbeidene ikke gjennomføres i hekkeperioden for hubro (februar – juni) i tråd med Fylkesmannens uttalelse, med mindre det kan dokumenteres i tilstrekkelig grad at hubro ikke hekkes innenfor influensområdet.

Departementet kan ikke se at de samlede virkninger for naturtyper og arter er til hinder for at konsesjon gis.

4.4 Landskap og friluftsliv

Med 2,11 meter permanent senkning av Homsevatn og 1,6 meter senkning av Holmavatn vil overflatearealet til magasinene bli noe redusert. Søker oppgir at området har lang vekstsesong og at revegetering av strandsonen forventes å skje naturlig relativt raskt. LP opplyser at Homsevatn de senere årene har hatt selvpålagt magasinrestriksjon, som i praksis har medført at ny HRV allerede er gjennomført. Revegeteringen i magasinets øverste metere har allerede kommet igang. Ny HRV for Homsevatn vil fortsatt være tre meter over naturlig vannstand, mens den for Holmavatn vil være 3,4 meter over naturlig vannstand. Søker vurderer de omsøkte tiltakene til å innebære svært små inngrep i landskapet.

Ingen av høringspartene har kommentert forholdet til landskap eller friluftsliv spesifikt. Ut ifra bilder i søknaden, og NVEs befarings av tiltaksområdene, mener NVE at de endrede reguleringshøydene vil få begrenset konsekvens for landskap. Det synes heller ikke å være kjente friluftsinnteresser i området som vil bli vesentlig påvirket. Selvpålagt reguleringspraksis gjør at revegetering allerede har startet ved Homsevatn, og NVE vurderer det som at resterende revegetering vil gå relativt raskt i et område med lang vekstsesong.

Departementet kan ikke se at landskap og friluftsliv er av avgjørende betydning for konsesjons spørsmålet.

4.5 Revisjon

Vilkårene for konsesjonen til reguleringen av Holmavatn og Homsevatn kan revideres. Samtidig med høring av søknaden om endrede reguleringshøyder, ba NVE høringspartene uttale seg om behovet for generell revisjon av vilkårene for reguleringen av Holmavatn og Homsevatn. Basert på den informasjon som foreligger vil ikke NVE på nåværende tidspunkt gå inn for å åpne for revisjon av konsesjonsvilkårene. Muligheten vil fortsatt være der dersom NVE på et senere tidspunkt får inn krav med informasjon som tilsier behov for revisjon av vilkår. Selve kraftverket kan ev. vurderes separat gjennom innkalling etter vannressursloven § 66, dersom det viser seg at driften av kraftverket har en stor negativ effekt på forhold i vassdraget.

Departementet er enig i NVEs standpunkt til spørsmålet.

5. OVERFØRING AV HAGAVATN

LP har søkt om tillatelse etter vannressursloven til å formalisere overføringen fra Hagavatn til Hetland kraftverk. Med overskuddsvann menes vann som IVAR ikke benytter og som ellers ville gått som overløp fra Hagavatn til Fuglestadåna. Avtalen LP har med IVAR gir anledning til å tappe ned Hagavatn 1 m i perioden 1.9–1.4 og 0,5 m i perioden 1.4–1.9. IVAR kan imidlertid pålegge tapperestriksjoner og stenging av overføringen umiddelbart av hensyn til drikkevannsforsyningen. Høringsparter som har uttalt seg om overføringen, mener den beste løsningen er at overskuddsvann fra Hagavatn fortsatt overføres til Ognaelva. Fylkesmannen i Rogaland mener det er viktig med en viss minstevannføring i Fuglestadåna og foreslår at det settes vilkår for overføringen fra Hagavatn. Fylkesmannen foreslår at ved vannføring mindre enn 500 l/s ved Herredsvela bru, må det slippes 100 l/s som tilleggsvann fra Hagavatn. Grunneiere og/eller rettighetshavere til Fuglestadvassdraget uttaler også at de må ha en minstevannføring fra Hagavatn med hensyn til vanning og fiske.

LP er avviseende til kravet om minstevannføring og uttaler at det er IVAR som har råderett over vannet i Hagavatn. LP viser også til at vannkvaliteten forringes jo lavere magasinet er og at slipp av 100 l/s utgjør en vesentlig del av reservevolumet. Av hensyn til både reserveforsyning og kvalitet er det ifølge LP ønskelig å beholde magasinivolumet uten slipp av minstevannføring.

NVE vurderer det slik at med overskuddsvann så menes kun vann som IVAR ikke benytter/lagrer i vannforsyningsøyemed. Det er IVAR som står som regulant av Hagavatnet, og etter NVEs syn må derfor et krav om minstevannføring settes gjennom tillatelsen IVAR innehar. Det innebærer at vilkårene for den tillatelsen i så fall må tas opp på nytt og behandles etter vannressursloven § 28. Overføring av vann til Hetland kraftverk må avklares privatrettslig, siden det er IVAR som har rett til vannet, og det er heller ikke søkt om ekspropriasjon for overføringen. Dersom det senere blir innført krav om minstevannføring fra Hagavatnet, vil dette gå på bekostning av mengde vann som kan overføres. Dette må inngå i en slik eventuell helhetlig vurdering om det skulle bli aktuelt. NVE vektlegger at overføring av overskuddsvann fra Hagavatn reduserer flom i Fuglestadvassdraget. Overføringen utgjør en vesentlig del av produksjonen i Hetland kraftverk, og de negative konsekvensene av overføringen er små.

Departementet er enig med NVE i at det er IVAR som står som regulant av Hagavatnet. Kravene om minstevannføring må i tilfelle rettes mot IVAR som konsesjonær etter vannressursloven.

6. OEDS OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Formålet med å senke vannstanden i Homsevatn og Holmavatn er å redusere omfanget (og kostnadene) av tiltakene som anses nødvendige for å oppnå beregningsmessig stabilitet ved damkonstruksjoner gjennom permanent senkning av vannstanden. Senkningen utføres ved en fysisk nedbygging av deler av damkronen. Tiltakene vil bringe anleggene i samsvar med kravene i damsikkerhetsforskriften.

Departementet har vurdert LPs søknad om 2,11 m lavere HRV i Homsevatn, 1,6 lavere HRV i Holmavatn og fortsatt overføring av overskuddsvann fra Hagavatn. Ingen av høringspartene har uttalt seg negativt til endring i reguleringene. Lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn har etter departementets vurdering små eller ingen konsekvenser for kraftproduksjon, flom, landskap og biologisk mangfold, samtidig som konsesjonæren slipper store kostnader med å opprettholde dagens reguleringshøyde. Fordelene ved lavere HRV i Homsevatn og Holmavatn er etter departementets vurdering større enn ulempene for allmenne og private interesser.

Departementet har merket seg at høringspartene ikke har merknader til fortsatt overføring av overskuddsvann i Hagavatn for kraftproduksjon i Hetland kraftverk. Også her mener departementet at fordelene ved overføring av vannet er større enn ulempene for allmenne og private interesser, fordi overføringen gir et vesentlig bidrag til kraftproduksjonen i Hetland kraftverk, samtidig som flomsituasjonen i Fuglestadåna holdes under kontroll. Flomvannføring i Ognå antas å forbli uendret. Alternativet med en fullstendig nedleggelse av Hetland kraftverk vil kunne gi langt større skader og ulemper med flom i Helgåna og Fuglestadåna enn dagens situasjon.

7. DEPARTEMENTETS MERKNADER FOR TILLATELSEN TIL Å SENKE EKSISTERENDE MAGASINHØYDER

LP skal utarbeide en detaljplan som skal godkjennes av NVE før det igangsettes riving av dammer mv.

8. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL VILKÅRENE ETTER VANNRESSURSLOVEN

Post 2 – Konsesjonstid

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Det forutsettes at konsesjonæren til enhver tid disponerer fallet eller retten til vannet på privatrettslig grunnlag.

9. DEPARTEMENTETS MERKNADER TIL MANØVRERINGSREGLEMENTET

Tidligere reglement gjelder uendret med unntak av reguleringshøydene. Ny HRV for Homsevatn er kote 133,50. For Holmavatn er ny HRV kote 61,88. Lokalt høydesystem er videreført.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Lyse Produksjon AS gis tillatelser i forbindelse med reguleringen av Homsevatn og Holmavatn og overføring av vann fra Hagavatn til Hetland kraftverk i Bjerkreim og Hå kommuner i samsvar med vedlagte forslag.

*Vedlegg 1**Spesifikasjon av tillatelsene*

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Lyse Produksjon AS tillatelse til å senke HRV i Homsevatn til 133,50 moh. og til å senke HRV i Holmavatn til 61,88 moh.
2. I medhold av vannressursloven § 8 gis Lyse Produksjon AS tillatelse til overføring av overskuddsvann fra drikkevannsforsyningen i Hagavatn til Hetland kraftverk, jf. vedlegg 2.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen av Homsevatn og Holmavatn til erstatning for reglement fastsatt ved kgl.res. 25. september 1914 og midlertidig tillatelse til overføring av Hagavatn av 6. april 1998, jf. vedlegg 3.
4. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

*Vedlegg 2**Vilkår*

*for tillatelse etter vannressursloven § 8 til Lyse Produksjon AS
til overføring av overskuddsvann fra Hagavatn i Bjerkreim og Hå kommune i Rogaland*
(Fastsatt ved kgl.res. 16.10.2020. Erstatter midlertidig tillatelse til overføring av Hagavatn av 6.4.1998.)

1.

(Overføringer)

Avløp fra Hagavatn kan overføres til Lille Buskavatnet/Burskogfeltet så lenge vannstanden i Hagavatnet ikke er lavere enn HRV -1,0 m i perioden 1.9–31.3, og HRV -0,5 m i perioden 1.4–31.8.

2.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

3.

(Bortfall av konsesjon)

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år, jf. vannressursloven § 19 annet ledd og vassdragsreguleringsloven § 15. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

4.

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

5.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Fuglestadvassdraget og Helgåvassdraget er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

10.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig. Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

12.

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveier og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

(Varslingsplikt)

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE bli varslet om overdragelsen i forkant.

16.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Vedlegg 3

Manøvreringsreglement for regulering av Homsevatn og Holmavatn i Bjerkreim og Hå kommuner i Rogaland

(Fastsatt ved kgl.res. 16.10.2020. Erstatte tidligere reglement gitt ved kgl.res. av 25.9.1914 og midlertidig tillatelse til overføring av Hagavatn av 6.4.1998.)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Homsevatn	130,50	133,50	126,61	3,0	3,89	6,89
Holmavatn	58,48	61,88	57,98	3,4	0,5	3,9

Høydene refererer seg til lokalt høydesystem.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis.

Forøvring kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

33. Stølen Kraftverk AS

(Tillatelse til planendring for Stølen kraftverk med regulering av Bergetjørn og Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune)

Kongelig resolusjon 30. oktober 2020.

I. Innledning

Knaben Kraft AS (Knaben Kraft) ble ved kongelig resolusjon av 24.8.2012 gitt tillatelse til bygging av Stølen kraftverk, regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn, og overføring av vann mellom Bergetjørn og Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune i Agder fylke.

Knaben Kraft har 25.2.2019 søkt om planendring for Stølen kraftverk for å flytte inntak omtrent 780 m nedstrøms opprinnelig plassering, endre slukeevne i kraftverket og ta ut overføringen av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet.

NVE har i innstilling 20.12.2019 anbefalt at planendringssøknaden for Stølen kraftverk godkjennes i tråd med Knaben Krafts søknad.

Stølen Kraftverk AS har den 16.5.2019 søkt om at konsesjonen overføres fra Knaben Kraft AS til Stølen Kraftverk AS.

II. Søknaden og NVEs innstilling

NVE har 20.12.2019 oversendt følgende innstilling:

"NVE mottok søknad om planendring fra Knaben Kraft AS (heretter kalt søker) datert 25.2.2019, hvor søker ønsker å flytte inntaket fra kote 753 til kote 715 som ligger ca. 780 meter nedstrøms opprinnelig inntaksplassering i Knabenåna. Vannveien mellom inntaket og kraftstasjonen vil bli ca. én kilometer kortere og skal profilbores med unntak av de siste 70 meterne fram til kraftstasjonen som vil bestå av nedgravd rørgate. I planendringen er overføringen av Bergetjørn til Finndalsvatnet tatt ut.

Etter planendringen vil kraftverket utnytte et nedbørfelt på 15,4 km². Middelvannføringen ved nytt inntak er beregnet 1,22 m³/s og alminnelig lavvannføring 40 l/s. Det er søkt om å øke største slukeevne fra 1,52 m³ til 2,6 m³/s som tilsvarer 213 % av middelvannføringen. Fallhøyden reduseres fra 156 til 120 m og minste slukeevne økes fra 76 l/s til 100 l/s. Etter innspill i høringen har søker valgt å ikke endre slipp av minstevannføring fra opprinnelig konsesjon. Installert effekt vil øke fra 1,9 MW til 2,6 MW. Dette vil gi en reduksjon i produksjon fra 9,2 til 7 GWh/år. For øvrig er planen uendret, og søker viser til fagrapporter som følger den opprinnelige konsesjonen.

Fylkesmannen i Agder er positiv til endringen under forutsetning av at minstevannføring slippes som i opprinnelig konsesjon. Fylkesmannen oppfordrer også søker til å sette opp reirkasser til fossefall. *Vest-Agder fylkeskommune* minner om at det ble krevd arkeologiske registreringer i 2010 og ber søker ta kontakt med Fylkeskonservator ved Snorre Haukalid for avklaring av automatisk fredete kulturminner. *Advokat Helge Tofte* påpeker at det 12.2.2019 ble inngått avtale om overdragelse av konsesjoner, nødvendige fallrettigheter og arealer fra Knaben Kraft AS (SUS) til Stølen kraftverk AS (SUS), og at det derfor må skrives nye konsesjonsdokumenter hvor Stølen kraftverk AS står som konsesjonær.

Søknad

NVE mottok følgende søknad datert 25.2.2019:

«Søknad om endring av konsesjon for bygging av Stølen kraftverk

Kvinesdal kommune ønsker å revidere gitt konsesjon for Stølen kraftverk for å tilpasse utbyggingen til en gjennomførbar løsning primært med hensyn til vannveien. Den eksisterende løsningen med å legge inntaket opp mot Finndalsvatn er vanskelig å gjennomføre innenfor de oppgitte budsjettpriser. Det søkes nå om å legge inntaket 780 meter nedstrøms for Dam Finndalsvatn nærmere lokalisert til der den gamle eksisterende inntaksdammen er. Dette vil medføre en reduksjon i fallhøyde og følgelig en reduksjon i produksjonen for kraftverket, men løsningen fremstår som mer robust etter den konsesjonsgitte løsningen.

Det søkes om følgende endring

I eksisterende konsesjon er driftsvanninntaket lokalisert til Dam Finndalsvatn. Inntaket søkes nå flyttet nedover elva ca. 780 meter til det gamle inntaksarrangementet til Knaben Gruves kraftverk. Dette inntaksarrangementet er i god stand og kan anvendes som inntaksdam med overløp slik det fremstår i dag. Det må bygges nytt arrangement for slipp av og dokumentasjon av pålagt minstevannføring som tappes fra inntaket. Videre må det gjøres noen små tekniske endringer på inntaket som nye luker og tilpasning av vannveien til inntaket.

Vannveien mellom inntaksdammen og kraftstasjonen profilbores med Ø1200 mm gjennomføring ned til ca. 70 meter fra kraftstasjonen. Den resterende delen av vannveien går i rørgate som graves ned på denne strekningen.

Det er inngått avtale med Kvinesdal kommune om at kraftstasjonen skal oppføres med en museumsavdeling der de gamle vannkraftmaskinene fra Knaben Gruves kraftverk skal settes inn. Dette krever ca. 50 m² større areal for kraftstasjonsbygget. Det er også hensiktsmessig å lokalisere kraftstasjonen på sørsiden av Knabenåna, primært for å unngå at vannveien må krysse under elveleiet.

Overføringen av Bergetjørn til Finndalsvatn går da ut som tiltak i prosjektet, men anvendes i kraftverket med den konsesjonsgitte reguleringen. Dette krever nye luker og en renovering av Dam Bergetjørn. Tilsiget fra Bergetjørnfeltet tappes i det østlige bekkeleiet som er den normale avrenningskorridor for dette feltet.

For øvrig uendret plan i henhold til gitt konsesjon for bygging av Stølen kraftverk.

Det henvises for øvrig til de fagrapporter som følger den gitte konsesjonen for dette vassdraget.»

Hoveddata Stølen kraftverk

		Hovedalternativ	Nytt alternativ
Tilsig			
Nedbørfelt	km ²	12,97	15,4
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	32,03	38,61
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	78	79,5
Middelvannføring	m ³	1,20	1,22
Alminnelig lavvannføring	l/s	45	40
5-persentil sommer (1/5–30/9)	l/s	45	55
5-persentil vinter (1/10–30/4)	l/s	38	33

		Hovedalternativ	Nytt alternativ
Kraftverk			
Inntak	moh.	753	715
Magasinvolument	mill. m ³		1,7
Avløp	moh.	595	595
Lengde på berørt elvestrekning	m	1550	780
Brutto fallhøyde	m	156	120
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,334	0,278
Slukeevne, maks	m ³	1,52	2,6
Minste driftsvannføring	m ³	0,076	0,01
Planlagt minstevannføring, sommer	m ³		45
Planlagt minstevannføring, vinter	m ³		45
Tunnel tverrsnitt	m ²		1,13
Tilløpsrør, diameter	mm		1200
Tilløpsrør lengde	m	1502	500
Installert effekt, maks	MW	1,9	2,6
Brukstid	timer	4933	3023
Reguleringsmagasin			
Magasinvolument	mill. m ³	1,7	1,7
HRV	moh.	760	760
LRV	moh.	751	751
Produksjon			
Produksjon, vinter (1/10–30/4)	GWh		3
Produksjon, sommer (1/5–30/9)	GWh		4
Produksjon, årlig middel	GWh	9,2	7
Økonomi			
Utbyggingskostnad	mill. kr	24,64	26,75
Utbyggingspris	kr/kWh	2,69	3,82

Høring

5.4.2019 sendte NVE saken på begrenset høring til Kvinesdal kommune, Fylkesmannen i Agder og Vest-Agder fylkeskommune.

I brev datert 30.4.2019 ga *Fylkesmannen i Agder* følgende vurdering og konklusjon i sin høringsuttalelse:

«I forbindelse med denne søknaden berøres minst to ulike fossekalterritorier i vassdraget. Fossekalen har reir plassert tett på foss/vann som spruter. Dette gjøres for å i størst mulig grad skjule reiret for eventuelle predatorer. Samtidig er næringssøket til fossekall ofte knyttet til mer stillerennende vann. For å ta vare på fossekall i dette området er det derfor viktig å sikre vann både i rolige og mer strykpregede partier av elva.

Fylkesmannen mener i utgangspunktet at den foreslåtte endringen er positiv. Men det er under forutsetning av at det fortsatt skal slippes 20 l/s i bekken ned fra Bergetjørn hele året og at det i bekken/elva nedstrøms demningen ved Finndalsvatnet slippes henholdsvis 50 l/s (1. mai – 31. sept.) og 25 l/s (1. okt – 30. april). Bekkedragene nedstrøms demning både i Bergetjørn og Finndalsvatnet er viktige lokaliteter for fossekall, og det er meget viktig at det

oppretholdes en jevn tilførsel av vann i begge delvassdragene. Hvis man beholder reguleringsmagasinene, men ikke slipper minstevannføring i bekkene/elvene vil planendringen medføre en klar forverring av forholdene til fossekallen i området.

Videre vil Fylkesmannen oppfordre utbygger til å hensynte fossekall i forbindelse med utbyggingen. Dette kan lett gjøres ved å sette opp reirkasser under bruer og i forbindelse med utløpskanal fra kraftverket. På den måten vil man redusere de negative konsekvensene utbyggingen kan ha for fossekall.

I forhold til vassdraget nedstrøms nytt foreslått inntak til Stølen kraftverket (demning ved gamle Knaben kraftverk) ønsker utbygger å få endret minstevannføringen til 45 l/s hele året.

Alminnelig lavvannføring i vassdraget berørt av kraftverket er på omtrent 66 l/s. Den konsesjonsgitte løsningen vil på strekningen nedstrøms dam gamle Knaben kraftverk ha en minstevannføring på 70 l/s fra 1. mai til og med 30. september. Resten av året vil minstevannføringen være på 45 l/s. Det er vanlig at kraftverk får en minstevannføring omtrent som alminnelig lavvannføring. Fylkesmannen i Agder kan ikke se noen vesentlige grunner til at man skulle redusere minstevannføringen i dette området mer enn det som allerede er gjort gjennom den gitte konsesjon. Vannet nedstrøms dam ved gamle Knaben kraftverk er viktig for å ivareta totaliteten knyttet til det økologiske systemet. Dette gjelder spesielt i forhold til evertebrater, påvekstalter og makrofytter i vannet og fuglelivet knyttet til vannet.

Konklusjon

Fylkesmannen er positiv til de foreslåtte endringene gitt at man fortsatt vil slippe vann i tråd med gitte konsesjon både over dam i Bergetjørn og Finndalsvatnet. Hvis man ikke planlegger minstevannføring over disse demningene er vi meget negative til den foreslåtte planendringen.

Videre mener vi at minstevannføringen over dam ved gamle Knaben kraftverk bør være som i dagens konsesjon. Det betyr en minstevannføring over dammen på 70 l/s fra og med 1. mai til og med 30. september, og en minstevannføring på 45 l/s resten av året.»

I brev datert 13.5.2019 ga *Vest-Agder fylkeskommune* følgende høringsuttalelse:

«Vi minner om at Regional plan for vannforvaltning for vannregion Agder 2016–2021 skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal planlegging og virksomhet i vannregion Agder, jf. vannforskriften § 29 siste ledd. Vannforvaltningsplanen skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. På grunnlag av dette bør det slippes minstevannføring tilsvarende normal lavvannsføring. Fylkeskonservator minner om at det ble krevd arkeologiske registreringer i 2010, e-post ligger vedlagt. Ta kontakt med Fylkeskonservator ved Snorre Haukalid for avklaring av automatisk fredede kulturminner.»

Advokat Helge Tofte har på vegne av Stølen kraftverk AS gitt følgende høringsuttalelse i brev datert 16.5.2019:

«Jeg skriver på vegne av Stølen Kraftverk AS org.nr. 922737711 og viser i den forbindelse til telefonsamtale. Ved kgl.res. av 24. august fikk Knaben Kraft AS konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til regulering av Finndalsvatnet og Bergetjønn og overføring av feltet Bergetjønn. Med hjemmel i vannressursloven ble det gitt tillatelse til å bygge Stølen Kraftverk. Aksjonærer i Knaben Kraft AS var grunneiere og fallrettseiere i utbyggingsområdet, hvor Kvinesdal kommune var den største eier. Selskapet har nå bestemt at de ikke vil bygge kraftstasjonsanlegget, men har i stedet inngått avtale med det lokale aksjeselskap Stølen Kraftverk AS. Knaben Kraft har søkt om planendring og saken er under behandling i NVE. Konsesjonene etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven må nå gis til Stølen Kraftverk AS. Jeg nevner i den forbindelse at konsesjonene etter vassdragsreguleringsloven ikke kan overdras. Jeg viser til pkt. 1 i konsesjonen.

Jeg ber om at NVE får dette med i sin innstilling til OED.»

Knaben Kraft AS følgende kommentarer til høringssvarene i brev datert 9.8.2019:

«Replikkar til Fylkesmannen sitt høyringssvar

- Vi noterer at Miljøvernavdelinga er positiv til planendringen om å flytte inntaket nedstrøms, forutsett at departementet sine konsesjonsgjevne vilkår om minstevassføring blir vidareført.
- Miljøvernavdelinga påpekar at prosjektet influerer på to ulike fossefall-territorium. Vi er enige i at reirkasser under bruene og ved utløpskanalen er ein god måte for å omsynta habitatet til fossefallet. Lokalisering og plan for dette vil tiltakshaver inkludere i detaljplan for landskap- og miljø.

Replikkar til Fylkeskommunen sitt høyringssvar

- Knaben Kraft tek til etterretning påminninga fra Fylkeskonservatoren om arkeologisk registrering av moglege kulturminner i reguleringssona til Finndalsvatnet, og ein kartleggingskostnad i storleiksorden 50.000 kr. Dette er alt kommunisert til utbygger Stølen kraftverk AS, som vil initiere kartlegginga omgåande o etter sommarferien.
- Vi noterer også at Plan 2016-21 for Vannregion Agder samt Vannforskriften § 29 er retningsgjevande for minstevassføring, og at det derfor bør sleppast alminnelig lågvannføring.

Replik til advokat Helge Tofte sitt høyringssvar

- Vi stadfestar at det er inngått 60 års leigeavtale med Stølen Kraftverk AS, som ny utbygger til erstatning for Knaben Kraft AS. Følgeleg er det viktig at formalia blir justert i revidert konsesjon, slik som advokat Tofte påpekar.

Tiltakshavars reviderte konklusjon ifht minstevassføring

- Vi ser at omsøkt heilårleg minstevassføring på 45 liter/sekund møter motbør hjå Miljøvernavdelinga, som er sterkt negativ dersom ikkje vilkåra i opphøveleg konsesjon blir vidareført.
- Vi vil derfor imøtekomme Miljøvernavdelinga sitt innspel ifht akvatisk og ornitologisk miljø langs vassstrengen, og vi fråfell den omsøkte minstevassføringa på 45 l/sek, slik at minstevassføringa forblir uendra ifht Kgl. Resolusjon 24.8.2012.

NVEs vurdering

Det søkes om å flytte inntaket til kraftstasjonen ca. 780 m nedstrøms den opprinnelige inntaksplasseringen i Finndalsvatn, samt å droppe overføringen fra Bergetjørn til Finndalsvatnet.

Flytting av inntaket vil gi en betydelig kortere rørgatetrasé enn i opprinnelig plan, men tap av fallhøyde vil gi noe lavere produksjon i kraftverket. I søknaden er det oppgitt til ca. 2,2 GWh/år. Utbyggingskostnaden pr. kWh går noe opp, men synes fortsatt å være akseptabel. Vi har ingen innvendinger til endringen ut fra økonomiske og produksjonsmessige forhold.

Å ikke overføre vann fra Bergetjørn til Finndalsvatn vil gi mindre inngrep. Ettersom vannet fra Bergetjørn allikevel renner inn i Knabenåna oppstrøms det nye inntaket vil det ikke redusere den tilgjengelige vannmengden til kraftverket. NVE mener reduserte inngrep vil oppveie for en begrenset reduksjon i produksjon. I søknaden ligger det også inne planer om å øke maksimal slukeevne og redusere minste slukeevne. Dette vil i utgangspunktet gi færre overløp forbi inntaket. Samtidig vil de to magasinene også med de konsesjonsgitte betingelsene redusere mindre flommer og dermed overløp i en slik grad at vi ikke har lagt særskilt vekt på dette.

NVE deler Fylkesmannen i Agders synspunkter når det gjelder ivaretagelse av hekkelokaliteter og habitat for fossefall. Eventuelle pålegg om etablering av hekkedammer tilligger Miljødirektoratet/Fylkesmannen i samsvar med standard naturforvaltningsvilkår.

Når gjelder slipp av minstevannføring har søker bestemt seg for ikke å søke om å endre den fra opprinnelig konsesjon. For å ha samme vannmengde tilgjengelig nedstrøms det nye inntaket må derfor manøvreringsreglementet endres slik at det som slippes forbi inntaket tilsvarer summen av minstevannføring fra de to magasinene. Vi har da sett bort fra at restfeltet vil øke med ca. 2,4 km² i og med at lavvannføringen ikke øker med mer enn i underkant av 10 l/s.

NVE forutsetter at søker opprettholder tett dialog med Vest-Agder fylkeskommune og retter seg etter de regler som gjelder for ivaretagelse av kulturminner, jf. vilkårenes post 9 i reguleringskonsesjonen.

NVE mener at fordelene ved en kortere rørgatetrasé i form av mindre inngrep i landskapet oppveier ulempene produksjonstapet representerer. Ellers er tiltaket uendret i forhold til tillatelse gitt ved kgl.res. av 24.8.2012 bortsett fra en mindre endring i maksimal og minste slukeevne som etter vårt syn er akseptabel. NVE mener planendringen ikke gir grunn til å endre vurderingene og konklusjonene fra opprinnelig konsesjon.

Andre forhold

Det er inngått avtale om overdragelse av konsesjoner, nødvendige fallrettigheter og arealer fra Knaben Kraft AS (SUS) til Stølen kraftverk AS som er et privat AS. Vi viser til konsesjonsvilkårenes post 1 i reguleringskonsesjonen hvor det heter at konsesjonen ikke kan overdras. Samtidig er det lang og fast praksis for at dette kan gjøres ved samtidig overdragelse av vannfall, jf. vreg.l. § 27. I dette tilfellet skal også Stølen kraftverk over til samme eier. Vi anbefaler derfor at konsesjon for regulering av Bergetjønn og Finndalsvatnet tillates overført til Stølen kraftverk AS på uendrede vilkår.

Konsesjoner etter vannressursloven kan overdras uten samtykke siden konsesjonen følger tiltaket. NVE skal likevel ha melding ved overdragelse for senere oppfølging av anlegget, og i dette tilfellet også for fremtidig innkreving av konsesjonsavgifter og fastsettelse av konsesjonskraft.

NVEs anbefaling

Etter en samlet vurdering av de nye planene og mottatte høringsuttalelser mener NVE at kravene i vassdragsreguleringsloven § 5 og vannressursloven § 25 om at fordelene skal være større enn ulempene er oppfylt. NVE anbefaler at Stølen kraftverk AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 5 til å sløfve overføringen av Bergetjønn til Finndalsvatnet, men i stedet la vannet renne i naturlig elveleie ned til nytt inntakssted. Det anbefales også at Stølen kraftverk AS gis tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Stølen kraftverk med kortere vannvei i tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til stasjonen og med endring i slukeevne som omsøkt.

Vi legger ved oppdatert manøvreringsreglement der overføring av delfelt Bergetjønn er tatt ut, og det er tatt inn krav om minstevannføring forbi kraftverksinntaket. Vi finner det mest hensiktsmessig at alt av manøvreringskrav settes i reglementet, selv om inntaket ligger noen hundre meter nedenfor reguleringsmagasinene, jf. også konsesjonsvilkårenes post 1 i konsesjonen til Stølen kraftverk etter vannressursloven.

III. Departementets merknader

NVE foretok en begrenset høring av planendringssøknaden i 2019. Departementet har ikke funnet grunn til å foreta egen høring av NVEs innstilling. Departementet finner at saken er godt nok opplyst til at det kan fattes beslutning.

Virkinger av planendring

Stølen Kraftverk fikk ved kgl.res. 24.8.2012 konsesjon til å regulere Finndalsvatnet med 7 m, regulere Bergetjørn med 1 m, overføre Bergetjørn til Finndalsvatnet og bygge Stølen kraftverk. Kraftverket var planlagt med inntak ved Finndalsvatnet, og nedgravd rørgate mellom inntak og en eldre inntaksdam omtrent 780 m nedstrøms. Vannveien var deretter planlagt med profilboret tunnel til kraftstasjons-plassering. Med planendringen ønsker Stølen Kraftverk å ta ut de øverste 780 m av vannveien, og da vil tilsig fra feltet Bergetjørn kunne renne naturlig til inntaksdammen. Dermed er det ikke behov for overføringen fra Bergetjørn til Finndalsvatnet. Stølen Kraftverk søker også om å øke største slukeevne, redusere minste slukeevne og mulighet til å bygge vannveien i fjell som både konvensjonell tunnel og profilboret tunnel.

NVE har vurdert å ta ut overføringen av feltet Bergetjørn og kortere vannvei vil gi mindre landskapsinngrep, og at dette vil veie opp for en begrenset reduksjon i produksjon. NVE har også kommet til at endringene i slukeevne vil gi færre overløp forbi inntaket. De mener de to reguleringsmagasinene, med de konsesjonsgitte betingelsene, likevel vil redusere mindre flommer og overløp i en slik grad at de ikke har lagt særskilt vekt på endringen i slukeevne. Stølen Kraftverk ønsker å beholde samme minstevannføring som i opprinnelig konsesjon, og NVE har foreslått å justere manøvreringsreglementet slik at det som slippes forbi inntaket tilsvarer summen av minstevannføringslipp fra de to magasinene.

Departementet slutter seg til vurderingene om at å ta ut overføringen og øvre del av vannvei vil gi mindre landskapsinngrep, og dermed veie opp noe redusert produksjon. Endringen i slukeevne er forholdsvis stor, men departementet er enig i NVEs vurdering om at mindre flommer likevel vil bli redusert av de konsesjonsgitte reguleringene. Endringene i slukeevne vil også veie opp noe av produksjonstapet som følge av redusert fallhøyde. Departementet er enig i NVEs forslag til justeringer i manøvreringsreglementet om minstevannføring forbi inntaksdammen.

Endring i vannvei og massehåndtering

Stølen Kraftverk har i e-post til NVE 23.1.2020 søkt om at vannveien for planendringen også kan drives som konvensjonell tunnel med tverrsnitt 12–14 m². Etter avtale med NVE er endringen tatt med som del av departementets behandling av saken. Stølen Kraftverk har i e-post 4.5.2020 supplert med informasjon om massehåndtering fra tunneldrift. Sprengt tunnel vil gi masser tilsvarende omtrent 12 600 løskubikkmeter (lm³). Opprusting av vei fra Reinshommen til Finndalsdammen har massebehov på omtrent 3 000 lm³. Søker har fremlagt planer i samråd med Kvinesdal kommune om bruk av øvrige masser i prosjekter med massebehov i nærheten, som f.eks. lysløype ved Store Knabetjødn og Knaben alpin- og aktivitetssenter.

Departementet finner at planen for massehåndtering fra vannvei i fjell er tilstrekkelig, og at bruk til samfunnsnyttige formål trolig medfører betydelig mindre ulemper enn ved ren deponering. Departementet forutsetter at konkrete planer for massehåndtering fremlegges i en eventuell detaljplanlegging og godkjennes av NVE i detaljplan.

Økonomi og ressursutnyttelse

Stølen Kraftverk har i e-post 29.5.2020 sendt departementet reviderte byggekostnader for anlegget som fikk konsesjon i 2012, samt planendringssøknaden med vannvei som både boret og sprengt tunnel. Utbyggingskostnaden for alternativet fra 2012 er beregnet til 50,6 mill. kroner tilsvarende 5,5 kr/kWh i kostnadstall for 2020. Alternativet har en negativ netto nåverdi når NVEs basis prisbane legges til grunn. Søker oppgir selv at de ikke anser alternativet med konsesjon fra 2012 som bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Planendringsalternativet med profilboret tunnel er beregnet til 26,9 mill. kroner tilsvarende 3,34 kr/kWh. Dette gir en positiv netto nåverdi når NVEs basis prisbane legges til grunn. Alternativet med sprengt tunnel er beregnet til 25,2 mill. kroner med spesifikk utbyggingspris på 3,12 kr/kWh. Dette gir en noe større positiv netto nåverdi enn profilboret tunnel. Departementet vil bemerke at kostnadstallene er forbundet med usikkerhet da alternativet fra 2012 er beregnet på grunnlag av NVEs kostnadstall, mens de to andre alternativene i større grad er basert på anbud og allerede innkjøpt

utstyr. NVE har ikke kontrollert kostnadstallene, men har ingen innvendinger til planendringssøknaden ut fra økonomiske og produksjonsmessige forhold.

Stølen Kraftverk søker om å øke slukeevnen i kraftverket fra 1,52 m³/s til 2,6 m³/s og redusere minste slukeevne fra 76 l/s til 10 l/s. Ved å trekke inntaket lenger ned vil kraftverket produsere mindre. Produksjonen blir ifølge oppdaterte produksjonssimuleringer redusert fra 9,2 GWh/år for opprinnelig alternativ til 8,07 GWh/år for planendringen. NVE mener reduserte inngrep vil oppveie for en begrenset reduksjon i produksjon.

Departementet merker seg at kostnadene for planendringen er redusert. Til tross for usikkerhet i tallene, er det sannsynlig at en kortere vannvei vil redusere kostnadene og ulempene såpass mye at det vil veie opp for noe lavere produksjon. Planendringalternativene har vesentlig bedre økonomisk nytteverdi enn den opprinnelige konsesjonen fra 2012. Samlet sett mener departementet at ressursutnyttelsen av planendringen er akseptabel.

Damtype

Stølen Kraftverk søkte i e-post 23.1.2020 om å bruke tunnelmasser til etablering/rehabilitering av fyllingsdam ved Finndalsvatnet. I e-post 20.3.2020 går søker bort fra dette alternativet, og ønsker isteden å rehabilitere Finndalsdammen som platedam i tråd med NVEs innstilling og kgl.res. av 24.8.2012.

Overdragelse av konsesjonen

Konsesjonen meddelt ved kgl.res. av 24.8.2012 ble opprinnelig tildelt Knaben Kraft AS. Advokat Helge Tofte har på vegne av Stølen Kraftverk AS den 16.5.2019 søkt om at konsesjonen overføres fra Knaben Kraft AS til Stølen Kraftverk AS. Etter vassdragsreguleringsloven § 27 kan ikke reguleringskonsesjoner overdras uten samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det er inngått avtale om overdragelse av konsesjoner, nødvendige fallrettigheter og arealer fra Knaben Kraft AS til Stølen Kraftverk AS. NVE anbefaler i innstillingen at konsesjon for regulering av Bergetjørn og Finndalsvatnet tillates overført til Stølen Kraftverk AS på uendrede vilkår.

Konsesjoner etter vannressursloven kan overdras uten samtykke siden konsesjonen følger tiltaket. NVE skal likevel ha melding om overdragelse for senere oppfølging av anlegget, og i dette tilfellet også for fremtidig innkreving av konsesjonsavgiften og fastsettelse av konsesjonskraft.

Departementet slutter seg til NVEs vurderinger om overdragelse av reguleringskonsesjonen. Departementet tilrår at det i medhold av vassdragsreguleringsloven § 37 gis samtykke til overføring av nevnte reguleringskonsesjon fra Knaben Kraft AS til Stølen Kraftverk AS.

Øvrige tema

For øvrige tema slutter departementet seg til vurderingene gjort i NVEs innstilling.

Oppsummering og konklusjon

Planendringen vil gi noe lavere kraftproduksjon, men mindre ulemper for landskap og naturmangfold ved at vannveien blir betydelig kortere. Lønnsomheten er bedre etter planendringen, til tross for noe lavere produksjon, ved at kostnadene for utbyggingen reduseres vesentlig.

Departementet har merket seg at ingen av høringspartene er negative til planendringen gitt at minstevannføringen blir tilsvarende konsesjon gitt i 2012. Søker ønsker å opprettholde samme minstevannføring som i konsesjonen fra 2012.

Etter departementets vurdering er fordelene ved tiltaket etter omsøkt planendring større enn skadene og ulempene for private og allmenne interesser. Olje- og energidepartementet tilrår at Stølen Kraftverk AS får tillatelse til å ta ut overføring av feltet Bergetjørn etter vassdragsreguleringsloven § 3, jf. § 5, og tillatelse til planendring av Stølen kraftverk etter vannressursloven § 8, jf. § 25. Tillatelsen gis på de vilkår som er fastsatt i kgl.res. 24.8.2012.

Det tilrås at det fastsettes oppdatert manøvreringsreglement for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn i tråd med NVEs innstilling.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Det fastsettes et revidert manøvreringsreglement som erstatter reglementet som ble fastsatt ved kgl.res. av 24.8.2012.

Overføring av feltet Bergetjørn tas ut av reglementet. Vannet vil isteden renne naturlig til inntaksdam for Stølen kraftverk.

NVE har foreslått å ta inn kravet om minstevannføring forbi kraftverksinntaket i reglementet. NVE finner det mest hensiktsmessig at alt av manøvreringskrav settes i reglementet, selv om inntaket ligger noen hundre meter nedenfor reguleringsmagasinene, jf. også konsesjonsvilkårene post 1 i konsesjonen til Stølen kraftverk etter vannressursloven.

Departementet slutter seg til NVEs merknader.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Stølen Kraftverk AS gis tillatelser til planendring av Stølen kraftverk i Kvinesdal kommune i samsvar med vedlagte forslag.

*Vedlegg 1**Spesifikasjon av tillatelsene*

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 og vannressursloven § 8 gis Stølen Kraftverk AS tillatelse til å ta ut overføring av feltet Bergetjørn og til planendring av Stølen kraftverk i Kvinesdal kommune. Tillatelsen gis på samme vilkår som fastsatt ved kgl.res. 24. august 2012.
2. Det fastsettes oppdatert manøvreringsreglement for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn i Kvinesdal kommune, Agder fylke, jf. vedlegg 2.
3. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 27 gis det samtykke til at reguleringskonsesjonen meddelt Knaben Kraft AS ved kgl.res. 24 august 2012 overføres til Stølen Kraftverk AS.
4. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

*Vedlegg 2**Manøvreringsreglement*

for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn i Kvinesdal kommune, Agder fylke

(Fastsatt ved kgl.res. 30.10.2020. Erstatter tidligere reglement gitt ved kgl.res. av 24.8.2012)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Finndalsvatnet	753,0	760,0	753,0	7,0	0,0	7,0
Bergetjørn	819,0	820,0	819,0	1,0	0,0	1,0

Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene så vidt mulig ikke økes.

Vannstanden i Finndalsvatnet skal holdes over kote 758,0 i perioden 1. juli til 15. september.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Fra Finndalsvatnet: 50 l/s om sommeren (1. mai – 30. sept.) og 25 l/s om vinteren (1. okt. – 30. april).
Fra Bergetjørn: 20 l/s året gjennom. Det skal slippes en minstevannføring på 70 l/s forbi inntaket i perioden 1. mai – 30. september. Resten av året skal det slippes 45 l/s. Dersom Finndalsvatnet er på laveste tillatte nivå for sesongen, og tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes. Det samme gjelder for Bergetjørnfeltet.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

34. Daimyo AS

(Søknad om aksjeervervskonsesjon)

Olje- og energidepartementets samtykke 10. november 2020.

1. Bakgrunn

Daimyo AS (Daimyo) har i brev av 27. oktober 2020 søkt om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for erverv av 28,484 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS.

Vegusdal Kraftverk AS eies i dag av flere private parter. Selskapet har konsesjon for erverv av fallrettigheter i Hovlandsdalsåna meddelt ved kgl.res. av 5. september 2003. Fallrettighetene hjemfaller i 2063. Selskapet innehar også konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven, vannressursloven og energiloven for bygging av Flateland kraftverk. Selskapet har fått en rekke byggefristutsettelse og kraftverket er planlagt ferdigstilt i 2022.

2. Søknaden

Daimyo har søkt om konsesjon etter vannfallrettighetsloven § 23 for ervervet av til sammen 28,484 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS. Det er lagt frem aksjekjøpsavtale mellom Daimyo og Sigmund Aune datert 25. september 2020 om kjøp av til 580 843 aksjer, og aksjekjøpsavtale mellom Daimyo og Aasmund Berner om kjøp av 10 000 aksjer.

Vedlagt søknaden var også styrets samtykker til begge ervervene, datert henholdsvis 12. oktober 2020 og 16. oktober 2020.

3. Departementets vurdering og vedtak

Vegusdal Kraftverk AS innehar konsesjonspliktige fallrettigheter, og Daimyo AS' aksjeerverv er konsesjonspliktig, jf. vannfallrettighetsloven § 23 første ledd.

Av aksjekjøpsavtalene fremgår det at det er uavklarte forhold om aksjekjøpsavtale mellom selgerne og Norsk Omipower AS. Departementet understreker at det i dette vedtaket kun tas stilling til søknaden om konsesjon etter vannfallrettighetsloven for det omsøkte ervervet til Daimyo. Departementet tar ikke stilling til de privatrettslige forholdene mellom søkeren, selgerne og/eller Norsk Omipower AS.

I medhold av vannfallrettighetsloven § 23 gis Daimyo AS konsesjon for erverv av 28,484 prosent av aksjene i Vegusdal Kraftverk AS. Det settes ingen særskilte vilkår i konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtaket ikke er gjort endringer i tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

35. Trollfjord Kraft AS

(Søknad om ytterligere utsettelse av fullføringsfrist for overføring av Blåskavlelva til Trollfjordreguleringen, Hadsel kommune)

Olje- og energidepartementets samtykke 20. november 2020.

Innledning

Departementet viser til brev av 22. mai 2020 fra Advokatfirmaet NORDIA DA på vegne av Trollfjord Kraft AS (Trollfjord). Trollfjord søker om ytterligere forlengelse av ferdigstillingsfrist for overføring av Blåskavlelva til Trollfjordreguleringen. Selskapet ber om at fristen settes til 31. oktober 2021.

Bakgrunn

I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 ble Trollfjord meddelt konsesjon av 11. juni 2004 til å overføre Blåskavlelva til Trollfjordreguleringen. Trollfjord søkte første gang 18. november 2013 om utsettelse av fristen for å fullføre arbeidet med overføringen med 5 år. Ved brev av 22. januar 2014 innvilget departementet fristutsettelse på 3 år, til 11. juni 2017. Trollfjord søkte igjen om utsettelse av fristen 2. februar 2017 og ved departementets brev av 27. mars 2017 fikk Trollfjord ytterligere fristutsettelse til 31. oktober 2020.

NVE godkjente detaljplan for tiltaket ved vedtak av 3. juli 2018. NVE opplyser at tiltaket ved reguleringen av Trollfjordvatn med påbygging av dammen, er påbegynt innen femårsfristen.

Trollfjord opplyser i søknaden at arbeidet har blitt ytterligere forsinket som følge av blant annet covid-19. Norhard AS er den eneste entreprenøren som tilbyr å gjennomføre boring med rigg som er egnet for helikoptertransport, noe som er nødvendig fordi det ikke er vei frem til anleggsområdet. Partene hadde avtale om oppstart mai/juni 2019, men pga. likviditetsproblemer hos Nordhard, måtte de utsette oppstarten. Neste oppstart ble avtalt til mai 2020. Det ble innført ekstraordinære restriksjoner i Norge fra mars 2020, og det ble innført lokale restriksjoner knyttet til reise fra sør til nord i Norge. Lokale karantenerogler, stenging av flyplass, råd fra FHI og problemer med levering av boreutstyr fra Italia, er forhold som har gjort det umulig å få gjennomført det planlagte arbeidet. Videre opplyser Trollfjord at det hadde kommet ekstreme snømengder der anleggsarbeidene skulle utføres. Det har på grunn av disse forholdene oppstått forsinkelser med utbyggingen.

NVE anbefaler i innstilling av 9. september 2020 å gi Trollfjord utsatt frist på ett år for fullføring av arbeidet. NVE mener at coronapandemien har gjort det umulig for Trollfjord å utnytte tiden frem mot den gitte fristen. Pandemien har ført til restriksjoner for reise, karantene og innførsel av nødvendig utstyr for å få utført arbeidet som har vært planlagt i lengre tid. Slik NVE ser det har det vært umulig å utføre arbeidet som planlagt, og det er forhold utenfor Trollfjords kontroll som har forårsaket dette.

Departementets vurdering

På bakgrunn av NVEs innstilling finner departementet det rimelig å gi Trollfjord utsatt frist for fullføring av overføring av Blåskavlelva til Trollfjordreguleringen.

Departementet vil imidlertid bemerke at selskapet i utgangspunktet skal holde seg til fastlagte planer og frister, og Trollfjord kan ikke forvente å få ytterligere utsatt frist.

I medhold av vassdragsreguleringsloven § 15 annet punktum, gis Trollfjord fristforlengelse for å fullføre utbyggingen. Ny frist er 31. oktober 2021.

Vedtaket kan påklages etter de alminnelige forvaltningsrettslige regler, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29.

Utgitt av:
Olje- og energidepartementet

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 10/2021

